Şuabu'l-Îmân

(الجامع لشعب الإيمان)

Beyhakî

6

OCAK

بسم الله الرحمن الرحيم

Şuabu'l-Îmân

1. baskı – İstanbul

Cilt 6

Eylül 2015

Özgün adı: el-Câmi' li-Şuabi'l-îmân

Yazarı: Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyn b. Alî el-Beyhakî (ö. 458/1066).

Arapça neşir: Mektebetu'r-Rüşd, Abdülaliy Abdülhamîd Hâmid tahkiki ile, Riyad 1423/2003).

İSBN: 978-605-4659-12-8

Tercüme: Hüseyin Yıldız, Hasan Yıldız ve Zekeriya Yıldız

Redaksiyon: Yusuf Özbek

Kapak: Edib Agagjyshi

Baskı ve Cilt: Step Ajans Matbaacılık Ltd Şti.

Göztepe Mah. Bosna Cad. No. 11

Bağcılar/ İSTANBUL

Tel: 0212,4468846 Matb. Sertifika No: 12266

İsteme ve Haberleşme Adresi

www.ocakyayincilik.com

OCAK YAYINCILIK

Millet Cad. Gülsen Apt.

No. 19 Kat: 4 D. 7

Yusufpaşa

Aksaray, İstanbul

GSM: 05.353.107.416 (Yusuf Özbek)

Şuabu'l-Îmân

el-Beyhakî

Ahmed b. el-Hüseyn

(öl. 458/1066)

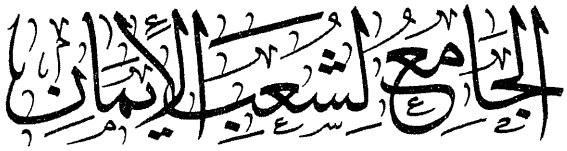

Cilt 6

İÇİNDEKİLER

2. Fasıl: Çok Yemek Yemenin Kınanması 9

3. Fasıl: Helal Yiyecek ve Giyecekleri Kullanmak, Haramlardan Uzak Durup Şüpheli Şeylerden Sakınmak 20

4. Fasıl: Yeme ve İçme Adâbı; Yemek Öncesi ve Sonrasında Elleri Yıkamak 55

Yemekten Önce Besmele Çekmek 65

Sağ Elle Yemek ve İçmek 71

Yemeği Önünden Yemek 73

Tabağın Ortasını Bırakıp Sadece Etrafından Yemek 77

Yemeği Üç Parmakla Yemek ve Yemekten Sonra Bu Parmakları Yalamak 78

Yere Düşen Lokmayı Almak; Tabağı Temizlemek ve Parmakları Yaladıktan Sonra Eli Mendille Silmek 79

Yanında Bir Şey Olmadan Başkasının Sofrasına Oturan Kişinin O Yemekten Başka Birine Bir Şey Vermemesi 83

Kendisine Bir Şey İkram Edilen Kişinin Bu İkramdan Yanında Oturana Vermesi 84

Kişinin Kendisine İkram Edilen Yiyeceği Kötülememesi 86

Hurma Yemek 89

Et Yemek 95

Tirid ve Katık Olabilecek Başka Şeyler 103

Yaslanarak Yemek Yemek 129

Ayakta Yiyip İçmek 132

Yüzüstü Yemek Yemenin Yasaklanması 137

Birini Diğeriyle Dengelemek İçin İki Çeşit Yemeği Birlikte Yemek 137

Kabın İçinde Nefes Alıp Verme ve Üflemenin Kerih Görülmesi 141
İçeceği Üç Nefeste İçmek 144
Su Tulumlarının Ağzını Dışarı Kıvırarak İçmenin Mekruhluğu 147
Kabın İçine Sinek Düşmesi 153
Bir Nehre veya Bir Gölete Gelindiğinde Avuçlayarak veya Ağzını Dayayarak İçmek 154
Tatlı Su Getirtmek 156
İçen Kişinin Kabı Sağındaki Kişiye Vermesi 157
Su Dağıtan Kişinin En Son İçmesi 159
Kişi Yemekten Kalkınca Ne Demelidir? 160
Yemeğin Sahibine Dua Etmek 165
Yemekten Sonra Dişleri Temizlemek 166
Kabın Üzerini Örtmek ve Tulumun Ağzını Bağlamak 168
Yemeğe Davet Edilen Kişiye Koku İkram Edilmesi 174
40. Şube: Giyecekler, Zinetler ve Ev Eşyaları; Bunlardan Kullanımı Mekruh Olanlar 180
Böbürlenerek Giysiyi Yerde Sürümek 199
İzarın Boyu 207
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) İzarının Boyu 213
Giyimde Mütevazı Olmak 214
İmkânı Olanın, Allah'ın Nimeti Üzerinde Görünsün Diye Güzel Giyinmesi 232
Giysideki Kirin Keraheti 246
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Giydiği ve Giymeyi Tercih Ettiği Elbiseler 249
Sarıklar 255
Ayakkabı Giymek 263

Elbise Giyince Yapılacak Dua 270
Yatak ve Yastıklar 275
Evleri Süslemek 282
Giysilerin Rengi 288
Erkeklerin Süslenmesi 294
Demir ve Bakırdan Yüzük Takmak 305
Yüzüğün Taşı ve Üzerine Nakış Yapılması 308
Yüzük Takılacak ve Takılmayacak Parmaklar 310
Yüzüğün Hangi Ele Takıldığı Hakkında 311
Altın ve Gümüş Kaplarla Yemek ve İçmenin Yasaklanması 321
Beyaz Kılları Yolmanın Keraheti 324
Saçları Boyamak 328
Kadınların Boya Kullanması 339
Güzel Koku 341
Sürme Kullanmak 342
Saça İkramda Bulunup Yağ Sürmek ve Bakımını Yapmak 354
Yağ Sürmede ve Taranmada Aşırıya Taşmanın Keraheti 358
Saçları Uzatmak 362
Saçları Ortadan Ayırmak 364
Başın Tamamını Tıraş Etmek ve Başın Bir Kısmını Tıraş Edip Bir Kısmını Bırakmanın Keraheti 365
Kişinin Saç, Tırnak ve Kan Gibi Kendisinden Çıkan Şeyleri Gömmesi 369
41. Şube: Oyun ve Eğlencelerin Haram Olması 373
Salıncaklar 390
42. Şube: Harcarken İktisatlı Olmak ve Haksız Yere Başkasının Malını Yemek 396

43. Şube: Kin ve Hasetten Kaçınmak 420

44. Şube: İnsanların Namusuna Dokunmanın Haram Oluşu ve Namuslarına Dil Uzatmaktan Uzak Durulması 448

Müslüman Birinin Onuruna Dil Uzatmanın Vebali Konusundaki Rivayetler 450

Uveys el-Karanî Hadisi 523

İtham Edilmeye Sebep Olacak Yerlerden Uzak Durmak 527

45. Şube: Amelde Allah'a Karşı İhlaslı Olmak ve Riyadan Sakınmak 531

46. Şube: İyiliğe Sevinip Kötülüğe Üzülmek 623

47. Şube: Her Günahi İçin Tövbe Etmek 639

٥٣٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ قَالَ: قَالَ الْأَصْمَعِيُّ: " تَجَشَّأَ رَجُلٌ فِي مَجْلِسٍ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: دَعَوْتَ إِلَى الطَّعَامِ الَّذِي تَجَشَّأْتَ مِنْهُ أَحَدًا؟ قَالَ: لَا قَالَ: جَعَلَهُ اللهُ جُشَاءً وَقَذَرًا "

5321- Asmaî der ki: Adamın biri bir mecliste geğirince başka bir adam: "Kendisinden dolayı geğirdiğin yemeğe birini davet ettin mi?" dedi. Adam: "Hayır" deyince: "Allah sana onu geğirme ve pislik kılsın" dedi.[1]

٥٣٢٢ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ نَصْرَ بْنَ أَبِي نَصْرٍ الْعَطَّارَ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ سُلَيْمَانَ قَالَ: وَجَدْتُ فِي كِتَابِي عَنْ حَاتِمٍ الْأَصَمِّ: أَنَّهُ قَالَ: " مَنْ دَخَلَ فِي مَذْهَبِنَا هَذَا، فَلْيَجْعَلْ فِي نَفْسِهِ، أَرْبَعَ خِصَالٍ مِنَ الْمَوْتِ: مَوْتٌ أَبْيَضُ، وَمَوْتٌ أَسْوَدُ، وَمَوْتٌ أَحْمَرُ، وَمَوْتٌ أَخْضَرُ، فَالْمَوْتُ الْأَبْيَضُ: الْجُوعُ، وَالْمَوْتُ الْأَسْوَدُ: احْتِمَالُ أَذَى النَّاسِ، وَالْمَوْتُ الْأَحْمَرُ: مُخَالَفَةُ النَّفْسِ، وَالْمَوْتُ الْأَخْضَرُ: طَرْحُ الرِّقَاعِ بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ "

5322- Ahmed b. Süleymân der ki: Kitabımda Hâtim el-Esam'mın şöyle dediğini buldum: "Kim bizim bu mezhebimize girerse nefsinde ölümden dört haslet kılsın. Bunlar beyaz ölüm, siyah ölüm, kırmızı ölüm ve yeşil ölümdür. Beyaz ölüm açlıktır. Siyah ölüm insanlara eziyet etmektir. Kırmızı ölüm nefse muhalif olmaktır. Yeşil ölüm ise (giyside) yama üstüne yama yapmaktır."

٥٣٢٣ - وَسَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا عَلِيٍّ سَعِيدَ بْنَ أَحْمَدَ الْبَلْخِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ خَالِي مُحَمَّدَ بْنَ اللَّيْثِ يَقُولُ: سَمِعْتُ حَامِدَ اللَّفَّافَ يَقُولُ: قَالَ حَاتِمٌ: " الشَّهْوَةُ ثَلَاثٌ: شَهْوَةٌ فِي الْأَكْلِ، وَشَهْوَةٌ فِي الْكَلَامِ، وَشَهْوَةٌ فِي النَّظَرِ، فَاحْفَظِ الْأَكْلَ بِالثِّقَةِ، وَاللِّسَانَ بِالصِّدْقِ، وَالنَّظَرَ بِالْعِبْرَةِ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

5323- Hâtim der ki: "Şehvet üç çeşittir. Bunlardan biri yeme arzusu, biri konuşma arzusu, biri de bakma (ve görme) arzusudur. Yemekteki halini (Allah'a) itimâd ile dilini doğru söz söylemekle ve gözünü ibretle bakmak suretiyle muhafaza et."[1]

٥٣٢٤ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ يَقُولُ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ الْبَلْخِيُّ: " الدُّنْيَا: بَطْنُكَ، فَبِقَدْرِ زُهْدِكَ فِي بَطْنِكَ، زُهْدُكَ فِي الدُّنْيَا"

5324- Muhammed b. Fadl el-Belhî der ki: "Dünya karnındır; karnın hakkında ne kadar zühd sahibi isen, dünyaya karşı da o kadar zühd sahibisin demektir."[2]

٥٣٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ الْإِسْفَرَايِينِيُّ، ثَنَا أَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ الْخَيَّاطُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سُلَيْمَانَ يَقُولُ: " مَا أَذْكُرُ مَتَى ذَهَبْتُ إِلَى الْبَيْتِ لِآكُلَ"

5325- Ahmed b. Ebi'l-Havârî der ki: Ebû Süleymân'ın: "Yemek yemek için eve ne zaman gittiğimi hatırlamıyorum" dediğini işittim.

٥٣٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْإِسْفَرَايِينِيُّ، ثَنَا أَبُو عُثْمَانَ الْخَيَّاطُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سُلَيْمَانَ يَقُولُ: " إِنَّ اللهَ تَعَالَى يُعْطِي الدُّنْيَا مَنْ يُحِبُّ وَمَنْ لَا يُحِبُّ، وَإِنَّ الْجُوعَ عِنْدَهُ: فِي خَزَائِنَ لَا يُعْطِيهِ إِلَّا مَنْ أَحَبَّ خَاصَّةً "

5326- Ahmed b. Ebi'l-Havârî der ki: Ebû Süleymân'ın: "Yüce Allah dünyalıkları sevdiğine de, sevmediğine de verir. Açlık ise yanında hazine gibi saklı durur ve onu ancak özel olarak sevdiği kişilere verir" dediğini işittim.[3]

---

[1] Beyhakî, *ez-Zühd el-Kebîr* (355).

[2] Beyhakî, *ez-Zühd el-Kebîr* (408).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (9/278).

٥٣٢٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دَرَسْتُوَيْهِ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سُلَيْمَانَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَحْمَدَ بْنَ عَطِيَّةَ الْعَبْسِيَّ الدَّارَانِيَّ يَقُولُ: " مِفْتَاحُ الدُّنْيَا: الشِّبَعُ، وَمِفْتَاحُ الْآخِرَةِ: الْجُوعُ، وَأَصْلُ كُلِّ خَيْرٍ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ: الْخَوْفُ مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَإِنَّ اللهَ تَعَالَى يُعْطِي الدُّنْيَا مَنْ يُحِبُّ، وَمَنْ لَا يُحِبُّ، وَإِنَّ الْجُوعَ عِنْدَهُ فِي خَزَائِنَ مُدَّخَرَةً لَا يُعْطِي إِلَّا مَنْ يُحِبُّ خَاصَّةً وَلَأَنْ أَدَعَ مِنْ عَشَائِي لُقْمَةً أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ آكُلَهَا، وَأَقُومَ مِنْ أَوَّلِ اللَّيْلِ، إِلَى آخِرِهِ"

5327- Süleymân b. Abdirrahman b. Ahmed b. Atiyye el-Absî ed-Dârânî der ki: Dünyanın anahtarı tokluk, âhiretin anahtarı ise açlıktır. Dünyada olsun, âhirette olsun her şeyin özü ve temeli, Yüce Allah'tan korkmaktır. Yüce Allah dünyalıkları sevdiğine de, sevmediğine de verir. Açlık ise yanında hazine gibi saklı durur ve onu ancak özel olarak sevdiği kişilere verir. Akşam yemeğinden bir lokma eksik yemem benim için, o lokmayı yiyip de geceyi başından sonuna kadar ibadetle geçirmemden daha sevimlidir."[1]

٥٣٢٨ - وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سُلَيْمَانَ الدَّارَانِيَّ، يَقُولُ: خَيْرُ مَا أَكُونُ أَبَدًا، إِذَا لَزِقَ بَطْنِي بِظَهْرِي، وَلَرُبَّمَا شَبِعْتُ، شَبْعَةً فَأَخْرَجُ، فَإِنَّمَا عَسَى يَطْحَنَانِ، وَلَرُبَّمَا جُعْتُ الْجَوْعَةَ، فَتَرْحَمَنِي الْمَرْأَةُ، فَمَا أَلْتَفِتُ إِلَيْهَا

5328- Ebû Süleymân ed-Dârânî der ki: "En hayırlı anlarım açlıktan karnımın sırtıma yapıştığı anlardır. Kaç defa doydum ve dışarı çıktım, belki yemeği sindiririm diye. Kaç defa da aç kaldım da hanımım bana acırdı ve ben ona aldırmazdım."[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (9/259, 274, 278).

[2] Ravileri güvenilirdir.

٥٣٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ هِلَالٍ، ثَنَا أَحْمَدُ هُوَ ابْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ، ثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْمُوصِلِيُّ قَالَ: اجْتَمَعَ رَأْيُ سَبْعِينَ صِدِّيقًا: أَنَّ كَثْرَةَ النَّوْمِ مِنْ كَثْرَةِ شُرْبِ الْمَاءِ،

5329- Ebû İshâk el-Mûsilî der ki: "Yetmiş sıddîkin görüşü, çok uyumanın çok su içmekten kaynaklandığı hususunda birleşmiştir."

٥٣٣٠ - فَسَمِعْتُ أَبَا سُلَيْمَانَ يَقُولُ: " مِنَ الْمَعِدَةِ إِلَى الْعَيْنَيْنِ عرقَانِ، فَإِذَا ثَقُلَتِ الْمَعِدَةُ انْطَبَقَتِ الْعَيْنَانِ، وَإِذَا خَفَّتِ انْفَتَحَتَا "

5330- Ebû İshâk el-Mûsilî der ki: Ebû Süleymân'ın: "Mideden gözlere giden iki damar vardır. Gözler, mide ağırlaştığı zaman yumulur, hafiflediği zaman da açılır" dediğini işittim.

٥٣٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ هِلَالٍ، ثَنَا أَحْمَدُ هُوَ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ أَبُو عَبْدِ اللهِ الصُّوفِيُّ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: أَبِي: يَقُولُ: ح. وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو عُثْمَانَ الْخَيَّاطُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ مُعَاوِيَةَ أَبُوعُبَيْدِ اللهِ الصُّورِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: " مَا شَبِعَ عَبْدٌ شَبْعَةً إِلَّا فَارَقَهُ مِنْ عَقْلِهِ شَيْءٌ لَا يَعُودُ إِلَيْهِ أَبَدًا، وَفِي الرِّوَايَةِ الْأُولَى إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، قَالَ: أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ: " إِذَا جَاعَ يَرْجِعُ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ اللهُ "

5331- Muhammed b. Muâviye Ebû Ubeydillah es-Sûrî der ki: Babamın: "Tam olarak doyan kulun mutlaka aklından bir şeyler gider ve bir daha geri dönmez" dediğini işittim. Başka bir rivayette ise: "Kıyamete kadar (geri dönmez)" şeklindedir.[1]

Ahmed b. Ebi'l-Havârî: "Kişi aç kaldığı zaman (aklından giden) Allah dilerse geri döner" demiştir.

---

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (10/142).

٥٣٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ مُضَاءَ بْنَ عِيسَى يَقُولُ: " مِثْقَالٌ مِنْ لَحْمٍ يُقَسِّي الْقَلْبَ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا "

5332- Ahmed b. Ebi'l-Havârî der ki: Mudâ b. İsa'nın: "Etten bir miskal (yemek) kalbi kırk sabah katılaştırır" dediğini işittim.

٥٣٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا الْحَسَنُ، ثَنَا أَبُو عُثْمَانَ، ثَنَا أَحْمَدُ قَالَ: قَالَ أَبُو سُلَيْمَانَ الدَّارَانِيُّ: " أَيُّ شَيْءٍ يَزِيدُ الْفَاسِقُونَ عَلَيْكُمْ إِذَا كَانَ كُلَّمَا اشْتَهَيْتُمْ شَيْئًا أَكَلْتُمُوهُ؟ وَأُولَئِكَ كُلَّمَا أَرَادُوا شَيْئًا، فَعَلُوهُ "

5333- Ebû Süleymân ed-Dârânî der ki: "Eğer siz her canınızın çektiğini yiyorsanız fasıkların sizden ne fazlası var ki? Onlar da canlarının her istediğini yapmaktadır."[1]

٥٣٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو عُثْمَانَ الْخَيَّاطُ، حَدَّثَنِي سُوَيْدٌ، ثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ نُوحِ بْنِ ذَكْوَانَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " مِنَ الْإِسْرَافِ أَنْ تَأْكُلَ كُلَّ مَا اشْتَهَيْتَ "

5334- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Canının çektiği her şeyi yemen israftandır"* buyurmuştur.[2]

٥٣٣٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا ابْنُ مِرْدَاسٍ، ثَنَا سُوَيْدٌ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ، وَرَوَاهُ غَيْرُهُ، عَنْ بَقِيَّةَ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ يُوسُفَ

5335- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[3]

٥٣٣٦ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ صَالِحٍ الْمَالِكِيُّ بِبَغْدَادَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سُلَيْمٍ الضِّرَابُ، ثَنَا

---

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (9/324).

[2] İsnâdı çok zayıftır. İbn Mâce 2/1112 (3352).

[3] İsnâdı çok zayıftır.

سُلَيْمَانُ بْنُ عُمَرَ، ثَنَا بَقِيَّةُ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، فَذَكَرَهُ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ مِنَ السَّرَفِ

5336- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[1]

٥٣٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو عُثْمَانَ الْخَيَّاطُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ، ثَنَا أَبُو سُلَيْمَانَ قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى لَهُمْ مَغْفِرَةٌ﴾ [الحجرات: ٣] قَالَ: " ذَهَبَ بِالشَّهَوَاتِ مِنْ قُلُوبِهِمْ "

5337- Ebû Süleymân der ki: Ömer b. el-Hattâb, Yüce Allah'ın: *"Şüphesiz Allah'ın kalplerini takva ile imtihan ettiği kimselerdir"*[2] buyruğunu açıklarken: "(Allah) onların kalplerinden şehvetleri söküp almıştır" dedi.[3]

٥٣٣٨ - وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ: ثَنَا أَبُو سُلَيْمَانَ فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَجَزَاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا﴾ [الإنسان: ١٢] قَالَ عَنِ الشَّهَوَاتِ

5338- Ahmed b. Ebi'l-Havârî der ki: Ebû Süleymân, Yüce Allah'ın: *"Sabretmelerine karşılık onlara cenneti ve (cennetteki) ipekleri lütfeder"*[4] âyetini açıklarken: "Burada şehvetlerine karşı sabretmeleri kastedilmektedir" dedi.[5]

٥٣٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ فِرَاسٍ الْمَالِكِيُّ، أَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الطَّبَرِيُّ قَالَ: قَالَ الْفُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ: " لَمْ يَكْمُلْ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْثِرَ اللهَ عَلَى شَهْوَتِهِ"

5339- Fudayl b. İyâd: "Kul, Allah'ı arzusuna karşı tercih etmedikçe kamil mânâda iman etmiş olamaz" demiştir.[6]

---

[1] İsnâdı güçlü değildir.

[2] Hucurât Sur. 3

[3] İsnâdı sahihtir. Ebû Nuaym, *Hilye* (9/268)

[4] İnsan Sur. 12

[5] Ebû Nuaym, *Hilye* (9/268).

[6] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (8/109).

٥٣٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو عُثْمَانَ الْخَيَّاطُ قَالَ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ نَصْرٍ الْحَلَبِيَّ، عَنِ ابْنِ سَابُورَ قَالَ: قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ: " طُوبَى لِمَنْ تَرَكَ شَهْوَةً حَاضِرَةً لِمَوْعُودٍ لَمْ يَرَهُ"

5340- İbn Sâbûr'un bildirdiğine göre Hz. İsa b. Meryem: "Hazır olan bir şehvetini, görmediği vaat edilene bırakan kişiye ne mutlu" demiştir.

٥٣٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيَّ، وَأَبَا سَعْدٍ الْمَالِينِيَّ، وَأَبَا بَكْرٍ مُحَمَّدَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ الْحَافِظَ يَقُولُونَ: سَمِعْنَا أَبَا حَفْصٍ عُمَرَ بْنَ أَحْمَدَ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ بْنَ حَرْبَوَيْهِ يَقُولُ: سَمِعْتُ سَرِيِّ السَّقَطِيَّ يَقُولُ: " لَا يَقْوَى عَلَى تَرْكِ الشَّهَوَاتِ إِلَّا بِتَرْكِ الشُّبُهَاتِ "

5341- Serî es-Sakatî: "Şehvetleri terk etmeye karşı ancak şüpheli şeyleri terk etmekle güç kazanılır" dedi.[1]

٥٣٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ السَّمَّاكِ قَالَ: قَالَ الْقَاسِمُ بْنُ مُنَبِّهٍ: سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ يَقُولُ: " قِيلَ لِرَجُلٍ: تُطْعِمُ نَفْسَكَ شَهْوَتَهَا قَالَ: كَيْفَ أُطْعِمُهَا شَهْوَتَهَا وَلَيْسَ خَلْقٌ أَبْغَضَ إِلَيَّ مِنْهَا؟ "

5342- Bişr b. el-Hâris der ki: Bir adama: "Nefsinin arzuladığı şeyleri ona yedirir misin?" diye sorulunca: "Ondan fazla sevmediğim kimse olmadığı halde ona nasıl arzuladığı şeyleri yedireyim ki?" karşılığını verdi.[2]

٥٣٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبِي عَلِيٍّ السَّقَّا، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يُوسُفَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُعَلَّى الْوَرَّاقَ يَقُولُ: سَمِعْتُ مَالِكًا يَقُولُ: " خَلَطْتُ دَقِيقِي بِالرَّمَادِ فَأَكَلْتُهُ، فَضَعُفْتُ عَلَيْهِ، وَلَوْ قَوِيتُ عَلَيْهِ، مَا أَكَلْتُ غَيْرَهُ "

5343- Mualla el-Verrâk der ki: (İmam) Mâlik'in şöyle dediğini işittim: "Una kül katıp öyle yedim ve zayıf düştüm. Eğer onunla kuvvetli olsaydım ondan başka bir şey yemezdim."[1]

---

[1] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (10/126).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (8/268).

٥٣٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ الْبَجَلِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ الْكَتَّانِيَّ يَقُولُ: " مِنْ حُكْمِ الْمُرِيدِ، أَنْ يَكُونَ فِيهِ ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ: نَوْمُهُ غَلَبَةً، وَأَكْلُهُ فَاقَةً، وَكَلَامُهُ ضَرُورَةً "

5344- Muhammed b. Abdillah el-Becelî der ki: el-Kettânî'nin şöyle dediğini işittim: "Şu üç şeyin bir müridde bulunması onun hikmetindendir. Bunlar; uykusu geldiğinde uyuması, acıktığında yemesi ve sadece zaruret halinde konuşmasıdır."

٥٣٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ السَّمَّاكِ، أَنَا عُمَيْرُ بْنُ سَعْدٍ الْقَرَاطِيسِيُّ قَالَ: قَالَ ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا: قَالَ رَجُلٌ: لِبِشْرِ بْنِ الْحَارِثِ: يَا أَبَا نَصْرٍ لَا أَدْرِي بِأَيِّ شَيْءٍ آكُلُ خُبزِي قَالَ: " إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَأْكُلَ خُبْزَكَ، فَاذْكُرِ الْعَافِيَةَ اجْعَلْهَا إِدَامَكَ "

5345- İbn Ebi'd-Dünyâ der ki: Bir adam Bişr b. el-Hâris'e: "Ey Ebû Nasr! Ekmeğimi ne ile yiyeceğimi bilmiyorum" deyince Bişr: "Ekmeğini yemek istediğin zaman afiyetini hatırla ve onu kendine katık kıl" karşılığını verdi.

٥٣٤٦ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ النَّصْرُ آبَادِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ هَاشِمٍ، ثَنَا وَكِيعٌ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ خَيْثَمَةَ قَالَ: " قَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ جَرَّبْنَا الْعَيْشَ لِينَهُ وَشَدِيدَهُ، فَوَجَدْنَاهُ يَكْفِي أَدْنَاهُ "

5346- Hayseme der ki: Hz. Süleymân b. Dâvud: "Hayatın kolayını da, zorunu da denedik. Ancak en azın yeterli olduğunu gördük" dedi.[2]

٥٣٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بِوَاسِطٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا دَاوُدَ السِّجِسْتَانِيَّ يَقُولُ: " مَنِ اقْتَصَرَ عَلَى لِبَاسٍ دُونَ، وَمَطْعَمٍ دُونَ أَرَاحَ جَسَدَهُ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/366, 367).

[2] İsnâdı zayıftır. Vekî', *Zühd* 1/340 (116), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* sh. 201 (573), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/205), Hennâd, *Zühd* (562), İbn Abdilber, *Câmi' Beyâni'l-İlm* (2/21) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/118).

5347- Ebû Dâvud es-Sicistânî der ki: "Giysisini yetecek kadar kısa ve yiyeceğini yetecek kadar az kılan kimse, bedenine rahatlık vermiş olur."[1]

٥٣٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَانِيُّ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ فِرَاسٍ قَالَ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ الْخَوَّاصَ يَقُولُ: قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: " لَا يَطْمَعُ أَحَدٌ فِي السَّهَرِ مَعَ الشِّبَعِ، وَلَا يَطْمَعُ فِي الْحُزْنِ مَعَ كَثْرَةِ النَّوْمِ، وَلَا يَطْمَعُ فِي صِحَّةِ أَمْرِهِ مَعَ مُخَالَطَةِ الظَّلَمَةِ، وَلَا يَطْمَعُ فِي لِينِ الْقَلْبِ مَعَ فُضُولِ الْكَلَامِ، وَلَا يَطْمَعُ فِي حُبِّ اللهِ مَعَ حُبِّ الْمَالِ، وَالشَّرَفِ، وَلَا يَطْمَعُ فِي الْأُنْسِ بِاللهِ مَعَ الْأُنْسِ بِالْمَخْلُوقِينَ، وَلَا يَطْمَعُ فِي الرَّوحِ مَعَ الرَّغْبَةِ فِي الدُّنْيَا"

5348- İbrâhîm el-Havvâs'ın bildirdiğine göre ilim ehlinden bir kişi şöyle demiştir: "Kişi tok olmakla birlikte sehere tamah etmesin. Çok uykuyla birlikte hüzne tamah etmesin. Sıhhatli olmakla birlikte zulme tamah etmesin. Yumuşak kalpli olmakla birlikte boş söz konuşmaya tamah etmesin. Mal ve şeref ile birlikte Allah sevgisine tamah etmesin. Başkasıyla ünsiyet kurmakla birlikte Allah'la ünsiyet kurmaya tamah etmesin. Dünya rağbetiyle birlikte rahatlığa tamah etmesin."[2]

٥٣٤٩ - قَالَ: وَثنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ فِرَاسٍ قَالَ: قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ الْخَوَّاصُ: " إِنَّ اللهَ يُحِبُّ ثَلَاثَةً وَيُبْغِضُ ثَلَاثَةً، فَأَمَّا مَا يُحِبُّ: فَقِلَّةُ الْأَكْلِ، وَقِلَّةُ النَّوْمِ، وَقِلَّةُ الْكَلَامِ، وَأَمَّا مَا يُبْغِضُ: فَكَثْرَةُ الْكَلَامِ، وَكَثْرَةُ الْأَكْلِ، وَكَثْرَةُ النَّوْمِ "

5349- Ebû İshâk el-Havvâs der ki: "Yüce Allah üç kişiyi sever ve üç kişiye buğzeder. Sevdikleri, az yiyen, az uyuyan ve az konuşan kimselerdir. Buğzettikleri ise, çok konuşan, çok yiyen ve çok uyuyan kimselerdir."[3]

٥٣٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ الْحُسَيْنَ بْنَ يَحْيَى يَقُولُ: سَمِعْتُ جَعْفَرَ الْخَلَدِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ الْخَوَّاصَ يَقُولُ: كُنْتُ فِي جَبَلِ لُكَامٍ، فَرَأَيْتُ رُمَّانًا، فَاشْتَهَيْتُ فَدَنَوْتُ، فَأَخَذْتُ مِنْهَا وَاحِدًا فَشَقَقْتُهُ، فَوَجَدْتُهُ

---

[1] Beyhakî, *el-Medhal* sh. 338 (551).

[2] Beyhakî, *Zühd* sh. 209 (415).

[3] Beyhakî, *Zühd el-Kebîr* (417).

حَامِضًا، فَمَضَيْتُ وَتَرَكْتُ الرُّمَّانَ، فَرَأَيْتُ رَجُلًا مَطْرُوحًا، قَدِ اجْتَمَعَ عَلَيْهِ الزَّنَابِيرُ، فَقُلْتُ: السَّلَامُ عَلَيْكَ: فَقَالَ: وَعَلَيْكَ السَّلَامُ يَا إِبْرَاهِيمُ، قُلْتُ: وَكَيْفَ عَرَفْتَنِي، قَالَ: مَنْ عَرَفَ اللهَ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ مِنْ دُونِ اللهِ، فَقُلْتُ: أَرَى لَكَ حَالًا مَعَ اللهِ، فَلَوْ سَأَلْتَهُ أَنْ يُحْمِيَكَ، وَيَقِيكَ الْأَذَى مِنْ هَذِهِ الزَّنَابِيرِ، فَقَالَ: لِي أَرَى لَكَ حَالًا مَعَ اللهِ، فَلَوْ سَأَلْتَهُ أَنْ يَقِيكَ شَهْوَةَ الرُّمَّانِ فَإِنَّ لَدْغَ الرُّمَّانِ يَجِدُ الْإِنْسَانُ أَلَمَهُ فِي الْآخِرَةِ، وَلَدْغَ الزَّنَابِيرِ، يَجِدُ أَلَمَهُ فِي الدُّنْيَا وَتَرَكْتُهُ وَمَضَيْتُ

5350- İbrâhîm el-Havvâs der ki: Lukâm dağında idim. Nar görünce canım nar çekti ve ona yaklaştım. Bir nar koparıp onu yardığımda ekşi olduğunu gördüm ve bıraktım. Sonra yerde üzerine eşek arılarının üşüşmüş olduğu bir adam gördüm. Kendisine: "Es-selâmu aleykum" dediğimde: "Ve-aleykumu's-selam ey İbrâhîm!" karşılığını verdi. Kendisine: "Beni nasıl tanıdın?" dediğimde: "Kim Allah'ı tanırsa Allah'tan başka hiçbir şey ona gizli kalmaz" cevabını verdi. Ona: "Allah ile aranın iyi olduğunu görüyorum. Allah'tan seni korumasını ve şu eşekarılarının eziyetinden kurtarmasını istersen" dediğimde: "Ben de senin Allah ile aranın iyi olduğunu görüyorum. Ondan seni narı yeme isteğinden kurtarmasını dileseydin ya. İnsan nara olan şehvet iğnelerinin acısını âhirette hisseder. Oysa arı sokmasının acısını insan bu dünyada kısa bir süre için çeker" karşılığını verdi. Bunun üzerine onu bıraktım ve oradan uzaklaştım.

Beyhakî der ki: Bana göre bunun anlamı, kişinin ihtiyaç duyabileceği şeyi yani gaybı rüya ile bilmesidir veya onun diliyle bir meleğin konuşturulmasıdır. Bu da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Önceki ümmetler içinde gayptan haber verenler vardı. Eğer ümmetimde onlar gibi biri varsa o da Ömer b. el-Hattâb'tır"* buyurması gibidir.[1]

Rivâyet edilene göre İbrâhîm b. Sa'd, bu hadis hakkında: "Kalbine ilham edilir" demiştir.

٥٣٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا جَعْفَرٌ الْخَوَّاصُ، حَدَّثَنِي الْجُنَيْدُ قَالَ: " دَخَلْتُ عَلَى سَرِيٍّ يَوْمًا، فَقَالَ لِي: أُعَجِّبُكَ مِنْ عُصْفُورٍ يَجِيءُ، فَيَسْقُطُ عَلَى هَذَا الرُّوَاقِ،

[1] Müslim 2/1864 (23).

قَدْ أَعْدَدْتُ لَهُ لُقَيْمَةً، فَأَفُتُّهَا فِي كَفِّي، فَيَسْقُطُ عَلَى أَطْرَافِ أَنَامِلِي فَيَأْكُلُ، فَلَمَّا كَانَ فِي وَقْتٍ مِنَ الْأَوْقَاتِ سَقَطَ عَلَى الرُّوَاقِ، فَفَتَّتُ الْخُبْزَ فِي يَدِي، فَلَمْ يَسْقُطْ عَلَى يَدِي كَمَا كَانَ، فَفَكَّرْتُ فِي سِرِّي لَعَلَّهُ فِي وَحْشَةٍ مِنِّي، فَوَجَدْتُنِي قَدْ أَكَلْتُ مِلْحًا مُطَيَّبًا، فَقُلْتُ فِي سِرِّي: أَنَا تَائِبٌ مِنَ الْمِلْحِ الْمُطَيَّبِ، فَسَقَطَ عَلَى يَدِي، فَأَكَلَ، وَانْصَرَفَ "

5351- Cüneyd der ki: Bir gün Seriy'yin yanına girdiğimde bana şöyle anlattı: Sana şaşkınlık verecek bir kuştan bahsedeceğim. Bu kuş gelip saçağa konmaktadır. Onun için bir lokma yiyecek hazırlıyor ve ufalayıp avucum içine koyuyordum. O da parmaklarımın etrafına konup yiyeceği yiyordu. Bir gün yine kuş saçağa kondu ve ona avucum içine ekmek doğradım. Daha önce olduğu gibi gelip elime konmadı. İçimden: "Belki benden korkmuştur" diye düşündüm. Sonra o gün kokulu tuz yediğim aklıma geldi. Yine içimde: "Artık kokulu tuz yemeye tövbe olsun" dedim. Bunun üzerine kuş gelip elime kondu ve yedikten sonra uçup gitti.[1]

٥٣٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي جَعْفَرٌ الْخَوَّاصُ، حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ عَاصِمٍ أَبُو الْقَاسِمِ الْبَقَّالُ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ خَلَفٍ الْمُؤَدِّبُ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى سَرِيٍّ غُرْفَتَهُ، فَرَأَيْتُهُ يَبْكِي، فَوَقَفْتُ، فَأَوْمَأَ إِلَيَّ، فَإِذَا قُلَّتُهُ مَكْسُورَةٌ فَقَالَ: " جَاءَتِ الصِّبْيَةُ الْبَارِحَةَ بِهَذِهِ الْقُلَّةِ فَقَالَتْ: يَا أَبِي، هَذِهِ الْقُلَّةُ هَهُنَا مُعَلَّقَةٌ، فَإِذَا أَفْطَرْتَ، فَاشْرَبْ مِنْهَا، فَإِنَّهَا لَيْلَةُ غُمَّةٍ، وَمَضَتْ، فَقُمْتُ إِلَى أَمْرٍ كُنْتُ أَقُومُ إِلَيْهِ، فَغَلَبَتْنِي عَيْنِي، فَرَأَيْتُ جَارِيَةً، كَأَحْسَنِ الْجَوَارِي، قَدْ دَخَلَتْ عَلَيَّ الْغُرْفَةَ، فَقُلْتُ لَهَا: يَا جَارِيَةُ، لِمَنْ أَنْتِ؟ قَالَتْ: لِمَنْ لَا يَشْرَبُ الْمَاءَ الْمُبَرَّدَ فِي الْكِيزَانِ، وَتَنَاوَلَتِ الْقُلَّةَ بِيَدِهَا، فَضَرَبَتْ بِهَا عَلَى الْأَرْضِ فَكَسَرَتْهَا " قَالَ جَعْفَرٌ قَالَ الْجُنَيْدُ: فَمَا زَالَ ذَلِكَ الْخَزَفُ مَطْرُوحًا فِي غُرْفَتِهِ، حَتَّى غمر عَلَيْهِ التُّرَابُ، قَالَ جَعْفَرٌ، وَحَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْحَلْفَانِيُّ، بِهَذِهِ الْحِكَايَةِ بِقَرِيبٍ مِنَ هَذَا اللَّفْظِ

5352- Ahmed b. Halef el-Mueddib anlatıyor: (Bir gün) Seriy'yin yanına odasına girdim ve onun ağlıyor olduğunu gördüm. Durduğumda bana kırılmış olan sürahiyi işaret ederek şöyle dedi: Dün gece çocuk bu sürahi ile geldi ve: "Ey babacığım! Bu sürahiyi buraya asıyorum. İftar ettiğin zaman

[1] Beyhakî, *ez-Zühd el-Kebîr* sh. 210 (420) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (10/123).

ondan içersin. Zira gece uzundur" dedi ve gitti. Yine daha önce kalktığım şey için kalktım ve uykuya yenilip tekrar uyudum. Rüyamda cariyelerin en güzeli olan bir cariye gördüm. Yanıma odaya girdiğinde ona: "Sen kiminsin?" diye sordum. O da: "Soğuk sularını kulplu bardaklarda içmeyenlerinim" dedi. Sonra sürahiyi eline aldı ve yere vurup kırdı.[1]

Câfer'in bildirdiğine göre Cüneyd: "Seriy vefat edene kadar o sürahinin parçaları odasında öylece durdu" dedi. Ahmed b. Amr el-Halfânî bana bu hikâyeyi bu lafza yakın bir şekilde anlattı.

الْفَصْلُ الثَّالِثُ فِي طِيبِ الْمَطْعَمِ وَالْمَلْبَسِ وَاجْتِنَابِ الْحَرَامِ وَاتِّقَاءِ الشُّبُهَاتِ

3. Fasıl: Helal Yiyecek ve Giyecekleri Kullanmak, Haramlardan Uzak Durup Şüpheli Şeylerden Sakınmak

٥٣٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْعَبْدِيُّ، وَعَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الْهِلَالِيُّ، ثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثَنَا فُضَيْلُ بْنُ مَرْزُوقٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَخْتَوَيْهِ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ أَبِي أُسَامَةَ، ثَنَا أَبُو النَّضْرِ قَالَ: ثَنَا فُضَيْلُ بْنُ مَرْزُوقٍ، حَدَّثَنِي عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللهَ طَيِّبٌ، لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا، وَإِنَّ اللهَ تَعَالَى أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ، بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ، فَقَالَ: ﴿يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ﴾ [المؤمنون: ٥١] وَقَالَ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ﴾ [البقرة: ١٧٢] " ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ، أَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ، يَا رَبُّ، يَا رَبُّ، وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ، وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ، وَغُذِّيَ بِالْحَرَامِ، فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لَهُ، لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي نُعَيْمٍ،

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Beyhakî, *ez-Zühd el-Kebîr* sh. 211 (422) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (10/120, 121).

5353- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ey insanlar! Yüce Allah temizdir, ancak temiz olanı kabul eder. Allah, peygamberlere emrettiği şeyleri müminlere de emrederek: **«Ey peygamberler! Temiz şeylerden yiyin, yararlı iş işleyin; doğrusu Ben, yaptığınızı bilirim»**[1] ve **«Ey iman edenler! Size verdiğimiz rızıkların helal olanlarından yiyin»**[2] buyurmaktadır."* Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) uzun yolculuğa çıkıp, saçı başı darmadağın ve toz içinde ellerini semaya kaldırarak: "Ey Rabbim, ey Rabbim!" diye dua etmesini zikredip: *"Bu kişinin yediği haram, içtiği haram olduğu ve haramla beslendiği halde duası nasıl kabul edilir ki!"* buyurdu.[3]

Lafız Ebû Nuaym'ın lafzıdır.

٥٣٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، ثَنَا فُضَيْلُ بْنُ مَرْزُوقٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ، غَيْرَ أَنَّهُ لَمْ يَذْكُرْ قَوْلَهُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ، فَقَطْ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ

5354- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir ve ancak: "Ey insanlar!" ibaresi geçmiştir.

Müslim bunu *Sahîh*'te Ebû Kureyb kanalıyla rivayet etmiştir.[4]

٥٣٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جُنَاحُ بْنُ نَذِيرِ بْنِ جُنَاحٍ الْقَاضِي بِالْكُوفَةِ، ثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ، أَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، وَالْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، ثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " وَأَوْمَأَ النُّعْمَانُ بِإِصْبَعَيْهِ إِلَى أُذُنَيْهِ إِنَّ الْحَلَالَ بَيِّنٌ وَالْحَرَامَ بَيِّنٌ، وَبَيْنَ ذَلِكَ مُشْتَبِهَاتٌ، لَا يَعْلَمُهَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ، فَمَنِ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ، قَدِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ، وَعِرْضِهِ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ، وَقَعَ فِي الْحَرَامِ، كَالرَّاعِي، يَرْعَى حَوْلَ الْحِمَى، يُوشِكُ أَنْ يَقَعَ فِيهِ، أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى، وَإِنَّ حِمَى اللهِ مَحَارِمُهُ "

---

[1] Muminûn Sur. 51

[2] Bakara Sur. 172

[3] Ravileri güvenilirdir.

[4] Müslim 1/703 (65).

5355- Şa'bî der ki: Nu'mân b. Beşîr iki parmağıyla kulaklarına işaret ederek Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu söyledi: *"Helal olan şeyler belli, haram olan şeyler de bellidir. Bu ikisinin arasında, insanların pek çoğunun bilmediği şüpheli şeyler bulunmaktadır. Her kim bu tür şüpheli şeyleri terk ederse dinini ve ırzını korumuş olur. Her kim de bu şüphelere düşerse harama düşmüş olur. Aynen korunan bir yerin etrafında hayvan otlatan çobanın hayvanlarının oraya girmesi ihtimalinin uzak olmaması gibi. Bilmiş olun ki her otorite sahibinin bir yasak bölgesi vardır. Allah'ın yasak bölgesi de haram kıldığı şeylerdir."*[1]

٥٣٥٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَكْرٍ الْمَرْوَزِيُّ، بِبَيْتِ الْمَقْدِسِ، ثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، وَأَبُو نُعَيْمٍ، ثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " الْحَلَالُ بَيِّنٌ وَالْحَرَامُ بَيِّنٌ، وَبَيْنَهُمَا مُشْتَبِهَاتٌ ". فَذَكَرَهُ وَقَالَ: الشُّبُهَاتُ وَزَادَ " أَلَا، وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً، إِذَا صَلَحَتْ، صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ، فَسَدَ الْجَسَدُ، أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ الْفَضْلِ بْنِ دُكَيْنٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ أَوْجُهٍ عَنْ زَكَرِيَّا

5356- Şa'bî bildiriyor: Nu'mân b. Beşîr: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize hutbe verip: *«Helal olan şeyler belli, haram olan şeyler de bellidir. Bu ikisinin arasında da şüpheli şeyler bulunmaktadır»* buyurdu" dedi ve söz konusu hadisi aktardı. Ancak şu ziyadede bulunmuştur: *"Bilmiş olun ki, bedende bir et parçası vardır. Eğer bu et parçası iyi olursa bütün vücut iyi olur. Eğer o bozulursa bütün vücut bozulur. Bilmiş olun ki bu da kalptir."*

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ebû Nuaym b. Fudayl b. Dukeyn kanalıyla[2] ve Müslim bunu başka bir yolla Zekeriyâ kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

٥٣٥٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا الْحُمَيْدِيُّ، ثَنَا سُفْيَانُ، ثَنَا أَبُو فَرْوَةَ الْهَمْدَانِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ يَقُولُ:

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (5/264).

[2] Buhârî, *imân* (1/19).

[3] Müslim 2/1219, 1220 (107).

سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " حَلَالٌ بَيِّنٌ وَحَرَامٌ بَيِّنٌ، وَشُبُهَاتٌ بَيْنَ ذَلِكَ، فَمَنْ تَرَكَ مَا اشْتَبَهَ عَلَيْهِ، مِنَ الْإِثْمِ كَانَ لِمَا اسْتَبَانَ لَهُ، أَتْرَكَ وَمَنِ اجْتَرَأَ عَلَى مَا شَكَّ فِيهِ، أَوْشَكَ أَنْ يُوقِعَ فِي الْحَرَامِ، وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى، وَحِمَى اللهِ فِي الْأَرْضِ مَعَاصِيهِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَلِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ

5357- Şa'bî der ki: Nu'mân b. Beşîr'i minberde işittim: ,Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Helal olan şeyler belli, haram olan şeyler de bellidir. Bu ikisinin arasında da şüpheli şeyler bulunmaktadır. Şüpheli şeylerden sakınan kişi, haram olduğunu bildiği şeylerden daha fazla sakınacaktır. Şüpheli şeyleri yapmaya cüret eden kişinin de haram olan şeylere bulaşması uzak değildir. Her otorite sahibinin bir yasak bölgesi vardır. Allah'ın yasak bölgesi de ona isyan olan şeylerdir."*[1]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ali — Süfyân kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٥٣٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَتْحِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي الْفَوَارِسِ الْحَافِظُ، بِبَغْدَادَ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، ثَنَا أَبُو حُذَيْفَةَ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَجَدَ تَمْرَةً فَقَالَ: " لَوْلَا أَنْ تَكُونَ مِنْ تَمْرِ الصَّدَقَةِ لَأَكَلْتُهَا " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، مِنْ حَدِيثِ الثَّوْرِيِّ وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ

5358- Enes b. Mâlik bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir hurma buldu ve: *"Eğer bu, sadaka hurmalarından olmasaydı onu yerdim"* buyurdu.[3]

Buhârî bunu Sevrî kanalıyla rivayet etmiştir.[4]

Müslim bunu başka bir kanalla zikretmiştir.[5]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *buyû'* (3/4).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Buhârî, *buyû'* (3/5) ve Müslim (2/1220, 1221).

[5] Müslim 1/752 (164, 165, 166).

٥٣٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنُ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ، أَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ بَالْوَيْهِ الْمُزَكِّي ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ قَالَا: ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ قَالَ: هَذَا مَا؟ ثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنِّي لَأَنْقَلِبُ إِلَى أَهْلِي، فَأَجِدُ التَّمْرَةَ سَاقِطَةً عَلَى فِرَاشِي، أَوْ فِي بَيْتِي، فَأَرْفَعُهَا لِآكُلَهَا، ثُمَّ أَخْشَى أَنْ تَكُونَ مِنَ الصَّدَقَةِ، فَأُلْقِيَهَا " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فَقَالَ: وَقَالَ هَمَّامٌ

5359- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Aileme döndüğüm zaman hurmanın döşeğime veya evime düştüğünü görüp onu yemek için alıyor ve sadaka olmasından korkup geri bırakıyorum*" buyurmuştur.

Buhârî bunu zikretmiş ve rivayetinde: "Hemmâm şöyle dedi" ibaresi geçmiştir.[1]

٥٣٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْقَاسِمُ بْنُ الْقَاسِمِ السَّيَّارِيُّ، بِمَرْوٍ، ثَنَا أَبُو الْمُوَجِّهِ، أَنَا عَبْدَانُ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، أَنَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ تَصَوَّرَ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَقِيلَ لَهُ: مَا أَسْهَرَكَ؟ قَالَ: " إِنِّي وَجَدْتُ تَمْرَةً سَاقِطَةً فَأَكَلْتُهَا، ثُمَّ تَذَكَّرْتُ تَمْرًا، كَانَ عِنْدَنَا مِنْ تَمْرِ الصَّدَقَةِ، فَمَا أَدْرِي مِنْ ذَلِكَ كَانَتِ التَّمْرَةُ، أَوْ تَمْرِ أَهْلِي، فَذَلِكَ أَسْهَرَنِي "

5360- Amr b. Şuayb'ın, babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gece uyuyamamıştı. Kendisine: "Uyuyamamana sebep nedir?" denilince: "*Düşmüş bir hurma buldum ve onu yedim. Sonra yanımızda bulunan sadaka hurmalarını hatırladım. Bu hurmanın sadaka hurmalarından mı, yoksa ailemin hurmalarından mı olduğunu bilmiyorum. İşte bu sebeple uyuyamadım*" buyurdu.[2]

٥٣٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، ثَنَا أَبُو الْأَزْهَرِ، ثَنَا أَبُو النَّضْرِ، ثَنَا أَبُو عُقَيْلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ الدِّمَشْقِيِّ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ، وَعَطِيَّةَ

---

[1] Buhârî, *buyû'* (3/5) ve Müslim 1/751 (163).

[2] İsnâdı hasendir.

بْنِ قَيْسٍ، عَنْ عَطِيَّةَ السَّعْدِيِّ وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُتَّقِينَ، حَتَّى يَدَعَ مَا لَا بَأْسَ بِهِ حَذَرًا لِمَا بِهِ الْبَأْسُ "

5361- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi olan Atiyye es-Sa'dî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Kul, sakıncalı şeyden korunmak için sakıncalı olmayan bir şeyi bile terk etmedikçe takvalı kişilerin konumuna erişemez"* buyurmuştur.[1]

٥٣٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى الْقَاضِي، ثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللهِ، وَأَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي الْعَوَّامِ، ثَنَا أَبُو عَامِرٍ، ثَنَا هِشَامٌ الدَّسْتُوَائِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي سَلَّامٍ، عَنْ جَدِّهِ، مَمْطُورٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ، مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: " إِذَا سَاءَتْكَ سَيِّئَاتُكَ وَسَرَّتْكَ حَسَنَاتُكَ، فَأَنْتَ مُؤْمِنٌ " قَالَ: فَمَا الْإِثْمُ؟ قَالَ: " إِذَا حَكَّ فِي صَدْرِكَ شَيْءٌ، فَدَعْهُ "

وَفِي رِوَايَةِ مُسْلِمٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، سَأَلَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: " إِذَا سَرَّتْكَ حَسَنَتُكَ، وَسَاءَتْكَ سَيِّئَتُكَ، فَأَنْتَ مُؤْمِنٌ " قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا الْإِثْمُ؟ قَالَ: " إِذَا حَكَّ فِي صَدْرِكَ شَيْءٌ، فَدَعْهُ "

5362- Ebû Umâme bildiriyor: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "İman nedir?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem): *"Seni kötü amellerin üzerse ve iyi amellerin sevindirirse sen mümin birisin"* karşılığını verdi. Adam: "Günah nedir?" diye sorunca da, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İçinde şüphe bırakıp seni rahatsız edecek olan şeyi bırak"* buyurdu.

Bu hadis Müslim'in rivayetinde şöyledir: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! İman nedir?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *Seni iyi amellerin sevindirir ve kötü amellerin üzerse sen mümin birisin"* karşılığını verdi. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Günah nedir?" diye

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 4/634 (2451) ve İbn Mâce 2/1409 (4215).

sorunca da, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İçinde şüphe bırakıp seni rahatsız edecek olan şeyi bırak"* buyurdu.[1]

٥٣٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو زَكَرِيَّا الْعَنْبَرِيُّ، ثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْعَبْدِيُّ، ثَنَا أَبُو صَالِحٍ الْفَرَّاءُ، ثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: - يَعْنِي لِرَجُلٍ أَتَاهُ - " دَعْ مَا يَرِيبُكَ إِلَى مَا لَا يَرِيبُكَ، فَإِنَّ الشَّرَّ: رِيبَةٌ، وَالْخَيْرَ: طُمَأْنِينَةٌ " وَرَوَاهُ شُعْبَةُ، عَنْ يَزِيدَ، وَقَالَ: فِي الْحَدِيثِ فَإِنَّ الصِّدْقَ: طُمَأْنِينَةٌ، وَإِنَّ الْكَذِبَ: رِيبَةٌ

5363- Hasan b. Ali der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelen bir adama şöyle buyurduğunu işittim: *"Seni şüpheye düşüren şeyi bırak ve şüpheye düşürmeyen şeye bak. Muhakkak ki kötülük şüpheden, iyilik ise gönül rahatlığından ibarettir"* buyurdu.[2]

Şu'be bunu Yezîd kanalıyla zikretmiş ve rivayetinde: *"Doğruluk gönül rahatlığıdır, yalancılık ise kuşkudan ibarettir"* ibaresi geçmiştir.[3]

٥٣٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ الْعَدْلُ، أَنَا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، ثَنَا أَبُو النَّضْرِ، ثَنَا سُلَيْمَانُ هُوَ ابْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ حُمَيْدٍ يَعْنِي ابْنَ هِلَالٍ، ثَنَا أَبُو قَتَادَةَ، وَأَبُو الدَّهْمَاءِ، قَالَا: أَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ، فَقَالَ الْبَدَوِيُّ: أَخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، بِيَدِي، فَجَعَلَ يُعَلِّمُنِي، مِمَّا عَلَّمَهُ اللهُ، فَكَانَ مِمَّا حَفِظْتُ عَنْهُ أَنْ قَالَ: " إِنَّكَ لَا تَدَعُ شَيْئًا، اتِّقَاءَ اللهِ، إِلَّا أَعْطَاكَ اللهُ خَيْرًا مِنْهُ "

5364- Ebû Katâde ile Ebu'd-Dehmâ der ki: Bedevilerden bir adamın yanına gittik. Bu kişi bize şöyle anlattı: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elimi tutup Allah'ın kendisine öğretmiş olduğundan bana öğretmeye başladı.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (5/251, 252, 256), İbn Hibbân, *Sahîh* (1/200, 201 (176), Hâkim, *Müstedrek* (1/14, 2/13), İbn Mende, *İmân* 3/963 (1088, 1089), Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/137, 138 (7539, 7540) ve Abdurrezzâk, *Musannef* 11/162 (20104).

[2] İsnâdı sahihtir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 3/75, 76 (2708, 2711), Ebû Nuaym, *Hilye* (8/264), Hâkim, *Müstedrek* (2/13) ve Abdurrezzâk, *Musannef* (3/117, 118).

[3] Tirmizî 4/668 (2518).

Bana öğrettiklerinden aklımda kalanlardan biri de şu idi ki şöyle buyurmuştu: *"Bir şeyi Allah korkusuyla bıraktığın zaman, mutlaka Allah sana ondan daha hayırlısını verir."*[1]

٥٣٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ السُّكَّرِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْهَرُ، ثَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ غَسَّانَ الْغَلَابِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ رَجُلٍ قَالَ: كُنْتُ مَعَ ابْنِ عُيَيْنَةَ، وَفُضَيْلِ بْنِ عِيَاضٍ، وَعَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُبَارَكِ قَالَ: فَقَالَ سُفْيَانُ: قُومُوا بِنَا إِلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ مَرْزُوقٍ، فَإِنَّهُ ثَقِيلٌ لِنَعُودَهُ، فَقَامُوا حَتَّى دَخَلُوا عَلَى عَبْدِ اللهِ، فَوَجَدُوهُ فِي بَيْتٍ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْحَصَا شَيْءٌ وَعَلَى عَوْرَتِهِ خِرْقَةٌ تَكَادُ تَسْتُرُهُ وَرَأْسُهُ عَلَى دُكَّانٍ وَهُوَ مَسْجِدُ الْبَيْتِ، فَقَالَ لَهُ سُفْيَانُ: " يَا أَبَا مُحَمَّدٍ بَلَغَنِي أَنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ يَدَعُ مِنَ الدُّنْيَا شَيْئًا إِلَّا عَوَضَّهُ اللهُ خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ، وَقَدْ تَرَكْتَ أَشْيَاءَ مِنَ الدُّنْيَا، فَمَا عَوَضَّكَ اللهُ مِنْهَا قَالَ: الرِّضَا بِمَا تَرَوْنَ "

5365- Mufaddal b. Ğassân el-Ğalâbî'nin, babasından bildirdiğine göre bir adam şöyle demiştir: Ben, İbn Uyeyne, Fudayl b. İyâd ve Abdullah b. el-Mübârek ile birlikte idim. Süfyân: "Haydi kalkın da Abdullah b. Merzûk'a gidelim. Zira durumu ağırdır, onu ziyaret edelim" dedi. Kalkıp gittiler ve yanına girdiler. Onu evde çakıl taşlarıyla arasında bir şey olmadığı halde buldular. Avret yerinde ancak orasını örten bir bez parçası vardı. Başı bir seki üzerinde idi. O oda da evin mescidiydi. Süfyân kendisine: "Ey Ebû Muhammed! Bana ulaşana göre dünya malını bırakan hiç kimse yoktur ki mutlaka Allah kendisine ondan daha hayırlısını verir. Sen de dünyadan bir çok şey bıraktın. Bıraktığı şeylere karşılık Allah sana ne verdi?" deyince: "Gördüğünüz gibi (verdiklerine karşı) razı olmayı" karşılığını verdi.[2]

٥٣٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْأَحْمَسُ، ثَنَا الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ، عَنْ بُرْدِ بْنِ سِنَانٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا أَبَا هُرَيْرَةَ كُنْ وَرِعًا:

---

[1] İsnâdı sahihtir. Ancak içinde tanınmayışı zarar vermeyen meçhul bir sahabi vardır.

[2] İsnâdında adı belirlenmeyen bir ravi vardır. Diğer ravileri güvenilirdir.

تَكُنْ أَعْبَدَ النَّاسِ، وَكُنْ قَنِعًا تَكُنْ أَشْكَرَ النَّاسِ، وَأَحِبَّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ، تَكُنْ مُؤْمِنًا، وَأَحْسِنْ إِلَى مُجَاوِرَةِ مَنْ جَاوَرَكَ، تَكُنْ مُسْلِمًا، وَأَقِلَّ الضَّحِكَ فَإِنَّ كَثْرَةَ الضَّحِكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ "

5366- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), bana şöyle buyurdu: *"Ey Ebû Hureyre! (Şüpheli şeylerden) sakınan kişi ol, böylece insanların en âbidi olursun. Kanaatkâr ol, böylece insanların (Allah'a) en şükredeni olursun. Kendi nefsin için sevdiğini insanlar için de sev, o zaman mümin olursun. Komşularınla iyi komşuluk et, o zaman (hakkıyla) müslüman olursun. Az gül, zira çok gülmek kalbi öldürür (katılaştırır)."*[1]

٥٣٦٧ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ إِمْلَاءً، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ أَيُّوبَ بْنِ سَلْمَوَيْهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ السُّلَمِيُّ، ثَنَا حَفْصُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ: أَوْحَى إِلَيَّ أَنَّهُ مَنْ سَلَكَ مَسْلَكًا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ: سَهَّلْتُ لَهُ طَرِيقَ الْجَنَّةِ، وَمَنْ سَلَبْتُ كَرِيمَتَيْهِ: أَثَبْتُهُ عَلَيْهِمَا الْجَنَّةَ، وَقَصْدٌ فِي عِلْمٍ خَيْرٌ مِنْ فَضْلٍ فِي عِبَادَةٍ، وَمِلَاكُ الدِّينِ الْوَرَعُ "

5367- Hz. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Yüce Allah bana şöyle vahyetti: «Her kim ilim taleb etmek için bir yola çıkarsa, ona cennetin yolunu kolaylaştırırım. Kimin çok sevdiği gözlerini alırsam (ve buna sabredip karşılığını benden beklerse) mükafatı cennet olur. İlim için yola çıkmak ibadetin faziletinden daha hayırlıdır. Dindarlığın en üstün şekli haram şeylerden sakınmaktır."*[2]

Bunu Vera bölümünde başka kanallardan da zikrettik.

٥٣٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيِّ بْنُ شَاذَانَ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ السُّوَائِيُّ أَبُو عَامِرٍ، ثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ هِلَالِ بْنِ مِقْلَاصٍ بْنِ الصَّارِفِيِّ، عَنْ أَبِي بِشْرٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " مَنْ أَكَلَ طَيِّبًا، وَعَمِلَ فِي

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 2/1410 (4218).

[2] İsnâdı zayıftır.

سُنَّةٍ، وَأَمِنَ النَّاسُ بَوَائِقَهُ، كَانَ فِي الْجَنَّةِ " قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّ هَذَا الْيَوْمَ فِي النَّاسِ لَكَثِيرٌ قَالَ: " وَسَيَكُونُ فِي قُرُونٍ بَعْدِي "

5368- Ebû Saîd der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her kim helal yer, sünnetim ile amel eder ve insanların fenalıklarından güven içinde olursa o kimse cennete girer"* buyurdu. Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu gün insanlar arasında böylesi kişiler çoktur" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benden sonraki asırlarda da böyle kimseler bulunacaktır"* buyurdu.[1]

٥٣٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ عُمَرَ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو مُحَمَّدٍ يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَاعِدٍ إِمْلَاءً، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ شَاهِينَ أَبُو بِشْرٍ، ثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ طَرِيفٍ أَبِي تَمِيمَةَ قَالَ: سَمِعْتُ صَفْوَانًا، وَجُنْدَبًا وَأَصْحَابَهُ وَهُوَ يُوصِيهِمْ قَالَ ابْنُ صَاعِدٍ يُرِيدُ جُنْدَبًا الَّذِي يُوصِيهِمْ فَقَالُوا: هَلْ سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ شَيْئًا؟ قَالَ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ: " مَنْ سَمَّعَ سَمَّعَ اللهُ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ يَشْقُقْ يَشُقَّ اللهُ عَلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ " فَقَالُوا لَهُ: أَوْصِنَا فَقَالَ: " إِنَّ أَوَّلَ مَا يَنْتِنُ مِنَ الْإِنْسَانِ بَطْنُهُ، فَمَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ لَا يَأْكُلَ إِلَّا طَيِّبًا فَلْيَفْعَلْ، وَمَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ لَا يُحَالَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ عَلَى كَفٍّ مِنْ دَمٍ أَهْرَاقَهُ فَلْيَفْعَلْ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ شَاهِينَ

5369- Tarîf Ebû Temîme der ki: Safvân'ın, Cundub'un ve arkadaşlarının sohbetini işittim. Cundub onlara nasihatte bulunuyordu. İbn Sâid kendilerine nasihatte bulunan Cundub'u kastederek: "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir şey işittin mi?" deyince: "Evet, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Her kim (amelinde) gösteriş yaparsa, Allah ta ona kıyamet günü gösteriş yapmasına karşılıkta bulunur. Zorluk gösteren kimseye de Allah kıyamet gününde zorluk gösterir»* buyurduğunu işittim" karşılığını verdi. Oradakiler: "Bize nasihatte bulun" deyince: "Şüphesiz ki insan (defnedildiğinde) ilk önce karnı kokar. Sizden birinin, midesine haram şeyler sokmamaya gücü

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 4/669 (2520).

yetiyorsa öyle yapsın. Yine sizden birinin, dökülen bir avuç kan için cennet ile arasını ayırmamaya gücü yetiyorsa öyle yapsın" dedi.[1]

Buhârî bunu *Sahîh*'te İshâk b. Şâhin kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٥٣٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا عَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الْأَسْفَاطِيُّ، ثَنَا أَبُو كَامِلٍ، ثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ جُنْدُبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ لَا يُصِيبَ دَمًا حَرَامًا، وَلَا مِحْجَمَةً مِنْ دَمٍ حَرَامٍ لَا يَأْتِي بَابًا مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ، إِلَّا حَالَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَنْ يَدْخُلَهَا " " هَكَذَا رُوِيَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ مَرْفُوعًا وَاللهُ أَعْلَمُ "

5370- Cundub der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurdu: *"Sizden gücü yeten kimse haram kan akıtmasın. Haram olarak küçük bir şişe kan akıtan kimse cennet kapılarından her birine geldiğinde (Allah) onunla cennet arasını ayırır."*[3]

Bu isnâdla bu şekilde merfû olarak rivayet edildi. En doğrusunu Allah bilir.

٥٣٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، ثَنَا مُعَلَّى بْنُ مَنْصُورٍ، أَنَا مُوسَى بْنُ أَعْيَنَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُقَيْلٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ عُقَيْلٍ، مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: كُنْتُ أَنَا وَأَبُو الدَّرْدَاءِ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: " مَنْ حَفِظَ مَا بَيْنَ فُقْمَيْهِ وَرِجْلَيْهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ "

5371- Ebû Mûsa der ki: Ebu'd-Derdâ ile birlikte Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında idim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her kim iki çenesi ile iki bacağı arasını muhafaza ederse cennete girer"* buyurdu.[4]

---

[1] Îsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *ahkâm* (8/107).

[3] Ravileri güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 2/160 (1662).

[4] İsnâdı sahihtir. Buhârî, *et-Târihu'l-Kebîr* (4/1/54), Ahmed, *Müsned* (4/398) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/358).

٥٣٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو عُثْمَانَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ، ثَنَا أَبُو احْمَدْ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، ثَنَا عَامِرُ بْنُ خِرَاشٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ؟ قَالَ: " تَقْوَى اللهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ " وَسُئِلَ عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ النَّارَ؟ قَالَ: " الْأَجْوَفَانِ الْفَرَجُ وَالْفَمُ "

5372- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), insanları en çok cennete sokan amelin ne olduğu sorulunca: *"Allah korkusu ve güzel ahlaktır"* buyurdu. Yine insanları en çok cehenneme sokan amelin ne olduğu sorulunca: *"Cinsel organ ve ağızdır"* buyurdu.[1]

٥٣٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ، ثَنَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شِمَاسَةَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ لَحْمٌ، وَدَمٌ، نَبَتَا مِنْ نجسٍ "

5373- Ukbe b. Âmir der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Pislik ile beslenen et ve kan cennete girmeyecektir"* buyurduğunu işittim.[2]

٥٣٧٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ نَظِيفٍ الْفَرَّاءُ بِمَكَّةَ، ثَنَا أَبُو الْفَضْلِ الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَصْرِ بْنِ السَّرِيِّ الرَّافِعِيُّ إِمْلَاءً، ثَنَا هِلَالُ بْنُ الْعَلَاءِ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ، مِثْلَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ

5374- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[3]

٥٣٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيِّ بْنُ شَاذَانَ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زَيْدٍ، وَأَخْبَرَنَا عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيٍّ الْمُؤَذِّنُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَعْدِ بْنِ نَصْرٍ بِبُخَارَى، أَنَا أَبُو عَلِيٍّ صَالِحُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغْدَادِيُّ، أَنَا يَحْيَى

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] İsnâdında bir sakınca yoktur.

بْنُ مَعِينٍ، ثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ يَعْنِي عَبْدَ الْوَاحِدِ بْنَ وَاصِلٍ الْحَدَّادَ، ثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَسْلَمَ الْكُوفِيِّ، عَنْ مُرَّةَ الطَّيِّبِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " كُلُّ جَسَدٍ نَبَتَ مِنْ سُحْتٍ فَالنَّارُ أَوْلَى بِهِ " - وَفِي رِوَايَةِ الْمُؤَذِّنِ - " أَيُّمَا لَحْمٍ مِنْ سُحْتٍ، فَالنَّارُ أَوْلَى بِهِ "

5375- Ebû Bekr es-Sıddîk der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): "*Haramla beslenen her beden cehenneme daha layıktır*" buyurduğunu işittim.[1]

el-Müezzin'in rivayetinde: "*Haramla ile beslenen her et ateşe daha layıktır*" ibaresi geçmiştir.

٥٣٧٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ سَهْلٍ الْمِحَفَّةِ، ثَنَا قُرَّةُ يَعْنِي ابْنَ حَبِيبٍ، ثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنِي أَسْلَمُ الْكُوفِيُّ، عَنْ مُرَّةَ الطَّيِّبِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي بَكْرٍ، فَأَتَاهُ غُلَامٌ لَهُ بِطَعَامٍ، فَأَهْوَى إِلَى لُقْمَةٍ فَأَكَلَهَا، ثُمَّ سَأَلَهُ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ؟ قَالَ: كُنْتُ قِسًّا لِلْقَوْمِ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَأَوْعَدُونِي، فَأَطْعَمُونِي هَذَا، يَعْنِي الْيَوْمَ، فَقَالَ: لَا أَرَاكَ إِلَّا أَطْعَمْتَنِي مَا حَرَّمَ اللهُ وَرَسُولُهُ، ثُمَّ أَدْخَلَ إِصْبَعَيْهِ فَتَقَيَّأَ، ثُمَّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " أَيُّمَا لَحْمٍ نَبَتَ مِنْ حَرَامٍ، فَالنَّارُ أَوْلَى بِهِ "

5376- Zeyd b. Erkam der ki: Ben, Ebû Bekr'in yanında iken bir kölesi kendisine yemek getirdi. Ebû Bekr bir lokma yedikten sonra: "Bunu nereden getirdin?" diye sordu. Köle: "Ben Cahiliye zamanında papaz idim. Bana bir yemek sözleri vardı ve bana bunu bu gün verdiler" dedi. Bunun üzerine Ebû Bekr: "Gördüğüm kadarıyla bana Allah ve Resûlü'nün haram kıldığı şeyi yedirdin" dedi ve parmağını ağzına sokarak kustu. Sonra da: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Haramla beslenen ete cehennem daha layıktır*» buyurduğunu işittim" dedi.[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Mervezî, *Müsned Ebî Bekr* (50), Bezzâr, *Müsned* 4/215 (3560) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/31).

[2] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (4/127), İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1936), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 1/85 (84) ve Mervezî, *Müsned Ebû Bekr* (51).

٥٣٧٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَابِطٍ، حَدَّثَنِي جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " يَا كَعْبُ بْنُ عُجْرَةَ إِنَّهُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ نَبَتَ لَحْمُهُ مِنْ سُحْتٍ النَّارُ أَوْلَى بِهِ، يَا كَعْبُ بْنُ عُجْرَةَ الصَّلَاةُ قُرْبَانٌ، وَالصِّيَامُ جُنَّةٌ وَالصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الْخَطِيئَةَ، كَمَا يُطْفِئُ الْمَاءُ النَّارَ، يَا كَعْبُ النَّاسُ غَادِيَانِ، فَبَائِعٌ نَفْسَهُ وَمُوبِقٌ رَقَبَتَهُ، وَمُبْتَاعٌ نَفْسَهُ وَمُعْتِقٌ رَقَبَتَهُ " تَابَعَهُ مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ خَيْثَمٍ

5377- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ka'b b. Ucre'ye şöyle dediğini işittim: *"Ey Ka'b b. Ucre! Eti haram ile beslenen kişiye cehennem daha layıktır. Ey Ka'b b. Ucre! Namaz (Allah'a) yaklaştırıcıdır. Oruç kalkandır. Sadaka da suyun ateşi söndürdüğü gibi günahları söndürür (affettirir). Ey Ka'b! İnsanlar iki sınıf olarak sabahleyin evden çıkarlar. Biri nefsini satar ve onu helak eder. Diğeri ise nefsini satın alır ve onu azat eder."*[1]

Ma'mer de bunu İbn Haysem kanalıyla rivayet ederek mutabaât etmiştir.

٥٣٧٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ الْبَلْخِيُّ، حَدَّثَنِي أُمَيَّةُ بْنُ بِسْطَامٍ، ثَنَا مُعْتَمِرٌ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ أَبِي جَمِيلَةَ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُوسَى، عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ قَالَ: قَالَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ: " يَا كَعْبُ كَيْفَ بِكَ إِذَا كَانَ عَلَيْكَ أُمَرَاءُ؟ فَمَنْ دَخَلَ عَلَيْهِمْ فَصَدَّقَهُمْ بِكَذِبِهِمْ وَأَعَانَهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ فَلَيْسَ مِنِّي وَلَا أَنَا مِنْهُ، وَلَا يَرِدُ عَلَيَّ حَوْضِي، يَا كَعْبُ، إِنَّهُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ لَحْمٌ، وَلَا دَمٌ نَبَتَا مِنْ سُحْتٍ كُلُّ لَحْمٍ وَدَمٍ نَبَتَا مِنْ سُحْتٍ، فَالنَّارُ أَوْلَى بِهِ، يَا كَعْبُ، النَّاسُ رَجُلَانِ غَادِيَانِ، وَرَائِحَانِ غَادٍ فِي فَكَاكِ رَقَبَتِهِ فَمُعْتِقُهَا، وَغَادٍ فَمُوبِقُهَا، يَا كَعْبُ، الصَّلَاةُ بُرْهَانٌ، وَالصَّوْمُ جُنَّةٌ، وَالصَّدَقَةُ تُذْهِبُ الْخَطِيئَةَ، كَمَا تَذْهَبُ الْجَامِدَةُ عَلَى الصَّفَا

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (3/399), Bezzâri, *Müsned* 2/241 (1609), Dârimî (sh. 714), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 3/475, 476 (1999), Abdurrezzâk, *Musannef* 11/345, 346 (20719) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/79, 4/422).

" قَالَ الشَّيْخُ: " كَذَا كَانَ فِي الْكِتَابِ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي مُوسَى، وَأَنَا أَظُنُّهُ أَبَا بَكْرِ بْنَ بُشَيْرِ بْنِ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ "

5378- Ka'b b. Ucre der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurdu: *"Ey Ka'b b. Ucre! Kim onların yanlarına girip yalanlarını doğrular ve zulümlerini desteklerse, onlar benden değildir, ben de onlardan değilim. Onlar Havz'ıma da gelemeyeceklerdir. Ey Ka'b! Eti ve kanı haram ile beslenen kişi cennete girmeyecektir. Eti ve kanı haram ile beslenen kişiye cehennem daha layıktır. Ey Ka'b! İnsanlar iki sınıf olarak sabahleyin evden çıkarlar. Biri nefsini satın alır ve onu azat eder. Diğeri ise onu satar ve helak eder. Ey Ka'b! Namaz kişinin imanının delilidir, oruç kalkandır. Sadaka ise buzun kaya üzerinde kayması gibi günahları yok eder."*[1]

Beyhakî der kî: Kitapta bu şekilde ravi adı "Ebû Bekr b. Ebî Mûsa" olarak geçmektedir. Sanırım bu kişi (gerçekte) Ebû Bekr b. Buşeyr b. Ka'b b. Ucra'dır.

٥٣٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرَوَيْهِ الْمَرْوَزِيُّ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ مُوسَى بْنِ بَشَّارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَأَنْ يَجْعَلَ أَحَدُكُمْ فِي فِيهِ تُرَابًا خَيْرٌ لَهُ، مِنْ أَنْ يَجْعَلَ فِي فِيهِ مَا حَرَّمَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ " وَرُوِيَ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَالْأَوَّلُ أَوْلَى

5379- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden birinin ağzına toprak koyması, Yüce Allah'ın haram kıldığı bir şeyi koymasından daha hayırlıdır"* buyurmuştur.[2]

Aynısını Hafs b. Abdirrahman, Ebû İshâk kanalıyla Saîd b. Yesâr'dan, o da Ebû Hureyre'den rivayet etmiştir. Ancak önceki hadis bundan evlâdır.[3]

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 19/162 (361) ve İbn Hibbân, *Sahîh* 7/436, 437 (5541).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Ahmed, *Müsned* (2/257).

٥٣٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُوحٍ النَّخَعِيُّ، بِالْكُوفَةِ، ثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ بْنِ كَثِيرٍ الْعَامِرِيُّ، ثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عِمْرَانَ بْنِ مُوسَى الصَّيْرَفِيُّ، بِبَغْدَادَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَبُو بَكْرٍ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُقَاتِلٍ الْعَبَّادَانِيُّ، عَنْ بِشْرِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ: سَمِعْتُ الْمُعَافَى بْنَ عِمْرَانَ يَقُولُ: " كَانَ عَشَرَةٌ، فِيمَنْ مَضَى مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ، يَنْظُرُونَ فِي الْحَلَالِ النَّظَرَ الشَّدِيدَ، لَا يُدْخِلُونَ بُطُونَهُمْ، إِلَّا مَا يَعْرِفُونَ مِنَ الْحَلَالِ، وَإِلَّا اسْتَفُّوا التُّرَابَ، ثُمَّ عَدَّ بِشْرُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ أَدْهَمَ وَسُلَيْمَانَ الْخَوَّاصَ وَعَلِيَّ بْنُ فُضَيْلِ بْنِ عِيَاضٍ، وَأَبَا مُعَاوِيَةَ الْأَسْوَدَ، وَيُوسُفَ بْنَ أَسْبَاطٍ، وَوُهَيْبَ بْنَ الْوَرْدِ، وَحُذَيْفَةَ شَيْخٌ مِنْ أَهْلِ حَرَّانَ، وَدَاوُدَ الطَّائِيَّ، فَعَدَّ بِشْرٌ عَشَرَةً، كَانُوا لَا يُدْخِلُونَ بُطُونَهُمْ إِلَّا مَا يَعْرِفُونَ مِنَ الْحَلَالِ وَإِلَّا اسْتَفُّوا التُّرَابَ "

5380- Muâfâ b. İmrân der ki: "Geçmişteki hilim ehlinden olan on kişi vardı ki helal konusunda çok titiz davranırlardı. Bunlar sadece helal olduğunu bildikleri şeyleri yerler ve kesinlikle haram yemezlerdi." Ravi der ki: Sonra Bişr bu kişileri şöyle saydı: "İbrâhîm b. Edhem, Süleymân el-Havvâs, Ali b. Fudayl b. İyâd, Ebû Muâviye el-Esved, Yûsuf b. Esbât, Vuheyb b. el-Verd, Harrân yaşlılarından olan Huzeyfe ve Dâvud et-Tâî'dir."[1]

Bişr on kişi saydı. Bunlar sadece helal olduğunu bildikleri şeyleri yerlerdi. Aksî takdirde toprak yer (ve haram yemez)lerdi.

٥٣٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْهَمْدَانِيُّ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا آدَمُ، ثَنَا شُعْبَةُ، ثَنَا يَعْلَى بْنُ عَطَاءٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ: " مَثَلُ الْمُؤْمِنِ كَمَثَلِ النَّحْلَةِ لَا يَأْكُلُ إِلَّا طَيِّبًا وَلَا يَضَعُ إِلَّا طَيِّبًا " قَالَ الشَّيْخُ: " هَذَا هُوَ الْمَحْفُوظُ بِهَذَا الْإِسْنَادِ مَوْقُوفٌ وَقَدْ رَفَعَهُ، سَلَّامُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ شُعْبَةَ "

5381- Abdullah b. Amr b. el-Âs der ki: "Mümin kimse arı gibidir. O sadece temiz yer ve temiz ürün verir."[2]

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (8/271).

[2] İsnâdı hasen ve mevkûftur. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (11/21, 13/252).

Beyhakî der ki: Bu hadis bu isnâdla mevkûf olarak bilinendir. Sellâm b. Süleymân bunu Şu'be kanalıyla Allah Resûlü'ne (sellallahu aleyhi vesellem) dayandırarak aktarmıştır.

٥٣٨٢ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَمْرٍو الدَّقَّاقُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى الْمَدَايِنِيُّ، ثَنَا سَلَّامُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ شُعْبَةَ، أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَمْرٍو الدَّقَّاقُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى الْمَدَايِنِيُّ، ثَنَا سَلَّامُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثنا شُعْبَةُ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مَرْفُوعًا، وَرَوَاهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ بُرَيْدَةَ، عَنِ الْحُصَيْبِ كَذَا وَجَدْتُهُ، عَنْ أَبِي سَبْرَةَ الْهُذَلِيِّ، سَمِعَ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو يَقُولُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ مَثَلُ النِّحْلَةِ إِنْ أَكَلَتْ أَكَلَتْ طَيِّبًا، وَإِنْ وَضَعَتْ وَضَعَتْ طَيِّبًا، وَإِنْ وَقَعَتْ عَلَى عُودِ شَجَرٍ لَمْ تَكْسِرْهُ، وَمَثَلُ الْمُؤْمِنِ مَثَلُ سَبِيكَةِ الذَّهَبِ إِنْ نُفِخَتْ عَلَيْهَا احْمَرَّتْ، وَإِنْ وُزِنَتْ لَمْ تَنْقُصْ "

5382- Abdullah b. Amr'm bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallehu aleyhi vesallem): *"Mümin kimse arı gibidir. O, yediği zaman temiz yer ve temiz ürün verir. Bir dala konduğu zaman onu kırmaz. Mümin, altın külçesi gibidir. Isıya maruz kaldığında parlar, tartıldığında ise ağırlığı hiç eksilmez"* buyurmuştur.

٥٣٨٣ - أَخْبَرَنَاهُ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي سَمِينَةَ الْبَصْرِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حُسَيْنٍ الْمُعَلِّمِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنِ الْحُصَيْبِ، فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: سَمِعَ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ، يَقُولُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، وَالصَّوَابُ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو، وَاللهُ أَعْلَمُ.

وَرَوَاهُ غَيْرُهُ عَنِ ابْنِ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حُسَيْنٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ قَالَ: ذُكِرَ لِي أَنَّ أَبَا سَبْرَةَ الْهُذَلِيَّ، سَمِعَ ابْنَ زِيَادٍ، فَذَكَرَ قِصَّةً فِي الْحَوْضِ، ثُمَّ ذَكَرَ رِوَايَةَ أَبِي سَبْرَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو

5383- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir. Ancak rivayetinde: "(Ebû Sebre el-Huzelî,) İbn Ömer'in, Allah Resûlü'nden

(sallallahu aleyhi vesellem) naklederek şöyle dediğini işitti" demiştir. Doğrusu ise Abdullah b. Amr'dır. En doğrusunu Allah bilir.[1]

Bir başkası bunu İbn Ebî Adiy kanalıyla Hüseyn'den, o da Abdullah b. Bureyde'den naklederek: "Bana bildirilene göre Ebû Sebre el-Huzelî, İbn Ziyâd'ın şöyle dediğini işitmiştir..." demiş ve Havz hakkındaki kıssayı aktarmıştır. Sonra da Ebû Sebre'nin, Abdullah b. Amr'dan olan rivayetini zikretmiştir.[2]

٥٣٨٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَجَاءٍ، ثَنَا هِشَامٌ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِي سَبْرَةَ الْهُذَلِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، فِي حَدِيثٍ طَوِيلٍ ذِكْرُهُ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَلَوْ كَانَ خَيْرًا مِنْهَا لَمْ يُغَيِّرْ عَلَيَّ ، وَعَلَيَّ أَنْ أُرْضِيَهُ بِأَفْضَلَ مِنْهَا ، فَأَبَى أَنْ يَأْكُلَ مِنْهَا ، وَأَمَرَ بِالطَّعَامِ لِلأُسَارَى "

5384- Ebû Sebre e-Huzelî'nin Abdullah b. Amr b. el-Âs kanalıyla rivayet ettiği uzunca hadiste şöyle der: "...Kadın: "Kardeşim bundan daha güzelini bulsaydı onu bana verirdi. Ben de ona bundan daha güzelini vereceğim" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ondan yemedi ve yemeğin esirlere dağıtılmasını söyledi."[3]

٥٣٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي حَامِدٍ الْمُقْرِئُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْخَضِرُ بْنُ أَبَانَ، ثَنَا سَيَّارُ بْنُ حَاتِمٍ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنِي ثَابِتٌ، وَعَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ أَبِي حَفْصٍ قَالَ: " أَمْسَى دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلَامُ صَائِمًا، فَلَمَّا كَانَ عِنْدَ إِفْطَارِهِ أُتِيَ بِشَرْبَةِ لَبَنٍ، فَقَالَ: مِنْ أَيْنَ لَكُمْ هَذَا اللَّبَنُ؟ قَالُوا: مِنْ شَاتِنَا قَالَ: وَمَنْ أَيْنَ ثَمَنُهَا؟ قَالُوا: يَا نَبِيَّ اللهِ، مِنْ أَيْنَ تَسْأَلُ؟ قَالَ: إِنَّا مَعَاشِرَ الرُّسُلِ، أُمِرْنَا أَنْ نَأْكُلَ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَنَعْمَلَ صَالِحًا "

5385- Abdulvehhâb b. Ebî Hafs der ki: Hz. Dâvud'a oruç tuttuğu bir günün akşamında iftarını açmak üzereyken bir kap süt getirildi.

---

[1] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (1/75, 76) ve Abdurrezzâk, *Musannef* 11/404- 406 (20582).

[2] Hâkim, *Müstedrek* (1/75, 76) ve Mervezî, *Ziyâdetu'z-Zühd* (sh. 560, 561).

[3] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (1/76, 4/513).

Getirenlere: "Bu sütü nereden getirdiniz?" diye sorunca sütü getirenler: "Ona koyunumuzdan sağdık" dediler. Hz. Dâvud: "Koyununuzun parasını nerden buldunuz?" diye sorunca: "Ey Allah'ın peygamberi! Bunları neden soruyorsun?" dediler. Hz. Dâvud: "Çünkü biz peygamberlere sadece helal olan şeylerden yememiz ve salih amellerde bulunmamız emredildi" karşılığını verdi.[1]

٥٣٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا الْفِرْيَابِيُّ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقَدَّمِيُّ، حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حَدَّثَنِي أَخِي، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: " كَانَ لِأَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، غُلَامٌ يُخْرِجُ لَهُ الْخَرَاجَ، فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ، يَأْكُلُ مِنْ خَرَاجِهِ، فَجَاءَ يَوْمًا بِشَيْءٍ فَأَكَلَ مِنْهُ أَبُو بَكْرٍ، فَقَالَ لَهُ الْغُلَامُ: تَدْرِي مَا هَذَا؟ فَقَالَ: أَبُو بَكْرٍ: وَمَا هُوَ؟ قَالَ: كُنْتُ تَكَهَّنْتُ لِإِنْسَانٍ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، وَمَا أَحْسَنَ الْكِهَانَةَ إِلَّا أَنِّي خَدَعْتُهُ، فَلَقِيَنِي، فَأَعْطَانِي بِذَلِكَ، فَهَذَا الَّذِي أَكَلْتَ مِنْهُ قَالَ: فَأَدْخَلَ أَبُو بَكْرٍ يَدَهُ فَقَاءَ كُلَّ شَيْءٍ فِي بَطْنِهِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي أُوَيْسٍ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: عَنْ أَخِيهِ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ

5386- Hz. Âişe der ki: Hz. Ebû Bekr'in bir kölesi vardı. Bu köle çalışıp kendisine belli bir haraç ödüyordu. Ebû Bekr de kölenin ödediğinden yerdi. Bir gün köle yiyecek bir şeyle geldi ve Ebû Bekr ondan yedi. Köle: "Bu yediğinin ne olduğunu biliyor musun?" deyince, Ebû Bekr: "Nedir ki?" dedi. Köle: "Cahiliye zamanında birine bir kehanette bulunmuştum. Kehanette de (ehil olmadığım için) onu aldatmıştım. (Bu gün) o kimse benimle karşılaştı ve bana bunu verdi (yani kalan borcunu ödedi). Yediğin de işte budur" dedî. Bunun üzerine Ebû Bekr parmağını ağzına sokup midesinde ne varsa hepsini kusup çıkardı.[2]

Buhârî bunu *Sahîh*'te başka bir kanalla rivayet etti.[3]

---

[1] İçinde Hıdr b. Ebân'ın bulunmasından dolayı isnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı hasendir.

[3] Buhârî, *menâkibu'l-ensâr* (4/236).

٥٣٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ أَنَّهُ قَالَ: " شَرِبَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ لَبَنًا فَأَعْجَبَهُ قَالَ: لِلَّذِي سَقَاهُ: " مِنْ أَيْنَ لَكَ هَذَا اللَّبَنُ؟ " فَأَخْبَرَهُ أَنَّهُ وَرَدَ عَلَى مَاءٍ، قَدْ سَمَّاهُ، فَإِذَا نَعَمٌ مِنْ نَعَمِ الصَّدَقَةِ، وَهُمْ يَسْقُونَ، فَحَلَبُوا لِي مِنْ أَلْبَانِهَا، فَجَعَلْتُهُ فِي سِقَائِي، وَهُوَ هَذَا، فَأَدْخَلَ عُمَرُ يَدَهُ، فَاسْتَقَاهُ " وَرُوِّينَا عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، فِي طِيبِ مَطْعَمِهِ، أَنَّهُ كَانَ يُجَاءُ بحبوبه فِي جِرَابٍ مِنَ الْمَدِينَةِ وَهُوَ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ مَذْكُورٌ

5387- Zeyd b. Eslem der ki: Ömer b. el-Hattâb süt içti ve hoşuna gidince kendisine süt verene: "Bu süt neredendir?" diye sordu. Adam adını belirlediği bir suya gittiğini ve orada sadaka develerinin bulunduğunu bildirip: "Onlardan sağıp bana verdiler. Ben de sütü kabıma koyup getirdim. Bu süt işte onlardandır" dedi. Bunun üzerine Ömer elini ağzına sokup onu kustu.[1]

Hz. Ali'nin sadece helal olan yiyecekleri yediği konusunda da rivayetler gelmiştir. Bu rivayetlere göre Hz. Ali'nin yiyeceği tahıllar Medine'den getirilirdi. söz konusu bu rivayetler de faziletler bölümünde zikredilmiştir.

٥٣٨٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْعَدْلُ الْمِهْرَانِيُّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الضُّبَعِيُّ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ السَّرِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْأُوَيْسِيِّ، ثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ الرَّبِيعَ بْنَ خَيْثَمٍ شَيَّعَ صَاحِبًا لَهُ، فَقَالَ لَهُ صَاحِبُهُ عِنْدَ الْوَدَاعِ، أَوْصِنِي فَقَالَ لَهُ الرَّبِيعُ: " أُوصِيكَ أَنْ تَعْمَلَ صَالِحًا، وَتَأْكُلَ طَيِّبًا "

5388- Mâlik b. Enes bildiriyor: Rabî' bir arkadaşını yolcu etmek için çıkmıştı. Vedalaşırken arkadaşı: "Bana nasihatte bulun" dedi. Bunun üzerine Rabî': "Sana, salih amel işlemeni ve helal şeyler yemeni tavsiye ederim" dedi.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (7/14).

[2] İsnâdı sahihtir. Beyhakî, *ez-Zühd el-Kebîr* sh. 360 (940).

٥٣٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَاذَانَ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الْحَرْبِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ السَّرِيَّ يَقُولُ: " النَّجَاةُ فِي ثَلَاثَةٍ: فِي طِيبِ الْغِذَى وَكَمَالِ التُّقَى، وَطَرِيقِ الْهُدَى "

5389- Serî der ki: "Kurtuluş üç şeydedir. Bunlar helal gıda yemek, takva sahibi olmak ve hidâyet yolunda olmaktır."

٥٣٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عُثْمَانَ الزَّاهِدُ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ يُوسُفَ النَّصِيبِيُّ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُفَسِّرُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّى قَالَ: قَالَ بِشْرُ بْنُ الْحَارِثِ قَالَ يُوسُفُ بْنُ أَسْبَاطٍ: " إِذَا تَعَبَّدَ الشَّابُّ يَقُولُ إِبْلِيسُ: انْظُرُوا مِنْ أَيْنَ مَطْعَمُهُ، فَإِنْ كَانَ مَطْعَمُهُ مَطْعَمَ سُوءٍ قَالَ: دَعُوهُ، لَا تَشْتَغِلُوا بِهِ، دَعُوهُ يَجْتَهِدُ، وَيَنْصَبُ، فَقَدْ كَفَاكُمْ نَفْسَهُ "

5390- Yûsuf b. Esbât der ki: Bir genç kendini ibadet verdiği zaman İblis: "Bunun yemeğinin nereden olduğuna bakın" der. Eğer kötü yerden ise: "Onu bırakın. Onunla uğraşmaya gerek yoktur. O uğraşıp dursun. Sizin için onun nefsi yeter" der.[1]

٥٣٩١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ بْنَ الْخَشَّابِ يَقُولُ: سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ الْجُرَيْرِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ سَهْلَ بْنَ عَبْدِ اللهِ يَقُولُ: " مَنْ نَظَرَ فِي مَطْعَمِهِ دَخَلَ عَلَيْهِ الزُّهْدُ مِنْ غَيْرِ دَعْوَى، وَلَا يَشَمُّ طَرِيقَ الصِّدْقِ عَبْدٌ دَاهَنَ نَفْسَهُ، وَدَاهَنَ غَيْرَهُ "

5391- Sehl b. Abdillah der ki: "Zühd, yemeğine dikkat eden kimseye davetsiz olarak girer. Nefsini ve başkasını aldatan kimse doğruluk yolunun kokusunu bile almaz."

٥٣٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الشُّعَيْبِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمُفِيدُ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ: نَظَرَ حُذَيْفَةُ الْمَرْعَشِيُّ إِلَى النَّاسِ يَتَبَادُرُونَ إِلَى الصَّفِّ الْأَوَّلِ فَقَالَ: " يَنْبَغِي أَنْ يَتَبَادُرُوا إِلَى أَكْلٍ مِنَ الْحَلَالِ "

---

[1] Beyhakî, *ez-Zühd el-Kebîr* sh. 359 (932).

5392- İshâk el-Ensârî der ki: Huzeyfe el-Mar'aşî, ön saflara girmek için birbirleriyle yarışan kimselere bakarak: "Helal yemekte yarışmaları gerekir" dedi.

٥٣٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ، ثنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْأَزْدِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ مَرْدَوَيْهِ الصَّائِغَ يَقُولُ: سَمِعْتُ الْفُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ يَقُولُ: سَأَلَ رَجُلٌ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ عَنْ فَضْلِ الصَّفِّ الْأَوَّلِ فَقَالَ: " انْظُرْ كِسْرَتَكَ الَّتِي تَأْكُلُهَا، مِنْ أَيْنَ تَأْكُلُهَا؟ وَقُمْ فِي الصَّفِّ الْأَخِيرِ "

5393- Fudayl b. İyâd der ki: Adamın biri Süfyân es-Sevrî'ye (namazda) birinci safta durmanın faziletini sorunca: "Yediğin ekmeği nereden yediğine bak (nasıl elde ettiğine) ve istersen son safta dur" karşılığını verdi.

٥٣٩٤ - وَرُوِّينَا عَنْ شُعَيْبِ بْنِ حَرْبٍ، أَنَّهُ قَالَ: قَالَ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ: انْظُرْ دِرْهَمَكَ، مِنْ أَيْنَ هُوَ وَصَلِّ فِي الصَّفِّ الْأَخِيرِ أَخْبَرَنَاهُ أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْهَرَوِيُّ، ثنا أَبُو الْحُسَيْنِ الْخَلَّادِيُّ قَالَ: قَالَ: مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرِ بْنِ مَطَرٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ قُدَامَةَ الْجَوْهَرِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ شُعَيْبَ بْنَ حَرْبٍ يَقُولُ: فَذَكَرَهُ

5394- Şuayb b. Harb kanalıyla bize bildirilene göre Süfyân es-Sevrî: "Dirhemini nereden kazandığına bak ve istersen namazını son safta durarak kıl" demiştir.[1]

٥٣٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ سَعِيدِ بْنِ عُثْمَانَ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ عَطَاءٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ الْبَغْدَادِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ إِسْحَاقَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ أَيُّوبَ يَقُولُ: سَمِعْتُ سَهْلَ بْنَ عَبْدِ اللهِ يَقُولُ: " أُصُولُنَا خَمْسَةُ أَشْيَاءَ: التَّمَسُّكُ بِكِتَابِ اللهِ، وَالِاقْتِدَاءُ بِسُنَّةِ رَسُولِ اللهِ، وَأَكْلُ الْحَلَالِ، وَاجْتِنَابُ الْآثَامِ، وَأَدَاءُ الْحُقُوقِ "

5395- Sehl b. Abdillah der ki: "Bizim usûlümüz (yolumuz) beş şey (temel) üzeredir. Bunlar Allah'ın Kitab'ına tutunmak, Resûlullah'ın (sallallahu

[1] Beyhakî, *ez-Zühd el-Kebîr* sh. 359 (934).

aleyhi vesellem) sünnetine uymak, helal yemek, günahlardan sakınmak ve hakları ödemektir."[1]

٥٣٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، وَأَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي، ثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ قَالَ: دَعَانِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَدْهَمَ إِلَى طَعَامٍ فَأَتَيْتُهُ فَجَلَسَ هَكَذَا وَضَعَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى تَحْتَ أَلْيَتِهِ وَنَصَبَ رِجْلَهُ الْيُمْنَى، وَوَضَعَ مِرْفَقَ يَدِهِ عَلَيْهَا قَالَ: ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ تَعْرِفُ هَذِهِ الْجِلْسَةَ؟ قُلْتُ: لَا، قَالَ: " هَذِهِ جِلْسَةُ رَسُولِ اللهِ ﷺ، كَانَ يَجْلِسُ جِلْسَةَ الْعَبْدِ، وَيَأْكُلُ أَكْلَ الْعَبِيدِ، خُذُوا بِاسْمِ اللهِ " قَالَ: فَلَمَّا أَكَلْنَا، قُلْتُ لِرَفِيقِهِ: أَخْبِرْنِي عَنْ أَشَدِّ شَيْءٍ مَرَّ بِكَ مُنْذُ صُحْبَتِهِ قَالَ: نَعَمْ، كُنَّا يَوْمًا صِيَامًا، فَلَمَّا كَانَ اللَّيْلُ لَمْ يَكُنْ شَيْءٌ نُفْطِرُ عَلَيْهِ، قَالَ: فَلَمَّا أَصْبَحْنَا، قُلْتُ لَهُ: يَا أَبَا إِسْحَاقَ، هَلْ لَكَ أَنْ تَأْتِيَ بَابَ الرَّسْتَنِ؟ فَنُكْرِيَ أَنْفُسَنَا مَعَ هَؤُلَاءِ الْحَصَّادِينَ قَالَ: وَذَاكَ قَالَ: فَأَتَيْنَا بَابَ الرَّسْتَنِ، فَجَاءَ رَجُلٌ، فَاكْتَرَانِي بِدِرْهَمٍ قَالَ: قُلْتُ: صَاحِبِي، قَالَ: صَاحِبُكَ لَا حَاجَةَ لِي فِي صَاحِبِكَ، أَرَاهُ ضَعِيفًا قَالَ: فَمَا زِلْتُ بِهِ حَتَّى اكْتَرَاهُ بِأَرْبَعَةِ دَوَانِيقَ قَالَ: فَحَصَدْنَا يَوْمَنَا ذَلِكَ، فَأَخَذْتُ كِرَايَ، فَأَتَيْتُ السُّوقَ، فَاشْتَرَيْتُ حَاجَتِي، وَتَصَدَّقْتُ بِالْبَاقِي، فَهَيَّأْتُهُ، وَقَرَّبْتُهُ إِلَيْهِ قَالَ: فَلَمَّا نَظَرَ إِلَيَّ، بَكَى، قُلْتُ: مَا يُبْكِيكَ؟ قَالَ: أَمَّا نَحْنُ فَقَدِ اسْتَوْفَيْنَا أُجُورَنَا، فَلَيْتَ شِعْرِي أَوُفِّينَا صَاحِبَنَا أَمْ لَا قَالَ: فَغَضِبْتُ قَالَ: مَا يُغْضِبُكَ؟ أَتَضْمَنُ لِي أَلَّا وُفِّينَا صَاحِبَنَا، أَمْ لَا قَالَ: فَأَخَذْتُ الطَّعَامَ فَتَصَدَّقْتُ بِهِ، فَهَذَا أَشَدُّ شَيْءٍ مَرَّ بِي مُنْذُ صُحْبَتِهِ

5396- Bakiyye b. el-Velîd der ki: İbrâhîm b. Edhem beni yemeğe davet etti. Yanına gittiğimde sol ayağını makadı altına koyup oturdu ve sağ ayağını dik tutarak elini üzerine koydu. Sonra: "Ey Ebû Muhammed! Bu oturma şeklini biliyor musun?" dedi. Kendisine: "Hayır" dediğimde: "Bu oturuş, Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) oturuş şeklidir. O, kölenin oturduğu gibi oturur ve kölenin yediği gibi yerdi. Allah'ın adıyla yemeğe başlayın" dedi. Yemek yedikten sonra onun arkadaşına: "Bana, onunla arkadaşlık ettiğin zamandan beri başından geçen en önemli bir şeyi anlat" dedim. Adam: "Tamam?" dedi ve şöyle devam etti:

---

[1] Sülemî, *Tabakât es-Sûfiyye* (sh. 210), Beyhakî, *ez-Zühd el-Kebîr* (939) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (10/190).

Bir gün oruçlu idik. Akşam olduğunda iftar edecek bir şeyimiz yoktu. Sabahladığımızda kendisine: "Ey Ebû İshâk! İşçi pazarına gidip ekin biçenlerle birlikte ücretle çalışsak mı?" dedim. O da: "Öyle mi yapalım?" dedi ve işçi pazarına gittik. Bir adam gelip bir dirhem karşılığında beni kiraladı. Ona: "Ya arkadaşım" dediğimde: "Arkadaşına ihtiyacım yoktur. Onun zayıf biri olduğunu görüyorum" dedi. Ona ısrarda bulununca onu da dört dânık'a kiraladı. O gün ekin biçtik. Ücretimi alıp çarşıya gittim ve ihtiyacımı alıp kalanı tasadduk ettim. Yanına gidip yiyeceği kendisine yaklaştırdığımda bana bakıp ağlamaya başladı. Kendisine: "Niçin ağlıyorsun?" dediğimde: "Biz ücretimizi aldık, ama ücretimizin karşılığında tam olarak çalışabildik mi bilemiyorum" dedi. Ben öfkelenmiştim. Bana: "Niçin öfkeleniyorsun? Onu ödediğimize dair bana garanti verir misin?" dedi. Bunun üzerine yiyeceği alıp tasadduk ettim. İşte bu kendisiyle arkadaş olduğum zamandan beri yaşadığım en önemli şeydir.[1]

٥٣٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْخَوَّاصُ، حَدَّثَنِي الْجُنَيْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: وَذَكَرَ السَّرِيُّ بْنُ الْمُغَلِّسِ يَوْمًا وَأَنَا أَسْمَعُهُ: " السَّوَادَ يَكْرَهُهُ، يَعْنِي الْأَكْلَ مِنَ السَّوَادِ وَأَنْ يَمْلِكَ فِيهَا أَحَدٌ وَكَانَ يُشَدِّدُ فِي ذَلِكَ، وَلَا يَأْكُلُ مِنْ بَقْلِ السَّوَادِ، وَلَا مِنْ ثَمَرِهِ، وَلَا مِنْ شَيْءٍ يَعْلَمُ أَنَّهُ مِنْهُ، مَا أَمْكَنَهُ، فَرَأَيْتُ رَجُلًا يَوْمًا، وَقَدْ أَهْدَى لَهُ خَرْنُوبًا، وَقِثَّاءَ بَرِّيًّا حَمَلَهُ لَهُ مِنْ أَرْضِ الْجَزِيرَةِ فَقَبِلَهُ مِنْهُ، وَرَأَيْتُهُ قَدْ سَرَّتَهُ فَكَانَ يُشَدِّدُ فِي الْوَرَعِ "

5397- Cüneyd b. Muhammed der ki: Bir gün Serî b. Muğallis'in Sevâd (Irak) bölgesinden bir şeyler yemeyi, kişinin bu bölgeden bir şeylere sahip olmasını kerih gördüğünü işittim. Bu konuda çok dikkatli davranırdı. Aynı şekilde Sevâd'ın sebze ve meyvelerinden, oradan geldiğini bildiği şeylerden elinden geldiği kadarıyla yememeye çalışırdı. Bir defasında adamın birinin ona Cezîre bölgesinden keçi boynuzu ile salatalık getirip verdiğini, Serî'nin

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (7/379, 380).

bunları sevinçle kabul ettiğini gördüm. Serî vera konusu üzerinde de çok dururdu.[1]

٥٣٩٨ - وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ: سَمِعْتُ السَّرِيَّ يَقُولُ: كُنْتُ بِطَرَسُوسَ، فَكَانَ مَعِي فِي الدَّارِ فِتْيَانٌ يَتَعَبَّدُونَ، وَكَانَ فِي الدَّارِ تَنُّورٌ يَخْبِزُونَ فِيهِ، فَانْكَسَرَ التَّنُّورُ، فَعَمِلْتُ بَدَلَهُ مِنْ مَالِي، فَتَوَرَّعُوا أَنْ يَخْبِزُوا فِيهِ "

5398- Aynı isnâd ile Cüneyd b. Muhammed der ki: Serî'nin şöyle dediğini işittim: "Tarsus'ta bir evde idim ve yanımda kendilerini ibadete veren iki genç vardı. Avluda içinde ekmek yaptıkları bir tandır vardı. Tandır yıkılınca onu kendi paramla yeniledim. Bunun üzerine (o gençler) artık onda ekmek yapmaya korkmaya başladılar."[2]

٥٣٩٩ - وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ: سَمِعْتُ السَّرِيَّ يَذْكُرُ أَبَا يُوسُفَ الْغَسُولِيَّ، وَكَانَ أَبُو يُوسُفَ يَلْزَمُ الشِّعْرَ وَيَغْزُو، فَكَانَ إِذَا غَزَا مَعَ النَّاسِ وَدَخَلُوا بِلَادَ الرُّومِ أَكَلَ أَصْحَابُهُ مِنْ ذَبَائِحِ الرُّومِ وَمَنْ فَوَاكِهِهِمْ، فَكَانَ أَبُو يُوسُفَ لَا يَأْكُلُ، فَيُقَالُ لَهُ: يَا أَبَا يُوسُفَ، تَشُكُّ أَنَّهُ حَلَالٌ؟ قَالَ: لَا، فَيُقَالُ: فَكُلْ مِنَ الْحَلَالِ، فَيَقُولُ: إِنَّمَا الزُّهْدُ فِي الْحَلَالِ "

5399- Cüneyd b. Muhammed der ki: Serî'nin, Ebû Yûsuf el-Ğasûlî'yi anarak şöyle dediğini işittim: Ebû Yûsuf şiir okur ve gazvelere katılırdı. İnsanlarla gazvelere katılıp Rum beldelerine girdikleri zaman arkadaşları onların kestiklerinden ve yemişlerinden yerdi. Kendisi yemezdi. Ona: "Ey Ebû Yûsuf! Bunların helal olduğu konusunda bir şüphen mi var?" dediklerinde: "Hayır" derdi. "O zaman helalden ye" dediklerinde: "Şüphesiz ki zühd helaldedir" derdi.[3]

٥٤٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ عُثْمَانَ الْخَيَّاطُ قَالَ: سَمِعْتُ السَّرِيَّ يَقُولُ: جِعْتُ مُرَّةً فَرَأَيْتُ فِي طَرِيقِي نَقِيرًا مَمْلُوءًا مَاءً صَافِيًا وَحَوْلَهُ عُشْبٌ مِنْ حَشِيشٍ، قَدْ نَبَتَ، فَقُلْتُ فِي نَفْسِي: " يَا سَرِيُّ لَوْ

---

[1] Beyhakî, *ez-Zühd el-Kebîr* sh. 361 (942).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (10/116, 117).

[3] Beyhakî, *ez-Zühd el-Kebîr* sh. 361 (947) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (10/117).

كُنْتَ يَوْمًا أَكَلْتَ أَكَلْتَ حَلَالًا، وَشَرِبْتَ شَرْبَةً حَلَالًا، فَالْيَوْمُ فَنَزَلْتُ، عَنْ دَابَّتِي فَأَكَلْتُ مِنْ ذَلِكَ الْحَشِيشِ، وَشَرِبْتُ مِنْ ذَلِكَ الْمَاءِ فَهَتَفَ بِي هَاتِفٌ، سَمِعْتُ الصَّوْتَ وَلَمْ أَرَ الشَّخْصَ يَا سَرِيَّ الْمُغَلِّسَ، فَالنَّفَقَةُ الَّتِي بَلَغَتْكَ إِلَى هُنَا مِنْ أَيْنَ هِيَ؟ "

5400- Serî anlatıyor: Bir defa acıktım ve yolda hurma kütüğünden oyulmuş bir kabın berrak su ile dolu olduğunu ve etrafında otların bitmiş olduğunu gördüm. Bunun üzerine kendi kendime: "Ey Serî! Eğer bugün yediysen helal yersin, içtiysen helal içersin" dedim ve atımdan inip o otlardan yedim ve o sudan içtim. Sonra sesini işittiğim ancak kendisini göremediğim bir kişi bana: "Ey Serî el-Muğallis! Bugün senin için buraya gelen nafaka neredendir?" diye seslendi.

٥٤٠١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْفَضْلِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّيْرَفِيُّ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ الْخَيَّاطُ، فَذَكَرَ هَذِهِ الْحِكَايَةَ، يَزِيدُ فِي الْأَلْفَاظِ، وَيَنْقُصُ، وَقَالَ: فِي آخِرِهَا، فَقَصَرَ إِلَيَّ نَفْسِي

5401- Osmân el-Hayyât aynısını biraz fazlalık ve eksiklikle nakletmiş, sonunda da Serî'nin: "Bu çağrı nefsimi köreltti" dediğini zikretmiştir.[1]

٥٤٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ الْحُسَيْنَ بْنَ أَحْمَدَ بْنِ جَعْفَرٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ دَاوُدَ الدِّينَوَرِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ بْنَ الْجَلَّادِ يَقُولُ: " أَعْرِفُ مَنْ أَقَامَ بِمَكَّةَ ثَلَاثِينَ سَنَةً لَمْ يَشْرَبْ مِنْ مَاءِ زَمْزَمَ، إِلَّا مَا اسْتَقَاهُ بِرَكْوَتِهِ، وَرِشَائِهِ، وَلَمْ يَتَنَاوَلْ مِنْ طَعَامِ حَلَبَ مِنْ مِصْرَ شَيْئًا "

5402- Muhammed b. Dâvud ed-Dîneverî der ki: Ebû Abdillah b. el-Cellâd'ın şöyle dediğini işittim: "Mekke'de otuz yıl ikamet edip te sadece kendi ipiyle ve su kabıyla çektiğinden başka zemzem suyundan içmeyen birini biliyorum. Bu kişi Halep ve Mısır yemeklerinden de almazdı."

---

[1] Beyhakî, *ez-Zühd el-Kebîr* sh. 363 (949).

٥٤٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نُصَيْرٍ، حَدَّثَنِي أَبُو مُحَمَّدٍ الْجُرَيْرِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ سَهْلَ بْنَ عَبْدِ اللهِ التُّسْتَرِيَّ يَقُولُ: " مَنْ نَظَرَ فِي مَطْعَمِهِ دَخَلَ عَلَيْهِ الزُّهْدُ مِنْ غَيْرِ دَعْوَى "

5403- Ebû Muhammed el-Cureyrî der ki: Sehl b. Abdillah et-Tusterî'nin: "Zühd, yemeğine dikkat eden kimseye davetsiz olarak girer" dediğini işittim.

٥٤٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، أَنَا دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ السِّجْزِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْأَبَّارُ، ثَنَا أَبُو طَاهِرٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنْ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ: التَّقِيُّ مُلْجَمٌ لَا يَسْتَطِيعُ كُلَّ مَا يُرِيدُ،

5404- Ömer b. Abdilazîz: "Takva sahibi kimseye gem vurulmuştur, her istediği şeyi yapamaz" demiştir.[1]

٥٤٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا عِيسَى بْنُ سُلَيْمَانَ، ثَنَا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ قَالَ: أَنْشَدَنِي يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ:"

الْمَالُ يَذْهَبُ حِلُّهُ وَحَرَامُهْ ... يَوْمًا وَيَبْقَى فِي غَدٍ آثَامُهْ

لَيْسَ التَّقِيُّ بِمُتَّقٍ لِإِلَهِهِ ... حَتَّى يَطِيبَ شَرَابُهُ وَطَعَامُهْ

وَيَطِيبَ مَا يَحْوِي وَيَكْسِبُ كَفُّهُ ... وَيَكُونَ فِي حُسْنِ الْحَدِيثِ كَلَامُهْ

نَطَقَ النَّبِيُّ لَنَا بِهِ عَنْ رَبِّهِ ... فَعَلَى النَّبِيِّ صَلَاتُهُ وَسَلَامُهْ"

5405- Dâvud b. Ruşeyd der ki: Yahya b. Maîn bana şu beyti okudu:

"Malın helali de, haramı da gidicidir
Bir gün geriye sadece günahlar kalacaktır.
Kişi ilahına karşı takva sahibi olamaz
Ta ki yiyeceği ve içeceğine dikkat edinceye kadar
Ta ki sahip olduğu ve eliyle kazandığı şey helal oluncaya kadar
Ta ki konuştuğunda sözleri güzel oluncaya kadar."

---

[1] Beyhakî, *ez-Zühd el-Kebîr* sh. 357 (925).

Peygamber bunu bize Rabbinden nutk etti

Allah'ın salâtı selamı Peygamber'in üzerine olsun."[1]

٥٤٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو سَعِيدٍ مُوَقَّرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْجَرَّاحِ الْأَدِيبُ الْهَرَوِيُّ، ثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْمَرْوَزِيُّ قَالَ: لَمَّا وَلِيَ يَحْيَى بْنُ أَكْثَمَ الْقَضَاءَ، وَكَتَبَ إِلَيْهِ، أَخُوهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ أَكْثَمَ مِنْ مَرْوٍ كَانَ مِنَ الزُّهَّادِ:

وَلُقْمَةٌ بِجَرِيشِ الْمِلْحِ تَأْكُلُهَا ... أَلَذُّ مِنْ تَمْرَةٍ تُحْشَى بِزُنْبُورِ

وَأَكْلَةٌ قَرَّبَتْ لِلْهَلْكِ صَاحِبَهَا ... كَحَبَّةِ الْفَخِّ دَقَّتْ عُنْقَ عُصْفُورِ"

5406- Muhammed b. Abdilkerîm el-Mervezî der ki: Yahya b. Eksem vali olduğu zaman, zâhid olan kardeşi Abdullah b. Eksem, Merv'den kendisine şöyle yazdı:

"Bir topak tuzla yenilen bir yemek

Olgunlaşmış hurmayı yemekten daha lezizdir

Sahibini helaka yaklaştıran bir yiyecek

Kuş için tuzağa konulan buğday gibidir"[2]

٥٤٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ وَأَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ الذُّهْلِيُّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَنَا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ حُسَيْنٍ، عَنْ يَعْلَى بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: " أَنَّ آدَمَ لَمَّا أَكَلَ مِنَ الشَّجَرَةِ الَّتِي نُهِيَ عَنْهَا، قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ: يَا آدَمُ مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا صَنَعْتَ؟ قَالَ: فَاعْتَلَّ آدَمُ، فَقَالَ آدَمُ: رَبِّ زَيَّنَتْهُ لِي حَوَّاءُ قَالَ: فَإِنِّي أُعَاقِبُهَا أَنْ لَا تَحْمِلَ إِلَّا كَرْهًا وَلَا تَضَعَ إِلَّا كَرْهًا، وَدَمَّيْتُهَا فِي الشَّهْرِ مَرَّتَيْنِ فَرَنَتْ عِنْدَ ذَلِكَ حَوَّاءُ قَالَ: فَقِيلَ عَلَيْكِ الرَّنَّةُ: وَعَلَى بَنَاتِكِ " هَكَذَا جَاءَ مَوْقُوفًا

5407- İbn Abbâs bildiriyor: Hz. Âdem kendisine yasaklanan ağaçtan yediği zaman, Yüce Allah: "Ey Âdem! Neden yasakladığım ağaçtan yedin?"

---

[1] Beyhakî, *ez-Zühd el-Kebîr* sh. 358, 359 (930).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (8/10).

diye sordu. Âdem: "Ey Rabbim! Havva bana o ağacı güzel gösterdi" cevabını verdi. Allah: "Onu, zorluk çekerek hamile kalmak, zorluk çekerek doğurmak, her ay iki defa kana bulamak (adet görme) ile cezalandırdım" buyurdu. Havva o anda feryad edince: "Sen ve kızların feryad edin" denildi.[1]

Bu şekilde mevkûf olarak aktarılmıştır.

٥٤٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، ثَنَا أَبُو صَالِحٍ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدَانَ النَّيْسَابُورِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عِيسَى، ثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَبُو صَالِحٍ، ثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ كَذَا، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ بْنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ صَاحِبِ النَّبِيِّ ﷺ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ " قَالَ: " وَكَانَ دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلَامُ، لَا يَأْكُلُ إِلَّا مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ " لَفْظُهُمَا سَوَاءٌ غَيْرَ أَنَّهُ لَيْسَ فِي رِوَايَةِ الصَّغَانِيِّ، صَاحِبُ النَّبِيِّ ﷺ . أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ

5408- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi Mikdâm b. Ma'di Kerib'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hiç kimse asla kendi el emeğinden daha hayırlı bir yemek yememiştir. Hz. Dâvud sadece kendi el emeğiyle kazandığını yerdi"* buyurmuştur.

Her ikisinin de lafzı aynıdır. Ancak es-Sağânî'nin rivayetinde: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi" ifadesi kullanılmamıştır.

Buhârî bunu başka bir kanalla Hâlid b. Ma'dân'dan rivayet etti.[2]

٥٤٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، ثَنَا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ، ثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شِمْرِ بْنِ عَطِيَّةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ وَثَّابٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَنَّهُ قَالَ: " يَا غُلَامُ أَنْضِجِ الْعَصِيدَةَ تُذْهِبْ عَنَّا حَرَارَةَ الزَّيْتِ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî, *buyû'* (3/9).

5409- Ömer b. el-Hattâb: "Ey genç! Bulamacı iyi pişir. Bu şekilde yağın hararetini giderirsin" demiştir.[1]

٥٤١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ هُوَ ابْنُ هَارُونَ، عَنْ طَبِيبٍ عَلِيِّ بْنِ مُرَّةَ الطَّائِيِّ، وَكَانَ لَهُ نَحْوٌ مِنْ تِسْعِينَ، قُلْتُ لَهُ: فِدْنَا مِنْ طِبِّكَ قَالَ: " احْفَظْ أَرْبَعَ خِصَالٍ " قُلْتُ: هَاتِ قَالَ: " أَمَّا إِحْدَاهُنَّ: فَمَتَى مَا مَرِضْتَ، فَإِنَّ أَهْلَكَ يُشْفِقُونَ عَلَيْكَ، فَيَقُولُونَ: لَوْ أَكَلْتَ شَيْئًا لَوْ شَرِبْتَ شَيْئًا، فَإِنْ حَضَرَتْكَ شَهْوَةٌ لَيْسَ عَمَّا يعْرَضُونَ عَلَيْكَ فَكُلْ، فَإِنَّ الْعَافِيَةَ قَدْ جَاءَتْكَ، وَإِنْ لَمْ تَشْتَهِ شَيْئًا فَلَا تَلْتَفِتْ إِلَى كَلَامِهِمْ، فَإِنَّكَ إِنْ أَكَلْتَهُ عَلَى غَيْرِ شَهْوَةٍ، فَمَضَرَّتُهُ فِي بَدَنِكَ أَعْظَمُ مِنْ مَنْفَعَتِهِ. وَأَمَّا الثَّانِيَةُ: فَإِنْ يَكُنْ لَكَ امْرَأَةٌ، أَوْ جَارِيَةٌ، فَلَا تَقْرَبْهَا أَبَدًا، إِلَّا عَلَى قَرْمٍ، فَإِنَّكَ إِنْ قَرَبْتَهَا عَلَى غَيْرِ قَرْمٍ، كَانَتْ مُضِرَّةً فِي بَدَنِكَ، وَإِذَا قَرَبْتَهَا عَلَى الْقَرْمِ، كَانَتْ بِمَنْزِلَةِ الْجَنَابَةِ تُصِيبُكَ. وَأَمَّا الثَّالِثَةُ: فَمَتَى مَا هَاجَ بِكَ دَاءٌ، فَلَا تَدْخُلِ الْحَمَّامَ، فَإِنَّهُ يُهَيِّجُ الدَّاءَ السَّاكِنَ، وَادْخُلْهُ عَلَى الصِّحَّةِ، فَإِنَّهُ نَافِعٌ. وَأَمَّا الرَّابِعَةُ: فَإِنَّ أَحَدَهُمْ يَدْخُلُ بَيْتَهُ وَيُغْلِقُ بَابَهُ وَيُرْخِي سِتْرَهُ، وَيَقُولُ: أُرِيدُ أَنْ أَنَامَ وَلَيْسَ بِهِ نَوْمٌ، فَيَتَنَاوَمُ، فَيَقُومُ: أَثْقَلَ مِمَّا دَخَلَ، وَلَوْ أَنَّهُ لَمْ يَنَمْ حَتَّى يَنْعَسَ، قَامَ كَأَنَّهُ نَشِطَ مِنْ عِقَالٍ "

5410- Câfer b. Muhammed b. Hârun bildiriyor: Yaklaşık olarak doksan yaşlarında olan Ali b. Murre et-Tâî'nin doktoruna: "Doktorluğundan bize bir şeyler öğret" dediğimde: "Şu dört hasleti iyi öğren" dedi. Kendisine: "Dinliyorum" dediğimde şöyle devam etti:

Birincisi, ne zaman hasta olsan ailen sana karşı şefkatli olur ve: "Bir şeyler yesen, bir şeyler içsen" derler. Onların sana sunduğu dışında canın bir şey isterse onu ye. Bu da sağlığına kavuşuyorsun demektir. Eğer canın bir şey çekmiyorsa onların dediğine aldırış etme. Zira isteksiz bir şekilde yediğin zaman o şeyin bedenindeki zararı faydasından daha fazladır. İkincisi, eğer bir eşin veya bir cariyen varsa isteksiz olman halinde ona asla yaklaşma. Zira bu şekilde onunla olmakla bedenine zarar verirsin. İstekli

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Zühd* (sh. 191) ve Hennâd, *Zühd* 2/363 (691).

olarak birlikte olman halinde ise cünüp olursun (rahatlarsın). Üçüncüsü, bir rahatsızlığın olup da azdığı zaman hamama girme. Zira hamama girmek durmuş olan hastalığı azdırır. Sıhhatli olduğun zaman hamama gir. Bu şekilde faydalı olur. Dördüncüsü ise, kişi evine girdiği zaman kapıyı kapatıp örtüyü bırakmakta ve uykusu olmadığı halde: "Uyumak istiyorum" diyor ve uyuyor. Uyandığında da eve girdiği zamandan daha kötü bir durumda oluyor. Oysa kişi uykusu geldiği zaman uyursa, bağlı bir halden kurtulmuş gibi dinç bir şekilde uyanır."[1]

٥٤١١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا عُمَرُ بْنُ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ، ثَنَا بَقِيَّةُ، ثَنَا أَرْطَاةُ قَالَ: " اجْتَمَعَ رِجَالٌ مِنْ أَهْلِ الطِّبِّ عِنْدَ مَلِكٍ مِنَ الْمُلُوكِ، فَسَأَلَهُمْ مَا رَأْسُ دَوَاءِ الْمَعِدَةِ؟ فَقَالَ كُلُّ رَجُلٍ مِنْهُمْ قَوْلًا: وَفِيهِمْ رَجُلٌ سَاكِتٌ، فَلَمَّا فَرَغُوا قَالَ: مَا تَقُولُ أَنْتَ؟ قَالَ: ذَكَرُوا أَشْيَاءَ وَكُلُّهَا تَنْفَعُ بَعْضَ النَّفْعِ وَلَكِنَّ مِلَاكَ ذَلِكَ ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ: لَا تَأْكُلْ طَعَامًا أَبَدًا إِلَّا وَأَنْتَ تَشْتَهِيهِ، وَلَا تَأْكُلْ لَحْمًا يُطْبَخُ لَكَ حَتَّى يَنْعَمَ إِنْضَاجُهُ، وَلَا تَبْتَلِعَ لُقْمَةً أَبَدًا حَتَّى تَمْضُغَهَا مَضْغًا شَدِيدًا، لَا يَكُونَ عَلَى الْمَعِدَةِ فِيهَا مُؤْنَةٌ "

5411- Ertât der ki: Tabiplerden olan birkaç adam krallardan bir kralın yanında toplandılar. Kral onlara mide hastalığının ilacını sorunca her biri kendi görüşünü söyledi. Aralarında susan ve görüşünü söylemeyen bir kişi vardı. Herkes sözünü bitirdiğinde kral bu kişiye: "(Bu konuda) sen ne diyorsun?" diye sorunca, adam şu karşılığı verdi: "Bazı şeyler zikrettiler ki bunların bir dereceye kadar faydası vardır. Ancak bu hastalığın önüne geçmek şu üç şeyle mümkündür. İştahlı olmadığın sürece asla yemek yeme. Senin için pişirilen et güzelce pişirilmedikçe onu yeme. Lokmayı güzelce çiğneyip ufaltmadan kesinlikle yutma. Zira böyle yemek, mideye ambar vazifesi yaptırmaz."[2]

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdı sahihtir.

٥٤١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا زَكَرِيَّا الْعَنْبَرِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ عَلِيٍّ الذُّهْلِيَّ يَقُولُ: " أَخْرِجْ مِنْ جَمِيعِ الْكَلَامِ أَرْبَعَةَ آلَافِ كَلِمَةٍ، وَأَخْرِجْ مِنْهَا أَرْبَعَمِائَةِ كَلِمَةٍ، وَأَخْرِجْ مِنْهَا أَرْبَعِينَ كَلِمَةً، وَأَخْرِجْ مِنْهَا أَرْبَعَ كَلِمَاتٍ، أَوَّلُهُنَّ: لَا تَثِقَنَّ بِالنِّسَاءِ، وَالثَّانِيَةُ: لَا تَحَمِّلْ مَعَدِتَكَ مَا لَا تُطِيقُ، وَالثَّالِثَةُ: لَا يَغُرَّنَّكَ الْمَالُ، وَالرَّابِعَةُ: يَكْفِيكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا يُنْتَفَعُ بِهِ "

5412- İbrâhîm b. Ali ez-Zühlî der ki: Bütün sözlerin içinden dört bin söz çıkar. Onlardan da dört yüz söz çıkar. Onlardan da kırk söz çıkar. Onlardan da dört söz çıkar. Bu sözlerden ilki, kadınlara güvenme. İkincisi, midene kaldıramayacağı bir şey yükleme. Üçüncüsü, mal seni aldatmasın. Dördüncüsü ise faydana olacak kadar ilimle yetin."[1]

٥٤١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا عَمْرُو بْنُ السَّمَّاكِ، ثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا الْحُمَيْدِيُّ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ أَبْجَرَ، وَسَمِعَهُ يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: " الْمَعِدَةُ حَوْضُ الْجَسَدِ، وَالْعُرُوقُ شُرَّعٌ فِيهِ، فَمَا وَرَدَ فِيهَا بِصِحَّةٍ صَدَرٍ بِصِحَّةٍ، وَمَا وَرَدَ فِيهَا بِسَقَمٍ صَدَرَ بِسَقَمٍ " " وَقَدْ رُوِيَ فِي ذَلِكَ حَدِيثٌ مَرْفُوعٌ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ "

5413- İbn Ebcer, babasından bildiriyor: "Mide, bedenin havuzudur. Damarlar da ona gelirler. Mide sıhhatli ise ona gelen damar da sıhhatli olur (ve bedene sıhhat taşır). Mide hasta ise ona gelen damar da hasta olur (ve bedene hastalık taşır)."[2]

Bu konuda zayıf bir isnâdla merfû bir hadis rivayet edilmiştir.↓

٥٤١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ دَاوُدَ الرَّزَّازُ بِبَغْدَادَ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرَّانِيُّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللهِ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ جُرَيْجٍ الرُّهَاوِيُّ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْمَعِدَةُ حَوْضُ الْبَدَنِ، وَالْعُرُوقُ إِلَيْهَا وَارِدَةٌ، فَإِذَا صَحَّتِ الْمَعِدَةُ، صَدَرَتِ الْعُرُوقُ بِالصِّحَّةِ، وَإِذَا فَسَدَتِ الْمَعِدَةُ، صَدَرَتِ الْعُرُوقُ بِالسَّقَمِ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Ukaylî *ed-Duafâ* (1/51).

5414- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Mide, bedenin havuzudur. Damarlar da ona gelirler. Mide sıhhatli ise ona gelen damarlar da sıhhatli olur (ve bedene sıhhat taşır). Mide hasta ise ona gelen damarlar da hasta olur (ve bedene hastalık taşır)"* buyurmuştur.[1]

٥٤١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ الْإِسْفَرَايِينِيُّ بِهَا، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ، إِمَامُ مَسْجِدِ أَبِي خَلِيفَةَ، حَدَّثَنِي الْحَارِثُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَلَّامٍ، ثَنَا عُمَرُ بْنُ أَبِي خَلِيفَةَ، حَدَّثَنِي رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِلْحَسَنِ: " يَا أَبَا سَعِيدٍ إِنِّي إِذَا شَبِعْتُ آذَانِي بَطْنِي، وَإِذَا جُعْتُ آذَانِي بَطْنِي، قَالَ: فَابْتَغِ دَارًا غَيْرَ هَذِهِ الدَّارِ "

5415- Ömer b. Ebî Halîfe, Basra ahalisinden olan bir adamdan bildiriyor: Bir adam Hasan(-ı Basrî)'ye: "Ey Ebû Saîd! Doyduğum ve acıktığım zaman karnım bana rahatsızlık veriyor" deyince, Hasan: "Sen kendine bu evden başka bir ev ara" karşılığını verdi.

٥٤١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: وَجَدْتُ فِي كِتَابِي عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ مُعَاذٍ، ثَنَا أَبِي، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُزَاحِمِ بْنِ زُفَرٍ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، سَمِعَ رَجُلًا سَأَلَ ابْنَ عُمَرَ: " إِنَّ لِي جَارًا يَأْكُلُ الرِّبَا، أَوْ قَالَ: خَبِيثُ الْكَسْبِ، وَرُبَّمَا دَعَانِي لِطَعَامِهِ أَفَأُجِيبُهُ؟ قَالَ: نَعَمْ "

5416- Rabî' b. Abdillah bildiriyor: Bir adam İbn Ömer'e: "Benim faiz yiyen" veya: "kazancı pis olan bir komşum vardır. Bazen beni yemeğe davet etmektedir. Onun davetine icabet etmeli miyim?" diye sorunca, İbn Ömer: "Evet, etmelisin" karşılığını verdi.[2]

Beyhakî der ki: "Bu icabet, yemeğin mubah olmasıyladır. Çünkü yemeğin pis kazancından olup olmadığını bilmiyor. Davete icabet etmek te haktır."

٥٤١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُؤَمَّلِ، ثَنَا أَبُو عُثْمَانَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ، ثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ جَوَّابٍ

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Ukaylî, *ed-Duafâ* (2/284).

[2] İsnâdı sahihtir.

التَّيْمِيِّ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ سُوَيْدٍ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عَبْدِ اللهِ يَعْنِي ابْنَ مَسْعُودٍ فَقَالَ: إِنَّ لِي جَارًا وَلَا أَعْلَمُ لَهُ شَيْئًا، إِلَّا خَبِيثًا، أَوْ حَرَامًا، وَإِنَّهُ يَدْعُونِي، فَأُحْرَجُ أَنْ آتِيَهُ وَأَتَحَرَّجُ، أَنْ لَا آتِيَهُ، فَقَالَ: " ائْتِهِ وَأَجِبْهُ فَإِنَّمَا وِزْرُهُ عَلَيْهِ " قَالَ الشَّيْخُ: " جَوَّابُ التَّيْمِيُّ فِيهِ نَظَرٌ وَلَا أَدْرِي أَحَفِظَ قَوْلَهُ، وَلَا أَعْلَمُ لَهُ شَيْئًا، إِلَّا حَرَامًا، ثُمَّ قَدْ يَكُونُ لَهُ شَيْءٌ حَلَالٌ لَا يَعْلَمُ هُوَ بِهِ، وَقَدْ يَشْتَرِي الطَّعَامَ الَّذِي يَدْعُوهُ إِلَيْهِ فِي ذِمَّتِهِ، فَيَكُونُ الطَّعَامُ حَلَالًا، وَلَوِ اسْتَحَلَّهُ فِي تَرْكِ الْإِجَابَةِ، كَانَ حَسَنًا وَاللهُ أَعْلَمُ "

5417- Hâris b. Suveyd der ki: Bir adam Abdullah b. Mes'ûd'a gelip: "Benim neyi varsa pis —veya— haram olduğunu (haram kazançla elde ettiğini) bildiğim komşum vardır. Bazen beni yemeğe davet etmektedir. Ben de gitmek veya gitmemek konusunda rahatsız oluyorum" deyince, Abdullah: "Davetine icabet edip git, günahı onun boynunadır" karşılığını verdi.[1]

Beyhakî der ki: et-Teymî'nin cevabı daha fazla dikkate alınır. Yoksa: "Neyi varsa pis —veya— haram olduğunu (haram kazançla elde ettiğini) bildiğim komşum vardır" lafzını anladı mı bilmiyorum. Onun helal bir şeyi olabilir, ama kendisi bunu bilmemektedir. O kendisine davet edilecek yiyeceği kendi zimmeti ile almaktadır. Yiyecek bu şekilde helal olmaktadır. Helal de olsa davete icabet etmemek daha güzeldir. En doğrusunu Allah bilir.

٥٤١٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنْ مَنْصُورٍ، قَالَ: كَانَ عَرِّيفٌ لَنَا، يَخْرُجُ إِلَى السَّوَادِ زَمَانَ الْحَجَّاجِ قَالَ: وَكَانَتِ الْعُرَفَاءُ إِذْ ذَاكَ يَسْبَعُونَ ، قَالَ: فَلَمَّا قَدِمَ دَعَا أُنَاسًا مِنَ الْحَيِّ فَدَعَانِي، قَالَ: فَكَأَنِّي وَجَدْتُ فِي نَفْسِي، فَلَمْ آتِهِ قَالَ: فَلَقِيتُ إِبْرَاهِيمَ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: " إِنِّي أَرَى الشَّيْطَانَ يَعْرِضُ لَكَ لِيُوقِعَ الْعَدَاوَةَ، قَدْ كَانَتِ الْعُمَّالُ يَهْبِطُونَ، ثُمَّ يَدْعُونَهُمْ فَيُحرِجُونَهُمْ "

5418- Mansûr der ki: (Zalim lakaplı vali) Haccâc zamanında Sevâd (Irak) bölgesine gidip gelen bir bilirkişimiz vardı. O zaman bilirkişiler mallarm yedide birini alırlardı. Bir gün bu bilirkişi geri döndüğü zaman

[1] İsnâdı hasendir.

kabilemizden bazılarını yemeğe davet etti. Beni de davet etmişti, ancak içime sinmediği için gitmedim. İbrâhîm'le karşılaşıp bu durumu anlattığımda: "Gördüğüm kadarıyla şeytan aranıza düşmanlığı düşürmek için uğraşıyor. Zira önceleri bazen valiler bir bölgeye geldiği zaman bölge ahalisini davet eder, davete katılmayanları da sakıncalı görürlerdi" dedi.[1]

Beyhakî der ki: "Bu da kendilerine verilen helal olduğu için yemeğin de helal olması dolayısıyla olsa gerektir. Eğer davete icabet etmezlerse, gitmemek aralarında düşmanlığa yol açacaktır. Halk da valinin düşmanlığına güç yetiremez. Kendinde bu düşmanlığın sonuçlarına katlanma gücünü bulup böylesi davetlere katılmayanlar olursa da verâ ehlinden bazı kimseler öyle yapmıştır. Muvaffakiyet Allah'tandır."

٥٤١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَجَاءٍ، ثَنَا مُسْلِمُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ سُمَيٍّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ عَلَى أَخِيهِ الْمُسْلِمِ، فَلْيَأْكُلْ مِنْ طَعَامِهِ، وَلَا يَسْأَلْ، وَيَشْرَبُ مِنْ شَرَابِهِ، وَلَا يَسْأَلْ "

5419- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biri (Müslüman) kardeşin yanına girer ve kardeşi kendisine yemek ikram ederse sorgulamadan yesin; içecek ikram ederse sorgulamadan içsin"* buyurmuştur.[2]

Beyhakî der ki: Süfyân b. Uyeyne bunu İbn Aclân kanalıyla Saîd'den, o da Ebû Hureyre'den rivayet etmiştir. Eğer hadis sahih ise burada Müslüman kişinin Müslümana ancak yanından olan helal şeyden yedirip içirmesi söz konusudur.[3]

٥٤٢٠ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُطَّلِبِ الشَّيْبَانِيُّ، بِالْكُوفَةِ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ سَعْدِ بْنِ يَحْيَى الْقَاضِي، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (2/399), Hâkim, *Müstedrek* (4/126), Tahâvî, *Şerh Meâni'l-Âsâr* (4/222), Hatîb, *Târih* (3/87, 88) ve İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 2/1063 (3071).

[3] Hâkim, *Müstedrek* (4/126), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/102) ve Abdurrezzâk, *Musannef* (9/227).

سَكِينَةَ، ثَنَا الْفُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ، عَنْ إِجَابَةِ طَعَامِ الْفَاسِقِينَ "

5420- İmrân b. Husayn'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), fasıklarm yemeğine (davetine) icabet edilmesini yasaklamıştır.[1]

الْفَصْلُ الرَّابِعُ فِي آدَابِ الْأَكْلِ وَالشُّرْبِ وَغَسْلِ الْيَدِ قَبْلَ الطَّعَامِ وَبَعْدَهُ

4. Fasıl: Yeme ve İçme Adâbı; Yemek Öncesi ve Sonrasında Elleri Yıkamak

٥٤٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ بِطُوسٍ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثَنَا قَيْسٌ، عَنْ أَبِي هَاشِمٍ، عَنْ زَاذَانَ، عَنْ سَلْمَانَ قَالَ: قَرَأْتُ فِي التَّوْرَاةِ: إِنَّ بَرَكَةَ الطَّعَامِ الْوُضُوءُ قَبْلَهُ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: " إِنَّ بَرَكَةَ الطَّعَامِ الْوُضُوءُ قَبْلَهُ وَالْوُضُوءُ بَعْدَهُ " قَالَ أَبُو دَاوُدَ لَيْسَ هَذَا بِالْقَوِيِّ، وَكَانَ سُفْيَانُ يَكْرَهُ الْوُضُوءَ قَبْلَ الطَّعَامِ.

5421- Selmân der ki: Tevrat'ta, yemeğin bereketinin yemekten sonra elleri yıkamak olduğunu okudum. Sonra bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) zikrettiğimde: *"Yemeğin bereketi, yemekten önce ve sonra elleri yıkamaktır"* buyurdu.[2]

Ebû Dâvud: "Bu güçlü bir hadis değildir. Süfyân da yemekten önce elleri yıkamaktan hoşlanmazdı."

Beyhakî der ki: Bundan dolayı da Mâlik b. Enes yemekten önce abdest almaktan hoşlanmazdı.

٥٤٢٢ - فِيمَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ مُوسَى يَقُولُ: سَمِعْتُ الْفَضْلَ بْنَ مُحَمَّدٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ، أَنَا مُصْعَبٌ يَقُولُ: " دَعَا أَمِيرٌ مِنَ الْأُمَرَاءِ مَالِكًا

---

[1] İsnâdı zayıftır.Taberânî, *M. el-Kebîr* 18/168 (376).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 4/136 (376) ve Tirmizî 4/281, 282 (1846).

إِلَى غَدَائِهِ قَالَ: فَلَمَّا قُرِّبَتِ الْإِبْرِيقُ، وَالطَّشْتُ قَالَ: لَا أَعُودُ إِلَى غَدَائِكَ، قَالَ: لِمَ؟ قَالَ: لِأَنَّ غَسْلَ الْيَدَيْنِ بِدْعَةٌ عِنْدَ الطَّعَامِ "

5422- Mus'ab der ki: Valilerden bir vali (imam) Mâlik'i yemeğe davet etti. Yemek getirilince, ibrik ve leğen de getirildi. Mâlik, valiye: "Bir daha yemeğine gelmeyeceğim" deyince, vali: "Neden?" diye sordu. Bunun üzerine Mâlik: "Çünkü yemekten önce elleri yıkamak bidattır" karşılığını verdi.[1]

Beyhakî der ki: Dostumuz Şâfiî de yemekten önce el yıkamayı terk etmeyi müstehap gördü ve bir sonraki hadisi de hüccet olarak gösterdi.

٥٤٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، سَمِعَ سَعِيدَ بْنَ الْحُوَيْرِثِ يَقُولُ: عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: " كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ، فَأَتَى الْخَلَاءَ، ثُمَّ إِنَّهُ رَجَعَ، فَأُتِيَ بِالطَّعَامِ فَقِيلَ لَهُ: أَلَا تَتَوَضَّأُ قَالَ: " لَمْ أُصَلِّ، فَأَتَوَضَّأَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ. عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، عَنْ سُفْيَانَ، قَالَ الشَّافِعِيُّ: وَأَوْلَى الْآدَابِ أَنْ يُؤْخَذَ مَا فَعَلَ رَسُولُ اللهِ فَيَأْكُلُ الْمَرْءُ قَبْلَ أَنْ يَغْسِلَ يَدَيْهِ أَحَبُّ إِلَيَّ مَا لَمْ يَكُنْ مَسَّ يَدُهُ قَذَرًا

5423- İbn Abbâs der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında idik. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) tuvaletten gelince yemek getirildi. Kendisine: "Abdest almayacak mısın?" denilince: *"Namaz kılmayacağım ki abdest alayım"* buyurdu.

Müslim bunu Ebû Bekr b. Ebî Şeybe — Süfyân kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

Şâfiî der ki: "Edebe en uygun olan, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı gibi yapmaktır. Kişinin pisliğe dokunmamış olması halinde ellerini yıkamadan yemek yemesi, benim için yıkayarak yemesinden daha hoştur."

٥٤٢٤ - قَالَ أَحْمَدُ: وَقَدْ رَوَى كَثِيرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُكْثِرَ اللهُ خَيْرَ بَيْتِهِ فَلْيَتَوَضَّأْ، إِذَا حَضَرَ غَدَاؤُهُ وَإِذَا رُفِعَ " أَخْبَرَنَاهُ أَبُو

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim 1/283 (119).

عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، كَاتِبُ اللَّيْثِ، حَدَّثَنِي كَثِيرٌ... وَهَذَا لَيْسَ بِشَيْءٍ وَكَثِيرُ بْنُ سُلَيْمٍ مِنْ طُورِ أَنَسٍ يَأْتِي بِمَا لَا يُتَابَعُ عَلَيْهِ

5424- Beyhakî der ki: Kesîr b. Süleym'in, Enes b. Mâlik'ten bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem): *"Her kim, Allah'ın, evinin bereketini arttırmasını isterse yemekten önce ve sonra abdest alsın"* buyurmuştur.[1]

Bu rivayetin herhangi bir değeri yoktur. Kesîr b. Süleym de Enes'in devresinden olup mutâbaâtı olmayan rivayetleri vardır.

٥٤٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ: " تَبَرَّزَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْضِي حَاجَتَهُ مِنَ الْخَلَاءِ، ثُمَّ قُرِّبَ لَهُ طَعَامٌ فَأَكَلَ وَلَمْ يَمَسَّ مَاءً "

قال وَأَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قِيلَ لَهُ: " لَمْ تَتَوَضَّأْ؟ " قَالَ: مَا أَرَدْتُ الصَّلَاةَ، فَأَتَوَضَّأَ وَزَعَمَ عَمْرٌو أَنَّهُ سَمِعَهُ، مِنْ سَعِيدِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَبَّادِ بْنِ جَبَلَةَ، عَنْ أَبِي عَاصِمٍ

5425- İbn Abbâs der ki: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ihtiyaç gidermek için bir yere gizlendi. İhtiyacını giderdikten sonra gelince yemeği getirildi ve Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ellerini yıkamadan yemeğini yedi."

Amr b. Dînar'ın, Saîd b. el-Huveyris kanalıyla bildirdiğine göre Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem): "Abdest almayacak mısın?" denilince: *"Namaz kılmayacağım ki abdest alayım"* buyurmuştur.

Amr bunu Saîd b. el-Huveyris'ten işittiğini söylemektedir.

Müslim bunu Muhammed b. Amr b. Abbâd b. Cebele — Ebû Âsım kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 2/1085 (3260).

[2] Müslim 1/283 (121).

٥٤٢٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ عُمَرَ أَتَى الْغَائِطَ، ثُمَّ رَجَعَ فَأُتِيَ بِالطَّعَامِ، فَقِيلَ لَهُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَلَا تَتَوَضَّأُ، قَالَ: " إِنَّمَا اسْتَطَبْتُ بِشِمَالِي وَآكُلُ بِيَمِينِي، وَأَمَّا غَسْلُ الْيَدِ: بَعْدَ الطَّعَامِ "

5426- Hişâm b. Urve, babasından bildiriyor: Hz. Ömer tuvalete çıktı ve geldiğinde yemek getirildi. Kendisine: "Ey müminlerin emîri! Abdest almayacak mısın?" denilince: "Ben sol elimle istinca ettim ve sağ elimle yiyeceğim. El yıkamak ise yemekten sonradır" karşılığını verdi.[1]

٥٤٢٧ - فَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، ثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ: يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَنْ بَاتَ وَفِي يَدِهِ غَمَرٌ، فَأَصَابَهُ شَيْءٌ، فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ " " كَذَا رَوَاهُ ابْنُ عُيَيْنَةَ مُرْسَلًا "

5427- Abdullah b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim elinde et kokusu (bulaşığı) olduğu halde geceler de başına bir fenalık gelirse (kendisini bir böcek sokarsa veya cin çarparsa) kendi nefsinden başkasını suçlamasın"* buyurmuştur.[2]

İbn Uyeyne bunu bu şekilde mürsel olarak rivayet etmiştir.

٥٤٢٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ بَالْوَيْهِ الْمُزَكِّي، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، أَنَّ نَافِعَ بْنَ يَزِيدَ، حَدَّثَهُ عَنْ عُقَيْلِ بْنِ خَالِدٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ بَاتَ وَفِي يَدِهِ غَمَرٌ، فَأَصَابَهُ شَيْءٌ، فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ " " هَكَذَا رَوَاهُ عُقَيْلٌ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنْهُ مَوْصُولًا وَخَالَفَهُ مَعْمَرٌ، فَرَوَاهُ فِيمَا "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/110).

[2] Ravileri güvenilirdir ve mürsel bir hadistir. Abdurrezzâk, *Musannef* (11/38, 437), Taberânî, *M. el-Evsat* 1/306 (502) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/4, 5).

5428- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim elinde et kokusu (bulaşığı) olduğu halde geceler de başına bir fenalık gelirse kendi nefsinden başkasını suçlamasın"* buyurmuştur.[1]

Ukayl bunu bu isnâd ile mevsûl olarak rivayet etti. Ma'mer ise ona muhalefet edip bir sonraki hadiste geçtiği üzere rivayet etmiştir.

٥٤٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، وَعَبَّاسٌ الدُّورِيُّ قَالَا: ثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، وَحَدَّثَنَا وُهَيْبٌ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ بَاتَ وَفِي يَدِهِ غَمْرٌ، فَأَصَابَهُ شَيْءٌ، فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ " " هَكَذَا رَوَاهُ وُهَيْبٌ، عَنْ مَعْمَرٍ، مُرْسَلًا دُونَ ذِكْرِ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَرَوَاهُ سُفْيَانُ بْنُ حُسَيْنٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ وَاخْتُلِفَ عَلَيْهِ فِيهِ فَقِيلَ عَنْهُ: عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، وَقِيلَ عَنْهُ: عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، وَلَيْسَ بِشَيْءٍ، وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ كَمَا "

5429- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim elinde et kokusu (bulaşığı) olduğu halde geceler de başına bir fenalık gelirse kendi nefsinden başkasını suçlamasın"* buyurmuştur.[2]

Vuheyb bunu Ebû Hureyre'yi zikretmeksizin Ma'mer kanalıyla mürsel olarak rivayet etmiştir.

Süfyân b. Hüseyn bunu Zührî kanalıyla zikretmiş ve bu konuda kendisine ihtilaf edilip: "Zührî'nin, Urve kanalıyla Hz. Âişe'den bildirdiğine göre" denilmiştir. Yine Zührî'nin, Sâlim kanalıyla babasından bildirdiğine göre" denilmiştir. Ayrıca başka bir kanalla Ebû Hureyre'den, bir sonraki hadiste geçtiği üzere rivayet edilmiştir.

٥٤٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الشَّيْبَانِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، ثَنَا أَبُو غَسَّانَ مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثَنَا زُهَيْرٌ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 6/43 (5435).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (2/344) ve Beyhakî, *Sünen* (7/276).

أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، بِنَحْوِهِ. وَرَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ يُونُسَ، عَنْ زُهَيْرٍ وَكَذَلِكَ، رَوَاهُ رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ وَحَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ وَخَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ سُهَيْلٍ وَرَوَاهُ جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنْ سُهَيْلٍ، مَوْقُوفًا وَرَوَاهُ، أَبُو هَمَّامٍ الدَّلَّالُ، ثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ

5430- Ebû Hureyre, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) bir önceki hadisin aynısını nakletmiştir.[1]

Ebû Dâvud[2], Ahmed b. Yûnus kanalıyla Zûhrî'den aynısını rivayet etmiştir.

Aynı şekilde Ravh b. el-Kâsım, Hammâd b. Seleme ve Hâlid b. Abdillah bunu Süheyl kanalıyla rivayet etmişlerdir.

Cerîr b. Abdilhamîd bunu Süheyl kanalıyla mevkûf olarak rîvayet etmiştir.

Başka bir kanalla Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) söz konusu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.

٥٤٣١ / ألف - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ إِسْحَاقَ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، ثَنَا أَبُو هَمَّامٍ الدَّلَّالُ، ثَنَا سُفْيَانُ، فَذَكَرَهُ وَرَوَاهُ، مَنْصُورُ بْنُ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ،نَحْوَهُ.

5431/a- Ebû Hureyre, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) söz konusu hadisin aynısını nakletmiştir.[3]

٥٤٣١ / ب - أَخْبَرَنَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى الْعَطَّارُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْمَدَائِنِيُّ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدَ آبَاذِيُّ، ثَنَا عَبَّاسٌ الدُّورِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْمَدَائِنِيُّ، ثَنَا مَنْصُورُ بْنُ أَبِي الْأَسْوَدِ، ثَنَا الْأَعْمَشُ، فَذَكَرَهُ

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Ebû Dâvud 4/188 (3852) ve Beyhakî, *Sünen* (7/276).

[3] İsnâdı sahihtir. Ebû Nuaym, *Hilye* /7/144).

5431/b- Başka bir kanalla söz konusu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[1]

٥٤٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا أَبُو أُمَيَّةَ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الرَّقِّيُّ، ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ: صَلَّى ذَاتَ يَوْمٍ، فَوَجَدَ مِنْ رَجُلٍ رِيحَ اللَّحْمِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ: " أَلَا غَسَلْتَ عَنْكَ رِيحَ اللَّحْمِ "

5432- İbn Abbâs bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün namaz kılarken bir adamdan et kokusu geldiğini hissetti. Namazı bitirince adama: *"Üzerindeki et kokusunu yıkaman gerekmez miydi?"* buyurdu.[2]

٥٤٣٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ كَعْبٍ أَبُو عَمْرٍو الصَّبَّاحُ الْمُعَلِّمُ، ثَنَا عِيسَى بْنُ شُعَيْبٍ أَبُو الْفَضْلِ الْمُسْتَمْلِيُّ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي عَمَّارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَرْفَعُوا الطَّسْتَ، حَتَّى يَطُفَّ، اجْمَعُوا وُضُوءَكُمْ، جَمَعَ اللهُ شَمْلَكُمْ " " هَذَا إِسْنَادٌ فِيهِ بَعْضُ مَنْ يُجْهَلُ، وَرُوِيَ مَعْنَاهُ بِإِسْنَادٍ آخَرَ ضَعِيفٍ كما "

5433- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Leğen (abdest suyuyla) dolana kadar onu kaldırmayın. Abdestte iç ve dış temizliğini birleştirin ki Allah da sizi birlik kılsın"* buyurdu.[3]

Bu isnâdda meçhul bir ravi vardır. Bir sonraki hadiste geçtiği üzere aynı mânâ ile zayıf bir isnâdla aktarılmıştır.

٥٤٣٤ - فِيمَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي خَلَفُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبُخَارِيُّ، ثَنَا سُهَيْلُ بْنُ شَاذَوَيْهِ، ثَنَا حُلْوَانُ بْنُ سَمُرَةَ إِمْلَاءً، ثَنَا عِصَامُ بْنُ مُقَاتِلِ بْنِ مُقَاتِلٍ النَّحْوِيُّ، عَنْ عِيسَى بْنِ مُوسَى، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَتْرِعُوا الطُّسُوسَ وَخَالِفُوا الْمَجُوسَ " قَالَ الْإِمَامُ أَحْمَدُ: " قَوْلُهُ: أَتْرِعُوا يُرِيدُ - وَاللهُ أَعْلَمُ - امْلَؤُوا، وَرُوِيَ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ "

---

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/289 (1860).

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[3] İsnâdında bir sakınca yoktur. Ancak içinde meçhul bir ravi vardır.

5434- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Abdest suyu ile) leğenleri doldurun ve bu konuda Mecûsilere muhalif davranın (dolmadan suyunu dökmeyin)"* buyurmuştur.[1]

Beyhakî der ki: *Etriû* ifadesiyle leğenin doldurulması kastedilmektedir. En doğrusunu Allah bilir.

Ömer b. Abdilazîz kanalıyla aynısı aktarılmıştır.↓

٥٤٣٥ - كَمَا حَدَّثَنَاهُ أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ الْحَافِظُ، أَنَا الْقَاضِي أَبُو عَاصِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ الْبَلْخِيُّ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الْفَرَّاءُ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْخَطَّابُ، ثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ شَدَّادٍ، ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ خَارِجَةَ بْنِ مُصْعَبٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ قَالَ: كَتَبَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ إِلَى عَامِلِهِ بِوَاسِطٍ: " بَلَغَنِي أَنَّ الرَّجُلَ يَتَوَضَّأُ فِي طَسْتٍ، ثُمَّ يَأْمُرُ بِهَا فَتُهْرَاقُ وَإِنَّ هَذَا مِنْ رِيِّ الْأَعَاجِمِ، فَتَوَضَّؤُوا فِيهَا، فَإِذَا امْتَلَأَتْ فَأَهْرِيقُوهَا "

5435- Dâvud b. Ebî Hind der ki: Ömer b. Abdilazîz, Vâsıt'taki valisine: "Bana ulaşan habere göre kişi bir leğende abdest alıp sonra onun dökülmesini emretmektedir. Bu da Acemlerin suya kanmış olmasındandır. Abdest alın ve onu dolduğu zaman dökün" diye bir mektup yazdı.[2]

٥٤٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، ثَنَا مَالِكٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ بَشِيرِ بْنِ بَشَّارٍ، مَوْلَى حَارِيَةَ، أَنَّ سُوَيْدَ بْنَ النُّعْمَانِ، أَخْبَرَهُ أَنَّهُ: " خَرَجَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، عَامَ خَيْبَرَ، حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالصَّهْبَاءِ، وَهِيَ مِنْ أَدْنَى خَيْبَرَ نَزَلَ فَصَلَّى الْعَصْرَ، ثُمَّ دَعَا بِالْأَزْوَادِ فَلَمْ يُؤْتَ، إِلَّا بِالسَّوِيقِ، فَأَمَرَ بِهِ، فثرى، فَأَكَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَكَلْنَا، ثُمَّ قَامَ إِلَى الْمَغْرِبِ فَمَضْمَضَ، وَمَضْمَضْنَا ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ

5436- Suveyd b. Nu'mân der ki: Hayber yılında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte yola çıktık. Hayber yakınlarında olan Sahbâ'ya vardığımız zaman Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ikindi namazını kıldı. Sonra azıkları

---

[1] İsnâdında meçhul bir ravi vardır ve çok zayıf bir hadistir. Hatîb, *Târih* (5/9).

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

istedi. Ancak kavuttan başka bir şey getirilmemişti. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) emri üzerine onu su ile ıslattık ve Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte ondan yedik. Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) akşam namazı için kalktı ve ağzını çalkaladı. Biz de çalkaladık. Sonra abdest almadan namazını kıldı.

Buhâri bunu Mâlik kanalıyla rivayet etti.[1]

٥٤٣٧ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ وَابْنُ مِلْحَانَ قَالَا: أَنَا يَحْيَى، أَنَا اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ، يُحَدِّثُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: شَرِبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَبَنًا ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ فَتَمَضْمَضَهُ، ثُمَّ قَالَ: " إِنَّ لَهُ دَسَمًا " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ بُكَيْرٍ

5437- İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) süt içtikten sonra su istedi ve ağzını çalkalayıp: *"Sütte yağ vardır"* buyurdu.[2]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Yahya b. Bukeyr kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

٥٤٣٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا عِيسَى بْنُ مِينَاءَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَكَلَ كَتِفَ شَاةٍ، ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ وَلَمْ يَتَمَضْمَضْ "

وَرُوِّينَا عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ شَرِبَ لَبَنًا وَلَمْ يَتَمَضْمَضْ وَلَمْ يَتَوَضَّأْ وَصَلَّى "

5438- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem), koyunun (pişmiş) kürek etinden yedikten sonra abdest almadan ve ağzını çalkalamadan namaza kalkmıştır.[4]

---

[1] Buhârî, *vudû* (1/59).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *vudû* (1/60) ve Müslim 1/274 (95).

[4] İsnâdı hasendir. Buhârî, *vudû* (1/59) ve Müslim 1/273, 274 (91).

Enes b. Mâlik'ten bize bildirilene göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) süt içtikten sonra abdest almadan ve ağzını çalkalamadan namaza kalkmıştır.[1]

Bu iki hadis, iki durumun da caiz olduğunun delilidir. Önceki iki hadis ise (mazmazanın) müstehap olduğunun delilidir.

٥٤٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ قَالَا: أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: " أَكَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ كَتِفًا، ثُمَّ مَسَحَ يَدَهُ بِمِسْحٍ كَانَتْ تَحْتَهُ، ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى "

5439- İbn Abbâs der ki: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), (pişmiş) kürek etinden yedikten sonra ellerini oturduğu çula sildi ve kalkıp namaz kıldı."[2]

Bu da, yemekten sonra elleri yıkamanın vacip olmadığının delilidir.

٥٤٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ أَبِي حَامِدٍ الْمُقْرِئُ قَالَا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَعْلَى، ثَنَا زَائِدَةُ بْنُ قُدَامَةَ، ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ رُفَيْعٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، وَعَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ قَالَا: سَمِعْنَا عَائِشَةَ تَقُولُ: " كَانَ النَّبِيُّ ﷺ، يَمُرُّ عَلَى الْقِدْرِ، فَيَأْخُذُ مِنْهَا الْعِرْقَ، فَيَأْكُلُ مِنْهُ، ثُمَّ يَنْطَلِقُ إِلَى الصَّلَاةِ، مَا يُمَضْمِضُ، وَلَا يَتَوَضَّأُ مِنْهُ "

5440- Hz. Âişe der ki: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kazanda yemek yapılan bir yerden geçtiği zaman kemikli et alır ve yerdi. Sonra ağzını çalkalamadan ve abdest almadan namaza giderdi."[3]

٥٤٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، ثَنَا مَالِكٌ، عَنْ ضَمْرَةَ بْنِ سَعِيدٍ الْمَازِنِيِّ، عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ: أَنَّ عُثْمَانَ أَكَلَ خُبْزًا وَلَحْمًا، ثُمَّ مَضْمَضَ وَغَسَلَ يَدَيْهِ، ثُمَّ مَسَحَ بِهِمَا وَجْهَهُ، ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ "

---

[1] Beyhakî, *Sünen* (1/160) ve Ebû Dâvud 1/135 (197).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 1/132 (189).

[3] İsnâdı sahihtir. Bezzâr, *Müsned* 1/153, 154 (298), Beyhakî, *Sünen* (1/154), Ahmed, *Müsned* (6/161) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (1/50).

5441- Ebân b. Osmân bildiriyor: "Hz. Osmân et ve ekmek yedikten sonra mazmaza yapıp (ağzını çalkalayıp) ellerini yıkadı. Sonra elleriyle yüzünü mesh etti ve abdest almadan namaz kıldı."[1]

٥٤٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا طَلْقُ بْنُ غَنَّامٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرِ بْنِ بَشِيرٍ الْأَسْلَمِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، وَكَانَ مِمَّنْ شَهِدَ بِيعَةَ الرِّضْوَانِ، أَنَّهُ أُتِيَ بِأُشْنَانَ لِيَغْسِلَ يَدَهُ، فَمَدَّ يَدَهُ الْيُمْنَى، فَقِيلَ لَهُ: إِنَّمَا يُؤْخَذُ بِالْيُسْرَى، قَالَ: " إِنَّا لَا نَأْخُذُ الْخَيْرَ إِلَّا بِأَيْمَانِنَا "

5442- Muhammed b. Bişr b. Beşîr el-Eslemî, babasından bildiriyor: Rıdvân biatına katılan babama ellerini yıkaması için çöven otu verilince sağ elini uzattı. Ona: "Sol elle alınır" denilince: "Biz hayrı sadece sağ elimizle alırız" karşılığını verdi.[2]

فَصْلٌ فِي التَّسْمِيَةِ عَلَى الطَّعَامِ

Yemekten Önce Besmele Çekmek

٥٤٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ خَلَفٍ، ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: " إِذَا دَخَلَ الرَّجُلُ الْبَيْتَ فَذَكَرَ اللهَ: عِنْدَ دُخُولِهِ وَعِنْدَ طَعَامِهِ، قَالَ الشَّيْطَانُ: لَا مَبِيتَ لَكُمْ، وَلَا عَشَاءَ، وَإِذَا دَخَلَ، وَلَمْ يَذْكُرِ اللهَ عِنْدَ دُخُولِهِ، قَالَ الشَّيْطَانُ: أَدْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ، فَإِذَا لَمْ يَذْكُرِ اللهَ عِنْدَ طَعَامِهِ، قَالَ: أَدْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ وَالْعَشَاءَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّى، عَنْ أَبِي عَاصِمٍ

5443- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Adam eve girdiği zaman ve yemek yiyeceği zaman Besmele çekerse, şeytan, (arkadaşlarına): «(Burada) sizin için ne geceleme imkanı, ne de akşam yemeği vardır» der. Adam (eve) girdiği zaman Besmele çekmezse, şeytan (arkadaşlarına): «Geceleyecek yere ulaştınız» der. Adam yemek yiyeceği zaman*

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Mâlik, *Muvatta* (1/26) ve Beyhakî, *Sünen* (1/157).

[2] İsnâdı hasendir.

Besmele çekmezse yine şeytan (arkadaşlarına): «Geceleyeceğiniz yere ve akşam yemeğine ulaştınız» der."[1]

Müslim bunu Muhammed b. el-Müsennâ — Ebû Âsım kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٥٤٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاس مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، ثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ خَيْثَمَةَ، عَنْ أَبِي حُذَيْفَةَ، عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: كُنَّا إِذَا حَضَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ الطَّعَامَ، لَمْ نَضَعْ أَيْدِينَا، حَتَّى يَبْدَأَ النَّبِيُّ ﷺ، فَوَضَعَ يَدَهُ، وَإِذَا حَضَرْنَا مَعَهُ مَرَّةً طَعَامًا فَجَاءَتْ جَارِيَةٌ كَأَنَّهَا تُدْفَعُ، فَوَضَعَتْ يَدَهَا فِي الطَّعَامِ، فَأَخَذَ النَّبِيُّ ﷺ بِيَدِهَا، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الشَّيْطَانَ لَيَسْتَحِلُّ الطَّعَامَ لَا يُذْكَرُ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ، إِنَّهُ جَاءَ بِهَذِهِ الْجَارِيَةِ، لِيَسْتَحِلَّ الطَّعَامَ بِهَا، فَأَخَذْتُ بِيَدِهَا، وَجَاءَ بِهَذَا الْأَعْرَابِيِّ، لِيَسْتَحِلَّ بِهِ، فَأَخَذْتُ بِيَدِهِ، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، إِنَّ يَدَهُ مَعَ يَدِهِمَا فِي يَدِي " رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ. وَكَذَلِكَ رَوَاهُ الثَّوْرِيُّ وَعِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنِ الْأَعْمَشِ.

5444- Huzeyfe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte bir yemekte bulunduğumuz zaman içimizden hiç kimse Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) önce elini yemeğe uzatmazdı. Yine bir defa Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte bir yemekte iken bir cariye sanki itiliyormuş gibi (hızla) gelip elini yemeğe uzattı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onun elinden tutarak: *"Şeytan, Besmele çekilmeyen yemeği kendine helal kılar. Şeytan yemeği kendine helal kılmak için işte bu cariye ile geldi. Ben de onu elinden tuttum. Sonra yemeği kendine helal kılmak için bu bedevi ile geldi ve onu da elinden tuttum. Canım elinde olana yemin olsun ki şeytanın eli cariyenin ve bedevinin eli ile birlikte benim elimdedir"*

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 2/1598 (103).

buyurdu.[1]

Müslim bunu Ebû Kureyb[2] ve aynı şekilde Sevrî ve Îsa b. Yûnus, A'meş kanalıyla rivayet ettiler.[3]

٥٤٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ السُّكَّرِيُّ، بِبَغْدَادَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَأُتِينَا بِطَعَامٍ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِمَعْنَاهُ، وَالْجَمَاعَةُ أَوْلَى بِالْحِفْظِ مِنَ الْوَاحِدِ

5445- Zeyd b. Vehb bildiriyor: Huzeyfe: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte bir yemekte idik" dedi ve mânâ olarak bir önceki hadisin aynısını rivayet etti.[4]

Cemaatin hıfzetmiş olduğu hadis, bir kişinin hıfzındakinden daha evladır.

٥٤٤٦ - حَدَّثَنَا الْأُسْتَاذُ أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا هِشَامٌ، عَنْ بُدَيْلٍ الْعُقَيْلِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ اللَّيْثِيِّ، عَنِ امْرَأَةٍ مِنْهُمْ يُقَالُ لَهَا: أُمُّ كُلْثُومٍ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، كَانَ يَأْكُلُ طَعَامًا فِي سِتَّةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَجَاءَ أَعْرَابِيٌّ فَأَكَلَهُ بِلُقْمَتَيْنِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَمَا إِنَّهُ لَوْ ذَكَرَ اسْمَ اللهِ كَفَاكُمْ، إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَنَسِيَ أَنْ يَذْكُرَ اللهَ، فَلْيَقُلْ: بِسْمِ اللهِ أَوَّلِهِ وَآخِرِهِ "

وَرُوِّينَا فِي حَدِيثِ أُمَيَّةَ بْنِ مَخْشِيٍّ " فِي الرَّجُلِ الَّذِي أَكَلَ وَلَمْ يُسَمِّ حَتَّى مَا بَقِيَ مِنْ طَعَامِهِ إِلَّا لُقْمَةٌ، فَقَالَ: بِسْمِ اللهِ أَوَّلِهِ وَآخِرِهِ، فَضَحِكَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ: " مَا زَالَ يَأْكُلُ الشَّيْطَانُ مَعَهُ، فَلَمَّا ذَكَرَ اسْمَ اللهِ، اسْتَقَاءَ مَا فِي بَطْنِهِ " وَقَدْ ذَكَّرْنَا إِسْنَادَهُ فِي كِتَابِ الدَّعَوَاتِ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 2/1597 (102).

[3] Müslim (2/1597).

[4] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/420 (10563), Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebî* (sh. 208) ve Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr* (2/17).

5446- Hz. Âişe bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından altı kişiyle beraber yemek yemekteydi. Bir bedevi gelip kalan yemeği iki lokmada yedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem): *"Bilmiş olun ki, eğer Besmele çekseydi yemek size yeterdi. Sizden biri Besmele çekmeyi unutarak yemeğe başlarsa (ve yemek sırasında aklına geldiğinde): «Başına ve sonuna Bismillah (=Allah'ın adıyla)» desin"* buyurdu.[1]

Umeyye b. Mahşî kanalıyla bize bildirilene göre adam, Besmele çekmeden yemeğe başlamış ve sadece bir lokma kalmıştı. Adam (hatırlayıp): "Başına ve sonuna Allah'ın adıyla" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) güldü ve: *"Başından beri şeytan onunla yiyordu. Ancak Besmele çekince şeytan karnındakileri kustu"* buyurdu.[2]

Bunun isnâdını *ed-Da'vât* kitabında aktardık.

٥٤٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيِّ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: " إِنَّ شَيْطَانَ الْمُؤْمِنِ يَلْقَى شَيْطَانَ الْكَافِرِ، فَيَرَى شَيْطَانُ الْمُؤْمِنِ شَاحِبًا أَغْبَرَ، مَهْزُولًا فَيَقُولُ لَهُ شَيْطَانُ الْكَافِرِ: مَا لَكَ وَيْحَكَ قَدْ هَلَكْتَ؟ فَيَقُولُ الشَّيْطَانُ: لَا وَاللهِ مَا أَصِلُ مَعَهُ إِلَى شَيْءٍ، إِنَّهُ إِذَا طَعِمَ، ذَكَرَ اسْمَ اللهِ وَإِذَا شَرِبَ، ذَكَرَ اسْمَ اللهِ، وَإِذَا نَامَ، ذَكَرَ اسْمَ اللهِ، فَيَقُولُ الْآخَرُ: لَكِنِّي آكُلُ، مِنْ طَعَامِهِ، وَأَشْرَبُ، شَرَابَهُ وَأَنَامُ عَلَى فِرَاشِهِ، فَهَذَا مَاحِشٌ، وَهَذَا مَهْزُولٌ "

5447- Abdullah b. Mes'ûd der ki: Müminin şeytanı kâfirin şeytanıyla karşılaşınca, kâfirin şeytanı müminin şeytanını rengi solmuş ve zayıf olarak görünce: "Neyin var? Yazık sana, helak olmuşsun" der. Müminin şeytanı: "Hayır vallahi, ben onunla birlikte hiçbir yere ulaşamıyorum (onun yiyip içtiklerinden hiçbir şey elde edemiyorum). Yemek yiyeceği zaman Besmele çekiyor, içeceği zaman Besmele çekiyor, yatacağı zaman Besmele çekiyor" cevabını verince, kâfirin şeytanı: "Ama ben onun (kafirin) yemeğinden

---

[1] İsnâdı sahihtir. Ebû Dâvud 4/139, 140 (3767), Tirmizî 4/288 (1858), Beyhakî, *Sünen* (7/276) ve İbn Mâce 2/1086, 1087 (3264).

[2] Ebû Dâvud 4/140 (3768).

yiyorum, içeceğinden içiyorum ve yatağında yatıyorum" der. İşte böyle biri (şeytan) şişmanken diğeri zayıftır.[1]

٥٤٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَيُّوبَ اللَّخْمِيُّ، ثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، ثَنَا الْفِرْيَابِيُّ قَالَ: وَأَنَا سُلَيْمَانُ، ثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا خَلَّادُ بْنُ يَحْيَى، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ يَأْكُلُ، فَقَالَ: " اجْلِسْ يَا بُنَيَّ، وَسَمِّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ، وَكُلْ بِيَمِينِكَ، وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ " قَالَ الْإِمَامُ أَحْمَدُ: " كَذَا وَجَدْتُهُ فِي جَمْعِ سُلَيْمَانَ لِحَدِيثِ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، وَهَكَذَا، رَوَاهُ سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ هِشَامٍ، قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ: إِنَّمَا رَوَاهُ أَصْحَابُ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِي وَجْزَةَ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ مُزَيْنَةَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ "

5448- Ömer b. Ebî Seleme der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yemek yemekteydi. Bana: *"Otur evladım! Besmele çek, sağ elinle ve önünden ye"* buyurdu.[2]

Beyhakî der ki: Süleymân'ın rivayetlerinde bunu Süfyân es-Sevrî'nin hadisi olarak gördüm. Süfyân b. Uyeyne bunu Hişâm kanalıyla bu şekilde aktarmıştır. Ali b. el-Medînî der ki: "Hişâm b. Urve'nin öğrencileri bunu Hişâm ve Ebû Vecze kanalıyla Muzeyneli bir adamdan, o da Ömer b. Ebî Seleme'den rivayet ettiler.[3]

٥٤٤٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ الْأَهْوَازِيُّ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنِي وَحْشِيُّ بْنُ حَرْبِ بْنِ وَحْشِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ وَحْشِيِّ بْنِ حَرْبٍ قَالَ: قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّا نَأْكُلُ، وَلَا نَشْبَعُ قَالَ: لَعَلَّكُمْ تَتَفَرَّقُونَ قُلْنَا: نَعَمْ، قَالَ: " اجْتَمِعُوا عَلَى طَعَامِكُمْ، وَاذْكُرُوا اسْمَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، يُبَارَكْ لَكُمْ فِيهِ "

---

[1] İsnâdı sahihtir ve mevkûf bir hadistir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/419 (19560) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/170, 171 (8782).

[2] İsnâdı zayıftır, ancak diğer tarikiyle sahih bir hadistir. İbn Mâce 2/1086 (3265) ve Tirmizî 4/288 (8299).

[3] Ebû Dâvud 4/144 (3777).

5449- Vahşî b. Harb der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Biz yemek yiyoruz, ama doymuyoruz" dediğimizde: *"Sanırım sizler ayrı ayrı yiyorsunuz"* buyurdu. Biz: "Evet" dediğimizde: *"Bundan sonra yemeğinizi toplu halde yiyin ve (yemeğe başlarken) Besmele çekin. Böylece yemeğiniz bereketli kılınır"* buyurdu.[1]

٥٤٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَصْرٍ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ يُونُسَ الْبَغْدَادِيُّ، بِمِصْرَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَرْبٍ، ثَنَا قَاسِمٌ الْجَرْمِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ تَمِيمِ بْنِ سَلَمَةَ قَالَ: " مَنْ سَمَّى عَلَى طَعَامِهِ لَمْ يُسْأَلْ عَنْ نِعْمَتِهِ "

5450- Temîm b. Seleme der ki: "Kim yiyeceğine Besmele ile başlarsa o nimetinden dolayı hesaba çekilmez."[2]

٥٤٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ قَالَا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ، أَخْبَرَنِي أَبِي قَالَ: سَمِعْتُ الْأَوْزَاعِيَّ يَقُولُ: " بَلَغَنِي أَنَّهُ لَا يَتِمُّ الطَّعَامُ، حَتَّى يَكُونَ فِيهِ أَرْبَعٌ، يُذْكَرُ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ، حِينَ يُوضَعُ، وَيُحْمَدُ اللهُ عَلَيْهِ، حِينَ يُرْفَعُ، وَتَكْثُرُ الْأَيْدِي فِيهِ، وَيَكُونُ مُهَيَّأً مِنْ طِيبٍ " " وَقَدْ رُوِيَ هَذَا بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، لَمْ أَنْقُلْهُ لِضَعْفِهِ، وَهُوَ فِي سُنَنِ السلمِيِّ "

5451- Evzaî der ki: "Bana bildirildiğine göre bir yemekte dört şey yapılmadığı zaman o yemek gereği gibi yenilmiş sayılmaz. Bunlar da yemek konulunca Besmele çekilmesi, kaldırılınca Allah'a hamd edilmesi, yiyenlerinin çok olması ve helal bir yemek olmasıdır."[3]

Bu isnâdla zayıf olarak Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) nakledilmiştir. Zayıf olmasından dolayı ben onu rivayet etmedim. Ancak es-Sülemî'nin *Sünen*'inde geçmektedir.

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/138 (3764) ve İbn Mâce 2/1093 (3286).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/120) ve İbn Ebi'd-Dünya, *Şükr* (156).

[3] Ravileri güvenilirdir.

الْأَكْلُ وَالشُّرْبُ بِالْيَمِينِ

Sağ Elle Yemek ve İçmek

٥٤٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْعَدْلُ، بِبَغْدَادَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَبُو يَحْيَى زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى الْمَرْوَزِيُّ، ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ جَدِّهِ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ: فَلْيَأْكُلْ بِيَمِينِهِ، وَإِذَا شَرِبَ: فَلْيَشْرَبْ بِيَمِينِهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ: يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ، وَيَشْرَبُ بِشِمَالِهِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ وَغَيْرِهِ، عَنْ سُفْيَانَ

5452- İbn Ömer bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biri yemek yediği zaman sağ eliyle yesin ve sağ eliyle içsin. Şüphesiz ki şeytan sol eliyle yer ve sol eliyle içer"* buyurdu.[1]

Müslim bunu *Sahih*'te Ebû Bekr b. Ebî Şeybe kanalıyla[2] ve bir başkası da Süfyân kanalıyla rivayet etmiştir.

٥٤٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أَنَا الْوَلِيدُ، ثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، ثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ عَمَّارٍ، عَنْ إِيَاسِ بْنِ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ، عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ رَأَى رَجُلًا يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ، فَقَالَ لَهُ: " كُلْ بِيَمِينِكَ " قَالَ: لَا أَسْتَطِيعُ قَالَ: " لَا اسْتَطَعْتَ " قَالَ: فَمَا رَفَعَهَا إِلَى فِيهِ بَعْدُ ذَلِكَ " وَفِي رِوَايَةِ أَبِي الْوَلِيدِ، فَمَا وَصَلَتْ يَدُهُ إِلَى فِيهِ بَعْدُ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ عَمَّارٍ

5453- İyâs b. Seleme b. el-Ekva', babasından bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) sol eliyle yiyen bir adam görünce, ona: *"Sağ elinle ye"* buyurdu. Adam: "Beceremiyorum" dedi ve bir daha (sol) elini ağzına kaldıramadı.[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 2/1598 (105).

[3] İsnâdı sahihtir.

Ebu'l-Velîd'in rivayetinde ise: "Bundan sonra (sol) eli ağzına ulaşmadı" ibaresi geçmiştir.

Müslim bunu *Sahîh*'te başka bir kanalla İkrime b. Ammâr'dan rivayet etti.[1]

٥٤٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرٍ، أَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، أَنَا سَعِيدٌ، عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: " كَانَتْ يَدُ رَسُولِ اللهِ ﷺ الْيُمْنَى لِطُهُورِهِ وَلِطَعَامِهِ، وَكَانَتْ يَدُهُ الْيُسْرَى، لِخَلَائِهِ وَمَا كَانَ مِنْ أَذًى "

5454- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sağ eli temizliği ve yemek yemesi içindi. Sol eli ise hela ve diğer rahatsız edici şeylerden temizlemesi içindi."[2]

٥٤٥٥ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَهْلٍ الصُّوفِيُّ، بِمَكَّةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، ثَنَا بَكْرُ بْنُ الْأَسْوَدِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَبِيعَةَ، ثَنَا النَّضْرُ بْنُ عَرَبِيٍّ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: " ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ﴾ [الإسراء: ٧٠] قَالَ: جَعَلْنَاهُمْ يَأْكُلُونَ بِأَيْدِيهِمْ "

5455- İkrime'nin bildirdiğine göre İbn Abbâs: *"And olsun ki, biz insanoğullarını şerefli kıldık"*[3] buyruğunu açıklarken: "Onları elleriyle yiyenlerden kıldık (diğer yaratıklar ise doğrudan ağızlarıyla yerler) mânâsındadır" demiştir.[4]

---

[1] Müslim 2/1599 (107)

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 1/32 (33, 34).

[3] İsrâ Sur. 70

[4] İsnâdı zayıftır.

الْأَكْلُ مِمَّا يَلِيهِ

Yemeği Önünden Yemek

٥٤٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ وَهْبِ بْنِ كَيْسَانَ، أَنَّهُ قَالَ: أُتِيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِطَعَامٍ وَمَعَهُ رَبِيبُهُ عُمَرُ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " سَمِّ اللهَ وَكُلْ بِيَمِينِكَ وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ، عَنْ مَالِكٍ مُرْسَلًا. وَرَوَاهُ خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، عَنْ وَهْبِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ. وَرَوَاهُ الْوَلِيدُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنْ وَهْبِ بْنِ كَيْسَانَ سَمِعَهُ مِنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ وَأَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ

5456- Ebû Nuaym Vehb b. Keysân der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yemek getirilmişti. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Ömer b. Ebî Seleme'nin evlatlığı bulunmaktaydı. Resûlullah (sallallehu aleyhi vesellem) ona: *"Besmele çekip sağ elinle ye ve önünden ye"* buyurdu.[1]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Abdullah b. Yûsuf — Mâlik kanalıyla mürsel olarak; ayrıca Buhârî ile Müslim, Hâlid b. Mahled ile Velid b. Kesîr kanalıyla Vehb b. Keysân'dan, o da Ömer b. Ebî Seleme'den rivayet ettiler.[2]

٥٤٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ الْإِيَادِيُّ بِبَغْدَادَ، ثَنَا مِنْجَابُ أَبُو الْقَاسِمِ الطَّبَرِيُّ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ بْنِ خَلَّادٍ النَّصِيبِيُّ، ثَنَا عُبَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ، ثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ حَلْحَلَةَ، عَنْ وَهْبِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ أَنَّهُ قَالَ: أَكَلْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ يَوْمًا، فَجَعَلْتُ آخُذُ مِنَ اللَّحْمِ مِنْ حَوْلِ الصَّحْفَةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " كُلْ مِمَّا يَلِيكَ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيِّ وَأَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ

---

[1] Mürsel hadistir.

[2] Buhârî, *at'ime* (6/196, 197) ve Müslim 2/1599 (108).

5457- Ömer b. Ebî Seleme der ki: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte yemek yemekteydim. Tabağın etrafındaki etlerden almaya başladığımda, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Önünden ye"* buyurdu.

Buhârî bunu Abdulazîz b. Abdillah — Muhammed b. Câfer kanalıyla[1] ve Müslim, Hasan b. Ali el-Havlânî + Ebû Bekr b. Ebî İshâk — Saîd b. Ebî Meryem kanalıyla rivayet ettiler.[2]

٥٤٥٨ - أَخْبَرَنَا الْإِمَامُ أَبُو عُثْمَانَ الصَّابُونِيُّ، أَنَا أَبُو سَعِيدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ الرَّازِيُّ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ عَاصِمٍ، ثَنَا أَبُو مُوسَى مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، ثَنَا الْعَلَاءُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ عَبْدِ الْمَلَكِ بْنِ أَبِي سُوقَةَ الْمِنْقَرِيُّ أَبُو الْهُذَيْلِ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ عِكْرَاشَ، عَنْ أَبِيهِ عِكْرَاشَ بْنِ ذُؤَيْبٍ قَالَ: بَعَثَنِي بَنُو مُرَّةَ بْنِ عُبَيْدٍ بِصَدَقَاتِ أَمْوَالِهِمْ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَدِمْتُ الْمَدِينَةَ، فَإِذَا هُوَ جَالِسٌ بَيْنَ الْمُهَاجِرِينَ، وَالْأَنْصَارِ قَالَ: فَقَدِمْتُ عَلَيْهِ بِإِبِلٍ كَأَنَّهَا عُرُوقُ الْأَرْضِ يَعْنِي مِنَ الرُّطُوبَةِ، فَقَالَ: " مَنِ الرَّجُلُ؟ " قُلْتُ: عِكْرَاشُ بْنُ ذُؤَيْبٍ فَقَالَ: " ارْفَعْ فِي النَّسَبِ "، فَقُلْتُ: ابْنُ مَرْقُوصِ بْنِ عَمْرِو بْنِ النَّزَّالِ بْنِ مُرَّةَ بْنِ عُبَيْدٍ، وَهَذِهِ صَدَقَاتُ بَنِي مُرَّةَ بْنِ عُبَيْدٍ، فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَقَالَ: " هَذِهِ إِبِلُ قَوْمِي، هَذِهِ صَدَقَاتُ قَوْمِي " قَالَ: ثُمَّ أَمَرَ بِهَا، أَنْ تُوسَمَ بِمِيسَمِ الصَّدَقَةِ، ثُمَّ تُضَمَّ إِلَيْهَا، ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِي فَانْطَلَقَ بِي إِلَى مَنْزِلِ أُمِّ سَلَمَةَ فَقَالَ: " هَلْ مِنْ طَعَامٍ؟ " فَأَتَيْنَا بِجَفْنَةٍ كَثِيرَةِ الثَّرِيدِ، والوذر، فَأَقْبَلْنَا نَأْكُلُ مِنْهَا، فَتَخَبَّطْتُ فِي نَوَاحِيهَا، فَأَكَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، مِمَّا بَيْنَ يَدَيْهِ، فَقَبَضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِيَدِهِ الْيُسْرَى عَلَى يَدِي الْيُمْنَى، فَقَالَ: " يَا عِكْرَاشُ، كُلْ مِنْ مَوْضِعٍ وَاحِدٍ، فَإِنَّهُ طَعَامٌ وَاحِدٌ "، ثُمَّ أُتِينَا بِطَبَقٍ فِيهِ أَلْوَانٌ مِنْ رُطَبٍ، أَوْ تَمْرٍ - شَكَّ عُبَيْدُ اللهِ: رُطَبٌ عَنَى أَوْ تَمْرٌ - فَجَعَلْتُ آكُلُ مِمَّا بَيْنَ يَدِي، وَجَالَتْ يَدُ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي الطَّبَقِ، فَقَالَ: " يَا عِكْرَاشُ كُلْ مِنْ حَيْثُ شِئْتَ، فَإِنَّهُ غَيْرُ لَوْنٍ وَاحِدٍ "، ثُمَّ أُتِينَا بِمَاءٍ، فَغَسَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِتِلْكَ يَدَيْهِ، ثُمَّ مَسَحَ بِتِلْكَ كَفَّيْهِ وَذِرَاعَيْهِ، وَقَالَ: " يَا عِكْرَاشُ هَذَا الْوُضُوءُ مِمَّا غَيَّرْتِ النَّارُ "

---

[1] Buhârî, *at'ime* (6/196).

[2] Müslim 3/1599 (109).

5458- İkrâş b. Zueyb der ki: Murre b. Ubeyd oğulları mallarının zekatını benimle, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdiler. Medine'ye geldiğimde Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem), Muhâcirler ve Ensâr'ın arasında oturur buldum. Sonra terden su gibi olan deve üzerinde yanına geldim. Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem): *"Sen kimsin?"* diye sorunca: "İkrâş b. Zueyb'im" dedim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Nesebini say"* buyurduğunda: "İbn Markûs b. Amr b. en-Nezzâl b. Murre b. Ubeyd'im. Bu da, Murre b. Ubeyd oğullarının zekatıdır" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tebessüm etti ve: *"Bu, kavmimin develeridir. Bu, kavmimin zekatıdır"* buyurdu. Sonra onların işaretlenerek zekat mallarına katılmasını emretti. Sonra elimden tutarak beni Ümmü Seleme'nin evine götürdü ve: *"Yiyecek bir şey var mı?"* buyurdu. Bunun üzerine bize içinde tiridi ve eti bol olan bir tepsi getirildi. Ondan yemeye başladık.

Ben elimi tabağın her tarafında dolaştırmaya başlamıştım. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) kendi önünden yiyordu. Bir ara Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) sol eliyle sağ elimi tuttu ve: *"Ey İkrâş! Bir yerden ye, zira bu tek çeşitten oluşan bir yemektir (her tarafı aynıdır)"* buyurdu. Sonra içinde çeşitli kuru hurma veya taze hurma —buradaki şüphe Ubeydullah'a aittir— bulunan bir tabak getirildi. Ben kendi önümden yemeye başladım. Resûlullah'ın (sallallehu aleyhi vesellem) eli ise tabağın etrafında dolaşmaya başladı ve: *"Ey İkrâş! İstediğin yerden ye. Çünkü bu, bir çeşit değildir"* buyurdu. Sonra bize su getirildi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellam) ellerini yıkayıp avuçlarının ıslaklığı ile yüzünü ve kollarını mesh ederek: *"Ey İkrâş! Ateşin değiştirdiği şeylerden dolayı alınacak abdest işte budur"* buyurdu.[1]

٥٤٥٩ - أَخْبَرَنَاهُ عَالِيًا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَيُّوبَ الضُّبَعِيُّ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْهُذَيْلِ الْعَلَاءُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي سَوِيَّةَ الْمِنْقَرِيُّ، ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عِكْرَاشٍ، حَدَّثَنِي أَبِي عِكْرَاشُ بْنُ ذُؤَيْبٍ قَالَ: بَعَثَنِي بَنُو مُرَّةَ بْنِ عُبَيْدٍ بِصَدَقَاتِ أَمْوَالِهِمْ، إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَدِمْتُ، فَوَجَدْتُهُ جَالِسًا بَيْنَ الْمُهَاجِرِينَ،

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 4/283 (1848) ve İbn Mâce 2/1089, 1090 (3274).

وَالْأَنْصَارِ، وَذَكَرَ الْحَدِيثَ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: كَثِيرَةَ الثَّرِيدِ، وَالفدر، فَجَعَلْتُ أَخْبِطُ فِي نَوَاحِيهَا، وَزَادَ فِي الْوُضُوءِ وَرَأْسَهُ

5459- İkrâş b. Zueyb der ki: Murre b. Ubeyd oğulları mallarının zekatını benimle, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdiler. (Medine'ye) geldiğimde Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem), Muhâcirler ve Ensâr'ın arasında oturur buldum..." Sonrasında ravi söz konusu hadisi aktardı. Ancak rivayetinde: "Bize içinde tiridi ve et parçaları bol olan bir tepsi getirildi. Ben elimi çanağın her tarafında dolaştırmaya başlamıştım" ibaresi geçmiş ve abdest kısmında: "ve başını mesh ederek" ziyadesi yer almıştır.[1]

٥٤٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى قَالَا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، ثَنَا عُبَيْدُ بْنُ الْقَاسِمِ، نَسِيبُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَأْكُلُ مِنَ الطَّعَامِ مِمَّا يَلِيهُ، فَإِذَا جَاؤُوا بِالتَّمْرِ، جَوَّلَ أَوْ جَالَتْ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ " كَذَا رَوَاهُ الصَّلْتُ بْنُ مَسْعُودٍ، عَنْ عُبَيْدٍ، وَقَالَ: جَالَتْ يَدُهُ فِي الْإِنَاءِ، تَفَرَّدَ بِهِ، عُبَيْدٌ هَذَا وَقَدْ رَمَاهُ يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ بِالْكَذِبِ

5460- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yemek yerken önünden yerdi. Hurma getirdikleri zaman ise elini tabağın her tarafında dolaştırırdı" veya: "eli tabağın her tarafında dolaşırdı."[2]

Salt b. Mes'ûd bunu aynı şekilde aktarmış ve rivayetinde: "Eli tabağın her tarafında dolaşırdı" ifadesini kullanmıştır.

Ubeyd bunu rivayette tek kalmıştır. Yahya b. Maîn ise onu hadis uydurmakla itham etmiştir.

---

[1] İsnâdı zayıftır. Beyhakî, *Edeb* sh. 216 (548).

[2] İsnâdı çok zayıftır. İbn Hibbân, *el-Mecruhîn* (2/165).

الْأَكْلُ مِنْ جوانبِ الْقَصْعَةِ دُونَ وَسَطِهَا

Tabağın Ortasını Bırakıp Sadece Etrafından Yemek

٥٤٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ دَرَسْتُوَيْهِ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ، ثَنَا أَبِي، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْيَحْصِبِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ بُسْرٍ قَالَ: أُهْدِيَتْ لِلنَّبِيِّ ﷺ شَاةٌ وَالطَّعَامُ يَوْمَئِذٍ قَلِيلٌ، فَقَالَ لِأَهْلِهِ: " اطْبُخُوا هَذِهِ الشَّاةَ، وَانْظُرُوا إِلَى هَذَا الدَّقِيقِ فَاخْبِزُوهُ، وَاثْرِدُوا عَلَيْهِ " وَكَانَتْ لِلنَّبِيِّ ﷺ، قَصْعَةٌ يُقَالُ لَهَا: الْغَبْرَاءُ أَوِ الْغَرَّا يَحْمِلُهَا أَرْبَعَةُ رِجَالٌ فَلَمَّا أَصْبَحَ وَسَجَدَ الضُّحَى أُتِيَ بِتِلْكَ الْقَصْعَةِ، وَالْتَقَوْا عَلَيْهَا، فَلَمَّا كَثُرَ النَّاسُ، جَثَى رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ أَعْرَابِيٌّ: مَا هَذِهِ الْجِلْسَةُ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " إِنَّ اللهَ جَعَلَنِي عَبْدًا كَرِيمًا، وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا عَنِيدًا " ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " كُلُوا مِنْ جَوَانِبِهَا، وَذَرُوا ذِرْوَتَهَا، يُبَارَكْ لكم فِيهَا " ثُمَّ قَالَ: " كُلُوا فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَيُفْتَحَنَّ عَلَيْكُمْ أَرْضُ فَارِسَ وَالرُّومِ، حَتَّى يَكْثُرَ الطَّعَامُ، فَلَا يُذْكَرُ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ "

5461- Abdullah b. Busr der ki: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) bir koyun hediye edildi. O zamanlar yiyecek az idi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ailesine: *"Bu koyunu pişirin, şu unu da ekmek yapıp üzerine doğrayın"* buyurdu. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine Ğabrâ veya Ğarrâ denilen, ancak dört kişinin kaldırabileceği büyük bir yemek kabı vardı. Sabahlayıp kuşluk namazını kıldığında bu yemek kabı getirildi. İnsanlar etrafında toplanmaya başlamıştı. Kabın etrafındakiler çoğalınca Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) dizüstü çökerek oturdu. Bir bedevi: "Bu oturuş şekli de nedir?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah beni mütevazi biri kıldı. Kibirli ve inatçı biri kılmadı"* buyurdu. Sonra da: *"Kabın etrafından yiyin! Onun tepesinden (orta kısmından) yemeyiniz! Böylece sizin için bereketli kılınır. Yiyin, canım elinde olana yemin olsun ki İran ve Rum toprakları size fethedilecektir. (O zaman) yiyecek o kadar çoğalacak ki artık (insanlar) yemekte Besmele çekmeyeceklerdir"* buyurdu.[1]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/143 (3773), İbn Mâce 2/1086 (3263) ve Beyhakî, *Sünen* (7/283).

الْأَكْلُ بِثَلَاثَةِ أَصَابِعَ وَلَعْقِهَا بَعْدَ الْفَرَاغِ

Yemeği Üç Parmakla Yemek ve Yemekten Sonra Bu Parmakları Yalamak

٥٤٦٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ قَالَا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَأْكُلُ بِثَلَاثَةِ أَصَابِعَ، وَلَا يَمْسَحُ يَدَهُ، حَتَّى يَلْعَقَهَا " رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، عَنْ أَبِي مُعَاوِيَةَ

5462- Ka'b b. Mâlik bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yemeğini üç parmakla yerdi ve parmaklarını yalamadan elini silmezdi."[1]

Müslim bunu Yahya b. Yahya — Ebû Muâviye kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٥٤٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: ذَكَرَ سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: " كُنَّا نَتَعَشَّى مَعَ ابْنِ عَبَّاسٍ فَرَأَيْتُهُ أَكَلَ بِأَصَابِعِهِ الثَّلَاثَةِ "

5463- Ubeydullah b. Yezîd der ki: "İbn Abbâs ile birlikte akşam yemeği yiyorduk. Onun yemeğini üç parmağıyla yediğini gördüm."[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ancak başka tarikiyle sahih bir hadistir.

[2] Müslim 2/1605, 1606 (131, 132).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/108).

رَفْعُ اللُّقْمَةِ إِذَا سَقَطَتْ، وَإِنْقَاءُ الْقَصْعَةِ وَالتَّمَسُّحُ بِالْمِنْدِيلِ بَعْدَ اللَّعْقِ

Yere Düşen Lokmayı Almak; Tabağı Temizlemek ve Parmakları Yaladıktan Sonra Eli Mendille Silmek

٥٤٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، ثَنَا عَيَّاشُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " إِذَا سَقَطَتْ لُقْمَةُ أَحَدِكُمْ، فَلْيُمِطْ مَا عَلَيْهَا وَلْيَأْكُلْهَا وَلَا يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ "

5464- Câbir'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Birinizin lokması elinden düştüğü zaman üzerine bulaşan şeyi silip yesin ve onu şeytana bırakmasın"* buyurmuştur.[1]

٥٤٦٥ - وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمُ الطَّعَامَ، فَلْيَمُصَّ أَصَابِعَهُ، فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي فِي أَيِّ طَعَامٍ تَكُونُ الْبَرَكَةُ "

5465- Aynı isnâd ile Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biri yemek yediği zaman parmaklarını yalasın. Çünkü bereketin yemeğin hangi kısmında olduğunu bilemez"* buyurmuştur.[2]

٥٤٦٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّاغَانِيُّ، ثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَيْنِ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ

5466- Ya'lâ b. Ubeyd geçen iki hadisi bu isnâdla aktarmıştır.[3]

٥٤٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ الشَّيْطَانَ يَحْضُرُ أَحَدَكُمْ عِنْدَ كُلِّ شَيْءٍ مِنْ شَأْنِهِ، حَتَّى يَحْضُرَهُ عِنْدَ طَعَامِهِ، فَإِذَا أُسْقِطَتْ مِنْ أَحَدِكُمُ اللُّقْمَةُ فَلْيُمِطْ مَا كَانَ بِهَا مِنْ أَذًى، ثُمَّ

---

[1] Müslim (2/1607).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (3/315), Ebû Ya'lâ, *Müsned* (3/416) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/109).

[3] İsnâdı sahihtir.

يَأْكُلُهَا، وَلَا يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ، فَإِذَا فَرَغَ، فَلْيَلْعَقْ أَصَابِعَهُ، فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي فِي أَيِّ طَعَامِهِ تَكُونُ الْبَرَكَةُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ

5467- Câbir der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Şeytan sizden birinin yapacağı her bir işte hazır bulunur. Hatta kişi yemek yiyeceği zaman da hazır bulunur. Birinizin lokması elinden düştüğü zaman üzerine bulaşan şeyi silip yesin ve onu şeytana bırakmasın. Yemek yemeyi bitirdiği zaman da parmaklarını yalasın. Çünkü bereketin yemeğin neresinde (hangi kısmında) olduğunu bilemez."*

Müslim bunu Osmân b. Ebî Şeybe kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

٥٤٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الطَّابَرَانِيُّ بِهَا، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَنْصُورٍ الطُّوسِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الصَّائِغُ، ثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، ثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، يُحَدِّثُ أَنَّهُ، سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَا يَمْسَحْ أَحَدُكُمْ يَدَهُ بِالْمِنْدِيلِ حَتَّى يَلْعَقَ يَدَهُ، فَإِنَّ الرَّجُلَ لَا يَدْرِي فِي أَيِّ طَعَامِهِ يُبَارَكُ لَهُ، وَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَرْصُدُ لِلنَّاسِ عِنْدَ كُلِّ شَيْءٍ، حَتَّى عِنْدَ طَعَامِهِمْ، وَلَا يَرْفَعُ الْقَصْعَةَ حَتَّى يَلْعَقَهَا أَوْ يَلْعَقَهَا، فَإِنَّ آخِرَ الطَّعَامِ فِيهِ الْبَرَكَةُ "

5468- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Biriniz yemek yedikten sonra parmaklarını yalamadan elini mendille silmesin. Çünkü kişi yemeğinin hangi kısmının kendisi için bereketli kılınacağını bilemez. Şüphesiz ki şeytan insanların yapacağı her bir işte hazır bulunur. Hatta kişi yemek yiyeceği zaman bile. Sizden biri tabağı da yalamadan veya yalatmadan kaldırmasın. Çünkü yemeğin sonunda bereket vardır."*[2]

٥٤٦٩ - وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: " إِذَا طَعِمَ أَحَدُكُمْ، فَسَقَطَتْ لُقْمَتُهُ، فَلْيُمِطْ مَا رَابَهُ مِنْهَا، ثُمَّ لِيَطْعَمْهَا، وَلَا يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ، فَإِنَّ الرَّجُلَ لَا يَدْرِي فِي أَيِّ طَعَامِهِ يُبَارَكُ لَهُ "

---

[1] Müslim 2/1607 (135).

[2] Ravileri güvenilirdir.Ebû Ya'lâ, *Müsned* 4/170 (2246), İbn Hibbân, *Sahîh* 7/334, 335 (5229), Hâkim, *Müstedrek* (4/118) ve Beyhakî, *Âdâb* (554).

5469- Aynı isnâd ile Câbir'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biri yemek yerken lokması yere düştüğü zaman üzerine şüpheli bulduğu şeyi silip yesin ve onu şeytana bırakmasın. Çünkü kişi yemeğinin hangi kısmının kendisi için bereketli kılınacağını bilemez"* buyurmuştur.[1]

٥٤٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَرَوِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ الْعَبْدِيُّ، ثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَمْسَحِ الرَّجُلُ يَدَهُ فِي الْمِنْدِيلِ حَتَّى يَلْعَقَ أَصَابِعَهُ "

5470- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi yemek yedikten sonra parmaklarını yalamadan elini mendille silmesin"* buyurmuştur.

Beyhakî der ki: Müslim bunu *Sahîh*'te Süfyân kanalıyla başka yollarla bundan daha uzun bir metinle zikretmiş ve rivayetinde: *"Yalamadan veya yalatmadan"* demiştir.[2] İbn Abbâs'ın rivayeti de bu şekildedir.[3] Eğer bu kendisinden oluşan bir şüphe olmasaydı ikisi de bilinen şekliyle olurdu. Yalatmakla bir erkek çocuğu veya kız çocuğu veya ağzına dokunması helal olan ve bundan tiksinmeyen birini kastetmektedir. Yine muhtemelen kendi ağzıyla yalaması kastedilmektedir ki bu da yalaması mânâsındadır. Bütün bunlar da yalamanın yemekten sonra olmasına işaret etmektedir. En doğrusunu Allah bilir.

٥٤٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا الْحُمَيْدِيُّ، ثَنَا سُفْيَانُ، ثَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، أَمَرَ بِلَعْقِ الْأَصَابِعِ، وَالصَّحْفَةِ وَقَالَ: " إِنَّكُمْ لَا تَدْرُونَ فِي أَيِّهِ الْبَرَكَةُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ سُفْيَانَ

5471- Câbir bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) parmakların ve tabağın yalanmasını emredip: *"Çünkü siz bereketin yemeğin neresinde olduğunu bilemezsiniz"* buyurdu.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 4/259 (1802) ve Beyhakî, *Sünen* (7/278).

[2] Müslim 2/1606 (134)

[3] Buhârî, *at'ime* (6/213) ve Müslim 2/1605 (129).

Müslim bunu Ebû Bekr — Süfyân kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

٥٤٧٢ - وَرُوِّينَا، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، كَانَ إِذَا أَكَلَ طَعَامًا، لَعِقَ أَصَابِعَهُ الثَّلَاثَ وَقَالَ: " إِذَا سَقَطَتْ لُقْمَةُ أَحَدِكُمْ، فَلْيُمِطْ عَنْهَا الْأَذَى، وَلْيَأْكُلْهَا، وَلَا يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ، وَأَمَرَنَا أَنْ نَسْلُتَ الصَّحْفَةَ وَقَالَ: " إِنَّ أَحَدَكُمْ لَا يَدْرِي، فِي أَيِّ طَعَامِهِ يُبَارَكُ لَهُ " أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ هَارُونَ الْفَقِيهُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، فَذَكَرَهُ. أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ حَمَّادٍ

5472- Enes b. Mâlik der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yemek yediği zaman parmaklarını üç defa yalar ve: "*Sizden biri yemek yerken lokması yere düştüğü zaman üzerine bulaşan şeyi silip yesin ve onu şeytana bırakmasın*" buyururdu. Yine bize (yemek yerken) tabağı güzel bir şekilde silip temizlememizi emretti ve: "*Çünkü kişi yemeğinin hangi kısmının kendisi için bereketli kılınacağını bilemez*" buyurdu.

Müslim bunu Hammâd kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٥٤٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنِي الْمُعَلَّى بْنُ رَاشِدٍ، حَدَّثَتْنِي جَدَّتِي أُمُّ عَاصِمٍ وَكَانَتْ أُمَّ وَلَدِ لسنان بْنِ سَلَمَةَ الْهُذَلِيِّ قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيْنَا نُبَيْشَةُ الْخَيْرِ فَحَدَّثَنَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ أَكَلَ فِي قَصْعَةٍ ثُمَّ لَحِسَهَا، اسْتَغْفَرَتْ لَهُ الْقَصْعَةُ " " رَوَاهُ أَبُو عِيسَى فِي كِتَابِهِ، عَنْ نَصْرِ بْنِ عَلِيٍّ "

5473- Muallâ b. Râşid, Sinân b. Seleme el-Huzelî'nin çocuğunun annesi olan ninesi Ümmü Âsım'dan bildiriyor: Nubeyşetü'l-Hayr yanımıza girdi ve bize, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): "*Kim tabakta yerse ve sonra onu yalarsa tabak ona istiğfarda bulunur*" buyurduğunu söyledi.[3]

---

[1] Müslim 2/1606 (133).

[2] Müslim 2/16107 (136).

[3] İsnâdında bir sakınca yoktur.

Ebû İsa bunu kitabında Nasr b. Ali kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

فَصْلٌ لَا يُنَاوِلُ مِمَّا قُدِّمَ إِلَيْهِ مَنْ لَمْ يَجْلِسْ مَعَهُ شَيْئًا

Yanında Bir Şey Olmadan Başkasının Sofrasına Oturan Kişinin O Yemekten Başka Birine Bir Şey Vermemesi

٥٤٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، ثَنَا شُعْبَةُ، أَنَا عَمْرٌو، عَنْ أَبِي الْبُحْتُرِيِّ، عَنْ سَلْمَانَ قَالَ: دَعَا سَلْمَانُ رَجُلًا إِلَى طَعَامٍ، فَجَاءَ مِسْكِينٌ فَأَعْطَاهُ كِسْرًا فَقَالَ لَهُ سَلْمَانُ: " ضَعْهُ مِنْ حَيْثُ أَخَذْتَهُ، مَا رَغِبْتُهُ أَنْ يَكُونَ الْوِزْرُ عَلَيْكَ، وَالْأَجْرُ لِغَيْرِكَ، إِنَّمَا دَعَوْنَاكَ لِتَأْكُلَ"

5474- Ebu'l-Bahterî bildiriyor: Selmân bir adamı yemeğe davet etti. Yoksul biri gelince adam ona bir parça ekmek verdi. Bunun üzerine Selmân: "Onu aldığın yere bırak. Yapmak istediğinle günah senin üzerine, sevabı da başkasının üzerine olur. Biz seni sadece yemen için davet ettik" dedi.[2]

٥٤٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو حَامِدٍ بِلَالٌ، ثَنَا أَبُو الْأَزْهَرِ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْقَزِيُّ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنِ الزِّبْرِقَانِ، عَنِ الضَّحَّاكِ قَالَ: " إِذَا كُنْتَ عَلَى طَعَامِ غَيْرِكَ، فَجَاءَ سَائِلٌ فَلَا تُنَاوِلْهُ مِنْهُ شَيْئًا "

5475- Dahhâk: "Eğer bir başkasının sofrasında isen ve bir dilenci gelirse sofradan ona bir şey verme" demiştir.[3]

---

[1] İbn Mâce 2/1089 (3272).

[2] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (7/279).

[3] İsnâdında bir sakınca yoktur.

فَصْلٌ مَنْ قَرَّبَ شَيْئًا مِمَّا قُدِّمَ إِلَيْهِمْ إِلَى مَنْ قَعَدَ مَعَهُ

Kendisine Bir Şey İkram Edilen Kişinin Bu İkramdan Yamnda Oturana Vermesi

٥٤٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، ثَنَا أَبُو النَّضْرِ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: " دَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ رَجُلًا فَانْطَلَقَ، وَانْطَلَقْتُ مَعَهُ قَالَ: فَجِيءَ بِمَرَقَةٍ فِيهَا دُبَّاءُ قَالَ: فَجَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَأْكُلُ ذَلِكَ الدُّبَّاءَ وَيُعْجِبُهُ، فَلَمَّا رَأَيْتُ ذَلِكَ، جَعَلْتُ أُلْقِيهِ إِلَيْهِ وَلَا أَطْعَمُ مِنْهُ شَيْئًا " قَالَ أَنَسٌ: فَمَا زِلْتُ أُحِبُّهُ بَعْدُ، قَالَ سُلَيْمَانُ: فَحَدَّثْتُ بِهَذَا الْحَدِيثِ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيَّ، فَقَالَ: مَا أَتَيْنَا أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَطُّ فِي زَمَانِ الدُّبَّاءِ، إِلَّا وَجَدْنَاهُ فِي طَعَامِهِ. أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عن أبي كريب عن أبي أسامة عن سليمان. وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ أَنَسٍ

5476- Enes der ki: "Bir adam Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) davet etti. Ben de kendisiyle birlikte gittim. İçinde kabak bulunan bir çorba getirilince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kabaktan yemeye başladı. Kabak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hoşuna gitmişti. Böyle olduğunu gördüğümde ben kabağı yemeyip ona vermeye başladım. O zamandan beri de kabağı severim."[1]

Süleymân der ki: Bu hadisi Süleymân et-Teymî'ye anlattığımda: "Kabak mevsiminde ne zaman Enes b. Mâlik'e gittiysek mutlaka yemeğinde kabak bulunduğunu gördük" dedi

Müslim bunu *Sahîh*'te Ebû Kureyb — Ebû Usâme — Ebû Süleymân kanalıyla[2] ve Buhârî başka bir yolla bunu Enes kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

٥٤٧٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَا: ثَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 2/1615 (145).

[3] Buhârî, *at'ime*(6/205, 206).

مَالِكٍ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: إِنَّ خَيَّاطًا دَعَا رَسُولَ اللهِ ﷺ لِطَعَامٍ صَنَعَهُ، قَالَ أَنَسٌ: فَذَهَبْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَى ذَلِكَ الطَّعَامِ، فَقَرَّبَ إِلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ خُبْزَ شَعِيرٍ، وَمَرَقًا فِيهِ دُبَّاءٌ وَقَدِيدًا، قَالَ أَنَسٌ: " فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَتَّبِعُ الدُّبَّاءَ مِنْ حَوَالَيِّ الصَّحْفَةِ، فَلَمْ أَزَلْ أُحِبُّ الدُّبَّاءَ بَعْدُ يَوْمَئِذٍ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنِ الْقَعْنَبِيِّ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ قُتَيْبَةَ، عَنْ مَالِكٍ قَالَ الْإِمَامُ أَحْمَدُ: " وَكَأَنَّهُ ﷺ كَانَ يُتْبِعُهُ بِعَيْنِهِ، ثُمَّ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، كَانَ يُدْنِيهُ مِنْهُ بِالْحَدِيثِ الْأَوَّلِ، وَلَمْ يَكُنْ عَلَى ذَلِكَ الطَّعَامِ غَيْرَهُمَا "

5477- Enes b. Mâlik der ki: Terzinin biri yaptığı bir yemeğe Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) davet etti. Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) ile birlikte o yemeğe ben de gittim. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) arpa ekmeğiyle içinde kabak ve kurutulmuş et bulunan bir çorba getirdi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) çanaktan kabakları seçtiğini gördüm ve o günden beri kabağı ben de sevmeye başladım.

Buhârî bunu Ka'nebî kanalıyla[1] ve Müslim bunu Kuteybe — Mâlik kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

Beyhakî der ki: Görünen o ki, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kabakları seçiyor ve bir önceki hadiste olduğu gibi Enes b. Mâlik kabakları O'na yaklaştırıyordu. O sofrada ikisinden başkası yoktu.

٥٤٧٨ - وَرَوَى عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ أَعْيَنَ وَأَنَا أَبْرَأُ مِنْ عُهْدَتِهِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا وُضِعَتِ الْمَائِدَةُ فَلْيَأْكُلِ الرَّجُلُ مِمَّا يَلِيهِ، وَلَا يَأْكُلْ مِمَّا بَيْنَ يَدَيْ جَلِيسِهِ، وَلَا مِنْ ذِرْوَةِ الْقَصْعَةِ، فَإِنَّمَا تَأْتِيهِ الْبَرَكَةُ مِنْ أَعْلَاهَا، وَلَا يَقُومُ رَجُلٌ حَتَّى تُرْفَعَ الْمَائِدَةُ، وَلَا يَرْفَعُ يَدَهُ وَإِنْ شَبِعَ، حَتَّى يَرْفَعَ الْقَوْمُ، وَلْيُعْذِرْ، فَإِنَّ ذَلِكَ يُخْجِلُ جَلِيسَهُ، فَيَقْبِضُ يَدَهُ، وَعَسَى أَنْ تَكُونَ لَهُ فِي الطَّعَامِ حَاجَةٌ " أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ

---

[1] Buhârî, *at'ime* (6/209).

[2] Müslim 2/1615 (144).

اللهِ الْحَافِظُ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، أَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ أَعْيَنَ، فَذَكَرَهُ

5478- İbn Ömer, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu söylemiştir: *"Sofra kurulduğunda, kişi önünden yesin. Arkadaşının önünden ve tabağın tepesinden yemesin. Zira bereket yemeğin en tepesinden gelir. Sofra kaldırılmadan da kalkmasın. Herkes elini çekmedikçe, doysa bile elini yemekten çekmesin ve etrafını gözetsin. Olabilir ki henüz yemeğe ihtiyacı olan bir kimse utanır da, o da elini yemekten çeker."*[1]

فَضْلٌ لَا يَعِيبُ طَعَامًا قُدِّمَ إِلَيْهِ

Kişinin Kendisine İkram Edilen Yiyeceği Kötülememesi

٥٤٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي يَحْيَى، مَوْلَى جَعْدَةَ بْنِ هُبَيْرَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: " مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَابَ طَعَامًا قَطُّ، كَانَ إِذَا اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ، وَإِذَا لَمْ يَشْتَهِهِ سَكَتَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ وَغَيْرِهِ، عَنْ أَبِي مُعَاوِيَةَ

5479- Ebû Hureyre der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hiçbir yemeği kötülediğini asla görmedim. Hoşuna giderse yer, hoşuna gitmezse bir şey demezdi."[2]

Müslim bunu Ebû Kureyb kanalıyla[3] ve bir başkası da Ebû Muâviye kanalıyla rivayet etmiştir.

٥٤٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدِّهْقَانُ بِالْكُوفَةِ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ قَالَا: ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْعَبْسِيُّ، أَنَا وَكِيعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ قَالَ: أَظُنُّ أَبَا حَازِمٍ، ذَكَرَهُ عَنْ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 2/1089 (3273).

[2] İsnâdı zayıftır, ancak diğer tarikleriyle sahih bir hadistir.

[3] Müslim 2/1633 (188).

أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: " مَا عَابَ رَسُولُ اللهِ ﷺ طَعَامًا قَطُّ إِنِ اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ، وَإِلَّا تَرَكَهُ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجُهٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ. قَالَ الْحَلِيمِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: وَهَذَا وَاللهُ أَعْلَمُ إِذَا عَابَ الرَّجُلُ الطَّعَامَ نَفْسَهُ، فَأَمَّا إِذَا عَابَ الصَّانِعَ لَهُ، لِيُعْلِمَهُ مَوَاضِعَ التَّقْصِيرِ، فَيَتَحَفَّظَ مِنْهَا فِي الْمُسْتَأْنَفِ، وَلَمْ يُعَنِّفْ عَلَيْهِ، وَلَمْ يُسْمِعْهُ مَا يَكْرَهُ، فَلَا حَرَجَ فِي ذَلِكَ، وَاللهُ أَعْلَمُ قَالَ الْإِمَامُ أَحْمَدُ وَرُوِّينَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أَنَّهُ سَأَلَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: إِنَّ مِنَ الطَّعَامِ طَعَامًا أَتَحَرَّجُ مِنْهُ فَقَالَ: " لَا يَتَخَلَّجَنَّ فِي نَفْسِكَ شَيْئًا ضَارَعْتَ فِيهِ النَّصْرَانِيَّةَ "

5480- Ebû Hureyre der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hiçbir yemeği kötülediğini asla görmedim. Hoşuna giderse yer, hoşuna gitmezse bir şey demezdi."

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde başka bir yolla A'meş — Ebû Hâzım kanalıyla rivayet etmişlerdir.[1]

Halîmî der ki: "Burada kişinin yemeğin kendisini kötü bulması kastedilmektedir. Ancak yemeği yapanı, aynı hatayı yapmaması için sert olmamak ve onu utandırmamak şartıyla uyarmak babından ikaz etmesinde bir sakınca yoktur. En doğrusunu Allah bilir."[2]

Beyhakî der ki: Bize bildirilene göre adamın biri Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem): "Bazı yemeklerden (onu yemekten) endişe duymaktayım" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İçinde hiçbir endişe doğmasın. Yoksa (o yemeği yemeyi terk edecek olursan) bu konuda Hıristiyanlara benzemiş olursun"* buyurdu.[3]

٥٤٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عِيسَى الْمُسْتَمْلِيُّ، أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ قَبِيصَةَ الْإِسْفَرَايِينِيُّ، ثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُبَارَكِ الْعَبْدِيُّ قَالَ: ذَهَبْتُ مَعَ أَبِي إِلَى وَلِيمَةٍ، فِيهَا غَالِبٌ الْقَطَّانُ، فَوُضِعَ الْخِوَانُ، فَأَمْسَكُوا أَيْدِيَهُمْ فَقَالَ: مَا لَكُمْ؟ قالوا: حَتَّى يَجِيءَ، فَقَالَ غَالِبٌ:

---

[1] Buhârî, *at'ime* (6/204) ve Müslim (2/1632, 1633).

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (3/60).

[3] Ebû Dâvud 4/147 (3784), Tirmizî 4/133, 134 (1565) ve İbn Mâce 2/944, 945 (2830).

حَدَّثَتْنِي كَرِيمَةُ بِنْتُ هِشَامٍ الطَّائِيَّةُ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " أَكْرِمُوا الْخُبْزَ " قَالَ: " وَمِنْ كَرَامَتِهِ، أَنْ لَا يَنْتَظِرَ الْأُدُمَ " رَوَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْزُوقٍ الْبَاهِلِيُّ، عَنْ بِشْرِ بْنِ الْمُبَارَكِ الرَّاسِبِيِّ، قَالَ: كَرِيمَةُ بِنْتُ هَمَّامٍ وَقَالَ: يَنْتَظِرُونَ الْأُدُمَ

5481- Bişr b. el-Mübârek el-Abdî anlatıyor: Babamla birlikte aralarında Ğâlib el-Kattân'ın da bulunduğu bir ziyafete gitmiştim. Sofra kurulduğunda kimse elini uzatmamıştı. Ğâlib el-Kattân: "Neyi beklemektesiniz?" diye sorunca oradakiler: "(Katığın) getirilmesini bekliyoruz" cevabını verdiler. Bunun üzerine Ğâlib el-Kattân: "Kerîme binti Hişâm et-Tâî'nin, bana Hz. Âişe'den bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ekmeğe saygıda bulunun»* buyurmuştur. Ekmeğe saygıda bulunmak da katığı beklememektir."[1]

Muhammed b. Muhammed b. Merzûk bunu Bişr b. el-Mübârek er-Râsibî kanalıyla aktarmış ve rivayetinde: "Kerîme binti Hemmâm" ifadesini ve ayrıca "Katığı beklememeleridir" lafzını kullanmıştır.

٥٤٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو حَسَّانَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ الْمُزَكِّيُّ، أَنَا أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْحَنَفِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، فَذَكَرَهُ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: كَرِيمَةُ لَمْ يَنْسِبْهَا

5482- Muhammed b. Muhammed bir önceki hadîsin aynısını zikretmiş, rivayetinde sadece: "Kerîme" demiş ve kimin kızı olduğunu zikretmemiştir.[2]

٥٤٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عُبَيْدٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمُّويَهِ الْجَوْزِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْقُرَشِيُّ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ أَبِي طَالِبٍ الْقَاضِي، عَنْ مُحَارِبِ بْنِ

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[2] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (4/122).

دِثَارٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " نِعْمَ الْإِدَامُ الْخَلُّ وَكَفَى بِالْمَرْءِ شَرًّا، أَنْ يَتَسَخَّطَ مَا قُرِّبَ إِلَيْهِ " لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ عَبْدَانَ، وَلَمْ يَذْكُرِ ابْنُ بِشْرَانَ الْخَلَّ

5483- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sirke ne güzel bir katıktır. Kişiye kötülük olarak kendisine sunulan yemeği beğenmemesi yeter"* buyurdu.[1]

Lafız İbn Abdân'ın lafzıdır. İbn Bişrân rivayetinde sirkeyi zikretmemiştir.

فَصْلٌ فِي أَكْلِ التَّمْرِ

Hurma Yemek

٥٤٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَاضِي، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا آدَمُ، ثَنَا شُعْبَةُ، ثَنَا جَبَلَةُ بْنُ سُحَيْمٍ قَالَ: أَصَابَنَا عَامُ سَنَةٍ، مَعَ ابْنِ الزُّبَيْرِ، فَرُزِقْنَا تَمْرًا، وَكَانَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، يَمُرُّ بِنَا وَنَحْنُ نَأْكُلُ، فَيَقُولُ: لَا تُقَارِنُوا، فَإِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، نَهَى عَنِ الْإِقْرَانِ، ثُمَّ يَقُولُ: " إِلَّا أَنْ يَسْتَأْذِنَ الرَّجُلُ أَخَاهُ " قَالَ شُعْبَةُ: الْإِذْنُ: مِنْ قَوْلِ عُمَرَ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ آدَمَ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ أَوْجُهٍ أُخَرَ، عَنْ شُعْبَةَ

5484- Cebele b. Suhaym der ki: Bir yıl İbnu'z-Zübeyr ile birlikte kıtlığa maruz kalmış ve bize hurma getirilmişti. Biz hurma yerken Abdullah b. Ömer bize rastlar ve: "İki hurmayı birleştirerek yemeyin. Çünkü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hurmayı ikişer ikişer yemeyi yasakladı" derdi. Sonra da: "Ancak kişi kardeşinden izin alırsa onda bir sakınca yoktur" derdi.

Şu'be der ki: "Ancak kişi kardeşinden izin alırsa onda bir sakınca yoktur" lafzı Hz. Ömer'in kendi sözüdür.

Buhârî bunu Âdem kanalıyla[2] ve Müslim bunu başka yollarla Şu'be kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/169 (3820).

[2] Buhârî, *at'ime* (6/212).

[3] Buhârî, *mezâlim* (3/100) ve Müslim 2/1617 (150).

٥٤٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُعَاوِيَةَ النَّيْسَابُورِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ وَارَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سَابَقٍ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ أَبِي جُحَيْشٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كُنْتُ مِنْ أَصْحَابِ الصُّفَّةِ، فَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أُتِيَ بِالتَّمْرِ او الْعَجْوَةِ، فَأَكَلْنَا فَقَالَ: " يَا هَؤُلَاءِ إِنِّي قَدْ قَارَنْتُ فَأَقْرِنُوا " كَذَا وَجَدْتُهُ فِي كِتَابِي، عَنْ أَبِي جُحَيْشٍ، وَرَوَاهُ جَرِيرٌ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

5485- Ebû Hureyre der ki: Ben Suffe ahalisinden biri idim. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) hurma veya acve getirilince ondan yerdik ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey sizler! Ben iki taneyi birleştirerek yedim. Siz de birleştirerek yiyin"* buyururdu.[1]

Kitabımda bunu Ebû Cuhayş kanalıyla bu şekilde buldum. Ayrıca Cerîr[2] bunu Atâ b. es-Sâib kanalıyla Şa'bî'den, o da Ebû Hureyre'den rivayet etti.

٥٤٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدِّينَوَرِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ الصَّائِغُ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ الْقَعْنَبِيُّ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ أَبِيهِ سَعْدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ أَكَلَ سَبْعَ تَمَرَاتٍ مَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا حِينَ يُصْبِحُ لَمْ يَضُرُّهُ سُمٌّ حَتَّى يُمْسِيَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنِ الْقَعْنَبِيِّ

5486- Sa'd'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her kim Medine sınırları içindeki hurmalardan sabahleyin (aç karnına) yedi hurma yerse, o gün akşama kadar o kimseye zehir zarar vermez"* buyurmuştur.

Müslim bunu el-Ka'nebî kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

٥٤٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، أَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَا أَبُو مَعْمَرٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو،

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/118), Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebiy* (sh. 221, 222) ve İbn Hibbân, *Sahîh* 7/330 (5210).

[2] İbn Hibbân, *Sahîh* 7/330 (5210).

[3] Müslim 2/1618 (155).

حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ السَّكَنِ الرَّقَاشِيُّ، حَدَّثَنِي عُقْبَةُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الرِّفَاعِيُّ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " خَيْرُ تَمْرِكُمُ الْبَرْنِيُّ "

5487- İbn Bureyde'nin, babasından bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"En hayırlı (yararlı) hurmanız Bernî hurmasıdır"* buyurmuştur.[1]

٥٤٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي عَمَّارٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَكَلَ عِنْدَهُمْ رُطَبًا، وَشَرِبَ مَاءً وَقَالَ: " هَذَا مِنَ النَّعِيمِ الَّذِي تُسْأَلُونَ عَنْهُ "

5488- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanlarında taze hurma yiyip su içtikten sonra: *"Bunlar da (kıyamet gününde) hesabı sizden sorulacak olan nimetlerdendir"* buyurmuştur.[2]

٥٤٨٩ - وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي دَاوُدَ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ خُمَيْرٍ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ بُسْرٍ السُّلَمِيَّ قَالَ: أَتَانَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَلْقَتْ لَهُ أُمِّي قَطِيفَةً، فَجَلَسَ عَلَيْهَا، فَأَتَتْهُ بِتَمْرٍ، فَجَعَلَ يَأْكُلُ وَيَقُولُ " بِالنَّوَى هَكَذَا " قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَكَذَا بِأُصْبُعَيْهِ، بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى، كَمَا يَرْمِي بِالنَّوَاةِ فَوْقَ أُصْبُعِهِ، ثُمَّ دَعَا بِشَرَابٍ، فَشَرِبَ ثُمَّ سَقَى الَّذِي عَنْ يَمِينِهِ فَقَالَتْ أُمِّي: يَا رَسُولَ اللهِ، ادْعُ اللهَ لَنَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اللهُمَّ بَارِكْ فِيمَا رَزَقْتَهُمْ، وَاغْفِرْ لَهُمْ، وَارْحَمْهُمْ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجُهٍ، عَنْ شُعْبَةَ

5489- Abdullah b. Busr es-Sülemî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza gelince annem ona bir minder serdi ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) mindere oturdu. Kendisine hurma getirince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ondan yedi ve: *"Çekirdek bu şekilde (atılır)"* diyerek çekirdeği iki parmağıyla attı. —Ebû Dâvud: "İşaret ve orta parmağıyla çekirdeği şöyle atıyordu" dedi— Sonra kendisine içecek getirildi ve onu içti. Sonra sağındaki kişiye içirdi. Annem ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizim için dua et"

---

[1] İsnâdı zayıftır ve mürsel bir hadistir. Buhârî, *et-Târihu'l-Kebîr* (3/1/112), İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1917) ve İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (3/23).

[2] Ravileri güvenilirdir. Tayâlisî, *Müsned* (sh. 248), Ahmed, *Müsned* (3/338) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (30/286).

deyince: *"Allahım! Onlara verdiğin rızıkları bereketli kıl, onları bağışla ve onlara merhamet et"* diye dua etti.[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te başka yollarla Şu'be kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٥٤٩٠ - قَالَ ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ شُعْبَةَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ، مَرَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِأَبِي وَهُوَ عَلَى بَغْلَةٍ بَيْضَاءَ، فَأَخَذَ بِلِجَامِهَا فَقَالَ: انْزِلْ عِنْدِي يَا رَسُولَ اللهِ فَنَزَلَ عِنْدَهُ قَالَ: فَجَاءَهُمْ بِحَيْسٍ فَأَكَلُوا، ثُمَّ جَاءَهُمْ بِتَمْرٍ، قَالَ: فَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ يَأْكُلُ، وَيَقُولُ: " بِالنَّوَى هَكَذَا " - وَضَمَّ شُعْبَةُ بِأُصْبُعِهِ السَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى، وَيَقُولُ: " بِالنَّوَى عَلَى ظُهُورِهِمَا " وَيُقَلِّبُهُ يَرْمِي بِهِ - قَالَ: ثُمَّ أُتِيَ بِشَرَابٍ فَشَرِبَ، ثُمَّ نَاوَلَهُ الَّذِي عَنْ يَمِينِهِ وَقَالَ: " اللهُمَّ بَارِكْ لَهُمْ فِيمَا رَزَقْتَهُمْ، وَاغْفِرْ لَهُمْ وَارْحَمْهُمْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، ثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، فَذَكَرَهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بَشَّارٍ

5490- İbn Ebî Adiy —Şu'be kanalıyla olan rivayetin lafzı şöyledir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beyaz katırı üzerinde babama rastladı. Babam katırın yularını tutarak: "Ey Allah'ın Resûlü! Yanımızda konakla" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellam) katırından inip yanımızda konakladı. Kendilerine hays (hurma, kuru yoğurt ve yağ karışımı) getirildi ve yediler. Sonra hurma getirildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hurma yemeye ve: *"Çekirdek bu şekilde (atılır)"* demeye başladı. İşaret parmağının ucu ile orta parmağını birleştirerek: *"Çekirdek bu şekilde atılır"* diyerek atmaya başladı. Sonra içecek getirildi, ondan içtikten sonra onu sağındaki kîşiye verdi ve: *"Allahım! Onlara verdiğin rızıkları bereketli kıl, onları bağışla ve onlara merhamet et"* diye dua etti.[3]

Müslim bunu Muhammed b. Beşşâr kanalıyla rivayet etmiştir.[4]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 2/1615, 1616 (146).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Müslim (2/1616).

٥٤٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ الْبَيَاضِيِّ، بِبَغْدَادَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الزُّبَيْرِ الْقُرَشِيُّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَا: ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَفَّانَ، ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ الْعُكْلِيُّ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ طَحْلَا الْمَدَنِيُّ، عَنْ أَبِي الرِّجَالِ، عَنْ عَمْرَةَ، وَهِيَ أُمُّهُ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " بَيْتٌ لَيْسَ فِيهِ تَمْرٌ جِيَاعٌ أَهْلُهُ " وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْلَمَةَ، عَنْ يَعْقُوبَ

وَرُوِّينَا عَنْ يُوسُفَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَّامٍ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ أَخَذَ كِسْرَةً مِنْ خُبْزِ شَعِيرٍ، فَوَضَعَ عَلَيْهَا تَمْرَةً وَقَالَ: " هَذِهِ إِدَامُ هَذِهِ "

5491- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İçinde hurma bulunmayan bir ev halkı aç sayılır"* buyurmuştur.

Müslim bunu *Sahîh*'te Abdullah b. Mesleme — Yakûb kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

Bize bildirilene göre Yûsuf b. Abdillah b. Sellâm şöyle demiştir: "Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) arpa ekmeğinden bir parça alarak üzerine bir hurma koyup: *"İşte bu, bunun katığıdır"* dediğini gördüm.

٥٤٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْأَنْمَاطِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا، عَنْ قَيْسِ بْنِ الرَّبِيعِ، عَنْ جَبَلَةَ بْنِ سُحَيْمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ، أَنْ يُشَقَّ التَّمْرَةُ عَمَّا فِيهَا "

5492- İbn Ömer: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (içinde kurtçuk var mı yok mu diye bakmak için) hurmayı ikiye ayırmayı yasakladı" demiştir.[2]

٥٤٩٣ - وَرَوَى أَيْضًا دَاوُدُ بْنُ الزِّبْرِقَانِ، عَنْ عَمِّهِ أَبِي حَفْصٍ الْكِنْدِيِّ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: " نَهَانَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، أَنْ نَدَّهِنَ إِلَّا غِبًّا وَأَنْ نُقْرِنَ بَيْنَ

---

[1] Müslim 2/1618 (152, 153).

[2] İsnâdı hasendir.

التَّمْرَتَيْنِ، أَوْ نَشْتَقَّ عَمَّا فِيهِمَا " أَخْبَرَنَا ابْنُ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلَوَيْهِ الْقَطَّانُ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيسَى، ثَنَا دَاوُدُ، فَذَكَرَهُ

5493- İbn Ömer: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gün aşırı olması dışında yağ sürünmemizi, iki hurmayı birleştirerek yemeyi ve (içinde kurtçuk var mı yok mu diye bakmak için) hurmayı ikiye ayırmayı yasakladı" demiştir.[1]

٥٤٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ جَبَلَةَ، ثَنَا سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ، ثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: " أُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِتَمْرٍ عَتِيقٍ، فَجَعَلَ يُفَتِّشُهُ يُخْرِجُ السُّوسَ مِنْهُ "

5494- Enes b. Mâlik der ki: "Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) eski (bir yıl önceden kalma) hurma getirîlince içindeki kurtları çıkarmak için onu yarıp iyice kontrol etmeye başladı."[2]

٥٤٩٥ - قَالَ: وَثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، أَنَا هَمَّامٌ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُؤْتَى بِالتَّمْرِ فِيهِ الدُّودُ "، فَذَكَرَ مَعْنَاهُ.

5495- İshâk b. Abdillah b. Ebî Talha: "Bazen Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) içinde kurtçuklar bulunan hurmalar getirilirdi" dedi ve mânâ olarak söz konusu hadisi aktardı.[3]

Beyhakî der ki: "Bu, mürsel olmasıyla birlikte Kays b. Rabî'nin rivayetinden daha sahihtir. Dâvud b. ez-Zibrikân'ın hadisi sahih ise bir önceki hadiste hurmanın yeni yıl hurması olmadığı kastedilmektedir."

٥٤٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ دَاوُدَ السِّمْنَانِيُّ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ حَفْصٍ الْحَرَّانِيُّ، ثَنَا زُهَيْرٌ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: مَرَّ بِنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ وَنَحْنُ نَأْكُلُ التَّمْرَ عَلَى تُرْسٍ فَقُلْنَا: هَلُمَّ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ: " فَدَنَا وَأَكَلَ مَعَنَا "

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/174 (3832) ve İbn Mâce 2/1106 (3333).

[3] Ebû Dâvud 4/174 (3833) ve Beyhakî, *Sünen* (7/281).

5496- Câbir der ki: Biz bir kalkanın üzerindeki hurmalardan yerken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize rastladı. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Buyurun" dediğimizde yaklaştı ve bizimle birlikte yedi.[1]

٥٤٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا الْعَبَّاسُ الدُّورِيُّ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، ثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ أَبِي بِشْرٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: " دَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ يَوْمًا فِي بَيْتِهِ، فَرَأَيْتُهُ يَأْكُلُ جُمَارَ نَخْلٍ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ أَبِي الْوَلِيدِ

5497- İbn Ömer der ki: "Bir gün Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) evine yanma girdim ve hurma ağacı lifi yediğini gördüm."

Buhârî bunu Ebu'l-Velîd kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٥٤٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ دِينَارٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ يَحْيَى بْنِ حَمُّوَيْهْ، ثَنَا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: " كَانَ يَكْرَهُ أَنْ يُلْقِيَ، النَّوَى مَعَ التَّمْرِ عَلَى الطَّبَقِ "

5498- Enes der ki: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yediği hurmaların çekirdeğini hurmaların bulunduğu tabağa atmaktan hoşlanmazdı."[3]

أَكْلُ اللَّحْمِ

Et Yemek

٥٤٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دَرَسْتُوَيْهِ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، ثَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ فَهْمٍ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ جَعْفَرٍ يَقُولُ: " سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: خَيْرُ اللَّحْمِ أَوْ أَطْيَبُ اللَّحْمِ: لَحْمُ الظَّهْرِ " قَالَ: " كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ وَكَانُوا يُلْقُونَهُ بِاللَّحْمِ "

---

[1] İsnâdı sahihtir. Ebû Dâvud 4/138 (3762).

[2] Buhârî, *buyu'* (3/36).

[3] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Diğer ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (7/281).

5499- Abdullah b. Câfer der ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): *"Etin en güzeli veya en lezzetlisi sırt etidir"* buyurduğunu işittim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bulunduğumuz sırada önüne et koyarlarken bu sözü söyledi.[1]

٥٥٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، نا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، نا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، عَنْ مِسْعَرٍ، حَدَّثَنِي شَيْخٌ مِنْ بَنِي فَهْمٍ، وَأَظُنُّهُ يُسَمَّى مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَأَظُنُّهُ حِجَازِيًّا، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللهِ بْنَ جَعْفَرٍ، يُحَدِّثُ ابْنَ الزُّبَيْرِ، وَقَدْ نُحِرَتْ لَهُ بَعِيرًا، أَوْ جَزُورًا: أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " أَطْيَبُ اللَّحْمِ لَحْمُ الظَّهْرِ "

5500- Muhammed b. Abdirrahman —ki sanırım bu kişi Hicazlıdır— bildiriyor: Abdullah b. Câfer devesi veya kesimlik bir hayvanı kesilen İbnu'z-Zübeyr'e anlatarak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Etin en lezzetlisi, sırt etidir"* buyurduğunu söylemiştir.[2]

٥٥٠١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، أَخْبَرَنِي مَنْ شَهِدَ عَبْدَ اللهِ بْنَ جَعْفَرٍ، وَعَبْدَ اللهِ بْنَ الزُّبَيْرِ، وَابْنُ الزُّبَيْرِ نَحَرَ لِعَبْدِ اللهِ بْنِ جَعْفَرٍ، اللَّحْمَ وَيُطْعِمُهُ قَالَ ابْنُ جَعْفَرٍ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " أَطْيَبُ اللَّحْمِ لَحْمُ الظَّهْرِ "

5501- el-Mes'ûdî bildiriyor: Abdullah b. Câfer ve İbnu'z-Zübeyr'e şahid olan bir kişinin bana bildirdiğine göre Abdullah b. Câfer kendisine ikramda bulunmak için bir hayvan kesen İbnu'z-Zübeyr'e: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Etin en lezzetlisi sırt etidir*» buyurduğunu işittim" demiştir.[3]

٥٥٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: اشْتَهَى النَّبِيُّ ﷺ

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Diğer ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (1/205), Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebî* (sh. 207, 216) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/111).

[2] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 2/1099 (3308).

[3] İsnâdında adı belirlenmeyen bir ravi vardır. Ahmed, *Müsned* (1/205).

لَحْمًا قَالَ: " حَسِبْتُ أَنَّهُ " قَالَ: فَأَرْسَلَ إِلَى امْرَأَةٍ فَقَالَتْ: إِنَّهُ لَمْ يَبْقَ عِنْدَنَا إِلَّا أَعْنَاقٌ، فَأَسْتَحْيِي أُهْدِيهَا لَكَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " أَوَلَيْسَتْ أَقْرَبَهَا إِلَى الْخَيْرَاتِ، وَأَبْعَدَهَا مِنَ الْأَذَى " هَكَذَا جَاءَ مُرْسَلًا

5502- Hişâm b. Urve, babasmdan bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) canı et çekince, bir kadına gelmesi için birini gönderdi. Kadın (gelince): "Yanımızda sadece boyun kaldı. Bunu da sana hediye etmeye utandım" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Boyun, hayvanın güzel yerine en yakın ve kötü yerine en uzak olan kısmı değil midir?"* buyurdu.[1]

Bu şekilde mürsel olarak aktarılmıştır.

٥٥٠٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا ابْنُ نَاجِيَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ عَلِيِّ بْنِ مُقَدَّمٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ بْنِ الْقَاسِمِ الْعَتَكِيُّ، ثَنَا أَبِي، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَرَامٍ قَالَ: أَمَرَ أَبِي بِخَزِيرَةٍ، فَصُنِعَتْ، ثُمَّ أَمَرَنِي فَحَمَلْتُهَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَإِذَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي مَنْزِلِهِ، فَقَالَ: " مَا هَذَا يَا جَابِرُ أَلَحْمٌ هَذَا؟ " قُلْتُ: لَا يَا رَسُولَ اللهِ، وَلَكِنَّهَا خَزِيرَةٌ، أَمَرَ بِهَا أَبِي، فَصُنِعَتْ، ثُمَّ أَمَرَنِي، فَحَمَلْتُهَا إِلَيْكَ قَالَ: فَرَجَعْتُ إِلَى أَبِي، فَقَالَ لِي: هَلْ رَأَيْتَ رَسُولَ اللهِ ﷺ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: " فَمَا قَالَ لَكَ؟ " قَالَ لِي: أَلَحْمٌ هَذَا؟ فَقَالَ أَبِي عَسَى أَنَ يَكُونَ رَسُولُ اللهِ ﷺ اشْتَهَى اللَّحْمَ، فَقَامَ إِلَى دَاجِنٍ لَهُ فَذَبَحَهَا، ثُمَّ سَلَخَهَا، ثُمَّ أَمَرَ بِهَا، فَشُوِيَتْ، ثُمَّ أَمَرَنِي، فَحَمَلْتُهَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَإِذَا هُوَ فِي مَجْلِسٍ قَاعِدٌ، فَقَالَ: " مَا هَذَا يَا جَابِرُ؟ " فَقُلْتُ: رَجَعْتُ إِلَى أَبِي، فَقَالَ لِي: مَا قَالَ: فَقُلْتُ: قَالَ لِي: " أَلَحْمٌ هَذَا؟ " فَقَالَ لِي أَبِي: عَسَى أَنْ يَكُونَ رَسُولُ اللهِ ﷺ اشْتَهَى اللَّحْمَ فَقَامَ إِلَى دَاجِنٍ فَذَبَحَهَا، ثُمَّ أَمَرَ بِهَا فَشُوِيَتْ، وَأَمَرَنِي فَحَمَلْتُهَا إِلَيْكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " جَزَى اللهُ الْأَنْصَارَ خَيْرًا، وَلَا سِيَّمَا عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ حَرَامٍ، وَسَعْدَ بْنَ عُبَادَةَ " وَكَذَا رَوَاهُ إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَبِيبٍ، عَنْ أَبِيهِ

[1] Ravileri güvenilirdir ve hadis mürseldir.

5503- Câbir b. Abdillah b. Amr b. Harâm der ki: Babam *hazira*[1] yapılmasını emretti. Hazırlanınca da bana onu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürmemi emretti. Ben de onu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürdüm. Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) evinde buldum. Beni görünce: *"Ey Câbir! Bu da nedir? Yoksa et midir?"* buyurdu. Ben: "Hayır ey Allah'm Resûlü! Bu babamın emri üzerine yapılan haziradır. Babam bunu sana getirmemi söyledi. Ben de getirdim" dedim. Babama geri döndüğümde: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) gördün mü?" dedi. "Evet" dediğimde: "Sana ne dedi?" diye sordu. Kendisine: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), bana: *«Bu et midir?»* diye sordu" dediğimde: "Sanırım Resûlullah'ın *(sallallahu aleyhi vesellem)* canı et çekmiştir" dedi ve kalkıp bir oğlak kesti. Sonra onu yüzdü ve pişirilmesini emretti. Sonra da bana onu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürmemi emretti. Onu Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) götürdüğümde Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) mecliste oturmaktaydı. Bana: *"Ey Câbir! Bu nedir?"* diye sorunca: "Babama geri döndüğümde bana sizin ne dediğinizi sordu. Kendisine: *«Bu et midir?»* diye sorduğunuzu söylediğimde: «Sanırım Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) canı et çekmiştir» dedi ve kalkıp bir oğlak kesti. Sonra pişirilmesini emretti ve bana onu sana getirmemi söyledi. Ben de getirdim" cevabını verdim. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah, Ensâr'ı, bilhassa da Abdullah b. Amr b. Harâm'ı ve Sa'd b. Ubâde'yi hayırla mükâfatlandırsın!"* diye dua etti.[2]

٥٥٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي قَالَا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، ثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الطَّيَالِسِيُّ، ثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، ثَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ قَيْسٍ، عَنْ نُبَيْحٍ الْعَنَزِيِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، فَذَكَرَ قِصَّةَ أَبِيهِ يَوْمَ أُحُدٍ، وَذَكَرَ قِصَّةَ دُيُونِهِ، وَمَجِيءَ رَسُولِ اللهِ ﷺ لِذَلِكَ، قَالَ: فَدَخَلَ فَفَرَشْتُ لَهُ فِرَاشًا وَوِسَادَةً، فَوَضَعَ رَأْسَهُ، فَنَامَ قَالَ: فَقُلْتُ لِمَوْلًى لِي: اذْبَحْ هَذِهِ الْعَنَاقَ وَهِيَ دَاجِنٌ سَمِينَةٌ، وَالْوَجَا وَالْعَجَلَ، أَفْرَغَ مِنْهَا قَبْلَ أَنْ يَسْتَيْقِظَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَأَنَا مَعَكَ قَالَ: فَلَمْ أَزَلْ فِيهَا

---

[1] Yağlı çorba.

[2] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 4/60, 61, 62 (2079, 2080) ve İbnu's-Sünnî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* (276).

حَتَّى فَرَغْنَا مِنْهَا وَهُوَ نَائِمٌ، فَلَمَّا قَامَ قَالَ: " يَا جَابِرُ، ائْتِنِي بِالطَّهُورِ " قَالَ: فَلَمْ يَفْرَغْ مِنْ طُهُورِهِ حَتَّى وُضِعَتِ الْعَنَاقُ عِنْدَهُ قَالَ: فَنَظَرَ إِلَيَّ فَقَالَ: " كَأَنَّكَ قَدْ عَلِمْتَ حُبَّنَا اللَّحْمَ، ادْعُ لِي أَبَا بَكْرٍ، ثُمَّ دَعَا حَوَارِيَّهُ، فَدَخَلُوا " فَضَرَبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِيَدِهِ ثُمَّ قَالَ: " كُلُوا بِسْمِ اللهِ " فَأَكَلُوا حَتَّى شَبِعُوا، وَبَقِيَ مِنْهَا لَحْمٌ كَثِيرٌ

5504- Câbir b. Abdillah, babasının Uhud kıssasını, bıraktığı borçlarını ve bu durumdan dolayı Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelmesini aktarıp şöyle anlattı: İçeri girdiğinde kendisine bir yatak açıp yastık verdim ve uzanıp uyudu. Yanımda besili bir kuzu vardı. Azatlılarımdan birine: "Şu kuzuyu kes! Ancak acele et, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) uyanmadan hazır olsun. Ben de sana yardım edeceğim" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) uyurken onunla birlikte kuzuyu kesip hazırladık.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) uyanınca: *"Ey Câbir! Abdest için su getir"* buyurdu. O abdestini alırken ben kuzuyu önüne koyup hazırlamıştım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yemeği görünce: *"Sanki eti sevdiğimizi de biliyorsun! Bana Ebû Bekr'i çağır"* buyurdu. Yanında gelen sahabesini çağırınca içeriye girdiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elini yemeğe uzatıp: *"Allah'ın adıyla Başlayın!"* buyurdu ve birlikte yemeye başladılar. Bu şekilde doyana kadar yediler, bolca da et arttı. [1]

٥٥٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا زُهَيْرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عِيَاضٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: " كَانَ أَحَبُّ الْعِرْقِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، الذِّرَاعَ الشَّاةَ، وَكَانَ قَدْ سُمَّ فِيهَا، وَكَانَ يَرَى أَنَّ الْيَهُودَ سَمُّوهُ "

5505- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) en sevdiği kemik eti, koyunun ön butlarıdır. Hatta onunla zehirlenmişti. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kendisini Yahudilerin zehirlediğine inanırdı."[2]

---

[1] İsnâdı hasendir. Dârimî (sh. 22, 25) Ahmed, *Müsned* (3/397, 398) ve Tirmizî, *Şemâil* (sh. 120, 121).

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/146 (3780).

٥٥٠٦ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ أَيُّوبَ بْنِ سَلْمَوَيْهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ السَّلَمِيُّ، ثَنَا حَسَّانُ بْنُ حَسَّانٍ الْبَصْرِيُّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَيُّوبَ الصُّبَعِيُّ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَا: ثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَقْطَعُوا اللَّحْمَ بِالسِّكِّينِ، فَإِنَّهُ مِنْ فِعْلِ الْأَعَاجِمِ، وَلَكِنِ انْهَشُوهُ نَهْشًا، لِأَنَّهُ أَهْنَأُ وَأَمْرَأُ " " تَفَرَّدَ بِهِ أَبُو مَعْشَرٍ الْمَدَنِيُّ وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ "

وَقَدْ رُوِّينَا عَنْ عَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ الضَّمْرِيِّ: أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللهِ ﷺ يَحْتَزُّ مِنْ كَتِفِ شَاةٍ فِي يَدِهِ، فَدُعِيَ إِلَى الصَّلَاةِ، فَأَلْقَاهَا وَالسِّكِّينَ الَّتِي كَانَ يَحْتَزُّ بِهَا، ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى، وَلَمْ يَتَوَضَّأْ "

5506- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eti bıçakla kesmeyin. Zira bu, Acemlerin işidir. Siz onu dişlerinizle koparark yiyiniz. Öylesi daha lezzetli ve hazmı daha kolaydır"* buyurmuştur.[1]

Ebû Ma'şer el-Medenî bunu rivayette tek kalmıştır ve güçlü değildir.

Bize bildirilene göre Amr b. Umeyye ed-Damrî, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) bir koyunun kürek kemiği etinden keserek yediğini, sonra ezan okununca abdest tazelemeden bıçağı bırakıp gittiğini görmüştür.[2]

Amr'ın hadisi sahih ise muhtemelen burada tam pişmemiş etler kastedilmektedir. Ebû Ma'şer'in hadisinde ise tam olarak pişmiş etler kastedilmektedir. Çünkü tam olarak pişmiş olanı lezzetli olur.

٥٥٠٧ - كَمَا رُوِّينَا عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ قَالَ: قَالَ صَفْوَانُ بْنُ أُمَيَّةَ: رَآنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَأَنَا أَجُذُّ اللَّحْمَ عَنِ الْعَظْمِ بِيَدِي فَقَالَ لِي: " يَا صَفْوَانُ " قُلْتُ: لَبَّيْكَ، قَالَ: " قَرِّبِ اللَّحْمَ مِنْ فِيكَ، إِنَّهُ أَهْنَأُ وَأَمْرَأُ " أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنَا أَبُو

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Ebû Dâvud 4/145 (3778).

[2] Buhârî, *at'ime* (6/204, 206, 215) ve Müslim 1/274 (93).

سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، ثَنَا الزَّعْفَرَانِيُّ، ثَنَا رِبْعِيُّ بْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ، فَذَكَرَهُ

5507- Safvân b. Umeyye şöyle demiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), benim kemiğin üzerinden etleri elimle kopardığımı görünce: *"Ey Safvân!"* diye seslendi: "Buyur emrindeyim" dediğimde: *"Eti kemikten ağzınla (dişlerinle) koparıp ye. Öylesi daha lezzetli ve hazmı daha kolaydır"* buyurdu. [1]

٥٥٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْمُنَادِي، ثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، ثَنَا الْمُجَاشِعِيُّ هِشَامُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثَنَا يَزِيدُ الرَّقَاشِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " خَيْرُ الْإِدَامِ اللَّحْمُ، وَهُوَ سَيِّدُ الْإِدَامِ "

5508- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"En güzel katık ettir. O, katıkların efendisidir"* buyurmuştur.[2]

٥٥٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ أَحْمَدَ الْعَبَّادِيُّ، أَنَا أَبُو عَلِيٍّ الصَّوَّافُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ، ثَنَا سَهْلُ بْنُ الْعَبَّاسِ، ثَنَا مَسْعَدَةُ بْنُ الْيَسَعِ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: " اللَّحْمُ مِنَ اللَّحْمِ، فَمَنْ لَمْ يَأْكُلِ اللَّحْمَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا، سَاءَ خُلُقُهُ "

5509- Hz. Ali der ki: "Et etten biter. Her kim kırk gün et yemezse ahlakı kötü olur."[3]

٥٥١٠ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، إِمْلَاءً، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ هَارُونَ الشَّافِعِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادِ بْنِ قَيْسٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ بَكَّارٍ، ثَنَا أَبُو هِلَالٍ الرَّاسِبِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " سَيِّدُ الْإِدَامِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ: اللَّحْمُ، وَسَيِّدُ الشَّرَابِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ: الْمَاءُ، وَسَيِّدُ الرَّيَاحِينِ

---

[1] İsnâdında kopukluk vardır. Ebû Dâvud 4/145 (3779).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (7/2566).

[3] İsnâdı güçlü değildir.

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ: الْفَاغِيَةُ، يَعْنِي الْحِنَّاءَ " وَرَوَاهُ جَمَاعَةٌ عَنْ أَبِي هِلَالٍ الرَّاسِبِيِّ، تَفَرَّدَ بِهِ أَبُو هِلَالٍ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمٍ

5510- Abdullah b. Bureyde'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünyada ve âhirette katığın efendisi ettir. Dünyada ve âhirette içeceğin efendisi sudur. Dünyada ve âhirette kokuların efendisi kına çiçeğidir"* buyurmuştur.[1]

Bazıları bunu Ebî Hilâl er-Râsibî kanalıyla rivayet etmişlerdir.

Ebû Hilal Muhammed b. Süleym bunu rivayette tek kalmıştır.

٥٥١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، ثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ زَهْدَمٍ الْجَرْمِيِّ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ: " رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَأْكُلُ الدَّجَاجَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَرَ، عَنْ سُفْيَانَ

5511- Ebû Mûsa el-Eş'arî: "Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) tavuk (eti) yediğini gördüm" demiştir.[2]

Müslim bunu İbn Ebî Ömer — Süfyân kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

٥٥١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيِّ بْنُ شَاذَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَهْدِيُّ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عُمَرَ بْنِ سَفِينَةَ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي سَفِينَةَ قَالَ: " أَكَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ لَحْمَ الْحُبَارَى

5512- İbrâhîm b. Ömer b. Sefîne'nin, babasından bildirdiğine göre dedesi Sefîne: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte toy kuşu yedim" demiştir.[4]

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *imân* (6/228) ve Müslim (2/1271).

[4] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 4/155 (3797) ve Tirmizî 4/272 (1828).

الثَّرِيدُ وَغَيْرُهُ مِمَّا يَكُونُ أُدُمًا

Tirid ve Katık Olabilecek Başka Şeyler

رُوِّينَا عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، وَأَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " فَضْلُ عَائِشَةَ عَلَى النِّسَاءِ، كَفَضْلِ الثَّرِيدِ عَلَى سَائِرِ الطَّعَامِ "

Enes b. Mâlik ve Ebû Mûsa kanalıyla bize bildirilene göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Âişe'nin diğer kadınlara üstünlüğü, tiridin diğer yemeklere olan üstünlüğü gibidir"* buyurmuştur.

٥٥١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَسَّانٍ السَّمْتِيُّ، ثَنَا الْمُبَارَكُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ رَجُلٍ، مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: " كَانَ أَحَبُّ الطَّعَامِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، الثَّرِيدَ مِنَ الْخُبْزِ، وَالثَّرِيدَ مِنَ الْحَيْسِ "

5513- İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) için en güzel yemek, ekmekten yapılan tirid ve haystan yapılan tirid idi."[1]

٥٥١٤ - وَرُوِّينَا فِي كِتَابِ السُّنَنِ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، أَنَّهَا كَانَتْ إِذَا ثَرَدَتْ غَطَّتْهُ شَيْئًا، حَتَّى يَذْهَبَ فَوْرُهُ، ثُمَّ تَقُولُ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّهُ أَعْظَمُ لِلْبَرَكَةِ أَنْبَأَنِيهِ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، إِجَازَةً أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي قُرَّةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، فَذَكَرَهُ

وَرُوِّينَا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " لَا يُؤْكَلُ طَعَامٌ حَتَّى يَذْهَبَ بُخَارُهُ " وَرُوِّينَا فِي مَعْنَاهُ عَنْ أَبِي ذَرٍّ

5514- *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da zikrettiğimize göre Esmâ binti Ebî Bekr tirid yaptığı zaman kaynaması (ve harareti) gidene kadar onu bir şeyle örter ve:

---

[1] İsnâdında adı belirlenmeyen bir ravi vardır ve zayıf bir hadistir. Ebû Dâvud 4/148 (3783).

"Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Böylesi bereket için daha büyüktür (daha uygundur)*» buyurduğunu işittim" derdi.[1]

Bize bildirilene göre Ebû Hureyre: "Yemek buharı gidinceye kadar yenilmez" derdi.[2]

Ebû Zer kanalıyla mânâ olarak aynısı zikredilmiştir.[3]

٥٥١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ هَانِئٍ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ مُعَاوِيَةَ بْنِ خَدِيجٍ: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنِ الطَّعَامِ الْحَارِّ، حَتَّى يَبْرُدَ " وَهَذَا مُنْقَطِعٌ

5515- Abdulvâhid b. Muâviye b. Hadîc'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) soğuyana kadar sıcak yemeğin yenilmesini yasaklamıştır.[4]

İsnâdında kopukluk vardır.

٥٥١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الْعَسْكَرِيُّ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، ثَنَا أَبُو الْمُسَيِّبِ سَلْمُ بْنُ سَلَّامٍ الْوَاسِطِيُّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ الْغَسَّانِيِّ، عَنْ ضَمْرَةَ بْنِ حَبِيبٍ، عَنْ صُهَيْبٍ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ، عَنْ أَكْلِ الطَّعَامِ الْحَارِّ، حَتَّى يَسْكُنَ "

5516- Suheyb'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) soğuyana kadar sıcak yemeğin yenilmesini yasaklamıştır.[5]

٥٥١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازِ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرٍ، أَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، أَنَا عِيسَى بْنُ النُّعْمَانِ بْنِ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاذَ بْنَ رِفَاعَةَ، عَنْ رَافِعٍ، يُحَدِّثُ عَنْ خَوْلَةَ بِنْتِ قَيْسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ دَخَلَ عَلَيْهَا فَصَنَعَتْ خَزِيرَةً

---

[1] İsnâdı hasendir. Dârimî (sh. 496), Ahmed, *Müsned* (6/350), İbn Hibbân, *Sahîh* 7/231 (5184), Taberânî, *M. el-Kebîr* 24/85 (226), Hâkim, *Müstedrek* (4/118) ve Beyhakî, *Âdâb* (582).

[2] Beyhakî, *Sünen* (7/280).

[3] Beyhakî, *es-Sünen el-Kübrâ* (7/280).

[4] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır ve mürsel bir hadistir.

[5] İsnâdı güçlü değildir.

فَلَمَّا قَدَّمْتَهَا إِلَيْهِ، فَوَضَعَ يَدَهُ فِيهَا، وَجَدَ حَرَّهَا فَقَبَضَهَا، ثُمَّ قَالَ: " يَا خَوْلَةُ لَا نَصْبِرُ عَلَى حَرٍّ، ولَا نَصْبِرُ عَلَى بَرْدٍ "

وَرُوِّينَا فِي الْحَدِيثِ الثَّابِتِ عَنْ عِتْبَانَ بْنِ مَالِكٍ فِي دُخُولِ النَّبِيِّ ﷺ بَيْتَهُ حِينَ دَعَاهُ لِيُصَلِّيَ، فِي بَيْتِهِ قَالَ: " فَحَبَسْنَاهُ عَلَى خَزِيرَةٍ صَنَعْنَاهَا لَهُ "

وَرُوِّينَا فِي الْحَدِيثِ الثَّابِتِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، فِي قِصَّةِ صَفِيَّةَ بِنْتِ حُيَيٍّ قَالَ: " حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالصَّهْبَاءِ صَنَعَ حَيْسًا فِي نِطَعٍ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي يَعْنِي النَّبِيَّ ﷺ، فَدَعَوْتُ رِجَالًا، فَأَكَلُوا "

5517- Râfi' bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Havle binti Kays'ın yanına girince Havle kendisine bulamaç hazırladı ve önüne koydu. Resûlullah (sallellehu aleyhi vesellem) elini uzatıp sıcak olduğunu görünce elini geri çekip: *"Ey Havle! Biz sıcağa da, soğuğa da sabredemeyiz (dayanamayız)"* buyurdu.[1]

Sâbit olmuş bir kanalla bize bildirilene göre İtbân b. Mâlik, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) evinde namaz kılması için davet ettiğinde: "Onu kendisi için hazırladığımız bulamaç için yanımızda tuttuk" demiştir.[2]

Sâbit olmuş bir kanalla bize bildirilene göre Enes b. Mâlik, Safiyye binti Huyey'in kıssası altında: "Sahbâ denilen yerde iken Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir kapta *hays* (hurma, yağ ve peynir karışımı) yaptı. Sonra beni bir takım insanları davet etmem için gönderdi ve davetliler ondan yediler" demiştir.[3]

٥٥١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي قَالَا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْمُنَادِي، ثَنَا رَوْحٌ، ثَنَا أَيْمَنُ بْنُ نَابِلٍ، حَدَّثَتْنِي فَاطِمَةُ بِنْتُ أَبِي لَيْثٍ، عَنْ أُمِّ كُلْثُومٍ بِنْتِ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَقْرَبٍ قَالَتْ: سَمِعْتُ عَائِشَةَ تَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " عَلَيْكُمْ بِالتَّابِنِ الْبَغِيضِ النَّافِعِ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، إِنَّهُ لَيَغْسِلُ

---

[1] İsnâdı sahihtir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 24/231 (588).

[2] Buhârî, *salât* (1/109, 110, 2/55, 6/206) ve Müslim 1/456 (265).

[3] Buhârî, *buyû'* (3/42, 43) ve Müslim 1/993 (462).

بَطْنَ أَحَدِكُمْ، كَمَا يَغْسِلُ أَحَدُكُمْ وَجْهَهُ بِالْمَاءِ مِنَ الْوَسَخِ " قَالَ: فَكَانَ إِذَا ابْتُلِيَ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِهِ، لَا تَنْزِلُ الْبُرْمَةُ عَلَى النَّارِ، حَتَّى يَأْتِيَ عَلَى أَحَدِ طَرَفَيْهِ "

وَرُوِّينَا عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ التَّلْبِينَةَ تُجِمُّ فُؤَادَ الْمَرِيضِ، وَتَذْهَبُ بِبَعْضِ الْحُزْنِ "

قَالَ أَبُو سُلَيْمَانَ: قال الْأَصْمَعِيُّ: " إِنَّهَا حِسَاءٌ يُعْمَلُ مِنْ دَقِيقٍ أَوْ مِنْ نُخَالَةٍ، وَيُجْعَلُ فِيهَا عَسَلٌ " وَقَالَ بَعْضُهُمْ: وَلَا أُرَاهَا سُمِّيَتْ تَلْبِينَةً إِلَّا تَشْبِيهًا لَهَا بِاللَّبِنِ لِبَيَاضِهَا وَرِقَّتِهَا

5518- Hz. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yararlı olup hoşlanılmayan telbîne'ye (bulamaç yemeye) devam ediniz. Canım elinde olana yemin olsun ki o, sizden birinin midesini kişinin yüzünün kirini su ile yıkaması gibi yıkar"* buyurduğunu işittim.[1]

Urve kanalıyla bize bildirilene göre Hz. Âişe, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem): *"Telbîne, hastanın kalbini rahatlatır ve hüznün bir kısmını giderir"* buyurduğunu söylemiştir.[2]

Ebû Süleymân'ın bildirdiğine göre Asmaî: "Telbîne, undan veya kepekten yapılan çorbadır. İçine bal da konulur" demiştir. Bir kişi de: "Renginin süt gibi beyaz olması ve ince olması sebebiyle buna telbîne adı verilmiştir" demiştir.

٥٥١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، ثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنِ السَّمَّاكِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْمُنَادِي، ثَنَا شَبَابَةُ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: " أَوْصَانِي النَّبِيُّ ﷺ بِثَلَاثٍ: أَنْ أَسْمَعَ وَأُطِيعَ، وَلَوْ لِعَبْدٍ مُجَدَّعِ الْأَطْرَافِ، وَإِذَا صَنَعْتُ مَرَقَةً فَأُكْثِرُ مَاءَهَا، ثُمَّ أَنْظُرُ إِلَى أَهْلِ بَيْتٍ قَرِيبٍ مِنْ جِيرَتِي، فَأُصِيبُهُمْ مِنْهُ بِرِزْقٍ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ

5519- Ebû Zer der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bana üç şeyi vasiyet etti. (İdareci) uzuvları kesik bir köle olsa bile işitip itaat etmemi, çorba

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 2/1140 (3446).

[2] Buhârî, *at'ime* (6/205) ve Müslim 2/1736 (90).

yaptığım zaman suyunu çok koymamı ve komşularımdan bir ev halkına bakıp onlara da vermemi."

Müslim bunu Şu'be kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

٥٥٢٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا تَمْتَامٌ، وَعَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُعَاوِيَةَ، قَالَا: ثنا مُسْلِمٌ وَهُوَ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فَضَاءٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: وَفِي رِوَايَةِ تَمْتَامٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِذَا اشْتَرَى أَحَدُكُمْ لَحْمًا فَلْيُكْثِرْ مَرَقَتَهُ، فَإِنْ لَمْ يُصِبْ أَحَدُكُمْ لَحْمًا أَصَابَ مَرَقَتَهُ، وَهُوَ أَحَدُ اللَّحْمَيْنِ " وَقَالَ عَبْدُ الْعَزِيزِ فِي رِوَايَتِهِ: إِنْ لَمْ يُصِبْ مِنَ اللَّحْمِ، أَصَابَ مِنَ الْمَرَقِ، وَهُوَ أَحَدُ اللَّحْمَيْنِ، وَلْيُعَرِّفْ جِيرَانَهُ، تَفَرَّدَ بِهِ مُحَمَّدُ بْنُ فَضَاءٍ وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ

5520- Alkame b. Abdillah el-Muzenî'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Sizden biri et satın alırsa suyunu biraz çok koysun. Sizden biri (yemek sırasında) ete rastlamayıp suya rastlarsa en azından suyundan içmiş olur. O da artık iki etten biridir"* buyurmuştur.[2]

Abdulazîz rivayetinde: *"Kişi etten yiyemese en azından suyundan içmiş olur. O da artık iki etten biridir. İyilik olması için de kişi ondan bir miktar komşusuna da versin"* şeklindedir.

Muhammed b. Fedâ bunu rivayette tek kalmıştır ve güçlü biri değildir.

٥٥٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ الدِّمْيَاطِيُّ، ثنا شُعَيْبُ بْنُ يَحْيَى التُّجِيبِيُّ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، أَنَّ رَبِيعَةَ بْنَ يَزِيدَ الدِّمَشْقِيَّ، أَخْبَرَهُمْ عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ، أَنَّهُ قَالَ: كُنْتُ مِنْ أَصْحَابِ الصُّفَّةِ، أَقْوَامٌ لَا عَشَائِرَ لَهُمْ، فَدَعَانِي رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمًا، فَأَخَذَ قُرْصًا، فَكَسَرَهَا فِي صَحْفَةٍ، وَجَعَلَ عَلَيْهَا مَاءً سُخْنًا، وَوَدَكًا، ثُمَّ سغسغها، ثُمَّ لَبَّقَهَا، ثُمَّ صعنبها، ثُمَّ قَالَ: " انْطَلِقْ، ادْعُ لِي عَشْرَةً مِنْ أَصْحَابِكَ أَنْتَ عَاشِرُهُمْ " فَدَعَوْتُهُمْ فَقَالَ:

---

[1] Müslim 2/1467 (36), 3/2025 (143).

[2] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 4/274 (1833).

" اجْلِسُوا اذْكُرُوا اللهَ، وَكُلُوا مِنْ أَسْفَلِهَا، وَلَا تَأْكُلُوا مِنْ أَعْلَاهَا، فَإِنَّ الْبَرَكَةَ تَنْزِلُ عَلَيْهَا مِنْ أَعْلَاهَا "

5521- Vâsile b. el-Eska' der ki: Ben aşiretleri olmayan Suffe ahalisinden biri idim. Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni davet etti. Bir ekmek alarak onu bir tabağın içine ufaladı. Sonra üzerine sıcak su ve yağ döktü. Sonra onu güzelce karıştırdı ve güzel bir hâle getirdi. Sonra onu kaldırdı ve: *"Git seninle birlikte bana on kişi getir"* buyurdu. Ben de (benimle birlikte) on kişiyle geldiğimde: *"Oturun, Besmele çekerek alt tarafından yiyin. Yüksek yerinden (ortasından) yemeyin. Zira bereket onun yüksek yerinden iner"* buyurdu.[1]

٥٥٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْحَافِظُ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، ثَنَا الْمُبَارَكُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ قَالَ: أَرْسَلَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ: إِنِّي قَدِ اتَّخَذْتُ لَكَ طَعَامًا، فَأْتِنِي مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ، فَأَتَاهُ فَقَالَ لَهُ: " يَا أَبَا سَعِيدٍ، إِنِّي لَسْتُ أَتَأَمَّرُ عَلَى أَحَدٍ، إِنَّمَا أَعُدُّكَ رَجُلًا مِنَّا ائْتِنَا بِالثَّرِيدِ، فَلَقَدْ كَانَ أَحَبُّ الطَّعَامِ إِلَى رَسُولِ اللهِ، الثَّرِيدَ مِنَ الْخُبْزِ، وَالثَّرِيدَ مِنَ التَّمْرِ، وَهُوَ الْحَيْسُ، فَلَمَّا رَفَعَ قَالَ: ارْفَعْ يَا غُلَامُ اللهُ الْمَحْمُودُ، اللهُ الْمَعْبُودُ الْمَشْكُورُ " كَذَا قَالَ عَنْ عِكْرِمَةَ، لَمْ يُذْكَرْ بَيْنَهُمَا أَحَدٌ

5522- İkrime der ki: Saîd b. Cübeyr, İbn Abbâs'a: "Senin için yemek hazırladım. Sevdiklerinle birlikte bana yemeğe gel" diye haber gönderdi. İbn Abbâs gelip: "Ey Ebû Saîd! Hiç kimseye emirde bulunmam. Ancak ben seni bizden saymaktayım. Bize tiridi getir. Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) en sevdiği yemek, ekmekten ve hurmadan, yani *hays*'tan yapılan tirittir" dedi. (Köle) sofrayı kaldırdığı zaman: "Kaldır ey köle! Hamdedilen Allah'tır. Kendisine ibadet edilen ve kendisine şükredilen Allah'tır" dedi. [2]

Aralarında kimse zikredilmeksizin İkrime kanalıyla bu şekilde rivayet edilmiştir.

---

[1] İsnâdı güçlü değildir. Ahmed, *Müsned* (3/490) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 22/86, 87 (208).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebî* (sh. 208, 209).

٥٥٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الشُّعَيْبِيُّ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِهِ السَّلِيطِيُّ، ثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، ثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ النُّفَيْلِيُّ، ثَنَا عَبَّادُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ طَلْحَةَ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَثْرِدُوا وَلَوْ بِالْمَاءِ "

5523- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Su ile (suya ekmek doğramakla da) olsa bile tirit yapınız"* buyurmuştur.[1]

٥٥٢٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي أَبُو مُحَمَّدٍ الْأَنْبَارِيُّ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ عَبَّادٍ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُعْجِبُهُ الثُّفْلُ " كَذَا قَالَ: وَرَوَاهُ غَيْرُهُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ سُلَيْمَانَ. " وَبَلَغَنِي عَنِ ابْنِ خُزَيْمَةَ، أَنَّهُ قَالَ: الثُّفْلُ: هُوَ الثَّرِيدُ، وَقَالَ: غَيْرُهُ: هُوَ الدَّقِيقُ، وَمَا لَا يُشْرَبُ، وَهَذَا الْحَدِيثُ قَدْ خُولِفَ عَبَّادُ فِي رَفْعِهِ "

5524- Enes'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) *süfl* yemeğini çok severdi.[2]

Bir başkası bunu aynı şekilde Saîd b. Süleymân kanalıyla rivayet etmiştir. Bana bildirildiğine göre İbn Huzeyme'den *süfl*'ün tirit olduğunu söylemiştir. Başkaları ise onun içilmeyen yemeklerden püre cinsinden bir yiyecek olduğunu söylemiştir. Bunun Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırılması konusunda Abbâd'a muhalefet edilmiştir.

٥٥٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، ثَنَا عَفَّانُ، ثَنَا حَمَّادٌ، وَوُهَيْبٌ جَمِيعًا، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: " كَانَ أَحَبُّ الطَّعَامِ إِلَى عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، الثُّفْلَ، وَكَانَ أَحَبُّ الشَّرَابِ إِلَيْهِ النَّبِيذَ " " وَهَذَا أَصَحُّ مِنَ الَّذِي قَبْلَهُ، وَاللهُ أَعْلَمُ، وَإِنَّمَا أَرَادَ بِالنَّبِيذِ الْحُلْوَ الَّذِي لَا يَشْتَدُّ، وَقَدْ ذَكَرْنَا فِي غَيْرِ هَذَا الْمَوْضِعِ مَا دَلَّ عَلَيْهِ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Evsat* 2/68 (1114).

[2] Ravileri güvenilirdir.

5525- Enes der ki: "Hz. Ömer yiyecekler arasında en fazla tiridi, içecekler arasında da şırayı severdi."[1]

Bu da bir önceki hadisten daha sahihtir. En doğrusunu Allah bilir. Şıradan kasıt da tadı keskinleşmemiş olan tatlı içecektir ki başka bir yerde buna delalet eden başka bir rivayetler de zikrettik.

٥٥٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْأَهْوَازِيُّ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَجِ الْأَزْرَقُ، ثَنَا حَجَّاجٌ قَالَ: قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ: أَخْبَرَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ أُمَيَّةَ، عَنْ رَجُلٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ، سُئِلَ يَا رَسُولَ اللهِ: أَيُّ الشَّرَابِ أَطْيَبُ؟ قَالَ: " الْحُلْوُ الْبَارِدُ "

5526- İbn Abbâs der ki: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi içecek daha lezzetlidir?" diye sorulunca: *"Tatlı ve soğuk olanıdır"* buyurdu.[2]

٥٥٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، أَيُّ الشَّرَابِ أَطْيَبُ؟ قَالَ: " الْحُلْوُ الْبَارِدُ " هَذَا مُرْسَلٌ وَكَذَا رَوَاهُ ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ مَعْمَرٍ، وَيُونُسَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، مُرْسَلًا، وَرَوَاهُ ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مَعْمَرٍ مَوْصُولًا

5527- Zührî der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Hangi içecek daha lezzetlidir?" diye sorulunca: *"Tatlı ve soğuk olanıdır"* buyurdu.[3]

Bu, mürsel bir hadistir. Aynı şekilde İbnu'l-Mübârek bunu Ma'mer ve Yûnus kanalıyla Zührî'den mürsel olarak rivayet etmiştir.[4] İbn Uyeyne bunu Ma'mer kanalıyla mevsûl (=merfu) olarak rivayet etmiştir.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Sa'd, *Tabakât* (3/318, 319).

[2] İsnâdında adı belirlenmeyen bir ravi vardır ve zayıf bir hadistir. Ahmed, *Müsned* (1/338) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/37).

[3] Ravileri güvenilirdir ve mürsel bir hadistir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/326 (19583) ve Beyhakî, *Âdâb* (572).

[4] Tirmizî 4/308 (1896).

٥٥٢٨ - كَمَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، قَالَا: أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ شَيْبَانَ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: " أَحَبُّ الشَّرَابِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، الْحُلْوُ الْبَارِدُ " وَكَذَلِكَ رَوَاهُ جَمَاعَةٌ عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ، وَالْأَوَّلُ أَصَحُّ

5528- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) en sevdiği içecek, tatlı ve soğuk olanıdır."[1]

Bazı kişiler bunu İbn Uyeyne kanalıyla rivayet etmiştir. Ancak birincisi daha sahihtir.

٥٥٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ شَوْذَبٍ الْمُقْرِئُ الْوَاسِطِيُّ، ثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَيُّوبَ، ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ الْعَامِرِيُّ، ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُحِبُّ الْحَلْوَاءَ، وَالْعَسَلَ "

وَرَوَاهُ زَمْعَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ ابْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَلَيْسَ بِمَحْفُوظٍ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ إِسْحَاقَ الْحَنْظَلِيِّ، عَنْ أَبِي أُسَامَةَ

5529- Hişâm b. Urve'nin, babasından bildirdiğine göre Hz. Âişe: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) helvayı ve balı severdi" demiştir.

Ayrıca Zem'a b. Sâlih bunu Zührî kanalıyla İbnu'l-Müseyyeb'ten, o da Ebû Hureyre'den rivayet etmiştir. Ancak bu isnâdıyla bilinen bir hadis değildir.[2]

Buhârî bunu *Sahîh*'te İshâk el-Hanzalî — Ebû Usâme kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

Ebû Süleymân (el-Hattâbî) der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) helvayı sevmesi canının onu çok çekmesinden ve istemesinden dolayı değildir. Canının her çektiğini yaptıran ve yiyen kimseler boğazlarına düşkün olup

---

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî 2/307 (1895)

[2] İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1086).

[3] Buhârî, at'ime (6/208) ve Müslim 2/1101, 1102 (21).

şehvetlerine uyan kimselerdir. Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) helva sunulduğu zaman ondan usûle uygun bir şekilde beğenerek yerdi. Bundan da tadının hoşuna gittiği anlaşılırdı."

Bu da değişik şeylerle tatlılar ve yiyecekler yapılmasının caiz olduğuna işaret etmektedir.

٥٥٣٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ زَكَرِيَّا الْمَدَائِنِيُّ، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ سَعِيدٍ الْهَاشِمِيِّ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ لَعَقَ الْعَسَلَ ثَلَاثَ غَدَوَاتٍ فِي كُلِّ شَهْرٍ، لَمْ يُصِبْهُ عَظِيمٌ مِنَ الْبَلَاءِ أَبَدًا "

5530- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim her ayda üç sabah bal yalarsa, o kimseye asla büyük bela (hastalık) isabet etmez"* buyurmuştur.[1]

٥٥٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّوَّافُ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ بَهْرَامَ الْخَزَّازُ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ أَبِي خَلَفٍ الْإِسْفَرَائِنِيُّ بِهَا، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ يَزْدَادَ بْنِ مَسْعُودٍ الْجَوْسَقَانِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ سُلَيْمَانَ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ بَهْرَامَ الْأَشْجَعِيُّ، ثَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ حَشْرَمٍ، عَنْ عَامِرِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: " بَعَثْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ مِنْ وَعَكٍ كَانَ بِي أَلْتَمِسُ مِنْهُ دَوَاءً أَوْ شِفَاءً، فَبَعَثَ إِلَيَّ بِعُكَّةٍ مِنْ عَسَلٍ " لَفْظُهُمَا سَوَاءٌ، غَيْرَ أَنَّ فِي حَدِيثِ الصَّوَّافِ، عَنْ مِسْعَرِ بْنِ كِدَامٍ

5531- Âmir b. Mâlik der ki: "Bir kişiyi ağrılarımdan dolayı bana bir ilaç getirmesi için Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) göndermiştim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine gönderdiğim kişiyle bana (küçük) bir tulumla bal gönderdi."[2]

٥٥٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُؤَمَّلِ، ثَنَا الْكُدَيْمِيُّ، ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ قَالَ: أَوَّلُ مَنْ خَبَصَ الْخَبِيصَ، عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ، قَدِمْتُ عَلَيْهِ عيرَ كَمِلِ النَّقِيِّ وَالْعَسَلِ، فَخَلَطَ بَيْنَهُمَا وَعَمِلَ الْخَبِيصَ،

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 2/1142 (3450).

[2] Birinci tarikiyle isnadı hasendir. İkinci tarikinde ise tanımadığım bir ravi vardır.

وَبَعَثَ بِهِ إِلَى مَنْزِلِ أُمِّ سَلَمَةَ، فَلَمْ يُصَادِفِ النَّبِيَّ ﷺ، فَلَمَّا وَضَعْتُهُ بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَكَلَهُ، فَاسْتَطَابَهُ، فَقَالَ: " مَنْ بَعَثَ هَذِهِ؟ " قَالَتْ: عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " اللهُمَّ إِنَّ عُثْمَانَ يَتَرَضَّاكَ فَارْضَ عَنْهُ " هَذَا مُنْقَطِعٌ

5532- Leys b. Ebî Süleymân der ki: Hurma ve yağ ile helva yapan ilk kişi Osmân b. Affân'dır. Osmân bal ve yağı karıştırıp un helvası yaptı. Sonra onu Ümmü Seleme'nin evine gönderdi. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o sırada orada değildi. Ümmü Seleme onu Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) önüne koyduğunda ondan yedi ve hoşuna gitti. *"Bunu kim gönderdi?"* diye sorunca, Ümmü Seleme: "Osmân b. Affân" karşılığını verdi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Osmân senin rızanı istemektedir, ondan razı ol"* diye dua etti.[1]

İsnâdında kopukluk vardır.

٥٥٣٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، أَنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ قُرَيْشٍ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُتَوَكِّلِ، ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمْزَةَ بْنِ يُوسُفَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَّامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَوْ غَيْرِهِ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى الْمِرْبَدِ، فَإِذَا عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ، يَقُودُ نَاقَةً تَحْمِلُ دَقِيقًا وَعَسَلًا وَسَمْنًا، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَنِخْ " فَأَنَاخَ فَدَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِبُرْمَةٍ فَجُعِلَ فِيهَا مِنَ الدَّقِيقِ وَالسَّمْنِ وَالْعَسَلِ، ثُمَّ أَمَرَ فَأُوقِدَ تَحْتَهَا حَتَّى نَضِجَ وَأَدْرَكَ، ثُمَّ قَالَ لِأَصْحَابِهِ: " كُلُوا " وَأَكَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، ثُمَّ قَالَ: " هَذَا شَيْءٌ تَدْعُوهُ فَارِسُ الْخَبِيصَ "

5533- Muhammed b. Hamza b. Yûsuf b. Abdillah b. Sellâm, babası kanalıyla dedesinden veya başka birinden bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (hurma) harman(ın)a çıkınca Osmân b. Affân'ın un, bal ve yağ yüklü bir deveyi çektiğini gördü. Kendisine: *"Deveyi çökert"* buyurdu. Sonra bir çömlek getirtip içine un, yağ ve baldan bir miktar koydu. Sonra da altının yakılmasını emretti. Pişince de ashâbına: *"Yiyin!"* buyurdu. Resûlullah ta

[1] İsnâdı çok zayıftır.

(sallallahu aleyhi vesellem) ondan yedi ve: *"İşte bu İranlıların helva dedikleri şeydir"* buyurdu. [1]

٥٥٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعِيدٍ، ثَنَا أَبُو يَحْيَى زَكَرِيَّا بْنُ الْحَارِثِ الْبَزَّارُ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ السَّرَّاجِ الْأَزْدِيُّ، ثَنَا سُهَيْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، ثَنَا بَقِيَّةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْأَلْهَانِيِّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَلْبُ الْمُؤْمِنِ حُلْوٌ، يُحِبُّ الْحَلَاوَةَ " " أَوْرَدَهُ شَيْخُنَا فِي التَّارِيخِ فِي تَرْجَمَةِ سَهْلِ بْنِ بِشْرِ بْنِ الْقَاسِمِ النَّيْسَابُورِيِّ، وَمَتْنُ الْحَدِيثِ مُنْكَرٌ، وَفِي إِسْنَادِهِ مَنْ هُوَ مَجْهُولٌ "

5534- Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müminin kalbi tatlıdır ve tatlıyı sever"* buyurmuştur.[2]

Hocamız bunu *Târîh*'te Sehl b. Bişr b. el-Kâsım en-Nîsâbûrî'nin biyografisinde zikretmiştir. Hadisin metni münkerdir ve isnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

٥٥٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ دَنُوقَا، ثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ يُونُسَ يَعْنِي ابْنَ عُبَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: صَلَّيْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ الظُّهْرَ أَوِ الْعَصْرَ، فَلَمَّا سَلَّمْنَا قَالَ: " عَلَى أَمَاكِنِكُمْ مَكَانَكُمْ " قَالَ: وَأُهْدِيَتْ لَهُ جَرَّةٌ فِيهَا حَلْوَاءُ، فَجَعَلَ يَأْتِي عَلَى رَجُلٍ، رَجُلٍ فَيُلْعِقُهُ، حَتَّى أَتَى عَلَيَّ، وَأَنَا غُلَامٌ، فَأَلْعَقَنِي لَعْقَةً، ثُمَّ قَالَ: " أَزِيدُكَ؟ " فَقُلْتُ: نَعَمْ، فَأَلْعَقَنِي أُخْرَى لِصِغَرِي، فَلَمْ يَزَلْ كَذَلِكَ، حَتَّى أَتَى عَلَى آخِرِ الْقَوْمِ

5535- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte öğle veya ikindi namazını kıldık. Selam verdiğimizde: *"Yerinizde kalın"* buyurdu. Kendisine bir küp helva hediye edilmişti. Her adamı birer birer dolaşıp her kişiye birer lokma vermeye başladı. Ali'den sonra sıra bana gelmişti. Ben o zamanlar daha çocuktum. Bana da bir lokma verdi. Sonra bana: *"Daha*

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Taberânî, *es-Sağîr* (2/24).

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır ve mevzu bir hadistir.

vereyim mi?" diye sorunca: "Evet" dedim. Küçük olmamdan dolayı bana bir lokma daha verdi. Oradaki sonuncu kişiye varana kadar böyle devam etti.[1]

٥٥٣٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَزَّازُ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَرْعَرَةَ الشَّامِيُّ، ثَنَا فَضَالَةُ بْنُ حُصَيْنٍ الْعَطَّارُ الضَّبِّيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا أُتِيَ أَحَدُكُمْ بِالطِّيبِ: فَلْيَمَسَّ مِنْهُ، وَإِذَا أُتِيَ بِالْحَلْوَاءِ: فَلْيُصِبْ مِنْهُ " " تَفَرَّدَ بِهِ فَضَالَةُ بْنُ حُصَيْنٍ الْعَطَّارُ، وَكَانَ مُتَّهَمًا بِهَذَا الْحَدِيثِ وَاللهُ أَعْلَمُ "

5536- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden birine güzel bir koku ikram edilirse, ondan sürünsün. Tatlı ikram edildiğinde de ondan yesin"* buyurmuştur.[2]

Fadâle b. Husayn el-Attâr bunu rivayette tek kalmıştır ve bu hadisi uydurmakla itham edilen biridir. En doğrusunu Allah bilir.

٥٥٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنِ السَّمَّاكِ، ثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا بَكَّارُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَوْنٍ قَالَ: " مَا أَتَيْنَا ابْنَ سِيرِينَ فِي يَوْمِ عِيدٍ قَطُّ، إِلَّا أَطْعَمَنَا خَبِيصًا أَوْ فَالُوذَقَ "

5537- Abdullah b. Avf der ki: "İbn Sîrîn'e gittiğimiz hiçbir bayram günü yoktur ki mutlaka bize helva veya palûze[3] yedirmiştir."[4]

٥٥٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مِهْرَانَ، ثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عِيسَى بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، ح وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا أَبُو شُعَيْبٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرَّانِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثَنَا زُهَيْرٌ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عِيسَى، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَفِي رِوَايَةِ سُفْيَانَ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " كُلُوا الزَّيْتَ وَادَّهِنُوا بِهِ، فَإِنَّهُ مِنْ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 2/1142 (3451).

[2] İsnâdı zayıftır. Ukaylî, *ed-Duafâ* (3/455), İbn Hibbân, *el-Mecruhîn* (2/199), Zehebî, *el-Mîzân* (3/348), İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (3/20) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2046).

[3] Un, su ve bal karışımından yapılan bir tatlıdır.

[4] İsnâdı güçlü değildir. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/269).

شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ " أَخْرَجَهُ أَبُو عِيسَى فِي كِتَابِهِ مِنْ حَدِيثِ الثَّوْرِيِّ، وَعَطَاءٍ هَذَا، فَقَالَ: إِنَّهُ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ

5538- Ebû Useyd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Zeytinyağını yiyin ve sürünün. Zira o, bereketli bir ağacın ürünüdür."*[1]

Ebû İsa (Tirmizî) bunu kitabında Sevrî kanalıyla rivayet etmiş[2] ve Atâ hakkında: "Bu kişi Şam halkından birisidir" demiştir.

٥٥٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: أَحْسِبُهُ عَنْ عُمَرَ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " ائْتَدِمُوا بِالزَّيْتِ وَادَّهِنُوا بِهِ، فَإِنَّهُ يَخْرُجُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ " وَرَوَاهُ أَيْضًا زَمْعَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ زِيَادِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَرَ، مَرْفُوعًا

5539- Hz. Ömer'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zeytinyağını katık olarak kullanın ve sürünün. Zira o, bereketli bir ağacın ürünüdür"* buyurmuştur.[3]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.

٥٥٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْخَلِيلِ، ثَنَا الْوَاقِدِيُّ، ثَنَا أَبُو حَزْرَةَ يَعْقُوبُ بْنُ مُجَاهِدٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ عَائِشَةَ تَقُولُ: وَذُكِرَ عِنْدَهَا الزَّيْتُ، فَقَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَأْمُرُ أَنْ يُؤْكَلَ وَيُدَّهَنَ وَيُتَسَعَّطَ بِهِ وَيَقُولُ: " إِنَّهُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ "

5540- Seleme b. Ebî Seleme b. Abdirrahmân'ın, babasından bildirdiğine göre Hz. Âişe'nin yanında zeytinyağından bahsedilince şöyle demiştir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun yenilmesini, sürünmesini ve (hasta kişilerde) burna damlatılmasını emreder ve: «*Çünkü o, bereketli bir ağacın ürünüdür*» buyururdu."[4]

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Tirmizî, *Sünen* 4/285 (1852).

[3] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/285 (1851) ve İbn Mâce 2/1103 (3319).

[4] İsnâdı zayıftır.

٥٥٤١ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا الْمُثَنَّى بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا طَلْحَةُ بْنُ نَافِعٍ قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ يَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الْخَلَّ، نِعْمَ الْأُدُمُ هُوَ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُلَيَّةَ

5541- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gerçekten sirke ne güzel bir katıktır"* buyurmuştur.[1]

Müslim bunu İbn Uleyye kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٥٥٤٢ - حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْمُسْتَمْلِيُّ، أَنَا حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّفَّاءُ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا الْمُثَنَّى بْنُ سَعِيدٍ الْأَزْدِيُّ، ثَنَا طَلْحَةُ بْنُ نَافِعٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: أَخَذَ النَّبِيُّ ﷺ بِيَدِي، فَأَتَى بَعْضَ بُيُوتِهِ، فَقَالَ لَهُمْ: " هَلْ عِنْدَكُمْ غَدَاءٌ؟ فَقَالُوا: لَا، إِلَّا فَلَقٌ فَقَالَ: " هَاتُوهُ " ثُمَّ قَالَ: " هَلْ مِنْ أُدُمٍ؟ " قَالُوا: لَا، إِلَّا خَلٌّ، فَقَالَ لَهُمْ: " هَاتُوهُ، فَنِعْمَ الْإِدَامُ الْخَلُّ " قَالَ جَابِرٌ: فَالْخَلُّ يُعْجِبُنِي مُنْذُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ مَا يَقُولُ

5542- Câbir b. Abdillah der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) elimden tutup beni evlerinden birine götürdü. Onlara: *"Yanınızda yiyecek bir şey yok mu?"* diye sorunca: "Hayır, sadece ekşiyip kesilen süt vardır" dediler. *"O zaman onu getirin"* buyurdu. Sonra da: "Katık olarak bir şey yok mu?" diye sorunca: "Hayır, sadece sirke vardır" dediler. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman onu getirin, sirke ne güzel bir katıktır"* buyurdu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) böyle dediğini işittiğim zamandan beri sirkeyi severim.[3]

٥٥٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ مَسْعُودٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْجُرْجَانِيِّ الْأَدِيبِ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ الدِّمَشْقِيُّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، ثَنَا نَافِعٌ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا أَقْفَرَ بَيْتٌ، فِيهِ خَلٌّ "

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 2/1266 (167).

[3] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/170 (3821).

5543- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sirkesi bulunan bir ev, (katıktan) yoksun sayılmaz"* buyurmuştur.[1]

٥٥٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ السَّرَّاجُ، ثَنَا مُطَيَّنٌ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ ثَابِتٍ الثُّمَالِيِّ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ أُمِّ هَانِئٍ قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ: " عِنْدِكِ شَيْءٌ؟ " فَقُلْتُ: لَا، إِلَّا كِسْرٌ يَابِسٌ، وَخَلٌ فَقَالَ: " مَا أَقْفَرَ مِنْ أُدُمٍ بَيْتٌ فِيهِ خَلٌّ " رَوَاهُ أَبُو عِيسَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَلَاءِ

5544- Ümmü Hâni der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma girdi ve: "Yanında (yiyecek) bir şey var mıdır?" diye sordu. "Hayır, sadece kuru bir ekmek parçası ve sirke vardır" dediğimde: *"Sirkesi bulunan bir ev, katıktan yoksun sayılmaz"* buyurdu.[2]

٥٥٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو قَالَا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ بِشْرٍ الْهَمْدَانِيُّ، ثَنَا سَعْدَانُ بْنُ الْوَلِيدِ، بَيَّاعُ السَّابِرِيِّ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ، عَلَى أُمِّ هَانِئٍ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ، وَكَانَ جَائِعًا فَقَالَ لَهَا: " عِنْدِكِ طَعَامٌ آكُلُهُ؟ " فَقَالَتْ: إِنَّ عِنْدِي لَكِسَرًا يَابِسَةً، وَإِنِّي لَأَسْتَحِي أَنْ أُقَرِّبَهَا إِلَيْكَ، فَقَالَ: " هَلُمِّيهَا " فَكَسَّرَهَا فِي مَاءٍ، وَجَاءَتْهُ بِمِلْحٍ فَقَالَ: " مَا مِنْ إِدَامٍ؟ " فَقَالَتْ: مَا عِنْدِي يَا رَسُولَ اللهِ إِلَّا شَيْءٌ مِنْ خَلٍّ فَقَالَ: " هُلُمِّيهِ " فَلَمَّا جَاءَتْ بِهِ صَبَّهُ عَلَى طَعَامِهِ، فَأَكَلَ مِنْهُ، ثُمَّ حَمِدَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ، ثُمَّ قَالَ: " نِعْمَ الْإِدَامُ الْخَلُّ يَا أُمَّ هَانِئٍ، لَا يَفْقَرُ بَيْتٌ فِيهِ خَلٌّ "

5545- İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam), Mekke'nin fetih günü aç bir şekilde Ümmü Hâni binti Ebî Tâlib'in yanına girdi ve: *"Yanında yiyebileceğim bir şey var mı?"* diye sordu. Ümmü Hâni: "Yanımda kuru ekmek kırıntıları var. Ancak sana onları ikram etmekten utanırım" deyince, Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem): *"Onları getir"* buyurdu. (Getirdiğinde) onları suyun içine ufaladı. Ümmü Hâni kendisine tuz getirince: *"Katık olarak bir şey yok mu?"* diye sordu. O da: "Ey Allah'ın Resûlü! Yanımda sirkeden başka bir şey

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2168).

[2] İsnâdı zayıftır ve şahitleriyle hasen bir hadistir. Tirmizî 4/279 (1841).

yoktur" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Getir onu"* buyurdu. Getirince de onu yemeğinin üzerine döktü ve yedi. Sonra Yüce Allah'a hamd edip: *"Ey Ümmü Hâni! Sirke ne güzel bir katıktır. Sirkesi bulunan bir ev (katıktan) yoksun sayılmaz"* buyurdu.[1]

٥٥٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ ثَابِتٍ، وَعَاصِمٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ رَجُلًا خَيَّاطًا، دَعَا رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَرَّبَ لَهُ ثَرِيدًا قَدْ صَبَّ عَلَيْهِ دُبَّاءَ فَأَخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الدُّبَّاءَ فَأَكَلَهُ قَالَ: وَكَانَ يُحِبُّ الدُّبَّاءَ " قَالَ ثَابِتٌ: سَمِعْتُ أَنَسًا، يَقُولُ: فَمَا صُنِعَ لِي طَعَامٌ أَقْدِرُ أَنْ يُصْنَعَ فِيهِ دُبَّاءٌ، إِلَّا صُنِعَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ بْنِ حُمَيْدٍ وَغَيْرُهُ عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ

5546- Enes b. Mâlik bildiriyor: Bir terzi Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) davet edip içinde kabak olan etin döküldüğü tirit ikram edilince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kabağı alıp yemeye başladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kabağı severdi. Sâbit der ki: Enes'in: "Bundan sonra, ne zaman içinde kabak olan bir yemek yaptırabildiysem yaptırmışımdır" dediğini işittim.

Müslim bunu *Sahîh*'te Abd b. Humeyd kanalıyla[2] ve bir başkası da Abdurrezzâk kanalıyla rivayet etmiştir.

٥٥٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى قَالَا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، أَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَزْيَدٍ، ثَنَا مَخْلَدُ بْنُ قُرَيْشٍ، أَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ دَلْهَمٍ، عَنْ عَطَاءٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " عَلَيْكُمْ بِالْقَرْعِ فَإِنَّهُ يَزِيدُ فِي الْعَقْلِ، وَيُكَبِّرُ الدِّمَاغَ "

5547- Atâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kabak yemeye bakın. Çünkü o, aklı arttırır ve beyni büyütür"* buyurmuştur.[3]

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Ancak diğer ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (4/54).

[2] Müslim (2/1615).

[3] İsnâdı zayıftır.

٥٥٤٨ - وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ عَطَاءٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قُدِّسَ الْعَدَسُ عَلَى لِسَانِ سَبْعِينَ نَبِيًّا، مِنْهُمْ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَهُوَ يُرِقُّ الْقَلْبَ، وَيُسْرِعُ الدَّمْعَةَ " كِلَاهُمَا مُنْقَطِعٌ

5548- Aynı isnâd ile Atâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mercimek yetmiş peygamberin dili ile takdis edilmiştir (övülmüştür). Bu peygamberlerden biri Hz. İsa'dır. Mercimek kalbi yumuşatır ve gözyaşını hızlandırır"* buyurmuştur.[1]

Her ikisi de munkatı'dır.

٥٥٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، ثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْجُمَاجِيُّ، أَنَا أَبُو الْجَهْمِ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَعْقُوبَ الْجَوْزَجَانِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ إِسْحَاقَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ يَقُولُ: سُئِلَ ابْنُ الْمُبَارَكِ عَنِ الْحَدِيثِ الَّذِي حَدَّثَ فِي أَكْلِ الْعَدَسِ أَنَّهُ قُدِّسَ عَلَى لِسَانِ سَبْعِينَ نَبِيًّا؟ وَقَالَ: " وَلَا عَلَى لِسَانِ نَبِيٍّ وَاحِدٍ، وَإِنَّهُ لَمُؤْذِنٌ مُنَفِّخٌ " مَنْ يُحَدِّثُكُمْ بِهِ قَالَ: سَالِمُ بْنُ سَالِمٍ قَالُوا: عَمَّنْ؟ قَالُوا: عَنْكَ قَالَ: وَعَنِّي أَيْضًا

5549- İshâk b. İbrâhîm der ki: İbnu'l-Mübârek'e mercimek yeme konusundaki hadisi ve yetmiş peygamberin dili ile övüldüğünün sorulduğunu işittim. İbnu'l-Mübârek: "O, hiç bir peygamberin diliyle övülmemiştir. Çünkü mercimek, eziyet verici ve şişiricidir. Size bunu kim anlatmaktadır?" dediğinde: "Sâlim b. Sâlim anlatmaktadır" dediler. O: "Peki kimden naklederek anlatmaktadır?" dediğinde: "Senden nakletmektedir" dediler. Bunun üzerine İbnu'l-Mübârek: "Benden mi nakletmektedir?" dedi.[2]

٥٥٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ غَيْرَ مَرَّةٍ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ دَلُّوَيْهِ الدَّقَّاقُ، ثَنَا أَبُو الْأَزْهَرِ السَّلِيطِيُّ، ثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: " أَنَّ نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ، شَكَا إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ الضَّعْفَ، فَأَمَرَهُ بِأَكْلِ الْبَيْضِ " " تَفَرَّدَ بِهِ أَبُو الْأَزْهَرِ، عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (2/212).

[2] İsnâdı güçlü değildir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1173).

5550- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem): *"Peygamberlerden bir peygamber Yüce Allah'a zayıflığından dolayı şikâyette bulununca, Allah, ona yumurta yemesini emretti"* buyurmuştur.[1]

Ebu'l-Ezher bunu Ebu'r-Rabî' kanalıyla rivayette tek kalmıştır.

٥٥٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَمْرَوَيْهِ النُّوقَانِيُّ، ثَنَا تَمِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ، ثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، ح وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ الْأَهْوَازِيُّ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا عُبَيْدُ بْنُ حَاتِمٍ، ثَنَا سُوَيْدٌ، ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، ثَنَا عِيسَى بْنُ أَبِي عِيسَى الْبَصْرِيُّ، عَنْ مُوسَى، وَلَيْسَ بِالْأَهْوَازِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " سَيِّدُ إِدَامِكُمُ الْمِلْحُ "

5551- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Katığınızın efendisi tuzdur"* buyurmuştur.[2]

٥٥٥١ - أخبرنا أبو سعد الماليني، أخبرنا أبو احمد بن عدي، حدثنا أبو قصي الدمشقي، حدثنا سليمان بن عبدالرحمن، حدثنا مروان بن معاوية الفزاري، حدثنا عِيسَى بْنُ أَبِي عِيسَى الْبَصْرِيُّ، أظنه عَنْ مُوسَى، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولَ اللهِ ﷺ: " سَيِّدُ إِدَامِكُمُ الْمِلْحُ "

5552- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Katığınızın efendisi tuzdur"* buyurmuştur.[3]

Beyhakî: "Bu hadisin işitilip işitilmediğini bilmiyoruz" demiştir. En doğrusunu Allah bilir.

٥٥٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، ثَنَا عِيسَى بْنُ الْأَشْعَثِ، عَنْ جُوَيْبِرٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ، عَنِ النَّزَّالِ بْنِ سَبْرَةَ، عَنْ عَلِيٍّ أَنَّهُ قَالَ: " مَنِ ابْتَدَأَ غَدَاءَهُ بِالْمِلْحِ، أَذْهَبَ اللَّهُ عَنْهُ سَبْعِينَ

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 2/1102 (3315).

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/1887).

نَوْعًا مِنَ الْبَلَاءِ " " وَذَكَرَ الْحَدِيثَ قَدْ أَخْرَجْنَاهُ بِطُولِهِ فِي مَنَاقِبِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ "

وَرَوَيْنَا فِي كِتَابِ السُّنَنِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: " أُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِجُبْنَةٍ فِي تَبُوكَ، فَدَعَا بِسِكِّينٍ، فَسَمَّى وَقَطَعَ "

5553- Nezzâl b. Sebre bildiriyor: Ali: "Kim yemeğine tuzla başlarsa Allah ondan yetmiş çeşit belayı giderir" dedi ve söz konusu hadisi zikretti.[1]

Tam metniyle Hz. Ali'nin faziletlerinde zikrettik.

Bize *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da İbn Ömer kanalıyla bildirilene göre Tebuk'te, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) bir peynir getirilmiş ve Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir bıçak isteyerek Besmele çekip peyniri kesmiştir.[2]

٥٥٥٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمَّارٍ، ثَنَا الْمُعَافَى بْنُ عِمْرَانَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ مَيْمُونَةَ، زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَتْ: سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ، عَنِ الْجُبْنِ؟ فَقَالَ: " اقْطَعْ بِالسِّكِّينِ، وَاذْكُرِ اسْمَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَكُلْ "

5554- Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Meymûne der ki: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) peynir hakkında sorulunca: *"(Peyniri) bıçakla kesip Besmele çekip öyle ye"* buyurdu.[3]

٥٥٥٥ - (الف) أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُتَوَكِّلُ، ثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، ثَنَا أَبُو وَكِيعٍ الْجراحُ بْنُ مَلِيحٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ نَتَدَاوَى؟ قَالَ: " نَعَمْ تَدَاوَوْا فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يُنْزِلْ دَاءً، إِلَّا أَنْزَلَ لَهُ شِفَاءً، وَعَلَيْكُمْ بِأَلْبَانِ الْبَقَرِ، فَإِنَّهَا تَرُمُّ مِنْ كُلِّ الشَّجَرِ " تَابَعَهُ أَبُو حَنِيفَةَ، وَأَيُّوبُ بْنُ عَائِذٍ، عَنْ قَيْسٍ فِي رَفْعِهِ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Ebû Dâvud 4/169 (3819).

[3] İsnâdı hasendir.

5555/a- Abdullah b. Mes'ûd der ki: Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Tedavi olmalı mıyız?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet, tedavi olun. Yüce Allah indirdiği her bir hastalığa karşılık bu hastalığın şifasını da indirmiştir. Sığır sütü içmekten geri durmayın, zira sığırlar her türlü bitkiden yerler"* buyurdu.[1]

Ebû Hanîfe ile Eyyûb b. Âiz bunu Kays'tan merfû olarak rivayet ederek mutâbaât etmişlerdir.

٥٥٥٥ - (باء) أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، ثَنَا أَبُو النَّضْرِ، ثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، عَنِ امْرَأَةٍ مِنْ أَهْلِهِ، عَنْ مُلَيْكَةَ بِنْتِ عَمْرٍو الْجُعْفِيَّةِ أَنَّهَا قَالَتْ لَهَا عَائِشَةُ: عَلَيْكِ بِسَمْنِ الْبَقَرَةِ مِنَ الذَّبِيحَةِ، وَمِنَ الْقَرْحَتَيْنِ، إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ أَلْبَانَهَا أَوْ لَبَنَهَا شِفَاءٌ، وَسَمْنَهَا دَوَاءٌ، وَلَحْمَهَا أَوْ لُحُومَهَا دَاءٌ "

5555/b- Ebû Hayseme, ailesinin kadınlarından biri olan Muleyke binti Amr el-Cu'fîyye'den bildiriyor: Hz. Âişe bana dedi ki: Bademcik iltihabı için kesilen ineğin yağından yemeye bak. Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onların (veya onun) sütü şifa, yağı devadır. Eti (veya etleri) ise hastalık kaynağıdır"* buyurdu.[2]

٥٥٥٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ حَرْمَلَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كُنْتُ فِي بَيْتِ خَالَتِي مَيْمُونَةَ، فَجَاءَ النَّبِيُّ ﷺ، وَمَعَهُ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ قَالَتْ لَهُ مَيْمُونَةُ: أَلَا نُطْعِمَكَ مِمَّا أَهْدَتْ لَنَا أُمُّ عَتِيقٍ، فَجِيءَ بِضَبَّيْنِ مَشْوِيَّيْنِ عَلَى ثُمَامَةٍ، فَلَمَّا رَآهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بَزَقَ، فَقَالَ خَالِدٌ: أَرَاكَ يَا رَسُولَ اللهِ تَقْذُرُهُ قَالَ: " أَجَلْ " ثُمَّ أُتِيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِلَبَنٍ فَشَرِبَ، وَأَنَا عَنْ يَمِينِهِ، وَخَالِدٌ، عَنْ يَسَارِهِ فَقَالَ: أَنْتَ أَحَقُّ بِشُرْبِهِ، فَهَلْ أَنْتَ مُؤْثِرٌ بِهَا خَالِدًا؟ قَالَ: قُلْتُ: مَا أُحِبُّ أَنْ أُوثِرَ بِسُؤْرِكَ أَحَدًا فَشَرِبْتُ، ثُمَّ أَتَى خَالِدٌ بِشَرَابٍ، فَشَرِبَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ طَعَامًا:

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdında adı belirlenmeyen bir kadın vardır. Diğer ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (9/345), Taberânî, *M. el-Kebîr* 25/42 (79) ve İbnu'l-Ca'd, *Müsned* (4/396).

فَلْيَقُلِ: اللهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ، وَأَبْدِلْنَا خَيْرًا مِنْهُ، وَإِذَا شَرِبَ لَبَنًا فَلْيَقُلِ: اللهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ، وَزِدْنَا مِنْهُ، فَإِنَّهُ لَيْسَ شَيْءٌ يَجْزِي مَجْرَى الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ إِلَّا اللَّبَنُ "

5556- İbn Abbâs der ki: Ben, teyzem Meymûne'nin evinde idim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hâlid b. el-Velid ile birlikte geldi. Meymûne ona: "Ümmü Atîk'in bize hediye ettiği şeyden sana yedirelim mi?" dedi ve bir çubukta pişirilmiş iki keler getirildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu görünce tükürdü, Hâlid: "Ey Allah'ın Resûlü! Tiksindiğini görüyorum" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet"* buyurdu. Sonra Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) süt getirildi ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ondan içti. Ben de sağındaydım. Hâlid b. el-Velîd ise solundaydı. Bana: *"Sen önce içmekte hak sahibisin. Hâlid'i senin yerine tercih eder misin?"* buyurunca: "Senden başka kimseyi kendi yerime tercih etmem" dedim ve içtim. Sonra Hâlid bir içecek getirdi ve Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) ondan içti. Sonra: *"Eğer sizden biri yemek yerse: «Allahım! Bu yemeği bize bereketli kıl ve bize ondan daha hayırlısını ver» desin. Süt içtiği zaman da: «Allahım! Bu sütü bize bereketli kıl ve onu bize arttır» desin. Zira sütten başka hem yiyecek, hem de içeceğin yerini tutan bir şey yoktur."*[1]

٥٥٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ شَوْذَبٍ الْوَاسِطِيُّ، بِهَا، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رُشْدِ بْنِ خُثَيْمٍ الْكُوفِيُّ، ثَنَا عَمِّي سَعِيدُ بْنُ خُثَيْمٍ، حَدَّثَتْنِي رَبِيعَةُ بِنْتُ عِيَاضٍ الْخِلَابِيَّةُ قَالَتْ: سَمِعْتُ عَلِيًّا، عَلَى مِنْبَرِ الْكُوفَةِ يَقُولُ: " يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا الرُّمَّانَ بِشَحْمِهِ، فَإِنَّهُ دِبَاغُ الْمَعِدَةِ "

5557- Rabîa binti İyâd el-Hilâbiyye der ki: Hz. Ali'nin, Kûfe minberinde: "Ey insanlar! Narı içindeki zarı ile birlikte yiyin. Zira o, mideyi temizler" dediğini işittim.[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır ve hasen bir hadistir. Ebû Dâvud 4/116 (3730), Tirmizî 5/506, 507 (3455) ve İbn Mâce 2/1103 (3322).

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (5/382).

٥٥٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ الْبَغْدَادِيِّ، بِهَرَاةٍ، أَنَا مُعَاذُ بْنُ نَجْدَةَ، ثَنَا خَلَّادُ بْنُ يَحْيَى، ثَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ قَالَ: سَمِعْتُ مَرْجَانَةَ قَالَتْ: " رَأَيْتُ عَلِيًّا يَأْكُلُ رُمَّانًا، فَرَأَيْتُهُ يَتَبَعُ مَا يَسْقُطُ مِنْهُ يَأْكُلُهُ "

5558- Mercâne der ki: "Bir defa Hz. Ali'nin nar yediğini gördüm. O düşürdüğü nar tanelerini de arayıp bularak yiyordu."[1]

٥٥٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبِي مَعْرُوفٍ الْفَقِيهُ، وَأَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ قَالَا: ثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ نُجَيْدٍ، أَنَا أَبُو مُسْلِمٍ، ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ كَانَ يَأْخُذُ الْحَبَّةَ مِنَ الرُّمَّانِ، فَيَأْكُلُهَا، قِيلَ لَهُ: يَا أَبَا عَبَّاسٍ، لِمَ تَفْعَلُ هَذَا؟ فَقَالَ: " إِنَّهُ بَلَغَنِي أَنَّهُ لَيْسَ فِي الْأَرْضِ رُمَّانَةٌ تُلْقَحُ، إِلَّا بِحَبَّةٍ مِنْ حَبِّ الْجَنَّةِ، فَلَعَلَّهَا هَذِهِ "

5559- Abdulhamîd b. Câfer, babasından bildiriyor: İbn Abbâs (düşürdüğü) nar tanesini alıp yerdi. Kendisine: "Ey Ebû Abbâs! Niçin böyle yapmaktasın?" denilince: "Bana ulaşan habere göre yeryüzünden yetişen hiçbir nar yoktur ki içindeki tanelerden bir tanesi cennetten olmasın. Belki de bu bir tane (cennetten olan) o bir tanedir" karşılığını verdi.[2]

٥٥٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي هِلَالُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعِجْلِيُّ، ثَنَا الْخَضِرُ بْنُ أَبَانَ، ثَنَا سَيَّارُ بْنُ حَاتِمٍ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي يَزِيدَ الْمَدِينِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كَانَتِ الْأَنْصَارُ تَقُولُ: مَنْ أَكَلَ الْفَرِيكَةَ فَضَحَ قَوْمَهُ: " وَإِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أُتِيَ بِفَرِيكٍ، فَفَرَكَهَا وَتَفَلَ فِيهَا مِنْ رِيقِهِ، ثُمَّ نَاوَلَهَا غُلَامًا مِنَ الْأَنْصَارِ، فَأَكَلَهَا " وَرَوَاهُ يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ، مُرْسَلًا دُونَ ذِكْرِ أَبِي هُرَيْرَةَ

5560- Ebû Hureyre der ki: Önceleri Ensâr: "Her kim firik yerse kavmini rezil eder" derdi. Oysa Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) firik verilince onu

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[2] İsnâdında Beyhakî'nin tanımadığım iki hocası bulunmaktadır. Diğer ravileri güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/319 (10611).

ufalayıp içine tükürüğünden püskürtmüş ve Ensâr'dan bir çocuğa vermiştir. O da onu yemiştir."[1]

Yahya b. Yahya bunu Hammâd b. Zeyd kanalıyla Ebû Hureyre'yi zikretmeksizin mürsel olarak rivayet etmiştir.

٥٥٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو قَالَا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ الْمُنَادِي، ثَنَا خَالِدُ بْنُ مَيْسَرَةَ، وَهُوَ أَبُو حَاتِمٍ الْبَصْرِيُّ، وَكَانَ يَنْزِلُ مَكَّةَ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ أَكَلَ مِنْ هَاتَيْنِ الشَّجَرَتَيْنِ الْخَبِيثَتَيْنِ، فَلَا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا هَذَا، فَإِنْ كُنْتُمْ لَا بُدَّ آكِلِيهِمَا فَأَمِيتُوهُمَا طَبْخًا "

5561- Muâviye b. Kurre'nin, babasından bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her kim şu iki habis (pis) bitkiden (soğan ve sarımsaktan) yerse mescidimize yaklaşmasın. Eğer mutlaka yiyecekseniz onları iyice pişirerek kokularını öldürün"* buyurmuştur.[2]

٥٥٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي قَالَا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أَكَلَ مِنْ طَعَامٍ، بَعَثَ بِفَضْلَةٍ إِلَى أَبِي أَيُّوبَ قَالَ: فَبَعَثَ إِلَيْهِ بِقَصْعَةٍ لَمْ يَكُنْ أَكَلَ مِنْهَا، فِيهَا ثُومٌ، فَأَتَاهُ أَبُو أَيُّوبَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ أَحَرَامٌ هُوَ؟ قَالَ: " لَا، وَلَكِنْ كَرِهْتُهُ لِرِيحِهِ " قَالَ: فَإِنِّي، أَكْرَهُ مَا كَرِهْتَ "

5562- Câbir b. Semure der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yemekten yediği zaman fazlasını Ebû Eyyûb'a gönderirdi. Bir gün yemekten hiç yememiş olduğu halde çanağı kendisine gönderdi. Yemeğin içinde sarımsak vardı. Ebû Eyyûb, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu şey haram mıdır?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır, ancak ben*

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/172 (3827) ve Beyhakî, *Sünen* (3/78).

kokusundan dolayı ondan hoşlanmadım" buyurdu. Bunun üzerine Ebû Eyyûb: " O zaman ben de senin hoşlanmadığından hoşlanmam" dedi.[1]

٥٥٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا هِشَامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ قَالَ: خَطَبَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ إِلَى أَنْ قَالَ: " ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ تَأْكُلُونَ مِنْ شَجَرَتَيْنِ لَا أَرَاهُمَا، إِلَّا خَبِيثَتَيْنِ، هَذَا الْبَصَلُ، وَالثُّومُ، وَلَقَدْ كُنْتُ أَرَى رَسُولَ اللهِ ﷺ إِذَا وَجَدَ رِيحَهُمَا مِنَ الرَّجُلِ، أَمَرَ بِهِ، فَأُخْرِجَ إِلَى الْبَقِيعِ، فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ آكِلَهُمَا، لَا بُدَّ فَلْيُمِتْهُمَا طَبْخًا " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ

5563- Sâlim b. Ebi'l-Ca'd bildiriyor: Ma'dân b. Ebî Talha: "Hz. Ömer, Cuma günü hutbe verdi" dedi ve söz konusu hadisi zikredip şöyle devam etti: "Ey insanlar! Siz, benim pis gördüğüm iki bitkiden yiyorsunuz. Bunlar da sarımsak ve soğandır. Oysa Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) birinden bunların kokusunu aldığı zaman, onu Bakî dışına kadar çıkartırdı. Eğer biri onlardan mutlaka yiyecekse onları iyice pişirerek kokularını öldürsün"[2]

Müslim bunu *Sahîh*'te zikretmiştir.[3]

٥٥٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ، ثَنَا مَسْعَدَةُ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " عَلَى كُلِّ وَرَقَةٍ مِنَ الْهِنْدِبَاءِ حَبَّةٌ مِنْ مَاءِ الْجَنَّةِ " " هَذَا مُرْسَلٌ وَمَسْعَدَةُ بْنُ الْيَسَعِ ضَعِيفٌ بِمُرَّةَ "

5564- Câfer'in, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Hindiba bitkisinin her yaprağında cennetin suyundan bir damla vardır"* buyurmuştur.[4]

Bu, mürsel bir hadistir. Mes'ade b. el-Yesa' tamamen zayıf birisidir.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 4/261 (1807).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim 1/396, 397 (78).

[4] İsnâdı zayıftır ve mürsel bir hadistir.

٥٥٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْكُوفِيُّ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الرَّبِيعِ، ثَنَا كَادِحُ بْنُ رَحْمَةَ، ثَنَا حُصَيْنُ بْنُ نُمَيْرٍ، عَنْ حُسَيْنِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَأْكُلُ الْعِنَبَ خَرْطًا "

5565- Abbâs b. Abdilmuttalib'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) üzümü (ağzıyla) sıyırarak yerdi.[1]

٥٥٦٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا تَمْتَامٌ مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُقْبَةَ السَّدُوسِيُّ، ثَنَا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ أَبُو سُلَيْمَانَ الْكُوفِيُّ، ثَنَا أَبُو الْجَارُودِ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ يَسَارٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: " رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَأْكُلُ الْعِنَبَ خَرْطًا " لَيْسَ فِيهِ إِسْنَادٌ قَوِيٌّ

5566- İbn Abbâs der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) üzümü ağzıyla sıyırarak yediğini gördüm."[2]

Bu konuda isnâdı güçlü olan rivayet yoktur.

٥٥٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ قَالَا: ثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى شَرِيكٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُقَيْلٍ، عَنِ الرَّبِيعِ قَالَ: " أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ بِقِنَاعِ رُطَبٍ، وَأَجْرٍ زُغْبٍ، فَنَاوَلَنِي فِي كَفِّي حُلِيًّا أَوْ ذَهَبًا، لَمْ يَذْكُرِ الْفَارِسِيُّ فِي كَفِّي "

5567- Rubeyyi' binti Muavviz b. Afrâ der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir tabak hurma ve acur hediye ettim, bana avucumun dolusu süs eşyası — veya— altın verdi."[3]

el-Fârisî rivayetinde: "Avucumun dolusu" ifadesi geçmemiştir.

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2103, 2104) ve İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (2/287, 288).

[2] İsnâdı çok zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/149 (12727) ve Ukaylî, *ed-Duafâ* (2/34). Bak: İbnn'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (2/288) ve Suyûtî, *el-Leâli'l-Masnûa* (2/211).

[3] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (6/359) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 24/273 (694).

الْأَكْلُ مُتَّكِئًا

Yaslanarak Yemek Yemek

٥٥٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّحْوِيُّ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، وَقَبِيصَةُ قَالَا: ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْأَقْمَرِ، أَخْبَرَنِي أَبُو جُحَيْفَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا آكُلُ مُتَّكِئًا"

5568- Ebû Cuhayfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben yaslanarak yemek yemem"* buyurmuştur.[1]

٥٥٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ مِسْعَرٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ سَلْمَانَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سَلَّامٍ، ثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْأَقْمَرِ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا جُحَيْفَةَ، يَقُولُ: فَذَكَرَهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ، عَنْ مِسْعَرٍ

وَرُوِيَ فِي بَعْضِ طُرُقِ هَذَا الْحَدِيثِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: " أَمَّا أَنَا فَلَا آكُلُ مُتَّكِئًا " وَرُوِّينَا فِي حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ أَرْسَلَ إِلَى نَبِيِّهِ ﷺ مَلَكًا، فَخَيَّرَهُ بَيْنَ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا نَبِيًّا، وَبَيْنَ أَنْ يَكُونَ مَلَكًا نَبِيًّا فَأَشَارَ إِلَيْهِ، أَنْ تَوَاضَعْ، فَقَالَ: بَلْ أَكُونُ عَبْدًا نَبِيًّا قَالَ: فَمَا أَكَلَ بَعْدَ تِلْكَ الْحِكْمَةِ طَعَامًا مُتَّكِئًا حَتَّى لَقِيَ رَبَّهُ عَزَّ وَجَلَّ

5569- Ali b. el-Akmar: "Ebû Cuhayfe'nin şöyle dediğini işittim" dedi ve bir önceki hadisin aynısını aktardı.[2]

Buhârî bunu Ebû Nuaym — Mis'ar kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

Başka bir tarikle de bu hadis: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ancak ben yaslanarak yemek yemem»* buyurdu" şeklinde rivayet edilmiştir.

İbn Abbâs kanalıyla bize bildirilene Yüce Allah, Peygamber'ine bir melek gönderip kendisini peygamber olan bir kul olmak ile peygamber olan

---

[1] İsnâdı sahihtir. Buhârî, *at'ime* (6/201).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *at'ime* (6/201).

bir melek olmak arasında muhayyer bırakmıştır. Melek O'na: "Tevazu sahibi ol" diye işaret edince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben kul olan bir peygamber olmayı tercih ediyorum"* demiş ve o günden sonra da Rabbine kavuşuncaya kadar bir daha yaslanarak yemek yememiştir.

٥٥٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْمُؤَدِّبُ، ثَنَا عَفَّانُ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، ثَنَا ثَابِتٌ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: " مَا رُئِيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَأْكُلُ مُتَّكِئًا قَطُّ، وَلَا يَطَأُ عَقِبَهُ رَجُلَانِ " فِي حَدِيثِ عَقِبَيْهِ

5570- Şuayb b. Abdillah b. Amr, babasından bildiriyor: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yaslanarak yemek yediği görülmemiştir. Arkasında iki adamın yürüdüğü görülmemiştir."[1]

٥٥٧١ - أَخْبَرَنَا زَيْدُ بْنُ أَبِي هَاشِمٍ الْعَلَوِيُّ، بِالْكُوفَةِ، ثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْحُنَيْنِيُّ، ثَنَا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، ثَنَا مُصْعَبُ بْنُ سُلَيْمٍ الزُّهْرِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ: " أُهْدِيَ لِلنَّبِيِّ ﷺ تَمْرٌ فَأَخَذَ يُهْدِيهِ قَالَ: فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَأْكُلُ تَمْرًا مُقْعِيًا مِنَ الْجُوعِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ مُصْعَبٍ.

وَرُوِّينَا فِي حَدِيثِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُسْرٍ فِي قِصَّةِ الْقَصْعَةِ وَالثَّرِيدِ فَلَمَّا كَثُرُوا جَثَى رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ أَعْرَابِيٌّ: مَا هَذِهِ الْجِلْسَةُ؟ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " إِنَّ اللهَ جَعَلَنِي عَبْدًا كَرِيمًا، وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا عَنِيدًا "

5571- Enes der ki: "Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) hurma hediye edilmişti. Kendisi de onu (başkalarına) hediye etmeye başladı. Ancak açlıktan dolayı dizüstü çökerek oturmuş bir şekilde hurma yediğini gördüm."[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 1/89 (244).

[2] İsnâdı sahihtir.

Müslim bunu başka bir yolla Mus'ab kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

Bize bildirilene göre Abdullah b. Busr, tirid ve tiridin kabı hakkındaki hadisi zikredip şöyle demiştir: "Kabın etrafındakiler çoğalınca Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) dizüstü çökerek oturdu. Bir bedevi: "Bu oturuş şekli de nedir?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah beni mütevazi biri kıldı. Kibirli ve inatçı biri kılmadı"* buyurdu.[2]

٥٥٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، ثَنَا الرَّمَادِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " آكُلُ كَمَا يَأْكُلُ الْعَبْدُ، وَأَجْلِسُ كَمَا يَجْلِسُ الْعَبْدُ فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ "

5572- Yahya b. Ebî Kesîr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kölenin yediği gibi yer ve kölenin oturduğu gibi otururum. Muhakkak ki ben de bir kulum"* buyurdu.[3]

Beyhakî der ki: Kadı Ebu'l-Abbâs der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yaslanarak yemeyi terk etmesi kendisine has olan bir şeydir. Muhtemelen başkasının da bunu terk etmesi en uygun olan davranıştır. Çünkü bu, büyüklenenlerin amelidir. Yaslanarak yemek Acemlerden gelen bir şeydir. Eğer kişide bir rahatsızlık varsa ve yaslanmadan yemeye gücü yetmiyorsa bir şeye yaslanarak yemesinde bir kerâhet yoktur.

٥٥٧٣ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، أَخْبَرَنِي مَنْ، " رَأَى ابْنَ عَبَّاسٍ يَأْكُلُ مُتَّكِئًا "

5573- Yezîd b. Ebî Ziyâd der ki: "İbn Abbâs'ı gören bir kişi, onu yaslanarak yemek yerken gördüğünü söyledi."[4]

---

[1] Müslim 2/1616 (148)

[2] 5461. hadiste geçmişti.

[3] Ravileri güvenilirdir ve mürsel bir hadistir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/417 (19554) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (1/371).

[4] İsnâdı zayıftır. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/417 (19553) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/124, 125).

٥٥٧٤ - وَبِإِسْنَادِهِ أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ قَالَ: " كَانَ ابْنُ سِيرِينَ: " لَا يَرَى بَأْسًا بِالْأَكْلِ وَالرَّجُلُ مُتَّكِئٌ "

5574- Eyyûb der ki: "İbn Sîrîn, kişinin yaslanarak yemek yemesinde bir sakınca görmezdi."[1]

٥٥٧٥ - وَبِإِسْنَادِهِ أَنَا مَعْمَرٌ قَالَ: سَأَلْتُ الزُّهْرِيَّ عَنِ الْأَكْلِ مُتَّكِئًا؟ قَالَ: لَا بَأْسَ بِهِ

5575- Aynı isnâd ile Ma'mer der ki: Zührî'ye yaslanarak yemek yemenin hükmünü sorduğumda: "Bir sakıncası yoktur" cevabını verdi.[2]

٥٥٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ صَالِحٍ مَوْلَى التَّوْأَمَةِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ " أَنَّهُ كَانَ يَأْكُلُ مُتَّكِئًا يَدَ الشِّمَالِ، يَعْتَمِدُ عَلَيْهِ "

5576- Tev'eme'nin azatlısı Sâlih'in bildirdiğine göre Ebû Hureyre, sol eline yaslanarak yemek yerdi.[3]

الْأَكْلُ وَالشُّرْبُ قَائِمًا

Ayakta Yiyip İçmek

٥٥٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، ثَنَا عَفَّانُ، ثَنَا هَمَّامٌ، وَأَبَانُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ زَجَرَ عَنِ الشُّرْبِ قَائِمًا " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ هُدْبَةَ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ هَمَّامٍ وَأَخْرَجَهُ أَيْضًا، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ وَهَمَّامٍ الدَّسْتُوَائِيِّ، عَنْ قَتَادَةَ

5577- Enes'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ayakta su içmeyi yasaklamıştır.

Müslim bunu Hudbe b. Hâlid — Hemmâm kanalıyla; Müslim bunu Saîd b. Ebî Arûbe + Hemmâm ed-Destuvâî — Katâde kanalıyla rivayet etti.[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/416, 417 (19550).

[2] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/416 (19549).

[3] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[4] Müslim 2/1600 (112).

٥٥٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْقَطَّانُ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ، عَنِ الشُّرْبِ قَائِمًا " قَالَ: قُلْتُ: وَالْأَكْلُ قَالَ: " ذَاكَ أَشَرُّ " قَالَ الْحَافِظُ: " تَفَرَّدَ بِهِ يَحْيَى الْقَطَّانُ، عَنْ سَعِيدٍ، وَرُوِّينَا فِي مَعْنَاهُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَأَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ

5578- Katâde bildiriyor: Enes: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ayakta içmeyi yasakladı" dedi. Kendisine: "Ya (ayakta) yemek (nasıldır)?" dediğimde: "O daha kötüdür" karşılığını verdi.[1]

Hâfız der ki: "Yahya el-Kattân bunu Saîd kanalıyla rivayette tek kalmıştır."

Bize bildirilene göre Ebû Saîd el-Hudrî[2] bunu aynı mânâ ile Ebû Hureyre[3] kanalıyla Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) nakletmiştir.

٥٥٧٩ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، إِمْلَاءً ثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ الشَّرْقِيِّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، ثَنَا بَكْرُ بْنُ بَكَّارٍ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي زِيَادٍ الطَّحَّانُ، مَوْلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: رَأَى رَسُولُ اللهِ ﷺ رَجُلًا يَشْرَبُ قَائِمًا فَقَالَ: " أَيَسُرُّكَ أَنْ يَشْرَبَ مَعَكَ الْهِرُّ؟ " قَالَ: لَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَدْ شَرِبَ مَعَكَ الشَّيْطَانُ فِي مَا شَرِبْتَ "

5579- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ayakta su içen bir adam gördü ve: *"Kedinin seninle birlikte içmesi hoşuna gider mi?"* buyurdu. Adam: "Hayır" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kuşkusuz ki şeytan da seninle birlikte içti"* buyurdu.[4]

Beyhakî der ki: Muhtemelen ayakta içmenin yasaklanması, edep olarak oturarak içmenin daha uygun olmasındandır veya tabiplerin dediği gibi hastalığa karşıdır. Özellikle soğuktan veya rutubetten ayaklarında rahatsızlığı olanlar içindir. Yani haram olduğundan dolayı değildir.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (3/183, 277).

[2] Müslim 2/1601 (114, 115).

[3] Müslim 2/1601 (116).

[4] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (2/301) ve Dârimî (sh. 517).

٥٥٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا شُعْبَةُ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مَيْسَرَةَ قَالَ: سَمِعْتُ النَّزَّالَ بْنَ سَبْرَةَ يَقُولُ: صَلَّى عَلِيٌّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ الظُّهْرَ فِي الرَّحْبَةِ ثُمَّ جَلَسَ فِي حَوَائِجِ النَّاسِ حَتَّى حَضَرَتِ الْعَصْرُ، ثُمَّ أُتِيَ بِكُوزٍ مِنْ مَاءٍ فَصَبَّ مِنْهُ كَفًّا، فَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَمَسَحَ عَلَى رَأْسِهِ وَرِجْلَيْهِ، ثُمَّ قَامَ فَشَرِبَ فَضْلَ الْمَاءِ وَهُوَ قَائِمٌ ثُمَّ قَالَ: " إِنَّ نَاسًا يَكْرَهُونَ أَنْ يَشْرَبُوا وَهُمْ قِيَامٌ وَرَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَعَلَ مِثْلَ الَّذِي فَعَلْتُ " وَقَالَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " هَذَا وَضُوءُ مَنْ لَمْ يُحْدِثْ " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ آدَمَ، عَنْ شُعْبَةَ

5580- Nezzâl b. Sebre der ki: Hz. Ali, Rahbe denilen yerde öğle namazını kıldı ve ikindi vaktine kadar insanların ihtiyaçları ile uğraştı. Kendisine bir meşrebe su getirildi. Ondan bir avuç döküp yüzünü ve ellerini yıkadı. Sonra başını ve ayaklarını mesh etti. Sonra kalkıp kapta kalan suyu içerek: "Bazı kimseler ayakta su içmekten hoşlanmamaktadır. Oysa ben, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığım gibi yaptığını (ayakta içtiğini) gördüm" dedi.

Yine Hz. Ali: "Bu, abdest bozmayan kimsenin abdestidir" dedi.

Buhârî bunu Âdem — Şu'be kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

٥٥٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ شَوْذَبٍ الْمُقْرِئُ، بِوَاسِطٍ، ثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَيُّوبَ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، عَنْ خَالِدٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ مَيْسَرَةَ، وَزَاذَانَ، قَالَا: شَرِبَ عَلِيٌّ قَائِمًا فَقَالَ: " إِنْ أَشْرَبْ قَائِمًا فَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَشْرَبُ قَائِمًا وَإِنْ أَشْرَبْ جَالِسًا فَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَشْرَبُ جَالِسًا "

5581- Meysere ile Zâzân der ki: Hz. Ali ayakta su içerek: "Ayakta su içiyorum. Çünkü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellam) ayakta içtiğini gördüm. Oturarak ta içmekteyim. Çünkü Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) oturarak ta içtiğini gördüm" dedi.[2]

---

[1] Buhârî, *eşribe* (6/248).

[2] İsnâdı hasendir. Tahâvî, *Müşkilu'l-Âsâr* (3/20), *Şerh Meâni'l-Âsâr* (4/273) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/16).

٥٥٨٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنَا ابْنُ الْأَعْرَابِيِّ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ شَرِبَ مِنْ زَمْزَمَ وَهُوَ قَائِمٌ "

5582- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) zemzem suyunu ayakta içmiştir.[1]

٥٥٨٣ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدَانَ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الطَّبَرَانِيُّ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، عَنْ سُفْيَانَ، فَذَكَرَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ أَوْجُهٍ، عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ

5583- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[2]

Buhârî bunu Ebû Nuaym kanalıyla[3] ve Müslim bunu başka bir yolla Âsım el-Ahval kanalıyla rivayet etmiştir.[4]

٥٥٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، وَأَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، قَالَا: ثَنَا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، ثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا أَبُو بَدْرٍ، عَنْ زِيَادِ بْنِ خَيْثَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عِيسَى، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: " رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يُصَلِّي حَافِيًا وَمُنْتَعِلًا وَيَشْرَبُ قَائِمًا وَقَاعِدًا وَيَنْصَرِفُ، عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ لَا يُبَالِي أَيَّ ذَلِكَ كَانَ "

5584- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yalınayak ve ayakkabılı olduğu halde namaz kıldığını gördüm. Oturarak ve ayakta iken su içtiğini gördüm. Namazdan (selam verdikten sonra) sağından ve solundan dönüp gittiğini de gördüm. (Namazdan sonra) ne taraftan dönüp gittiğini önemsemezdi."[5]

---

[1] İsnâdı zayıftır ve diğer tarikiyle sahih bir hadistir. Ahmed, *Müsned* (1/342).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *eşribe* (6/248) ve Müslim 2/1602 (118).

[4] Müslim 2/1601 (117, 119)

[5] İsnâdında kopukluk vardır. Beyhakî, *Sünen* (2/431).

٥٥٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ الطُّوسِيُّ، أَنَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، أَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عِيسَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: " رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَنْتَعِلُ قَائِمًا وَقَاعِدًا وَيَشْرَبُ قَائِمًا وَقَاعِدًا وَيَنْفَتِلُ عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ " وَقَدْ قِيلَ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عِيسَى، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَائِشَةَ

5585- Hz. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ayakkabısını hem ayaktayken, hem de otururken giydiğini gördüm. Oturarak ve ayakta iken su içtiğini de gördüm. (Namazdan sonra) sağmdan ve solundan dönüp giderdi."[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.

٥٥٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الْفَقِيهُ بِالرِّيِّ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ عَطِيَّةَ التَّيْمِيُّ، ثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، ثَنَا عِمْرَانُ بْنُ حُدَيْرٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَطَاءٍ وَقَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ: " كُنَّا نَشْرَبُ وَنَحْنُ قِيَامٌ وَنَأْكُلُ وَنَحْنُ نَسْعَى عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ "

5586- İbn Ömer der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında bizim ayakta iken su içtiğimiz ve yürürken yemek yediğimiz olurdu."[2]

٥٥٨٧ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ الْهَيْثَمِ، ثَنَا عِمْرَانُ بْنُ حُدَيْرٍ، فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ

5587- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir. Ancak rivayetinde: (İbn Ömer yerine) "Abdullah b. Ömer" ibaresi geçmiştir.[3]

---

[1] İsnâdında kopukluk vardır. Nesâî (3/82) ve Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebî* (sh. 244).

[2] İsnâdında tanımadığım Hâkim'in hocası bulunmaktadır. Diğer ravileri güvenilirdir. Tirmizî 4/300 (1880) ve İbn Mâce 2/1098 (3301).

[3] Ravileri güvenilirdir.

مَا وَرَدَ فِي النَّهْيِ عَنِ الْأَكْلِ وَهُوَ مُنْبَطِحٌ عَلَى بَطْنِهِ

Yüzüstü Yemek Yemenin Yasaklanması

٥٥٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الدَّقَّاقُ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مَرْزُوقٍ، ثَنَا كَثِيرُ بْنُ هِشَامٍ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ بُرْقَانَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ مَطْعَمَيْنِ: الْجُلُوسِ عَلَى مَائِدَةٍ يُشْرَبُ عَلَيْهَا الْخَمْرُ، وَأَنْ يَأْكُلَ الرَّجُلُ وَهُوَ مُنْبَطِحٌ عَلَى بَطْنِهِ "

5588- İbn Ömer der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iki yemeği yasaklamıştır. Bunlardan biri, üzerinde içki bulunan sofrada oturarak yemek, diğeri de kişinin yüzüstü uzanmış olduğu halde yemesidir."[1]

الْجَمْعُ بَيْنَ لَوْنَيْنِ إِرَادَةً لِلتَّعْدِيلِ بَيْنَهُمَا

Birini Diğeriyle Dengelemek İçin İki Çeşit Yemeği Birlikte Yemek

٥٥٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ. . . . . أنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: " رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَأْكُلُ الْقِثَّاءَ بِالرُّطَبِ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ إِبْرَاهِيمَ

5589- Abdullah b. Câfer der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) salatalıkla birlikte taze hurma yediğini gördüm."

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde İbrâhîm kanalıyla rivayet etmişlerdir.[2]

٥٥٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَقِيهُ، بِالرِّيِّ ثَنَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، ثَنَا نُوحُ بْنُ يَزِيدَ الْمُؤَدِّبُ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/143, 144 (3774), İbn Mâce 2/1118 (3370) ve Nesâî, *S. el-Kübrâ* (5/367).

[2] Buhârî, *at'ime* (6/210) ve Müslim 2/1616 (147).

هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: " أَرَادَتْ أُمِّي لِتُسَمِّنَنِي لِدُخُولِي عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَلَمْ أُقْبِلْ عَلَيْهَا بِشَيْءٍ مِمَّا تُرِيدُ حَتَّى أَطْعَمَتْنِي الْقِثَّاءَ بِالرُّطَبِ فَسَمِنْتُ عَلَيْهِ كَأَحْسَنِ السِّمَنِ "

5590- Hz. Âişe der ki: "Annem beni, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) hazırlamak için bedenime kilo aldırmaya çalışıyordu. Ancak istediği sonucu alamadı. Sonunda bana salatalık ile birlikte yaş hurma yedirince güzel bir şekilde kilo aldım."[1]

٥٥٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ التَّاجِرُ، بِالرِّيِّ أَنَا أَبُو الْقَاسِمِ حَمْزَةُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَحْمَدَ الْمَالِكِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أَنَا سَهْلُ بْنُ بَكَّارٍ، ثَنَا وُهَيْبٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَجْمَعُ بَيْنَ الْبِطِّيخِ وَالرُّطَبِ "

5591- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) karpuz ile taze hurmayı birlikte yerdi.[2]

٥٥٩٢ - وَرَوَاهُ أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ هِشَامٍ وَزَادَ فِيهِ فَيَقُولُ يُكْسَرُ حَرُّ هَذَا بِبَرْدِ هَذَا وَبَرْدُ هَذَا بِحَرِّ هَذَا، أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ نُصَيْرٍ، ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَأْكُلُ. .

5592- Ebû Usâme bunu Hişâm kanalıyla aktarmış ve rivayetinde: "*Bunun harareti bunun serinliği ile bunun soğukluğu da bunun sıcaklığı ile kırılır*" ziyadesinde bulunmuştur. Ayrıca rivayetinde: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), (karpuz ile taze hurmayı birlikte) yerdi" ibaresi geçmiştir.[3]

٥٥٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدُ بْنُ عَدِيٍّ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ صَلٍّ، إِمَامُ جَامِعِ أَنْطَاكِيَّةَ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْعَبَّاسِ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ عَطِيَّةَ

---

[1] Tanımadığım Hâkim'in hocası İsmâîl b. Muhammed el-Fakîh dışındaki ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/224 (3903) ve İbn Mâce 2/1104 (3324).

[2] İsnâdında Beyhakî'nin tanımadığım hocası vardır. Diğer ravileri güvenilirdir. Tirmizî 4/280 (1843).

[3] Ravileri güvenilirdir ve sahih bir hadistir. Ebû Dâvud 4/176 (3836).

الصَّفَارُ، ثَنَا مَطَرٌ الْوَرَّاقُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ: " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَأْخُذُ الرُّطَبَ بِيَمِينِهِ وَالْبِطِّيخَ بِيَسَارِهِ، فَيَأْكُلُ الرُّطَبَ بِالْبِطِّيخِ وَكَانَ أَحَبُّ الْفَاكِهَةِ إِلَيْهِ " يُوسُفَ بْنَ عَطِيَّةَ ضَعِيفٌ،

5593- Enes bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) taze hurmayı sağ eline, karpuzu da sol eline alır ve taze hurmayı karpuz ile birlikte yerdi. Bunlar en sevdiği meyvelerdi."[1]

٥٥٩٤ - وَرَوَاهُ أَيْضًا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ وَعَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ عَطِيَّةَ، أَنْبَأَنِيهِ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ الْقَاضِي، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، وَعَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ

5594- Yûsuf b. Atiyye zayıf bir ravidir. Süleymân b. Harb ve Amr b. Merzûk bunu Yûsuf b. Atiyye kanalıyla rivayet etmişlerdir.[2]

٥٥٩٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ التَّاجِرُ، بِالرِّيِّ، أَنَا حَمْزَةُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْمَالِكِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، ثَنَا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ، " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَجْمَعُ بَيْنَ الْبِطِّيخِ وَالرُّطَبِ "

5595- Enes'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) taze hurma ile karpuzu birlikte yerdi.[3]

٥٥٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا زَمْعَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ، عَنْ بَعْضِ أَهْلِ جَابِرٍ، عَنْ جَابِرٍ، " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَأْكُلُ الْخِرْبِزَ بِالرُّطَبِ وَيَقُولُ: " هُمَا الْأَطْيَبَانِ "

5596- Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) karpuzu hurma ile birlikte yer ve: *"Bu ikisi en lezzetli olanlardır"* buyururdu.[4]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (7/2611) ve Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebî* (sh. 233, 234).

[2] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (4/120, 121).

[3] İsnâdında tanımadığım Beyhakî'nin hocası vardır. Diğer ravileri güvenilirdir.

[4] İsnâdı güçlü değildir. Tayâlisî (sh. 243) ve Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebî* (sh. 234).

٥٥٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، ثَنَا جَدِّي إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ الرَّازِيُّ، أَنَا قَاسِمُ بْنُ أُمَيَّةَ، وعُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: ثَنَا يَحْيَى بْنُ قَيْسٍ أَبُو زَكَرِيَّا، ثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " كُلُوا الْبَلَحَ بِالتَّمْرِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَقُولُ عَاشَ ابْنُ آدَمَ حَتَّى أَكَلَ الْجَدِيدَ بِالْخَلِقِ "

5597- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Yaş hurmayı kuru hurmayla birlikte yiyin. Zira şeytan: «Âdemoğlu, eskiyi yeni ile birlikte yiyecek kadar hayatta kaldı» der"* buyurmuştur.[1]

٥٥٩٨ - وَأَخْبَرَنَا ابْنُ بِشْرَانَ، وَأَبُو الْقَاسِمِ الْحَرْفِيُّ، بِبَغْدَادَ، قَالَا: ثَنَا أَبُو بَكْرٍ الشَّافِعِيُّ، ثَنَا أَبُو يَعْلَى مُحَمَّدُ بْنُ شَدَّادٍ ثَنَا أَبُو بَكْرٍ، بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ غَيْرَ أَنَّ فِي حَدِيثِ ابْنِ شَدَّادٍ، " فَإِنَّ الشَّيْطَانَ إِذَا رَآهُ غَضِبَ " " زَادَ ابْنُ بِشْرَانَ، قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ شَدَّادٍ: وَكَانَ أَبُو زُكَيْرٍ يَنْزِلُ الْمَدِينَةَ وَقَدِمَ الْبَصْرَةَ وَكَانَ يَنْزِلُ خَلْفَ دِارِ سُلَيْمَانَ تَفَرَّدَ بِهَذَا الْحَدِيثِ أَبُو زَكَرِيَّا، عَنْ هِشَامٍ "

5598- Ebû Bekr isnâdıyla bir önceki hadisi aynısını zikretmiştir. Ancak İbn Şeddâd'ın rivayetinde: *"Şeytan onu gördüğü zaman öfkelenir"* lafzı kullanılmıştır.[2]

İbn Bişrân şu ilaveyi vermiştir: Muhammed b. Şeddâd: "Ebû Zukeyr Medine'de konaklardı. Basra'ya gittiği zaman da Süleymân'ın evinin arkasında konaklardı" demiştir.

Ebû Zekeriyâ bunu Hişâm kanalıyla rivayette tek kalmıştır.

٥٥٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْوَزِيرِ الدِّمَشْقِيُّ، ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مَزْيَدٍ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ جَابِرٍ، حَدَّثَنِي سُلَيْمُ بْنُ عَامِرٍ، عَنِ ابْنَيْ بُسْرٍ السُّلَمِيَّيْنِ قَالَا: " دَخَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَدَّمْنَا زُبْدًا وَتَمْرًا وَكَانَ يُحِبُّ الزُّبْدَ وَالتَّمْرَ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 2/1105 (3330) ve Nesâî, (12/224).

[2] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Ma'rifetu Ulûmu'l-Hadîs* (sh. 100, 101).

5599- Süleym b. Âmir, Büsr el-Sülemî'nin iki oğlundan bildirir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza girdiği zaman ona tereyağı ile hurma ikram ettik. Zira tereyağı ile hurmayı pek severdi."[1]

٥٦٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنِ مُنِيبٍ، ثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رِزْمَةَ، أَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى يَعْنِي الشَّيْبَانِيَّ، عَنْ حُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " وَدِدْتُ أَنَّ عِنْدِي خُبْزَةً بَيْضَاءَ مِنْ بُرَّةٍ سَمْرَاءَ مُلَبَّقَةً بِسَمْنٍ وَلَبَنٍ " فَقَامَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ فَاتَّخَذَهُ فَجَاءَ بِهِ فَقَالَ: فِي أَيِّ شَيْءٍ كَانَ هَذَا؟ قَالَ: " فِي عُكَّةِ ضَبٍّ " قَالَ: ارْفَعْهُ. قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَذَا حَدِيثٌ مُنْكَرٌ وَاللهُ أَعْلَمُ

5600- İbn Ömer der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şimdi yanımda esmer buğdaydan yapılmış, yağ ve süte de bulanmış beyaz ekmek olmasını isterdim"* buyurunca, oradakilerden bir adam kalktı ve bu yiyeceği alıp getirdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adama: *"Bu (yağ) neyin içindeydi?"* diye sorunca, adam: "Keler derisinden yapılmış kabın içindeydi" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman önümden kaldır!"* buyurdu.[2]

Ebû Dâvud der ki: "Bu, münker bir hadistir. En doğrusunu Allah bilir."

كَرَاهِيَةُ التَّنَفُّسِ فِي الْإِنَاءِ وَالنَّفْخِ فِيهِ

Kabın İçinde Nefes Alıp Verme ve Üflemenin Kerih Görülmesi

٥٦٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، بِبَغْدَادَ أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud, *at'ime* (4/176-177) ve İbn Mâce 2/1106-1107 (3334).

[2] İsnâdı çok zayıftır. Ebû Dâvud 4/168 (3818) ve İbn Mâce 2/1109 (3341).

قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يُتَنَفَّسَ فِي الْإِنَاءِ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ هِشَامٍ وَغَيْرِهِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ

5601- Abdullah b. Ebî Katâde'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kabın içine nefes vermeyi yasaklamıştır.[1]

Buhârî ile Müslim bunu *Sahîh*'lerinde Hişâm ve başkaları kanalıyla Yahya b. Ebî Kesîr'den rivayet ettiler.[2]

٥٦٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ النُّفَيْلِيُّ، ثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يُتَنَفَّسَ فِي الْإِنَاءِ أَوْ يُنْفَخَ فِيهِ "

5602- İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kabın içine nefes vermeyi ve kabın içine üflemeyi yasakladı."[3]

Halîmî der ki: "Bunun sebebi, kişinin midesinden veya baş tarafından gelen hava başkaları tarafından hoşlanılmayan bir kokuyu içerebilir. Bu koku da ya içilecek olan içeceğe karışıp zarar verir ya da kişiden geriye kalan içeceği içecek olan başka kişiler için ifsad edici olur. Zira kişi birinin bir kabın içine nefes verdiği veya üflediğini bildiği zaman arta kalan kısmı pis bulup içmeyebilir.

Kuleyb el-Cermî de Hz. Ali'nin, kasaplara etin üzerine üflemelerini yasaklamasına şahit olduğunu zikretmiştir. Bu da sıcak olan yiyecek ve içeceklere üflemenin yasaklanmasına benzer. Zira üflemeyle kişinin içinden çıkan koku et ve benzeri yiyeceklerin de kokusunu değiştirir ki bu da tecrübelerle bilinen bir şeydir."[4]

٥٦٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، مَوْلَى سَعْدِ بْنِ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *vudû* (1/47) ve Müslim, *tahâret* (121).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/114 (3728), Tirmizî 4/304 (1888) ve İbn Mâce 2/1133, 1134 (3428, 3429, 3430).

[4] Halîmî, *el-Minhâc* (3/68).

أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ أَبِي الْمُثَنَّى الْجُهَنِيِّ أَنَّهُ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ فَدَخَلَ عَلَيْهِ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ فَقَالَ لَهُ مَرْوَانُ: أَسَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ نَهَى عَنِ النَّفْخِ فِي الشَّرَابِ، فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ: نَعَمْ، قَالَ: فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنِّي لَا أَرْوَى مِنْ نَفَسٍ وَاحِدٍ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " فَأَبِنِ الْقَدَحَ عَنْ فِيكَ ثُمَّ تَنَفَّسْ " قَالَ: إِنِّي لَأَرَى الْقَذَاةَ فِيهِ " قَالَ: فَأَهْرِقْهَا

5603- Ebu'l-Müsennâ el-Cuhenî der ki: Mervân b. el-Hakem'in yanındayken Ebû Saîd el-Hudrî geldi. Mervân ona: "İçeceklere üflemenin yasaklanması konusunda Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir şey işittin mi?" deyince, Ebû Saîd: "Evet!" karşılığını verip şöyle devam etti:

Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Tek nefeste içince içeceğe kanmıyorum" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman kabı ağzından uzaklaştırıp arada öyle nefes al"* buyurdu. Adam: "Bazen kabın içinde pislik görüyorum" deyince de Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman onu dök!"* buyurdu.[1]

٥٦٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، ثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا الْحُمَيْدِيُّ، ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ قَالَ: أُخْبِرْتُ عَنْ فُرَاتٍ، بِهَذَا الْحَدِيثِ فَسَأَلْتُهُ عَنْهُ وَلَا أَدْرِي أَثْبَتَهُ لِي أَمْ لَا، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: " أَنَّهُ كَرِهَ أَنْ يُشَمَّ الطَّعَامُ كَمَا يَشَمُّهُ السِّبَاعُ " " وَقَدْ رُوِيَ فِيهِ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ مَا "

5604- Süfyân b. Uyeyne der ki: "Bu hadis Furât kanalıyla bildirildi. Bunu kendisine sorduğumda, bu hadisin sabit bir hadis olup olmadığı konusunda bana ne dediğini bilmiyorum, ama Ebû Hâzım'dan naklen bana bildirdiğine göre İbn Ömer, vahşi hayvanların koklaması gibi yemeğin koklanmasını kerih görmüştür."[2]

Bir sonraki rivayette zayıf bir isnâdla aktarılmıştır:

---

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/303-304 (1887).

[2] Ravileri güvenilirdir.

٥٦٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثَنَا زُهَيْرٌ، ثَنَا عَبَّادُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا تَشَمُّوا الطَّعَامَ كَمَا يَشَمُّهُ السِّبَاعُ "

5605- Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yemeği vahşi hayvanların koklaması gibi koklamayın"* buyurmuştur.[1]

٥٦٠٦ - وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا تَقْطَعُوا الْخُبْزَ بِالسِّكِّينِ كَمَا تَقْطَعُهُ الْأَعَاجِمُ "

5606- Aynı isnâdla Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ekmeği Acemlerin yaptığı gibi bıçakla kesmeyin"* buyurmuştur.[2]

الشُّرْبُ بِثَلَاثَةِ أَنْفَاسٍ

İçeceği Üç Nefeste İçmek

٥٦٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ زَيْدُ بْنُ أَبِي هَاشِمٍ الْعَلَوِيُّ، أَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ دُحَيْمٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْحُنَيْنِيُّ، ثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا هِشَامٌ، ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ قَالَا: ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا شَرِبَ تَنَفَّسَ ثَلَاثًا، وَيَقُولُ: " إِنَّهُ أَمْرَأُ وَأَهْنَأُ وَأَبْرَأُ " لَفْظُ حَدِيثِ الْمُقْرِئِ وَفِي رِوَايَةِ الْعَلَوِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا شَرِبَ تَنَفَّسَ ثَلَاثًا وَيَقُولُ: " هُوَ أَهْنَأُ وَأَمْرَأُ وَأَبْرَأُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ شَيْبَانَ بْنِ فَرُّوخَ وَيَحْيَى بْنِ يَحْيَى، وَأَخْرَجَهُ مِنْ حَدِيثِ وَكِيعٍ، عَنْ هِشَامٍ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 23/285 (625) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (5/20).

[2] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 23/285 (624) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (5/37).

5607- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) içeceği üç nefeste içer ve: *"Bu şekilde içmek, daha yararlı, daha afiyetli ve daha sağlıklıdır"* buyururdu.[1]

Müslim; Şeybân b. Ferrûh, Yahya b. Yahya[2] ve Vekî' kanalıyla Hişâm'dan rivayet etti.[3]

٥٦٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، أَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ اللَّيْثِ الزِّيَادِيُّ، ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ ابْنِ عَائِشَةَ، عَنْ عَبْدِ الْوَارِثِ بْنِ أَبِي عِصَامٍ، عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مُصُّوهُ مَصًّا وَلَا تَغُبُّوهُ غَبًّا "

5608- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İçeceği (at vb. gibi) ağzınızı içine sokarak değil (kenarından) somurarak için"* buyurmuştur.[4]

٥٦٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَخْتُوَيْهِ الْعَدْلُ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مَيْمُونٍ، ثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثَنَا عَزْرَةُ بْنُ ثَابِتٍ، عَنْ ثُمَامَةَ قَالَ: " كَانَ أَنَسٌ يَتَنَفَّسُ فِي الْإِنَاءِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا، وَزَعَمَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَتَنَفَّسُ فِي الْإِنَاءِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ وَكِيعٍ، عَنْ عُرْوَةَ

5609- Sumâme der ki: "Enes suyu iki veya üç nefeste içer ve Resûlullah'ın da (sallallahu aleyhi vesellem) suyu iki veya üç nefeste içtiğini söylerdi."[5]

Buhârî, Ebû Nuaym'dan[6] ve Müslim de Vekî' kanalıyla Urve'den rivayet etti.[7]

٥٦١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ، وَاللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ: أَنَّ

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Müslim 2/1601, 1602 (123).

[3] Müslim, *eşribe* (2/1602).

[4] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/896).

[5] İsnâdı sahihtir.

[6] Buhârî, *eşribe* (6/250-251).

[7] Müslim 2/1602 (122).

رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا شَرِبَ تَنَفَّسَ ثَلَاثَةَ أَنْفَاسٍ وَنَهَى عَنِ الْعَبِّ نَفَسًا وَاحِدًا وَيَقُولُ: " ذَلِكَ شُرْبُ الشَّيْطَانِ " هَذَا مُرْسَلٌ

5610- İbn Şihâb bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) suyu içeceği zaman üç nefeste içerdi. Tek nefeste içmeyi yasaklar ve: *"O şekilde içmek şeytanın içme şeklidir"* buyururdu.[1]

Mürsel bir hadistir.

٥٦١١ - وَرُوِّينَا عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي حُسَيْنٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَمُصَّ مَصًّا وَلَا يَعُبُّ عَبًّا فَإِنَّ الْكُبَادَ مِنَ الْعَبِّ " أَخْبَرَنَاهُ ابْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثَنَا مَعْمَرٌ، فَذَكَرَهُ

5611- İbn Ebî Hüseyn'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Biriniz su içeceği zaman ağzını suyun içine sokarak değil (kenarından) somurarak içsin. Zira ciğer hastalıkları bu şekilde içmekten kaynaklanmaktadır."*[2]

٥٦١٢ - وَعَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، أَنَّهُ كَانَ يَسْتَحِبُّ الشَّرَابَ ثَلَاثَ نَفَسَاتٍ قَالَ: وَسَمِعْتُ قَتَادَةَ يَسْتَحِبُّ ذَلِكَ

5612- Eyyûb bildiriyor: "İbn Sîrîn suyun üç nefeste içilmesini müstehap görürdü"

Ma'mer der ki: "Katâde'nin de aynı şekilde su içmeyi müstehap gördüğünü işittim."[3]

٥٦١٣ - وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، عَنْ عِكْرِمَةَ قَالَ: " لَا تَشْرَبُوا نَفَسًا وَاحِدًا فَإِنَّهُ شَرَابُ الشَّيْطَانِ "

---

[1] İsnâdı hasen olan mürsel bir hadistir. Beyhakî, *Âdâb* (602).

[2] Ravileri sika olan mürsel bir hadistir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/428 (19594) ve Beyhakî, *es-Sünenü 'l-Kübrâ* (7/284).

[3] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/426 (19586) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/30).

5613- İkrime der ki: "İçeceği tek nefeste içmeyin. Zira bu şekilde içmek şeytanın içme şeklidir."[1]

٥٦١٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ النَّجَّارِ، بِالْكُوفَةِ أَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ سُفْيَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى بْنِ هَارُونَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رِزْمَةَ، ثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، عَنْ أَبِي فَرْوَةَ الرُّهَاوِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَشْرَبُوا وَاحِدَةً كَشُرْبِ الْبَعِيرِ وَاشْرَبُوا مَثْنَى وَثُلَاثَ وَسَمُّوا إِذَا شَرِبْتُمْ وَاحْمَدُوا إِذَا فَرَغْتُمْ "

5614- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurmuştur: *"Suyu, devenin içmesi gibi bir nefeste içmeyin, iki veya üç nefeste için. İçeceğiniz zaman Besmele ile başlayın ve bitirdiğinizde hamd edin."*[2]

اخْتِنَاثُ الْأَسْقِيَةِ وَمَا يُكْرَهُ مِنْ ذَلِكَ

Su Tulumlarının Ağzını Dışarı Kıvırarak İçmenin Mekruhluğu

٥٦١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي نَصْرٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ، بِمَرْوٍ ثَنَا عَبْدُ بْنُ رَوْحٍ الْمَدَائِنِيُّ، أَنَا شَبَابَةُ، أَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ: " نَهَى عَنِ اخْتِنَاثِ الْأَسْقِيَةِ وَأَنْ يُشْرَبَ مِنْ أَفْوَاهِهَا " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ آدَمَ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ. وَأَخْرَجَهُ مِنْ حَدِيثِ يُونُسَ وَغَيْرُهُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ.

5615- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) tulumlarının ağzını dışarı kıvırarak ağızlarından içmeyi yasaklamıştır.[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/426 (19585) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/29).

[2] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 4(302 (1885).

[3] Tanımadığım Hâkim'in hocası dışındaki ravileri güvenilirdir.

Buhârî bunu Âdem — İbn Ebî Zi'b kanalıyla rivayet etmiştir.[1] Ayrıca Yûnus kanalıyla rivayet etmiştir. Bir başkası da Zührî kanalıyla rivayet etmiştir.

٥٦١٦ - قَالَ الْإِمَامُ أَحْمَدُ: " وَإِنَّمَا هُوَ عِنْدَنَا، عَنْ يَزِيدَ بْنِ هَارُونَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ الْمَكِّيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ. بِإِسْنَادِهِ قَالَ: شَرِبَ رَجُلٌ مِنْ فَمِ سِقَاءٍ فَانْسَابَ فِي بَطْنِهِ جَانٌّ فَنَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ، عَنِ اخْتِنَاثِ الْأَسْقِيَةِ " أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ، فَذَكَرَهُ وَإِسْمَاعِيلُ هَذَا غَيْرُ قَوِيٍّ فِي الْحَدِيثِ وَهُوَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ أَشْبَهُ وَلَا أُرَاهُ فِي حَدِيثِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ بِهَذَا اللَّفْظِ مَحْفُوظًا وَاللهُ أَعْلَمُ

5616- Beyhakî der ki: Bu hadis bizde aynı isnâd ile Yezîd b. Hârun — İsmâîl el-Mekkî —Zührî kanalıyla: "Bir adam tulumun ağzından içince karnına cin girdi. Bu sebeple Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) su tulumlarının ağzını dışarı kıvırarak içmeyi yasaklamıştır" şeklinde aktarılmıştır.[2]

İsnâdında zikredilen İsmâîl hadiste güçlü biri değildir. Bunun da isnâdı zayıfa benzemektedir. İbn Ebî Zi'b'den bu lafızla mahfûz bir hadis olduğunu düşünmüyorum. En doğrusunu Allah bilir.

٥٦١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَدِيبُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: الْإِسْمَاعِيلِيُّ، وَثَنَا عِمْرَانُ، ثَنَا عُثْمَانُ، قَالَا: ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: " شَرِبَ رَجُلٌ مِنْ سِقَاءٍ فَانْسَابَ فِي بَطْنِهِ جَانٌّ، فَنَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنِ اخْتِنَاثِ الْأَسْقِيَةِ " " كَذَا وَجَدْتُهُ فِي كِتَابِ الْإِسْمَاعِيلِيِّ وَهُوَ بِهَذَا اللَّفْظِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ غَرِيبٌ وَإِنَّمَا هُوَ عِنْدَنَا، عَنْ يَزِيدَ بْنِ هَارُونَ ".

---

[1] Buhârî, *eşribe* (6/250) ve Müslim 2/1600 (110).

[2] İsnâdı zayıftır.

5617- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: "Bir adam tulumun ağzından içince karnına cin girdi. Bu sebeple Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) tulumlarının ağzını dışarı kıvırarak içmeyi yasaklamıştır.[1]

İsmâilî'nin kitabında bunu bu şekilde buldum. Bu hadis, bu lafızla İbn Ebî Zi'b'in rivayetine göre tek kanallı bir hadistir. Bu bize Yezîd b. Hârun kanalıyla aktarılmıştır.

٥٦١٨ - وَرَوَاهُ قُرَّةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ الزُّهْرِيِّ دُونَ قِصَّةِ الْجَانِّ وَقَالَ فِي لَفْظِهِ: نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنِ الشُّرْبِ مِنْ ثَلْمَةِ الْقَدَحِ وَأَنْ يُنْفَخَ فِي الشَّرَابِ " أَخْبَرَنَاهُ أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي قُرَّةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، فَذَكَرَهُ

5618- Kurra b. Abdirrahman bunu İbn Şihâb ez-Zührî kanalıyla cin olayını zikretmeksizin rivayet etmiş ve: "Bardağın kırılan yerinden içilmesini ve içeceğe üfürülmesini yasakladı" ibaresi geçmiştir.[2]

٥٦١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، ثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا أحمد بن حنبل ثَنَا إِسْمَاعِيلُ، عَنْ أَيُّوبَ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو محمد بن عبد الله الْأَدِيبُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ عَلَوَيْهِ الْقَطَّانُ، ثَنَا عَبَّادُ بْنُ مُوسَى الْخُتَّلِيُّ، ثَنَا ابْنُ عُلَيَّةَ، أَنَا أَيُّوبُ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَفِي رِوَايَةِ أَحْمَدَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: " أَنَّهُ نَهَى أَنْ يَشْرَبَ الرَّجُلُ مِنْ فِيِّ السِّقَاءِ" قَالَ أَيُّوبُ: نُبِّئْتُ أَنَّ رَجُلًا شَرِبَ مِنْ فِيِّ السِّقَاءِ فَخَرَجَتْ حَيَّةٌ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُسَدَّدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ دُونَ قَوْلِ أَيُّوبَ [وقول أيوب] تَأْكِيدٌ لِرِوَايَةِ إِسْمَاعِيلَ الْمَكِّيِّ

5619- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kişinin tulumun ağzından içmesini yasaklamıştır. Ahmed'in rivayetinde ise: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), kişinin..." şeklindedir.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/19) ve Dârimî, *eşribe* (10/90).

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/111 (3722).

[3] İsnâdı sahihtir.

Eyyûb: "Bana bildirilene göre bir adam tulumun ağzından içince karnına yılan girmiştir" dedi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Eyyûb'un kavlini zikretmeksizin Müsedded — İsmâîl kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

Eyyûb'un kavli, İsmâîl el-Mekkî'nin rivayetini doğrulamaktadır.

٥٦٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: " نَهَى النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يُشْرَبَ مِنْ فَمِ السِّقَاءِ " " قَالَ هِشَامٌ فَإِنَّهُ ينتنه ذَلِكَ رَوَاهُ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ مَوْصُولًا وَقَالَ لِأَنَّ ذَلِكَ ينتنه

5620- Hişâm b. Urve'nin, babasından bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) tulumun ağzından içilmesini yasaklamıştır.[2]

Hişâm: "Kişi böyle yapmakla onu kokutmuş olur" demiştir.

Hammâd b. Seleme bunu Hişâm b. Urve kanalıyla babasından, o da Hz. Âişe'den mevsûl olarak aktarmış ve: "Çünkü kişi böyle yapmakla onu kokutmuş olur" ibaresi geçmiştir.[3]

Sahih olan Hişâm'ın kavlidir. Hişâm b. Urve'nin kavli muhtemelen kişinin nefesinden ve midesinin buharından ona karışması ve kendisinden sonra içecek kişinin tiksinmesine sebep olmaması için yasaklanması yönündedir. En doğrusunu Allah bilir.

Bardağın kırılan yerinden içilmesinin yasaklanması ise, suyun kırılan yerden akmasının normal yerden akması gibi olmayışındandır. Su kırılan yerin etrafından dağınık bir şekilde akar ve içen kişinin giysilerini ıslatarak onu rahatsız edebilir.

---

[1] Buhârî, *eşribe* (6/250)

[2] Ravileri güvenilirdir ve mürsel bir hadistir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/429 (19598), Beyhakî, *Sünen* (7/285) ve Tahâvî, *Şerh Meâni'l-Âsâr* (4/276).

[3] Hâkim, *Müstedrek* (4/140).

٥٦٢١ - وَقَدْ رُوِّينَا عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ عِيسَى بْنِ عَبْدِ اللهِ رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَعَا بِإِدَاوَةٍ يَوْمَ أُحُدٍ فَقَالَ: " اخْنِثْ فَمَ الْإِدَاوَةِ ثُمَّ اشْرَبْ مِنْ فِيهَا " أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ فَذَكَرَهُ

5621- Abdullah b. Ömer'in, Ensâr'dan olan İsa b. Abdillah kanalıyla babasımdan bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Uhud günü bir su kabı istemiş ve: *"Önce kabın ağzını eğ ve öylece kabın ağzından iç"* buyurmuştur.[1]

٥٦٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ زَنْجَوَيْهِ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ عِيسَى بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أُنَيْسٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: " رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَامَ إِلَى قِرْبَةٍ مُعَلَّقَةٍ فَخَلَسَهَا ثُمَّ شَرِبَ مِنْ فِيهَا " " الرِّوَايَةُ الْأُولَى أَتَمُّ وَإِسْنَادُ هَذَا أَحْفَظُ وَالظَّاهِرُ أَنَّ خَبَرَ النَّهْيِ كَانَ بَعْدَ هَذَا وَاللهُ أَعْلَمُ "

5622- Enes: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp asılı bir tulumu aldığını ve ağzından su içtiğini gördüm" demiştir.[2]

Bir önceki hadis daha uzundur, ancak bunun isnâdı daha sağlamdır. Görüldüğü kadarıyla sanırım Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) (tulumun ağzından içmeyi) yasaklaması bu olaydan sonra vaki olmuştur. En doğrusunu Allah bilir.

٥٦٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَلَى امْرَأَةٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَفِي الْبَيْتِ قِرْبَةٌ مُعَلَّقَةٌ فَاخْتَنَثَهَا فَشَرِبَ وَهُوَ قَائِمٌ "

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/111 (3721).

[2] İsnâdı zayıftır. Tirmizî

5623- Hz. Âişe bildiriyor: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Ensâr'dan bir kadının yanına girdi. Evde asılı bir (su) tulum(u) vardı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) tulumu alıp ağzını dışarı kıvırarak ayakta iken içti."[1]

٥٦٢٤ - أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَاءُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ الْإِسْفَرَايِينِيُّ بِهَا، أَنَا أَبُو سَهْلٍ الْإِسْفَرَايِينِيُّ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ الذُّهْلِيُّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَمْرَةَ، عَنْ جَدَّةٍ لَهُ يُقَالُ لَهَا كَبْشَةُ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ: " دَخَلَ عَلَيْهَا فَشَرِبَ مِنْ قِرْبَةٍ مُعَلَّقَةٍ وَهُوَ قَائِمٌ " زَادَ فِيهِ غَيْرُهُ مِنْ فِيهَا وَهُوَ قَائِمٌ

5624- Abdurrahman b. Ebî Amre'nin, Kebşe adındaki ninesinden bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girmiş ve asılı olan bir tulumdan ayakta iken içmiştir.[2]

Bir başkası rivayetinde: "Tulumun ağzından ayakta iken içmiştir" ziyadesinde bulunmuştur.

٥٦٢٥ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْجَزَرِيِّ، عَنِ ابْنِ بِنْتِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ جَدَّتِهِ أُمِّ سُلَيْمٍ قَالَتْ: " رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَشْرَبُ مِنْ فِي قِرْبَةٍ فَقَطَعْتُهَا فَقُلْتُ: لَا يَشْرَبُ مِنْهَا أَحَدٌ بَعْدَهُ "

5625- Ümmü Süleym der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir tulumun ağzından su içtiğini gördüm. Bunun üzerine içtiği (ağzını koyduğu) yeri kestim ve: "Kendisinden sonra hiç kimse oradan (ağzını koyduğu yerden) içmeyecektir" dedim.[3]

٥٦٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، ثَنَا أَبُو النَّضْرِ، ثَنَا خَيْثَمَةُ، ثَنَا عَبْدُ الْكَرِيمِ، عَنِ الْبَرَاءِ ابْنِ ابْنَةِ أَنَسِ بْنِ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (6/161).

[2] Tanımadığım Beyhakî'nin hocası dışındaki ravileri güvenilirdir. Tirmizî 4/306 (1892) ve İbn Mâce 2/1132 /(3423).

[3] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 25/126, 127 (307).

مَالِكٍ، عَنْ أَنَسٍ، عَنْ أُمِّهِ، " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ دَخَلَ وَفِي الْبَيْتِ قِرْبَةٌ مُعَلَّقَةٌ فَشَرِبَ مِنْهَا قَائِمًا فَمَسَكْتُهُ عِنْدِي أَوْ إِنَّهُ لَعِنْدِي "

5626- Enes'in bildirdiğine göre annesi şöyle demiştir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) içeri girdiğinde evde asılı bir (su) tulum(u) vardı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ondan ayakta iken içti. Ben de o tulumun ağzından kestiğim parçayı yanımda tuttum" veya: "o parça halen yanımdadır."[1]

Beyhakî der ki: Bu rivayetler tulumun ağzından içmenin caiz olduğuna, yasaklayan rivayetlerin de kendisinden sonra içecek kişiye eziyet vermeyi terk etmek babından müstehap olduğuna işaret etmektedir. Muhtemelen tulumun ağzından içmenin yasaklanması, asılı olmayan tulumlar için geçerlidir. Asılı olan tulumlardan içmeye ruhsat verilmesi de cinlerin asılı olan tuluma girme ihtimalinin daha az oluşundandır. En doğrusunu Allah bilir.

فَصْلٌ فِي الذُّبَابِ يَسْقُطُ فِي الْإِنَاءِ

Kabın İçine Sinek Düşmesi

٥٦٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ الطُّوسِيُّ، ثَنَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، ثَنَا أَبُو الْجَمَاهِرِ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ التَّنُوخِيُّ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، حَدَّثَنِي عُتْبَةُ بْنُ مُسْلِمٍ، أَنَّ عُبَيْدَ بْنَ حُنَيْنٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا سَقَطَ الذُّبَابُ فِي إِنَاءِ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْمِسْهُ كُلَّهُ، ثُمَّ لِيَنْزِعْهُ فَإِنَّ فِي أَحَدِ جَنَاحَيْهِ دَاءً وَفِي الْآخَرِ شِفَاءً " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَخْلَدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، قَالَ الشَّافِعِيُّ رَحِمَهُ اللهُ وَغَمْسُ الذُّبَابِ فِي الْإِنَاءِ لَيْسَ بِقَتْلِهِ

5627- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden birinin kabına sinek düşecek olursa onu iyice batırsın, sonra da çıkar(ıp at)sın. Zira bir kanadında hastalık, diğer kanadında şifa vardır"* buyurdu.

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (3/119, 6/376), Tahâvî, *Şer Meâni'l-Âsâr* (4/274), İbnu'l-Ca'd, *Müsned* (2/847 (2346), 6/431), Tirmizî, *Şemâil* (sh. 139) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (8/428).

Buhârî bunu *Sahîh*'te Hâlid b. Mahled — Süleymân b. Bilâl kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

Şâfiî: "Sineği kabın içine iyice batırmak onu öldürmek mânâsında değildir" dedi.

الشُّرْبُ بِالْيَدِ إِذَا وَرَدَ عَلَى نَهَرٍ أَوْ غَدِيرٍ وَمَا وَرَدَ فِي جَوَازِ الْكَرْعِ فِيهِ

Bir Nehre veya Bir Gölete Gelindiğinde Avuçlayarak veya Ağzını Dayayarak İçmek

٥٦٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ رَجُلٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِغَدِيرٍ فَقَالَ: " اشْرَبُوا وَلَا تَكْرَعُوا لِيَغْسِلَ أَحَدُكُمْ يَدَيْهِ ثُمَّ لِيَشْرَبْ أَيَّ إِنَاءٍ أَنْقَى مِنْ يَدِهِ إِذَا غَسَلَهَا "

5628- İbn Ömer der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir su göletinin yanından geçerken: *"Suya ağzınızı dayamadan için. İçecek olan ellerini yıkasın, sonra avucuyla içsin. El yıkandıktan sonra hangi kap ondan daha temiz ve paktır ki?"* buyurdu.[2]

٥٦٢٩ - [أخبرنا أبو عبد الله الحافظ ومحمد بن موسى قالا حدثنا أبو العباس هو الأصم حدثنا محمد هو الصغانى حدثنا أبو صالح الحرانى عبد الغفار بن داود حدثنا موسى بن أعين عن أسد (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ يُوسُفُ الْأَصْبَهَانِيُّ، إِمْلَاءً أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الْإِخْمِيمِيُّ ثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَشْكِيبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَامِرٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: مَرَرْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى بِرَكِ مَاءٍ فَجَعَلْنَا نَكْرَعُ فِيهَا فَقَالَ: " لَا تَكْرَعُوا فِيهَا وَلَكِنِ اغْسِلُوا أَيْدِيَكُمْ، وَاشْرَبُوا مِنْهَا فَلَيْسَ مِنْ إِنَاءٍ أَطْيَبَ مِنَ الْيَدِ "

---

[1] Buhârî, *bedu'l-halk* (4/100) ve *tıb* (7/33).

[2] İsnâdı zayıftır. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/428 (19596) ve Ahmed, *Müsned* (2/137).

لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ يُوسُفَ وَفِي الرِّوَايَةِ الْأُولَى كُنَّا فِي سَفَرٍ فَانْتَهَيْنَا إِلَى بِرْكَةٍ مِنْ مَاءِ سَمَاءٍ فَكَرَعْنَا فِيهَا فَنَهَى النَّبِيُّ ﷺ، ثُمَّ قَالَ: " اغْسِلُوا أَيْدِيَكُمْ ثُمَّ اشْرَبُوا مِنْهَا فَإِنَّهَا أَنْظَفُ آنِيَتِكُمْ أَوْ أَطْيَبُ آنِيَتِكُمْ "

5629- İbn Ömer der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte su havuzunun yanından geçerken ağzımızı dayayıp içmeye başladık. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ağzınızı dayayarak içmeyin. Ellerinizi yıkayın ve avuçlayarak için. Zira elden daha güzel bir kap yoktur"* buyurdu.[1]

Lafız İbn Yûsuf'un lafzıdır.

Birinci rivayette: "Bir yolculukta iken yağmur suyundan oluşan bir havuzun yanına geldik ve ağzımızı dayayıp içmeye başladık. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bizi bundan menedip: *"Ellerinizi yıkayın ve öyle için. Zira elleriniz en temiz kaplarınızdır"* buyurdu" şeklindedir.

Beyhakî der ki: Muhtemelen ağzı dayayarak içmenin yasaklanması, içen kişinin nefesini suya vermesi ve havuzun küçük olması sebebiyle kendisinden sonra içecek kişinin tiksinebilir olmasındandır. Yoksa bir sonraki rivayette olduğu gibi ağzı dayayarak içmek caizdir.

٥٦٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ الْجُنَيْدِ، ثَنَا الْمُعَافَى بْنُ سُلَيْمَانَ، ثَنَا فُلَيْحٌ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ دَخَلَ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَمَعَهُ صَاحِبٌ لَهُ فَسَلَّمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَصَاحِبُهُ فَرَدَّ الرَّجُلُ قَالَ: وَهِيَ سَاعَةٌ حَارَّةٌ وَهُوَ يُحَوِّلُ الْمَاءَ فِي حَائِطِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنْ كَانَ عِنْدَكَ مَاءٌ بَاتَ هَذِهِ اللَّيْلَةَ فِي شَنٍّ وَإِلَّا كَرَعْنَا وَالرَّجُلُ يُحَوِّلُ الْمَاءَ فِي حَائِطِهِ " فَقَالَ الرَّجُلُ: عِنْدِي يَا رَسُولَ اللهِ مَاءٌ بَايِتٌ فَانْطَلَقَ إِلَى الْعَرِيشِ قَالَ: فَانْطَلَقَ بِهِمَا إِلَى الْعَرِيشِ فَسَكَبَ فِي قَدَحٍ، ثُمَّ حَلَبَ عَلَيْهِ مِنْ دَاجِنٍ لَهُ، فَشَرِبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ثُمَّ عَادَ فَشَرِبَ الرَّجُلُ الَّذِي جَاءَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ صَالِحٍ، عَنْ فُلَيْحٍ

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Mâce 2/1135 (3433).

5630- Câbir b. Abdillah bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir dostuyla birlikte Ensâr'dan bahçesini sulayan bir adamın yanına girdi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer yanında küçük bir kırbada dün geceden kalmış (soğumuş) su varsa içelim. Yoksa bu sudan (bardaksız ve avuçlamadan) ağzımızı dayayarak içelim"* buyurdu. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Yanımda dün geceden kalmış su var" dedi ve kendileriyle birlikte çardağa doğru yürüdü. Adam bir bardağa su koyduktan sonra üzerine bir koyunundan süt sağdı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) içtikten sonra adam aynı şekilde bardağa su koyup üzerine süt sağdı ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte gelen kişi de içti.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Yahya b. Sâlih — Fuleyh kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

اسْتِعْذَابُ الْمَاءِ

Tatlı Su Getirtmek

٥٦٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو النَّضْرِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ الْفَقِيهُ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، أَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُسْتَقَى لَهُ الْمَاءُ الْعَذْبُ مِنَ السقيا " وَحَكَى أَبُو دَاوُدَ السِّجِسْتَانِيُّ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ أَنَّهُ أَنْكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ، وَقَالَ الدَّرَاوَرْدِيُّ: كِتَابُهُ أَصَحُّ مِنْ حِفْظِهِ، يُرِيدُ أَنَّهُ حَدَّثَ بِهِ حِفْظًا. قَالَ الْإِمَامُ أَحْمَدُ: " وَرُوِيَ مِن وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ هِشَامٍ كَمَا "

5631- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Sukyâ denilen su kaynağından tatlı su getirilirdi.[2]

Ebû Dâvud es-Sicistânî'nin bildirdiğine göre Ahmed b. Hanbel bu rivayeti münker olarak görmüştür. Derâverdî de ravi hakkında: "Kitabından naklettiği hadisler ezberinden naklettiği hadislerden daha doğrudur" demiştir. Yanî ravi bunu ezberinden söylemiştir.

---

[1] Buhârî, *eşribe* 4/119 (3735).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/119 (3735).

Beyhakî der ki: "Bir sonraki hadiste geçtiği üzere başka bir yolla Hişâm kanalıyla aktarılmıştır."

٥٦٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْأَهْوَازِيُّ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ الْخَزَّازُ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَسْعُودٍ، ثَنَا عَامِرُ بْنُ صَالِحِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُسْتَعْذَبُ لَهُ الْمَاءُ مِنَ السقيا مِنْ عِنْدِ حَمَّامٍ عِنْدَ طَرَفِ الْحَرَّةِ "

5632- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), Harre yakınlarında bulunan bir hamamın yanındaki su kaynağından tatlı su getirilirdi.[1]

تَنَاوُلُ الشَّارِبِ إِذَا شَرِبَ بقيته شَرَابَهُ مِنْ عَلَى يَمِينِهِ

İçen Kişinin Kabı Sağındaki Kişiye Vermesi

٥٦٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الشَّرْقِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ هَاشِمِ بْنِ حَيَّانَ، ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: " قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَدِينَةَ وَأَنَا ابْنُ عَشْرٍ وَمَاتَ وَأَنَا ابْنُ عِشْرِينَ، وَأُمَّهَاتِي كُنَّ يَحْثُثْنَنِي عَلَى خِدْمَتِهِ، فَدَخَلَ عَلَيْنَا دَارَنَا فَحَلَبْنَا لَهُ مِنْ شَاةٍ دَاجِنٍ وَشِيبَ لَهُ مِن بِئْرٍ فِي الدَّارِ، فَشَرِبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَأَبُو بَكْرٍ عَنْ يَسَارِهِ وَأَعْرَابِيٌّ عَنْ يَمِينِهِ وَعُمَرُ نَاحِيَةً، فَقَالَ عُمَرُ: نَاوِلْ أَبَا بَكْرٍ، فَنَاوَلَ الْأَعْرَابِيَّ وَقَالَ: الْأَيْمَنَ فَالْأَيْمَنَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، وَغَيْرُهُ عَنْ سُفْيَانَ وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ، وَغَيْرُهُ عَنِ الزُّهْرِيِّ

5633- Enes b. Mâlik anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'ye geldiğinde daha ben on yaşındaydım. Vefat ettiği zaman da yirmi yaşındaydım. Annelerim beni kendisine hizmet için teşvik ediyorlardı. (Bir gün) yanımıza girdi. Biz de kendisine evde beslediğimiz bir koyundan süt

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebî* (sh. 245) ve Beğavî, *Şerh es-Sünne* 11/384 (3050).

sağdık ve süte evdeki bir kuyudan su kattık. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesallem) sütten içti. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) solunda Ebû Bekr, sağında ise bir bedevi bulunmaktaydı. Ömer de başka bir tarafta duruyordu. Ömer, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ebû Bekr'e versen" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kabı bedeviye verip: *"Sağdan başlar ve sağdan devam eder"* buyurdu.[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te Ebû Bekr b. Ebî Şeybe kanalıyla[2] bir başkası da Süfyân kanalıyla; Buhârî ve Müslim bunu Mâlik kanalıyla;[3] bir diğeri ise Zührî kanalıyla rivayet etmişlerdir.

٥٦٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ أَبِي حَازِمِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أُتِيَ بِشَرَابٍ فَشَرِبَ مِنْهُ، وَعَنْ يَمِينِهِ غُلَامٌ، وَعَنْ يَسَارِهِ الْأَشْيَاخُ فَقَالَ لِلْغُلَامِ: " أَتَأْذَنُ لِي أَنِ أُعْطِيَ هَؤُلَاءِ؟ " فَقَالَ الْغُلَامُ: لَا وَاللهِ يَا رَسُولَ اللهِ لَا أُؤْثِرُ بِنَصِيبِي مِنْكَ أَحَدًا، قَالَ: فَتَلَّهُ فِي يَدِهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ

5634- Sehl b. Sa'd es-Sâidî bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir içecek getirildi ve Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ondan içti. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sağ tarafında bir çocuk, sol tarafında da yaşlılar oturmaktaydı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"(İçeceği) bunlara vermeme izin verir misin?"* diye sorunca, çocuk: "Hayır! Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi senden gelen nasibime hiç kimseyi tercih etmem" karşılığını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kabı çocuğa verdi.[4]

Buhârî[5] ve Müslim[6] bunu Mâlik kanalıyla rivayet etmişlerdir.

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 2/1603 (125).

[3] Buhârî, *eşribe* (6/248) ve Müslim 2/1603 (124)

[4] Sahih bir hadistir.

[5] Buhârî, *mezâlim* (3/100).

[6] Müslim 2/1604 (128).

فَصْلٌ فِي أَنَّ سَاقِيَ الْقَوْمِ آخِرُهُمْ

Su Dağıtan Kişinin En Son İçmesi

٥٦٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، قَالَا: أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَارِثِ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي الْمُخْتَارِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ فِي سَفَرٍ فَأَصَابَ النَّاسَ عَطَشٌ فَنَزَلَ مَنْزِلًا فَجَعَلَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ ﷺ يَقُولُونَ: يَا رَسُولَ اللهِ: اشْرَبْ فَيَقُولُ: " سَاقِي الْقَوْمِ آخِرُهُمْ، سَاقِي الْقَوْمِ آخِرُهُمْ " مُخَرَّجٌ فِي الصَّحِيحِ

5635- Abdullah b. Ebî Evfâ der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir yolculukta iken insanlar susuzluğa maruz kalmıştı. Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) bir yerde konaklayınca, ashâbı: "Ey Allah'ın Resûlü! İçin" demeye başladı. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Topluluğa su dağıtan en son içer. Topluluğa su dağıtan en son içer"* buyurdu.[1]

Sahîh'te[2] rivayet olunmuştur.

٥٦٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، قَالَا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْأَصَمُّ أَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بَيَّاعُ الْهَرَوِيِّ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أَكَلَ مَعَ قَوْمٍ كَانَ آخِرَهُمْ أَكْلًا "

5636- Câfer b. Muhammed'in bildirdiğine göre babası: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir toplulukla birlikte yemeğe oturunca, (yemeğe ilk başlayan ve) yemekten en son el çeken kişi olurdu" demiştir.[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *mesâcid* (1/472, 473).

[3] İsnâdı mürseldir. Hatîb, *Târih* (10/239, 240).

فَصْلٌ فِي مَا يَقُولُ إِذَا فَرَغَ مِنَ الطَّعَامِ

Kişi Yemekten Kalkınca Ne Demelidir?

٥٦٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، إِمْلَاءً أَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثَنَا ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أَكَلَ وَشَرِبَ قَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ غَيْرَ مَكْفُورٍ وَلَا مُوَدَّعٍ وَلَا مُسْتَغْنًى عَنْهُ رَبَّنَا " وَفِي رِوَايَةِ الْقَطَّانِ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا رُفِعَتِ الْمَائِدَةُ قَالَ وَقَالَ: " غَيْرَ مَكْفِيٍّ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي عَاصِمٍ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ وَقَالَ فِي الْحَدِيثِ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَفَانَا وَآوَانَا غَيْرَ مَكْفِيٍّ وَلَا مَكْفُورٍ " قَالَ: وَقَالَ مَرَّةً: " لَكَ الْحَمْدُ رَبَّنَا غَيْرَ مَكْفِيٍّ وَلَا مُوَدَّعٍ وَلَا يُسْتَغْنَى عَنْهُ رَبَّنَا "

5637- Ebû Umâme der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yemek yiyip içtikten sonra: "*Pek çok, en güzel, bereketli, yine de karşılık olamayan, hiçbir zaman terk edilemeyecek ve her zaman kendisine muhtaç olunacak hamdler Rabbimiz olan Yüce Allah'a mahsustur*" diye dua ederdi.[1]

Kattân'ın rivayetinde: "Sofra kaldırıldığı zaman Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle dua ederdi" denilir ve bir öncekinin aynısına: "*Yine de karşılık olamayan (hamdler Rabbimiz olan Yüce Allah'a mahsustur)*" eklemesi yapılır.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ebû Âsım — Sevr b. Yezîd kanalıyla rivayet etmiştir. Bu rivayette bazen: "*Bizi kimselere muhtaç etmeyen ve barındıran Yüce Allah'a bunlara karşılık olamayan ve hiçbir zaman terk edilemeyecek olan hamdler olsun*" lafzını kullanırken, bazen de: "*Verdiklerine karşılık olamayan, hiçbir zaman terk edilemeyecek ve her zaman kendisine muhtaç olunacak hamdler Rabbimiz olan Yüce Allah'a mahsustur*" lafzını kullanmıştır.[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ancak diğer tarikleriyle sahih bir hadistir.

[2] Buhârî, *at'ime* (6/214).

Ğayru mekfiy ifadesinden kasıt, Yüce Allah'ın yemeğe ihtiyacı olmadığı için aynı şekilde kendisine karşılık verilememesidir. Yüce Allah aynı karşılığı beklemeden yiyecek ihsan eder. *Velâ muvedda'* ifadesinden kasıt ise, Allah katında her zaman kendisine muhtaç olunacak ve kullar tarafından devamlı istenecek olan şeylerdir.

٥٦٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا إِسْحَاقُ يَعْنِي ابْنَ إِسْمَاعِيلَ، ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَامِرٍ الْأَسْلَمِيُّ، عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ، صَاحِبِ سُلَيْمَانَ، عَنْ نُعَيْمِ بْنِ سَلَامَةَ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ كَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا فَرَغَ مِنْ طَعَامِهِ قَالَ: " اللهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَطْعَمْتَ وَسَقَيْتَ وَأَشْبَعْتَ وَأَرْوَيْتَ، فَلَكَ الْحَمْدُ غَيْرَ مَكْفُورٍ وَلَا مُسْتَغْنًى عَنْهُ رَبَّنَا"

5638- Nuaym b. Seleme, Süleym oğullarından olan ashâbdan bir adamdan bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yemeğini bitirdiği zaman: *"Allahım! Sana hamdolsun. Sen bize yedirip içirdin. Doyurup suya kandırdın. Hiçbir zaman terk edilemeyecek ve her zaman kendisine muhtaç olunacak hamdler Rabbimiz olan Yüce Allah'a mahsustur"* derdi.[1]

٥٦٣٩ - قَالَ: وَحدثَنَا إِسْحَاقُ، عَنْ وَكِيعٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي هَاشِمٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ رِيَاحٍ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، وَغَيْرُهُ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا فَرَغَ مِنْ طَعَامِهِ قَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَجَعَلْنَا مُسْلِمِينَ "

5639- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yemek yemeyi bitirdiği zaman: *"Bizi yediren, içiren ve Müslümanlardan kılan Allah'a hamd olsun"* diye dua ederdi.[2]

٥٦٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا خَالِدُ بْنُ خِرَاشٍ، ثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَهْدِيٍّ بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْجُرَيْرِيِّ، عَنِ ابْنِ أَعْبُدَ قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " يَا ابْنَ أَعْبُدَ مَا حَقُّ الطَّعَامِ؟ " قُلْتُ: مَا هُوَ يَا ابْنَ أَبِي طَالِبٍ؟ قَالَ: " حَقُّ الطَّعَامِ إِذَا وُضِعَ بَيْنِ يَدَيْكَ أَنْ تضع "، وَتَقُولَ: "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (4/236).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 4/187 (3850), Tirmizî 5/508 (3457) ve İbn Mâce 2/1092 (3283).

بِسْمِ اللهِ اللهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيمَا رَزَقْتَنَا " يَا ابْنَ أَعْبُدَ هَلْ تَدْرِي مَا شُكْرُ الطَّعَامِ؟ " قُلْتُ: مَا هُوَ؟ قَالَ: " شُكْرُ الطَّعَامِ أَنْ تَقُولَ إِذَا أُطْعِمْتَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا " " وَذَكَرَ سَائِرَ الدَّعَوَاتِ الَّذِي وَرَدَتْ فِيهِ فِي كِتَابِ الدَّعَوَاتِ "

5640- İbn A'bud bildiriyor: Ali b. Ebî Tâlib: "Ey İbn A'bud! Yiyeceğin hakkı nedir?" diye sorunca: "Ey İbn Ebî Tâlib! Nedir?" dedim. Bunun üzerine: "Yemek önüne konulduğu zaman: «Bismillah (=Allah'ın adıyla). Allahım! Bize verdiğin bu rızkı bereketli kıl» demendir" karşılığını verdi. Sonra: "Ey İbn A'bud! Yemeğin şükrü nedir biliyor musun?" diye sordu. "Nedir?" dediğimde: "Yemeğin şükrü, sana yemek verildiği zaman: «Bizi yediren ve içirene hamd olsun» demendir" karşılığını verdi.[1]

Sonra *Da'vât* kitabında bu konuda geçen diğer duaları zikrettî.

٥٦٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ أَبِي حَرْمَلَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ طَعَامًا فَلْيَقُلِ: اللهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ وَأَطْعِمْنَا خَيْرًا مِنْهُ وَإِذَا شَرِبَ لَبَنًا فَلْيَقُلِ: اللهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ وَزِدْنَا مِنْهُ فَإِنَّهُ لَيْسَ يَجْزِي مِنَ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ غَيْرُ اللَّبَنِ "

5641- İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sizden biri yemek yediği zaman: «Allahım! Bunu bize bereketli kıl ve bize bundan daha hayırlısını yedir» desin. Süt içtiği zaman da: «Allahım! Bunu bize bereketli kıl ve bunu bize arttır» desin. Çünkü sütten başka yemeğin ve suyun yerini tutan bir şey yoktur."*[2]

٥٦٤٢ - وَحَدَّثَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، ثَنَا حَاتِمُ بْنُ يُونُسَ الْجُرْجَانِيُّ، ثَنَا مُوسَى بْنُ السِّنْدِيِّ، ثَنَا يَعِيشُ الْبِسْطَامِيُّ، ثَنَا مُعَانُ بْنُ بِشْرٍ، عَنْ أَنَسٍ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Abdullah b. Ahmed, *Zevâidu'l- Müsned* (1/153) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/122).

[2] İsnâdı zayıftır. Nesâî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* (286) ve İbnu's-Sünnî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* (476).

بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا أَكَلَ قَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا فَأَشْبَعَنَا وَسَقَانَا فَأَرْوَانَا "

5642- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu eleyhi vesellam) yemek yediği zaman: *"Bizi yedirip doyuran ve içirip suya kandıran Allah'a hamd olsun"* diye dua ederdi.[1]

٥٦٤٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا وَكِيعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ سُوَيْدٍ قَالَ: كَانَ سَلْمَانُ الْفَارِسِيُّ إِذَا طَعِمَ طَعَامًا قَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَفَانَا الْمُؤُونَةَ وَأَوْسَعَ لَنَا مِنَ الرِّزْقِ"

5643- Hâris b. Suveyd der ki: Selmân el-Fârisî yemek yediği zaman: "Bizi kimselere muhtaç etmeyen ve rızkımızı bol tutan Allah'a hamd olsun" diye dua ederdi.[2]

٥٦٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْمِهْرَانِيُّ، نا هَارُونُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ هَارُونَ الْجُرْجَانِيُّ، ثَنَا الْفَضْلُ بْنُ حُبَابٍ الْجُمَحِيُّ، ثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذِ ابْنِ أَخِي خَلَّادٍ الْأَعْمَى، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ شَرِيكٍ، ثَنَا بَزِيعٌ أَبُو الْخَلِيلِ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَذِيبُوا طَعَامَكُمْ بِذِكْرِ اللهِ وَالصَّلَاةِ وَلَا تَنَامُوا عَلَيْهِ فَتَقْسُوَ لَهُ قُلُوبُكُمْ " " هَذَا مُنْكَرٌ تَفَرَّدَ بِهِ بَزِيعٌ وَكَانَ ضَعِيفًا "

5644- Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu eleyhi vesellem): *"Yemeği yediğiniz zaman onu Allah'ı zikir ve namazla eritin. Yemekten sonra hemen uyursanız kalbiniz katılaşır"* buyurmuştur.[3]

Bu, münker bir hadistir. Zayıf olan ravi Bezî' bunu rivayette tek kalmıştır.

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/120, 121) ve Abdurrezzâk, *Musannef* 10/424, 425 (19578).

[3] İsnâdı çok zayıftır. İbn Nasr, *Kıyâmu'l-Leyl* (sh. 36), İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/493), Ukaylî, *ed-Duafâ* (1/156), İbn Hibbân, *el-Mecruhîn* (1/190), Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (1/96) ve İbnu's-Sünnî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* (490).

٥٦٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الشُّعَيْثِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ هَارُونَ الْحَرْبِيَّ، بِبَغْدَادَ يَقُولُ: سَمِعْتُ الْجُنَيْدَ يَقُولُ: حَقُّ الشُّكْرِ أَنْ لَا يُعْصَى اللهُ فِيمَا أَنْعَمَ بِهِ، قَالَ: وَمَنْ كَانَ لِسَانُهُ رَطْبًا مِنْ ذِكْرِ اللهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ وَهُوَ يَضْحَكُ، وَقَالَ: إِنَّ لِلَّهِ عِبَادًا يَأْوُونَ إِلَى ذِكْرِ اللهِ كَمَا يَأْوِي النَّسْرُ إِلَى وَكْرِهِ قَالَ: وَرُوِيَ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَنَّهُ قَالَ: " إِذَا أَكَلْتُمُ الطَّعَامَ فَأَذِيبُوهُ بِذِكْرِ اللهِ فَإِنَّ الطَّعَامَ إِذَا أُكِلَ وَنِيمَ عَلَيْهِ يُقَسِّي الْقَلْبَ "

5645- Cüneyd(-i Bağdâdî) der ki: Şükrün edâsı, verilen nimete karşılık Allah'a masiyet işlenmemesidir. Kimin dili Allah'ı zikretmek ile meşgul olursa güler bir şekilde cennete girer. Şüphesiz ki kartalın yuvasına sığınması gibi Allah'ın zikrine sığınan kullar vardır."[1]

Rivâyet edilene göre Ömer b. el-Hattâb: "Yemeği yediğiniz zaman onu Allah'ı zikir ile eritin. Çünkü yemekten sonra uyumak, kalbinizi katılaştırır" demiştir.

٥٦٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ رَجَاءٍ الْأَدِيبُ مِنْ أَصْلِهِ قَالُوا: أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ الْحَارِثِيُّ، ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، ثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَرْضَى عَنِ الْعَبْدِ أَنْ يَأْكُلَ الْأَكْلَةَ أَوْ يَشْرَبَ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، عَنْ أَبِي أُسَامَةَ

5646- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Muhakkak ki Allah, bir şey yedikten veya bir şey içtikten sonra kendisine hamd eden kuldan razı olur"* buyurmuştur.[2]

Müslim bunu *Sahîh*'te Ebû Bekr b. Ebî Şeybe — Ebû Usâme kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] *Müslim* 3/2095 (89).

٥٦٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ، ثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ قَالَ: " مَا مِنْ أَحَدٍ يَأْكُلُ طَعَامًا لَا يَحْمَدُ اللهَ عَلَيْهِ إِلَّا كَأَنَّمَا سَرَقَهُ "

5647- Ebu'z-Zâhiriyye der ki: "Yemek yiyip de Allah'a hamd etmeyen hiç kimse yoktur ki o yemeği çalmış gibi olmasın."[1]

الدُّعَاءُ لِرَبِّ الطَّعَامِ

Yemeğin Sahibine Dua Etmek

٥٦٤٨ - رُوِّينَا فِي حَدِيثِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ جَاءَ إِلَى سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ فَجَاءَ بِخُبْزٍ وَزَيْتٍ فَأَكَلَ ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " أَفْطَرَ عِنْدَكُمُ الصَّائِمُونَ وَأَكَلَ طَعَامَكُمُ الْأَبْرَارُ وَصَلَّتْ عَلَيْكُمُ الْمَلَائِكَةُ " أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مَخْلَدُ بْنُ خَالِدٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، فَذَكَرَهُ،

5648- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), bir gün Sa'd. b. Ubâde'nin yanına geldi. Sa'd ekmek ve yağ getirip Resûlullah'a (sallallahu alayhi vesellem) ikram etti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yedikten sonra: *"Oruçlular yanınızda iftar etti. Yemeğinizi iyi kimseler yedi ve melekler sizin için dua etti"* buyurdu.[2]

٥٦٤٩ - وَقَدْ أَخْبَرَنَاهُ عَالِيًا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: عَنْ أَنَسٍ، وَغَيْرِهِ

5649- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir. Ancak "Enes ve bir başkasının bildirdiğine göre" ibaresi geçmiştir.[3]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Nuaym, *Hilye* (6/100).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/189 (3854).

[3] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (4/240, 7/287).

٥٦٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، أَنَا عُمَرُ بْنُ سِنَانٍ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ، وَعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الْخَلَّالُ، ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، ثَنَا مُنِيرُ بْنُ الزُّبَيْرِ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ عَائِشَةَ: " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَهَى أَنْ يُقَامَ عَنِ الطَّعَامِ حَتَّى يُرْفَعَ "

5650- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yemek kaldırılıncaya kadar (sofradan) kalkmayı yasaklamıştır.[1]

٥٦٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ طَلْحَةُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّقْرُ الْبَغْدَادِيُّ بِهَا أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ يَحْيَى الْآدَمِيُّ، ثَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَبُو تُمَيْلَةَ، أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، مَوْلَى أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنِ ابْنِ الْحَوْتَكِيَّةِ: أَنَّ عَمَّارًا قَالَ: لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ لَا يَأْكُلُ الْهَدِيَّةَ حَتَّى يَأْمُرَ صَاحِبَهَا يَأْكُلُ مِنْهَا لِلشَّاةِ الَّتِي أُهْدِيَتْ لَهُ بِخَيْبَرَ "

5651- eHavtekî bildiriyor: Ammâr, Ömer b. el-Hattâb'a: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hayber'de kendisine hediye edilen koyundan dolayı, sahibine yemesini emretmeden kendisi hediyeden yemezdi" dedi.[2]

التَّخَلُّلُ مِنَ الطَّعَامِ

Yemekten Sonra Dişleri Temizlemek

٥٦٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، ثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، وَعَمْرُو بْنُ الْوَلِيدِ، قَالَا: ثَنَا ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ حُصَيْنٍ الْحَرَّانِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ أَكَلَ طَعَامًا فَمَا تَخَلَّلَ فَلْيَلْفِظْ وَمَا لَاكَ بِلِسَانِهِ فَلْيَبْلَعْ مَنْ فَعَلَ فَقَدْ أَحْسَنَ وَمَنْ لَا فَلَا حَرَجَ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 2/1095 (3294).

[2] İsnâdı hasendir.

5652- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yemek yiyen kimse bir şeyle hilalleme yaparak (dişlerinin arasından) çıkardığını dışarı atsın. Dili ile çıkaran kimse de onu yutsun. Kim böyle yaparsa iyi yapmış olur. Kim de böyle yapmazsa bir sakıncası yoktur"* buyurmuştur.[1]

٥٦٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، أَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ الشَّرْقِيِّ، ثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْفَرَّاءُ، أَنَا قُدَامَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ شَيْبَةَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " رَحِمَ اللهُ الْمُتَخَلِّلِينَ وَالْمُتَخَلِّلَاتِ "

5653- İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hilalleme yapan (dişlerinin aralarını temizleyen) erkeklere ve kadınlara Allah merhamet etsin"* buyurdu.[2]

٥٦٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْمُؤَمَّلِيُّ، ثَنَا أَبُو عُثْمَانَ الْبَصْرِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، فَذَكَرَهُ زَادَ فَقِيلَ لِإِسْمَاعِيلَ: مَا تَرَاهُ عَنِّي؟ قَالَ: الْفَمُ، تَفَرَّدَ بِهِ قُدَامَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ شَيْبَةَ الطَّالِعِ وَكِلَاهُمَا فِيهِ نَظَرٌ

5654- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiş ve rivayetinde: "İsmâîl'e: "Hilalleme ile ne kastedilmektedir?" denildiğinde: "Ağzı temizlemek kastedilmektedir" karşılığını verdi" ibaresi geçmiştir.[3]

Kudâme b. Muhammed bunu İsmâîl b. İbrâhîm b. Şeybe kanalıyla rivayette tek kalmıştır. Her ikisinin isnâdında hadisi kabul edilmeyecek bir ravi vardır.

٥٦٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ، ثَنَا أَبُو الْأَزْهَرِ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ الْحَجَّاجِ، ثَنَا عِيسَى بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ كَتَبَ إِلَى عُمَّالِهِ: " انْهُوا مِنْ قِبَلِكُمْ عَنِ التَّخْلِيلِ بِعُودِ الْقَصَبِ وَالْآسِ "

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Ebû Dâvud 1/33, 34 (35) ve İbn Mâce 1/121, 122 (337).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı zayıftır.

5655- İsa b. Abdilazîz bîldiriyor: Ömer b. Abdilazîz valilerine: "Yanınızda kamış ve mersin ağacı çubuğu ile hilalleme yapmayı yasaklayın" diye bir mektup yazmıştır.[1]

٥٦٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْكَارِزِيُّ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ، ثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ الْحَسَنِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَعْقِلٍ الْمُزَنِيِّ، عَنْ عُمَرَ: " أَنَّ رَجُلًا تَخَلَّلَ بِالْقَصَبِ فَنَفَرَ فَمُهُ فَنَهَى عُمَرُ يَعْنِي ابْنَ الْخَطَّابِ عَنِ التَّخَلُّلِ بِالْقَصَبِ " قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ: قَالَ الْأَصْمَعِيُّ: قَوْلُهُ: نَفَرَ فَمُهُ يَعْنِي وَرِمَ. قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ: أَخَذَ مِنْ نِفَارِ الشَّيْءِ مِنَ الشَّيْءِ وَهُوَ تَجَافِيهِ عَنْهُ، قُلْتُ: كَذَا وَجَدْتُهُ عَبْدَ اللهِ بْنَ مَعْقِلٍ مُقَيَّدًا بِالْعَيْنِ وَالْقَافِ

5656- Abdullah b. Ma'kil el-Müzenî bildiriyor: "Adamın biri kamış ile hilalleme yaptı ve ağzı şişti. Bunun üzerine Ömer b. el-Hattâb kamış ile hilalleme yapmayı yasakladı."[2]

Ebû Ubeyd der ki: Asmaî: "*Nefere femuhu*, ağzı şişti mânâsındadır" dedi. Burada kelime bir şeyin bir şeyden uzaklaşması anlamıyla ele alınmıştır.

Ravi adını da bu şekilde "Abdullah b. Ma'kil" olarak buldum.

تَخْمِيرُ الْإِنَاءِ وَإِيكَاءُ السِّقَاءِ

Kabın Üzerini Örtmek ve Tulumun Ağzını Bağlamak

٥٦٥٧ - أَخْبَرَنَا الْفَقِيهُ أَبُو الْقَاسِمِ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ عَلِيٍّ الْفَامِيُّ، بِبَغْدَادَ ثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، ثَنَا الْحَارِثُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا رَوْحٌ، ثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا ضَجَّ اللَّيْلُ أَوْ أَمْسَيْتُمْ فَكُفُّوا صِبْيَانَكُمْ، فَإِنَّ الشَّيَاطِينَ تَنْتَشِرُ حِينَئِذٍ فَإِذَا ذَهَبَ سَاعَةٌ مِنَ اللَّيْلِ فَخَلُّوهُمْ وَأَغْلِقُوا الْأَبْوَابَ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللهِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَفْتَحُ بَابًا مُغْلَقًا وَأَوْكُوا قِرَبَكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللهِ وَخَمِّرُوا

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Ubeyd, *Ğarîbu'l-Hadis* (3/247).

آنِيَتَكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللهِ وَلَوْ أَنْ تَعْرُضُوا عَلَيْهِ شَيْئًا وَأَطْفِئُوا مَصَابِيحَكُمْ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ رَوْحِ بْنِ عُبَادَةَ

5657- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Gece karanlığı çöktüğü zaman* —veya— *akşamladığınız zaman çocuklarınızı dışarı çıkmaktan alıkoyun. Çünkü şeytanlar o zamanda dağılır. Gecenin bir kısmı geçti mi onları salın. Kapıları Besmele çekerek kapatın. Çünkü şeytan (Besmele ile) kapatılan kapıyı açamaz. Tulumlarınızı Besmele çekerek bağlayın! Yine Besmele çekerek kaplarınızı(n ağzını) herhangi bir şeyle örtün. Kandillerinizi de söndürün."*[1]

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde Ravh b. Ubâde kanalıyla rivayet etmişlerdir.[2]

٥٦٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ دَاوُدَ الرَّزَّازُ ثَنَا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الدَّقَّاقُ ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدَكٍ الْقَرَّارُ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا لَيْثٌ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو ذَرٍّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ الْمُذَكِّي، قَالَا: ثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مِهْرَانَ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثَنَا لَيْثٌ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أُسَامَةَ بْنِ الْهَادِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحَكَمِ، عَنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ:" غَطُّوا الْإِنَاءَ وَأَوْكُوا السِّقَاءَ فَإِنَّ فِي السَّنَةِ لَيْلَةً يَنْزِلُ فِيهَا وَبَاءٌ لَا يَمُرُّ بِإِنَاءٍ لَمْ يُغَطَّ وَلَا سِقَاءٍ لَمْ يُوكَ إِلَّا وَقَعَ فِيهِ مِنْ ذَلِكَ الْوَبَاءِ" وَقَالَ: عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْأَنْصَارِيِّ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهَيْنِ آخَرَيْنِ عَنِ اللَّيْثِ وَفِي رِوَايَةٍ، عَنْ لَيْثٍ، قَالَ اللَّيْثُ: فَالْأَعَاجِمُ يَتَّقُونَ ذَلِكَ مِنَ الْكَانُونِ الْأَوَّلِ

5658- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kapları(n ağzını) örtün ve tulumların ağzını bağlayın. Yılda öyle bir gece vardır ki o gecede veba (bulaşıcı hastalık vb.) iner. Uğradığı ağzı örtülmeyen her kaba ve ağzı bağlanmayan her tuluma mutlaka o vebadan bırakır."*[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *bedu'l-halk* (4/93) ve Müslim 2/1595 (97).

[3] İsnâdı sahihtir.

"Câbir b. Abdillah'ın şöyle dediğini işittim" yerine "Câbir b. Abdillah el-Ensârî'den" ifadesiyle de rivayet edilmiştir.

Müslim bunu başka iki yolla Leys kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

Bir rivayette bildirilene göre Leys: "Acemler böylesi bir günden Aralık ayında sakınırlar" demiştir.

٥٦٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْفَحَّامُ، ثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَعْوَرُ قَالَ: قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ: أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ يَقُولُ: أَخْبَرَنِي أَبُو حُمَيْدٍ: أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ بِقَدَحِ لَبَنٍ مِنَ الْبَقِيعِ لَيْسَ بِمُخَمَّرٍ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: " أَلَا خَمَّرْتَهُ وَلَوْ أَنْ تَعْرُضَ عَلَيْهِ عُودًا " قَالَ: وَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ: إِنَّمَا أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِالْأَسْقِيَةِ أَنْ تُوكَأَ لَيْلًا وَبِالْأَبْوَابِ تُغْلَقَ لَيْلًا أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ جُرَيْجٍ

5659- Câbir der ki: Ebû Humeyd, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem), Bakî'den ağzı açık bir bardakla süt getirmişti. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), ona: *"(Bardağın) ağzını bir çubukla da olsa örtseydin"* buyurdu.[2]

Ebû Humeyd der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), geceleri tulumların ağızlarının bağlanmasım ve kapıların kapatılmasını emretti.

Müslim bunu *Sahîh*'te İbn Cüreyc kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

٥٦٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ قَالُوا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي اللَّيْثُ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " غَطُّوا الْإِنَاءَ وَأَوْكُوا السِّقَاءَ وَأَغْلِقُوا الْأَبْوَابَ، وَأَطْفِئُوا الْمَصَابِيحَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَحُلُّ سِقَاءً وَلَا يَكْشِفُ

---

[1] Müslim 2/1596 (99).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim, *eşribe* (2/1594).

إِنَاءً، وَلَا يَفْتَحُ بَابًا فَإِنْ لَمْ يَجِدِ أَحَدُكُمْ إِلَّا أَنْ يُعَرِّضَ عَلَى آنِيَتِهِ عُودًا وَيَذْكُرَ اسْمَ اللهِ عَلَيْهِ فَلْيَفْعَلْ وَإِنَّ الْفُوَيْسِقَةَ تُضْرِمُ عَلَى أَهْلِ الْبَيْتِ بَيْتَهُمْ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ اللَّيْثِ

5660- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kapları(n ağzını) örtün ve tulumların ağzını bağlayın. Kapıları kapatın ve kandilleri söndürün. Çünkü şeytan (Besmele ile ağzı bağlanan) hiç bir tulumun bağını çözemez, (Besmele ile örtülen) hiç bir kabın örtüsünü kaldıramaz ve (Besmele ile kapatılan) hiç bir kapıyı açamaz. Eğer biriniz kabının üstünü örtmek için bir tahta parçasından başka bir şey bulamazsa Allah'ın adını anarak öyle yapsın. (Kandilleri de söndürün) çünkü fare ev halkının başına evlerini yakabilir."*[1]

Müslim bunu Leys kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٥٦٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ أُمَيَّةَ السَّبَّاقُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أَنَا مُسَدَّدٌ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ شِنْظِيرٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، رَفَعَهُ قَالَ: " خَمِّرُوا الْآنِيَةَ وَأَوْكُوا الْأَسْقِيَةَ وَأَجِيفُوا الْأَبْوَابَ وَكُفُّوا صِبْيَانَكُمْ عِنْدَ الْمَسَاءِ فَإِنَّ لِلْجِنِّ انْتِشَارًا وَخَطْفَةً، وَأَطْفِئُوا الْمَصَابِيحَ عِنْدَ الرُّقَادِ فَإِنَّ الْفُوَيْسِقَةَ رُبَّمَا أَخَذَتِ الْفَتِيلَةَ فَأَحْرَقَتْ أَهْلَ الْبَيْتِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُسَدَّدٍ

5661- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kapları(n ağzını) örtün ve tulumların ağzını bağlayın. Kapıları kapatın ve kandilleri söndürün. Akşam vakti çocuklarınızı dışarı çıkmaktan alıkoyun. Çünkü o zaman cinlerin dağılıp (çocukları) kaçırma zamanıdır. Uyuyacağınız zaman kandillerinizi söndürün. Çünkü fare lambadan fitili alıp evde yangın çıkarabilir."*[3]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Müsedded kanalıyla rivayet etmiştir.[4]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 2/1594 (96).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Buhârî, *istizân* (7/143).

٥٦٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا أَبُو أُمَيَّةَ الطُّرْسُوسِيُّ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ حَمْشَاذَ، وَثنا أَسْبَاطٌ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: جَاءَتْ فَأْرَةٌ فَأَخَذَتْ تَجُرُّ الْفَتِيلَةَ فَذَهَبَتِ الْجَارِيَةُ تزجرها فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " دَعِيهَا " فَجَاءَتْ بِهَا فَأَلْقَتْهَا عَلَى الْخُمْرَةِ الَّتِي كَانَ قَاعِدًا عَلَيْهَا فَأَحْرَقَتْ مِنْهَا مِثْلَ مَوْضِعِ الدِّرْهَمِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا نِمْتُمْ فَأَطْفِئُوا سُرُجَكُمْ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدُلُّ عَلَى مِثْلِ هَذِهِ عَلَى هَذَا فَتُحْرِقَكُمْ "

5662- İbn Abbâs der ki: Bir fare gelip kandilin fitilini çekmeye başladı. Cariye onu kovmak için gelince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bırak onu!"* buyurdu. Fare fitili getirip oturmuş olduğu yaygının üzerine bıraktı ve onu bir dirhem büyüklüğünde yaktı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Uyuyacağınız zaman kandillerinizi söndürün. Zira şeytan, böylelerini, böylesi işlere yönlendirir ve sizi yakar"* buyurdu.[1]

٥٦٦٣ - حَدَّثَنَا الْإِمَامُ أَبُو طَاهِرٍ الزِّيَادِيُّ، إِمْلَاءً، أَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ بِلَالٍ الْبَزَّارُ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بِشْرٍ، ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَدَعُوا النَّارَ فِي بُيُوتِكُمْ حِينَ تَنَامُونَ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ سُفْيَانَ

5663- Sâlim b. Abdillah b. Ömer'in, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Uyuyacağınız zaman evinizde (yanan) ateş bırakmayın"* buyurmuştur.

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde Süfyân kanalıyla rivayet etmişlerdir.[2]

٥٦٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ الْعَامِرِيُّ، أَنَا أَبُو أُسَامَةَ، حَدَّثَنِي يَزِيدُ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: احْتَرَقَ بَيْتٌ فِي الْمَدِينَةِ عَلَى أَهْلِهِ بِاللَّيْلِ فَحُدِّثَ النَّبِيُّ ﷺ بِشَأْنِهِمْ

---

[1] İsnâdı hasendir. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (1222), Ebû Dâvud, *edeb* 5/408 (5247), İbn Hibbân, *Sahîh* (7/420, 421) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/284, 285).

[2] Buhârî, *istizân* (7/143) ve Müslim 2/1596 (100).

فَقَالَ: " إِنَّ هَذِهِ النَّارَ إِنَّمَا هِيَ عَدُوٌّ لَكُمْ فَإِذَا نِمْتُمْ فَأَطْفِئُوهَا عَنْكُمْ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي أُسَامَةَ

5664- Ebû Mûsa der ki: Medine'de bir ev geceleyin aile halkı içinde olduğu halde yandı. Bu durum Allah Resûlü'ne (sallallahu alayhi vesellem) anlatılınca: *"Bu ateş muhakkak ki sizin düşmanınızdır. Uyuduğunuz zaman onu söndürün"* buyurdu.

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde Ebû Usâme kanalıyla rivayet etmişlerdir.[1]

Halîmî bu konuyu işlerken konu içinde, verilen ziyafetleri ve yemeğe yapılan davetleri de ele alır.[2] Bütün bunları *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da mehir bölümünün sonunda aktardık.

٥٦٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، ثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، ثَنَا هِشَامٌ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى الطَّعَامِ يُلَبِّي فَإِنْ كَانَ مُفْطِرًا فَلْيَطْعَمْ، وَإِنْ كَانَ صَائِمًا فَلْيُصَلِّ يَعْنِي الدُّعَاءَ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجُهٍ أُخَرَ عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانٍ

5665- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem): *"Sizden biriniz bir yemeğe davet edildiği zaman davete icabet etsin. Eğer oruçlu değil ise yemeğini yesin. Eğer oruçlu ise (yemek veren ev halkı) için dua etsin"* buyurmuştur.

Müslim bunu *Sahîh*'te başka yollarla Hişâm b. Hassân kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

٥٦٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ عَمْرٍو السَّكُونِيُّ، ثَنَا بَقِيَّةُ، عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ،

---

[1] Buhârî, *istizân* (7/143) ve Müslim 2/1596 (101).

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (3/72).

[3] Müslim 2/1054 (106).

عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ طَعَامِ الْمُتَبَارِيَيْنَ "

5666- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) birbirleriyle (üstünlüklerini ortaya koyabilmek için yemek vererek) yarışan kişilerin yemeğini yemeyi yasaklamıştır.[1]

٥٦٦٧ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ، ثَنَا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ الْمَرْوَزِيُّ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ السُّكَّرِيِّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْمُتَبَارِيَانِ لَا يُجَابَانِ وَلَا يُؤْكَلُ طَعَامُهُمَا "

5667- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Üstünlük için yemek vererek) birbirleriyle yarışan kişilerin davetine icabet edilmez ve yemekleri yenilmez"* buyurmuştur.[2]

Beyhakî der ki: "Burada büyüklenmek ve gösteriş yapmak için ziyafet veren kimseler kastedilmektedir."

فَصْلٌ فِيمَنْ دُعِيَ إِلَى طَعَامٍ فَقُدِّمَ إِلَيْهِ طَيِّبٌ

Yemeğe Davet Edilen Kişiye Koku İkram Edilmesi

٥٦٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جُنَاحُ بْنُ نَذِيرٍ الْقَاضِي، وَأَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيُّ بْنُ خُشَيْشٍ التَّمِيمِيُّ الْمُقْرِئُ بِالْكُوفَةِ، قَالَا: ثنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بنُ دُحَيْمٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْحُسَيْنِ الْقَزَّازُ، ثَنَا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، ثَنَا عَزْرَةُ بْنُ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنِي ثُمَامَةُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَنَسٍ، " أَنَّ أَنَسًا كَانَ لَا يَرُدُّ الطِّيبَ وَزَعَمَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ لَا يَرُدُّ الطِّيبَ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/132 (3754) ve Beyhakî, *Sünen* (7/274).

[2] İsnâdı hasendir. İbn Lâl, *Zehru'l-Firdevs* (4/97).

5668- Sumâme b. Abdillah b. Enes bildiriyor: Enes (kendisine hediye edilen) güzel kokuyu reddetmez ve: "Resûlullah ta (sallallahu aleyhi vesellem) güzel kokuyu reddetmezdi" derdi.

Buhârî bunu Ebû Nuaym kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

٥٦٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، ثَنَا السَّرِيُّ بْنُ خُزَيْمَةَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنِ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللهِ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " مَنْ عُرِضَ عَلَيْهِ طِيبٌ فَلَا يَرُدَّهُ فَإِنَّهُ خَفِيفُ الْحَمْلِ طَيِّبُ الرَّائِحَةِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، عَنِ الْمُقْرِئِ.

5669- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem): *"Her kime güzel bir koku ikram edilirse onu geri çevirmesin. Çünkü onun yükü hafif ve kokusu güzeldir "* buyurmuştur.

Müslim bunu Ebû Bekr b. Ebî Şeybe — el-Mukrî kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٥٦٧٠ - وَرَوَاهُ فَضَالَةُ بْنُ حُصَيْنٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِمَعْنَاهُ وَزَادَ فِيهِ. إِذَا عُرِضَ عَلَى أَحَدِكُمُ الْحَلْوَاءُ فَلَا يَرُدَّهَا حَتَّى يُصِيبَ مِنْهَا قَالَ: وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُعْجِبُهُ الطِّيبُ وَالْحَلْوَاءُ. أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ عُمَرَ الْحَافِظُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ الرَّيَّانِ، ثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ سَهْلٍ، أَنَا فَضَالَةُ بْنُ حُصَيْنٍ، فَذَكَرَهُ. " وَهَذَا إِسْنَادٌ غَيْرُ قَوِيٍّ "

5670- Fadâle b. Husayn'ın, Muhammed b. Amr kanalıyla Ebû Seleme'den bildirdiğine göre Ebû Hureyre, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) mânâ olarak aynı hadisi zikretmiş ve rivayetinde: *"Sizden birine helva ikram edildiği zaman onu reddetmesin ve ondan yesin"* buyurdu" ziyadesinde bulunmuştur.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) güzel kokuyu ve tatlıyı severdi.[1]

---

[1] Buhârî, *libâs* (4/61).

[2] Müslim 2/1766 (20).

Bu güçlü olan bir isnâd değildir.

٥٦٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، فِي التَّارِيخِ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْقَاضِي، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُثَنَّى أَبُو مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنِي فَضَالَةُ بْنُ الْحُصَيْنِ الْعَطَّارُ الضَّبِّيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا وُضِعَ الطِّيبُ بَيْنَ يَدَيْ أَحَدِكُمْ فَلْيُصِبْ مِنْهُ وَلَا يَرُدَّهُ وَإِذَا وُضِعَ الْحَلْوَاءُ بَيْنَ يَدَيْ أَحَدِكُمْ فَلْيَكُلْ مِنْهُ وَلَا يَرُدَّهُ "

5671- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Sizden birine güzel bir koku ikram edilirse onu geri çevirmesin ve ondan nasibini alsın. Sizden birine helva (tatlı) ikram edildiği zaman onu reddetmesin ve ondan yesin"* buyurmuştur.[2]

٥٦٧٢ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ جَابِرٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى الْمِصْرِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي مَخْرَمَةُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: " أَنَّهُ كَانَ إِذَا اسْتَجْمَرَ اسْتَجْمَرَ بِالْأَلُوَّةِ غَيْرَ مُطَرَّاةٍ وَبِكَافُورٍ يَطْرَحُهُ مَعَ الْأَلُوَّةِ " قَالَ: " هَكَذَا كَانَ اسْتِجْمَارُ رَسُولِ اللهِ ﷺ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عِيسَى

5672- Nâfi bildiriyor: İbn Ömer buhurdanlığı yaktığı zaman saf öd yakardı. Ödle birlikte kâfûr kullanır ve: "Resûlullah ta (sallallahu alayhi vesellem) böyle yapardı" derdi.

Müslim bunu Ahmed b. İsa kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

٥٦٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَجَاءٍ، أَنَا سُلَيْمَانُ أَبُو دَاوُدَ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ قُدَامَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: " كَانَ أَحَبُّ الرَّيْحَانِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ الْفَاغِيَةَ "

5673- Enes b. Mâlik der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) en çok sevdiği çiçek, kına çiçeğiydi."[1]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (2/199).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Hibbân, *es-Sikât* (7/320).

[3] Müslim 2/1766 (21).

٥٦٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ بْنُ شَاذَانَ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دَرَسْتُوَيْهِ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَجَاءٍ أَبُو عَمْرٍو الْغُدَانِيُّ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَقَالَ: قَالَ: أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ دَرَسْتُوَيْهِ: الْفَاغِيَةُ هُوَ عُودُ الْحِنَّاءِ يُغْرَسُ مَقْلُوبًا لِيَخْرُجَ بِشَيْءٍ أَطْيَبَ مِنَ الْحِنَّاءِ فَيُسَمَّى الْفَاغِيَةَ

5674- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir ve rivayetinde şöyle geçmiştir: Ebû Muhammed b. Derestuveyh: "*Fâğiye*, kına çiçeğinin dalıdır. O, en güzel bir kokuyla çıksın diye ters olarak ekilir. Bu sebeple ona *fâğiye* denilmektedir" dedi.[2]

٥٦٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، أَنَا الْعَلَائِيُّ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ حَسَّانٍ، وَعَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ الْبَزَّارُ قَالَا ثَنَا أَبُو هِلَالٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " سَيِّدُ الْإِدَامِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ اللَّحْمُ وَسَيِّدُ الشَّرَابِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ الْمَاءُ وَسَيِّدُ الرَّيَاحِينِ فِي الدُّنْيَا الْفَاغِيَةُ "

5675- Abdullah b. Bureyde'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünyada ve âhirette katığın efendisi ettir. Dünyada ve âhirette içeceğin efendisi sudur. Dünyada ve âhirette kokuların efendisi kına çiçeğidir"* buyurmuştur.[3]

٥٦٧٦ - وَفِيمَا رَوَى الْقُتَيْبِيُّ، عَنِ التُّونِسِيُّ، عَنِ الْأَصْمَعِيِّ، عَنْ أَبِي هِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " سَيِّدُ إِدَامِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ اللَّحْمُ، وَسَيِّدُ رَيْحَانِ أَهْلِ الْجَنَّةِ الْفَاغِيَةُ " قَالَ الْأَصْمَعِيُّ: الْفَاغِيَةُ هَهُنَا نَوْرُ الْحِنَّاءِ، قَالَ الْقُتَيْبِيُّ: وَأَرَادَ ﷺ أَنَّ سَيِّدَ رَيَاحِينِ أَهْلِ الْجَنَّةِ أَنْوَارُ الشَّجَرَةِ مِنْ كُلِّ ضَرْبٍ قُلْتُ: وَهَذَا هُوَ الْمُرَادُ بِحَدِيثِ أَنَسٍ

فَقَدْ رُوِّينَا عَنْ عَائِشَةَ " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَكْرَهُ رِيحَ الْحِنَّاءِ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 1/254 (734) ve Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebî* (sh. 231).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı zayıftır.

5676- Abdullah b. Bureyde'nin, babasından bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünyada ve âhirette katığın efendisi ettir. Dünyada ve âhirette kokuların efendisi kına çiçeğidir"* buyurmuştur.[1]

Asmaî: "Burada "*Fâğiye* ifadesi ile kına tozu kastedilmektedir" dedi.

Kuteybî der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) burada Cennet ehlinin kokularının efendisinin her türlü ağacın çiçeklerinden oluştuğunu kastetmektedir. Enes'in hadisinde de bu kastedilmektedir.

Hz. Âişe'den bize bildirildiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kına kokusundan hoşlanmazdı.[2]

٥٦٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلُوشَا بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ نَصْرٍ الْأَسْدَ آبَادِيُّ بِهَا، أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ بْنِ مَالِكٍ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ طَيْفُورِ بْنِ غَالِبٍ، ثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " ثَلَاثٌ لَا تُرَدُّ: الْوَسَائِدُ وَالدُّهْنُ وَاللَّبَنُ " رَوَاهُ أَبُو عِيسَى، عَنْ قُتَيْبَةَ وَقَالَ: أَبُو عِيسَى عَبْدُ اللهِ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ جُنْدُبٍ وَهُوَ مَدَنِيٌّ

5677- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Üç şey vardır ki (ikram edildiğinde) reddedilmez. Bunlar yastıklar, koku ve süttür"* buyurmuştur.[3]

Tirmizî bunu Kuteybe kanalıyla zikretmiş ve: "Abdullah b. Müslim b. Cundub, Medinelidir" demiştir.[4]

٥٦٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: " بَخِّرُوا بُيُوتَكُمْ بِاللِّبَانِ وَالشِّيحِ " هَذَا مُنْقَطِعٌ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Ebû Dâvud 4/395 (4164), Nesâî, *zîne* (8/142) ve Beyhakî, *Sünen* (7/311).

[3] Beyhakî'nin hocası dışındaki ravileri güvenilirdir.

[4] Tirmizî 5/108 (2790).

5678- Abdullah b. Ebî Câfer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evlerinizi çamsakızı ve yavşan otu ile buhurlandırın"* buyurmuştur.[1]

İsnâdında kopukluk vardır.

٥٦٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، أَنَا الْأَسْوَدُ، أَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ أَبَانَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " بَخِّرُوا بُيُوتَكُمْ بِاللِّبَانِ وَالشِّيحِ وَالْمُرِّ وَالصَّعْتَرِ "

5679- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evlerinizi akgünlük reçinesi, yavşan otu, mür ağacı reçinesi ve kekik ile buhurlandırın"* buyurmuştur.[2]

---

[1] İsnâdında kopukluk vardır.

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur.

الْأَرْبَعُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ بَابٌ فِي الْمَلَابِسِ وَالزِّيِّ وَالْأَوَانِي وَمَا يُكْرَهُ مِنْهَا

40. Şube

Giyecekler, Zinetler ve Ev Eşyaları; Bunlardan Kullanımı Mekruh Olanlar

٥٦٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي أَفْلَحَ الْهَمْدَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ زَرِيرٍ، أَنَّهُ سَمِعَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ يَقُولُ: إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَخَذَ حَرِيرًا فَجَعَلَهُ فِي يَمِينِهِ وَأَخَذَ ذَهَبًا فَجَعَلَهُ فِي شِمَالِهِ ثُمَّ قَالَ: " إِنَّ هَذَيْنِ حَرَامٌ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي " كَذَا رَوَاهُ عَنْ أَبِي أَفْلَحَ

5680- Ali b. Ebî Tâlib der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sağ eliyle bir ipek, sol eliyle de altın parçası tuttuktan sonra: *"Bunlar, ümmetimin erkeklerine haramdır"* buyurdu.[1]

(Yezîd b. Ebî Habîb) hadisi Ebû Eflah'tan bu şekilde nakletmiştir.

٥٦٨١ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَنَا ابْنُ الْأَعْرَابِيِّ، ثَنَا الزَّعْفَرَانِيُّ يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ وَفِي إِحْدَى يَدَيْهِ ذَهَبٌ وَفِي الْأُخْرَى حَرِيرٌ، فَقَالَ: " هَذَانِ حَرَامٌ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي " وَرَوَيْنَاهُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي مُوسَى وَعُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ وَغَيْرِهِمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَفِيهِ مِنَ الزِّيَادَةِ: حِلٌّ لِإِنَاثِهِمْ

5681- Hz. Ali der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir elinde altın, diğerinde ipek olduğu halde yanımıza çıktı ve: *"Bunlar, ümmetimin erkeklerine haramdır"* buyurdu.[2]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/303 (4057 ve Nesâî (8/1600).

[2] İsnâdı hasendir Nesâî (8/160, 161) ve İbn Mâce 2/1189 (2595).

Bu hadisi Ebû Mûsa; Ukbe ve başkaları kanalıyla Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklettik. Bunlarda: *"...Kadınları için helaldir"* ibaresi de vardır.↓

٥٦٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدُ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زِيَادِ بْنِ أَنْعُمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَرَجَ وَمَعَهُ حَرِيرٌ وَذَهَبٌ فَقَالَ: " هَذَانِ مُحَرَّمَانِ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي حَلَالٌ لِإِنَاثِهَا "

5682- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yanında ipek ve gümüşle sahabenin yanına çıkıp: *"Bunlar ümmetimin erkeklerine haram, kadınlarına ise helaldir"* buyurdu.[1]

٥٦٨٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا أَبُو الْفَيَّاضِ بَكَّارُ بْنُ عَبْدِ اللهِ ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُقَيْلٍ، أَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَاشِمٍ الْبَغَوِيُّ، قَالَا: ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْمَاءَ، حَدَّثَنِي جُوَيْرِيَةُ بْنُ أَسْمَاءَ، عَنْ نَافِعٍ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ، أَخْبَرَهُ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَأَى حُلَّةَ سِيَرَاءَ مِنْ حَرِيرٍ، فَقَالَ لِرَسُولِ اللهِ: لَوِ ابْتَعْتُ هَذِهِ الْحُلَّةَ فَلَبِسْتُهَا لِلْوَفْدِ وَلِيَوْمِ الْجُمُعَةِ، فَقَالَ: إِنَّمَا يَلْبَسُ هَذِهِ مَنْ لَا خَلَاقَ لَهُ فِي الْآخِرَةِ، وَإِنَّ النَّبِيَّ ﷺ بَعَثَ بَعْدَ ذَلِكَ إِلَى عُمَرَ بِحُلَّةِ سِيَرَاءَ مِنْ حَرِيرٍ كَسَاهُ إِيَّاهَا، فَقَالَ عُمَرُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ كَسَوْتَنِيهَا وَقَدْ سَمِعْتُكَ تَقُولُ فِيهَا مَا قُلْتَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّمَا بَعَثْتُ بِهَا إِلَيْكَ لِتَبِيعَهَا أَوْ لِتَكْسُوَهَا بَعْضَ نِسَائِكَ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ مُوسَى بْنِ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ جُوَيْرِيَةَ

5683- Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb saf ipekten mamul (satılık) bir kat elbise gördü ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Şu giysiyi satın alsam; sana elçiler geldiğinde ve Cuma günleri giysen" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunu, âhiretten hiç bir nasibi olmayan kişiler giyer"* buyurdu. Daha sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Ömer'e saf ipekten yapılmış bir giysi gönderince Hz. Ömer

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 2/1190 (3597).

Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Bunu giymem için veriyorsun, ancak ben senin bununla ilgili söylediklerini işittim" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunu satman veya hanımlarmdan birine giymesi için vermen için gönderdim"* karşılığını verdi.[1]

Buhârî[2] bu hadisi Mûsa b. İsmâîl'den, Cuveyriye'den nakletmiştir.

٥٦٨٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، ثَنَا عَفَّانُ، ح وَأَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنَا أَبُو سَعِيدٍ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، ثَنَا عَفَّانُ، وَشَبَابَةُ قَالَا: ثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ الثَّقَفِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا صَالِحٍ الْحَنَفِيَّ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: أُهْدِيَتْ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ حُلَّةُ سِيَرَاءَ فَأَرْسَلَهَا إِلَيَّ فَلَبِسْتُهَا فَعَرَفْتُ الْغَضَبَ فِي وَجْهِهِ فَقَالَ: " إِنِّي لَمْ أُعْطِكَهَا لِتَلْبَسَهَا " فَأُمِرَ بِهَا فَأَطْرْتُهَا بَيْنَ نِسَائِهِ وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عَبْدَانَ فَأَطْرْتُهَا بَيْنَ نِسَائِي أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ أَوْجُهٍ، عَنْ شُعْبَةَ وَقَالُوا فِي الْحَدِيثِ فَأَمَرَنِي فَأَطَرْتُهَا بَيْنَ نِسَائِي

5684- Hz. Ali der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellam) saf ipekten yapılmış bir elbise hediye edilince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu bana gönderdi. Ben elbiseyi giydiğimde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızgın olduğunu yüzünden anladım. Bana: *"Bunu giymen için vermedim"* buyurdu. Sonra bu giysi Hz. Ali'nin (evinin) hanımları arasında paylaştırdı. İbn Abdân'ın rivayetinde hadis: "Bu elbiseyi hanımlarım arasında paylaştırdım" şeklindedir.[3]

Müslim[4] bu hadisi değişik yollarla Şu'be'den nakletmiş ve bu hadislerde: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) emredince bu elbiseyi hanımların arasında paylaştırdım" ibaresi vardır.

---

[1] Hadis sahihtir ancak senedinde tanımadığım biri vardır.

[2] Buhârî, *libâs* (44) ve Müslim, *libâs* (6).

[3] Ravileri güvenilirdir.

[4] Müslim, *libâs* (17).

٥٦٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا آدَمُ بْنُ إِيَاسٍ، ثَنَا شُعْبَةُ، ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: قَالَ شُعْبَةُ فَقُلْتُ أَعِنِ النَّبِيِّ ﷺ؟ قَالَ: شَدِيدًا، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " مَنْ لَبِسَ الْحَرِيرَ يَعْنِي فِي الدُّنْيَا فَلَنْ يَلْبَسَهُ فِي الْآخِرَةِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ آدَمَ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ

5685- Âdem b. İyâs, Şu'be kanalıyla Abdulazîz b. Suheyb'den Enes b. Mâlik'in şöyle dediğini bildirir- Şu'be: "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) mı?" diye sorunca, Abdulazîz öfkelenerek: "Tabi ki Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem)" cevabını verdi: *"Dünyada ipek giyen âhirette giyemez."*[1]

Buhârî[2] bu hadisi Âdem'den, Müslim de başka bir yolla Abdülazîz'den nakletmiştir.

٥٦٨٦ - وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي لَيْلَى، أَنَّ حُذَيْفَةَ كَانَ بِالْمَدَائِنِ فَاسْتَقَى فَأَتَاهُ دِهْقَانُ بِمَاءٍ فِي إِنَاءٍ مِنْ فِضَّةٍ فَرَمَى بِهِ وَقَالَ: إِنِّي لَمْ أَرْمِهِ إِلَّا أَنِّي نَهَيْتُهُ فَلَمْ يَنْتَهِ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْحَرِيرُ وَالدِّيبَاجُ وَآنِيَةُ الْفِضَّةِ وَالذَّهَبِ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَكُمْ فِي الْآخِرَةِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَرْبٍ وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ شُعَيْبٍ قَالَ الْإِمَامُ أَحْمَدُ

وَرَوَاهُ مُجَاهِدٌ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: فِي الْحَدِيثِ: " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَهَانَا أَنْ نَشْرَبَ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَأَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَعَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَالدِّيبَاجِ وَأَنْ نَجْلِسَ عَلَيْهِ، وَقَالَ: هُوَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَكُمْ فِي الْآخِرَةِ " وَهُوَ مُخَرَّجٌ فِي كِتَابِ الْبُخَارِيِّ وَأَخْرَجْنَاهُ فِي كِتَابِ السُّنَنِ

5686- İbn Ebî Leyla'nın bildirdiğine göre Huzeyfe, Medâin'deyken içmek için su istedi. Ona oranın ileri gelen bir adamı gümüş bir kap içinde su getirince Huzeyfe bardağı alıp fırlattı ve: "Bardağı atmamın sebebi, daha

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *libâs* (44).

önce böyle yapmamasını söylediğim halde yapmasıdır. Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): «*İpek, atlas, gümüş kap ve altın kaplar dünyada onların, âhirette ise sizindir*» buyurdu."[1]

Buhârî[2] bu hadisi Süleymân b. Harb'den, Müslim[3] ise başka bir yolla Şuayb'dan nakletmiştir.

Beyhaki der ki: Mücahid bunu İbn Ebî Leyla'dan, Huzeyfe'den şu şekilde nakletmiştir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) altın ve gümüş kaplardan içmemizi ve yememizi, ipek ve atlas giymemizi ve üzerine oturmamızı yasaklayarak: *"Bunlar dünyada onların, âhirette ise sizindir"* buyurdu.

Bu hadis Buharî'nin[4] kitabında tahric edilmiştir. Biz de bunu *Sünen* kitabında aktardık.

٥٦٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ، بِمَكَّةَ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَمْرٍو، أَنَّ عَلِيًّا أُتِيَ بِبِرْذَوْنٍ عَلَيْهِ صِفَةُ دِيبَاجٍ، فَلَمَّا وَضَعَ رِجْلَهُ فِي الرِّكَابِ وَأَخَذَ بِالسَّرْجِ زَلَّتْ يَدَهُ عَنْهُ فَقَالَ: " مَا هَذَا؟ " قَالُوا: دِيبَاجٌ قَالَ: " وَاللهِ لَا أَرْكَبُهُ "

5687- Amr bildiriyor: Hz. Ali'ye binmesi için bir at getirildi. Eyerin iki kaşı aralığına da atlastan bir kumaş konulmuştu. Hz. Ali binmek üzere ayağını koyup eyerden tutunca eli aşağıya doğru kaydı. "Bu ne?" diye sorunca: "Atlas" karşılığını verdiler. Bunun üzerine: "Vallahi buna binmem!" dedi.[5]

٥٦٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، ثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، أَنَا إِسْرَائِيلُ بْنُ يُونُسَ،

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî, *libâs* (44).

[3] Müslim, *libâs* (4) ve Buhârî, *eşribe* (251).

[4] Buhârî, *eşribe* (251).

[5] Hâkim'in hocasını tanımıyorum. Diğer ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/71 (19940).

عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ فَأَتَاهُ ابْنٌ لَهُ صَغِيرٌ قَدْ أَلْبَسَتْهُ أُمُّهُ قَمِيصًا مِنْ حَرِيرٍ وَهُوَ مُعْجَبٌ بِهِ قَالَ: فَقَالَ يَا بُنَيَّ " مَنْ أَلْبَسَكَ هَذَا؟ " قَالَ: " أَدْنِهِ " فَدَنَا مِنْهُ فَشَقَّهُ ثُمَّ قَالَ: " اذْهَبْ إِلَى أُمِّكَ فَلْتُلْبِسْكَ ثَوْبًا غَيْرَهُ "

5688- Abdurrahman b. Yezîd bildiriyor: İbn Mes'ûd'a oğullarından biri geldi. Annesi ona ipekten bir gömlek giydirmiş ve bu gömleğini çok beğenmişti. İbn Mes'ûd: "Ey oğul! Bunu sana kim giydirdi?" diye sorup: "Yaklaş!" dedi. Çocuk yaklaşınca İbn Mes'ûd gömleği yırttı ve: "Annene git, sana başka bir gömlek giydirsin!" dedi.[1]

٥٦٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ، سُئِلَ عُوَيْسٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ وَهُوَ بِالْبَطْحَاءِ فَقُلْنَا: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ إِنَّ ثِيَابَنَا هَذِهِ قَدْ خَالَطَهَا الْحَرِيرُ وَهُوَ قَلِيلٌ قَالَ: " اتْرُكُوا قَلِيلَهُ وَكَثِيرَهُ "

5689- Ebû İshâk der ki: Bathâ'da olan Abdullah b. Ömer'in yanına girip: "Ey Ebû Abdirrahman! Şu giysilerimize az miktarda ipek karışmıştır" dedik. İbn Ömer: "Bunun azını da, çoğunu da bırakın" karşılığını verdi.[2]

Halîmî der ki: Rivayet edildiğine göre İbrâhim(-i Nehaî): "Öncekiler giyside (boyuna olan uzun) ince iplerin ipek, (enine olan kısa) kalın iplerin ibrişimden veya ince iplerin ibrişim, kalın iplerin ise ipekten olmasını kerih görürlerdi" demiştir. Doğru bir sözdür. Zira bir giysi ancak biri enine diğeri de boyuna olan iplerin bir araya getirilmesiyle giysi olur ve biri diğerinden ayrılamaz. Bundan dolayı boyuna olan ipin ibrişim, enine olan ipin ise ibrişim olmamasına cevaz verilmiş, ancak enine olan iplerin ibrişim, boyuna olan iplerin ise ibrişimden olmamasına cevaz verilmemiştir. Çünkü ikisi bir arada

---

[1] İsnâdı hasendir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/70 (19937) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/161).

[2] İsnâdı hasendir.

giysinin temel parçalarıdır ve bir giysi veya elbise bu ikisi bir arada olmadan olmaz.[1]

Hz. Ali'den nakledilen şu rivayet de bunun doğruluğuna delâlet etmektedir: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) boyuna olan ipleri ipekten, enine olan ipleri ise *mesire* olan bir giysi hediye edildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu hırkayı bana gönderdi. "Ey Allah'ın Resûlü! Bununla ne yapayım? Giyeyim mi?" dediğimde: *"Kendim için razı olmadığım bir şeye senin için de razı olmam. Bunu kes ve örtü olarak bir parçasını annen Fâtıma'ya, bir parçasını da kızım Fâtıma'ya ver"* buyurdu.

Mesîre de Yemen yapımı olan ve siyerâ olarak bilinen bir kumaş türüdür. Bu konudaki ruhsat ise sadece giysilere yöneliktir.

Yine rivayet edildiğine göre Hz. Âişe şöyle demiştir: "Yanımızda kadife bir giysi vardı ve üzerinde de ipek bir şerit bulunuyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hiçbir zaman onu giymemizi yasaklamış değildir."

Yine rivayet edildiğine göre Hz. Ömer: "Üzerinde iki veya üç veya dört parmak kadarı ipek bulunan giysileri giyebilirsiniz" demiştir. Allah en doğru bilendir; her bir kolda iki parmaklık kadar olmak üzere her ki kolda dört parmaklık kadarı olmasıdır. Hz. Ömer'in bu sözünden kasıt budur. Yine ondan rivayet edildiğine göre: "Veya avuç içi kadar" demiştir. Avuç içi kadar da ancak dört parmak kadar çıkmaktadır. Bunda da kasıt her iki kolda bir araya getirildiği zaman bu kadar olmasıdır. Keten olan kumaşı ibrişim bir iplikle dikilen giysiyi giymek de haram değildir."[2]

Beyhakî der ki: Halîmî'nin, üzerinde ipek parçalar bulunan giysi konusunda bu söyledikleri doğrudur. Bu tür giysilerin giyilmesinin mübah olduğu konusunda Ömer b. el-Hattâb ve başkalarından hem mevkûf, hem de merfû olarak rivayetler gelmiştir. Bir sonraki rivayet mevkûf olan rivayettir. ↓

٥٦٩٠ - فَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَحْمَوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، أَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَلَانِسِيُّ، ثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ، ثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ عَبْدِ اللهِ

---

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (3/75).

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (3/74, 75).

بْنِ أَبِي السَّفَرِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ سُوَيْدِ بْنِ غَفَلَةَ قَالَ: أَقْبَلْنَا مِنَ الشَّامِ وَقَدْ فَتَحَ اللهُ لَنَا فُتُوحًا وَعُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ قَاعِدٌ بِظَهْرِ الْمَدِينَةِ يَتَلَقَّانَا وَلَبِسْنَا الْحَرِيرَ وَالدِّيبَاجَ، وَثِيَابَ الْعَجَمِ فَلَمَّا رَآنَا جَعَلَ يَرْمِينَا فَرَجَعْنَا، فَلَبِسْنَا بُرُودًا يَمَانِيَةً فَلَمَّا انْتَهَيْنَا إِلَيْهِ قَالَ: " مَرْحَبًا بِالْمُهَاجِرِينَ إِنَّ الْحَرِيرَ لَمْ يَرْضَهُ اللهُ لِمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فَيَرْضَاهُ لَكُمْ إِنَّ الْحَرِيرَ لَا يَصْلُحُ مِنْهُ إِلَّا هَكَذَا وَهَكَذَا يَعْنِي إِصْبَعًا وَإِصْبَعَيْنِ وَثَلَاثًا وَأَرْبَعًا وَأَمَّا الْمَرْفُوعُ "

5690- Süveyd b. Ğafele der ki: Allah bize fetihler nasib ettikten sonra Şam'dan geldiğimizde Ömer b. el-Hattâb Medine'nin dışmda oturmuş bizi karşılıyordu. Biz, ipek, atlas ve Acemlere ait giysiler giymiştik. Bizi görünce ayıplamaya başladı ve biz geri dönüp Yemen işi abalar giyip yanına döndük. O zaman: "Merhaba muhacirler! Allah sizden önce gelenlerin ipek giymesine razı olmamıştır ki sizin giymenize razı olsun. Giyside sadece bir, iki, üç veya dört parmak kalınlığında ipek olmasına ruhsat vardır" dedi.[1]

Merfû olan hadis ise aşağıdaki gibidir:

٥٦٩١ - فَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْخُرَاسَانِيُّ الْعَدْلُ، بِبَغْدَادَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، ثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، أَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ سُوَيْدِ بْنِ غَفَلَةَ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، خَطَبَ النَّاسَ بِالْجَابِيَةِ فَقَالَ: " إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَهَى عَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ إِلَّا مَوْضِعَ إِصْبَعٍ أَوْ إِصْبَعَيْنِ أَوْ ثَلَاثٍ أَوْ أَرْبَعٍ وَأَشَارَ بِكَفِّهِ وَعَقَدَ خَمْسِينَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الدَّارِمِيِّ، عَنْ عَبْدِ الْوَهَّابِ

5691- Süveyd b. Ğafele'nin bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb, Câbiye'de insanlara hutbe verirken: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) giyside, bir veya iki veya üç veya dört parmak kadarı bulunması haricinde ipek giysiler giymeyi yasakladı" dedi ve parmaklarıyla elli işareti yapıp avucunun üzerine koyarak bu bunun ne kadar olması gerektiğini gösterdi.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/168).

[2] İsnâdı sahihtir.

Müslim[1] bu hadisi Muhammed b. Abdillah ed-Dârimî kanalıyla Abdulvehhab'dan rivayet etti.

٥٦٩٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُعَاذٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ح، قَالَ: وَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، ثَنَا النُّفَيْلِيُّ، قَالَا: ثَنَا زُهَيْرٌ، ثَنَا عَاصِمٌ الْأَحْوَلُ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيْنَا عُمَرُ وَنَحْنُ بِأَذْرَبِيجَانَ مَعَ عُتْبَةَ بْنِ فَرْقَدٍ أَنَّهُ: لَيْسَ مِنْ كَدِّكَ وَلَا كَدِّ أَبِيكَ، قَالَهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، وَأَشْبِعْ يَعْنِي الْمُسْلِمِينَ فِي رِحَالِهِمْ كَمَا تَشْبَعُ فِي رَحْلِكَ وَاتَّزِرُوا وَارْتَدُّوا وَأَلْقُوا الْخِفَافَ وَأَلْقُوا السَّرَاوِيلَاتِ وَأَلْقُوا الرُّكَبَ وَارْمُوا الْأَغْرَاضَ وَعَلَيْكُمْ بِالْعَرَبِيَّةِ وَإِيَّاكُمْ وَالتَّنَعُّمَ وَزِيَّ أَهْلِ الشِّرْكِ وَلُبُوسَ الْحَرِيرِ، فَإِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ: " نَهَى عَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ إِلَّا هَكَذَا وَوَضَعَ أُصْبُعَيْهِ السَّبَّابَةَ وَالْوُسْطَى وَضَمَّهَا " قَالَ زُهَيْرٌ: قَالَ عَاصِمٌ: هَذَا فِي الْكِتَابِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ يُونُسَ مُخْتَصَرًا. وَكَذَا مُسْلِمٌ. وَكَذَلِكَ رَوَاهُ قَتَادَةُ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ

5692- Ebû Osmân der ki: Azerbaycan'da Utbe b. Ferkad ile birlikte bulunduğumuz sırada Hz. Ömer (başımızda bulunan Utbe b. Ferkad'a) şöyle bir mektup yazdı: "Bu mal ne senin, ne de babanın çalışmasıyla kazanılmış bir mal değildir —bunu üç defa tekrar etti—. Onun için kendin çadırmda ne yiyorsan çadırlarında bulunan Müslümanlara da aynı şeylerden yedirip doyur. İzar ve rida giymekten geri durmayın. Şalvar ve ayakkabı yerine izar, rida ve terlik giyin. Bineklere üzengisiz binmeyi öğrenin ve atış talimi yapın. Arap dilinin konuşmaya bakın. Lüks içinde yaşamaktan, müşriklere benzemekten ve ipekli giysiler giymekten sakının. Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ipek giyinmeyi yasakladı ve orta parmağı ile işaret parmağını birleştirip bize göstererek o kadarının bir sakıncası olmadığını söyledi."[2]

Züheyr'in bildirdiğine göre Âsım: "Kitapta rivayet bu şekildedir" demiştir.

---

[1] Müslim, *libâs* (1644).

[2] İsnâdı sahihtir.

Buhârî[1] bunu Ahmed b. Yûnus'tan kısa bir metinle; Müslim[2] de aynı şekilde zikretmiştir. Katâde de Osmân'dan rivayet etmiştir. Allah en doğrusun bilir, Halîmî'nin de dediği gibi Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) giysinin her kolunda iki parmak kadarının bir sakıncası olmadığını kastetmiştir. Bu şekilde her iki kolda dört parmak kadarı olur.

٥٦٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، أَنَّ عُمَرَ كَانَ يَنْهَى عَنِ الْحَرِيرِ وَالدِّيبَاجِ إِلَّا مَا كَانَ هَكَذَا ثُمَّ أَشَارَ بِإِصْبَعِهِ ثُمَّ الثَّانِيَةَ ثُمَّ الثَّالِثَةَ ثُمَّ الرَّابِعَةَ قَالَ: " وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَنْهَانَا عَنْهُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنِ ابْنِ نُمَيْرٍ، عَنْ حَفْصٍ

5693- Ebû Osmân der ki: "Hz. Ömer ipek ve atlası yasaklardı ve: "yalnız şu kadar olanı müstesna" diyerek bir parmağıyla, sonra ikinci parmağıyla, sonra üçüncü parmağıyla, sonra dördüncü parmağıyla işaret ederek: "Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem)de bunu bize yasaklardı" derdi.[3]

Müslim[4] bu hadisi *Sahîh*'te İbn Numeyr kanalıyla Hafs'tan nakletmiştir.

٥٦٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ، عَنْ دَاوُدَ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَ: كَانَ لَنَا سِتْرٌ فِيهِ تِمْثَالُ طَائِرٍ وَكَانَ الدَّاخِلُ إِذَا دَخَلَ اسْتَقْبَلَهُ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: " حَوِّلِي هَذَا فَإِنِّي كُلَّمَا دَخَلْتُ فَرَأَيْتُهُ ذَكَرْتُ الدُّنْيَا " قَالَتْ: وَكَانَ لَنَا قَطِيفَةٌ كَمَا تَقُولُ عَلَمُهَا حَرِيرٌ فَكُنْتُ أَلْبَسُهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُلَيَّةَ.

5694- Hz. Âişe der ki: "Üzerinde kuş resimleri bulunan bir perdemiz vardı. İçeri giren onu karşısında görürdü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana:

---

[1] Buhârî, *libâs* (44)

[2] Müslim, *libâs* (12).

[3] Ravileri güvenilirdir.

[4] Müslim, *libâs* (13).

"Bunun yerini değiştir. Çünkü her girdiğimde onu görüyor ve dünyayı hatırlıyorum" buyurdu. Yine yanımızda üzerinde ipekten şeritler olan kumaşımız vardı ve onu ben giyiyordum.[1]

Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te Züheyr b. Harb kanalıyla İsmâîl b. Uleyye'den nakletmiştir.

Halîmî'nin giyside enine ve boyuna olan iplikleri birbirinden ayıranların söylediklerini reddetmesi bu konuda Abdullah b. Abbâs'tan gelen rivayete dayanmaktadır. Şayet bu rivayet sabit değilse bu konuda doğru olan görüş Halîmî'nin savunduğu görüştür. Ancak sabit bir rivayet ise Halîmî'nin bu görüşü reddetmesinln bir anlamı yoktur. Gördüğüm kadarıyla da Halîmî kitabında bu konuda İbn Abbâs'ın rivayetinden daha zayıf rivayetleri delil olarak getirmektedir. Ebû Dâvud'un *Sünen*'de aktardığı İbn Abbâs'ın söz konusu rivayet de bir sonraki hadiste zikredilmiştir.[3]

٥٦٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، عَنْ خُصَيْفٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: " إِنَّمَا كَرِهَ نَبِيُّ اللهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الثَّوْبَ الْمُصْمَتَ مِنَ الْحَرِيرِ، فَأَمَّا الْعَلَمُ مِنَ الْحَرِيرِ أَوْ سُدَى الثَّوْبِ فَلَيْسَ بِهِ بَأْسٌ " قَالَ الشَّيْخُ: وَهَذَا حَدِيثٌ رَوَاهُ زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ أَبُو خَيْثَمَةَ، عَنْ خُصَيْفٍ هَكَذَا. وَرَوَاهُ ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ خُصَيْفٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ وَسَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ هَكَذَا فِي رِوَايَةٍ أُخْرَى فَأَمَّا أَنْ يَكُونَ سُدَاهُ أَوْ لُحْمَتُهُ حَرِيرًا فَلَا بَأْسَ بِلُبْسِهِ. وَكَذَلِكَ رَوَاهُ إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

5695- İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) saf ipekten yapılmış giysiyi giymeyi kerih görmüş, giyside ipekten işlemeler veya giysinin boyuna olan uzun iplerinin ipekten olmasında bir sakınca görmemiştir."[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *libâs* (88).

[3] Halîmî, *el-Minhâc* (3/75)

[4] İsnâdında sakınca yoktur. Ebû Dâvud 4/329 (4055).

Beyhakî der ki: Bu hadisi Züheyr b. Muâviye Ebû Hayseme, Husayf'tan bu şekilde nakletmiştir. İbn Cüreyc de Husayf kanalıyla İkrime ve Saîd b. Cübeyr'den, o da İbn Abbâs'tan bu şekilde nakletmiştir. Başka bir rivayette hadis: "Boyuna veya enine olan ipleri ipek olan giysiyi giymekte sakıncа görmemiştir" şeklindedir. İsmâîl b. Müslim hadisi Atâ kanalıyla İbn Abbâs'tan nakletmiştir.

٥٦٩٦ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ عَطَاءٍ قَالَ: ابْنُ عَبَّاسٍ: " إِنَّمَا حَرَّمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْمُصْمَتَ مِنَ الْحَرِيرِ، فَأَمَّا مَا كَانَ لُحْمَتُهُ قَطَنٌ وَسُدَاهُ حَرِيرٌ أَوْ لُحْمَتُهُ حَرِيرٌ وَسُدَاهُ قَطَنٌ "

5696- İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) saf ipekten yapılmış giysiyi yasaklamıştır. Ancak kumaşın enine olan iplikleri pamuktan, boyuna olan iplikleri ipekten olan veya enine olan iplikleri ipekten, boyuna olan iplikleri ise pamuktan olan giysilerde ise bir sakınca yoktur."[1]

Ancak isnadında bulunan İsmâîl b. Müslim zayıf biridir. Züheyr kanalıyla Husayf'tan rivayet edilen hadise muvafık olan ve İbrâhim'den gelen bir önceki rivayet mahfûz olmaya daha uygundur. Husayf b. Abdirrahman el-Cezerî'den büyük hadis âlimleri rivayetlerde bulunmuş, ancak adaleti konusunda ihtilafa düşmüşlerdir. Ebû Ahmed b. Adiy el-Hâfız onun hakkında: "Husayf'tan zayıf olan kişiler değil, güvenilir olan kişiler rivayette bulunduğu zaman hadislerinde ve rivayetlerinde bir sakınca olmaz" demiştir. Bu ve mânâ olarak benzeri olan rivayetler de Ebû Saîd el-Mâlînî'nin ondan naklen aktardığı rivayetlerdir.

Allah en doğrusunu bilir, giyside enine ipler ile boyuna ipler arasında fark görenler de enine iplerin boyuna olan iplerden daha çok olmasından dolayı böylesi bu farkı görmüşlerdir. Giysinin çoğu pamuktan veya ibrişimden olmayan bir şeyden ise giyilmesinde bir sakınca görmemişlerdir. Ancak çoğu ibrişimden olan giysiye cevaz vermemişlerdir. Şâfiî'nin de söyledikleri buna işaret etmektedir korku namazı bahsinde şöyle der: "Koruma özelliği olmayan giyside ham ipek ve pamuk veya keten eşit miktarda ise korku

[1] İsnâdı zayıftır.

namazı ve başka namazlar için kişinin bunu giymesinde bir sakınca görmüyorum. Ancak ham ipek diğerinden daha baskın ise savaş ortamında olan ve olmayan kişinin namazında bunu giymesini kerih görürüm. Savaşta olana bunu kerih görmem de böylesi bir giysinin kişiyi ham ipekten olan giysilerden daha az korumasından dolayıdır. Savaşta olan kişinin kendini korumak için atlası veya ham ipeği baskın olan bir giysiyi giymesi benim için daha iyidir. Çünkü bunu bedenini korumak için giymektedir ve inşâallah bir sakıncası yoktur. Zira kişiye, normal şartlarda yapması sakıncalı olan bir şeyi savaş ortamında yapmasına ruhsat verilebilir."

٥٦٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرُ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ السَّرَّاجُ، ثَنَا مُطَيَّنٌ، ثَنَا مُسْلِمُ بْنُ سَلَّامٍ، مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ، ثَنَا عَبْدُ السَّلَامِ، عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ، كَانَ يَلْبَسُ الْخَزَّ وَقَالَ: " إِنَّمَا نَهَى عَنِ الْمُصْمَتِ " وَرَوَاهُ أَيْضًا أَبُو مَعْمَرٍ، عَنْ عَبْدِ السَّلَامِ بْنِ حَرْبٍ. قَالَ الشَّيْخُ: " وَفِيمَا

5697- İkrime'nin bildirdiğine göre İbn Abbâs ipekli giysi giyerdi ve: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) saf ipekten yapılan giysiyi yasaklamıştır" derdi.[1]

Bu hadisi Ebû Ma'mer, Abdusselâm b. Harb'den nakletmiştir.

٥٦٩٨ - أَوْرَدَ شَيْخُنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ فِي كِتَابِ الْمُسْتَدْرَكِ فِيمَا لَمْ يُقْرَأْ عَلَيْهِ عَنِ الْقَطِيعِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بُكَيْرٍ، ثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: " إِنَّمَا نَهَى النَّبِيُّ ﷺ، عَنِ الْمُصْمَتِ إِذَا كَانَ حَرِيرًا "

5698- İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) saf ipekten yapılmış giysiyi yasaklamıştır."[2]

Beyhakî der ki: Bu hadisin senedi sahihtir ve bu, Husayf'ın rivayetini desteklemektedir. Ali b. Ebî Talib'in bu konudaki hadisini delil kabul edenlere gelince, onun rivayeti bizde aşağıda geçtiği şekliyledir:

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı sahihtir. Hâkim, *Müstedrek* (4/192) ve Ahmed, *Müsned* (1/313, 321).

٥٦٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلِ بْنِ غَزْوَانَ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ أَبِي فَاخِتَةَ، حَدَّثَنِي جَعْدَةُ بْنُ هُبَيْرَةَ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: أُهْدِيَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ حُلَّةُ مَسِيرَةَ سَدَاهَا حَرِيرٌ أَوْ لَحْمَتُهَا حَرِيرٌ فَأَرْسَلَ بِهَا إِلَيَّ فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ مَا أَصْنَعُ بِهَا أَلْبَسُهَا أَمْ لَا؟ فَقَالَ: " إِنِّي لَا أَرْضَى لَكَ مَا أَكْرَهُ لِنَفْسِي وَلَكِنِ اجْعَلْهَا خُمُرًا لِلْفَوَاطِمِ "

5699- Ali b. Ebî Talib der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ipekten şeritleri olan bir giysi (kaftan) hediye edilmişti. Giysideki ipek ya uzunlamasına ya da enlemesine işlenmişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) giysiyi bana gönderdi. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldim ve: "Bunu ne yapayım? Giyeyim mi giymeyeyim mi?" diye sordum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kendim için hoş görmediğim bir şeyi sana da hoş görmem. Onu kesip Fatımalar arasında örtü olarak paylaştır"* buyurdu.[1]

٥٧٠٠ - وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ خَالِدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ أَبِي فَاخِتَةَ، مَوْلَى أُمِّ هَانِئٍ، حَدَّثَنِي جَعْدَةُ بْنُ هُبَيْرَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ: أُهْدِيَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ حُلَّةُ سِيَرَاءَ سَدَاهَا حَرِيرٌ، وَلَحْمَتُهَا حَرِيرٌ فَأَرْسَلَ بِهَا إِلَيَّ فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ أَلْبَسُهَا أَوْ مَا أَصْنَعُ بِهَا؟ قَالَ: " إِنِّي لَا أَرْضَى لَكَ مَا أَكْرَهُ لِنَفْسِي وَلَكِنِ اجْعَلْهَا خُمُرًا بَيْنَ الْفَوَاطِمِ "

5700- Ali b. Ebî Talib der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) üzerinde uzunlamasına ve enlemesine ipekten şeritler olan bir giysi hediye edildi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) giysiyi bana gönderdi. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldim ve: "Bunu ne yapayım? Giyeyim mi giymeyeyim mi?" diye sordum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kendim için hoş görmediğim bir şeyi sana da hoş görmem. Onu kesip Fatımalar arasında örtü olarak paylaştır"* buyurdu.[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/159) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 24/357 (887).

[2] İsnâdı zayıftır.

٥٧٠١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَحْمَوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، ثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ النَّسَائِيُّ، أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ وَهْبِ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ الرَّحِيمِ، حَدَّثَنِي زَيْدٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ اللَّيْثِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: نَهَانِي نَبِيُّ اللهِ ﷺ عَنِ الْقَسِّيِّ وَخَاتَمِ الذَّهَبِ وَعَنِ الْمُكَفَّفَ بِالدِّيبَاجِ، ثُمَّ قَالَ: " وَاعْلَمْ أَنِّي لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ "

5701- Ali b. Ebî Talib der ki: Resûlullah (sallellahu aleyhi vesellem) ipek karışımı giysi giymemi, altın yüzük takmamı ve ipek işlemeli giysi giymemi yasakladıktan sonra: *"Ben sana nasihat edenlerdenim"* buyurdu.[1]

Beyhakî der ki: "Böylesi bir yasağın ipek işlemenin, giysi de işaret olarak kullanımına izin verilen kısımdan daha fazla olması durumunda olması muhtemeldir. Esmâ'dan gelen rivayette zikredilene göre de bu yasağın kerahiyet bakımından olması muhtemeldir. Doğrusunu da Allah bilir. Bu konuda İbn Ömer'in bu yöndeki sözüne gelince, İbn Ömer, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ipek giyinmeyi yasakladığını işitince günaha bulaşma korkusundan dolayı azından da, çoğundan da uzak durmuştur."

٥٧٠٢ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، مَوْلَى أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ وَكَانَ خَالَ وَلَدِ عَطَاءٍ قَالَ: أَرْسَلَتْنِي أَسْمَاءُ إِلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، فَقَالَتْ بَلَغَنِي أَنَّكَ تُحَرِّمُ ثَلَاثَةَ أَشْيَاءَ: الْعَلَمَ فِي الثَّوْبِ وَمِيثَرَةَ الْأُرْجُوَانِ وَصَوْمَ رَجَبٍ كُلَّهُ. فَقَالَ لِي عَبْدُ اللهِ: " أَمَّا مَا ذَكَرْتِ مِنْ رَجَبٍ فَكَيْفَ بِمَنْ يَصُومُ الْأَبَدَ وَأَمَّا مَا ذَكَرْتِ مِنَ الْعَلَمِ فِي الثَّوْبِ " فَإِنِّي سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّمَا يَلْبَسُ الْحَرِيرَ مَنْ لَا خَلَاقَ لَهُ فِي الْآخِرَةِ " فَخِفْتُ أَنْ يَكُونَ الْعَلَمُ مِنْهُ وَأَمَّا مِيثَرَةُ الْأُرْجُوَانِ فَهَذِهِ مِيثَرَةُ عَبْدِ اللهِ فَإِذَا هِيَ أُرْجُوَانٌ وَرَجَعْتُ إِلَى أَسْمَاءَ فَخَبَّرْتُهَا فَقَالَتْ: هَذِهِ جُبَّةُ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَخْرَجَتْ إِلَيَّ جُبَّةً طَيَالِسَةً لَهَا لَبِنَةٌ دِيبَاجٌ وَفُرْجَيْهَا مَكْفُوفَيْنِ بِالدِّيبَاجِ فَقَالَتْ هَذِهِ كَانَتْ عِنْدَ عَائِشَةَ حَتَّى قُبِضْتُ فَلَمَّا قُبِضْتُ قَبَضَهَا وَكَانَ

[1] İsnâdı hasendir.

النَّبِيُّ ﷺ يَلْبَسُهَا فَنَحْنُ نَغْسِلُهَا لِلْمَرْضَى يُسْتَشْفَى بِهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى

وَرَوَاهُ الْمُغِيرَةُ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ أَبِي عُمَرَ، مَوْلَى أَسْمَاءَ، قَالَ: رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ فِي السُّوقِ اشْتَرَى ثَوْبًا شَامِيًّا فَرَأَى فِيهِ خَيْطًا أَحْمَرَ فَرَدَّهُ فَأَتَيْتُ أَسْمَاءَ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهَا فَقَالَتْ: " يَا جَارِيَةُ نَاوِلِينِي جُبَّةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَخْرَجَتْ لَهُ جُبَّةً طَيَالِسَةً مَكْفُوفَةَ الْجَيْبِ وَالْكُمَّيْنِ وَالْفَرْجَيْنِ بِالدِّيبَاجِ "

وَرَوَاهُ الْحَجَّاجُ، عَنْ أَبِي عُمَرَ، خَتْنِ عَطَاءٍ قَالَ: رَأَيْتُ عِنْدَ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ جُبَّةً مُزَرَّرَةً بِالدِّيبَاجِ فَقَالَتْ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَلْبَسُ هَذِهِ فِي الْحَرْبِ " قَالَ الشَّيْخُ: " قَدْ ذَكَرْنَا إِسْنَادَهُمَا فِي كِتَابِ السُّنَنِ "

5702- Esmâ binti Ebî Bekr'in azatlısı ve Atâ'nın oğlunun dayısı Abdullah der ki: Esmâ beni Abdullah b. Ömer'e gönderdi ve: "Üç şeyi haram saydığını öğrendim: giysilerde (ipekten) nakış olmasını, kırmızıya boyanmış eyer yastıklarını ve Recep ayının tamamını oruçlu geçirmeyi haram saydığını öğrendim" dememi söyledi. Abdullah bana şöyle cevap verdi: "Söylediğin Receb meselesine gelince ömür boyu oruç tutana ne diyeceksin. Söylediğin elbisede desen meselesine gelelim. Ömer b. el-Hattâb'ı işittim: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *«İpeği ancak âhiretten nasibi olmayanlar giyer.»* Bu sebeple giysideki nakışın da ipekten sayılmasından korktum. Kırmızıya boyanmış eyer yastığına gelince; işte Abdullah'ın eyeri." Baktığımda Abdullah'ın eyerinin kırmızıya boyanmış olduğunu gördüm.

Esmâ'ya dönüp Abdullah'ın söylediklerini aktardım. Esmâ: "İşte Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellam) cübbesi" deyip taylasan türü bir cübbe çıkardı. Cübbenin atlastan bir yaması vardı. Etrafı da atlasla bezenmişti. Esmâ şöyle devam etti: "Hz. Âişe vefat edene kadar bu cübbe onun yanındaydı. Hz. Âişe vefat edince ben aldım. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) giydiği bu

cübbeyi hastaların şifa bulması niyetiyle yıkıyoruz, onunla (Allah'tan) şifa taleb ediliyor."[1]

Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te Yahyâ b. Yahyâ'dan nakletmiştir.

Muğîre b. Ziyâd, Esmâ'nın azatlısı Abdullah Ebû Ömer'den hadisi şu şekilde nakletti: İbn Ömer'in çarşıda Şam yapımı bir giysi aldığını gördüm. İbn Ömer giyside kırmızı bir çizgi görünce iade etti. Esmâ'ya gidip bunu anlattığımda şöyle dedi: "Ey Cariye! Bana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) cübbesini ver." Cariye taylasan türü bir cübbe çıkardı. Cübbenin kolları ve yırtmaçları atlasla işlenmişti.[3]

Haccâc bu hadisi Ebû Ömer kanalıyla Atâ'nın kaynından şöyle nakletti: Esmâ binti Ebî Bekr'in yanında atlasla dikilmiş bir cübbe gördüm. Bana: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu savaşta giyerdi" dedi.[4]

Beyhakî der ki: "Bu iki rivayetin isnâdlarını *Sünen* kitabında aktardık."

٥٧٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، ثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، أَنَا سَعِيدٌ هُوَ ابْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَخَّصَ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ فِي قَمِيصٍ مِنْ حَرِيرٍ فِي سَفَرٍ مِنْ حِكَّةٍ كَانَ يَجِدُهَا بِجِلْدِهِ وَلِلزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ سَعِيدٍ وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ هَمَّامِ بْنِ يَحْيَى، عَنْ قَتَادَةَ وَقَالَ فِي الْحَدِيثِ: فِي غَزَاةٍ لَهُمَا

5703- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir yolculukta Abdurrahman b. Avf ile Zübeyr b. el-Avvâm'a vücutlarındaki kaşıntı sebebiyle ipek gömlek giymelerine izin verdi.[5]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *libâs* (10).

[3] Ebû Dâvud 4/328 (4054) ve İbn Mâce 2/1188-1189 (3594).

[4] İbn Mâce 2/942 (2819).

[5] İsnâdı hasen, hadis sahihtir.

Buhârî[1] ve Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te Saîd ile Hemmâm b. Yahyâ kanalıyla Katâde'den naklettiler; ancak bu rivayete: "Bir gazvede" ibaresi yer almıştır.

٥٧٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّنْعَانِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: رَأَيْتُ عُمَرَ وَهُوَ يُعَاتِبُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَوْفٍ فِي قَمِيصٍ مِنْ حَرِيرٍ تَحْتَ ثِيَابِهِ وَمَعَهُ الزُّبَيْرُ وَعَلَيْهِ أَيْضًا قَمِيصٌ مِنْ حَرِيرٍ فَقَالَ: أَلْقِ عَنْكَ هَذَا فَجَعَلَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ يَضْحَكُ وَيَقُولُ: " لَوْ أَطَعْتَنَا لَبِسْتَ مِثْلَهُ قَالَ: فَنَظَرْتُ إِلَى قَمِيصِ عُمَرَ فَرَأَيْتُ بَيْنَ كَتِفَيْهِ أَرْبَعَ رِقَاعٍ مَا يُشْبِهُ بَعْضُهَا بَعْضًا "

5704- Enes b. Mâlik der ki: Hz. Ömer'in, giysilerinin altına ipek gömlek giyen Abdurrahman b. Avf'ı ayıpladığını gördüm. Yanında Zübeyr de vardı ve onun da üzerinde ipek gömlek vardı. Ömer: "Şu gömleği çıkar" deyince Abdurrahman b. Avf gülerek: "Bize uysaydın sen de aynısını giyerdin" karşılığını verdi. Ömer'in gömleğine baktığımda, omuzlarının arasında dört yama olduğunu ve bir yamanın diğerine benzemediğini (başka renkte olduğunu) gördüm.[3]

٥٧٠٥ - وَبِهِ قَالَ: أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ ثَابِتٍ قَالَ: " رَأَيْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَلْبَسُ رَايَتَيْنِ مِنْ دِيبَاجٍ فِي فَزْعَةٍ فَزِعَهَا النَّاسُ

5705- Sâbit der ki: "Enes b. Mâlik'in insanların paniklediği bir ortamda atlastan iki sancağa sarındığını gördüm."[4]

٥٧٠٦ - وَبِهِ قَالَ: أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: " كَانَ لَهُ قُبَاءٌ مِنْ دِيبَاجٍ أَوْ قَالَ: سُنْدُسٍ حَرِيرٍ يَلْبَسُهُ فِي الْحَرْبِ "

5706- Hişâm b. Urve bildiriyor: "Babamın savaş zamanlarında giydiği atlas veya ipekten bir cübbesi vardı."[1]

---

[1] Buhârî, *cihâd* (231)

[2] Müslim, *libâs* (24).

[3] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/69 (19934).

[4] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musaunef* 11/71 (19942).

٥٧٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَقِيهُ، بِالرِّيِّ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ عُقْبَةَ التَّيْمِيُّ، ثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْجُهَنِيُّ، عَنْ هَاشِمٍ الْأَوْقَصِ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ: " مَنِ اشْتَرَى ثَوْبًا بِعَشَرَةِ دَرَاهِمَ وَفِي ثَوْبِهِ دِرْهَمٌ مِنْ حَرَامٍ لَا يَقْبَلُ اللهُ لَهُ صَلَاةً مَا دَامَ عَلَيْهِ مِنْهُ شَيْءٌ ثُمَّ قَالَ: صُمَّتَا إِنْ لَمْ أَكُنْ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا " قَالَ الشَّيْخُ: " تَفَرَّدَ بِهِ بَقِيَّةُ بِإِسْنَادِهِ هَذَا وَهُوَ إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ "

5707- Hâşim el-Evkas bildiriyor: İbn Ömer: "Kişi içlerinden bir dirhemi haram olan on dirhemle bir giysi satın aldığı zaman o giysi üzerinde durdukça Yüce Allah namazlarını kabul etmez" dedi ve iki parmağını kulaklarına sokup şöyle devam etti: "Şayet bu sözü Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) iki veya üç defa işitmediysem şu kulaklarım sağır olsun."[2]

Beyhakî der ki: Bakiyye hadisi bu isnâdla rivayette tek kalmıştı ve bu senet zayıftır.

٥٧٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، ثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْكَارِزِيُّ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ عَلْقَمَةَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ قَالَ: نُبِّئْتُ عَنْ دَفْرَةَ أُمِّ عَبْدِ اللهِ بْنِ أُذَيْنَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: كُنَّا نَطُوفُ مَعَ عَائِشَةَ فَرَأَتْ ثَوْبًا مُصَلَّبًا فَقَالَتْ: " إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا رَآهُ فِي ثَوْبٍ قَضَبَهُ "

5708- Abdullah b. Uzeyne'nin annesi Defre der ki: Hz. Âişe ile tavaf ederken üzerinde haç işareti olan bir giysi görünce: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) giyside böyle bir şey görünce onu keserdi" dedi.[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/71 (19943).

[2] İsnâdı zayıftır. Hâkim'in hocasını ve onun hocasını tanımıyorum. Ahmed, *Müsned* (2/98), Zehebî, *el-Mîzan* (4/431) ve İbn Asâkir 4/1 (2).

[3] İsnâdında sakınca yoktur. Ebû Ubeyd, *Garîbu'l-Hadis* (1/32) ve Zamahşerî, *el-Fâik* (3/206).

فَصْلٌ فِيمَا وَرَدَ مِنَ التَّشْدِيدِ عَلَى مَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ خُيَلَاءَ

Böbürlenerek Giysiyi Yerde Sürümek

٥٧٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّاغَانِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ، أَنَا مَالِكٌ، عَنْ نَافِعٍ، وَعَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ، وَزَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، كُلُّهُمْ يُخْبِرُهُمْ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا يَنْظُرُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى مَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ خُيَلَاءَ "

5709- Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Böbürlenerek, giydiği elbisenin eteğini yerde sürüyenin Allah kıyamet günü yüzüne bakmaz."*[1]

٥٧١٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، ثَنَا هَارُونُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ فَذَكَرَهُ بِمِثْلِهِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنِ ابْنِ أَبِي أُوَيْسٍ، عَنْ مَالِكٍ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى

5710- Yahyâ b. Yahyâ: "Mâlik'e bu hadisi okudum" deyip aynı hadisi nakletti.[2]

Buhârî[3] bu hadisi *Sahîh*'te İbn Ebî Uveys kanalıyla Mâlik'ten nakletti. Müslim[4] de Yahyâ b. Yahyâ'dan rivayet etti.

٥٧١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ الصَّنْعَانِيُّ ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَسْلَمَ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ مِنَ الْخُيَلَاءِ لَمْ يَنْظُرِ اللهُ إِلَيْهِ " قَالَ زَيْدٌ

---

[1] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir. Buhârî, *libâs* (33) ve Müslim, *libâs* (2085).

[2] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir.

[3] Buhârî, *libâs* (33).

[4] Müslim, *libâs* (42).

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يُحَدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَآهُ وَعَلَيْهِ إِزَارٌ يَتَقَعْقَعُ يَعْنِي جَدِيدًا، فَقَالَ: " مَنْ هَذَا؟ " قُلْتُ: أَنَا عَبْدُ اللهِ، قَالَ: " إِنْ كُنْتَ عَبْدَ اللهِ فَارْفَعْ إِزَارَكَ " قَالَ: فَرَفَعْتُهُ، قَالَ: " زِدْ " فَرَفَعْتُهُ حَتَّى بَلَغَ نِصْفَ السَّاقِ، ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ، فَقَالَ: " مَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ مِنَ الْخُيَلَاءِ لَمْ يَنْظُرِ اللهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ " فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: إِنَّ إِزَارِي يَسْتَرْخِي أَحْيَانًا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " لَسْتَ مِنْهُمْ يَا أَبَا بَكْرٍ "

وَرُوِّينَا فِي الْفَضَائِلِ وَغَيْرِهَا، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَفِيهِ مِنَ الزِّيَادَةِ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ: أَيْ رَسُولَ اللهِ، إِنَّ أَحَدَ شِقَّيْ إِزَارِي يَسْتَرْخِي إِلَّا أَنْ أَتَعَاهَدَ ذَلِكَ مِنْهُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَسْتَ أَوْ إِنَّكَ لَسْتَ مِمَّنْ يَصْنَعُهُ خُيَلَاءَ "

5711- İbn Ömer der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Böbürlenerek, giydiği elbisenin eteğini yerde sürüyenin Allah kıyamet günü yüzüne bakmaz"* buyurduğunu işittim.[1]

Zeyd der ki: Yine İbn Ömer'den şunu işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üzerimde yeni bir elbise gördü. "Kimsin?" diye sorunca: "Ben Abdullah'ım" dedim. Allah Resûlü: *"Gerçekten Abdullah isen elbiseni yukarıya doğur kaldırır (kısaltır)sın"* buyurdu. İzarımı (peştamalımı) yukarıya doğru çektiğimde: *"Biraz daha"* dedi. Bunun üzerine baldırımın ortasına gelecek şekilde giysimi yukarıya çektim. Sonra Hz. Ebû Bekr'e döndü ve: *"Böbürlenerek, giydiği elbisenin eteğini yerde sürüyenin Allah kıyamet günü yüzüne bakmaz"* buyurdu. Hz. Ebû Bekr: "Benim de giysim bazen yere doğru düşüyor" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ebû Bekr! Sen onlardan (kibirlenenlerden) biri değilsin"* buyurdu.

(Sahabeye dair) faziletler ve başka konularda bize Sâlim b. Abdillah kanalıyla babasından, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) aynı rivayette bulunuldu; ancak ilave olarak şu ibare yer almıştır: Ebû Bekr es-Sıddîk: "Ey Allah'ın Resûlü! İzarımın bir parçası dikkat etmediğim zaman bazen

---

[1] İsnâdında tanımadığım biri vardır. Diğer ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/81 (19980), Ahmed, *Müsned* (2/147, 141) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/356-357 (13331).

gevşiyor" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen böbürlenenlerin yaptığını yapan biri değilsin"* buyurdu.[1]

٥٧١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، لَفْظًا وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى قِرَاءَةً، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْوَرَّاقُ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا عُبَادَةُ بْنُ مُسْلِمٍ الْفَزَارِيُّ، ثنا جُبَيْرُ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، أَنَّهُ كَانَ جَالِسًا مَعَ ابْنِ عُمَرَ، إِذْ مَرَّ فَتًى شَابٌّ عَلَيْهِ حُلَّةٌ صَنَعَانِيَّةٌ يَجُرُّهَا مُسْبِلٌ قَالَ: يَا فَتَى هَلُمَّ قَالَ لَهُ الْفَتَى: مَا حَاجَتُكَ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: وَيْحَكَ أَتُحِبُّ أَنْ يَنْظُرَ اللهُ إِلَيْكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ: سُبْحَانَ اللهِ وَمَا يَمْنَعُنِي أَنْ لَا أُحِبَّ ذَلِكَ؟ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَا يَنْظُرُ اللهُ إِلَى عَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَجُرُّ إِزَارَهُ خُيَلَاءَ " قَالَ: فَلَمْ يُرَ ذَلِكَ الشَّابُّ إِلَّا مُشَمِّرًا حَتَّى مَاتَ بَعْدَ ذَلِكَ الْيَوْمِ

5712- Cübeyr b. Ebî Süleymân b. Cübeyr b. Mut'im'in bildirdiğine göre kendisi, İbn Ömer ile beraber otururken bir genç üzerinde San'â işi bir cübbeyi sürüyerek geçti. İbn Ömer: "Ey genç! Buraya gel" deyince, genç: "Ne istiyorsun ey Ebû Abdirrahman?" diye sordu. İbn Ömer: "Yazık sana! Kıyamet günü Allah'ın sana bakmasını istiyor musun?" deyince genç: "Sübhanallah! Neden istemeyeyim" karşılığını verdi. İbn Ömer gence şöyle dedi: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Böbürlenerek, giydiği elbisenin eteğini yerde sürüyenin Allah kıyamet günü yüzüne bakmaz"* buyurduğunu işittim. O günden sonra o gencin vefat edinceye kadar giysisini hep yukarı doğru çektiği görüldü.[2]

٥٧١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا يَنْظُرُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطَرًا " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ

---

[1] Buhârî, *fadâil* (193).

[2] Ravileri güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/342-343 (13295).

5713- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Böbürlenerek, giydiği elbisenin eteğini yerde sürüyenin Allah kıyamet günü yüzüne bakmaz.*"[1]

Buhârî[2] bu hadisi *Sahîh*'te Abdullah b. Yûsuf'tan, Müslim[3] ise başka bir yolla Ebu'z-Zinâd'dan rivayet etti.

٥٧١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السَّلَمِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ قَالَ: هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى الْمُسْبِلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَعْنِي إِزَارَهُ "

5714- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Böbürlenerek, giydiği elbisenin eteğini yerde sürüyenin Allah kıyamet günü yüzüne bakmaz.*"[4]

٥٧١٥ - قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " بَيْنَمَا رَجُلٍ يَتَبَخْتَرُ فِي بُرْدَيْنِ وَقَدْ أَعْجَبَتْهُ نَفْسُهُ خُسِفَ بِهِ الْأَرْضَ فَهُوَ يَتَجَلْجَلُ فِيهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ يَعْنِي الْحَدِيثَ الثَّانِي. وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

5715- Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Adamın biri giydiği iki cübbeyle böbürlenirken, giyim kuşamıyla kendini beğenmişken yerin dibine batırıldı. Şu an kendisi batırıldığı yerde sallanıp durmaktadır.*"[5]

Müslim[6] bu hadisi *Sahîh*'te Muhammed b. Râfi kanalıyla Abdürrezzâk'tan, Müslim ve Buhârî[1] de Muhammed b. Ziyâd'dan ve Ebû Hureyre'den rivayet ettiler.

---

[1] Ravileri güvenilirdir ve hadis sahihtir.

[2] Buhârî, *libâs* (34).

[3] Müslim, *libâs* (48).

[4] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/8 (19981) ve Ahmed, *Müsned* (2/318).

[5] Ravileri güvenilirdir.

[6] Müslim, *libâs* (1654)

٥٧١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا آدَمُ، ثَنَا شُعْبَةُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي فِي حُلَّةٍ تُعْجِبُهُ نَفْسُهُ مُرَجِّلٌ جُمَّتَهُ إِذْ خَسَفَ اللهُ بِهِ فَهُوَ يَتَجَلْجَلُ فِي الْأَرْضِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ آدَمَ وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ شُعْبَةَ

5716- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Adamın biri giydiği cübbeyle böbürlenirken, giyim kuşamıyla kendini beğenmiş ve elbisesinin da yere kadar salmışken yerin dibine batırıldı. Şu an kendisi batırıldığı yerde sallanıp durmaktadır."*[2]

Buhârî bu[3] hadisi *Sahîh*'te Âdem'den, Müslim[4] ise başka bir yolla Şu'be'den rivayet etti.

٥٧١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، ثَنَا عَفَّانُ، ثَنَا شُعْبَةُ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثنا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُدْرِكٍ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ بْنِ عَمْرِو بْنِ جَرِيرٍ، عَنْ خَرَشَةَ بْنِ الْحَرِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ، وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ " قُلْتُ مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللهِ فَقَدْ خَابُوا وَخَسِرُوا فَأَعَادَهَا ثَلَاثًا قُلْتُ مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللهِ قَدْ خَابُوا وَخَسِرُوا فَقَالَ: " الْمُسْبِلُ يَعْنِي إِزَارَهُ وَالْمَنَّانُ وَالْمُنْفِقُ سِلْعَتَهُ بِالْحَلِفِ الْكَاذِبِ أَوِ الْفَاجِرُ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ

5717- Ebû Zer der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Üç kişi vardır ki Yüce Allah kıyamet gününde onları konuşturmayacak, onlara rahmet bakışıyla bakmayacak ve onları günahlarından temizlemeyecektir. Onlar için elem dolu bir azap vardır."* Ben: "Bu hüsrana uğrayanlar ve zarar edenler kimlerdir,

---

[1] Buhârî, *libâs* (34) ve Müslim, *libâs* (49).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Buhârî, *libâs* (34)

[4] Müslim, *libâs* (1654).

ey Allah'ın Resûlü?" diye sorunca aynı şeyi söyledi. Ben de her seferinde: "Bu hüsrana uğrayanlar ve zarar edenler kimlerdir, ey Allah'ın Resûlü?" diye sordum. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurdu: *"Giysisini yerde sürüyen, yaptığı iyiliği başa kakan ve malını yalan yeminlerle satan yalancı veya günahkâr."*[1]

Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te Şu'be'den rivayet etti.

٥٧١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثَنَا أَبَانُ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: بَيْنَمَا رَجُلٌ يُصَلِّي مُسْبِلٌ إِزَارَهُ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اذْهَبْ فَتَوَضَّأْ " فَذَهَبَ فَتَوَضَّأَ ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ: " اذْهَبْ فَتَوَضَّأْ " فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللهِ مَا لَكَ أَمَرْتَهُ أَنْ يَتَوَضَّأَ ثُمَّ سَكَتَّ عَنْهُ؟ قَالَ: " إِنَّهُ كَانَ يُصَلِّي وَهُوَ مُسْبِلٌ إِزَارَهُ فَإِنَّ اللهَ جَلَّ ثَنَاؤُهُ لَا يَقْبَلُ صَلَاةَ رَجُلٍ مُسْبِلٍ"

5718- Ebû Hureyre der ki: Bir adam giysisini sarkıtarak namaz kılarken Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellam) ona: *"Git abdest al"* buyurdu. Adam gidip abdest alarak geldi; ancak Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) yine: *"Git ve abdest al"* buyurdu. Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Neden abdest almasını emrettin?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Giysisini sarkıtarak namaz kılıyordu. Allah giysisini sarkıtarak namaz kılan kişinin namazını kabul etmez"* cevabını verdi.[3]

٥٧١٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا أَبُو الْخَطَّابِ، ثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ هِشَامٍ الدَّسْتُوَائِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " لَا يَقْبَلُ اللهُ صَلَاةَ رَجُلٍ مُسْبِلٍ إِزَارَهُ " وَرَوَاهُ حَرْبُ بْنُ شَدَّادٍ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *iman* (171).

[3] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 1/419 (638).

أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الْمَدَنِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ

5719- Atâ b. Yesâr'ın, sahabeden bir kişiden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Allah giysisini sarkıtarak namaz kılan kişinin namazını kabul etmez."*[1]

Harb b. Şeddâd bu hadisi "Yahyâ —İshâk b. Abdillah b. Ebî Talha — Ebû Câfer el-Medenî —Atâ b. Yesâr" kanalıyla Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından birinden nakletti.

٥٧٢٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنْ حَفْصٍ، عَنْ أَبِي الْحَجَّاجِ بْنِ سَعِيدٍ الثَّقَفِيِّ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ قَوْمِهِ قَالَ: مَرَّ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ رَجُلٌ يَجُرُّ إِزَارَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " ارْفَعْ إِزَارَكَ فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يُحِبُّ الْمُسْبِلِينَ " فَقَالَ: إِنَّ بِسَاقِي حُمُوشَةً فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا بِإِزَارِكَ أَقْبَحُ مَا بِسَاقِكَ "

5720- Ebu'l-Haccâc b. Saîd es-Sekafî, kavminden bir kişiden bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu alayhi vesellem) giysisini yerde sürüyen bir adam rastlayınca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İzarını yukarı çek. Allah giysisini yerde sürüyen kişiyi sevmez"* buyurdu. Adam: "Baldırımda yara izi var" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İzarındaki (yerde sürünme görüntüsü) baldırındakinden daha çirkindir"* buyurdu.[2]

٥٧٢١ - قَالَ: وَثَنَا يُوسُفُ، ثَنَا مُسَدَّدٌ، ثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، ثَنَا حُصَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي الْحَجَّاجِ الثَّقَفِيِّ، عَنْ رَجُلٍ، مِنْ قَوْمِهِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَبْصَرَ رَجُلًا يَجُرُّ إِزَارَهُ ثُمَّ ذَكَرَ مِثْلَهُ

---

[1] Ravileri güvenilirdir, ancak kopukluk vardır.

[2] İsnâdında Beyhakî'nin hocasını tanımıyorum ve hadis zayıftır.

5721- Ebu'l-Haccâc b. Saîd es-Sekafî, kavminden bir kişiden: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elbisesinin yerde sürüyen bir adamı görünce..." deyip aynı hadisi rivayet etti.[1]

٥٧٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ ثَنَا أَبُو أُمَيَّةَ، ثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثَنَا عِيسَى بْنُ قِرْطَاسٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا صَلَّيْتُمْ فَارْفَعُوا سِبَلَكُمْ فَإِنَّ كُلَّ شَيْءٍ أصاب الأرضَ من سَبَلِكم فهو فى النا يُرِيدُ بِالْمُسْبِلِ ثِيَابَهُ "

5722- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Namaz kılarken giysilerinizi yukarı çekiniz. Zira boyu uzun giysilerinizden yere değen her parça ateştedir."*[2]

٥٧٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْحَارِثِيُّ، ثَنَا حُسَيْنٌ الْجُعْفِيُّ، عَنِ ابْنِ أَبِي رَوَّادٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " الْإِسْبَالُ فِي الْقَمِيصِ وَالْإِزَارِ وَالْعِمَامَةِ مَنْ جَرَّهَا خُيَلَاءَ لَمْ يَنْظُرِ اللهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

5723- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Gömlek, izar ve sarığı böbürlenmek için uzatıp yerde sürüyenin Allah kıyamet günü yüzüne bakmaz."*[3]

٥٧٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مَخْلَدٍ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عِيسَى، ثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، ثَنَا أَبُو الصَّبَّاحِ الْأَيْلِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ يَزِيدَ بْنَ أَبِي سَمِينَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ: " مَا قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الْإِزَارِ فَهُوَ فِي الْقَمِيصِ " قَالَ الشَّيْخُ أَبُو الصَّبَّاحِ الْأَيْلِيُّ: هَذَا هُوَ سَعْدَانُ بْنُ سَالِمٍ، [قاله يحيى بن معين فيما

---

[1] Hadis zayıftır.

[2] İsnâdı çok zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 11/261 (11677), İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1891) ve Zehebî, *Mîzân*(3/322).

[3] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/353 (4094), İbn Mâce 2/1184 (3576) ve Nesâî (8/208).

5724- İbn Ömer der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) izar hakkında söyledikleri, gömlek için de geçerlidir."[1]

Beyhakî der ki: Ebu's-Sabbâh el-Eylî, Sa'dân b. Sâlim'dir.

٥٧٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قال سَمِعْتُ أبا العباس محمد بن يعقوب يقول سمعت العباس بن محمد الدورى يقول سمعت يحيى بن معين يقول ... فذكره قال يحيى وسَعْدَانُ بْنُ سَالِمٍ] لَيْسَ بِهِ بَأْسٌ

5725- Yahyâ b. Maîn aynı hadisi nakletmiş ve senetteki Sa'dân b. Sâlim'in güvenilir olduğunu söylemiştir.[2]

فَصْلٌ فِي مَوْضِعِ الْإِزَارِ

İzarın Boyu

٥٧٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ الرَّبِيعِ، ثَنَا سُفْيَانُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ الرَّبِيعِ، ثَنَا سُفْيَانُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ، ثَنَا مَالِكٌ، جَمِيعًا عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، عَنِ الْإِزَارِ فَقَالَ: أَنَا أُخْبِرُكَ بِعِلْمٍ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِزْرَةُ الْمُؤْمِنِ إِلَى أَنْصَافِ سَاقَيْهِ لَا جُنَاحَ عَلَيْهِ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْكَعْبَيْنِ وَأَسْفَلَ مِنْ ذَلِكَ فِي النَّارِ قُلْتُ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ لَا يَنْظُرُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطَرًا " وَفِي رِوَايَةِ سُفْيَانَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ هَلْ سَمِعْتَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي الْإِزَارِ شَيْئًا قَالَ: نَعَمْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ: فَذَكَرَهُ وَقَالَ: فِي آخِرِهِ وَمَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ مِنَ الْإِزَارِ فِي النَّارِ لَا يَنْظُرُ اللهُ إِلَى مَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ بَطَرًا

5726- Alâ' b. Abdirrahman, babasının şöyle dediğini nakleder: Ebû Saîd el-Hudrî'ye izarı(n hükmünü) sorduğumda şöyle cevap verdi: "Ben sana Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) izar hakkında duyduğumu anlatayım.

---

[1] İsnâdında sakınca yoktur. Ebû Dâvud 4/453 (4095).

[2] İsnâdında sakınca yoktur.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Müminin izarının (Giysisinin) boyu baldırlarının ortalarına kadardır. Bununla beraber topuklar arasında olan izar giymekte ona günah yoktur. Topuklardan daha aşağısında olan giysiler ise cehennemdedir. Allah, giysisini büyüklenerek yerlerde sürükleyip gezen kimsenin kıyamet günü yüzüne bakmaz."* Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) son cümleyi üç defa söyledi.[1]

Hadis Süfyân'ın rivayetinde şu şekildedir: Ebû Saîd el-Hudrî'ye: "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) izar hakkında bir şey işittin mi?" diye sorunca: "Evet işittim dedi." Hadisin devamı yukarıdaki gibidir; ancak sonunda: *"Ancak topuklardan aşağıda olan izar (giysi) cehennemdedir ve Allah, böbürlenerek giysisini yerde sürüyenin yüzüne bakmaz"* dedi.

٥٧٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، ثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، ح وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا آدَمُ، أَنَا شُعْبَةُ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيُّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا كَانَ أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ مِنَ الْإِزَارِ فِي النَّارِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ آدَمَ

5727- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) *"İzarın topuklardan aşağıda olanı cehennemdedir"* buyurdu.[2]

Buhârî[3] bu hadisi *Sahîh*'te Âdem'den rivayet etti.

٥٧٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، ثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عُمَرَ بْنِ عَلِيِّ بْنِ حَرْبٍ الطَّائِيُّ، ثَنَا أَبُو جُرَيٍّ، عَنْ عَلِيُّ بْنُ حَرْبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ يَعْنِي الْحَفَرِيَّ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ نَذِيرٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: أَخَذَ النَّبِيُّ ﷺ بِعَضَلَةِ سَاقِي فَقَالَ: " الْإِزَارُ إِلَى هَهُنَا فَإِنْ أَبَيْتَ فَأَسْفَلَ مِنْ ذَلِكَ فَإِنْ أَبَيْتَ فَلَا حَقَّ لِلْكَعْبَيْنِ فِي الْإِزَارِ "

---

[1] İsnâdı sahihtir. İbn Mâce 2/1183 (3573) ve Ebû Dâvud 4/353 (4093).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *libâs* (34).

5728- Huzeyfe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) baldırımın kasını tutarak: *"İşte izarın yeri buraya kadardır. Bunu kabul etmez isen biraz daha aşağısıdır. Bunu da kabul etmez isen izarın topuklarda hakkı yoktur"* buyurdu.[1]

٥٧٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، ثَنَا أَبُو شِهَابٍ، عَنْ حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْإِزَارُ إِلَى نِصْفِ السَّاقِ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَى النَّاسِ أَوِ الْكَعْبَيْنِ وَلَا خَيْرَ فِيمَا جَاوَزَ الْكَعْبَيْنِ "

5729- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İzarın (giysinin) boyu baldırın yarısına kadardır"* buyurdu. Bu durum halka zor gelince de: *"Veya topuklara kadardır. Topukları geçen giyside hayır yoktur"* buyurdu.[2]

٥٧٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُسَدَّدٌ، ثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، ثَنَا أَبُو تَمِيمَةَ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَلْهُجَيْمٍ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقُلْتُ: أَنْتَ رَسُولُ اللهِ؟ قَالَ: " نَعَمْ " قُلْتُ: إِلَى مَا تَدْعُو؟ قَالَ: " أَدْعُوكَ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَحْدَهُ الَّذِي إِذَا مَسَّكَ ضُرٌّ فَدَعَوْتَهُ كَشَفَ عَنْكَ وَالَّذِي إِذَا أَصَابَتْكَ السَّنَةُ أَنْبَتَ لَكَ، وَالَّذِي إِذَا كُنْتَ بِأَرْضٍ قَفْرٍ فَأَضْلَلْتَ يَعْنِي رَاحِلَتَكَ فَدَعَوْتَهُ رَدَّ عَلَيْكَ " قُلْتُ: أَوْصِنِي قَالَ: " لَا تَسُبَّنَّ أَحَدًا " أَوْ قَالَ: " شَيْئًا " فَمَا سَبَبْتُ بَعْدَ قَوْلِ رَسُولِ اللهِ ﷺ شَيْئًا شَاةً وَلَا بَعِيرًا تَزَهَّدْتُ فِي شَيْءٍ مِنَ الْمَعْرُوفِ: " وَلَوْ أَنْ تُكَلِّمَ أَخَاكَ وَوَجْهُكَ مُنْبَسِطٌ إِلَيْهِ وَلَوْ أَنْ تُفْرِغَ مِنْ دَلْوِكَ فِي إِنَاءِ الْمُسْتَسْقِي، اتَّزِرْ عَلَى نِصْفِ السَّاقِ فَإِنْ أَبَيْتَ فَإِلَى الْكَعْبِ وَإِيَّاكَ وَجَرَّ الْإِزَارِ فَإِنَّهَا مِنَ الْمَخِيلَةِ وَإِنَّ اللهَ لَا يُحِبُّ الْمَخِيلَةَ "

5730- Ebû Temîme, Belhuceym kabilesinden bir adamdan bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip: "Sen, Allah'ın Resûlü müsün?" diye

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 2/1182 (3572) ve Nesâî (8/396-398).

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (3/140).

sordum. Bana: *"Evet"* cevabını verince ben: "Neye davet ediyorsun?" diye sordum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Seni, kendisinden başka ilah olmayan, sana bir zarar dokununca ona dua ettiğinde bu zararı senden gideren, kıtlık olduğunda yeşillikler bitiren, tenha bir yerde bineğini kaybedip ona dua edince bineğini sana iade eden Allah'a davet ediyorum"* cevabını verdi. Ben: "Bana tavsiyede bulun" deyince: *"Kimseye –veya hiçbir şeye- sövme"* buyurdu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözünden sonra ne bir oğlağa, ne de deveye sövmedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle devam etti: *"Kardeşinle güler yüzlü bir şekilde konuşturmak, hayvanını sulayan kardeşine kovandan su koymak bile olsa hiçbir iyiliği küçük görme. İzarının boyu baldırının yarısına kadar olsun. Eğer olmazsa topuğa kadar olsun. Sakın giysini yerde sürüme. Çünkü bu, böbürlenmektendir ve Allah böbürlenmeyi sevmez."*[1]

٥٧٣١ - وَرَوَاهُ يَحْيَى الْقَطَّانُ، عَنْ أَبِي غِفَارٍ، عَنْ أَبِي تَمِيمَةَ الْهُجَيْمِيِّ، عَنْ أَبِي جُرَيٍّ، جَابِرِ بْنِ سُلَيْمٍ قَالَ: رَأَيْتُ رَجُلًا يَصْدُرُ النَّاسُ عَنْ رَأْيِهِ فَقُلْتُ: مَنْ هَذَا؟ قَالُوا: رَسُولُ اللهِ ﷺ فَذَكَرَ مَعْنَاهُ وَأَتَمَّ مِنْهُ أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُسَدَّدٌ، ثَنَا يَحْيَى، فَذَكَرَهُ

5731- Yahyâ el-Kattân bu hadisi Ebû Ğifâr kanalıyla Ebû Temîme el-Huceymi'den, o da Ebû Curey Câbir b. Süleym'den: "İnsanların fikrinden (yararlanarak) döndüğü bir adam gördüm ve: «Bu kim?» diye sordum. Bana: «Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)» cevabını verdiler" şeklinde başlayıp aynı mânâda veya daha geniş bir rivayette bulundu.[2]

٥٧٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُسْلِمٍ، أَخِي الزُّهْرِيِّ قَالَ: " رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ إِزَارُهُ إِلَى أَنْصَافِ سَاقَيْهِ وَالْقَمِيصُ فَوْقَ الْإِزَارِ وَالرِّدَاءِ فَوْقَ الْقَمِيصِ"

---

[1] İsnâdı sahihtir. Ahmed, *Müsned* (5/64) ve Abdürrezzâk, *Musannef* 11/82 (199).

[2] İsnâdında sakınca yoktur. Ebû Dâvud 4/344-345 (4084).

5732- Zührî der ki: "İbn Ömer'in elbisesinin baldırının yarısına kadar, gömleğinin elbisesinin üzerinde, gömleğinin üzerinde de abasının olduğunu gördüm."[1]

٥٧٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ قَالَ: قَالَ عُبَادَةُ بْنُ فَرَطٍ كَذَا قَالَ: " إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ أُمُورًا هِيَ أَدَقُّ فِي أَعْيُنِكُمْ مِنَ الشَّعْرِ كُنَّا نَعْهَدُهَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ الْمُوبِقَاتِ " قَالَ: فَذُكِرَ ذَلِكَ لِمُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ فَقَالَ: صَدَقَ أَرَى جَرَّ الْإِزَارِ مِنْهُ

5733- Ubâde b. Farat der ki: "Öyle şeyler yapacaksınız ki, gözünüzde arpa tanesinden daha küçük olacaklar; ancak biz Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında bu şeyi helak edici günahlardan sayardık."[2]

Ubâde'nin bu sözü Muhammed b. Sîrîn'e zikredilince: "Doğru söylemiş. İzarı yerde sürümenin de bunlardan biri olduğu görüşündeyim" dedi.

٥٧٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ أَبِي حَامِدٍ الْمَقْبُرِيُّ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ كَيْفَ بِالنِّسَاءِ؟ قَالَ: " يُرْخِينَ شِبْرًا " قُلْتُ: إِذًا يَنْكَشِفُ عَنْهُنَّ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ: " فَذِرَاعٌ لَا يَزِدْنَ عَلَيْهِ "

5734- Ümmü Seleme der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Kadınların giysisinin boyu nasıl olmalı?" diye sorunca: *"(Erkeklere göre) bir karış indirsinler"* cevabını verdi. Ben: "O zaman avretleri açılır, ey

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/84 (19989), İbn Sa'd, *Tabakât* (4/173) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/203).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned*(5/79), Dârimi, *rakâik* (711) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (7/82)

Allah'ın Resûlü!" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman bir arşın uzatırlar. Bundan fazla da uzatmasınlar"* buyurdu.[1]

٥٧٣٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ نَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ أَبِي عُبَيْدٍ، أَنَّهَا أَخْبَرَتْ أُمَّ سَلَمَةَ، زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ لِرَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ ذَكَرَ الْإِزَارَ فَالْمَرْأَةُ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ: " تُرْخِي شِبْرًا " قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ إِذًا يَنْكَشِفُ عَنْهَا قَالَ: " فَذِرَاعٌ لَا يَزِيدُ عَلَيْهِ " وَرَوَاهُ ابْنُ إِسْحَاقَ وَأَيُّوبُ بْنُ مُوسَى، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ صَفِيَّةَ

5735- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hanımı Ümmü Seleme, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) giysinin boyundan bahsedince: "Ey Allah'ın Resûlü! Kadınların giysisinin boyu nasıl olmalı?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir karış indirsinler"* cevabını verdi. Ben: "O zaman avretleri açılır, ey Allah'ın Resûlü!" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman bir arşın uzatırlar. Bundan fazla da uzatmasınlar"* buyurdu.[2]

İbn İshâk ve Eyyûb b. Yûnus bu hadisi Nâfi' kanalıyla Safiyye'den rivayet etti.

٥٧٣٦ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، ثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ وَهْبٍ، مَوْلَى أَبِي أَحْمَدَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: دَخَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَنَا أَخْتَمِرُ فَقَالَ: " لَيَّةٌ لَا لَيَّتَانِ "

5736- Ümmü Seleme der ki: Ben başörtümü takarken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) girdi ve: *"Bir defa sar, iki defa değil"* buyurdu.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/365 (4118), Nesâî (8/209) ve Tirmizî 4/223 (1731).

[2] İsnâdı sahihtir. Ebû Dâvud 4/364 (4117) ve Nesâî (8/209).

[3] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 4/312 (4115).

مَوْضِعُ إِزَارِ النَّبِيِّ ﷺ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) İzarının Boyu

٥٧٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْأَشْعَثِ بْنِ سُلَيْمٍ، عَنْ عَمَّتِهِ، عَنْ عَمِّهَا قَالَ: بَيْنَمَا أَنَا أَمْشِي فِي سِكَّةٍ مِنْ سِكَكِ الْمَدِينَةِ إِذْ نَادَانِي إِنْسَانٌ مِنْ خَلْفِي: " ارْفَعْ إِزَارَكَ فَإِنَّهُ أَتْقَى وَأَنْقَى " قَالَ: فَنَظَرْتُ فَإِذَا هُوَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّمَا هِيَ بُرْدَةٌ مَلْحاء قَالَ: " أَمَا لَكَ فِيَّ أُسْوَةٌ؟ " فَنَظَرْتُ فَإِذَا إِزَارُهُ إِلَى نِصْفِ سَاقِهِ

5737- Eş'as b. Süleym, halası kanalıyla amcasından bildiriyor: Medine sokaklarının birinde yürürken ardımdan bir kişi bana: *"Giysini yukarı doğru kaldır. Böylesi takva için daha uygun ve temiz kalması için daha iyidir"* diye seslendi. Baktığımda bu kişinin Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) olduğunu gördüm ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu, siyah ve beyaz karışımı renkte olan bir giysidir" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben senin için bir örnek değil miyim?"* buyurdu. Baktığımda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) giysisinin baldırının yarısına kadar ulaştığını gördüm.[1]

٥٧٣٨ - قَالَ: وَثَنَا إِبْرَاهِيمُ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، وَوَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حدثنا شُعْبَةُ، فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: أَتَيْتُ الْمَدِينَةَ فَرَآنِي رَجُلٌ وَأَنَا أَمْشِي أَجُرُّ إِزَارِي فَذَكَرَهُ

5738- Bu hadis başka bir kanalla: "Medine'ye gittiğimde, yolda giysimi yerde sürüyerek yürürken beni bir adam gördü" şeklinde başlayarak nakledilmiştir.[2]

٥٧٣٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا زِيَادُ بْنُ الْخَلِيلِ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ، ثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي يَحْيَى، عَنْ عِكْرِمَةَ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (5/364), Beğavî, *Şerhu's-Sünne* 12/11 (3076) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (6/43-44).

[2] İsnâdı zayıftır. Nesâî (7/224).

قَالَ: رَأَيْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ إِذَا ائْتَزَرَ أَرْخَى مَقْدِمَ إِزَارِهِ حَتَّى يَقَعَ حَاشِيَتُهُ عَلَى ظَهْرِ قَدَمَيْهِ وَيَرْفَعُ الْإِزَارَ مِمَّا وَرَاءَهُ فَقُلْتُ لِمَ تَأْتَزِرُ هَكَذَا قَالَ: " رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَتَّزِرُ هَذِهِ الْإِزْرَةَ " وَرَوَاهُ أَيْضًا يَحْيَى الْقَطَّانُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي يَحْيَى

5739- İkrime der ki: İbn Abbâs, giysisini giyince önden (yere doğru sarkan) uç kısımlarını ayaklarının üst tarafına değdirirken, arkasından (yere doğru sarkan) kısımlarını da (topuklarından yukarı) kaldırdığını gördüm. Kendisine: "Giysini niçin böyle giyiniyorsun?" diye sorunca: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) böyle giyerken gördüm" karşılığını verdi.[1]

فَصْلٌ فِيمَنِ اخْتَارَ التَّوَاضُعَ فِي اللِّبَاسِ

Giyimde Mütevazı Olmak

٥٧٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ يَعْنِي الْمُقْرِئَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ، حَدَّثَنِي أَبُو مَرْحُومٍ عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ الْجُهَنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ تَرَكَ اللِّبَاسَ وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ تَوَاضُعًا لِلَّهِ دَعَاهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رُؤُوسِ الْخَلَائِقِ حَتَّى يُخَيَّرَ مِنْ حُلَلِ الْإِيمَانِ يَلْبَسُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ "

5740- Sehl b. Muâz b. Enes el-Cuhenî'nin babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Her kim gücü yettiği halde Allah için tevazu göstererek pahalı ve kıymetli elbiseler giymeyi terk ederse Allah, kıyamet gününde herkesin önünde onu çağırarak iman elbiselerinden hangisini dilerse giymesi için onu serbest bırakacaktır."*[2]

٥٧٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدُ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيُّ وَأَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، وَأَنَا أَبُو نَصْرٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَةَ، وَعَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعْدٍ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/354 (4096).

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/560 (2481).

مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، ثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنِي سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَعْدٍ الْمَعَافِرِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ، عَنْ زَبَّانِ بْنِ فَائِدٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ الْجُهَنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ تَرَكَ اللِّبَاسَ تَوَاضُعًا وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَى إِنْفَاذِهِ دَعَاهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رُؤُوسِ الْخَلَائِقِ فَيُخَيِّرَهُ فِي حُلَلِ الْإِيمَانِ يَلْبَسُ أَيَّهَا شَاءَ وَمَنْ كَظَمَ غَيْظًا وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَى إِنْفَاذِهِ دَعَاهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رُؤُوسِ الْخَلَائِقِ فَيُخَيِّرَهُ فِي حُورِ الْعَيْنِ زَوَّجَهُ مِنْهَا أَيَّهَا شَاءَ "

5741- Sehl b. Muâz b. Enes el-Cuhenî'nin babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Her kim gücü yettiği halde Allah için tevazu göstererek pahalı ve kıymetli elbiseler giymeyi terk ederse Allah, kıyamet gününde herkesin önünde onu çağırarak iman elbiselerinden hangisini dilerse giymesi için onu serbest bırakacaktır. Her kim intikam almaya gücü yettiği halde kinine sahip olursa, Allah, kıyamet gününde herkesin önünde onu çağırarak dilediği huriyle evlenmesi konusunda muhayyer bırakır."*[1]

٥٧٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ دَاوُدَ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " عَلَيْكُمْ بِلِبَاسِ الصُّوفِ تَجِدُونَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ فِي قُلُوبِكُمْ "

5742- Ebû Umâme el-Bâhilî'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yün giysiler giymeye bakınız. Böyle yapmakla kalbinizde imanın tatlılığını bulursunuz"* buyurdu.

٥٧٤٣- وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُؤَمَّلِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عِيسَى، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْكُدَيْمِيُّ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ. " وَزَادَ فِي الْحَدِيثِ مَتْنًا مُنْكَرًا فَضَرَبْتُ عَلَيْهِ، وَهُوَ قَوْلُهُ عَلَيْكُمْ بِلِبَاسِ الصُّوفِ تَجِدُونَ قِلَّةَ الْأَكْلِ وَعَلَيْكُمْ بِلِبَاسِ الصُّوفِ تَعْرِفُونَ فِيهِ الْآخِرَةَ فَإِنَّ النَّظَرَ فِي الصُّوفِ يُورِثُ فِي الْقَلْبِ التَّفَكُّرَ، وَالتَّفَكُّرُ يُورِثُ الْحِكْمَةَ

---

[1] İsnâdı zayıftır, ancak hadis hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (1/61), Ahmed, *Müsned* (3/438), Taberânî, *M. el-Kebîr* 20/181 (387) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (8/48).

وَالْحِكْمَةُ تَجْرِي فِي الْجَوْفِ مَجْرَى الدَّمِ، فَمَنْ كَثُرَ شَكْرُهُ قَلَّ طَعَمُهُ، وَكَلَّ لِسَانُهُ وَمَنْ قَلَّ تَفَكُّرُهُ كَثُرَ طَعَمُهُ وَعَظُمَ بَطْنُهُ، وَقَسَا قَلْبُهُ وَالْقَلْبُ الْقَاسِي بَعِيدٌ مِنَ اللهِ بَعِيدٌ مِنَ الْجَنَّةِ قَرِيبٌ مِنَ النَّارِ، وَيُشْبِهُ أَنْ يَكُونَ مِنْ كَلَامِ بَعْضِ الرُّوَاةِ فَأُلْحِقَ بِالْحَدِيثِ وَاللهُ أَعْلَمُ "

5743- Başka bir kanalla bir önceki hadisin aynısı bildirilmiş, ancak üzerini çizdiğim münker olan bir eklemede bulunmuştur ki bu ekleme de şöyledir: *"Yün giysiler giyin ki az yemeğe alışasınız. Yün giysiler giyinin ki âhirette onunla tanınasınız. Yüne bakmak kalpte tefekkürü doğurur. Tefekkür de hikmeti doğurur. Hikmet de kişinin içinde kanın dolaşması gibi dolaşır. Tefekkürü çok olanın yemeği de konuşması da az olur. Tefekkürü çok olanın yemeği çok olur, karnın şişer ve kalbin katılaşır. Katı olan kalp de Allah'tan ve cennetten uzak, cehenneme de yakın olur."*[1]

Ravilerden birinin sözlerine benzediği için hadisin sonuna ekledim. Doğrusunu da Allah bilir.

٥٧٤٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الْفَقِيهُ، بِالرِّيِّ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَجِ الْأَزْرَقُ ثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثَنَا شَيْبَانُ أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ أَبِي الشَّعْثَاءِ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَرْكَبُ الْحِمَارَ وَيَلْبَسُ الصُّوفَ وَيَعْتَقِلُ الشَّاةَ وَيَأْتِي مُرَاعَاةَ الضَّيْفِ " قَالَ الشَّيْخُ: كَذَا أَخْبَرَنَا بِهَذَا الْإِسْنَادِ، وَهُوَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ غَيْرُ مَحْفُوظٍ وَاللهُ أَعْلَمُ وَرَوَيْنَا عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ: " خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ وَعَلَيْهِ جُبَّةُ صُوفٍ رُومِيَّةٌ ضَيِّقَةُ الْكُمَّيْنِ، فَصَلَّى بِنَا فِيهَا لَيْسَ عَلَيْهِ شَيْءٌ غَيْرَهَا " وَرَوَيْنَا مَعْنَاهُ، مِنَ الْجُبَّةِ مِنَ الصُّوفِ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ

5744- Ebû Mûsa der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) merkebe biner, yün elbise giyer, koyunu sağar ve misafire bizzat hizmet ederdi."[2]

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (1/28) ve Ebû Bekr b. en-Nâkûr, *el-Fevâid* (1/147-148).

[2] İsnâdı çok zayıftır. Ebû Bekr b. en-Nâkûr, *Fevâid* (1/147-148) ve İbn Bişrân, *el-Emâli* (2/2119).

Beyhakî der ki: Hadis bize bu isnâdla nakledilmiştir. Ancak hadis bu isnâdla mahfûz değildir. Yine Ubâde b. es-Sâmit'ten bize şöyle nakledildi: "Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza üzerinde kolları dar olan Rum işi bir cübbeyle/ abayla çıktı ve bize namaz kıldırdı. Üzerinde de sadece o cübbe vardı."[1]

Aynı mânâda yün abayla ilgili hadis bize Muğîre b. Şu'be'den nakledildi.[2]

٥٧٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ صُبَيْحٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا إِسْحَاقُ الْحَنْظَلِيُّ، أَنَا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، ثَنَا هِشَامٌ، عَنِ الْحَسَنِ: " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي فِي مُرُوطِ نِسَائِهِ وَكَانَتْ أَكْسِيَةً مِنْ صُوفٍ مِمَّا يُشْتَرَى بِالسِّتَّةِ وَالسَّبْعَةِ وَكُنَّ نِسَاؤُهُ يَتَّزِرْنَ بِهَا "

5745- Hasan bildiriyor: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bazen hanımlarının hırkalarını giyip namaz kılardı. Bu hırkalar da altı veya yedi dirheme satılan yün kumaştandı. Hanımları da bunları süs niyetine giyerlerdi."[3]

٥٧٤٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ صُبَيْحٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ شِيرَوَيْهِ، ثَنَا إِسْحَاقُ، أَنَا الْمُصْعَبُ بْنُ الْمِقْدَامِ، ثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: " كَانَ الْأَنْبِيَاءُ يَسْتَحِبُّونَ أَنْ يَلْبَسُوا الصُّوفَ وَيَحْلِبُوا الشَّاةَ وَيَرْكَبُوا الْحِمَارَ "

5746- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Peygamberler yün giymeyi, koyun sağmayı ve merkebe binmeyi güzel görürlerdi."[4]

---

[1] Hâkim'in hocasını tanımıyorum. Diğer ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 2/1180 (3563).

[2] Buhârî, *libâs* (37) ve Müslim, *tahâret* (79).

[3] İsnâdı mürsel, ravileri güvenilirdir. Münzirî, *et-Terğîb* (3/110).

[4] Ravileri güvenilirdir. Senedi, Ebu'l-Ahvas kanalıyla mevsul, Ebû Ubeyde kanalıyla ise kopuktur. Hâkim, *Müstedrek* (4/187).

٥٧٤٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: " كَانَتِ الْأَنْبِيَاءُ يَرْكَبُونَ الْحُمُرَ، وَيُلْبِسُونَ الصُّوفَ وَيَحْتَلِبُونَ الشَّاةَ وَكَانَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ حِمَارًا اسْمُهُ عُفَيْرٌ "

5747- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Peygamberler merkebe biner, yün giysi giyer ve koyun sağarlardı. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de Ğufayr adındaki bir merkebe bînerdi."[1]

٥٧٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ صُبَيْحٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شِيرَوَيْهِ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا وَكِيعٌ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ حَارِثَةَ بْنِ مُضَرِّبٍ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: " كَانَ سِيمَا أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ بَدْرٍ الصُّوفَ الْأَبْيَضَ "

5748- Hz. Ali der ki: "Bedir günü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbının işareti beyaz yün giysilerdi."[2]

٥٧٤٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى، عَنْ شَيْبَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ النَّحْوِيِّ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ أَبِي مُوسَى، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " يَا بُنَيَّ لَوْ شَهِدْتَنَا وَنَحْنُ مَعَ نَبِيِّنَا ﷺ إِذَا أَصَابَتْنَا السَّمَاءُ لَحَسِبْتَ رِيحَنَا رِيحَ الضَّأْنِ "

5749- Ebû Burde b. Ebî Mûsa'nın bildirdiğine göre babası şöyle dedi: "Evladım! Bizi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraberken görseydin; yağmurun altında kaldığımız zaman kokumuz koyunların kokusu gibi olurdu."[3]

---

[1] Yezîd b. Atâ sebebiyle senedi zayıftır. Tahâvi, *Müşkilu'l-Âsâr* (1/478), İbn Adiy, *el-Kâmil* (7/2728) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/182 (10274).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (12/261, 14/358) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/310).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/316 (4033) ve Tirmizî 4/650 (2479).

٥٧٥٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا حُمَيْدُ بْنُ عَيَّاشٍ الرَّمْلِيُّ، ثَنَا مُؤَمَّلٌ، ثَنَا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: " صَنَعْتُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ بُرْدَةً سَوْدَاءَ فَلَبِسَهَا فَوَجَدَ مِنْهَا رِيحَ الصُّوفِ، فَقَذَفَهَا وَكَانَ يُعْجِبُهُ الرِّيحُ الطَّيِّبَةُ "

5750- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) siyah bir bürde (aba) yaptım, onu giyince kokusunun olduğunu hissetti ve hemen çıkarıp attı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) güzel kokuyu severdi."[1]

٥٧٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْإِمَامُ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزْدَادَ بْنِ مَسْعُودٍ، ثَنَا عُمَيْرُ بْنُ مِرْدَاسٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بُكَيْرٍ الْحَضْرَمِيُّ، ثَنَا الْقَاسِمُ الْعُمَرِيُّ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " بَرَاءَةٌ مِنَ الْكِبْرِ لُبُوسُ الصُّوفِ وَمُجَالَسَةُ فُقَرَاءِ الْمُؤْمِنِينَ وَرُكُوبُ الْحِمَارِ وَاعْتِقَالُ الْعَنْزِ أَوْ قَالَ: الْبَعِيرِ " قَالَ الشَّيْخُ: " كَذَا رَوَاهُ الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ عَنْهُ مَرْفُوعًا عَنْ أَخِيهِ عَاصِمِ بْنِ زَيْدٍ كَذَلِكَ مَرْفُوعًا وَقَدْ قِيلَ عَنْ زَيْدٍ عَنْ جَابِرٍ مَرْفُوعًا "

5751- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kibirden kurtulmanın yolu yün giysi giymek, fakir müminlerle oturmak, merkebe binmek ve keçi –veya deve- sağmaktır."*[2]

Beyhakî der ki: Kâsım b. Abdillah hadisi bu yolla merfu olarak kardeşi Âsım b. Zeyd'den rivayet etti. Zeyd kanalıyla Câbir'den merfu olarak nakledildiği de söylenmiştir.↓

٥٧٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْإِسْفَرَايِينِيُّ ابْنُ السَّقَا، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، ثَنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: " سَأُنَبِّئُكُمْ بِخِلَالٍ مِنْ كُنَّ فِيهِ فَلَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ مِنَ الْكِبْرِ: اعْتِقَالُ الشَّاةِ، وَرُكُوبُ الْحِمَارِ، وَلُبْسُ الصُّوفِ، وَمُجَالَسَةُ فُقَرَاءِ الْمُؤْمِنِينَ وَأَكْلُ أَحَدِكُمْ مَعَ عِيَالِهِ "

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/339 (4074).

[2] İsnâdı çok zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/229).

5752- Câbir b. Abdillah der ki: "Size bir özellik söyleyeceğim. Kimde bu şey bulunursa onda kibirden bir şey yoktur demektir: Koyun sağmak, merkebe binmek, yün giysi giymek, fakir müminlerle oturmak ve kişinin kendi çocuklarıyla yemek yemesi."[1]

٥٧٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَعْدٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ لَبِسَ الصُّوفَ وَحَلَبَ الشَّاةَ، وَرَكِبَ الْأَتَانَ فَلَيْسَ فِي جَوْفِهِ شَيْءٌ مِنَ الْكِبْرِ "

5753- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Yün giysi giyen, koyun sağan ve dişi merkebe binenin içinde kibirden bir şey yoktur demektir."*[2]

٥٧٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ وَأَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْأَصَمُّ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ الْخَوْلَانِيُّ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: " تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَإِنَّ نَمِرَةً مِنْ صُوفٍ تُنْسَجُ لَهُ "

5754- Abdullah b. Ömer der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman ona yünden çizgili bir hırka dikiliyordu."[3]

٥٧٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، ثَنَا مُسَدَّدٌ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ، ثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، قَالَ: أَخْرَجَتْ إِلَيْنَا عَائِشَةُ كِسَاءً مُلَبَّدًا وَإِزَارًا غَلِيظًا، فَقَالَتْ: " قُبِضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي هَذَيْنِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُسَدَّدٍ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُجْرٍ وَغَيْرُهُ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُلَيَّةَ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Vekî, *Zühd* 2/637 (358), Hennâd, *Zühd* 2/427 (836) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/923).

[2] İsnâdı çok zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1623).

[3] Ravilerden İbn Lehîa eleştirilmiştir. Bazıları ise onun güvenilir olduğunu söylemiştir. Münzirî, *et-Terğîb* (3/108).

5755- Ebû Burde der ki: Hz. Âişe bize eskimiş bir elbise ile kaba kumaştan yapılmış bir giysi çıkararak: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunları giymişken vefat etti" dedi.[1]

Buhârî[2] bu hadisi *Sahîh*'te Müsedded'den, Müslim[3] ise Ali b. Hucr'dan, başkası ise İsmâîl b. Uleyye'den rivayet etti.

٥٧٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، أَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ، قَالَتْ: " كَانَتْ يَدُ كُمِّ قَمِيصِ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَى الرُّصْغِ "

5756- Esmâ binti Yezîd der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gömleğinin kolunun uzunluğu bileğine kadardı."[4]

٥٧٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ خَمِيرَوَيْهِ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، أَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أَنَا مُسْلِمٌ الْأَعْوَرُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ، ثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَيَانٍ، ثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْوَاسِطِيُّ، عَنْ مُسْلِمٍ الْأَعْوَرِ، بَيَّاعِ الْمُلَاءِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ لَهُ قَمِيصٌ مِنْ قُطْنٍ قَصِيرِ الْكُمَّيْنِ " وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ قَتَادَةَ كَانَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ قَمِيصُ قُطْنٍ ثُمَّ ذَكَرَهُ

5757- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) pamuktan yapılmış ve kolları kısa olan bir gömleği vardı.[5]

İbn Katâde'nin rivayetinde hadis: "Pamuk gömlek..." diye başlayarak nakledilmiştir.

---

[1] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî, *libâs* (41).

[3] Müslim, *libâs* (35).

[4] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/312 (4027) ve Tirmizî 4/238 (264).

[5] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2309).

٥٧٥٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ السَمُرِيُّ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ السَّرَّاجِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرِ بْنِ مَطَرٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ ثَعْلَبَةَ بْنِ سَوَاءٍ، ثَنَا عَمِّي مُحَمَّدُ بْنُ سَوَاءٍ، ثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: " كَانَ قَمِيصُ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَى رُسْغِهِ "

5758- Enes der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesallem) gömleği(nin kolları) bileğine kadardı."[1]

٥٧٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، فِي آخَرِينَ قَالُوا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، ثَنَا حَسَنُ بْنُ عَطِيَّةَ، ثَنَا حَسَنُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ مُسْلِمٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَلْبَسُ قَمِيصًا قَصِيرَ الْكُمَّيْنِ وَالطُّولِ "

5759- İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kolları ve boyu kısa gömlek giyerdi."[2]

٥٧٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، ثَنَا الْخَضِرُ بْنُ أَبَانَ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَرَّانِيُّ، عَنِ الْمُعَافَى، عَنْ عَلِيِّ بْنِ صَالِحِ بْنِ حَيٍّ، عَنْ مُسْلِمٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَبِسَ قَمِيصًا وَكَانَ فَوْقَ الْكَعْبَيْنِ وَكَانَ كُمَّاهُ بُدُوَّالْأَصَابِعِ "

5760- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) topuklarının üzerine kadar gelen ve kolları parmaklarına kadar yetişen bir gömlek giydi.[3]

٥٧٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الزَّاهِدُ، ثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ بُنْدَارِ بْنِ الْحُسَيْنِ الصُّوفِيُّ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ النَّوْرِيُّ، ثَنَا مُوسَى بْنُ مَرْوَانَ، ثَنَا الْمُعَافَى بْنُ عِمْرَانَ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَلْبَسُ قَمِيصًا وَكَانَ فَوْقَ الْكَعْبَيْنِ وَكَانَ كُمَّاهُ مَعَ الْأَصَابِعِ "

---

[1] İsnâdı hasendir. Heysemî, *Mecma* (5/121).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 2/1184 (3677).

[3] İsnâdı çok zayıftır. Hatîb, *el-Câmi* (1/153) Bak: Heysemî, *Mecma* (3/280).

5761- Bu hadis başka bir kanalla: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) topuklarının üzerine kadar gelen ve kolları parmaklarına kadar yetişen gömlek giyerdi" şeklinde nakledilmiştir.[1]

٥٧٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَنْبَرِيِّ، عَنْ صَالِحٍ يَعْنِي ابْنَ كَيْسَانَ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ أَبِي أُمَامَةَ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " الْبَذَاذَةُ مِنَ الْإِيمَانِ ثَلَاثًا "

5762- Abdullah b. Ebî Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa: *"Bezâze (gösterişsiz giysi giymek) imandandır"* buyurdu.[2]

٥٧٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ، أَنَا ابْنُ عَبْدَةَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ الْبُوشَنْجِيَّ يَقُولُ: وَثَابِتٌ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " الْبَذَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ "

5763- Ebû Abdullah el-Bûşencî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Edepsizce konuşmak (bezâ) kabalıktır. Kabalığın da kişiyi götüreceği yer cehennemdir."*[3]

Bezâ, *bezâze* ile aynı anlamda değildir. *Bezâ* (kabalık) çirkince şeyler söylemek ve iftira atmaktır. Kişi çirkin söz söyleyince veya gıybet edince: "Filanın bezî bir dili vardır" denir. *Bezâze* ise, sade giyinmek ve gösterişsiz yaygılar üzerinde oturmaktır. Kişinin tevazudan dolayı kaliteli ve pahalı giysiler ile yaygılardan uzak durmasıdır. Bu da dünyaya karşı zahid olan kişilerin giyinme şeklerindendir. Bundan dolayı tevazu sahibi olan kişi için: "Filan kişi gösterişsiz ve sade giyinen biridir" derler.

٥٧٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَمْدَانَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا حَرْمَلَةُ، عَنِ ابْنِ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عُقْبَةَ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ الْأَخْنَسِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ يُحِبُّ

---

[1] İsnâdı çok zayıftır.

[2] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 2/1379 (4118).

[3] İsnâdı sahihtir. İbn Mâce 2/1400 (4184) ve Tirmizî 4/365 (2009).

الْمُتَبَذِّلُ الَّذِي لَا يُبَالِي باللُّبْسِ " قَالَ الشَّيْخُ: " كَذَا وَجَدْتُهُ فِي كِتَابِي وَالصَّوَابُ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ الْأَخْنَسِ ثُمَّ رِوَايَتُهُ تَكُونُ مُرْسَلَةً "

5764- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Allah, süslenmeyi terk edip ne giydiğine önem vermeyen kişiyi sever.*"[1]

Beyhakî der ki: Kitabımda hadis bu şekildedir. Ancak doğru olan bu hadisin, Yâkûb b. Utbe b. el-Muğîre b. el-Ahnes'ten mürsel şekilde nakledilmesidir.

٥٧٦٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَبُو حَكِيمٍ الْأَنْصَارِيُّ، ثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ الْأَخْنَسِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ الْمُتَبَذِّلَ الَّذِي لَا يُبَالِي مَا لَبِسَ "

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَسِيرُ الْمُؤُونَةِ " قَالَ الشَّيْخُ: " لَمْ يَذْكُرْ شَيْخُنَا هَذَا عَقِيلًا فِي إِسْنَادِهِ "

5765- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Allah, süslenmeden uzak durup ne giydiğini umursamayan kişiyi sever."*[2]

Yine Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "*Müminin azığı (masrafı) az olur*" buyurdu.

Beyhakî der ki: "Hocamız bunu rivayet ederken isnâdındaki Akîl'i zikretmemiştir."

٥٧٦٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الشَّامِيُّ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَمْرٍو، ثَنَا بَقِيَّةُ، عَنِ السَّرِيِّ، حَدَّثَنِي مَرِيجٌ، أَوْ مُرَيْحُ بْنُ

---

[1] İsnâdı hasendir. Hatîb, *el-Câmi* 1/154 (203) Bak: Münzirî, *et-Terğîb* (3/108)

[2] İsnâdı kopuk olduğu için zayıftır.

مَسْرُوقٍ شَكَّ أَبُو أَيُّوبَ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ: لَمَّا بَعَثَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى الْيَمَنِ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا مُعَاذُ إِيَّاكَ وَالتَّنَعُّمَ، عِبَادُ اللهِ لَيْسُوا بِالْمُتَنَعِّمِينَ "

5766- Muâz b. Cebel der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni Yemen'e gönderirken: *"Ey Muâz! Sakın dünya zevklerine dalma. Allah'ın (mümin) kulları dünya zevklerine dalmazlar"* buyurdu.[1]

٥٧٦٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثَنَا ابْنُ مُصَفًّى، ثَنَا بَقِيَّةُ، ثَنَا السَّرِيُّ بْنُ يَنْعُمَ، عَنْ مُرَيْحِ بْنِ مَسْرُوقٍ الْمَهْوَرَنِيِّ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ: لَمَّا بَعَثَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى الْيَمَنِ قَالَ: فَذَكَرَهُ

5767- Bu hadis başka bir kanalla da Muâz'dan nakledilmiştir.[2]

٥٧٦٨ - حَدَّثَنَا أَبُو سَعْدٍ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْأَزْدِيُّ الزَّاهِدُ، أَنَا أَبُو عَلِيٍّ حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْهَرَوِيُّ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْأَزْدِيُّ، ثَنَا حُرَيْثُ بْنُ السَّائِبِ، ثَنَا الْحَسَنُ الْبَصْرِيُّ، ثَنَا حُمْرَانُ بْنُ أَبَانَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " كُلُّ شَيْءٍ فَضْلٌ عَنْ ظِلِّ بَيْتٍ وَكِسْرِ خُبْزٍ وَثَوْبٍ يُوَارِي عَوْرَةَ ابْنِ آدَمَ فَلَيْسَ لِابْنِ آدَمَ فِيهِ حَقٌّ " قَالَ الْحَسَنُ: فَقُلْتُ لِعِمْرَانَ مَا يَمْنَعُكَ أَنْ تَأْخُذَ بِهَا وَكَانَ يُعْجِبُهُ الْجَمَالُ فَقَالَ: يَا أَبَا سَعِيدٍ إِنَّ الدُّنْيَا تَقَاعَدُ بِي

5768- Osmân b. Affân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Barınacak bir ev, bir ekmek kırıntısı ve avretini örtecek giysiden başka her şey fazlalıktır ve kişinin bunlarda hakkı yoktur."*[3]

Hasan der ki: Güzel şeyleri beğenen (Hz. Osmân'ın) oğlu Humrân'a: "Neden bununla amel etmiyorsun?" diye sorduğumda: "Ey Ebû Saîd! Dünya benim hizmetimi görmekte" dedi.

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (5/243) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (5/155).

[2] İsnâdı hasendir.

[3] İsnâdında sakınca yoktur, hadis zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 1/91-92 (147), Tayâlisî, *Müsned* (14) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/61).

٥٧٦٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى الْبَرْبَرِيُّ، وَأَبُو خَالِدٍ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُعَاوِيَةَ، ثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا حُرَيْثٌ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَاصِمِ بْنِ عَنْبَسَةَ، ثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، عَنْ حُرَيْثِ بْنِ السَّائِبِ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمْرَانَ، عَنْ عُثْمَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لَيْسَ لِابْنِ آدَمَ حَقٌّ فِي هَذِهِ الْخِصَالِ بَيْتٌ يَسْتُرُهُ، وَثَوْبٌ يُوَارِي عَوْرَتَهُ، غَلِيظٌ وَجِلْفٌ مِنَ الْخُبْزِ وَالْمَاءِ " وَفِي رِوَايَةِ مُسْلِمٍ كُلُّ شَيْءٍ فَضَلَ عَنْ ظِلِّ بَيْتٍ وَجِلْفِ خُبْزٍ وَثَوْبٍ يُوَارِي عَوْرَةَ ابْنِ آدَمَ فَأَمَّا كُلُّ شَيْءٍ فَضَلَ عَنْ ذَا فَلَيْسَ لِابْنِ آدَمَ حَقٌّ ثُمَّ قَالَ الْحَسَنُ لِحُمْرَانَ: مَا يَمْنَعُكَ مِنْ هَذَا أَنْ تَأْخُذَ بِهِ وَكَانَ رَجُلًا يُحِبُّ الْجَمَالَ؟ قَالَ: يَا أَبَا سَعِيدٍ الدُّنْيَا تَقَاعَدَتْ بِي

5769- Hz. Osmân'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Âdemoğlunun şunlardan başka şeylerde hakkı yoktur: Oturacağı bir ev, vücudunu örtecek bir elbise, katıksız ekmek ve su."*[1]

Müslim'deki rivayet ise şu şekildedir: *"Bir ev gölgesi, katıksız ekmek ve vücudu örtecek bir giysiden arta kalan her şey, Âdemoğlu için fazladır ve bunda hakkı yoktur."*

Hasan, güzel olan şeyleri seven Humrân'a: "Neden bununla amel etmiyorsun?" diye sorunca: "Ey Ebû Saîd! Dünya benim hizmetimi görmekte" dedi.

٥٧٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنِي شُرَيْحٌ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ صَالِحِ بْنِ حَسَّانٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا عَائِشَةُ إِذَا أَرَدْتِ اللُّحُوقَ بِي فَلْيَكْفِيكِ مِنَ الزَّادِ كَزَادِ الرَّاكِبِ، وَلَا تَسْتَخْلِقِي ثَوْبًا حَتَّى تُرَقِّعِيهِ وَإِيَّاكِ وَمُجَالَسَةَ الْأَغْنِيَاءِ " قَالَ الشَّيْخُ: " تَفَرَّدَ بِهِ صَالِحُ بْنُ حَسَّانٍ وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ " وَرَوَاهُ الْحَسَنُ بْنُ حَمَّادٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُيَيْنَةَ، عَنْ صَالِحِ بْنِ حَسَّانٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ. وَرَوَاهُ أَبُو يَحْيَى

[1] İsnâdında sakınca yoktur, hadis zayıftır.

الْحِمَّانِيُّ، عَنْ صَالِحٍ، عَنْ عُرْوَةَ وَقِيلَ عَنْهُ، عَنْ صَالِحٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ. قَالَ ابْنُ عَدِيٍّ: وَمَنْ قَالَ عَنْ صَالِحٍ عَنْ عُرْوَةَ أَصَحُّ

5770- Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Ey Âişe! Cennette bana ulaşmak istiyorsan dünyadan bir yolcunun azığı kadarı sana yetsin. Bir elbiseyi yama yapıncaya kadar eskimiş sayma ve zenginlerle beraber olmaktan sakın."*[1]

Beyhakî der ki: Sâlih b. Hassân bunu rivayette tek kalmıştır ve zayıftır.

Hasan b. Hammâd bu hadisi İbrâhîm b. Uyeyne kanalıyla Sâlih b. Hassân'dan, o Hişâm b. Urve'den, o babasından, o da Hz. Âişe'den nakletti.

Ebû Yahyâ el-Himmânî bu hadisi Sâlih'ten, Urve'den nakletti. Yine bunu Sâlih kanalıyla Hişâm b. Urve'den naklettiği söylenmiştir. İbn Adiy: "Sâlih kanalıyla Urve'den yapılan rivayet daha doğrudur.

٥٧٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، وَآدَمُ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ الْعَلَاءِ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عُقَيْلِ بْنِ مُدْرِكٍ، عَنْ لُقْمَانَ بْنِ عَامِرٍ، عَنْ عُتْبَةَ بْنِ عَبْدٍ السَّلَمِيِّ قَالَ: " اسْتَكْسَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَكَسَانِي جُبَّتَيْنِ فَلَقَدْ رَأَيْتُنِي أَلْبِسُهُمَا وَأَنَا أَكْسَى أَصْحَابِي "

5771- Utbe b. Abd es-Selemî der ki: "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bana elbise giydirmesini isteyince, bana iki parça giysi giydirdi. Bir de gördüm ki, arkadaşlarım arasında elbisesi en fazla olan benim."[2]

٥٧٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ أَنَّهُ قَالَ: قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ: " رَأَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ وَهُوَ يَوْمَئِذٍ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَقَدْ رَفَعَ بَيْنَ كَتِفَيْهِ بِرِقَاعٍ ثَلَاثٍ لَبَّدَ بَعْضَهَا فَوْقَ بَعْضٍ فِي قَمِيصِهِ "

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Tirmizî 4/245 (1780).

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/315 (4032).

5772- Enes b. Mâlik der ki: "Ömer b. el-Hattâb'ı müminlerin emiri iken gördüm. Gömleğinin iki omuzu arasındaki yırtığına birbirine tutturulmuş üç yama dikmişti."[1]

٥٧٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ خَمْيَرَوَيْهِ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا سُفْيَانُ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ عَلِيًّا كَانَ يَلْبَسُ الْقَمِيصَ ثُمَّ يَمُدُّ الْكُمَّ حَتَّى إِذَا بَلَغَ الْأَصَابِعَ قَطَعَ مَا فَضَلَ وَيَقُولُ: " لَا فَضْلَ لِلْكُمَّيْنِ عَلَى الْيَدِ "

5773- Câfer b. Muhammed'in, babasından bildirdiğine göre Hz. Ali, gömleği giydikten sonra kollarını uzatır, parmaklarına ulaşan kısımdan fazlasını keserdi ve: "Giysinin kolları bundan uzun olamaz" derdi.[2]

٥٧٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، أَنَّهُ قَالَ: " ابْتَاعَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ قَمِيصًا مُسْبِلًا بِأَرْبَعَةِ دَرَاهِمَ فَجَاءَ بِهِ الْخَيَّاطُ فَمَدَّ كُمَّ الْقَمِيصِ وَأَمَرَهُ أَنْ يَقْطَعَ مَا خَلْفَ أَصَابِعِهِ " قَالَ الشَّيْخُ: " وَقَدْ رَوَيْنَا فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ عَنْ عُمَرَ وَعَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فِي تَوَاضُعِهِمَا فِي اللِّبَاسِ مَا بَلَغَنَا مَنْ أَحَبَّ مَعْرِفَتَهُ رَجَعَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ اللهُ"

5774- Câfer b. Muhammed der ki: "Ali b. Ebî Talib dört dirheme terziden uzun bir gömlek aldı ve gömleğin kollarını uzatarak parmaklarından sonrasını kesmesini söyledi."[3]

Beyhakî der ki: Faziletler kitabında Hz. Ömer ve Hz. Ali'nin giysi giymedeki tevazularıyla ilgili hadisler zikrettik.

٥٧٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، أَنَا الْعُمَرِيُّ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ امْرَأَةً أَتَتْ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَقَالَتْ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، إِنَّ دِرْعِي قَدْ تَخَرَّقَ فَقَالَ: " أَلَمْ أَكْسِكِ؟ " قَالَتْ: بَلَى وَلَكِنَّهُ تَخَرَّقَ.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Mâlik, *Muvattâ* (918), İbn Sa'd, *Tabakât* (3/327), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/264-265), İbnn'l-Mübârek, *Zühd* (208/588) ve Hennâd, *Zühd* 2/367 (701).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/210) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (3/29).

قَالَ: فَدَعَا لَهَا بِدِرْعٍ بِجَيْبٍ وَخَيْطٍ وَقَالَ لَهَا: " الْبَسِي هَذَا يَعْنِي الْخَلِقَ إِذَا اخْتَبَزْتِ، وَإِذَا جُعِلَتْ الْبُرْمَةَ، وَالْبَسِي هَذَا إِذَا فَرَغْتِ فَإِنَّهُ لَا جَدِيدَ لِمَنْ لَمْ يَلْبَسِ الْخَلِقَ "

5775- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre bir kadın Ömer b. el-Hattâb'a gidip: "Ey müminlerin emiri! Gömleğim eskimiş" dedi. Hz. Ömer: "Ben sana giysi vermemiş miydim?" diye sorunca, kadın: "Evet ancak o da eskidi" dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer kolları ve bağları olan bir gömlek getirilmesini söyledi ve kadına: "Ekmek pişirirken ve yemek yaparken şu eski giysiyi giy. İşini bitirince de yenisini giy. Eskisini giymeyenin yeni elbisesi olmaz" dedi.[1]

٥٧٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، فِيمَا قَرَأْتُ عَلَيْهِ ثَنَا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، ثَنَا أَبُو النَّضْرِ، ثَنَا شُعْبَةُ، أَخْبَرَنِي قَتَادَةُ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُثْمَانَ النَّهْدِيَّ قَالَ: أَتَانَا كِتَابُ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَنَحْنُ بِأَذْرَبِيجَانَ مَعَ عُتْبَةَ بْنِ فَرْقَدٍ، أَمَّا بَعْدُ فَاتَّزِرُوا وَارْتَدُوا وَانْتَعِلُوا وَارْمُوا بِالْخِفَافِ، وَأُلْقُوا السَّرَاوِيلَاتِ وَعَلَيْكُمْ بِلِبَاسِ أَبِيكُمْ إِسْمَاعِيلَ، وَإِيَّاكُمْ وَالتَّنَعُّمَ وَزِيَّ الْعَجَمِ، وَعَلَيْكُمْ بِالشَّمْسِ فَإِنَّهَا حَمَّامُ الْعَرَبِ وَتَمَعْدَدُوا وَاخْشَوْشِنُوا وَاخْلَوْلِقُوا وَاقْطَعُوا الرُّكَبَ وَارْمُوا الْأَغْرَاضَ وَابْذُوا فَإِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ " نَهَى عَنِ الْحَرِيرِ إِلَّا هَكَذَا " وَأَشَارَ شُعْبَةُ بِإِصْبَعِهِ الْوُسْطَى وَالسَّبَّابَةِ فَمَا عَلِمْنَا إِلَّا أَنَّهَا الْأَعْلَامُ

5776- Ebû Osmân en-Nehdî der ki: Biz Azerbaycan'da Utbe b. Ferkad ile beraberken Hz. Ömer bize şöyle bir mektup yazdı: "İzar ve rida giyinin. Ayakkabılarınızı çıkarıp terlik giyin. Şalvar da giymeyin. Babanız İsmâîl'in giyindiği gibi giyinin. Yiyecek ve giyeceklerinizde sade olun ve sakın Acemlere benzemeyin. Güneşe (yüzünüzü) dönün. Çünkü o Arapların hamamıdır. Yiğit ve dinç olmaya çalışın. Eskileri de giyin. Bineklerinize üzengisiz binmeyi öğrenin. Ok talimi yapın ve yeni giysilere düşkün olmayın. Çünkü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ipeği yasakladı. Sadece şu kadarına izin verdi."[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir. İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 1/517 (1030) ve Beğavî, *Şerhu's-Sünne* 12/46-47 (2117).

Şu'be bunu naklederken orta parmağı ile işaret parmağı arasını gösterdi. Bu kadarının da sadece giyside sembolik olarak var olduğunu biliyoruz.

٥٧٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْجَوْهَرِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ شِيرَوَيْهِ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، أَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: قَالَتْ حَفْصَةُ لِعُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " لَوْ لَبِسْتَ ثِيَابًا أَلْيَنَ مِنْ ثِيَابِكَ وَأَكَلْتَ طَعَامًا أَطْيَبَ مِنْ طَعَامِكَ "، فَقَالَ: لَهَا عُمَرُ: " أَلَمْ تَعْلَمِي مِنْ أَمْرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ كَذَا وَكَذَا؟ " فَقَالَتْ: بَلَى، فَقَالَ: " أُرِيدُ أَنْ أُشَارِكَهُمَا فِي عَيْشِهِمَا الشَّدِيدِ لَعَلِّي أُشَارِكُهُمَا فِي عَيْشِهِمَا الرَّخِيِّ ". رَوَاهُ ابْنُ الْمُبَارَكِ وَغَيْرُهُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ أَخِيهِ نُعْمَانَ بْنِ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ وَقَدْ ذَكَرْنَاهُ فِي بَابِ الزُّهْدِ

5777- Mus'ab b. Sa'd der ki: Hafsa, Hz. Ömer'e: "Bu giysilerinden daha yumuşaklarını giysen ve yediklerinden daha güzelini yesen" deyince, Hz. Ömer: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ve Ebû Bekr'in (bu konuda) şöyle şöyle davrandığını bilmiyor musun?" diye sordu. Hafsa: "Biliyorum" cevabını verince, Hz. Ömer: "Onların katlandıkları geçim sıkıntısına ben de katlanarak (Cennetteki) rahat yaşamlarında onlara ortak olmak istiyorum" dedi.[1]

İbnu'l-Mübârek ve başkası bu hadisi İsmâîl b. Ebî Hâlid kanalıyla kardeşi Nu'mân b. Mus'ab b. Sa'd'dan nakletti. Bu hadisi zühd konusunda zikrettik.

٥٧٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ، مَوْلَى شَدَّادِ بْنِ الْهَادِ، قَالَ: " رَأَيْتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى الْمِنْبَرِ عَلَيْهِ إِزَارٌ عَدَنِيٌّ غَلِيظٌ ثَمَنُهُ أَرْبَعَةُ دَرَاهِمَ أَوْ خَمْسَةُ وَرِيطَةٍ كُوفِيَّةٌ مُمَشَّقَةٌ ضَرَبَ اللَّحْمِ طَوِيلُ اللِّحْيَةِ حَسَنُ الْوَجْهِ "

5778- Şeddâd b. el-Hâd'ın azatlısı Ebû Abdillah der ki: "Cuma günü minberin üzerinde Osmân b. Affân'ı gördüm. Üzerinde Aden işi dört veya

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Zühd* (124) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/48-49).

beş dirhem değerinde bir elbise, Kûfe işi ince ve boyanmış bir giysi vardı. Beyaz tenli, uzun sakallı ve güzel yüzlüydü."[1]

٥٧٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ حَمْدَانَ، وَأَبُو بَكْرٍ الرَّبُونْجِيُّ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَوْرَانِيُّ، أَنَا أَبُو الْيُسْرِ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عُمَيْرٍ، مِنْ أَهْلِ خُرَاسَانَ بِرَيْدُ دِمَشْقَ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي زَرْقَاءِ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ بُرْقَانَ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَصَمِّ، عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: نَظَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى مُصْعَبِ يْنِ عُمَيْرٍ مُقْبِلًا عَلَيْهِ إِهَابُ كَبْشٍ قَدْ تَنَطَّقَ بِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " انْظُرُوا إِلَى هَذَا الَّذِي نَوَّرَ اللهُ قَلْبَهُ لَقَدْ رَأَيْتُهُ بَيْنَ أَبَوَيْنِ يَغْذُوَانِهِ بِأَطْيَبَ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ، وَلَقَدْ رَأَيْتُ عَلَيْهِ حُلَّةً شَرَاهَا أَوْ شُرِيَتْ بِمِائَتَيْ دِرْهَمٍ، فَدَعَاهُ حِبُّ اللهِ وَحِبُّ رَسُولِهِ إِلَى مَا تَرَوْنَ "

5779- Hz. Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), koyun postu giymiş bir şekilde gelmekte olan Mus'ab b. Umeyr'e baktı ve şöyle buyurdu: *"Allah'ın, kalbini nurlandırdığı şu kişiye bakın. Bunun, anne babası tarafından en güzel yiyecek ve içeceklerle beslendiğini gördüm. Yine iki yüz dirheme satın alınmış bir elbiseyi onun üzerinde gördüm. Allah sevgisi ve Resûlü'nün sevgisi onu gördüğünüz duruma getirdi."*[2]

٥٧٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ الطُّوسِيُّ، أَنَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، ثَنَا شُرَيْحُ بْنُ يُونُسَ، ثَنَا عَبَّادُ بْنُ عَبَّادٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَلْقَمَةَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " وَيْلٌ لِلنِّسَاءِ مِنَ الْأَحْمَرَيْنِ الذَّهَبِ وَالْمُعَصْفَرِ "

5780- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Altından ve safrandan (boyanmış giysiden) dolayı kadınların vay haline."*[3]

---

[1] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (3/92), Taberânî, *M. el-Kebîr* 1/5 (92), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (260/755) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/60).

[2] İsnâdında tanımadığım biri vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (1/108).

[3] İsnâdı hasendir. Deylemî, *Müsnedu'l-Firdevs* 4/393 (7138).

٥٧٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: ذَكَرَ سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ قَالَ لِابْنَتِهِ: " يَا بُنَيَّتِي لَا تَلْبَسِي الذَّهَبَ فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكِ اللهَبَ "

5781- Ebû Hureyre kızına şöyle dedi: "Kızım! Altın takma! Çünkü ben senin için ateşten korkarım."

فَصْلٌ فِيمَنْ كَانَ مُتَوَسِّعًا فَلَبِسَ ثَوْبًا حَسَنًا لِيُرَى أَثَرُ نِعْمَةِ اللهِ عَلَيْهِ

İmkânı Olanın, Allah'ın Nimeti Üzerinde Görünsün Diye Güzel Giyinmesi

٥٧٨٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْمُزَكِّي، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ، ثَنَا شُعْبَةُ، ثَنَا أَبَانُ بْنُ ثَعْلَبٍ، عَنْ فُضَيْلٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبْرٍ، وَلَا يَدْخُلُ النَّارَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ إِيمَانٍ " فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ، الرَّجُلُ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَنًا وَفِعْلُهُ حَسَنًا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ الْكِبْرُ مَنْ بَطَرَ الْحَقَّ وَغَمَصَ النَّاسَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بَشَّارٍ

5782- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kişi, Cennete giremez. Kalbinde zerre kadar imanı olan kimse de Cehenneme girmez.*" Bunun üzerine bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Kişi giyeceklerinin ve işlerinin güzel olmasından hoşlanır" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Allah güzeldir ve güzelliği sever. Fakat kibir; hakkı kabul etmemek ve insanları küçük görmek demektir."*[1]

Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te Muhammed b. Beşşâr'dan rivayet etti.

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *iman* (147).

٥٧٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى أَبُو مُوسَى، ثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، ثَنَا هِشَامٌ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ وَكَانَ رَجُلًا جَمِيلًا، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي رَجُلٌ حُبِّبَ إِلَيَّ الْجَمَالُ، وَأُعْطِيتُ مِنْهُ مَا تَرَى حَتَّى إِنِّي مَا أُحِبُّ أَنْ يَفُوقَنِي أَحَدٌ إِمَّا قَالَ: " بِشِرَاكِ نَعْلِي وَإِمَّا، قَالَ: بِشِسْعِ نَعْلِي أَفَمِنَ الْكِبْرِ ذَلِكَ؟ قَالَ: لَا وَلَكِنَّ الْكِبْرَ مَنْ بَطَرَ الْحَقَّ وَغَمَطَ النَّاسَ "

5783- Ebû Hureyre der ki: Güzel yüzlü bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vasellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben güzel şeyleri seviyorum. Gördüğün gibi bu güzellikten bana da verilmiştir. Hatta bir kimsenin benden üstün olmasını (asla) sevmiyorum. —(Ebû Hureyre der ki): Bilmiyorum, "başkasının ayakkabısının bağını benim ayakkabımın tasmasından daha güzel olmasını istemiyorum mu dedi, yoksa "ayakkabımın bağından" mı bilmiyorum— bu şey kibirden mi?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır! Kibir, hakkı kabul etmemek ve insanları küçük görmek demektir"* buyurdu.[1]

٥٧٨٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ قَتَادَةَ: أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: إِنِّي لَأُحِبُّ الْجَمَالَ حَتَّى إِنِّي لَأُحِبُّهُ فِي شِرَاكِ نَعْلِي أَوْ قَالَ: شِسْعِ نَعْلِي وَعَلَاقَةِ سَوْطِي فَهَلْ تَخْشَى عَلَيَّ الْكِبْرَ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " كَيْفَ تَجِدُ قَلْبَكَ؟ " قَالَ: عَارِفًا لِلْحَقِّ مُطْمَئِنًّا إِلَيْهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " لَيْسَ الْكِبْرُ هُنَالِكَ وَلَكِنَّ الْكِبْرَ أَنْ تَغْمِطَ النَّاسَ وَتَبْطَرَ الْحَقَّ "

5784- Katâde der ki: Bir adam Resûlullah'a (sallellahu aleyhi vesellem): "Ben, güzel olan her şeyi severim, hatta ayakkabı bağımı ve kamçımın kabzasını bile seviyorum, bu sebeple kibirli olmamdan korkuyor musun?" diye sorunca, Resûlullah (sallellahu aleyhi vasellem): *"Kalbini nasıl buluyorsun?"* karşılığını verdi. Adam: "Hakkı tanıyıp ona karşı mutmain buluyorum" deyince, Resûlullah: *"Kibir, bu değildir. Kibir, insanları hakir görmen ve hakkı kabul etmemendir"* buyurdu.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/352 (4092).

[2] Ravileri güvenilirdir ve hadis mürseldir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/268-269 (20512).

٥٧٨٥ - وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ قَتَادَةَ قَالَ: رَأَى النَّبِيُّ ﷺ رَجُلًا رَثَّ الْهَيْئَةِ وَقَالَ مَرَّةً: رَأَى رَجُلًا عَلَيْهِ أَطْمَارٌ لَهُ يَعْنِي خَلِقَ الثِّيَابِ قَالَ: فَدَعَاهُ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ: " هَلْ لَكَ شَيْءٌ؟ " قَالَ: قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: " فَكُلْ وَاشْرَبْ وَالْبَسْ وَتَصَدَّقْ فِي غَيْرِ سَرَفٍ وَلَا مَخِيلَةٍ، فَإِنَّ اللهَ يُحِبُّ أَنْ يَرَى أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ " قَالَ الشَّيْخُ. وَقَدْ رَوَيْنَا هَذَا الْحَدِيثَ الثَّانِي، عَنْ هَمَّامٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِمَعْنَاهُ

5785- Katâde der ki: Resûlullah (sallellahu aleyhi vesallem) üzerinde eski giysiler olan bir adamı görünce onu çağırıp: *"Malın var mı?"* diye sordu. Adam: "Evet" cevabını verince, Hz. Peygamber: *"İsraf etmeden ve gösterişten kaçınarak ye, iç, tasadduk et ve giyin. Allah, nimetinin kulunun üzerinde görünmesini ister"* buyurdu.[1]

Beyhakî der ki: İkinci hadisle aynı mânâda bir hadis bize "Hemmâm — Katâde —Amr b. Şuayb —babası —dedesi" kanalıyla nakledilmiştir.

٥٧٨٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ رَجُلٍ أَظُنُّهُ قَتَادَةَ ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الدَّامِغَانِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، ثَنَا عَبْدَانُ الْأَهْوَازِيُّ، ثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، ثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " كُلُوا وَاشْرَبُوا وَتَصَدَّقُوا فِي غَيْرِ مَخِيلَةٍ وَلَا سَرَفٍ، فَإِنَّ اللهَ يُحِبُّ أَنْ يَرَى أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ " " لَفْظُ حَدِيثِ الدَّامِغَانِيِّ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: أَنْ يَرَى نِعَمَهُ عَلَى عَبْدِهِ "

5786- Amr b. Şuayb'ın, babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallellahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Gösteriş yapmadan ve israf etmeden yiyin, için ve tasaddukta bulunun. Allah, nimetinin izini kulunun üzerinde görmek ister."*[2]

ed-Dâmiğânî aynı lafızla hadisi nakletti ancak farklı olarak: *"Nimetlerini kulunun üzerinde görmek ister"* ibaresini aktardı.

---

[1] Ravileri güvenilirdir ve hadis mürseldir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/270 (20514).

[2] İsnâdı sahihtir. Tirmizî 5/123-124 (2819) ve İbn Mâce 2/1192 (3605).

٥٧٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَرَآنِي رَثَّ الثِّيَابِ فَقَالَ لِي: " أَلَكَ مَالٌ؟ " فَقُلْتُ: نَعَمْ، مِنْ كُلِّ الْمَالِ قَدْ آتَانِيَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: " فَتَرَى آثَارَ نِعْمَةِ اللهِ عَلَيْكَ "

5787- Ebu'l-Ahvas'ın bildirdiğine göre babası der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gittiğimde beni eski giysilerle gördü ve: *"Malın var mı?"* diye sordu. Ben: "Evet. Allah her türlü maldan bana verdi" cevabını verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ın nimetinin izleri üzerinde görünsün"* buyurdu.[1]

٥٧٨٨ - وَرَوَاهُ أَبُو بَكْرُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، بِإِسْنَادِهِ قَالَ: أَبْصَرَ عَلَيَّ ثِيَابًا خِلْقَانًا فَقَالَ: " أَلَكَ مَالٌ؟ " قُلْتُ نَعَمْ، قَالَ: " أَنْعِمْ عَلَى نَفْسِكَ كَمَا أَنْعَمَ اللهُ عَلَيْكَ " أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ، فَذَكَرَهُ

5788- Ebû Bekr b. Ayyâş bu hadisi Ebû İshâk'tan aynı isnâdla şu şekilde rivayet etti: Üzerimde eski giysiler olduğunu görünce: "Malın var mı?" diye sordu. Ben: "Evet" cevabını verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ın sana ihsanda bulunduğu gibi sen de kendine ikramda bulun"* buyurdu.[2]

٥٧٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْعَبَّاسُ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنِي رَوْحٌ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْفُضَيْلِ بْنِ فَضَالَةَ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ الْعُطَارِدِيِّ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ وَعَلَيْهِ مُطَرِّفٌ خَزٍّ فَقُلْنَا يَا صَاحِبَ رَسُولِ اللهِ تَلْبَسُ هَذَا؟ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ يُحِبُّ إِذَا أَنْعَمَ عَلَى عَبْدٍ نِعْمَةً أَنْ يَرَى أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَيْهِ "

5789- Ebû Recâ el-Utâridî der ki: İmrân b. Husayn yanımıza ipek karışımı bir giysiyle çıkınca: "Ey Resûlullah'ın sahabisi! Bunu mu giyiyorsun?" diye sorduk. İmrân şöyle cevap verdi: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi

---

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/364 (2006) ve Ebû Dâvud 4/333 (4063).

[2] Ahmed b. Abdilcebbâr el-Utâridî sebebiyle senedi zayıftır. Nesâî (8/180-181).

vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Allah bir kula nimet verdiği zaman o nimetinin izlerini kulunda görmek ister."*[1]

٥٧٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ وَيُحِبُّ أَنْ يَرَى نِعْمَتَهُ عَلَى عَبْدِهِ وَيُبْغِضُ الْبُؤْسَ وَالتَّبَاؤُسَ "

5790- Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Allah güzeldir, güzelliği sever ve nimetini kulunun üzerinde görmek ister, (fakir olmadığı halde) fakir gibi yaşayıp öyle görüneni sevmez."*[2]

٥٧٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، ثَنَا حَاتِمُ بْنُ يُونُسَ الْجُرْجَانِيُّ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ الْجُرْجَانِيُّ، ثَنَا عِيسَى بْنُ خَالِدٍ الْبَلْخِيُّ، ثَنَا وَرْقَاءُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا أَنْعَمَ عَلَى عَبْدٍ نِعْمَةً يُحِبُّ أَنْ يَرَى أَثَرَ النِّعْمَةِ عَلَيْهِ، وَيَكْرَهُ الْبُؤْسَ وَالتَّبَاؤُسَ، وَيُبْغِضُ السَّائِلَ الْمُلْحِفَ وَيُحِبُّ الْحَيِيَّ الْعَفِيفَ الْمُتَعَفِّفَ "

5791- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Allah bir kula nimet verdiği zaman o nimetinin izlerini kulunda görmek ister. Fakir gibi yaşayıp öyle görüneni sevmez. Israrla isteyen dilenciyi sevmez. Hayâ sahibi olan ve iffetli olup kimseden bir şey istemeyen kişiyi de sever."*[3]

٥٧٩٢ - وَحَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، إِمْلَاءً أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ الْخَلِيلِ الْقَطَّانُ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَنَحْوِهِ وَفِي هَذَا الْإِسْنَادِ ضَعْفٌ

5792- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir. İsnâdı zayıftır.[4]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (4/438) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 18/135 (281).

[2] İsnâdı mürseldir ancak hadis hasendir. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 2/320 (1055).

[3] İsnâdı sahihtir. Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (1/78) ve Ebu'ş-Şeyh, *Tabakâtu'l-Isbehâniyyin* (1/166).

[4] İsnâdı sahihtir.

٥٧٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ، أَنَا هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ بِشْرٍ الثَّعْلَبِيُّ قَالَ: كَانَ أَبِي جَلِيسًا لِأَبِي الدَّرْدَاءِ بِدِمَشْقَ قَالَ: فَكَانَ بِدِمَشْقَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ يُقَالُ لَهُ ابْنُ الْحَنْظَلِيَّةِ الْأَنْصَارِيُّ وَكَانَ رَجُلًا مُتَوَحِّدًا لَا يَكَادُ يُجَالِسُ النَّاسَ إِنَّمَا هُوَ صَلَاةٌ، فَإِذَا انْصَرَفَ فَإِنَّمَا هُوَ تَسْبِيحٌ وَتَكْبِيرٌ وَتَهْلِيلٌ حَتَّى يَأْتِيَ أَهْلَهُ، قَالَ: فَمَرَّ بِنَا يَوْمًا وَنَحْنُ عِنْدَ أَبِي الدَّرْدَاءِ فَسَلَّمَ، فَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ كَلِمَةً تَنْفَعُنَا وَلَا تَضُرُّكَ قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ سَرِيَّةً، فَلَمَّا قَدِمَتْ جَاءَ رَجُلٌ مِنْهُمْ فَجَلَسَ فِي الْمَجْلِسِ الَّذِي فيه رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَقَالَ لِرَجُلٍ إِلَى جَنْبِهِ: لَوْ رَأَيْتَنَا حِينَ لَقِينَا الْعَدُوَّ وَحَمَلَ رَجُلٌ فَقَالَ: خُذْهَا وَأَنَا الْغُلَامُ الْغِفَارِيُّ قَالَ: مَا أُرَاهُ إِلَّا قَدْ أَبْطَلَ أَجْرَهُ، فَقَالَ رَجُلٌ إِلَى جَنْبِهِ: مَا أَرَى بِهَذَا بَأْسًا فَتَنَازَعُوا فِي ذَلِكَ وَاخْتَلَفُوا حَتَّى سَمِعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " سُبْحَانَ اللهِ وَمَا عَلَى هَذَا الرَّجُلِ أَنْ يُؤْجَرَ وَيُحْمَدَ " قَالَ: فَلَقَدْ رَأَيْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ سُرَّ بِذَلِكَ قُلْتُ فَبَرَكَ عَلَى رُكْبَتَيْهِ، يَقُولُ سَمِعْتُهُ يَقُولُ هَذَا قَالَ: نَعَمْ

ثُمَّ مَرَّ بِنَا يَوْمًا آخَرَ، فَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: كَلِمَةٌ تَنْفَعُنَا وَلَا تَضُرُّكَ فَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الْمُنْفِقَ عَلَى الْخَيْلِ فِي سَبِيلِ اللهِ كَبَاسِطِ يَدِهِ بِالصَّدَقَةِ لَا يَقْبِضُهَا "

قَالَ: ثُمَّ مَرَّ بِنَا يَوْمًا آخَرَ فَقَالَ: أَبُو الدَّرْدَاءِ كَلِمَةٌ تَنْفَعُنَا وَلَا تَضُرُّكَ فَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " نِعْمَ الرَّجُلُ خُرَيْمٌ يَعْنِي ابْنَ فَاتِكٍ لَوْلَا طُولُ جُمَّتِهِ وَإِسْبَالِهِ إِزَارِهِ، فَبَلَغَ ذَلِكَ خُرَيْمًا فَعَجِلَ فَأَخَذَ الشَّفْرَ فَقَطَعَ جُمَّتَهُ إِلَى فَوْقِ أُذُنَيْهِ وَرَفَعَ ثِيَابَهُ إِلَى أَنْصَافِ سَاقَيْهِ "

قَالَ: فَأَخْبَرَنِي أَبِي قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى مُعَاوِيَةَ وَهُوَ عَلَى السَّرِيرِ وَإِلَى جَنْبِهِ شَيْخٌ جُمَّتُهُ إِلَى فَوْقِ أُذُنَيْهِ وَثِيَابُهُ إِلَى أَنْصَافِ سَاقَيْهِ، فَقُلْتُ: مَنْ هَذَا قَالُوا خُرَيْمٌ قَالَ: ثُمَّ مَرَّ بِنَا يَوْمًا آخَرَ، فَقَالَ لَهُ أَبُو الدَّرْدَاءِ كَلِمَةً تَنْفَعُنَا وَلَا تَضُرُّكَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّكُمْ قَادِمُونَ عَلَى إِخْوَانِكُمْ فَأَصْلِحُوا نِعَالِكُمْ أَوْ قَالَ: رِحَالَكُمْ وَأَحْسِنُوا لِبَاسَكُمْ حَتَّى تَكُونُوا كَأَنَّكُمْ شَامَةٌ فِي النَّاسِ، فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يُحِبُّ الْفُحْشَ وَلَا التَّفَحُّشَ "

5793- Kays b. Bişr es-Sa'lebî anlatıyor: Babam, Dımaşk'ta (Şam'da) Ebu'd-Derdâ'nın arkadaşıydı ve Dımaşk'ta Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından İbnu'l-Hanzaliyye el-Ensârî adında biri vardı. Bu adam

insanların arasına çok az çıkar, sadece namazda onların arasına karışırdı. Namazı bitirince ailesinin yanına dönene kadar tesbih, tekbir ve tehlil getirirdi. Bir gün biz Ebu'd-Derdâ'nın yanındayken bize uğrayıp selam verdi. Ebu'd-Derdâ: "Bize yararlı olacak ve sana zararlı olmayacak bir söz söyle" deyince adam şöyle dedi:

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir askeri birlik göndermişti. Bir süre sonra bu birlik döndü ve bu birliğe katılanlardan biri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'ine gelip O'nun da (sallallahu aleyhi vesellem) bulunduğu meclise oturarak yanında bulunan birisine şöyle dedi: "Düşmanla karşılaştığımızda bizi bir görseydin! Falan kimse düşmana saldırıp «Al, bu da benden! Ben Gifarlı yiğidim!» diyerek mızrağını sapladı. Onun bu sözü hakkında görüşün nedir?" Onu dinleyen kişi: "O kişinin böyle demekle sevabının iptal olduğu görüşündeyim" deyince, yanındaki bir adam: "Ben bu sözde bir sakınca görmüyorum" dedi. Bu konuda tartışıp görüş ayrılığına düştüler ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları duyunca: *"Sübhanallah! (Allah yolunda savaşırken) bu gibi sözler söyleyen bir müslümanın sevap almasına ve iyilikle anılmasına hiçbir engel yoktur"* buyurdu.

Ebu'd-Derdâ bu sözden çok mutlu oldu ve bunu anlatan sahabiye: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) böyle buyurduğunu işittin mi?" diye sordu. Adam: "Evet" cevabını verdi. Başka bir gün bu sahabi bize uğrayınca Ebu'd-Derdâ yine: "Bize yararlı olacak ve sana zararlı olmayacak bir söz söyle" deyince adam şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Cihad için elinde tuttuğu ata masraf eden kimse, sadaka vererek elini açıp da kapamayan kimse gibidir."*

Başka bir gün bu sahabi bize yine uğrayınca, Ebu'd-Derdâ yine: "Bize yararlı olacak ve sana zararlı olmayacak bir söz söyle" deyince adam şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Saçları uzun, elbisesi topuklarından daha aşağıya kadar sarkık olmasa Hureym ne iyi adamdır"* şöyle buyurdu.

Hureym, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) böyle buyurduğunu öğrenince usturayı alıp saçlarını kulaklarına kadar kısalttı, elbisesini de baldırının yarısına kadar çekti.

Kays b. Bişr der ki: Babam bana şöyle dedi: Muâviye'nin yanına girdiğimde, koltuğunun üzerinde oturduğunu, yanında da saçları kulaklarının üzerine kadar kesilmiş, giysisinin boyu da baldırının yarısına kadar ulaşan bir ihtiyarı gördüm ve: "Bu kim?" diye sordum. Bana: "Hureym'dir" cevabını verdiler.

O sahabi başka bir gün yine bize uğrayınca Ebu'd-Derdâ yine: "Bize yararlı olacak ve sana zararlı olmayacak bir söz söyle" dedi. Adam şöyle şu karşılığı verdi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Siz kardeşlerinizin yanına varıyorsunuz. Güzel ayakkabılar giyin -veya binek hayvanlarına güzel eğerler vurun- ve güzel elbiseler giyinin. Öyle ki halk içinde (cildteki) ben gibi olun. Çünkü Allah çirkinliği ve isteyerek çirkinleşmeyi sevmez."*[1]

٥٧٩٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا أَبُو صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، حَدَّثَنِي هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ رَجُلٍ صِدْقٍ مِنْ أَهْلِ قِنَّسْرِينَ يُقَالُ لَهُ قَيْسُ بْنُ بِشْرٍ أَنَّهُ قَالَ: كَانَ أَبِي مِنْ جُلَسَاءِ أَبِي الدَّرْدَاءِ، فَحَدَّثَنِي أَنَّهُ كَانَ هُنَالِكَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ مُتَعَبِّدٌ مُعْتَزِلٌ لَا يَكَادُ يَفْرُغُ مِنَ الْعِبَادَةِ يُقَالُ لَهُ ابْنُ الْحَنْظَلِيَّةِ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِمَعْنَاهُ وَقَالَ: " إِنَّكُمْ قَادِمُونَ عَلَى إِخْوَانِكُمْ فَأَصْلِحُوا لِبَاسَكُمْ وَرِحَالَكُمْ حَتَّى تَكُونُوا كَأَنَّكُمْ شَامَةٌ فِي النَّاسِ إِنَّ اللهَ لَا يُحِبُّ الْفُحْشَ وَلَا التَّفَحُّشَ "

5794- Kays b. Bişr der ki: "Babam, Dımaşk'ta Ebu'd-Derdâ'nın arkadaşıydı. Babamın anlattığına göre Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) ashâbından Ensâr'dan olan, kendini ibadete verip uzlete çekilmiş bir adam vardı ve neredeyse zamanının tamamını ibadetle geçirirdi. Bu kişinin adı İbnu'l-Hanzaliyye idi." Ravi bunun devamında aynı mânâda bir rivayette bulundu ve şöyle dedi: *"Siz kardeşlerinizin yanına varıyorsunuz. Güzel giysiler giyiniz ve binek hayvanlarına güzel eğerler vurunuz. Öyle ki halk içinde ben gibi olunuz. Çünkü Allah çirkinliği ve isteyerek çirkinleşmeyi sevmez."*[2]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/113-114 (5616).

[2] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 6/114-115 (5617).

٥٧٩٥ - وَرَوَيْنَا عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ: " أَنَّهُ كَانَ يَنْهَى أَنْ يُصْبَغَ الْعَصْبُ بِالْبَوْلِ وَأَنَّهُ كَانَتِ الْحُلَّةُ تُسْتَنْسَجُ لِأَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ تَبْلُغُ الْحُلَّةُ أَلْفَ دِرْهَمٍ وَأَكْثَرَ " أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَيَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، فَذَكَرَهُ وَالْحُلَّةُ الَّتِي كَانُوا يَلْبَسُونَهَا ثَوْبَانِ إِزَارٌ وَرِدَاءٌ وَلَمْ يَكُنْ مِنْ قَزٍّ

5795- Abdullah b. Ömer'den bize bildirdiğine göre babası (Hz. Ömer) kumaşın idrarla boyanmasını yasaklamış, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı için fiyatı bin dirhemden daha fazla tutan hulleler dokunduğunu söylemiştir.[1]

O zaman giydikleri hulle, iki giysiden oluşmaktaydı. Biri izar, biri de ridaydı. Bunlar da necis şeylerden yapılmazdı.

٥٧٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ: " كَسَتْ عَبْدَ اللهِ بْنَ الزُّبَيْرِ مُطَرَّفَ خَزٍّ كَانَتْ عَائِشَةُ تَلْبَسُهُ " قَالَ الْقَعْنَبِيُّ: رَأَيْتُ عَلَى مَالِكٍ قَلَنْسُوَةَ خَزٍّ خَضْرَاءَ

5796- Hişâm b. Urve'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah'ın (sallellahu aleyhi vesellem) hanımı Hz. Âişe, Abdullah b. ez-Zübeyr'e, kendi giydiği saf ipek olan bir giysi verdi.[2]

Ka'nebî der ki: Mâlik'in başında ipek karışımı yeşil renkli bir külah gördüm.

٥٧٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ الصَّنْعَانِيُّ، بِمَكَّةَ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ قَالَ: " رَأَيْتُ عَلَى أَبِي هُرَيْرَةَ كِسَاءَ خَزٍّ أَغْبَرَ كَسَاهُ إِيَّاهُ مَرْوَانُ "

5797- Muhammed b. Ziyâd der ki: "Ebû Hureyre'nin üzerinde Mervân'ın

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* (11/76).

verdiği gri renkli ipek karışımı bir giysi gördüm."[1]

٥٧٩٨ - وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْجَزَرِيِّ قَالَ: " رَأَيْتُ عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ جُبَّةَ خَزٍّ، وَكِسَاءَ خَزٍّ وَأَنَا أَطُوفُ مَعَ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ بِالْبَيْتِ، فَقَالَ سَعِيدٌ: لَوْ أَدْرَكُوهُ السَّلَفُ لَأَوْجَعُوهُ "

5798- Abdulkerim el-Cezerî der ki: Saîd b. Cübeyr ile birlikte Kâbe'yi tavaf ederken Enes b. Mâlik'in üzerinde ipek yün karışımı bir cübbe ile bir giysi gördüm. Saîd onu böyle görünce: "Bizden öncekiler onu bu şekilde görselerdi ağır bir şekilde döverlerdi" dedi.[2]

٥٧٩٩ - وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ قَالَ: " كَانَ ابْنُ عُمَرَ يَرَى بَنِيهِ يَلْبَسُونَ الْخَزَّ فَلَا يَعِيبُ عَلَيْهِمْ "

5799- Nâfi der ki: "İbn Ömer oğullarının ipek karışımı giysiler giydiklerini görür ve onları ayıplamazdı."[3]

٥٨٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: أَخْبَرَنِي وَهْبُ بْنُ كَيْسَانَ قَالَ: " رَأَيْتُ سِتَّةً مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ يَلْبَسُونَ الْخَزَّ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ وَابْنُ عُمَرَ وَجَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ وَأَبُو سَعِيدٍ وَأَبُو هُرَيْرَةَ وَأَنَسٌ "

5800- Vehb b. Keysân der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından altı kişinin ipek karışımı elbise giydiğini gördüm: Sa'd b. Ebî Vakkâs, İbn Ömer, Câbir b. Abdillah, Ebû Saîd, Ebû Hureyre ve Enes."[4]

---

[1] Hâkim'in hocasını tanımıyorum, diğer ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/156), İbn Sa'd, *Tabakât* (4/333) ve Tahâvî, *Şerh Meâni'l-Âsâr* (2/348).

[2] Hâkim'in hocasını tanımıyorum, diğer ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/76 (19959).

[3] Hâkim'in hocasını tanımıyorum, diğer ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/76-77 (19962).

[4] İsnâdı zayıftır. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/77 (19962).

٥٨٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُقَيْلٍ، ثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَاشِمٍ الْبَغَوِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْمَاءَ، حَدَّثَنِي جُوَيْرِيَةُ بْنُ أَسْمَاءَ، عَنْ نَافِعٍ، " أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ رُبَّمَا لَبِسَ الْمُطَرَّفَ الْخَزَّ ثَمَنُهُ خَمْسُ مِائَةِ دِرْهَمٍ"

5801- Nâfi'nin bildirdiğine göre İbn Ömer, bazen beş yüz dirhem değerinde ipek karışımı elbise giyerdi.[1]

٥٨٠٢ - وَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ السَّرَّاجُ: حَدَّثَنِي غَلَّابٌ: أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ وَقَدْ خَرَجَ مِنَ الْحَمَّامِ عَلَيْهِ جُبَّةُ خَزٍّ، وَكَانَتْ تَقُومُ قِيَامًا قَالَ: فَغَضِبَ نَافِعٌ وَقَالَ: أُحَدِّثُ عَنِ ابْنِ عُمَرَ وَتُحَدِّثُ عَنْ أَنَسٍ فَقَالَ لَهُ الضَّحَّاكُ بْنُ عُثْمَانَ إِنَّهُ لَمْ يَقُلْ بَأْسًا إِنَّمَا يُثْبِتُ قَوْلَكَ وَيُصَدِّقُهُ، فَقَالَ: أُحَدِّثُ عَنِ ابْنِ عُمَرَ وَتُحَدِّثُ عَنْ أَنَسٍ

5802- Abdurrahman es-Serrâc der ki: "Ğallâb'ın bana bildirdiğine göre kendisi hamamdan çıkan Enes b. Mâlik'in yanma girdiğinde üzerinde ipek karışımı bir cübbe görmüş ve bırakılsa bükülmeden durabilecek kalınlıktaymış."[2]

Ravi der ki: Abdurrahman'ın bu sözüne Nâfi' kızdı ve: "Ben ona İbn Ömer'den bir söz aktarıyorum, kendisi ise bana Enes'ten bir şeyler aktarıyor" diye çıkıştı. Dahhâk b. Osmân: "Ama kötü bir şey söylemiyor. Aksine seni sözünü onaylayıp destekliyor" diye araya girince, Dahhâk yine: "Ben ona İbn Ömer'den bir söz aktarıyorum, kendisi ise bana Enes'ten bir şeyler aktarıyor" dedi.

٥٨٠٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبِ بْنِ حَرْبٍ، ثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا الرَّبِيعُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ قَالَ: " رَأَيْتُ عَلَى أَبِي هُرَيْرَةَ مُطَرَّفَ خَزٍّ لَهُ عَلَمٌ وَفِي عَلَمِهِ رُقْعَةٌ مِنْ حَرِيرٍ أَخْضَرَ "

5803- Muhammed b. Ziyâd der ki: Ebü Hureyre'nin üzerinde ipek işlemeli ve etiketi olan bir hırka gördüm. Etiketin üzerinde yeşil ipekten bir

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Sa'd, *Tabakât* (4/172).

[2] İsnâdında adı verilmeyen biri vardır, diğer ravileri güvenilirdir.

yama vardı."[1]

٥٨٠٤ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيٌّ، ثَنَا أَحْمَدُ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ، ثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ، ثَنَا عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ حَرْبٍ الْمُلَائِيُّ، عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ كَانَ يَلْبَسُ الْخَزَّ وَقَالَ: " إِنَّمَا يُكْرَهُ الْمُصْمَتُ حَرِيرًا "

5804- İkrime'nin bildirdiğine göre İbn Abbâs ipek karışımı giysi giyer ve: "Saf ipek olan giysi kerih görülmüştür" derdi.[2]

٥٨٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، ثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا عَارِمُ بْنُ الْفَضْلِ، ثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ، ثَنَا غَيْلَانُ قَالَ: " وَكَانَ مُطَرِّفٌ يَلْبَسُ الْبَرَانِسَ أَوِ الْبُرْنُسَ وَيَلْبَسُ الْمَطَارِفَ وَيَرْكَبُ الْخَيْلَ وَيُغْشَى السُّلْطَانَ غَيْرَ أَنَّكَ كُنْتَ إِذَا أَفْضَيْتَ أَمْضَيْتَ إِلَى قُرَّةِ عَيْنٍ "

5805- Gaylân der ki: Mutarrif, pelerin giyer, saf ipekten yapılmış giysi giyer, ata biner ve sultana yakın olurdu. Ancak onun yanına vardığında sevdiğin birinin yanma vardığını anlardın.[3]

٥٨٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّرْقِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ، عَنْ حَزْمٍ، عَنْ حَوْشَبٍ، عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: " الْمُؤْمِنُ يُدَاوِي دِينَهُ بِثِيَابِهِ "

5806- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Mümin dinini giysisiyle iyileştirir."[4]

٥٨٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ قَالَ: قُلْتُ لِمُحَمَّدٍ يَعْنِي ابْنَ سِيرِينَ كَانُوا يَلْبَسُونَ الْخَزَّ قَالَ: " كَانُوا يَلْبَسُونَهُ وَيَكْرَهُونَهُ وَيَرْجُونَ رَحْمَةَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

5807- İbn Avn der ki: Muhammed b. Sîrîn'e: "(Sahabe) ipek karışımı elbise giyerler miydi?" diye sorunca: "Onu giyerler, ama hoş görmezlerdi ve

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/156).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] İsnâdı sahihtir. İbn Sa'd, *Tabakât* (7/144).

[4] Ravileri güvenilirdir.

(bundan dolayı) Allah'ı rahmetini umarlardı" cevabını verdi.[1]

٥٨٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ سَعْدٍ الزُّهْرِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: هَذِهِ كُتُبُ جَدِّي عَبْدِ اللهِ بْنِ سَعْدٍ فَقَرَأْتُ فِيهَا، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ قَالَ: قُلْتُ لِمَالِكِ بْنِ أَنَسٍ " فَرَأَيْتُ عَلَيْهِ طَيْلَسَانًا طَوَارِي وَقُلْنُسُوَةً مُسَرْبَلَةً وَثِيَابًا مَرْوِيَّةً خِيَارًا، وَفِي بَيْتِهِ وَسَائِدَ وَأَصْحَابُهُ عَلَيْهَا قُعُودٌ " فَقُلْتُ يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ هَذَا الَّذِي أَرَاكَ بِهِ أَشَيْءٌ أَحْدَثْتَهُ أَوْ شَيْءٌ رَأَيْتَ عَلَيْهِ النَّاسَ قَالَ: لَا بَلْ شَيْءٌ رَأَيْتُ عَلَيْهِ النَّاسَ

5808- Hâlid b. Hidâş der ki: Mâlik b. Enes'in üzerinde desenli bir hırka, başını iyice saran bir takke ve Merv yapımı güzel giysiler ve evinde de minderler gördüm. Arkadaşları da bu minderlerin üzerine oturmuştu. Ona: "Ey Ebû Abdillah! Bu gördüğüm şeyler senin kendince çıkardığın yeni şeyler mi, yoksa daha öncekilerin de böyle yaptığını mı gördün?" dediğimde. Mâlik b. Enes: "Hayır, önceki insanların böyle yaptığını gördüm" karşılığını verdi.[2]

٥٨٠٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَنَدِيُّ، ثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ الدِّمْيَاطِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ يُوسُفَ التِّنِّيسِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ أَنَسٍ يَقُولُ: " مَا أَدْرَكْتُ فُقَهَاءَ بَلَدِنَا إِلَّا وَهُمْ يَلْبَسُونَ الثِّيَابَ الْحِسَانَ "

5809- Mâlik b. Enes der ki: "Ülkemizdeki fakihlere (din âlimlerine) yetiştiğimde onların güzel elbiseler giydiğini gördüm."[3]

٥٨١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ الْعَتَكِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الْخَفَّافُ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ السَّرَّاجُ، ثَنَا أَبُو مَنْصُورٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ الضُّبَعِيُّ، ثَنَا أَبُو عَمْرٍو أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَبِي قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ مُعَاوِيَةَ، وَسُلَيْمَانَ بْنَ حَرْبٍ، إِلَى جَانِبِهِ يَقُولُ: خَرَجَ اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ

---

[1] İsnâdı sahihtir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/155).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] İsnâdı zayıftır.

يَوْمًا فَقَوَّمُوا ثِيَابَهُ وَدَابَّتَهُ وَخَاتَمَهُ، وَمَا كَانَ عَلَيْهِ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ أَلْفِ دِرْهَمٍ إِلَى عِشْرِينَ أَلْفًا، فَقَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ: " خَرَجَ شُعْبَةُ يَوْمًا فَقَوَّمُوا حِمَارَهُ وَسَرْجَهُ وَلِجَامَهُ بِثَمَانِيَةَ عَشَرَ دِرْهَمًا إِلَى عِشْرِينَ دِرْهَمًا "

5810- Muhammed b. Muâviye, Süleymân b. Harb yanındayken şöyle dedi: "Leys b. Sa'd bir gün çıkınca giysilerine, bineğine ve yüzüğüne değer biçtiler. Bunlar on sekiz bin dirhem ile yirmi bin dirhem arasında bir değerdeydi." Süleymân b. Harb ekledi: "Bir gün Şu'be çıkınca onun merkebine, merkebin semerine ve yularına değer biçtiler, on ile yirmi dirhem arasında bir değerdeydi."[1]

٥٨١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ بَالَوَيْهِ، ثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ ثَابِتٍ يَقُولُ: " رَأَيْتُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ فِي طَرِيقِ مَكَّةَ فَقَوَّمْتُ كُلَّ شَيْءٍ عَلَيْهِ حَتَّى نَعْلَيْهِ دِرْهَمٌ وَأَرْبَعَةُ دَوَانِقَ " وَرُوِيَ مِثْلُهُ عَنْ يُوسُفَ بْنِ أَسْبَاطٍ، عَنْ سُفْيَانَ

5811- Ali b. Sâbit der ki: "Mekke yolunda Süfyân es-Sevrî'yi gördüm ve ayakkabılarına kadar üzerindeki her şeye bir değer biçtim, bir dirhem, dört dânik tuttular."[2]

Aynı hadis, Yûsuf b. Esbât kanalıyla Süfyân'dan rivayet edildi.

٥٨١٢ - وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ ثَابِتٍ يَقُولُ: " لَوْ أَنَّ مَعَكَ فِلْسَيْنِ وَكُنْتَ تُرِيدُ أَنْ تَتَصَدَّقَ ثُمَّ اسْتَقْبَلَكَ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَأَنْتَ لَا تَعْرِفُهُ لَظَنَنْتَ أَنَّهُ لَا يَمْنَعُ مِنْ أَنْ يَضَعَهُمَا فِي كَفِّهِ "

5812- Ali b. Sâbit der ki: "Yanında iki kuruş olsa ve bunları tasadduk etmek isterken karşına Süfyan çıksa, sen de onu tanımasan, onun bu sadakayı kabul edeceğini düşünürdün."[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Nuaym, *Hilye* (6/378).

[3] İsnâdı hasendir.

فَصْلٌ فِي كَرَاهِيَةِ الْوَسَخِ فِي الثَّوْبِ

Giysideki Kirin Keraheti

٥٨١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، وَأَحْمَدُ بْنُ عِيسَى، ثَنَا بِشْرُ بْنُ بَكْرٍ، ثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ حَسَّانِ بْنِ عَطِيَّةَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: أَتَانَا رَسُولُ اللهِ ﷺ زَائِرًا فِي مَنْزِلِنَا فَرَأَى رَجُلًا شَعِثًا فَقَالَ: " أَمَا كَانَ هَذَا يَجِدُ مَا يُسَكِّنُ بِهِ رَأْسَهُ فَرَأَى رَجُلًا عَلَيْهِ ثِيَابٌ وَسِخَةٌ فَقَالَ: أَمَا كَانَ هَذَا يَجِدُ مَا يَغْسِلُ بِهِ ثِيَابَهُ "

5813- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün evimizde bizi ziyaret etti ve saçları dağınık bir adam görüp: *"Bu adam saçlarını düzeltecek bir şey bulamamış mı acaba?"* buyurdu. Bir de üzerinde kirli elbiseler bulunan başka bir adam görünce: *"Bu adam elbisesini yıkayacak bir şey bulamamış mı?"* buyurdu.[1]

٥٨١٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ التَّنُوخِيُّ، ثَنَا بِشْرُ بْنُ بَكْرٍ، حَدَّثَنِي الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي حَسَّانُ بْنُ عَطِيَّةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ: حَدَّثَنِي جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: مَا كَانَ يَجِدُ هَذَا فِي الْمَوْضِعَيْنِ

5814- Bu hadis başka bir kanalla Câbir b. Abdillah'tan: *"Bu adam... bulamıyor mu?"* şeklinde nakledilmiştir.[2]

٥٨١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا الْحُسَيْنُ الْحُجَاجِيُّ، ثَنَا أُسَامَةُ بْنُ عَلِيٍّ الرَّازِيُّ، بِمِصْرَ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ خَالِدِ بْنِ نَجِيحٍ، ثَنَا أَبِي، ثَنَا ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَسِخًا قَطُّ كَانَ يُحِبُّ الدُّهْنَ غِبًّا وَيُرَجِّلُ رَأْسَهُ وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ اللهَ يُبْغِضُ الْوَسَخَ وَالشَّعَثَ "

5815- Hz. Âişe der ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) hiçbir zaman kirli

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/332 (4062) ve Nesâî (8/183-184).

[2] Ravileri güvenilirdir.

görmedim. Bolca yağ sürünmeyi sever, saçlarını tarardı ve: *"Allah kirli ve saçı başı dağınık olanları sevmez"* derdi.[1]

فَصْلٌ فِي كَرَاهِيَةِ لُبْسِ الشُّهْرَةِ مِنَ الثِّيَابِ فِي النِّفَاسَةِ أَوْ فِي الْخَسَاسَةِ

Meşhur Olmaya Yarayan Güzel veya Eski Elbise Giymek

٥٨١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّنْعَانِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ رَجُلٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: " مَنْ لَبِسَ ثَوْبَ شُهْرَةٍ فِي الدُّنْيَا أَلْبَسَهُ اللهُ ذُلًّا يَوْمَ الْقِيَامَةِ " قَالَ الشَّيْخُ: هَذَا مَوْقُوفٌ وَمُنْقَطِعٌ

5816- İbn Ömer der ki: "Dünyada iken gösteriş giysisi giyen kişiye kıyamet gününde Yüce Allah zilleti giydirir."[2]

Beyhakî, hadisin mevkuf, senedinin munkatı (kopuk) olduğunu söylemiştir.

٥٨١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، ثَنَا أَبُو النَّضْرِ، عَنْ شَرِيكٍ، عَنْ عُثْمَانَ، عَنْ مُهَاجِرٍ الشَّامِيِّ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ لَبِسَ ثَوْبَ شُهْرَةٍ فِي الدُّنْيَا أَلْبَسَهُ اللهُ ثَوْبَ مَذَلَّةٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

5817- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Dünyada iken gösteriş giysisi giyen kişiye kıyamet gününde Yüce Allah zillet giysisi giydirir."*[3]

٥٨١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، وَغَيْرُهُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ هَارُونَ، مِنْ كِتَابِهِ

---

[1] İsnâdı çok zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/80-81 (19979) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/312).

[3] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/314 (4029) ve İbn Mâce 2/1192 (3606).

أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ : " نَهَى عَنِ الشُّهْرَتَيْنِ أَنْ يَلْبَسَ الثِّيَابُ الْحَسَنَةُ الَّتِي يُنْظَرُ إِلَيْهِ فِيهَا أَوِ الزِّينَةَ أَوِ الرَّثَّةَ الَّتِي يُنْظَرُ إِلَيْهِ فِيهَا "

5818- Saîd b. Hârûn'un, kitabından naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iki şöhreti yasakladı. Kişinin herkesin bakması için güzel giysiler giymesini, süsler takmasını veya eski giysiler giymesini.[1]

٥٨١٩ - قَالَ عمرو: وَبَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " أَمْرًا بَيْنَ أَمْرَيْنِ وَخَيْرُ الْأُمُورِ أَوْسَاطُهَا " هَذَا مُرْسَلٌ وَقَدْ رُوِيَ النَّهْيُ عَنِ الشُّهْرَتَيْنِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ بِإِسْنَادٍ مَجْهُولٍ مَوْصُولًا

5819- Amr (b. el-Hâris)'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İki iş arasında ortayı bul. İşlerin en hayırlısı (ifrat ve tefritten uzak) orta yollu olandır."*[2]

Bu, mürsel bir rivayet olup iki şöhreti yasakladığına dair bir rivayet, meçhûl bir isnâd ile ancak mevsûl olarak rivayet olunmuştur.↓

٥٨٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي رَوْحُ بْنُ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ، ثَنَا وَكِيعُ بْنُ مُحْرِزٍ الشَّامِيُّ، حَدَّثَنِي عُثْمَانُ بْنُ الْجَهْمِ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ لَبِسَ ثَوْبَ شُهْرَةٍ أَعْرَضَ اللهُ عَنْهُ حَتَّى يَضَعُهُ "

5820- Ebû Zer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim şöhret giysisini giyerse, o giysiyi çıkarana kadar Allah ondan yüz çevirir"* buyurdu.[3]

٥٨٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ تَمِيمٍ الْقَنْطَرِيُّ، ثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ مُحَمَّدُ بْنُ الْهَيْثَمِ الْقَاضِي، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، ثَنَا مَخْلَدُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَرْمَلَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَزِيدِ بْنِ ثَابِتٍ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ : نَهَى عَنِ الشُّهْرَتَيْنِ، فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللهِ

---

[1] Ravileri güvenilirdir ve hadis mürseldir. Hatîb, *el-Câmi* 1/382 (2884).

[2] İsnâdı mürseldir. Hatîb, *el-Câmi* 1/382 (885).

[3] İsnâdmda sakınca yoktur. İbn Mâce 2/1193 (3608.

وَمَا الشُّهْرَتَانِ قَالَ: " رِقَّةُ الثِّيَابِ وَغِلَظُهَا وَلِينُهَا وَخُشُونَتُهَا وَطُولُهَا وَقِصَرُهَا وَلَكِنْ سَدَادٌ فِيمَا بَيْنَ ذَلِكَ وَاقْتِصَادٌ " قَالَ الشَّيْخُ: " أَبُو نُعَيْمٍ هَذَا لَا نَعْرِفُهُ "

5821- Ebû Hureyre ile Zeyd b. Sâbit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) iki şöhreti yasaklayınca sahabe: "Ey Allah'ın Resûlü! İki şöhret nedir?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle cevap verdi: *"Elbisenin ince ve kalın olması, yumuşak ve sert olması, uzun veya kısa olmasıdır. Ancak bu ikisi arasında doğru olanı orta yollu olanıdır."*[1]

Beyhakî der ki: İsnâdındaki Ebû Nuaym'ı tanımıyoruz.

٥٨٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، ثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ جَرِيرٍ قَالَ: " إِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْتَسِيَ وَهُوَ عَارٍ يَعْنِي الثِّيَابَ الرِّقَاقَ "

5822- Câbir der ki: "Kişi, (ince elbiseler) giyinir, ancak çıplaktır."[2]

فَصْلٌ فِيمَا كَانَ يَلْبَسُهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنَ الثِّيَابِ وَمَا كَانَ يَخْتَارُ لُبْسَهُ وَيَرْغَبُ فِيهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Giydiği ve Giymeyi Tercih Ettiği Elbiseler

٥٨٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّاغَانِيُّ، ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، ثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: " كَانَ أَحَبُّ الثِّيَابِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنْ يَلْبَسَهَا الْحِبَرَةَ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ مُعَاذِ بْنِ هِشَامٍ

5823- Enes der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) en çok (pamuk veya ketenden yapılmış) çizgili olan giysileri severdi."[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı hasen mevkuftur.

[3] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir.

Buhârî[1] ve Müslim bu hadisi *Sahîh*'te Muâz b. Hişâm'dan rivayet ettiler.

٥٨٢٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا يَعْقُوبُ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: جَاءَتِ امْرَأَةٌ بِبُرْدَةٍ، فَقَالَ سَهْلٌ تَدْرُونَ مَا الْبُرْدَةُ؟ قَالُوا: نَعَمْ، هَذِهِ الشَّمْلَةُ مَنْسُوجٌ فِي حَاشِيَتِهَا، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي نَسَجْتُ هَذِهِ بِيَدِي أَكْسُوكَهَا فَأَخَذَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ مُحْتَاجًا إِلَيْهَا فَخَرَجَ إِلَيْنَا وَإِنَّهَا لَإِزَارُهُ فَمَسَّهَا رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ اكْسُنِيهَا؟ قَالَ: " نَعَمْ " فَجَلَسَ مَا شَاءَ اللهُ فِي الْمَجْلِسِ، ثُمَّ رَجَعَ فَطَوَاهَا، ثُمَّ أَرْسَلَ بِهَا إِلَيْهِ، فَقَالَ لَهُ الْقَوْمُ: مَا أَحْسَنْتَ سَأَلْتَهَا إِيَّاهُ وَقَدْ عَرَفْتَ أَنَّهُ لَا يَرُدُّ سَائِلًا، فَقَالَ الرَّجُلُ: وَاللهِ مَا سَأَلْتُهُ إِلَّا لِتَكُونَ كَفَنِي يَوْمَ أَمُوتُ، قَالَ سَهْلٌ: فَكَانَ كَفَنَهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ قُتَيْبَةَ

وَرَوَيْنَا عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: " كُنْتُ أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَعَلَيْهِ بُرْدٌ غَلِيظُ الْحَاشِيَةِ فَأَدْرَكَهُ أَعْرَابِيٌّ فَجَبَذَ رِدَاءَهُ "

وَرَوَيْنَا فِي حَدِيثِ أَبِي جُحَيْفَةَ فَخَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي حُلَّةٍ حَمْرَاءَ شَهْرًا "

وَرَوَيْنَا فِي حَدِيثِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، " رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِي حُلَّةٍ حَمْرَاءَ لَمْ أَرَ شَيْئًا قَطُّ أَحْسَنَ مِنْهُ، وَالْحُلَّةُ ثَوْبَانِ إِزَارٌ وَرِدَاءٌ وَلَا يَكُونُ فِيهَا قَزٌّ "

وَرَوَيْنَا مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: " صَنَعْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ بُرْدَةً سَوْدَاءَ فَلَبِسَهَا فَلَمَّا عَرَقَ فِيهَا وَجَدَ رِيحَ الصُّوفِ فَقَذَفَهَا قَالَ: وَأَحْسِبُهُ قَالَ: وَكَانَ يُعْجِبُهُ الرِّيحُ الطَّيِّبَةُ "

وَرَوَيْنَا عَنْ أَبِي تَمِيمَةَ الْهُجَيْمِيُّ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: " أَتَيْنَا النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ مُحْتَبٍ بِشَمْلَةٍ وَقَدْ وَقَعَ هُدْبُهَا عَلَى قَدَمَيْهِ "

وَرَوَيْنَا عَنْ أَبِي رِمْثَةَ قَالَ: " انْطَلَقْتُ مَعَ أَبِي نَحْوَ النَّبِيِّ ﷺ فَرَأَيْتُ عَلَيْهِ بُرْدَيْنِ أَخْضَرَيْنِ " قَالَ الشَّيْخُ: " وَقَدْ ذَكَرْنَا أَسَانِيدَ هَذِهِ الْأَحَادِيثِ فِي كِتَابِ السُّنَنِ وَغَيْرِهِ "

5824- Ebû Hâzım'ın bildirdiğine göre Sehl b. Sa'd: "Bir kadın bir bürde getirdi" dedikten sonra: "Bürdenin ne olduğunu biliyor musunuz?" diye

---

[1] Buhârî, *libâs* (41) ve Müslim, *libâs* (32).

sordu. Yanındakiler: "Evet. Kenarları işlenmiş kumaştır" cevabını verince, Sehl şöyle devam etti: Kadın: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunu sana giydirmek için kendi elimle dokudum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu bürdeye ihtiyacı olduğu için onu aldı ve beline sararak yanımıza çıktı. Orada olan bir adam bürdeye dokunup: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunu bana ver" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Olur"* buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir müddet mecliste oturduktan sonra geri dönüp bürdeyi dürdü ve adama yolladı. Oradakiler adama: "Bunu Resûlullah'tan istemekle iyi etmedin. Halbuki Hz. Peygamber'in isteyeni geri çevirmediğini biliyorsun" deyince, adam: "Vallahi, onu vefat edince kefenim olması için istedim" karşılığını verdi. Sehl: "Bu bürde adamın kefeni oldu" dedi.[1]

Buhârî[2] bu hadisi *Sahîh*'te Kuteybe'den rivayet etti.

Enes b. Mâlik'ten bize bildirdiğine göre şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber yürürken üzerinde kalın bir bürde vardı. Bir bedevi gelip onu ridasından çekti."

Ebû Cuhayfe'den bize bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir ay boyunca sahabenin yanma kırmızı bir hulleyle çıktı.

Bize bildirdiğine göre Berâ b. Âzib der ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) kırmızı bir hulle giymişken gördüm, ondan daha güzelini görmemiştim. Hulle, izar (alt giysi) ve rida (üst giysi) olmak üzere iki parçadır ve içinde necis bir şey (eklenti) olmaz.

Başka bir yolla bize bildirdiğine göre Hz. Âişe şöyle dedi: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) siyah bir bürde yaptım ve onu giydi. Terleyince onda yün kokusu olduğunu görünce ise çıkarıp attı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) güzel kokuyu severdi."

Temîm el-Huceymî'den bize bildirdiğine göre Câbir: "Bir kumaşa sarılmış olan Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gittiğimizde, kumaşın bir ucunun ayağının üzerine düşmüş olduğunu gördük" dedi.

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî, *libâs* (40).

Bize bildirdiğine göre Ebû Rimse: "Babamla beraber Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) doğru gittim ve onun üzerinde yeşil iki bürde gördüm" dedi.

Beyhakî der ki: Bu hadislerin senedlerini *Sünen* ve başka kitaplarda aktardık.

٥٨٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي حَامِدٍ الْمُقْرِئُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، ثَنَا عَبْدُ الْمُؤْمِنِ بْنُ خَالِدٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ بُرَيْدَةَ قَالَ: سَمِعْتُ أُمَّ سَلَمَةَ، زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ تَقُولُ: " مَا كَانَ شَيْءٌ أَحَبَّ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنَ الْقَمِيصِ " وَكَذَلِكَ رَوَاهُ ابْنُ مُوسَى، عَنْ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ

5825- Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) hanımı Ümmü Seleme der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellam) on fazla hoşuna giden giysi gömlek idi."[1]

İbn Mûsa bu hadisi Abdulmümin'den bu şekilde rivayet etti.

٥٨٢٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ، ثَنَا أَبُو تُمَيْلَةَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الْمُؤْمِنِ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: " لَمْ يَكُنْ ثَوْبٌ أَحَبَّ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنَ الْقَمِيصِ "

5826- Ümmü Seleme der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) on fazla hoşuna giden giysi (uzun) gömlek idi."[2]

٥٨٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا النُّفَيْلِيُّ، وَأَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثَنَا زُهَيْرٌ، ثَنَا عُرْوَةُ بْنُ عَبْدِ اللهِ قَالَ: النُّفَيْلِيُّ بْنُ قُشَيْرٍ أَبُو مُهَلِّلٍ الْجُعْفِيُّ، حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ قُرَّةَ، حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي رَهْطٍ مِنْ مُزَيْنَةَ فَبَايَعْنَاهُ وَإِنَّ قَمِيصَهُ لَمُطْلَقُ الْأَزْرَارِ، قَالَ: فَبَايَعْنَاهُ ثُمَّ أَدْخَلْتُ يَدِي فِي جَيْبِ قَمِيصِهِ فَمَسَسْتُ الْخَاتَمَ " قَالَ عَمْرٌو: فَمَا رَأَيْتُ مُعَاوِيَةَ وَلَا ابْنَهُ إِلَّا مُطْلِقِي أَزْرَارِهِمَا فِي شِتَاءٍ وَلَا حَرٍّ وَلَا يَزَرَانِ أَزْرَارَهُمَا أَبَدًا

---

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/237 (1762).

[2] Raviler arasında meçhuller vardır. Ebû Dâvud 4/312 (4026) ve Tirmizî 4/238 (1763).

5827- Muâviye b. Kurre'nin bildirdiğine göre babası şöyle dedi: "Müzeyne kabilesinden bir heyetle Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip biat ettik. O sırada gömleğinin düğmesi iliklenmemişti. Biat ettikten sonra elimi gömleğin içine sokup peygamberlik mührüne dokundum."[1]

Amr der ki: Ne Muâviye'yi ne de babasını kışın olsun yazın olsun gömleklerinin düğmelerinin ilikli olduğunu hiç görmedim.

٥٨٢٨ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ بِشْرِ بْنِ الْمُتَوَكِّلِ، ثَنَا عَاصِمٌ، ثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، ثَنَا عُرْوَةُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ قُشَيْرٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: " أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي رَهْطٍ مِنْ مُزَيْنَةَ فَبَايَعْنَاهُ، فَرَأَيْتُهُ مُطْلِقَ الْقَمِيصِ فَأَدْخَلْتُ يَدِي فِي جَيْبِهِ فَمَسَسْتُ الْخَاتَمَ، قَالَ: فَمَا رَأَيْتُ مُعَاوِيَةَ وَلَا ابْنَهُ فِي شِتَاءٍ وَلَا صَيْفٍ إِلَّا مُطْلِقٌ قَمِيصِهِمَا "

5828- Muâviye b. Kurre'nin bildirdiğine göre babası şöyle dedi: "Müzeyne kabilesinden bir heyetle Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip biat ettik. O sırada gömleğinin düğmesi iliklenmemişti. Biat ettikten sonra elimi gömleğin içine sokup peygamberlik mührüne dokundum."[2]

(Amr) der ki: Ne Muâviye'yi, ne de babasını kışın olsun, yazın olsun gömleklerinin düğmelerinin ilikli olduğunu hiç görmedim.

٥٨٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّغَانِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَيُّوبَ قَالَ: " كَانَتِ الشُّهْرَةُ فِيمَا مَضَى فِي تَذْيِيلِهَا فَالشُّهْرَةُ الْيَوْمَ فِي تَقْصِيرِهَا "

5829- Eyyûb der ki: "Daha önce giysiyi uzatmak gösteriş sayılırken, bu gün kısaltmak gösteriş sayılıyor."[3]

٥٨٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ ثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ دَلُّوَيْهِ، ثَنَا فَتْحُ بْنُ الْحَجَّاجِ، ثَنَا حَفْصُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/342 (4082)

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/84 (19992).

زِيَادٍ الْأَفْرِيقِيُّ، عَنِ الْأَغَرِّ أَبِي مُسْلِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ السُّوقَ فَقَعَدَ إِلَى الْبَزَّازِينَ فَاشْتَرَى سَرَاوِيلَ بِأَرْبَعَةِ دَرَاهِمَ قَالَ: وَكَانَ لِأَهْلِ السُّوقِ رَجُلٌ يَزِنُ بَيْنَهُمُ الدَّرَاهِمَ يُقَالُ لَهُ فُلَانٌ الْوَزَّانُ قَالَ: فَجِيءَ بِهِ يَزِنُ ثَمَنَ السَّرَاوِيلِ فَقَالَ: لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اتَّزِنْ وَأَرْجِحْ " فَقَالَ لَهُ الْوَزَّانُ: هَذَا الْقَوْلُ مَا سَمِعْتُهُ مِنْ أَحَدٍ مِنَ النَّاسِ فَمَنْ هَذَا الرَّجُلُ؟ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: قُلْتُ: حَسْبُكَ مِنَ الرَّهْنِ وَالْجَفَاءِ فِي دِينِكَ أَنْ لَا تَعْرِفَ نَبِيَّكَ قَالَ: فَقَالَ: هَذَا رَسُولُ اللهِ فَأَخَذَهَا لِيُقَبِّلَهَا يَعْنِي يَدَهُ فَجَذَبَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ وَقَالَ: " مَهْ إِنَّمَا يَفْعَلُ هَذَا الْأَعَاجِمُ بِمُلُوكِهَا وَإِنِّي لَسْتُ بِمَلِكٍ، وَإِنَّمَا أَنَا رَجُلٌ مِنْكُمْ " قَالَ: ثُمَّ جَلَسَ فَاتَّزَنَ الدَّرَاهِمَ وَأَرْجَحَ كَمَا أَمَرَهُ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ: فَلَمَّا انْصَرَفْنَا تَنَاوَلْتُ السَّرَاوِيلَ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ لِأَحْمِلَهَا عَنْهُ فَمَنَعَنِي وَقَالَ: صَاحِبُ الشَّيْءِ أَحَقُّ بِحَمْلِهِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ ضَعِيفًا يَعْجِزُ عَنْهُ فَيُعِينَهُ عَلَيْهِ أَخُوهُ الْمُسْلِمُ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّكَ لَتَلْبَسُ السَّرَاوِيلَ؟ قَالَ: نَعَمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَفِي السَّفَرِ وَالْحَضَرِ، قَالَ الْأَفْرِيقِيُّ: فَشَكَكْتُ فِي قَوْلِهِ مَعَ أَهْلِهِ إِنِّي أُمِرْتُ بِالتَّسَتُّرِ فَلَمْ أَجِدْ ثَوْبًا بِأَسْتَرَ مِنَ السَّرَاوِيلِ

5830- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile çarşıya girince, manifaturacıların yanında oturup dört dirheme şalvarlar aldı. Çarşı halkından bir kişi dirhemleri tartardı ve buna tartıcı derlerdi. Şalvarların bedeli olan dirhemleri tartmak için getirilince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Tart ve tarttığın şey (dirhemler) ağır gelsin"* buyurdu. Tartıcı: "Bu sözü hiç kimseden duymamıştım, bu adam kim?" deyince, ben: "Dinin konusunda cefa ve ahmaklıktan sana bu kadarı yeter. Peygamberini tanımıyor musun?" karşılığını verdim. Adam: "Bu, Allah'ın Resûlüdür" deyip onun elini öpmek için tuttu ancak Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) elini çekip: *"Yavaş ol! Bunu Acemler krallarına yaparlar. Ben ise kral değilim. Ben sizden biriyim"* buyurdu. Adam sonra oturup Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) emrettiği şekilde dirhemleri tarttı. Oradan ayrılınca ben şalvarları Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) alıp taşımak için davrandım, ancak Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana engel oldu ve: *"Bir şeyin sahibi onu taşımaya daha layıktır. Ancak zayıfsa ve taşıyamayacak durumdaysa, Müslüman kardeşi ona yardım edebilir"* buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Şalvarları giyiyor musun?" diye sorunca: *"Evet, gece, gündüz, yolculukta ve mukimken giyiyorum"* buyurdu.

Afrîkî der ki: *"Ailemle birlikteyken örtünmem emredildi. Şalvardan daha iyi örten bir şey bulamadım"* sözünü söyleyip söylemediğinden emin değilim.[1]

٥٨٣١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ هُوَ ابْنُ مُوسَى، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ مُسْلِمٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ جَلَسَ عِنْدَ الْكَعْبَةِ فَضَمَّ رِجْلَيْهِ وَوَصَفَهُ عُبَيْدُ اللهِ وَاحْتَبَى بِيَدِهِ"

5831- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Kâbe'nin yanında oturup ayaklarını birbirine bitiştirip dikti (Ubeydullah nasıl yaptığını da gösterdi) ve elleriyle de tutarak oturdu.[2]

فَصْلٌ فِي الْعَمَائِمِ

Sarıklar

٥٨٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنُ دَلُّوَيْهِ الدَّقَّاقُ، ثَنَا أَبُو الْأَزْهَرِ أَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ بْنِ مَنِيعٍ، ثَنَا أَرْطَأَةُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا شَرِيكٌ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ حَكِيمٍ، أَنَا شَرِيكٌ، عَنْ عَمَّارٍ الدُّهْنِيِّ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ مَكَّةَ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ سَوْدَاءُ " وَفِي رِوَايَةِ الْعَلَوِيِّ دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَكِيمٍ الْأَزْدِيِّ

5832- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre fetih günü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke'ye girdiğinde başında siyah bir sarık vardı.[3]

(Ebu'l-Hasan) el-Alevî'nin rivayetinde hadis: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke'nin fethedildiği gün..." şeklindedir.

---

[1] İsnâdı zayıftır. Heysemî, *Mecma* (5/121)

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] Ravileri güvenilirdir.

Müslim[1] bu hadisi Ali b. Hakîm el-Ezdî'den rivayet etti.

٥٨٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ بَحْرٍ الْبُرِّيُّ، ثَنَا أَبِي، ثَنَا حَكَّامُ بْنُ سَالِمٍ الرَّازِيُّ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ سَائِقٍ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي مُعَاوِيَةَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: " كَانَتْ عِمَامَةُ رَسُولِ اللهِ ﷺ سَوْدَاءَ يَوْمَ ثَنِيَّةِ الْحَنْظَلِ وَذَلِكَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ "

5833- Câbir b. Abdillah der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Hendek savaşında Hanzal tepesinde durduğu zaman taktığı sarık siyahtı."[2]

٥٨٣٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ السَّلَامِ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَنَا وَكِيعٌ قَالَ: وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا وَكِيعٌ، عَنْ مُسَاوِرٍ الْوَرَّاقِ قَالَ: " وَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ سَوْدَاءُ قَدْ أَرْخَى طَرَفَيْهَا بَيْنَ كَتِفَيْهِ"

5834- Musâvir el-Varrâk der ki: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) siyah bir sarık takmış iki ucunu omuzları arasma bırakmış bir şekilde görür gibiyim."[3]

٥٨٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو عَمْرِو بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، فَذَكَرَهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ، وَالْحُلْوَانِيِّ، غَيْرَ أَنَّ الْحُلْوَانِيَّ قَالَ: فِي رِوَايَتِهِ عَلَى الْمِنْبَرِ وَلَمْ يَقُلْهُ أَبُو بَكْرٍ.

5835- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[4]

Müslim[5] bu hadisi *Sahîh*'te Ebû Bekr ve Hulvânî'den rivayet etti. Ancak Huvlânî'nin rivayetinde hadis: "Minberdeyken görür gibiyim" derken Ebû Bekr'de bu ibare yoktur.

---

[1] Müslim, *hac* (990).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] İsnâdı hasendir ve hadis sahihtir.

[4] İsnâdı hasendir ve hadis sahihtir.

[5] Müslim, *hac* (453).

٥٨٣٦ - وَرَوَاهُ أَبُو مَعْمَرٍ الْهُذَلِيُّ، عَنْ أَبِي أُسَامَةَ فَقَالَ: وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ سَوْدَاءُ حرقانية قَدْ أَرْخَى عَلَيْهِ طَرَفَيْهَا بَيْنَ كَتِفَيْهِ، وَقَالَ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ. أَخْبَرَنَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْحَافِظُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، ثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ الْهُذَلِيُّ، فَذَكَرَهُ

5836- Ebû Ma'mer el-Huzelî bu hadisi Ebû Usâme'den: "Üzerinde harkânî siyah bir sarık vardı ve iki ucunu omuzları arasına bırakmıştı. Bu, Mekke'nin fethedildiği gündü" şeklinde nakledilmiştir.[1]

٥٨٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَخْتَوَيْهِ، ثَنَا أَبُو يَحْيَى بْنُ أَبِي مَسَرَّةَ الْمَكِّيُّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْكَارِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ: " إِذَا اعْتَمَّ سَدَلَ عِمَامَتَهُ بَيْنَ كَتِفَيْهِ " قَالَ عَبْدُ اللهِ: وَرَأَيْتُ الْقَاسِمَ وَسَالِمَ يَفْعَلَانِ ذَلِكَ، قَالَ نَافِعٌ: رَأَيْتُ عَبْدَ اللهِ يَسْدِلُ عِمَامَتَهُ مِنْ خَلْفِ. تَابَعَهُ أَبُو مُصْعَبٍ، عَنِ الدَّرَاوَرْدِيِّ

5837- İbn Ömer der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sarık sarınca onu omuzları arasına sarkıtırdı." Ubeydullah ekledi: "Kâsım (b. Muhammed) ve Sâlim'in de böyle yaptığını gördüm." Nâfi der ki: "Abdullah (b. Ömer)'in sarığını arkadan sarkıttığını gördüm."[2]

Ebû Mus'ab hadisi Derâverdî'den rivayet ederek ona mutabaat etmiştir.

٥٨٣٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا الْمُعْمَرُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، حَدَّثَنِي أَبُو كَامِلٍ، ثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ الْبَرَاءُ، ثَنَا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ السَّلَامِ قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ عُمَرَ كَيْفَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَعْتَمُّ قَالَ: " كَانَ يُدِيرُ الْعِمَامَةَ عَلَى رَأْسِهِ وَيَغْرِزُهَا مِنْ وَرَائِهِ وَيُرْسِلُ لَهَا ذُؤَابَةً بَيْنَ كَتِفَيْهِ "

5838- Ebû Abdisselâm der ki: İbn Ömer'e: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nasıl sarık sarardı?" diye sorunca: "Sarığı başının etrafında dolar ve arkadan

---

[1] **Ravileri güvenilirdir. Nesâî (8/211).**

[2] **İsnâdında sakınca yoktur ve hadis hasendir. Tirmizî 4/225 (1726).**

bağlar, ucunu da omuzları arasından sarkıtırdı" cevabını verdi.[1]

٥٨٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُثْمَانَ الْغَطَفَانِيُّ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ خَرَّبُوذٍ، ثَنَا شَيْخٌ، مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَوْفٍ يَقُولُ: " عَمَّمَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ فَسَدَلَهَا بَيْنَ يَدَيَّ وَمِنْ خَلْفِي "

5839- Abdurrahman b. Avf der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana sarık sardı, uçlarının birini önüme, diğerini de arkama sarkıttı."[2]

٥٨٤٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عُثْمَانُ بْنُ عَطَاءٍ الْخُرَاسَانِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَجُلًا أَتَى ابْنَ عُمَرَ وَهُوَ فِي مَسْجِدِ مِنًى فَسَأَلَهُ عَنْ إِرْخَاءِ طَرَفِ الْعِمَامَةِ فَقَالَ لَهُ عَبْدُ اللهِ، إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ بَعَثَ سَرِيَّةً وَأَمَّرَ عَلَيْهَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَوْفٍ وَعَقَدَ لِوَاءً فَذَكَرَ الْحَدِيثَ إِلَى أَنْ قَالَ وَعَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ عِمَامَةٌ مِنْ كَرَابِيسٍ مَصْبُوغَةٌ بِسَوَادٍ، فَدَعَاهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَحَلَّ عِمَامَتِهِ، ثُمَّ عَمَّمَهُ بِيَدِهِ وَأَفْضَلَ عِمَامَتِهِ، مَوْضِعُ أَرْبَعِ أَصَابِعَ أَوْ نَحْوِ ذَلِكَ فَقَالَ: " هَكَذَا فَاعْتَمَّ فَإِنَّهُ أَحْسَنُ وَأَجْمَلُ "

5840- Osmân b. Atâ el-Horasânî, babasından bildiriyor: Bir adam, Mina mescidinde olan İbn Ömer'in yanına gitti ve sarığın ucunu sarkıtmayı sordu. İbn Ömer ona şöyle cevap verdi:

"Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir askeri birlik gönderdi ve komutan olarak Abdurrahman b. Avf'ı tayin etti, sancağını da kendisi bağladı." Ravi hadisin devamını zikredip şöyle devam etti: "Abdurrahman b. Avf'ın başında siyaha boyanmış pamuktan dokunmuş bir sarık vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu çağırıp sarığı çözdü, sonra kendi eliyle ona sarığı sardı ve ucunu dört parmak boyuna yakın uzattı. Sonra: *"Sarığı bu şekilde sar. Bu,*

---

[1] İsnâdı zayıftır. Zehebî, *el-Mîzân* (4/548) ve Heysemî, *Mecma* (5/120).

[2] İsnâdı çok zayıftır. Ebû Dâvud 4/341 (4079).

daha güzel ve faziletlidir" buyurdu.[1]

٥٨٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ، وَأَبُو زَكَرِيَّا، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، ثَنَا بَحْرٌ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ: " أَرَأَيْتَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ يَوْمَ عِيدٍ مُعْتَمًّا قَدْ أَرْخَى عِمَامَتَهُ مِنْ خَلْفِهِ

5841- Sâib b. Yezîd der ki: "Bayram günü Ömer b. el-Hattâb'ın sarığının ucunu arkadan sarkıttığını gördüm."[2]

٥٨٤٢ - وَقَالَ إِسْمَاعِيلُ، وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ أَبِي رَزِينٍ قَالَ: شَهِدْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ يَوْمَ عِيدٍ مُعْتَمًّا قَدْ أَرْخَى عِمَامَتَهُ مِنْ خَلْفِهِ وَالنَّاسُ مِثْلُ ذَلِكَ

5842- Ebû Rezîn der ki: "Bayram günü Ali b. Ebî Tâlib'in, sarığının ucunu arkadan sarkıttığını, halkın da aynı şekilde yaptığını gördüm."[3]

٥٨٤٣ - قَالَ إِسْمَاعِيلُ، وَحَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: " رَأَيْتُ وَاثِلَةَ بْنَ الْأَسْقَعِ مُعْتَمًّا قَدْ أَرْخَى عِمَامَتَهُ مِنْ خَلْفِهِ ذِرَاعًا "

5843- Ömer b. Yahyâ şöyle dedi: "Vâsile b. el-Eska'nın, sarığını arkadan bir arşın uzattığını gördüm."[4]

٥٨٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ، وَأَبُو زَكَرِيَّا، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ: " رَأَيْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ مُعْتَمًّا قَدْ أَرْخَى عِمَامَتَهُ مِنْ قِبَلِ ظَهْرِهِ "

5844- Ebû Vâil der ki: "Abdullah b. Ömer'in sarığını sırtına doğru uzattığını gördüm."[5]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hatîb, *el-Câmi* (1/385).

[2] İsnâdında sakınca yoktur.

[3] İsnâdı hasendir.

[4] İsnâdı zayıftır.

[5] Ravileri güvenilirdir.

٥٨٤٥ - قَالَ: وَأَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ: " أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ إِذَا تَعَمَّمَ أَرْخَى عِمَامَتَهُ بَيْنَ كَتِفَيْهِ "

5845- Nâfi'nin bildirdiğine göre İbn Ömer sarık sarınca ucunu omuzlarının arasına uzatırdı.[1]

٥٨٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمنِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: رَأَيْتُ رَجُلًا يَوْمَ الْخَنْدَقِ عَلَى صُورَةِ دِحْيَةَ بْنِ خَلِيفَةَ الْكَلْبِيِّ عَلَى دَابَّةٍ يُنَاجِي رَسُولَ اللهِ ﷺ وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ قَدْ أَسْدَلَهَا خَلْفَهُ فَسَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنْهُ قَالَ: " كَانَ ذَلِكَ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَمَرَنِي أَنْ أَخْرُجَ إِلَى بَنِي قُرَيْظَةَ " وَقَدْ قِيلَ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَخِيهِ، عَنِ الْقَاسِمِ وَقِيلَ غَيْرُ ذَلِكَ

5846- Hz. Âişe der ki: Hendek günü Dıhye b. Halîfe el-Kelbî'ye benzeyen bir adamın bineğinin üzerinden Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile sessizce konuştuğunu gördüm. Başında ucunu ardına uzattığı bir sarık vardı. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesallam) bu adamın kim olduğunu sorduğumda: *"O, Cibril'di. Benî Kureyza'nın üzerine yürümemi emretti"* cevabını verdi.[2]

Hadisin senedi; "Abdullah b. Ömer'den, kardeşinden, Kâsım'dan" şeklinde geldiği gibi başka şekilde de gelmiştir.[3]

٥٨٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَبِيعَةَ، ثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَسْقَلَانِيُّ، عَنْ أَبِي جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ رُكَانَةَ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ رُكَانَةَ صَارَعَ النَّبِيَّ ﷺ فَصَرَعَهُ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ رُكَانَةُ: وَسَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: " فَرْقَ مَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْمُشْرِكِينَ الْعَمَائِمَ عَلَى الْقَلَانِسِ "

5847- Ebû Câfer b. Muhammed b. Ali b. Rukâne'nin babasından bildirdiğine göre Rukâne Resûlullah (sallallahu aleyhi vesallem) ile güreşince, Hz.

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/239).

[2] Abdullah b. Ömer el-Ömerî sebebiyle senedi zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (4/193-194).

[3] Ahmed, Müsned (6/148) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/194).

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu yendi. Rukâne şöyle dedi: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Biz Müslümanlarla müşrikler arasındaki fark, külahların üzerine sarılan sarıklardır."*[1]

٥٨٤٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ الْأَهْوَازِيُّ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ الْحرشِ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ خِرَاشٍ، عَنِ الْعَوَّامِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَلْبَسُ قَلَنْسُوَةً بَيْضَاءَ " " تَفَرَّدَ بِهِ ابْنُ خِرَاشٍ هَذَا وَهُوَ ضَعِيفٌ "

5848- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vasellem) beyaz külah giyerdi.[2]

İbn Hirâş bu hadisi rivayette tek kalmıştır, o da zayıftır.

٥٨٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَرْبٍ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُمَرَ أَبُو الْمُنْذِرِ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ عِيسَى، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي حُمَيْدٍ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اعْتَمُّوا تَزْدَادُوا حِلْمًا وَالْعَمَائِمُ تِيجَانُ الْعَرَبِ " قَالَ أَبُو أَحْمَدَ: " لَمْ يُحَدِّثْ بِهِ إِلَّا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُمَرَ عَنْ يُونُسَ "

5849- Ebu'l-Melîh'in, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sellallehu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sarık sarın ki hilminiz artsın. Sarıklar, Arapların tacıdır."*[3]

Ebû Ahmed: "Bu hadisi Yûnus'tan sadece İsmâîl b. Ömer rivayet etti" dedi.

٥٨٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ ثَوْرٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ قَالَ: أُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِثِيَابٍ مِنَ الصَّدَقَةِ فَقَسَمَهَا بَيْنَ أَصْحَابِهِ فَقَالَ: " اعْتَمُّوا خَالِفُوا عَلَى الْأُمَمِ قَبْلَكُمْ " هَذَا مُنْقَطِعٌ

5850- Hâlid b. Ma'dân der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) zekat

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Ebû Dâvud 4/340 (4078) ve Tirmizî 4/247 (1784).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı çok zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 1/194 (517) Bak: Heysemî, *Mecma* (5/119).

mallarından kumaş getirilince onları ashâbı arasında paylaştırdı ve: *"Sarık sararak, sizden önceki ümmetlere muhalefet ediniz"* buyurdu.[1]

Hadisin senedi munkatıdır.

٥٨٥١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، أَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ كَعْبٍ، ثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنِ الْأَحْوَصِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ عُبَادَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " عَلَيْكُمْ بِالْعَمَائِمِ فَإِنَّهَا سِيمَا الْمَلَائِكَةِ وَأَرْخُوا لَهَا خَلْفَ ظُهُورِكُمْ "

5851- Ubâde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sarık takmaya bakın. Çünkü sarık meleklerin sembolüdür. Sarığın ucunu da sırtınıza doğru sarkıtın."*[2]

٥٨٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حَمْدَانَ الْجَلَّابُ، بِهَمْدَانَ، ثَنَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَابِقٍ، ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي الْجَارُودِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: " الْعَمَائِمُ تِيجَانُ الْعَرَبِ وَالْحُبْوَةُ حِيطَانُ الْعَرَبِ وَالِاضْطِجَاعُ فِي الْمَسَاجِدِ رِبَاطُ الْمُؤْمِنِينَ "

5852- Zührî der ki: "Sarıklar Arapların tacıdır. Bağdaş kurup oturmak Arapların duvara yaslanarak oturması gibidir. Mescidlerde uyumak ise müminlerin nöbetidir."[3]

٥٨٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، أَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: وَقَالَ خَطَّابٌ الْحِمْصِيُّ: ثَنَا بَقِيَّةُ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ زِيَادٍ قَالَ: " رَأَيْتُ أَرْبَعَةً مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ: أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، وَفَضَالَةَ بْنَ عُبَيْدٍ، وَأَبَا الْمُنِيبِ، وفروخَ بْنَ سَيَّارٍ أَوْ سَيَّارَ بْنَ فَرُّوخَ يُرْخُونَ الْعَمَائِمَ مِنْ خَلْفِهِمْ وَثِيَابِهِمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ "

5853- Müslim b. Ziyâd der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından dört kişiyi gördüm: Enes b. Mâlik, Fadâla b. Ubeyd, Ebu'l-Munîb ve Ferrûh

---

[1] İsnâdı mürseldir.

[2] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/383 (13418).

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/406) ve Taberani, *M. el-Kebîr* 12/383 (13418).

b. Seyyâr -veya Seyyâr b. Ferrûh- bunlar sarıklarını arkadan sarkıtırlardı ve elbiseleri topuklarına kadar ulaşırdı."[1]

٥٨٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّنْعَانِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ طَاوُسَ قَالَ: " فِي الَّذِي يَلْوِي الْعِمَامَةَ عَلَى رَأْسِهِ، وَلَا يَجْعَلُهَا تَحْتَ ذَقْنِهِ فَإِنَّ تِلْكَ عِمَّةُ الشَّيْطَانِ "

5854- Leys bildiriyor: Tâvus, kişinin sarığının ucunu sakalının altına koymak yerine başına dolaması konusunda: "Şeytan da sarığını bu şekilde sarar" dedi.[2]

فَصْلٌ فِي الِانْتِعَالِ

Ayakkabı Giymek

٥٨٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّيْدَلَانِيُّ، ثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، ثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَعْيَنَ، ثَنَا مَعْقِلٌ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ فِي غَزْوَةٍ غَزَاهَا: " اسْتَكْثِرُوا مِنَ النِّعَالِ فَإِنَّ الرَّجُلَ لَا يَزَالُ رَاكِبًا مَا انْتَعَلَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ شَبِيبٍ. تَابَعَهُ ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ

5855- Câbir der ki: Bir gazvede Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "*Çokça ayakkabı giyin, zira kişi ayakkabıyı giydiği müddetçe binekli gibi sayılır (ve ayakları sağlam kalır)*"[3]

Müslim[4] bu hadisi *Sahîh*'te Seleme b. Şebîb'den nakletmiş, İbn Ebi'z-Zinâd da Mûsa b. Ukbe kanalıyla Ebu'z-Zübeyr'den rivayet ederek ona mutabaat etmiştir.

---

[1] İsnâdında sakınca yoktur.

[2] İsnâdı zayıftır. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/80 (19978).

[3] İsnâdında tanımadığım biri vardır. Hadis bütün tarikleriyle sahihtir.

[4] Müslim, *libâs* (66)

٥٨٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، ثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا هَمَّامٌ، ثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ أَنَسٍ: " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَتْ نَعْلَاهُ قِبَالَيْنِ "

5856- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ayakkabısının, parmaklar arasına geçirilen tasması vardı.[1]

٥٨٥٧ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا تَمْتَامٌ، ثَنَا عَفَّانُ، ثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: " كَانَ لِنَعْلَيَّ رَسُولِ اللهِ ﷺ قِبَالَانِ " (يَعْنِي زِمَامَيْنِ) رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ حَجَّاجِ بْنِ مِنْهَالٍ عَنْ هَمَّامٍ

5857- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ayakkabısının, parmaklar arasına geçirilen tasması vardı.[2]

Buhârî[3] bu hadisi *Sahîh*'te Haccâc b. Minhâl kanalıyla Hemmâm'dan rivayet etti.

٥٨٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَدِيبِ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا حِبَّانُ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ هُوَ ابْنُ الْمُبَارَكِ، أَنَا عِيسَى بْنُ طَهْمَانَ قَالَ: أَخْرَجَ إِلَيْنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ نَعْلَيْنِ لَهُمَا قِبَالَانِ، فَقَالَ ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ: " هَذِهِ نَعْلُ رَسُولِ اللهِ ﷺ " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ

5858- İsa b. Tahmân der ki: Enes b. Mâlik bize tasması olan bir çift ayakkabı çıkardı. Sâbit el-Bünânî: "Bu ayakkabılar Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ayakkabılarıydı" demiştir.[4]

Buhârî[5] bu hadisi Muhammed b. Abdillah'tan rivayet etti.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/375 (4134).

[2] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir.

[3] Buhârî, *libâs* (49).

[4] İsnâdı hasendir.

[5] Buhârî, *libâs* (50).

٥٨٥٩ - وَرَوَاهُ أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، عَنْ عِيسَى بْنِ طَهْمَانَ قَالَ: أَخْرَجَ إِلَيْنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ نَعْلَيْنِ جَرْدَاوَيْنِ لَهُمَا قِبَالَانِ فَذَكَرَ ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ: " أَنَّهُمَا نَعْلُ النَّبِيِّ ﷺ " أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْوَرَّاقُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ، ثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، فَذَكَرَهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي أَحْمَدَ

5859- Ahmed ez-Zübeyrî bu hadisi İsa b. Tahmân'dan şu şekilde rivayet etti: "Enes b. Mâlik bize üzerinde hiç kıl olmayan bir çift ayakkabı çıkardı. Bu ayakkabıların tasması vardı." Sâbit, Enes'in, bu ayakkabıların Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ayakkabıları olduğunu bildirdiğini söyledi.[1]

Buhârî bu hadisi Abdullah b. Muhammed kanalıyla Ebû Ahmed'den rivayet etti.

٥٨٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ الطُّوسِيُّ، أَنَا أَبُو حَاتِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ الرَّازِيُّ، ثَنَا عَلِيٌّ الطَّنَافِسِيُّ، ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: " كَانَ لِنَعْلِ النَّبِيِّ ﷺ قِبَالَانِ مُثَنِّيَةُ الشِّرَاكِ " وَرَوَاهُ أَبُو كُرَيْبٍ، عَنْ وَكِيعٍ قَالَ: زِمَامَانِ مَثْنَى شِرَاكُهُمَا

5860- İbn Abbâs der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) terliğinin ön tarafındaki tasması iki kayışlıydı."

Ebû Kureyb bu hadisi Vekî'den: "Terliğinin ön tarafındaki tasmasının iki bağı vardı" şeklinde rivayet etti.

٥٨٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ أَبُو يَحْيَى، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يَنْتَعِلَ الرَّجُلُ قَائِمًا "

5861- Câbir der ki: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kişinin ayakkabıyı ayakta giymesini yasaklamıştır."[2]

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdı hasen, hadis sahihtir. Ebû Dâvud 4/376 (4135), Tirmizî 4/243 (1775, 1776) ve

٥٨٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِذَا انْتَعَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِالْيَمِينِ، وَإِذَا نَزَعَ فَلْيَبْدَأْ بِالشِّمَالِ وَلْيَكُنِ الْيُمِينُ أَوَّلَهُمَا تَنَعُّلًا وَآخِرَهُمَا تَنَزُّعًا " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنِ الْقَعْنَبِيِّ

5862- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kişi ayakkabı giyeceği zaman sağ ayaktan, çıkaracağı zaman da sol ayaktan başlasın. Böylece ilk giydiği ayakkabısı sağ, sonra çıkardığı da sağ olsun."*[1]

Buhârî[2] bu hadisi Ka'nebî'den rivayet etti.

٥٨٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا يَمْشِي أَحَدُكُمْ فِي نَعْلٍ وَاحِدَةٍ لِيُنْعِلْهُمَا جَمِيعًا أَوْ لِيَخْلَعْهُمَا جَمِيعًا " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْقَعْنَبِيِّ

5863- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kişi tek ayakkabıyla yürümesin. Ya ikisini giysin, ya da ikisini çıkarsın."*[3]

Buhârî[4] bu hadisi *Sahîh*'te Ka'nebî'den rivayet etti.

٥٨٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا انْتَعَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِالْيَمِينِ وَإِذَا خَلَعَ فَلْيَبْدَأْ بِالْيُسْرَى وَلْيَخْلَعْهُمَا أَوْ لِيَنْتَعِلْهُمَا جَمِيعًا " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ

İbn Mâce 2/1195 (3618, 3619).

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *libâs* (49).

[3] Ravileri güvenilirdir ve hadis sahihtir.

[4] Buhârî, *libâs* (49).

5864- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kişi ayakkabı giyeceği zaman sağ ayaktan, çıkaracağı zaman da sol ayaktan başlasın. Giyecekse de çıkaracaksa da (sadece birini değil) ikisini çıkarsın veya giysin."*[1]

Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te başka bir yolla Muhammed b. Ziyâd'dan rivayet etti.

٥٨٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الشَّيْبَانِيُّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثَنَا زُهَيْرٌ، ثَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَوْ سَمِعْتَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِذَا انْقَطَعَ شِسْعُ أَحَدِكُمْ أَوْ مَنِ انْقَطَعَ شِسْعُ نَعْلِهِ فَلَا يَمْشِي فِي نَعْلٍ وَاحِدَةٍ حَتَّى يُصْلِحَ شِسْعَهُ، وَلَا يَمْشِي فِي خُفٍّ وَاحِدٍ وَلَا يَأْكُلْ بِشِمَالِهِ، وَلَا يَحْتَبِي بِالثَّوْبِ الْوَاحِدِ وَلَا يَلْتَحِفِ الصَّمَّاءَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ يُونُسَ وَغَيْرِهِ.

5865- Câbir der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Birinizin ayakkabısının bağı koptuğu zaman onu onarana kadar tek ayakkabıyla yürümesin. Aynı şekilde tek bir mest ile de yürümesin. Sol eliyle yemeğini yemesin. (Oturunca avret yerini açıkta bırakacak şekilde) tek parçalık giysi giymesin. Kolları içerde bırakacak şekilde tek parçalık giysi ile de sarınmasın."*[3]

Müslim[4] bu hadisi *Sahîh*'te Ahmed b. Yûnus ve başkasından rivayet etti.

Beyhakî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) tek ayakkabı veya mestle yürümeyi yasaklamasının sebebi, kötü görüntü, herkesin kendisine bakması olabilir. Kişinin kötü görüntü vereceği ve halkın dikkatini çekecek her türlü giysiden de sakınmak gerekir. Ayakkabıyı ayakta giymeyi yasaklamasının sebebi de, ayakkabı giyerken ayağının kayıp düşmemesi için olabilir.

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *libâs* (67).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Müslim, *libâs* (71).

٥٨٦٦ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانُ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ: " إِنَّمَا نَكْرَهُ أَنْ يَنْتَعِلَ الرَّجُلُ قَائِمًا مِنْ أَجْلِ الْعَنَتِ " قَالَ الْحَلِيمِيُّ: الْعَنَتُ: الضَّرَرُ، قَالَ: وَوَجْهُ الِابْتِدَاءِ بِالشِّمَالِ عِنْدَ الْخَلْعِ أَنَّ اللُّبْسَ كَرَامَةٌ؛ لِأَنَّ لِلْبَدَنِ وِقَايَةً، فَلَمَّا كَانَتِ الْيَمِينُ أَكْرَمَ مِنَ الْيُسْرَى بُدِئَ بِهَا فِي اللُّبْسِ، وَأُخِّرَتْ فِي الْخَلْعِ لِتَكُونَ الْكَرَامَةُ لَهَا أَدْوَمَ وَحَظُّهَا مِنْهَا أَكْثَرَ قَالَ: الشَّيْخُ

وَرَوَيْنَا فِي الْحَدِيثِ الثَّابِتِ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُعْجِبُهُ التَّيَمُّنُ مَا اسْتَطَاعَ فِي وَضُوئِهِ إِذَا تَوَضَّأَ، وَفِي تَرَجُّلِهِ إِذَا تَرَجَّلَ وَفِي انْتِعَالِهِ إِذَا انْتَعَلَ "

5866- Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) ayakkabısını ayaktayken giymeyi yasaklamasının sebebi, kendisine bir zarar gelmemesi içindir."[1]

Halîmî der ki: "*Ânet*, zarar demektir. Ayakkabıyı çıkarırken soldan başlamanın sebebi de, giymede üstünlüğün olmasıdır. Sağ soldan daha üstünse, giymeye sağdan başlanır, giymek çıkarmaktan daha üstün olunca da, çıkarırken sağ ayakkabı sonra çıkarılır."[2]

Beyhakî der ki: Hz. Âişe'den nakledilen sâbit bir hadiste Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) abdest alırken, saçlarını tararken ve ayakkabı giyerken imkan dahilinde sağdan başlardı.

٥٨٦٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ سُلَيْمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُحِبُّ التَّيَمُّنَ فِي شَأْنِهِ كُلِّهِ طُهُورِهِ وَتَرَجُّلِهِ وَتَنَعُّلِهِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَرْبٍ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ شُعْبَةَ

5867- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) abdest alırken, saçlarını tararken ve ayakkabısını giyerken hep sağdan başlardı."[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/166 (20218).

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (3/78).

[3] Ravileri güvenilirdir ve hadis sahihtir.

Buhârî[1] bu hadisi *Sahîh*'te Süleymân b. Harb'den, Müslim[2] ise başka bir yolla Şu'be'den rivayet etti.

٥٨٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْهَيْثَمِ الْقَاضِي، ثَنَا عَبْدُ الْغفارِ بْنُ دَاوُدَ، ثَنَا زُهَيْرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا لَبِسْتُمْ وَإِذَا تَوَضَّأْتُمْ فَابْدَؤُوا بِمَيَامِنِكُمْ "

وَرَوَيْنَا عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ: " وَأَمَّا النِّعَالُ السِّبْتِيَّةُ فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَلْبَسُ النِّعَالَ الَّتِي لَيْسَ فِيهَا شَعْرٌ وَيَتَوَضَّأُ فِيهَا " فَأَنَا أُحِبُّ أَنْ أَلْبَسَهَا

5868- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) *"Giyinirken ve abdest alırken sağınızdan başlayın"* buyurdu.[3]

İbn Ömer'den bize bildirdiğine göre şöyle dedi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) tabaklanmış ve üzerinde kıl olmayan deriden yapılan ayakkabıyı giyerdi ve onunla abdest alırdı (meshederdi). Ben de böyle bir ayakkabıyı giymeyi seviyorum."

٥٨٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا آدَمُ، ثَنَا شُعْبَةُ، أَخْبَرَنِي أَبُو مَسْلَمَةَ سَعِيدُ بْنُ يَزِيدَ قَالَ: " سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ آدَمَ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ

5869- Ebû Mesleme Saîd b. Yezîd der ki: Enes b. Mâlik'e: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ayakkabılarıyla namaz kılar mıydı?" diye sorunca: "Evet" cevabını verdi.[4]

Buhârî[5] bu hadisi *Sahîh*'te Âdem'den, Müslim[1] ise başka bir yolla

---

[1] **Buhârî, *vudû* (110)**

[2] Müslim, *tahâret* (67).

[3] **Hadis sahihtir ve ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/379 (4141) ve İbn Mâce 1/141 (402).**

[4] **Hadis sahihtir ve ravileri güvenilirdir**

[5] **Buhârî, *vudû* (102)**

Seleme'den rivayet etti.

٥٨٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ هَارُونَ، عَنْ زِيَادِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِي نَهِيكٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: " مِنَ السُّنَّةِ إِذَا جَلَسَ الرَّجُلُ أَنْ يَخْلَعَ نَعْلَيْهِ فَيَضَعَهُمَا بِجَنْبِهِ "

5870- İbn Abbâs der ki: "Kişinin oturunca ayakkabılarını çıkarması ve yanına koyması sünnettendir."[2]

فَصْلٌ فِيمَا يَقُولُ إِذَا لَبِسَ ثَوْبًا

Elbise Giyince Yapılacak Dua

٥٨٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، إِمْلَاءً قَالَ: قُرِئَ عَلَى يَحْيَى بْنِ جَعْفَرٍ وَأَنَا أَسْمَعُ أَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الْجُرَيْرِيُّ ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، أَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا اسْتَجَدَّ ثَوْبًا سَمَّاهُ بِاسْمِهِ، إِمَّا قَمِيصًا أَوْ عِمَامَةً ثُمَّ يَقُولُ: " اللهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ كَسَوْتَنِيهِ، أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهِ وَخَيْرِ مَا صَنَعَ لَهُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَشَرِّ مَا صُنِعَ لَهُ " قَالَ أَبُو نَضْرَةَ: وَكَانَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ ﷺ إِذَا لَبِسَ أَحَدَهُمْ ثَوْبًا جَدِيدًا قِيلَ تُبْلِي وَيُخْلِفُ اللهُ وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ بِشْرَانَ قَالَ أَبُو نَضْرَةَ: وَكَانَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ ﷺ إِذَا رَأَوْا عَلَى أَحَدِهِمْ ثَوْبًا قَالَ: يَبْلَى وَيُخْلِفُ اللهُ وَقَالَ فِي الْحَدِيثِ قَمِيصًا أَوْ إِزَارًا أَوْ عِمَامَةً يَقُولُ وَالْبَاقِي سَوَاءٌ

5871- Ebû Saîd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), gömlek olsun sarık olsun yeni bir giysi alınca ona isim verir, sonra şöyle dua ederdi: *"Allahım! Hamd Sana mahsustur. Bunu bana Sen giydirdin. Bu elbisenin hayrını ve hayırda kullanılmasını Senden isterim. Bu elbisenin şerrinden ve şerde kullanılmasından da sana sığınırım."*[3]

---

[1] Müslim, *mesâcid* (60).

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/377 (4138).

[3] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 4/239 (1767).

Ebû Nadra der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından biri yeni bir giysi giyince ona: "Bu giysiyi (hayırlısıyla) eskit. Allah sana bundan daha iyisini versin" denirdi.

İbn Bişrân'ın rivayetine göre Ebû Nadra şöyle dedi: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı, birinin üzerinde bir giysi görünce: "Hayırlısıyla eskitesin. Allah sana bundan daha iyisini versin" derlerdi. Bu rivayette ise "Gömlek, izar veya sarık görünce..." deyip yukarıdakinin aynısını rivayet etti.

٥٨٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْدَانَ، ثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ الْفَضْلِ الْبَلْخِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ الْمَقْبُرِيُّ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا نُصَيْرُ بْنُ الْفَرَجِ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي مَرْحُومٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ أَكَلَ طَعَامًا ثُمَّ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا الطَّعَامَ وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةٍ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَمَنْ لَبِسَ ثَوْبًا فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَسَانِي هَذَا وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةٍ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ "

5872- Sehl b. Muâz b. Enes'in, babasından bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim yemek yedikten sonra: «Bana bu yemeği yediren ve benim hiçbir kuvvet ve kudretim olmadan onu rızık olarak bana veren Allah'a hamdolsun» derse geçmiş günahları bağışlanır. Kim bir elbise giyer ve: «Bana bu giysiyi giydiren ve benim hiçbir kuvvet ve kudretim olmadan onu rızık olarak bana veren Allah'a hamdolsun» derse geçmiş ve gelecek günahları bağışlanır."*[1]

٥٨٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ أَبِي خَلَفٍ الصُّوفِيُّ الْمِهْرَجَانِيُّ بِهَا، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ يَزْدَادَ بْنِ مَسْعُودٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْجَرَّاحِ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنِ الْمُبَارَكِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ زَحْرٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ: دَعَا عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ بِقَمِيصٍ لَهُ فَلَبِسَهُ فَلَمَّا بَلَغَ تَرَاقِيهِ قَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَسَانِي مَا أَتَجَمَّلُ بِهِ فِي حَيَاتِي وَأُوَارِي بِهِ عَوْرَتِي ثُمَّ قَالَ: هَلْ تَدْرُونَ مِمَّنْ

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/310 (4023).

أُحَدِّثُ ذَاكَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ دَعَا بِثِيَابِهِ فَلَبِسَهَا فَلَمَّا بَلَغَ تَرَاقِيهِ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَسَانِي مَا أَتَجَمَّلُ بِهِ فِي حَيَاتِي، وَأُوَارِي بِهِ عَوْرَتِي ثُمَّ قَالَ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَلْبَسُ ثَوْبًا جَدِيدًا فَيَقُولُ مِثْلَ مَا قُلْتُ ثُمَّ يَعْمِدُ إِلَى شَيْءٍ مِنْ ثِيَابِهِ فَيَكْسُوهُ أَخًا لَهُ مُسْلِمًا لَا يَكْسُوهُ إِلَّا لِلَّهِ إِلَّا كَانَ فِي حِرْزِ اللهِ وَفِي ضَمَانِ اللهِ وَفِي جِوَارِ اللهِ مَا بَقِيَ مِنْهُ سَلَكَ وَاحِدٌ حَيًّا وَمَيِّتًا حَيًّا وَمَيِّتًا حَيًّا وَمَيِّتًا " " وَرَوَاهُ غَيْرُهُ عَنْ عُبَيْدِ اللهِ وَقَالَ كَسَا ثَوْبَهُ الْخَلِقَ مِسْكِينًا "

5873- Ebû Umâme der ki: Hz. Ömer bir gömlek isteyip onu giyerken, gömlek köprücük kemiğine ulaşınca: "Beni giydiren ve hayatımda süsleneceğim, avretimi örteceğim şeyi giydiren Allah'a hamd olsun" dedi. Sonra: "Neden böyle dediğimi biliyor musunuz? Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) elbiselerini istediğini gördüm. Giyinirken elbise köprücük kemiğine ulaşınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Beni giydiren ve hayatımda süsleneceğim, avretimi örteceğim şeyi giydiren Allah'a hamd olsun"* dedikten sonra şöyle devam etti: *"Bir Müslüman yeni bir elbise giyince benim dediğimi deyip, (çıkardığı) giysisini Müslüman bir kardeşine giydirirse diri ve ölü iken (yâni dünyada ve âhirette) Allah'ın himayesinde ve Allah'ın garantisinde olur."* Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) son cümleyi üç defa söyledi.[1]

Başkası bu hadisi Ubeydullah'tan: *"Bir miskine eski giysisini verirse..."* şeklinde rivayet etti.

٥٨٧٤ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ الْخُرْقِي، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، ثَنَا يَاسِينُ الزَّيَّاتُ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ زَحْرٍ، أَظُنُّهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ: أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: دَعَا بِقَمِيصٍ لَهُ فَلَبِسَهُ فَلَمَّا بَلَغَ تَرْقُوَتَهُ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَسَانِي مَا أُوَارِي بِهِ عَوْرَتِي، وَأَتَجَمَّلُ بِهِ فِي حَيَاتِي، ثُمَّ مَدَّ يَدَيْهِ فَنَظَرَ إِلَى كُلِّ شَيْءٍ يَزِيدُ عَلَى بَدَنِهِ، فَقَطَعَهُ ثُمَّ أَنْشَأَ يُحَدِّثُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ لَبِسَ ثَوْبًا - أَحْسِبُهُ قَالَ - جَدِيدًا فَقَالَ: حِينَ يَبْلُغُ تَرْقُوَتَهُ مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ عَمَدَ إِلَى ثَوْبِهِ الْخَلِقِ فَكَسَاهُ مِسْكِينًا لَمْ يَزَلْ فِي جِوَارِ اللهِ وَفِي ذِمَّةِ اللهِ وَفِي كَنَفِ اللهِ حَيًّا وَمَيِّتًا حَيًّا وَمَيِّتًا حَيًّا وَمَيِّتًا مَا

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/558 (3560).

بَقِيَ مِنَ الثَّوْبِ سَلَكَ " قَالَ يَاسِينُ، قُلْتُ لِعُبَيْدِ اللهِ: مِنْ أَيِّ الثَّوْبَيْنِ؟ قَالَ: لَا أَدْرِي. قَالَ الشَّيْخُ: " إِسْنَادُ هَذَا الْحَدِيثِ غَيْرُ قَوِيٍّ "

5874- Ebû Umâme der ki: Hz. Ömer bir gömleğini isteyip onu giyerken, gömlek köprücük kemiğine ulaşınca: "Beni giydiren ve hayatımda süsleneceğim, avretimi örteceğim şeyi giydiren Allah'a hamd olsun" dedi. Sonra ellerini uzatarak elini aşan kısmı kestikten sonra şöyle dedi: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kim — zannedersem yeni dedi— bir elbise giyince, elbise köprücük kemiğine yetişince bu duayı okur, sonra eski giysisini bir miskine giydirirse, o giysiden bir ip parçası kalsa bile; diri ve ölü iken (yâni dünyada ve âhirette) Allah'ın himayesinde ve Allah'ın garantisinde ve koruması altında olur."* Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) son cümleyi üç defa söyledi.[1]

Yâsîn der ki: Ubeydullah'a: "Hangi giysiden?" diye sorunca: "Bilmiyorum" cevabını verdi.

Beyhakî: "Hadisin senedi zayıftır" demiştir.

٥٨٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، أَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا أَبُو قُتَيْبَةَ، ثَنَا أَبُو الْعَلَاءِ الْخَفَّافُ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ مَالِكٍ، سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ كَسَا سَائِلًا ثَوْبًا كَانَ فِي حِفْظِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ مَا كَانَ عَلَيْهِ قِطْعَةٌ "

5875- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bir dilenciye giysi giydiren, o giysinin bir parçası bile verdiği kişinin üzerinde durduğu müddetçe Allah'ın muhafazası altında olur."*[2]

٥٨٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو مُسْلِمٍ، ثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا أَبِي، حَدَّثَتْنِي أُمُّ خَالِدٍ بِنْتُ خَالِدٍ قَالَتْ: أُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِثِيَابٍ فِيهِ خَمِيصَةٌ سَوْدَاءُ صَغِيرَةٌ، فَقَالَ: " مَنْ تَرَوْنَ أَكْسُوهَذِهِ؟ " فَسَكَتِ الْقَوْمَ فَقَالَ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Şükür* (101/74).

[2] İsnâdında sakınca yoktur. Tirmizî 4/651-652 (2484).

رَسُولُ اللهِ ﷺ: " ائْتُونِي بِأُمِّ خَالِدٍ " قَالَتْ: فَأُتِيَ بِي فَأَلْبَسَنِيهَا بِيَدِهِ وَقَالَ: " أَبْلِي وَأَخْلِقِي " يَقُولُهُمَا مَرَّتَيْنِ وَجَعَلَ يَنْظُرُ إِلَى عَلَمٍ فِي الْخَمِيصَةِ أَصْفَرَ وَأَحْمَرَ وَيَقُولُ: " يَا أُمَّ خَالِدٍ هَذَا سِنًّا وَالسَّنَا بِلِسَانِ الْحَبَشَةِ الْحَسَنُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الْوَلِيدِ

5876- Ümmü Hâlid binti Hâlid der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) küçük ve siyah bir aba getirildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizce bunu kime giydireyim?"* diye sorunca, oradakiler sustular. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Bana Ümmü Hâlid'i getirin" buyurdu. Ben Resûlullah'a (sallallahu alayhi vesellem) getirilince abayı bana giydirdi ve: *"Nice giysiler eskitesin"* dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu iki defa söyledi ve abadaki desenin sarı ve kırmızı rengine bakıp: *"Ey Ümmü Hâlid! (Habeşi diliyle) Bu ne güzeldir"* dedi.[1]

Buhârî[2] bu hadisi *Sahîh*'te Ebu'l-Velid'den rivayet etti.

٥٨٧٧ - وَرَوَاهُ ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ خَالِدِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أُمِّ خَالِدٍ بِنْتِ خَالِدِ بْنِ سَعِيدٍ قَالَتْ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ مَعَ أَبِي وَعَلَيَّ قَمِيصٌ أَصْفَرُ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " سَنَهْ سَنَهْ " قَالَ عَبْدُ اللهِ وَهِيَ بِالْحَبَشَةِ: حَسَنَةٌ، قَالَتْ: فَذَهَبْتُ أَلْعَبُ بِخَاتَمِ النُّبُوَّةِ فَزَبَرَنِي أَبِي، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " دَعْهَا " ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ: " أَبْلِي وَأَخْلِقِي، ثُمَّ أَبْلِي وَأَخْلِقِي، ثُمَّ أَبْلِي وَأَخْلِقِي " قَالَ عَبْدُ اللهِ فَبَقِيَتْ حَتَّى ذَكَرَ أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو عَمْرِو بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا حَبَّانُ بْنُ مُوسَى، أَنَا عَبْدُ اللهِ فَذَكَرَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ حَبَّانَ

5877- İbnu'l-Mübârek bu hadisi Hâlid b. Saîd kanalıyla babasından, o da Ümmü Hâlid binti Hâlid b. Saîd'den şu şekilde rivayet etti: Babamla beraber üzerimde sarı bir gömlekle Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gittim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ne güzel, ne güzel"* buyurdu. Ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) peygamberlik mührüyle oynayınca babam bana engel oldu. Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Onu bırak"* buyurduktan sonra: *"Nice elbiseler*

---

[1] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî, *libâs* (47-48).

eskitesin. Nice elbiseler eskitesin, nice elbiseler eskitesin" buyurdu. Abdullah der ki: Ümmü Hâlid, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) söylediği kadar (giysi eskitecek kadar) yaşadı.[1]

Buhârî[2] bu hadisi *Sahîh*'te Hibbân'dan rivayet etti.

فَصْلٌ فِي الْفُرُشِ وَالْوَسَائِدِ

Yatak ve Yastıklar

٥٨٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الْمَرْوَزِيُّ، ثَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، أَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، ح، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نُعَيْمٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ شَاذَانَ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: " إِنَّمَا كَانَ فِرَاشُ رَسُولِ اللهِ ﷺ الَّذِي يَنَامُ عَلَيْهِ أَدَمًا حَشْوُهُ لِيفٌ " لَفْظُ حَدِيثِ عَلِيٍّ وَفِي رِوَايَةِ النَّضْرِ قَالَتْ كَانَ فِرَاشُ رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنْ أَدَمٍ حَشْوُهُ لِيفٌ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي رَجَاءٍ عَنِ النَّضْرِ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُجْرٍ

5878- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) yatağı içi hurma lifiyle doldurulmuş deri bir yataktı."[3]

Lafız, Ali'nin hadisindendir. Nadr'ın rivayetinde ise lafız: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yatağı deridendi ve lifle doldurulmuştu" şeklindedir.

Buhârî[4] bu hadisi *Sahîh*'te Ahmed b. Ebî Recâ kanalıyla Nadr'dan rivayet etti. Müslim[5] de Ali b. Hucr'dan rivayet etti.

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *cihad* (36), *edeb* (74).

[3] Ravileri güvenilirdir ve hadis sahihtir.

[4] Buhârî, *rakâik* (180-181)

[5] Müslim, *libâs* (38).

٥٨٧٩ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الشَّرْقِيِّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الذُّهْلِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، ثَنَا زَائِدَةُ بْنُ قُدَامَةَ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي عَلَى الْخُمْرَةِ "

5879- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) küçük bir örtü üzerinde namaz kılardı.[1]

٥٨٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، ثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ قَالَ: " دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ يُصَلِّي عَلَى حَصِيرٍ "

5880- Ebû Saîd der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir hasır üzerinde namaz kılarken yanına girdim."[2]

٥٨٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " هَلْ لَكُمْ أَنْمَاطٌ؟ " قُلْتُ: أَنَّى يَكُونُ لَنَا أَنْمَاطٌ قَالَ: " أَمَا إِنَّهَا سَتَكُونُ لَكُمْ أَنْمَاطٌ " قَالَ: وَأَنَا أَقُولُ لِامْرَأَتِي: أَخِّرِي عَنَّا أَنْمَاطَكِ فَتَقُولُ أَلَمْ يَقُلِ النَّبِيُّ ﷺ " إِنَّهَا سَتَكُونُ لَكُمْ أَنْمَاطٌ فَأَدَعُهَا " أَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ

5881- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Duvar) örtüleriniz var mı?"* diye sorunca: "Nereden örtülerimiz olacak ki" karşılığını verdik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İleride (duvar) örtüleriniz olacak"* buyurdu. Şimdi ise hanımıma: "Şu örtülerini benden uzak tut diyorum"; o da: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) «*Sizin böyle şeyleriniz olacak*» dememiş miydi?" diyor, ben de o onu bırakıyorum.[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir. Tirmizî 1/151 (3312).

[2] İsnâdı sahihtir. Müslim, *salât* (284, 285 369), *mesâcid* (271, 458).

[3] Ravileri güvenilirdir ve hadis sahihtir.

Buhârî[1] ve Müslim bu hadisi Abdurrahman b. Mehdî'den rivayet etti.

٥٨٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ السُّكَّرِيُّ، بِبَغْدَادَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ اللهِ التَّرْقُفِيُّ، ثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ، ثَنَا حَيْوَةُ، حَدَّثَنِي أَبُو هَانِئٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيَّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " فِرَاشٌ لِلرَّجُلِ، وَفِرَاشٌ لِامْرَأَتِهِ، وَفِرَاشٌ لِلضَّيْفِ، وَالرَّابِعُ لِلشَّيْطَانِ "

5882- Câbir b. Abdillah el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vasellem) şöyle buyurdu: *"Erkek için bir yatak, kadın için bir yatak, misafir için bir yatak (yeterlidir). Dördüncüsü şeytanındır."*[2]

٥٨٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ أَبِي هَانِئٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيَّ، يُحَدِّثُ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ أَنَّهُ قَالَ كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي سَفَرٍ فَقَالَ: " تَقَدَّمِ الْآنَ عَلَى أَهْلِكَ فَتَجِدَهُمْ قَدْ سُتِرُوا كَذَا وَكَذَا " حَتَّى ذَكَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْفُرُشَ فَقَالَ: " فِرَاشٌ لِلرَّجُلِ وَفِرَاشٌ لِامْرَأَتِهِ وَالثَّالِثُ لِلضَّيْفِ وَالرَّابِعُ لِلشَّيْطَانِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي الطَّاهِرِ، عَنِ ابْنِ وَهْبٍ مُخْتَصَرًا

5883- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile bir yolculuktayken: *"Şimdi ailenin yanına gideceksin ve onların şöyle şöyle örtülerinin olduğunu göreceksin"* buyurdu. Hatta Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yatakları bile söyledi. Sonra: *"Erkeğe bir yatak, hanımına bir yatak, üçüncüsü de misafiredir. Dördüncüsü ise şeytanındır"* buyurdu.[3]

Müslim[4] bu hadisi Ebu't-Tâhir kanalıyla İbn Vehb'den muhtasar olarak

---

[1] Buhârî, *menâkib* (184)

[2] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (3/392-393).

[3] Ravileri güvenilirdir.

[4] Müslim, *libâs* (41).

rivayet etti.

٥٨٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ السَّلُولِيُّ، ثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: " جِيءَ بِمَاعِزٍ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ مُتَّكِئٌ عَلَى وِسَادَةٍ عَلَى يَسَارِهِ " قَالَ أَبُو الْفَضْلِ الْعَبَّاسُ

حَدَّثْتُ بِهِ يَحْيَى بْنَ مَعِينٍ فَجَعَلَ يُعْجَبُ مِنْهُ، وَقَالَ مَا سَمِعْتُ قَطُّ عَلَى يَسَارِهِ إِلَّا فِي حَدِيثِ إِسْحَاقَ، قَالَ يَحْيَى: ثَنَا وَكِيعُ بْنُ الْجَرَّاحِ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أُتِيَ بِمَاعِزٍ وَلَمْ يَقُلْ عَلَى يَسَارِهِ "

5884- Câbir b. Semure der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sol tarafına bir yastığa yaslanmışken Mâiz getirildi." Ebu'l-Fadl b. el-Abbâs der ki: Bu hadisi Yahyâ b. Maîn'e aktardığımda buna hayret etti ve: "Sadece İbn İshâk'ın hadisinde soluna yaslandığını işittim. Vekî b. el-Cerrâh, İsrâîl kanalıyla Simâk'tan, o da Câbir b. Abdillah'tan bu hadisi: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Mâiz getirildi" şeklinde nakletti; ancak sol tarafına yaslandığını zikretmedi. [1]

٥٨٨٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، ثَنَا وَكِيعٌ قَالَ: وَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْجَرَّاحِ، عَنْ وَكِيعٍ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: " دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فِي بَيْتِهِ فَرَأَيْتُهُ مُتَّكِئًا إِلَى وِسَادَةٍ " زَادَ ابْنُ الْجَرَّاحِ عَلَى يَسَارِهِ، قَالَ أَبُو دَاوُدَ، قَالَ إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، عَنْ إِسْرَائِيلَ أَيْضًا عَلَى يَسَارِهِ

5885- Câbir b. Semure der ki: "Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanına evine girdiğimde bir yastığa yaslandığını gördüm." İbnu'l-Cerrâh: "Solun" sözünü de eklemiştir.[2]

Ebû Dâvud der ki: İshâk b. Mansûr da bu hadisi İsrâîl'den: "Soluna yaslanmıştı" şeklinde nakletti.

---

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî 5/98 (2770).

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî 5/98 (2771).

٥٨٨٦ - قَالَ الشَّيْخُ: وَرَوَاهُ أَيْضًا حُسَيْنُ بْنُ حَفْصٍ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: " رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ مُتَّكِئًا عَلَى يَسَارِهِ " أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ قَالَ: هَذَا الْحَدِيثُ يُعْرَفُ ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، زَادَ فِي مَتْنِهِ عَلَى يَسَارِهِ حَتَّى وَجَدْنَاهُ مِنْ حَدِيثِ حُسَيْنِ بْنِ حَفْصٍ، عَنْ إِسْرَائِيلَ،

5886- Beyhakî der ki: Hüseyin b. Hafs bu hadisi İsrâîl kanalıyla Simâk'tan, o da Câbir b. Semure'den: "Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) soluna yaslandığını gördüm" dediğini rivayet etti.

٥٨٨٧ - ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْأَصْبَهَانِيُّ، بِدِمَشْقَ، ثَنَا أُسَيْدُ بْنُ عَاصِمٍ، ثَنَا حُسَيْنُ بْنُ حَفْصٍ فَذَكَرَهُ. وَرَوَاهُ أَيْضًا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ إِسْرَائِيلَ وَقَالَ: عَلَى يَسَارِهِ وَهُوَ فِيمَا

5887- Ahmed b. Adiy der ki: Bu hadis, İshâk b. Mansûr: "Sol tarafına yaslanmıştı" ilavesiyle nakledilmiştir. Bu hadisi Hüseyin b. Hafs kanalıyla İsrâîl'den bu şekilde bulduk.[1]

٥٨٨٨ - كَتَبَ إِلَى أَبِي نُعَيْمٍ الْإِسْفَرَايِينِيِّ، أَنَا أَبُو عَوَانَةَ، ثَنَا إِسْحَاقُ الدَّبَرِيُّ قَالَ: قَرَأْنَا عَلَى عَبْدِ الرَّزَّاقِ فَذَكَرَهُ

5888- Yine Abdürrezzâk bu hadisi İsrâîl'den: "Sol tarafına yaslanmıştı" şeklinde rivayet etti.[2]

٥٨٨٩ - وَكَتَبَ إِلَيَّ أَبُو نُعَيْمٍ، أَنَا أَبُو عَوَانَةَ هِلَالُ بْنُ الْعَلَاءِ، ثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَيَّاشٍ، ثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، حَدَّثَنِي جَابِرُ بْنُ سَمُرَةَ قَالَ: " أَتَى مَاعِزَ بْنَ مَالِكٍ الْأَسْلَمِيَّ رَجُلٌ فَقِيرٌ فِي إِزَارٍ مَا عَلَيْهِ رِدَاءٌ، وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَيْهِ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى وِسَادَةٍ عَلَى يَسَارِهِ " " وَهَذَا غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ زُهَيْرٍ "

5889- Câbir b. Semure der ki: "Fakir bir kişi olan Mâiz b. Mâlik el-Eslemî bir izarla (alt giysi) Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesallem) geldi. Üzerinde rida (üst giysi) yoktu. Ben ona bakıyordum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ise

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/415).

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (5/86, 87) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 2/223 (1919).

sol tarafındaki bir yastığa yaslanmıştı."[1]

Bu hadis Züheyr'den nakledildiği şekliyle tek kanallıdır.

٥٨٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ النَّيْسَابُورِيُّ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ الْمُنَادِي، ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ دَخَلَ عَلَى قَوْمٍ فَطَرَحُوا لَهُ وِسَادَةً فَلَمْ يَجْلِسْ عَلَيْهَا وَلَمْ يَجْلِسْ عَلَيْهَا أَحَدٌ "

5890- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir topluluğun yanına girince kendisine bir yastık koydular; ancak ne kendisi, ne de başkası ona oturmadı.[2]

٥٨٩١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، ثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، ثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، أَنَّ أَبَا الْمَلِيحِ، قَالَ لِأَبِي قِلَابَةَ: دَخَلْتُ أَنَا وَأَبُوكَ عَلَى ابْنِ عَمْرٍو فَحَدَّثَنَا: " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ دَخَلَ عَلَيْهِ فَأَلْقَى لَهُ وِسَادَةً مِنْ أَدَمٍ حَشْوُهَا لِيفٌ فَلَمْ يَقْعُدْ عَلَيْهَا فَبَقِيَتْ بَيْنِي وَبَيْنَهُ "

5891- Hâlid el-Hazzâ'nın bildirdiğine göre Ebu'l-Melîh, Ebû Kılâbe'ye: "Ben ve baban İbn Ömer'in yanına girdiğimiz zaman bize şöyle anlattı: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma girince kendisine içi lifle doldurulmuş bir yastık koydum, ancak ona oturmadı. Yastık benimle onun arasında kaldı."[3]

٥٨٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، ثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا عَارِمٌ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ الْحَجَّاجِ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ قَالَ: " إِذَا دَخَلْتَ عَلَى قَوْمٍ فَأَلْقَوْا لَكَ وِسَادَةً، فَاجْلِسْ حَيْثُ أُلْقِيَتْ فَإِنَّهُمْ أَعْلَمُ حَيْثُ أَلْقَوْا لَكَ " قَالَ الشَّيْخُ: "

5892- Ebû Kılâbe şöyle dedi: "Bir topluluğun yanına girdiğinde sana

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] İsnâdı sahihtir. Buhârî, *siyâm* (246-247), *istizân* (139) ve Müslim, *siyâm* (191).

yastık koyarlarsa, yastığın konulduğu yere otur. Çünkü yastığı senin için nereye koyacaklarını (nereye oturman gerektiğini) onlar daha iyi bilir."[1]

Bu hadis önceki hadislerle ters değildir. Çünkü bu kişinin, gözünün bakmaması gereken bir yere bakmaması için yastığın konduğu yere veya yakınına oturması gerektiğini göstermektedir.

٥٨٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْفَضْلِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ شَاذَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ، يَقُولُ بِنَيْسَابُورَ مُنْصَرَفَهُ مِنَ الْحَجِّ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ فَطَرَحَ لِي مِرْفَقَةً، فَجَلَسْتُ عَلَيْهَا ثُمَّ حَدَّثْتُهُ بِحَدِيثٍ، فَقُلْتُ سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: ثَنَا خَارِجَةَ بْنَ مُصْعَبٍ، عَنْ يَزِيدَ النَّحْوِيِّ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى ابْنِ سِيرِينَ بَيْتَهُ وَهُوَ جَالِسٌ فِي الْأَرْضِ فَأَلْقَى لِي وِسَادَةً، فَقَالَ: " إِنِّي رَضِيتُ لِنَفْسِي مَا رَضِيتَ لِنَفْسِكَ، قَالَ: إِنِّي لَا أَرْضَى لَكَ فِي بَيْتِي مَا أَرْضَاهُ لِنَفْسِي، فَاجْلِسْ حَيْثُ تَجْلِسُ كَيْلَا تَجْلِسَ مُقَابِلَ بَابٍ أَوْ شَيْءٍ يُكْرَهُ أَنْ تَسْتَقْبِلَهُ "

5893- Muhammed b. Ali b. el-Hasan b. Şakîk, hacdan dönünce Nisâbur'da şöyle dedi: Ahmed b. Hanbel'in yanına girince bana bir yastık koydu, ben de ona oturup kendisine şöyle dedim: Babamın şöyle dediğini işittim: Hârice b. Mus'ab, Yezîd en-Nahvî'nin şöyle dediğini söyledi: Evinde yerde oturan İbn Sîrîn'in yanına girdiğimde bana bir yastık koydu. Ben: "Kendin için razı olduğun şeye ben de kendim için razı oldum" dedim. İbn Sîrîn: "Kendi evimde, benim için razı olduğum şeye senin için razı olmam. Oturduğun yerde otur da kapının karşısında veya görmeni istemediğim şeyin karşısında oturma" dedi.[2]

٥٨٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ الشَّيْبَانِيُّ، بِالْكُوفَةِ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، ثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، وَجَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، عَنْ بَسَّامٍ الصَّيْرَفِيِّ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: دَخَلَ عَلَى عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ رَجُلَانِ فَطَرَحَ لَهُمَا وِسَادَةً

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı zayıftır.

فَجَلَسَ أَحَدُهُمَا عَلَى وِسَادَةٍ، وَجَلَسَ الْآخَرُ عَلَى الْأَرْضِ، فَقَالَ عَلِيٌّ لِلَّذِي جَلَسَ عَلَى الْأَرْضِ: " قُمْ فَاجْلِسْ عَلَى الْوِسَادَةِ فَإِنَّهُ لَا يَأْبَى الْكَرَامَةَ إِلَّا حِمَارٌ "

5894- Ebû Câfer (el-Bâkır) der ki: İki adam Hz. Ali'nin yanına girince onlara iki minder koydu. Bunlardan biri mindere oturdu, ancak diğeri yere oturdu. Hz. Ali yere oturan adama: "Kalk ve mindere otur. Çünkü ikramı ancak eşek olan kabul etmez" dedi.[1]

Beyhakî der ki: "Hadisin senedinde kopukluk vardır. Eğer hadis sahihse, adam kendisine yapılan ikramı kabul etmediği için veya arkadaşıyla birlikte aynı şeyin üzerine oturmak istemediği için minderin üzerine oturmamıştır. Hz. Ali de bu durumu fark edip buna karşı çıkmıştır. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise müminlere kendi kendilerinden bile daha önceliklidir. Bundan dolayı da Yüce Allah'ın dilediği yerde oturabilir. Doğrusunu da Allah bilir."

فَصْلٌ فِي زِينَةِ الْبُيُوتِ

Evleri Süslemek

٥٨٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، بِبَغْدَادَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْآدَمِيُّ، بِمَكَّةَ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّيَّارِيُّ، ثَنَا أَبُو الْمُوَجِّهِ، أَنَا عَبْدَانُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا طَلْحَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَا تَدْخُلُ الْمَلَائِكَةُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلَا صُورَةُ تَمَاثِيلَ حَدِيثُهُمْ سَوَاءٌ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ رَاهَوَيْهِ وَعَبْدِ اللهِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ. وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُقَاتِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُبَارَكِ

5895- Ebû Talha der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu

---

[1] İsnâdı kopuktur. Ebu'ş-Şeyh, *el-Emsâl* (363).

işittim: *"Melekler, içinde köpek, resim ve heykel bulunan eve girmezler."*[1]

Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te İshâk b. Râheveyh ve Abdullah b. Humeyd kanalıyla Abdürrezzâk'tan nakletti. Buhârî[3] ise Muhammed b. Mukâtil kanalıyla Abdullah b. el-Mübârek'ten rivayet etti.

٥٨٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ رَافِعِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا تَدْخُلُ الْمَلَائِكَةُ بَيْتًا فِيهِ تَصَاوِيرُ أَوْ تَمَاثِيلُ "

5896- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurdu: *"Melekler, içinde resim veya heykel bulunan eve girmezler."*[4]

٥٨٩٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى، ثَنَا مُسَدَّدٌ يَعْنِي ابْنَ قَطَنٍ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ أَبِي الْحُبَابِ، مَوْلَى بَنِي النَّجَّارِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ، عَنْ أَبِي طَلْحَةَ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَا تَدْخُلُ الْمَلَائِكَةُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلَا تَمَاثِيلُ " قَالَ: فَأَتَيْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، فَقُلْتُ لَهَا: إِنَّ هَذَا يُخْبِرُنِي أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَا تَدْخُلُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلَا تَمَاثِيلُ " فَهَلْ سَمِعْتِ رَسُولَ اللهِ ﷺ ذَكَرَ ذَلِكَ فَقَالَتْ: لَا وَلَكِنْ سَأُحَدِّثُكُمْ مَا رَأَيْتُهُ فَعَلَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَرَجَ فِي غَزَاتِهِ، فَأَخَذْتُ غِطَاءً فَسَتَرْتُهُ عَلَى الْبَابِ، فَلَمَّا قَدِمَ فَرَأَى النَّمَطَ عَرَفْتُ الْكَرَاهِيَةَ فِي وَجْهِهِ، فَجَذَبَهُ حَتَّى هَتَكَهُ أَوْ قَطَعَهُ وَقَالَ: " إِنَّ اللهَ لَمْ يَأْمُرْنَا أَنْ نَكْسُوَ الْحِجَارَةَ وَالطِّينَ " قَالَ: فَقَطَعْنَا مِنْهُ وِسَادَتَيْنِ وَحَشَوْتُهُمَا لِيفًا فَلَمْ يَعِبْ ذَلِكَ عَلَيَّ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ جَرِيرٍ

---

[1] Ravileri güvenilirdir ve hadis sahihtir.

[2] Müslim, *libâs* (83)

[3] Buhârî, *bed'ul-halk* (82, 101), *megâzi* (15).

[4] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/115 (2805).

5897- Zeyd b. Hâlid el-Cühenî bildiriyor: Ebû Talha: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Melekler, içinde köpek ve heykel bulunan eve girmezler"* deyince Hz. Âişe'ye gittim ve: "Bu adam, Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem): «*Melekler, içinde köpek ve heykel bulunan eve girmezler*» buyurduğunu söylüyor. Sen Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) böyle dediğini işittin mi?" diye sordum. Hz. Âişe şöyle cevap verdi:

Hayır, ancak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ne yaptığını size anlatayım: Hz. Peygamber'in (sallallahu alayhi vesellam) bir gazveye çıkınca, ben bir örtüyü kapıya örttüm. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gelip örtüyü görünce memnuiyetsizliğini yüzünden anladım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) örtüyü çekip yırttı veya kopardı ve şöyle buyurdu: *"Allah, taşları ve sıvayı örtmemizi emretmedi."* Bu örtüden iki yastık kestik ve içini lifle doldurduk, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buna itiraz etmedi.[1]

Müslim bu hadisi *Sahîh*'te İshâk b. İbrâhîm kanalıyla Cerîr'den rivayet etti.

٥٨٩٨ - حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، إِمْلَاءً أَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ زِيَادٍ يَعْنِي ابْنَ الْأَعْرَابِيِّ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَقَدِ اسْتَتَرْتُ بِقِرَامٍ فِيهِ تَمَاثِيلُ، فَلَمَّا رَآهُ تَلَوَّنَ وَجْهُهُ وَهَتَكَهُ بِيَدِهِ وَقَالَ: " أَشَدُّ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَذَابًا الَّذِينَ يُشَبِّهُونَ بِخَلْقِ اللهِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ وَغَيْرُهُ عَنْ سُفْيَانَ

5898- Hz. Âişe şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma girdiğinde üzerinde resimler olan ince bir örtüyle örtünmüştüm. Allah'ın Resûlü örtüyü görünce yüzünün rengi değişti ve onu eliyle yırttı ve: "*Kıyamet gününde insanlar arasında azabı en çetin olacaklardan birisi de, yüce Allah'ın yaratmasına benzetenler (suret yapanlar)dır*" buyurdu.[2]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Ravileri güvenilirdir.

Müslim[1] bu hadisi *Sahîh*'te Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ve başkası kanalıyla Süfyân'dan rivayet etti.

٥٨٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو الْوَلِيدِ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ سَمِعَ عَائِشَةَ تَقُولُ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَقَدْ سَتَرْتُ سَهْوَةً لِي بِقِرَامٍ فِيهِ تَمَاثِيلُ فَلَمَّا رَآهُ هَتَكَهُ وَتَلَوَّنَ وَجْهُهُ وَقَالَ: " يَا عَائِشَةُ أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ الَّذِينَ يُضَاهُونَ بِخَلْقِ اللهِ " قَالَتْ عَائِشَةُ فَقَطَعْنَاهُ فَجَعَلْنَا مِنْهُ وِسَادَتَيْنِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ عَلِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ

5899- Hz. Âişe şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma girdiğinde üzerinde resimler olan ince bir örtüyle pencereyi örtmüştüm. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) örtüyü görünce yırttı ve yüzünün rengi değişti. Sonra şöyle buyurdu: *"Ey Âişe! Kıyamet gününde insanlar arasında azabı en çetin olacaklardan birisi de yüce Allah'ın yaratmasına benzetenler (suret yapanlar)dır"* buyurdu. O örtüyü kesip iki yastık yaptık.[2]

Müslim[3] bu hadisi *Sahîh*'te Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den, Buhârî[4] ise Ali kanalıyla Süfyân'dan rivayet etti.

٥٩٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، أَنَا عَوْفٌ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، أَخْبَرَنِي أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ زِيَادٍ الْعَدْلُ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شِيرَوَيْهِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، أَنَا عَوْفُ بْنُ أَبِي جَمِيلَةَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي الْحَسَنِ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ: إِنَّمَا مَعِيشَتِي مِنْ صَنْعَةِ يَدِي وَإِنِّي أَصْنَعُ هَذِهِ التَّصَاوِيرَ قَالَ: لَا أُحَدِّثُكَ إِلَّا مَا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَإِنِّي سَمِعْتُهُ يَقُولُ: " مَنْ صَوَّرَ صُورَةً فَإِنَّ اللهَ يُعَذِّبُهُ حَتَّى

---

[1] Müslim, *libâs* (91).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Müslim, *libâs* (92)

[4] Buhârî, *libâs* (65).

يَنْفُخَ فِيهَا الرُّوحَ وَلَيْسَ بِنَافِخٍ فِيهَا أَبَدًا " فَرَبَا لَهُ الرَّجُلُ رَبْوَةً شَدِيدَةً وَاصْفَرَّ وَجْهُهُ فَقَالَ: " وَيْحَكَ فَإِنْ أَبَيْتَ أَلَّا تَصْنَعَ فَعَلَيْكَ بِهَذَا الشَّجَرِ وَكُلِّ شَيْءٍ لَيْسَ فِيهِ الرُّوحُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ عَنْ يَزِيدَ بْنِ زُرَيْعٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ سَعِيدٍ

5900- Saîd b. Ebi'l-Hasan der ki: İbn Abbâs'ın yanındayken bir adam gelip: "Ben el emeğimle geçiniyorum ve mesleğim şu resimleri yapmaktır" dedi. İbn Abbâs ona şöyle karşılık verdi: "Sana sadece Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğimi anlatacağım. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kim bir resim yaparsa, bu kişi o resme can verinceye kadar Allah ona azab eder. Kişi de bu resme hiçbir zaman can veremeyecektir."* Bunun üzerine adam bu sözlerle şiddetli bir korkuya kapılınca İbn Abbâs: "Yazık sana! Eğer mutlaka resim yapmak zorundaysan şu ağaçların ve cansız şeylerin resmini yap" dedi.[1]

Buhârî[2] bu hadisi Abdullah b. Abdulvehhab kanalıyla Yezîd b. Zurey'den, Müslim[3] de başka bir yolla Saîd'den rivayet etti.

٥٩٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا أَبُو صَالِحٍ مَحْبُوبُ بْنُ مُوسَى، أَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ، عَنْ يُونُسَ بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ: ثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَتَانِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ لِي: أَتَيْتُكَ الْبَارِحَةَ فَلَمْ يَمْنَعْنِي أَنْ أَكُونَ دَخَلْتُ إِلَّا أَنَّهُ كَانَ عَلَى الْبَابِ تَمَاثِيلُ، وَكَانَ فِي الْبَيْتِ قِرَامٌ سِتْرٍ فِيهِ تَمَاثِيلُ وَكَانَ فِي الْبَيْتِ كَلْبٌ فَمُرْ بِرَأْسِ التِّمْثَالِ الَّذِي فِي بَابِ الْبَيْتِ، يُقْطَعُ فَيَصِيرُ كَهَيْئَةِ الشَّجَرَةِ وَمُرْ بِالسِّتْرِ، فَلْيُقْطَعْ فَتُجْعَلُ مِنْهُ وِسَادَتَيْنِ مَنْبُوذَتَيْنِ تُوطَآنِ، وَمُرْ بِالْكَلْبِ فَلْيُخْرَجْ " فَفَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَإِذَا الْكَلْبُ لَحَسَنٍ أَوْ حُسَيْنٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا كَانَ تَحْتَ نَضَدٍ فَأَمَرَ بِهِ فَأُخْرِجَ قَالَ الشَّيْخُ: " وَقَدْ

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî, *buyû* (40-41).

[3] Müslim, *libâs* (99).

رَوَيْنَا فِي السُّنَنِ عَالِيًا وَفِي كِتَابِ الْمَعْرِفَةِ مِنْ حَدِيثِ مَعْمَرٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَالِيًا وَذَكَرْنَا فِيهِمَا سَائِرَ مَا وَرَدَ فِي هَذَا الْبَابِ أَوْ أَكْثَرَهَا "

5901- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Cebrail bana geldi ve dedi ki: "Dün gece sana gelmiştim. Bulunduğun eve girmeme bir engel yoktu, fakat kapının örtüsünde resim vardı. Evin içerisinde ise resim bulunan bir örtü vardı ve evde de bir köpek bulunuyordu. Evin kapısında olan örtüdeki resmin başı koparılsın ki, o zaman o şekil bir ağaç şekline benzer. Duvar örtüsü için emret kesilsin, o parçalar da yere atılıp çiğnenen yastık yapılsın. Köpek için de emret o evden atılıp çıkarılsın."* Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bunların hepsini yaptı. Köpek, Hasan ve Hüseyin'in oynadıkları bir köpek yavrusuydu ve karyolanın altında duruyordu. Emriyle köpek de çıkarıldı.

Beyhakî der ki: Bu hadisi *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da âli bir isnadla Muhammed b. Ubeyd kanalıyla Yûnus'tan aktardık.[1] *Ma'rife*'de de yine âli bir isnadla Ma'mer kanalıyla Ebû İshâk'tan zikrettik. Bu konuda gelen diğer rivayetleri veya çoğu rivayeti bu başlık altında aktardık.

٥٩٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثَنَا أَبَانُ، ثَنَا يَحْيَى، ثَنَا عِمْرَانُ بْنُ حِطَّانٍ، عَنْ عَائِشَةَ، " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ لَا يَتْرُكُ فِي بَيْتِهِ شَيْئًا فِيهِ تَصْلِيبٌ إِلَّا قَضَبَهُ " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ حَدِيثِ هِشَامٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ وَقَالَ: ثَوْبًا فِيهِ تَصْلِيبٌ إِلَّا قَضَبَهُ

5902- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) evinde haç resmi bulunan hiçbir şeyi bırakmaz, onu mutlaka imha ederdi."[2]

Buhârî[3] bu hadisi Hişâm kanalıyla Yahyâ b. Ebî Kesîr'den nakletti ve: "Haç resmi bulunan her giysiyi imha ederdi" dedi.

٥٩٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنْ عُمَيْرٍ،

---

[1] Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* (7/270).

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/383 (4151).

[3] Buhârî, *libâs* (65).

مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، أَنَّهُ قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ الْكَعْبَةَ فَرَأَى فِيهَا صُوَرًا، فَأَمَرَنِي أَنْ آتِيَهُ بِمَاءٍ، فَكُنْتُ آتِيهِ بِمَاءٍ فِي الدَّلْوِ، فَجَعَلَ يَبُلُّ الثَّوْبَ ثُمَّ يَضْرِبُ بِهِ الصُّوَرَ وَيَقُولُ: " قَاتَلَ اللهُ قَوْمًا يُصَوِّرُونَ مَا لَا يَخْلُقُونَ "

5903- Usâme b. Zeyd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile Kâbe'ye girince içinde resimler gördü ve su getirmemi emretti. Ben ona kovayla su getiriyordum. O, bir giysiyi suya batırarak resimlere vuruyor (siliyor) ve: *"Allah, yaratamayacakları şeylerin resimlerini yapan bir topluluğun canını alsın"* diyordu.[1]

٥٩٠٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا الْأَسْفَاطِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ هَارُونَ الْأَزْدِيُّ، فَرَّقَهُمَا ثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " يَخْرُجُ عُنُقٌ مِنَ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَهُ عَيْنَانِ يُبْصِرُ بِهِمَا، وَأُذُنَانِ يَسْمَعُ بِهِمَا، وَلِسَانٌ يَنْطِقُ بِهِ يَقُولُ: إِنِّي وُكِّلْتُ بِثَلَاثَةٍ مَنِ ادَّعَى مَعَ اللهِ إِلَهًا آخَرَ وَبِكُلِّ جُبَارٍ عَنِيدٍ وَبِالْمُصَوِّرِينَ "

5904- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kıyamet günü Cehennemden bir boyun çıkacaktır ki onun gören iki gözü, işiten iki kulağı ve konuşan bir dili olacaktır ve şöyle diyecektir: "Ben üç kişiye vekil tayin edildim, Allah ile birlikte başkalarına ilahlık yakıştıranlara, her inatçı zorbaya ve resim yapanlara."*[2]

فَصْلٌ فِي أَلْوَانِ الثِّيَابِ

Giysilerin Rengi

٥٩٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ الْقَاضِي، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعْدٍ الصُّوفِيُّ، وَعَبْدُ اللهِ بْنُ رَوْحٍ الْمَدَائِنِيُّ، ثَنَا أَبُو بَدْرٍ شُجَاعُ بْنُ الْوَلِيدِ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ

---

[1] İsnâdı zayıf, hadis hasendir. Tayâlısı, *Müsned* (87), İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 2/1008 (2921), Taberânî, *M. el-Kebîr* 1/166 (407) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/296).

[2] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 4/701 (2574).

عُثْمَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " الْبَسُوا مِنْ ثِيَابِكُمُ الْبَيَاضَ وَكَفِّنُوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ، وَإِنَّ خَيْرَ أَكْحَالِكُمُ الْإِثْمِدُ فَإِنَّهُ يَجْلُو الْبَصَرَ وَيُنْبِتُ الشَّعْرَ "

5905- İbn Abbâs der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Giysilerinizden beyaz olanı giyin. Çünkü o, giysilerinizin en hayırlısıdır. Ölülerinizi de onunla kefenleyin. Sürmelerinizin en hayırlısı da ismid (antimon) sürmesidir. Zira o, gözlere fer katar ve kirpikleri kuvvetlendirir."*[1]

٥٩٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُؤَمَّلُ، ثَنَا أَبُو عُثْمَانَ الْبَصْرِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، ثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، وَالْحَكَمُ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ أَبِي شَبِيبٍ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السَّلَمِيُّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، ثَنَا حَمْزَةُ الزَّيَّاتُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ أَبِي شَبِيبٍ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْبَسُوا هَذِهِ الثِّيَابَ الْبِيضَ فَإِنَّهَا أَطْيَبُ وَأَطْهَرُ وَكَفِّنُوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ "

5906- Semure b. Cundub'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Beyaz giysi giyinin; çünkü o, daha güzel ve daha temizdir. Ölülerinizi de onunla kefenleyin"* buyurmuştur.[2]

٥٩٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْفَحَّامُ، ثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " لَا أَرْكَبُ الْأُرْجُوَانَ وَلَا أَلْبَسُ الْمُعَصْفَرَ وَلَا أَلْبَسُ الْقَمِيصَ الْمُكَفَّفَ بِالْحَرِيرِ " قَالَ: وَأَوْمَأَ الْحَسَنُ إِلَى جَيْبِ قَمِيصِهِ.

5907- İmrân b. Husayn'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben kızıl renkli eğer yastığına binmem, aspurla boyanmış giysi giymem, (yakası)*

---

[1] İsnâdında sakınca yoktur. Ebû Dâvud 4/209 (3878), 4/332 (4061) ve Tirmizî 3/319-320 (994).

[2] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/117 (2810) ve Nesâî (4/84), 2/1181 (3567)

ipekle çevrili elbise giymem" buyurdu. Hasan bunu derken gömleğinin yakasını gösterdi.[1]

Beyhakî der ki: "*Urcuvân*, kırmızı renkli eğer yastıklarıdır. Bunlar atlas ve ipekten yapılırlar. Eğer bunlar atlas ve ipekten yapılmışsa, erkeklere helal olmazlar. Başka şeyden yapılmışsa, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dokunduktan sonra kırmızıya boyanan giysileri giymeyi kerih görmüş gibi anlaşılıyor. Aspurla boyanmış giysileri de aynı sebepten dolayı hoşlanmamıştır. Aynı şekilde savaş ortamı dışında yakası ve alt kenarları ipekle çevrilmiş ve bu ipeği ruhsat verilen dört parmak kadarını geçen gömlekleri de giymemiştir. Daha önce savaş ortamında kenarları ipekle çevrilmiş cübbe giydiği yönünde rivayetler zikredilmişti."

٥٩٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، قَالَ: وَثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ حُنَيْنٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَنَّهُ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ لُبْسِ الْقَسِّيِّ وَالْمُعَصْفَرِ وَعَنْ تَخَتُّمٍ الذَّهَبِ وَعَنِ الْقِرَاءَةِ فِي الرُّكُوعِ " وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى الْقَسِّيِّ ثِيَابٌ يُؤْتَى بِهَا مِنْ مِصْرَ فِيهَا حَرِيرٌ وَيُقَالُ إِنَّهَا مَنْسُوبَةٌ إِلَى بِلَادٍ يُقَالُ لَهَا الْقَسُّ مَفْتُوحَةَ الْقَافِ مُشَدَّدَةَ السِّينِ وَيُقَالُ إِنَّهَا الْقِزِّيَّةُ أَبْدَلُوا الزَّايَ سِينًا قَالَهُ أَبُو سُلَيْمَانَ الْخَطَّابِيُّ رَحِمَهُ اللهُ

5908- Ali b. Ebî Tâlib der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *kassiyy* giymeyi, safranla boyanmış elbise giymeyi, altın yüzük takınmayı ve rükûda Kur'an okumayı yasaklamıştır."[2]

Müslim[3] bu hadisi Yahyâ b. Yahyâ'dan rivayet etti.

Kassiyy: Mısır'dan getirilen ve içinde ipek karışımı olan giysidir. Bu giysi, *Kass* adında bir yere nisbet edilmiştir.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/324 (4048).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim, *libâs* (29).

٥٩٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو الْوَلِيدِ الْفَقِيهُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمُبَارَكِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: رَآنِي النَّبِيُّ ﷺ وَعَلَيَّ ثَوْبٌ مُعَصْفَرٌ فَقَالَ: " أَلْقِهَا فَإِنَّهَا ثِيَابُ الْكُفَّارِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ

5909- Abdullah b. Amr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni safranla boyanmış bir giysi giymişken gördü ve: *"Bunu çıkar. Bu, kafirlerin giysisidir"* buyurdu.[1]

Müslim bu hadisi *Sahîh*'te Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den rivayet etti.

٥٩١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُسَدَّدٌ، أَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ الْغَازِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: هَبَطْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ مِنْ ثَنِيَّةٍ فَالْتَفَتَ إِلَيَّ وَعَلَيَّ رَيْطَةٌ مُضَرَّجَةٌ بِالْعُصْفُرِ فَقَالَ: " مَا هَذِهِ الرَّيْطَةُ عَلَيْكَ؟ " فَعَرَفْتُ مَا كَرِهَ فَأَتَيْتُ أَهْلِي، وَهُمْ يُسْجَرُونَ تَنُّورًا لَهُمْ فَقَذَفْتُهَا فِيهِ، ثُمَّ أَتَيْتُهُ مِنَ الْغَدِ فَقَالَ: " يَا عَبْدَ اللهِ مَا فَعَلْتِ الرَّيْطَةُ؟ " فَأَخْبَرْتُهُ قَالَ: " أَلَا كَسَوْتَهَا بَعْضَ أَهْلِكَ فَإِنَّهُ لَا بَأْسَ بِهَا لِلنِّسَاءِ "

5910- Amr b. Şuayb, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber bir tepeden inerken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana döndü. Benim üzerimde de safranla boyanmış, tek desenli sade bir giysi vardı. Bana: *"Üzerindeki boyalı giysi nedir?"* deyince, giysiden hoşlanmadığını anladım ve aileme gittim. Onların tandırı yaktıklarını gördüm ve giysiyi içine attım. Ertesi gün Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gittiğimde: *"Ey Abdullah! O boyalı giysiyi ne yaptın?"* diye sordu. Ben, yaptığımı ona söyleyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu ailenden birine verseydin. Kadınların onu giymesinde sakınca yoktur"* buyurdu.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Nesâî (8/203).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/334 (4066) ve İbn Mâce 2/1191 (3603).

٥٩١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ مُسْلِمٍ الْعَدَوِيِّ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَعَلَيْهِ أَثَرُ صُفْرَةٍ فَكَرِهَ ذَلِكَ لَهُ وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَلَمَّا يُوَاجِهُ أَحَدًا بِشَيْءٍ يَكْرَهُهُ فِي وَجْهِهِ فَلَمَّا قَامَ الرَّجُلُ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَوْ أَمَرْتُمْ هَذَا أَنْ يَتْرُكَ هَذِهِ الصُّفْرَةَ "

5911- Enes der ki: Bir adam üzerinde safran sarılığının izi olduğu halde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu durumdan hoşlanmadı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), yüzünde hoşlanmadığı bir şey bulunan bir adama çok az yönünü dönerdi. Adam çıkınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Keşke ona safranla boyamayı terk etmesini söyleseniz"* buyurdu.[1]

٥٩١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، وَمُحَمَّدُ بْنُ رَجَاءٍ، ثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنِ التَّزَعْفُرِ لِلرِّجَالِ "

5912- Enes b. Mâlik der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) erkeklerin safran sürünmesini yasaklamıştır."[2]

٥٩١٣ - قَالَ: وَثَنَّا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، ثَنَا مُسَدَّدٌ، ثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يَتَزَعْفَرَ الرَّجُلُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ. وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ مُسَدَّدٍ. وَأَمَّا الَّذِي

5913- Enes b. Mâlik der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) erkeklerin safran sürünmesini yasaklamıştır."[3]

Müslim[1] bu hadisi *Sahîh*'te Ebu'r-Rabî'den, Buhârî[2] de Müsedded'den rivayet etti.

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 4/405 (4182)

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Ravileri güvenilirdir.

٥٩١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ السَّلُولِيُّ ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُزَابَةَ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، أَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي يَحْيَى الْقَتَّاتِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، قَالَ: " مَرَّ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ رَجُلٌ وَعَلَيْهِ ثَوْبَانِ أَحْمَرَانِ، فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَلَمْ يَرُدَّ النَّبِيُّ ﷺ " " لَفْظَ حَدِيثِ الثَّوْرِيِّ وَرَوَى أَبُو دَاوُدَ فِي كِتَابِهِ حَدِيثَيْنِ آخَرَيْنِ فِي كَرَاهِيَةِ الْحُمْرَةِ فَيُحْتَمَلُ أَنَّهُ إِنَّمَا كَرِهَهَا، إِذَا صُبِغَ بِهَا الثَّوْبُ بَعْدَ مَا يُنْسَجُ، فَأَمَّا مَا صُبِغَ غَزْلُهُ ثُمَّ نُسِجَ فَغَيْرُ دَاخِلٍ فِي الْكَرَاهِيَةِ "

فَقَدْ رَوَيْنَا فِي الْحَدِيثِ الثَّابِتِ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ أَنَّهُ قَالَ: " رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِي حُلَّةٍ حَمْرَاءَ "

5914- Abdullah b. Amr b. el-Âs der ki: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) kırmızı iki giysi giyen bir adam uğrayıp selam verince Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) selamını almadı."[3]

Lafız Sevrî'ye aittir.

Ebû Dâvud kitabında kırmızı rengin keraheti konusunda başka iki hadis rivayet etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunları, dokunduktan sonra kırmızıya boyandığı için kerih gördüğü muhtemeldir. Ancak iplikleri kırmızıya boyandıktan sonra dokunan giysi bu kerahiyetin kapsamı içinde değildir.

Sâbit bir hadisle bize bildirildiğine göre de Berâ b. Âzib: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kırmızı bir *hulle* giydiğini gördüm" demiştir.

Ebû Süleymân (el-Hattâbî) der ki: *Hulle*, Yemen yapımı kırmızı, sarı, yeşil ve bunların arasında renklerden olan giysilerdir. Bunlar da dokunduktan sonra değil, henüz dokunmadan iplikleri boyanan giysilerdir. *Asb* dedikleri şey de budur. Önce eğdirildiği ve sonradan da boyanıp dokunduğu için de ona bu ismi vermişlerdir.

---

[1] Müslim, *libâs* (77).

[2] Buhârî, *libâs* (48).

[3] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/336 (4069) ve Tirmizî 5/116 (2807).

٥٩١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا حَجَّاجٌ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرٍ الْهُذَلِيُّ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ رَافِعِ بْنِ يَزِيدَ الثَّقَفِيِّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: " أَنَّ الشَّيْطَانَ يُحِبُّ الْحُمْرَةَ فَإِيَّاكُمْ وَالْحُمْرَةَ وَكُلَّ ثَوْبٍ ذِي شُهْرَةٍ "

5915- Râfi b. Yezîd es-Sekafî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şeytan kırmızı rengi sever; kırmızı renkten ve şöhrete sebep olan her giysiden kaçının"* buyurmuştur.[1]

٥٩١٦ - وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرٍ الْهُذَلِيُّ، عَنْ قَتَادَةَ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ أَنَسٍ إِلَى أَرْضٍ لَهُ يُقَالُ لَهَا الزَّاوِيَةُ فَقَالَ حَنْظَلَةُ السَّدُوسِيُّ: مَا أَحْسَنَ هَذِهِ الْخُضْرَةَ فَقَالَ أَنَسٌ: " كُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّ أَحَبَّ الْأَلْوَانِ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ الْخُضْرَةُ "

5916- Katâde der ki: Enes ile beraber Zâviye denilen bir yere gittik. Hanzala es-Sedûsî: "Şu yeşillik ne güzel" deyince Enes: "Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) en çok sevdiği rengin yeşil olduğunu konuşurduk" karşılığını verdi. [2]

فَصْلٌ فِي تَحَلِّي الرِّجَالِ

Erkeklerin Süslenmesi

Erkeklerin altın takı takması caiz değildir. Ancak hadiste belirtildiği üzere zaruret anında az miktarda olması caizdlr.

٥٩١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْخُزَاعِيُّ الْمَعْنِيُّ، قَالَا: ثَنَا أَبُو الْأَشْهَبِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ طَرْفَةَ، أَنَّ جَدَّهُ عَرْفَجَةَ بْنَ أَسْعَدَ قُطِعَ أَنْفُهُ يَوْمَ الْكِلَابِ فَاتَّخَذَ أَنْفًا مِنْ وَرِقٍ، فَأَنْتَنَ عَلَيْهِ فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ ﷺ فَاتَّخَذَ أَنْفًا مِنْ ذَهَبٍ " وَرَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، وَيَزِيدُ بْنُ هَارُونَ،

---

[1] İsnâdı zayıftır. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/79-80 (19975) ve İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 2/1127 (3321).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1172).

وَأَبُو عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي الْأَشْهَبِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَرْفَجَةَ. وَرَوَاهُ ابْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ أَبِي الْأَشْهَبِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ عَرْفَجَةَ. وَرَوَيْنَا عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ شَدَّ أَسْنَانَهُ بِذَهَبٍ، وَعَنِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ وَمُوسَى بْنِ طَلْحَةَ وَإِسْمَاعِيلَ بْنِ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ كَذَلِكَ. وَرَوَيْنَا عَنْ إِبْرَاهِيمَ أَنَّهُ لَمْ يُرَ بِهِ بَأْسًا وَأَمَّا التَّخَتُّمُ بِالذَّهَبِ فَلَا يَجُوزُ ذَلِكَ لِلرِّجَالِ لَمَّا

رُوِّينَا عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّهُ قَالَ: " نَهَانِي رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنِ التَّخَتُّمِ بِالذَّهَبِ "

5917- Abdurrahman b. Tarfa'nın bildirdiğine göre Kilâb vakasında Arfece b. Es'ad'ın burnu kesilince gümüşten bir burun yaptırdı. Bu sebeple burnu kötü kokunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona altından bir burun yaptırmasını emretti.[1]

Ebû Dâvud et-Tayâlisî, Yezîd b. Hârûn ve Ebû Âsım bu hadisi Ebu'l-Eşheb kanalıyla Abdurrahman b. Arfece'den naklettiler. İbn Uleyye de Ebu'l-Eşheb kanalıyla Abdurrahman'dan, o babasından, o da Arfece'den nakletti.

Enes b. Mâlik'ten bize bildirdiğine göre Enes dişlerine altın tel bağlamıştır.

Hasan el-Basrî, Mûsa b. Talha ve İsmâîl b. Zeyd b. Sâbit'ten de aynı rivayette bulunulmuştur.

Yine İbrâhîm'den bize bildirdiğine göre bunda bir sakınca görülmemiştir. Ancak altın yüzük takmak, aşağıdaki sebeple erkeklere caiz değildir.

Ali b. Ebî Talib'den bize bildirdiğine göre: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) altın yüzük takmamı yasakladı" demiştir.

٥٩١٨ - وَحَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، أَنَا أَبُو الْأَحْرَزِ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ جَمِيلٍ الْأَزْدِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَوْحٍ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ الْبَصْرِيُّ، ثَنَا دَاوُدُ بْنُ قَيْسٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ: " نَهَانِي حِبِّي ﷺ، أَنْ أَقْرَأَ

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/240 (4232), Tirmizî 4/240 (1770) ve Nesâî (8/164).

رَاكِعًا أَوْ سَاجِدًا وَعَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، وَعَنْ لُبْسِ الْقَسِّيَّةِ أَوْ مُعَصْفَرَةٍ مُقَدِّمَةٍ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ الْعَقَدِيِّ عَنْ دَاوُدَ

5918- Ali b. Ebî Talib der ki: Sevdiğim (sallallahu aleyhi vesellem) rükudayken veya secdedeyken (Kur'ân) okumamı, altın yüzük takmamı, *kassiyy* veya ön tarafı safranla boyanmış elbise giymemi yasakladı."[1]

Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te Akadî kanalıyla Dâvud'dan rivayet etti.

٥٩١٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْفَحَّامُ، ثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ النَّضْرِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ بَشِيرِ بْنِ نَهِيكٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ

5919- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) altın yüzük takmayı yasakladı.[3]

Buhârî[4] ve Müslim[5] bu hadisi *Sahîh*'te Şu'be'den rivayet etti.

٥٩٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الشَّرْقِيِّ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بِشْرِ بْنِ الْحَكَمِ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ أَبُو سَعِيدٍ، ثَنَا يَحْيَى، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَأَى فِي يَدِ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِهِ خَاتَمًا مِنْ ذَهَبٍ فَأَعْرَضَ عَنْهُ فَذَهَبَ فَأَلْقَاهُ، ثُمَّ جَاءَ وَقَدِ اتَّخَذَ خَاتَمًا مِنْ فِضَّةٍ فَسَكَتَ عَنْهُ "

5920- Amr b. Şuayb'ın, babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) sahabeden bir adamın parmağında altın yüzük

---

[1] Ravileri güvenilirdir ve hadis sahihtir.

[2] Müslim, *salât* (212).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Buhârî, *libâs* (51).

[5] Müslim, *libâs* (51).

görünce ondan yüz çevirdi. Adam gidip yüzüğü çıkardıktan sonra gümüş yüzük takarak gelince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona bir şey demedi.[1]

٥٩٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَنَا عُبَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ، ح، قَالَ: وَثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ، ثَنَا الْفُضَيْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: أَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عُقْبَةَ، عَنْ كُرَيْبٍ، مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَأَى خَاتَمًا مِنْ ذَهَبٍ فِي يَدِ رَجُلٍ فَنَزَعَهُ فَطَرَحَهُ وَقَالَ: " يَعْمِدُ أَحَدُكُمْ إِلَى جَمْرَةٍ مِنْ نَارٍ فَيَجْعَلُهَا فِي يَدِهِ " فَقِيلَ لِلرَّجُلِ بَعْدَ مَا ذَهَبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: خُذْ خَاتَمَكَ انْتَفِعْ بِهِ، فَقَالَ: وَاللهِ لَا آخُذُهُ أَبَدًا وَقَدْ طَرَحَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ

5921- Abdullah b. Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamın parmağında altın yüzük görünce onu çıkarıp attı ve: *"Kişi, ateşten bir kor alıp eline koyuyor"* buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gittikten sonra adama: "Yüzüğü al ve ondan faydalan" denilince: "Vallahi; Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu atmışken kesinlikle almam" karşılığını verdi.[2]

٥٩٢٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْإِيَادِيُّ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ بْنِ خَلَّادٍ، ثَنَا عُبَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ شَرِيكٍ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ الْحَكَمِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنِ ابْنِ عَسْكَرٍ عَنِ ابْنِ أَبِي مَرْيَمَ وَلَا بَأْسَ بِذَلِكَ لِلنِّسَاءِ لِمَا رَوَيْنَا فِي حَدِيثِ عَلِيٍّ وَغَيْرِهِ فِي إِبَاحَةِ الْحَرِيرِ وَالذَّهَبِ لِلنِّسَاءِ

وَرَوَيْنَا عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: " قَدِمَتْ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ حِلْيَةٌ مِنْ عِنْدِ النَّجَاشِيِّ أَهْدَاهَا لَهُ فِيهَا خَاتَمٌ مِنْ ذَهَبٍ، فِيهِ فَصٌّ حَبَشِيٌّ، قَالَتْ: فَأَخَذَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِعُودٍ مُعْرِضًا عَنْهُ أَوْ بِبَعْضِ أَصَابِعِهِ، ثُمَّ دَعَا أُمَامَةَ بِنْتَ الْعَاصِ ابْنَةَ ابْنَتِهِ فَقَالَ: تَحَلِّي هَذَا يَا بُنَيَّةُ "

5922- Bu hadis başka bir kanalla nakledilmiştir.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tahâvi, *Şerh Meâni'l-Âsâr* (4/261).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Ravileri güvenilirdir.

Müslim[1] bu hadisi *Sahîh*'te İbn Asker kanalıyla İbn Ebî Meryem'den rivayet etti.

Kadınlara ipek ve altının helal olmasıyla ilgili Hz. Ali ve başkasından gelen rivayetler, kadınların altın yüzük takmasında sakıncа olmadığını göstermektedir.

Hz. Âişe'den bize bildirdiğine göre şöyle dedi: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Necâşî'den hediye olarak takılar geldi. Bu takıların içinde taşı Habeş yapımı olan altın bir yüzük vardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu yüzüğü kendisinden uzak tutarak bir değnek veya parmaklarından biriyle aldı, sonra da kızının kızı olan Umâme binti Ebi'l-Âs'ı çağırtıp ona: *"Kızcağızım, al da bunu sen tak"* buyurdu.

Bu hadisin isnâdını *Sünen*'de zikretmiştik.

Gümüş yüzük takmak ise caizdir.

٥٩٢٣ - لِمَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا آدَمُ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: " لَمَّا أَرَادَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يَكْتُبَ إِلَى الرُّومِ قِيلَ إِنَّهُمْ لَنْ يَقْرَأُوا كِتَابَكَ إِذَا لَمْ يَكُنْ مَخْتُومًا، فَاتَّخَذَ خَاتَمًا مِنْ فِضَّةٍ وَنَقَشَهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ " قَالَ أَنَسٌ فَكَأَنَّمَا أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِهِ فِي يَدِهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ آدَمَ وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ شُعْبَةَ

5923- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Rumlara mektup yazacağı zaman: "Eğer mektubunda mühür yoksa onu okumazlar" denildi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gümüş bir yüzük yaptırdı ve üzerine: "Muhammedun Resûlullah" yazdırdı.[2]

Enes der ki: "Yüzüğün beyazlığını Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) elinde görür gibiyim."

---

[1] Müslim, *libâs* (52).

[2] Ravileri güvenilirdir ve hadis sahihtir.

Buhârî[1] bu hadisi *Sahîh*'te Âdem'den, Müslim[2] ise başka bir yolla Şu'be'den rivayet etti.

٥٩٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، ثَنَا مُسَدَّدٌ، ح وَأَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ رَجَاءٍ، ثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ، قَالَا: ثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، اتَّخَذَ خَاتَمًا مِنْ فِضَّةٍ وَنَقَشَ فِيهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ وَقَالَ: " إِنِّي اتَّخَذْتُ خَاتَمًا مِنْ فِضَّةٍ وَنَقَشْتُ فِيهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ فَلَا يَنْقُشْ أَحَدٌ عَلَى نَقْشِهِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُسَدَّدٍ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيِّ

5924- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gümüş bir yüzük yaptırdı ve üzerine: "Muhammedun Resûlullah" yazdırıp: *"Gümüş bir yüzük yaptırdım ve üzerine: «Muhammedun Resûlullah» yazdırdım. Kimse yüzüğüne böyle yazdırmasın"* buyurdu.[3]

Buhârî[4] bu hadisi *Sahîh*'te Müsedded'den, Müslim[5] ise Ebu'r-Rabî ez-Zehrânî'den rivayet etti.

٥٩٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَنَعَ خَاتَمًا مِنْ وَرِقٍ، فَنَقَشَ فِيهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ وَقَالَ: " لَا تَنْقُشُوا عَلَيْهِ "

5925- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gümüş bir yüzük yaptırdı ve üzerine: "Muhammedun Resûlullah" yazdırıp: *"Kimse yüzüğüne böyle yazdırmasın"* buyurdu.[6]

---

[1] Buhârî, *libâs* (53).

[2] Müslim, *libâs* (56).

[3] Ravileri güvenilirdir.

[4] Buhârî, *libâs* (53)

[5] Müslim, *libâs* (1656).

[6] İsnâdı sahihtir. Tirmizî 4/229 (1745).

٥٩٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، وَابْنُ مِلْحَانَ، قَالَا: ثَنَا يَحْيَى، ثَنَا اللَّيْثُ، ثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّهُ " رَأَى رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي يَدِهِ خَاتَمٌ مِنْ وَرِقٍ يَوْمًا وَاحِدًا، ثُمَّ إِنَّ النَّاسَ اصْطَنَعُوا الْخَوَاتِيمَ مِنْ وَرِقٍ وَلَبِسُوهَا فَطَرَحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ خَاتَمَهُ فَطَرَحَ النَّاسُ خَوَاتِيمَهُمْ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ بُكَيْرٍ، قَالَ الْبُخَارِيُّ تَابَعَهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ وَشُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ وَزِيَادُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ إِبْرَاهِيمَ وَزِيَادٍ فِي الصَّحِيحِ وَيُشْبِهُ أَنْ يَكُونَ ذِكْرُ الْوَرِقِ فِي هَذَا الْحَدِيثِ وَهْمًا سَبَقَ إِلَيْهِ لِسَانُ الزُّهْرِيِّ فَحَمَلُوهُ عَنْهُ عَلَى الْوَهْمِ

5926- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre bir gün Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) elinde gümüş bir yüzük görülünce insanlar da gümüş yüzük yaptırıp taktılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüğü çıkarınca insanlar da çıkardılar.[1]

Buhârî[2] bu hadisi *Sahîh*'te Yahyâ b. Bukeyr'den nakletti ve şöyle dedi: "İbrâhîm b. Sa'd, Şuayb b. Ebî Hamza ve Ziyâd b. Sa'd bu hadisi Zührî'den rivayet ederek ona mutâbaat ettiler. Müslim[3] de bu hadisi İbrâhim ve Ziyâd'dan rivayet etti. Bu hadiste gümüşün zikredilmesi Zührî'nin yanılgısı olabilir.

٥٩٢٧ - فَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَخْتَوَيْهِ، ثَنَا أَبُو الْمُثَنَّى، وَيُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمِنْهَالِ، أَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَرَادَ أَنْ يَكْتُبَ إِلَى بَعْضِ الْأَعَاجِمِ قَالَ: فَقِيلَ: إِنَّهُمْ لَا يَقْبَلُونَ كِتَابًا إِلَّا بِخَاتَمٍ، قَالَ: فَاتَّخَذَ خَاتَمًا مِنْ فِضَّةٍ نَقْشُهُ: مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ "

5927- Enes'in bildirdiğine göre bir gün Acemlerden birine mektup yazmak isteyince: "Mühürsüz mektubu kabul etmezler" denildi. Bunun

---

[1] Ravileri güvenilirdir ve hadis sahihtir.

[2] Buhârî, *libâs* (51-52)

[3] Müslim, *libâs* (59).

üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gümüş bir yüzük yaptırıp üzerine: "Muhammedun Resûlullah" yazdırdı.[1]

٥٩٢٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ، عَنْ خَالِدٍ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، بِمَعْنَى حَدِيثِ يَزِيدَ زَادَ فَكَانَ فِي يَدِهِ حَتَّى قُبِضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَفِي يَدِ أَبِي بَكْرٍ، حَتَّى قُبِضَ وَفِي يَدِ عُمَرَ، حَتَّى قُبِضَ وَفِي يَدِ عُثْمَانَ فَبَيْنَمَا هُوَ عِنْدَ بِئْرِ أَرِيسٍ إِذْ سَقَطَ فِي الْبِئْرِ فَأَمَرَ بِهَا فَنُزِحَتْ فَلَمْ يَقْدِرْ عَلَيْهِ " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مُخْتَصَرًا مِنْ حَدِيثِ يَزِيدَ بْنِ زُرَيْعٍ وَأَخْرَجَ هَذِهِ الزِّيَادَةَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ثُمَامَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، وَرُوِّينَا عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مَا

5928- Yezîd (b. Zuray)'ın hadisiyle aynı mânâda bir hadis, Enes'ten nakledilmiş; ancak onda şu ilave vardır: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edene kadar yüzük elinde kaldı. Ebû Bekr de vefat edene kadar onu eline taktı. Ömer de vefat edene kadar onu eline taktı. Bu yüzük Osmân'ın elindeyken, Osmân Erîs kuyusunun yanındaydı. Bu sırada yüzük kuyuya düştü. Osmân'ın emriyle kuyunun suyu boşaltıldı, ancak yüzük bulunamadı."[2]

Buhârî[3] bu hadisi muhtasar olarak Yezîd b. Zuray'dan, bu ilaveyi de Ahmed b. Muhammed b. Abdillah el-Ensârî kanalıyla babasından, o Sumâme'den, o da Enes b. Mâlik'ten nakletti.

Bize Abdullah b. Ömer kanalıyla Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) aşağıdaki hadisler nakledilmiştir:↓

٥٩٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، ثَنَا يَحْيَى، ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ، أَخْبَرَنِي نَافِعٌ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: " أَنَّ النَّبِيَّ

---

[1] Hâkim'in hocasını tanımıyorum, diğer ravileri güvenilirdir. Ebû Avâne, *Müsned* (5/490-491).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *libâs* (52, 53, 54)

ﷺ اتَّخَذَ خَاتَمًا مِنْ ذَهَبٍ، وَجَعَلَ فَصَّهُ مِمَّا يَلِي كَفَّهُ، فَاتَّخَذَ النَّاسُ فَرَمَى بِهِ وَاتَّخَذَ خَاتَمًا مِنْ وَرِقٍ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ يَحْيَى الْقَطَّانِ

5929- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) altın bir yüzük yaptırdı ve taşını avucunun içine gelecek şekilde taktı. İnsanlar da aynı şekilde yüzük yaptırınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gümüşten bir yüzük yaptırdı.[1]

Buhârî[2] ve Müslim bu hadisi *Sahîh*'te Yahyâ el-Kattân'dan rivayet etti.

٥٩٣٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ نُمَيْرٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: " اتَّخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ خَاتَمًا مِنْ وَرِقٍ وَكَانَ فِي يَدِهِ، ثُمَّ كَانَ فِي يَدِ أَبِي بَكْرٍ مِنْ بَعْدِهِ، ثُمَّ كَانَ فِي يَدِ عُمَرَ، ثُمَّ كَانَ فِي يَدِ عُثْمَانَ حَتَّى وَقَعَ فِي بِئْرِ أَرِيسَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى. وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَلَامٍ، عَنِ ابْنِ نُمَيْرٍ وَلَمْ يَقُلْ مِنْهُ. وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ يُوسُفَ بْنِ مُوسَى، عَنْ أَبِي أُسَامَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ وَقَالَ حَتَّى وَقَعَ مِنْ عُثْمَانَ الْفِضَّةُ فِي بِئْرِ أَرِيسٍ. قَالَ الشَّيْخُ: " فَهَذَا أَوْ مَا قَبْلَهُ يَدُلُّ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَطْرَحِ الْخَاتَمَ الَّذِي اتَّخَذَهُ مِنْ وَرِقٍ وَإِنَّمَا طَرَحَ الْخَاتَمَ الَّذِي أَخَذَهُ مِنْ ذَهَبٍ وَهُوَ بَيِّنٌ فِي رِوَايَةِ نَافِعٍ وَغَيْرِهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ "

5930- İbn Ömer der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gümüş bir yüzük yaptırıp taktı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince Ebû Bekr o yüzüğü taktı. Sonra Ömer taktı. Erîs kuyusuna düşene kadar da Osmân taktı."[3]

Müslim[4] bu hadisi *Sahîh*'te Yahyâ b. Yahyâ'dan rivayet etti. Buhârî[5] de Muhammed b. Selam kanalıyla İbn Numeyr'den rivayet etti. Yine Buhârî

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî, *libâs* (51).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Müslim, *libâs* (54).

[5] Buhârî, *libâs* (53).

Yûsuf b. Musa kanalıyla Ebû Usâme'den, o da Ubeydullah'tan: "Gümüş yüzük Osmân'da Erîs kuyusuna düşünceye kadar..." şeklinde rivayet etti.

Beyhakî der ki: Bu ve önceki hadis Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) edindiği gümüş yüzüğü atmadığını, altın yüzüğü attığını göstermektedir. Bu, Nâfi ve başkasının İbn Ömer'den yaptıkları rivayette açıkça görülmektedir. ↓

٥٩٣١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ، ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: اتَّخَذَ النَّبِيُّ ﷺ خَاتَمًا مِنْ ذَهَبٍ، ثُمَّ أَلْقَاهُ فَاتَّخَذَ خَاتَمًا مِنْ وَرِقٍ وَنَقَشَ فِيهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ وَقَالَ: " لَا يَنْقُشْ أَحَدٌ عَلَى خَاتَمِي هَذَا " وَكَانَ إِذَا لَبِسَهُ جَعَلَ فَصَّهُ فِي بَطْنِ كَفِّهِ قَالَ: فَهَذَا الَّذِي سَقَطَ مِنْ مُعَيْقِيبَ فِي بِئْرِ أَرِيسٍ قَالَ سُفْيَانُ: هَذِهِ الْكَلِمَةُ لَمْ يَجِئْ بِهَا غَيْرُ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى قِيلَ لِسُفْيَانَ سَقَطَ مِنْ مُعَيْقِيبٍ قَالَ: نَعَمْ. أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ جَمَاعَةٍ عَنْ سُفْيَانَ.

5931- İbn Ömer der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) altın bir yüzük edindikten sonra onu attı ve gümüş bir yüzük yaptırıp üzerine: "Muhammedun Resûlullah" yazdırdı. Sonra: *"Kimse yüzüğüne benim yüzüğüme yazdığım gibi yazmasın"* buyurdu. Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) yüzüğü takınca onun taşını (yazı olan kısmı) avucunun içine getirirdi. Muaykîb'den Erîs kuyusuna düşen yüzük, bu yüzüktür. Süfyân der ki: "Bu son cümleyi sadece Eyyûb b. Mûsa söylemiştir." Süfyân'a: "Yüzük Muaykîb'den mi düştü?" diye sorulunca: "Evet" cevabını verdi.[1]

Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te bir grup kanalıyla Süfyân'dan nakletti.

Beyhakî der ki: Eyyûb b. Mûsa, gümüş yüzüğün taşını avucunun içine getirirdi" sözüyle buna muhalefet etmiştir. Diğer raviler bunu Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) attığı (altın) yüzük hakkında söylemişlerdir.

٥٩٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ وَهُوَ ابْنُ أَبِي تَمِيمَةَ السَّخْتِيَانِيُّ، عَنْ نَافِعٍ،

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *libâs* (55).

عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: اتَّخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ خَاتَمًا مِنْ ذَهَبٍ وَضَعَ فَصَّهُ مِنْ دَاخِلٍ قَالَ فَبَيْنَمَا هُوَ يَخْطُبُ ذَاتَ يَوْمٍ قَالَ: " إِنِّي كُنْتُ صَنَعْتُ خَاتَمًا، وَكُنْتُ أَلْبَسُهُ وَأَجْعَلُ فَصَّهُ مِنْ دَاخِلٍ، وَإِنِّي وَاللهِ لَا أَلْبَسُهُ أَبَدًا " قَالَ: فَنَبَذَ النَّاسُ خَوَاتِيمَهُمْ. وَبِهَذَا الْمَعْنَى رَوَاهُ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، وَمُوسَى بْنُ عُقْبَةَ وَاللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ وَأُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ نَافِعٍ وَكُلُّ ذَلِكَ مُخَرَّجٌ فِي كِتَابِ مُسْلِمٍ

5932- İbn Ömer der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) altın bir yüzük edindi ve taşını avucunun içine getirdi. Bir gün hutbe verirken de: *"Bir yüzük yaptırdım. Onu takıyor ve taşını avucumun içine getiriyordum. Vallahi onu bir daha takmayacağım"* buyurdu. Bunun üzerine halk ta yüzüklerini çıkarmaya başladılar.[1]

Ubeydullah b. Ömer, Mûsa b. Ukbe, Leys b. Sa'd ve Usâme b. Zeyd, hadisi bu mânâyla Nâfi'den rivayet ettiler. Bütün bu rivayetler de Müslim'de nakledilmiştir.[2]

٥٩٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَلْبَسُ خَاتَمًا مِنْ ذَهَبٍ ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَنَبَذَهُ وَقَالَ: " لَا أَلْبَسُهُ أَبَدًا " فَنَبَذَ النَّاسُ خَوَاتِيمَهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْقَعْنَبِيِّ

5933- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) altın yüzük takıyordu. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu çıkarıp: *"Bir daha asla takmayacağım"* buyurdu. Bunun üzerine insanlar da yüzüklerini attılar.[3]

Buhârî bu hadisi *Sahîh*'te Ka'nebî'den rivayet etti.

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *libâs* (53).

[3] Ravileri güvenilirdir.

فَصْلٌ فِيمَا وَرَدَ فِي خَاتَمِ الْحَدِيدِ وَالشَّبَهِ

Demir ve Bakırdan Yüzük Takmak

٥٩٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، ثَنَا عَفَّانُ، ثَنَا هَمَّامٌ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَجْلَانَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ: " نَهَى عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ وَعَنْ خَاتَمِ الْحَدِيدِ "

5934- Amr b. Şuayb'ın, babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) altın ve demir yüzük takmayı yasakladı.[1]

٥٩٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدُ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رُزْمَةَ الْمَعْنِيُّ، أَنَّ زَيْدَ بْنَ الْحُبَابِ، أَخْبَرَهُمْ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُسْلِمٍ أَبِي طَيْبَةَ السَّلَمِيِّ الْمَرْوَزِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، وَعَلَيْهِ خَاتَمٌ مِنْ شَبَهٍ فَقَالَ: مَا لِي أَجِدُ مِنْكَ رِيحَ الْأَصْنَامِ فَطَرَحَهُ، ثُمَّ جَاءَ وَعَلَيْهِ خَاتَمٌ مِنْ حَدِيدٍ فَقَالَ: مَا لِي أَرَى عَلَيْكَ حِلْيَةَ أَهْلِ النَّارِ فَطَرَحَهُ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ مِنْ أَيِّ شَيْءٍ أَتَّخِذُهُ؟ قَالَ: " اتَّخِذْهُ مِنْ وَرِقٍ وَلَا تُتِمَّهُ مِثْقَالًا " وَلَمْ يَقُلْ مُحَمَّدٌ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُسْلِمٍ وَلَمْ يَقُلْ الْحَسَنُ السَّلَمِيُّ الْمَرْوَزِيُّ

وَرُوِيَ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، مَرْفُوعًا فِي كَرَاهِيَةِ التَّخَتُّمِ بِالْحَدِيدِ، وَقَوْلُهُ حِينَ اتَّخَذَهُ هَذَا أَخْبَثُ وَأَخْبَثُ، وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ

فَقَدْ رَوَيْنَا فِي الْحَدِيثِ الثَّابِتِ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لِلَّذِي أَرَادَ أَنْ يُزَوِّجَهُ: " الْتَمِسْ وَلَوْ خَاتَمًا مِنْ حَدِيدٍ "

5935- Abdullah b. Bureyde'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) parmağında bakır yüzük olduğu halde bir adam geldi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Neden, sende putların kokusunu buluyorum!"* buyurunca adam yüzüğü attı. Daha sonra bu adam demir bir yüzük takıp gelince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Neden senin üzerinde Cehennemlik kimselerin süsünü buluyorum"* buyurdu. Adam bu yüzüğü de atıp: "Ey

---

[1] İsnâdı sahihtir. Taberânî, *M. el-Evsat* 3/49 (2093) ve Ahmed, *Müsned* (2/179).

Allah'ın Resûlü! Hangi şeyden yüzük edineyim?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellam): *"Gümüşten edin ve ağırlığı bir miskaldan az olsun"* buyurdu.[1]

Muhammed, hadisin senedinde Abdullah b. Müslim ve Hasan es-Selemî el-Mervezî dememiştir.

Abdullah b. Amr'dan, demir yüzük takmanın keraheti hakkında hadis merfu olarak *"Bu (demir yüzük) diğerinden (bakırdan) daha pistir"* ibaresiyle nakledilmiştir; ancak hadis zayıftır.

Beyhakî der ki: Bu yasaklamanın kerahet şeklinde olduğu görünmektedir. Bakır yüzüğü tenzihen mekruh görmüş ve: *"Neden, sende putların kokusunu buluyorum!"* buyurmuştur. Çünkü putlar bakırdan yapılmaktaydı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) demir yüzüğü de kokusundan dolayı kerih görmüş ve: *"Neden senin üzerinde Cehennemlik kimselerin süsünü buluyorum"* buyurmuştur. Allah en doğrusunu bilir.

Sehl b. Sa'd'dan sâbit bir hadisle bize bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) evlendirmek istediği bir kişiye: *"Demir bir yüzük bile olsa bir şey bulmaya çalış"* buyurmuştur.[2]

٥٩٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، أَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا ابْنُ الْمُثَنَّى، وَزِيَادُ بْنُ يَحْيَى، وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ أَبُو عَتَّابٍ، ثَنَا أَبُو مَكِينٍ نُوحُ بْنُ رَبِيعَةَ، حَدَّثَنِي إِيَاسُ بْنُ الْحَارِثِ بْنِ الْمُعَيْقِيبِ، وَجَدُّهُ مِنْ قِبَلِ أُمِّهِ أَبُو ذُبَابٍ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: " كَانَ خَاتَمُ النَّبِيِّ ﷺ مِنْ حَدِيدٍ مَلْوِيٍّ عَلَيْهِ فِضَّةٌ " قَالَ فَرُبَّمَا كَانَ فِي يَدِهِ وَقَالَ وَكَانَ الْمُعَيْقِيبُ عَلَى خَاتَمِ النَّبِيِّ ﷺ. وَرَوَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، عَنْ سَهْلٍ وَقَالَ جَدُّهُ الْمُعَيْقِيبُ وَقَالَ: فَرُبَّمَا كَانَ فِي يَدِي وَهَذَا لِأَنَّ بِالْفِضَّةِ الَّتِي لُوِيَتْ عَلَيْهِ لَا يُوجَدُ رِيحُ الْحَدِيدِ فَيُشْبِهُ أَنْ تَرْتَفِعَ الْكَرَاهِيَةُ بِذَلِكَ. وَرُوِّينَا عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ أَنَّهُ رُئِيَ وَفِي يَدِهِ خَاتَمٌ مِنْ حَدِيدٍ وَرُوِّينَا عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَنَّهُ كَرِهَهُ

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/428 (4223) ve Nesâî (8/172).

[2] Buhârî, *nikah* (122, 131, 136, 138), *fadâil* (108, 109), *libâs* (25) ve Müslim, *nikah* (76, 77).

5936- İyâs b. el-Hâris b. el-Muaykîb —ki, İyâs'ın anne tarafından dedesi Ebû Zûbab'dır— der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüğü, gümüşle kaplanmış demirden yapılmıştı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bazen yüzüğü takardı." Muaykîb, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüğünün emini idi.[1]

Muhammed b. Beşşâr bu hadisi Sehl'den şu şekilde nakleder: İyâs'ın dedesi Muaykîb: "Bazen bu yüzük bende dururdu" demiştir.

Demir yüzüğün gümüşle kaplanmasının sebebi, gümüşle kaplanan demirin kokusunun çıkmaması, bu sebeple de kerahetin kalkmasıdır.

İbn Mes'ûd'dan bize bildirdiğine göre, onun parmağında demir bir yüzük görülmüştür.[2]

Yine bize bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb bunu kerih görmüştür.↓[3]

٥٩٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَأَى عَلَيَّ خَاتَمًا مِنْ ذَهَبٍ، فَأَمَرَهُ أَنْ يُلْقِيَهُ قَالَ زِيَادٌ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ خَاتَمِي مِنْ حَدِيدٍ قَالَ: " ذَاكَ أَنْتَنُ وَأَنْتَنُ "

5937- İbn Sîrîn'in bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb bir adamın parmağında altın yüzük görünce onu çıkarmasını emretti. Ziyâd: "Ey müminlerin emiri! Benim yüzüğüm demirdendir" deyince Ömer: "Bu ondan çok daha pistir" karşılığını verdi.[4]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/429 (4224).

[2] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/275).

[3] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/276).

[4] Abdürrezzâk, *Musannef* 10/395 (9473).

فَصْلٌ فِي فَصِّ الْخَاتَمِ وَنَقْشِهِ

Yüzüğün Taşı ve Üzerine Nakış Yapılması

٥٩٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَدِيبُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ هُوَ ابْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا أُمَيَّةُ بْنُ بِسْطَامٍ، ثَنَا الْمُعْتَمِرُ، قَالَ: سَمِعْتُ حُمَيْدًا، يُحَدِّثُ عَنْ أَنَسٍ: " أَنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ كَانَ خَاتَمُهُ مِنْ فِضَّةٍ وَكَانَ فَصُّهُ مِنْهُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْحَاقَ عَنْ مُعْتَمِرِ بْنِ سُلَيْمَانَ

5938- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüğünün tamamı (taşın olduğu yer de) gümüştendi.[1]

Buhârî[2] bu hadisi *Sahîh*'te İshâk kanalıyla Mu'temir b. Süleymân'dan rivayet etti.

٥٩٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا الْحُمَيْدِيُّ، ثَنَا سُفْيَانُ، ثَنَا أَيُّوبُ بْنُ مُوسَى، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: " اتَّخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ خَاتَمًا مِنْ ذَهَبٍ، ثُمَّ أَلْقَاهُ وَاتَّخَذَ خَاتَمًا مِنْ فِضَّةٍ فَصُّهُ مِنْهُ، وَكَانَ يَجْعَلُ فَصَّهُ فِي بَاطِنِ كَفِّهِ، وَنَقَشَ فِيهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ، وَنَهَى أَنْ يَنْقُشَ أَحَدٌ عَلَيْهِ وَهُوَ الَّذِي سَقَطَ مِنْ مُعَيْقِيبٍ فِي بِئْرِ أَرِيسٍ "

5939- İbn Ömer der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) altın bir yüzük edindikten sonra onu çıkarıp taşı da gümüş olan gümüşten bir yüzük edindi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüğün taşını avucunun içine getirirdi. Yüzüğün üzerine de: "Muhammedun Resûlullah" yazdırdı. Başkasının bu şekilde yazmasını da yasakladı. Erîs kuyusuna Muaykîb'den düşen yüzük budur."[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *libâs* (52).

[3] Ravileri güvenilirdir. Humeydî, *Müsned* 2/297 (676).

Beyhakî der ki: İbn Uyeyne'nin talebelerinin çoğu bu hadiste yüzüğün taşının da gümüş olduğunu söylemiştir. Humeydî de bu hadisi (Süfyân'dan böyle) hıfzetmiştir ve oldukça güvenilirdir.

٥٩٤٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ حمشاذٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نُعَيْمٍ، ثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: " كَانَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ خَاتَمٌ مِنْ وَرِقٍ وَكَانَ فَصُّهُ حَبَشِيًّا " وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ أَنَّ يَحْيَى بْنَ أَيُّوبَ عَنِ ابْنِ وَهْبٍ.

5940- Enes b. Mâlik der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gümüş bir yüzüğü vardı ve bu yüzüğün taşı Habeş işi idi."[1]

Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te Yahyâ b. Eyyûb kanalıyla İbn Vehb'den rivayet etti.

Beyhakî der ki: Bu hadis, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) iki yüzüğü olduğuna, birinin taşının Habeş işi, diğerinin taşının da yüzüğün diğer kısımları gibi gümüşten olduğuna delildir.

Muaykîb'in, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gümüş kaplı demir yüzüğünün olduğuna dair hadisi ise, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) böyle bir yüzüğü de takmış olabileceğine işarettir.

Ebû Süleymân el-Hattâbî, iki ele yüzük takma ile bir ele iki yüzük takmayı kerih görürdü. Bunu yapmanın övülen, kabul gören güzel adetlerden ve seçkinlerin uygulamalarından olmadığını söylerdi. Kişinin de üzerinde yazı bulunan tek bir yüzük takmasını uygun görür, onun da süs için veya renginin güzelliği için değil, ihtiyaçtan dolayı takılması gerektiğini söylerdi.

٥٩٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، وَعِمْرَانُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا الصَّلْتُ بْنُ مَسْعُودٍ، وَثنا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الزُّهْرِيُّ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " تَخَتَّمُوا بِالْعَقِيقِ فَإِنَّهُ مُبَارَكٌ "

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *libâs* (61).

5941- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellam): *"Akik yüzük kullanın. Çünkü o, bereketlidir"* buyurdu.[1]

فَصْلٌ فِي الْأُصْبُعِ الَّتِي يُجْعَلُ فِيهَا الْخَاتَمُ وَالَّتِي لَا يُجْعَلُ

Yüzük Takılacak ve Takılmayacak Parmaklar

٥٩٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ، ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: اصْطَنَعَ النَّبِيُّ ﷺ خَاتَمًا وَنَقَشَ فِيهِ نَقْشًا وَقَالَ: " إِنِّي اتَّخَذْتُ خَاتَمًا فَلَا يَنْقُشْ أَحَدٌ عَلَيْهِ " قَالَ: فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَرِيقِهِ فِي خِنْصَرِهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ عَنْ عَبْدِ الْوَارِثِ

5942- Enes der ki: Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) bir yüzük yaptırıp üzerine nakış yaptı ve: *"Ben bir yüzük edindim (ve üzerine Muhammedun Resûlullah) yazdım. Kimse yüzüğüne bu şekilde yazmasın"* buyurdu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) serçe parmağına taktığı yüzüğün parıltısını hâlâ görür gibiyim.[2]

Buhârî[3] bu hadisi *Sahîh*'te Ebû Ma'mer'den, Abdulvâris'ten rivayet etti.

٥٩٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا حُمَيْدُ بْنُ عَيَّاشٍ الرَّمْلِيُّ، ثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثَنَا شُعْبَةُ، ح، وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بُرْدَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيًّا يَقُولُ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي بَيْتٍ فَقَالَ: " يَا عَلِيُّ سَلِ الْهُدَى وَاذْكُرْ بِالْهُدَى هِدَايَتَكَ الطَّرِيقَ، وَسَلِ اللهَ السَّدَادَ وَاذْكُرْ بِالسَّدَادِ تَسْدِيدَكَ السَّهْمَ "

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (7/2604, 2605).

[2] Ravileri güvenilirdir ve hadis sahihtir.

[3] Buhârî, *libâs* (53).

قَالَ: " فَنَهَانِي رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ أَتَخَتَّمَ فِي الْوُسْطَى وَالَّتِي تَلِيهَا " هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ الطَّيَالِسِيِّ وَحَدِيثِ الْمُؤَمَّلِ بِمَعْنَاهُ وَقَالَ فِي آخِرِهِ وَنَهَانِي عَنِ الْخَاتَمِ فِي هَذِهِ وَهَذِهِ، وَأَشَارَ بِالْوُسْطَى وَالْمِسْبَحَةِ. أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ غُنْدَرٍ، عَنْ شُعْبَةَ

5943- Hz. Ali şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile bir evdeyken: *"Yüce Allah'tan hidayeti dile ve bunu isterken doğru yolu istediğini aklından çıkarma. Yüce Allah'tan doğruluk da dile ve bunu dilerken attığın ok gibi dosdoğru olmasını aklından çıkarma."*[1]

Hz. Ali devamla şöyle dedi: "Yine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) orta parmak ve yanındaki parmağa yüzük takmamı yasakladı."

Bu hadisin lafzı Tayâlisî'ye aittir. Müemmel aynı mânâda bir rivayete bulunmuş, hadisin sonunda: "Şu ve şu parmağa yüzük takmamı yasakladı" deyip orta ve şahadet parmağını göstermiştir.

Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te Gunder'den, Şu'be'den rivayet etti.

فَصْلٌ فِي الْيَدِ الَّتِي يُجْعَلُ فِيهَا الْخَاتَمُ

Yüzüğün Hangi Ele Takıldığı Hakkında

٥٩٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْعَبَّاسِ، ثَنَا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ، ثَنَا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ: أُتِيَ بِخَاتَمٍ مِنْ ذَهَبٍ فَجَعَلَهُ فِي يَدِهِ الْيُمْنَى، وَجَعَلَ فَصَّهُ مِمَّا يَلِي كَفَّهُ فَاتَّخَذَ النَّاسُ خَوَاتِيمَ مِنْ ذَهَبٍ، فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ نَزَعَهُ وَقَالَ: " لَا أَلْبَسُهُ أَبَدًا فَاتَّخَذَهُ مِنْ وَرِقٍ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ سَهْلِ بْنِ عُثْمَانَ

5944- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah'a (sallallahu alayhi vesellem) altın bir yüzük getirilince onu sağ eline taktı ve taşını da avucunun içine doğru getirdi. İnsanlar da altın yüzük takmaya başlayınca bunu gören Resûlullah

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *libâs* (64).

(sallallahu aleyhi vesellem) yüzüğü çıkardı ve: *"Bunu bir daha asla takmayacağım"* deyip gümüş bir yüzük edindi.[1]

Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te Sehl b. Osmân'dan rivayet etti.

٥٩٤٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ، ثَنَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ الْمُؤَذِّنُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ خَنْبٍ الْبَغْدَادِيُّ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: " تَخَتَّمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِخَاتَمٍ مِنْ ذَهَبٍ، فَلَبِسَهُ يَمِينَهُ وَفَصُّهُ مِنْ دَاخِلٍ فَتَخَتَّمَ النَّاسُ الذَّهَبَ قَالَ: فَصَعِدَ الْمِنْبَرَ فَرَمَى بِهِ، ثُمَّ نَهَاهُمْ عَنْ تَخَتُّمِ الذَّهَبِ " وَكَذَلِكَ قَالَهُ جُوَيْرِيَةُ بْنُ أَسْمَاءَ، وَابْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ نَافِعٍ فِي يَمِينِهِ

5945- Abdullah b. Ömer der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir altın yüzük edinince onu sağ eline takıp, taşını da avucuna doğru getirdi. Halk ta altın yüzük takmaya başlayınca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) minbere çıktı ve yüzüğü atıp, sahabeye altın yüzük takmayı yasakladı."[3]

Cüveyriye b. Esmâ[4] ve İbn İshâk[5] hadisi Nâfi'den bu şekilde: "Sağ eline taktı" cümlesiyle naklettiler.

٥٩٤٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي رَوَّادٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَتَخَتَّمُ فِي يَسَارِهِ وَكَانَ فَصُّهُ فِي بَاطِنِ كَفِّهِ "

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *libâs* (53).

[3] Ravileri güvenilirdir. Müslim, *libâs* (1655).

[4] Buhârî, *libâs* (53)

[5] Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebiy* (133).

5946- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüğünü sol parmağına takar ve yüzüğün taşını avucunun içine getirirdi.[1]

٥٩٤٧ - وَرَوَى عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ يَلْبَسُ خَاتَمَهُ فِي يَدِهِ الْيُسْرَى أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا هَنَّادٌ، عَنْ عَبْدَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ، فَذَكَرَهُ

5947- Ubeydullah b. Ömer'in Nâfi'den bildirdiğine göre İbn Ömer de yüzüğünü sol parmağına takardı.[2]

٥٩٤٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ يَعْقُوبَ الْإِيَادِيُّ، بِبَغْدَادَ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ بْنِ خَلَّادٍ، ثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّازِيُّ الْحُسَيْنُ بْنُ الْهَيْثَمِ، أَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى، كَاتِبُ الْعُمَرِيِّ، ثَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ حَفْصِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: " أَنَّهُ كَانَ يَتَخَتَّمُ بِخَاتَمٍ مِنْ وَرِقٍ يَلْبَسُهُ فِي يَدِهِ الْيُسْرَى " وَهَذَا يُؤَكِّدُ رِوَايَةَ عَبْدِ الْعَزِيزِ فَيُحْتَمَلُ أَنْ يَكُونَ الَّذِي جَعَلَهُ فِي يَمِينِهِ مَا اتَّخَذَهُ مِنْ ذَهَبٍ ثُمَّ طَرَحَهُ وَالَّذِي جَعَلَهُ فِي يَسَارِهِ مَا اتَّخَذَهُ مِنْ وَرِقٍ جَمْعًا بَيْنَ الرِّوَايَتَيْنِ وَاللهُ أَعْلَمُ. وَقَدْ رُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ مَا يُؤَكِّدُ هَذَا

5948- Nâfi'nin bildirdiğine göre İbn Ömer gümüş yüzük kullanırdı ve onu da sol eline takardı.[3]

Bu hadis te Abdülazîz'in rivayetini desteklemektedir. İhtimaldir ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sağ eline taktığı yüzüğü altından yaptırmıştı. Sonra da onu çıkarmıştı. Sol eline taktığı yüzük ise gümüştendi. Allah en doğrusunu bilir. Başka yollarla da bu dediğimizi destekleyen rivayetler vardır.

٥٩٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ جَعْفَرِ

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/431 (4227).

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/431 (4228).

[3] İsnâdı hasendir.

بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ تَخَتَّمَ خَاتَمًا مِنْ ذَهَبٍ فِي يَدِهِ الْيُمْنَى عَلَى خِنْصَرِهِ، حَتَّى رَجَعَ إِلَى الْبَيْتِ فَرَمَاهُ فَمَا لَبِسَهُ، ثُمَّ تَخَتَّمَ خَاتَمًا مِنْ وَرِقٍ فَجَعَلَهُ فِي يَسَارِهِ وَإِنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ وَعُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ وَعَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ وَحَسَنًا وَحُسَيْنًا رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ، كَانُوا يَتَخَتَّمُونَ فِي يَسَارِهِمْ " قَالَ الشَّيْخُ: " وَرَوَاهُ أَيْضًا مَعْنُ بْنُ عِيسَى وَالْقَعْنَبِيُّ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ بِبَعْضِ مَعْنَاهُ، وَرَوَاهُ أَيْضًا خَارِجَةُ بْنُ مُصْعَبِ بْنِ جَعْفَرٍ بِبَعْضِ مَعْنَاهُ. وَقَرَأْتُ فِي كِتَابِ أَبِي عِيسَى التِّرْمِذِيِّ، عَنْ قُتَيْبَةَ، عَنْ حَاتِمِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كَانَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ يَتَخَتَّمَانِ فِي يَسَارِهِمَا قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ "

5949- Câfer b. Muhammed'in, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sağ elinin serçe parmağına altın bir yüzük taktı, evine dönünce de onu çıkardı ve bir daha takmadı. Sonra gümüş bir yüzük edinip sol eline taktı. Ebû Bekr es-Sıddîk, Ömer b. el-Hattâb, Ali b. Ebî Talib, Hasan ve Hüseyin de yüzüklerini sol ellerine takarlardı.[1]

Beyhakî der ki: Aynı zamanda bu hadisin bir kısmını mânâ olarak Ma'n b. İsa[2] ve el-Ka'nebî kanalıyla Süleymân b. Bilal'den rivayet ettiler. Hârice b. Mus'ab b. Câfer[3] de mânâ olarak bir kısmını rivayet etti. Ebû İsa et-Tirmizî'nin kitabında Hâtim b. İsmâîl kanalıyla Câfer b. Muhammed'den, o da babasından: "Hz. Hasan ile Hüseyin, yüzüklerini sol ellerine takarlardı" dediğini okudum. Ebû İsa bu hadisin hasen sahih olduğunu söyledi.

٥٩٥٠ - وَهُوَ فِيمَا أَنْبَأَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، إِجَازَةً أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْحَافِظُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: " كَانَ فِي خَاتَمِ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ ذِكْرُ اللهُ وَكَانَا يَتَخَتَّمَانِ فِي يَسَارِهِمَا " " وَاخْتَلَفُوا فِي ذَلِكَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ "

---

[1] Hadis mürseldir.

[2] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/284).

[3] Tirmizî 4/228 (1743).

5950- Câfer b. Muhammed, babasının şöyle dediğini nakleder: Hz. Hasan ile Hüseyin'in yüzüğünde "Allah" lafzı yazılıydı ve bu yüzüğü sol ellerine takarlardı.[1]

Bu konuda Enes b. Mâlik'ten yapılan nakillerde ihtilaf vardır.↓

٥٩٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْفَقِيهُ الشِّيرَازِيُّ، ثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، إِمْلَاءً عَلَيْنَا، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَخَتَّمَ بِخَاتَمٍ فِضَّةٍ، فَلَبِسَهُ فِي يَمِينِهِ فَصُّهُ حَبَشِيٌّ كَانَ يَجْعَلُ فَصَّهُ مِمَّا يَلِي بَطْنَ كَفِّهِ"

5951- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi veselem) sağ eline, kaşı Habeş işi olan gümüş bir yüzük taktı. Yüzüğün kaşını da avucunun içine doğru getirirdi.[2]

٥٩٥٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَخْتَوَيْهِ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي أُوَيْسٍ وَكَذَلِكَ قَالَهُ طَلْحَةُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ. وَرَوَاهُ ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ يُونُسَ دُونَ ذِكْرِ الْيَمِينِ

5952- Bu hadis başka bir kanalla mânâ olarak nakledilmiştir.[3]

Müslim bu hadisi *Sahîh*'te Züheyr b. Harb kanalıyla İbn Ebî Uveys'ten rivayet etti. Talha b. Yahyâ bu hadisi Yûnus b. Yezîd'den, İbn Vuheyb ise Yûnus'tan, sağ eli zikretmeden rivayet etti. [4]

٥٩٥٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا أَبُو سَهْلٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ الْأَهْوَازِيُّ، ثَنَا أَبُو

---

[1] Ravileri güvenilirdir, ancak senedi kopuktur. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/284).

[2] Beyhakî'nin hocasını tanımıyorum, diğer ravileri güvenilirdir.

[3] Hâkim'in şeyhini tanımıyorum. Diğer ravileri güvenilirdir.

[4] Müslim, *libâs* (62)

بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ الْبَاهِلِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: " كَانَ خَاتَمُ النَّبِيِّ ﷺ فِي هَذِهِ " وَأَشَارَ إِلَى خِنْصَرِهِ مِنْ يَدِهِ الْيُسْرَى رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ خَلَّادٍ. قَالَ الشَّيْخُ: " وَقَدْ رَوَيْنَاهُ فِي كِتَابِ السُّنَنِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي الْوَلِيدِ عَنْ حَمَّادٍ عَالِيًا "

5953- Enes der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüğü şu parmağındaydı." Enes böyle derken sol elinin serçe parmağını gösterdi.[1]

Müslim[2] bu hadisi Ebû Bekr b. Hallâd'dan rivayet etti.

٥٩٥٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ نَافِعٍ، ثَنَا زَيْدٌ الْعَمِّيُّ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، أَنَّهُمْ سَأَلُوا أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، عَنْ خَاتَمِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي تَأْخِيرِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثُمَّ قَالَ: قَالَ أَنَسٌ: " كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبِيصِ خَاتَمِهِ مِنْ فِضَّةٍ، وَرَفَعَ أُصْبُعَهُ الْيُسْرَى الْخِنْصَرَ "

5954- Sâbit'in bildirdiğine göre Enes b. Mâlik'e Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüğü sorulunca, yatsı namazını geciktirmekten bahsettikten sonra: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gümüş olan yüzüğünün beyazlığını görür gibiyim" deyip sol serçe parmağını kaldırdı.[3]

٥٩٥٥ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، ثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: سُئِلَ هَلْ كَانَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ خَاتَمٌ؟ قَالَ: نَعَمْ أَخَّرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْعِشَاءَ ذَاتَ لَيْلَةٍ، وَقَدْ كَادَ يَذْهَبُ شَطْرُ اللَّيْلِ أَوْ عِنْدَ شَطْرِ اللَّيْلِ ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ: " إِنَّ النَّاسَ قَدْ صَلُّوا وَنَامُوا وَإِنَّكُمْ لَنْ تَزَالُوا فِي صَلَاةٍ مَا انْتَظَرْتُمُ الصَّلَاةَ " قَالَ أَنَسٌ: كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبِيصِ خَاتَمِهِ مِنْ فِضَّةٍ، وَأَشَارَ بِيَدِهِ الْيُسْرَى وَوَصَفَ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *libâs* (63).

[3] Ravileri güvenilirdir. Müslim, *mesâcid* (222).

5955- Sâbit'in bildirdiğine göre Enes'e: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüğü var mıydı?" diye sorulunca şöyle cevap verdi: Evet. Bir gece Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yatsı namazını gece yarısı bitmeye yakın bir zamana veya gece yarısına kadar geciktirdi. Sonra geldi ve: *"İnsanlar namazlarını kılıp yattılar. Sizler ise namazı beklediğiniz müddetçe namazda gibisiniz"* buyurdu. Enes: "Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) gümüş olan yüzüğünün beyazlığını görür gibiyim" deyip sol serçe parmağını kaldırdı.[1]

Beyhakî der ki: "Bu hadis Zührî'nin, Enes'ten yaptığı: "Gümüşten yaptırdığı yüzüğü attı" şeklindeki rivayetinden daha sahihtir. Altın yüzüğü sağ eline takarken zikredilmesi ve İbn Ömer'in de naklettiği gibi onu atması muhtemeldir."

٥٩٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَافِظُ، أَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ يُونُسَ، بِمِصْرَ، ثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ صَالِحُ بْنُ حَرْبٍ، ثَنَا عِيسَى بْنُ شُعَيْبَ، ثَنَا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ، ثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: " اتَّخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ خَاتَمًا مِنْ فِضَّةٍ وَكَتَبَ عَلَيْهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَجَعَلَهُ فِي إِصْبَعِهِ الْيُسْرَى " " وَفِي هَذَا تَأْكِيدٌ لِرِوَايَةِ حَمَّادٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ وَالَّذِي يُؤَكِّدُهُ أَيْضًا مَا "

5956- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gümüş bir yüzük edindi ve üzerine "Muhammedun Resûlullah" yazdırdı. Yüzüğü de sol eline taktı.[2]

Bu hadis Hammâd'ın, Sâbit kanalıyla Enes'ten yaptığı desteklemektedir. Yine gelecek hadis te bunu desteklemektedir.

٥٩٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، مِنْ أَصْلِ سَمَاعِهِ أَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ النَّسَائِيُّ أَحْمَدُ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ بَحْرٍ، بِمِصْرَ، ثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عِيسَى الْبِسْطَامِيُّ، ثَنَا سَالِمُ بْنُ قُتَيْبَةَ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: " كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِ خَاتَمِ النَّبِيِّ ﷺ فِي إِصْبَعِهِ الْيُسْرَى "

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (3/267), İbn Sa'd, *Tabakât* (1/471-472), Ebû Avâne, *Müsned* (1/363), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 6/64 (3313).

[2] İsnâdında sakınca yoktur.

5957- Enes der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sol eline taktığı yüzüğün beyazlığını görür gibiyim."[1]

٥٩٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، ثَنَا سُلَيْمَانُ يَعْنِي ابْنَ بِلَالٍ، عَنْ شَرِيكِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ حُنَيْنٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ: شَرِيكٌ، وَحَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَلْبَسُ خَاتَمَهُ فِي يَمِينِهِ " قَالَ الشَّيْخُ: "

5958- Ebû Seleme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüğünü sağ eline takardı.[2]

٥٩٥٩ - رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ فِي كِتَابِ السُّنَنِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ صَالِحٍ عَنِ ابْنِ وَهْبٍ، وَقَالَ: عَنْ عَلِيٍّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ قَالَ: قَالَ شَرِيكٌ: وَأَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَتَخَتَّمُ فِي يَمِينِهِ " أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَلِيٍّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ، فَذَكَرَهُمَا وَحَدِيثُ أَبِي سَلَمَةَ مُنْقَطِعٌ، وَأَمَّا رِوَايَةُ ابْنِ حُنَيْنٍ، عَنْ عَلِيٍّ، فَإِنْ أَرَادَ هَذَا الْحَدِيثَ فَهِيَ مَوْصُولَةٌ مِنْ تِلْكَ الْجِهَةِ، لَكِنِّي أَخْشَى أَنْ يَكُونَ أَرَادَ حَدِيثَ النَّهْيِ عَنْ تَخَتُّمِ الذَّهَبِ وَلُبْسِ الْقَسِّيِّ وَالْمُعَصْفَرِ وَالْقِرَاءَةِ فِي الرُّكُوعِ فَسَقَطَ مَتْنُهُ

5959- Beyhakî der ki: Ebû Dâvud, *Sünen*'de Ahmed b. Sâlih kanalıyla İbn Vehb'den, o da Ali b. Ebî Talib'den, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) aynı rivayete bulunduktan sonra Şerîk'in şöyle dediğini söyledi: "Ebû Seleme b. Abdirrahman'ın bana bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüğünü sağ parmağına takardı."[3]

Ebû Seleme'nin hadisinin senedinde kopukluk vardır.

İbn Huneyn'in Hz. Ali'den yaptığı rivayete gelince şayet kastı bu hadis ise, bu kanalla mevsûl bir hadistir. Ancak endişem altın yüzük takmayı, ipek işlemeli giysi ile aspurla boyanmış giysi giymeyi ve rükûda kıraat

---

[1] İsnâdı hasendir. Nesâi, *Sünen* (8/193-194).

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî, *şemâil* (71)

[3] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/431 (4226).

yapmayı yasaklayan hadisi kastetmiş olmasıdır ki bunun metni düşmüştür. Doğrusunu da Allah bilir.

٥٩٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: رَأَيْتُ عَلَى الصَّلْتِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ نَوْفَلِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ خَاتَمًا فِي خِنْصَرِهِ الْيُمْنَى فَقُلْتُ: مَا هَذَا؟ فَقَالَ: " رَأَيْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَلْبَسُ خَاتَمَهُ هَكَذَا، وَجَعَلَ فَصَّهُ عَلَى ظَهْرِهَا، وَلَا يُخَالُ ابْنُ عَبَّاسٍ إِلَّا قَدْ كَانَ يَذْكُرُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَلْبَسُ خَاتَمَهُ كَذَلِكَ "

5960- Muhammed b. İshâk der ki: Salt b. Abdillah b. Nevfel b. Abdulmuttalib'in sağ serçe parmağında yüzük gördüm ve: "Bu nedir?" diye sordum. Bana şöyle cevap verdi: "İbn Abbâs'ın bu şekilde yüzük taktığını, kaşını da parmağın dış tarafına getirdiğini gördüm. İbn Abbâs Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu şekilde yüzük taktığını da söylerdi."[1]

٥٩٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دَرَسْتُوَيْهِ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، وَأَبُو الْأَسْوَدِ، وَأَبُو زَيْدٍ، وَيَزِيدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَوْهَبٍ، أَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ فَضَالَةَ، حَدَّثَنِي عَيَّاشُ بْنُ عَبَّاسٍ، عَنْ أَبِي الْحُصَيْنِ الْهَيْثَمِ بْنِ شُفَيٍّ، سَمِعَهُ يَقُولُ: خَرَجْتُ أَنَا وَأَبُو عَامِرٍ الْمَعَافِرِيُّ لِنُصَلِّيَ بِإِيلِيَاءَ، وَكَانَ قَاصُّهُمْ رَجُلًا مِنَ الْأَزْدِ يُقَالُ لَهُ: أَبُو رَيْحَانَةَ مِنَ الصَّحَابَةِ، قَالَ أَبُو الْحُصَيْنِ: فَسَبَقَنِي صَاحِبِي إِلَى الْمَسْجِدِ، ثُمَّ أَدْرَكْتُهُ فَجَلَسْتُ إِلَى نَاحِيَتِهِ فَسَأَلَنِي: هَلْ أَدْرَكْتَ قَصَصَ أَبِي رَيْحَانَةَ فَقُلْتُ لَهُ: لَا، فَقَالَ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ عَشْرَةٍ الْوَشْرِ وَالْوَشْمِ وَالنَّتْفِ، وَعَنْ مُكَامَعَةِ الرَّجُلِ الرَّجُلَ بِغَيْرِ شِعَارٍ، وَمُكَامَعَةِ الْمَرْأَةِ الْمَرْأَةَ بِغَيْرِ شِعَارٍ، وَأَنْ يَجْعَلَ الرَّجُلُ أَسْفَلَ ثِيَابِهِ حَرِيرًا مِثْلَ الْأَعَاجِمِ وَيَجْعَلَ عَلَى مَنْكِبَيْهِ حَرِيرًا مِثْلَ الْأَعَاجِمِ، وَعَنِ النُّهْبَى وَرُكُوبِ النُّمُورِ، وَلُبُوسِ الْخَاتَمِ إِلَّا لِذِي سُلْطَانٍ "

5961- Ebu'l-Husayn Heysem b. Şufeyy der ki: Ben ve Ebû Âmir el-Me'afirî Îlâ'da (Kudüs'te) namaz kılmak için çıktık. Îlâ'nın kıssacısı Ezd kabilesinden Ebû Reyhâne adındaki bir sahabiydi. Arkadaşım benden önce

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/432 (4229) ve Tirmizî 4/228 (1742).

mescide gitti, ben de ona yetişip yanına oturdum. Bana: "Ebû Reyhâne'nin kıssalarına yetiştin mi?" diye sorunca: "Hayır" cevabını verdim. Ebû Âmir bana dedi ki: Ebû Reyhâne'nin şöyle dediğini işittim:

"Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şu on şeyi yasaklamıştır: Ön dişlerin törpülenerek inceltilmesini, dövme yaptırmayı, (yüzdeki) tüylerin yolunmasını, aralarında bir örtü olmaksızın erkeğin erkekle (çıplak bir şekilde) yatmasını, aralarında bir örtü olmaksızın kadının kadınla (çıplak bir şekilde) yatmasını, kişinin elbiseleri altına ipek ekleyerek Acemlere benzemesini, Acemler gibi kişinin omuzlarına ipek koymasını, mal yağmalamayı, kaplan postu üzerine oturmayı ve idareci olmadığı halde (mühürlü) yüzük takınmayı."[1]

Halîmî der ki: Kişinin, elbisesinin altını ve omuzlarını ipek yapmanın yasaklanmasının sebebi, ipeğin giyside diğer kumaştan çok olmaması içindir. Kaplan derisinin yasaklanması ise, kılları sebebiyle haramdır. Çünkü tabaklanmış bile olsa ölünün kılları pistir. Tabaklama sadece deriye uygulanmaktadır ve bu sebeple kıl değil deri temiz olur. İdareci olmayanın mühürlü yüzük kullanmasının yasaklanmasındaki idareciden kasıt toplumu yöneten ilk başta gelir. Çünkü bu kişi mektuplarını ve diğer muameleleri mühürlemek zorundadır. Başkasına yazdığı şeyi veya anlaşmayı ya da malı muhafaza için mühür kullanmak zorunda olan herkes idareci hükmünde sayılır ve bu kişi mühür kullanabilir. Ancak mühürlü yüzüğü sadece süs için kullanmak, hadiste zikredilen yasaklama kapsamına girmektedir.[2]

Beyhakî der ki: "İdareci dışındaki insanların mühürlü yüzük takmalarının kerahetinin tenzîhî olması muhtemeldir."

Halîmî der ki: "Hiç kimse atının gemini altın ve gümüşle kaplayamaz. Böylesi bir şey, kişinin gümüş yüzük takması veya kılıcı ile kuşağını gümüşle süslemesi gibi değildir. Zira böylesi bir şey caizdir. Zira kişinin az ve israfa girmeyecek şekilde kılıcı veya kuşağını gümüşle süslemesi şahsi süsü sayılacağı için caizdir. Oysa kişinin bineğine böylesi bir süslemeyi yapması israftır. Çünkü binek, kişiyi taşıyan bir araçtır ve bineğin süsü ona binen

---

[1] İsnâdında sakınca yoktur. Ebû Dâvud (4/325-326 (4049) ve Nesâî (8/143-144).

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (3/82-83).

kişinin süsü sayılmaz. Oysa mushafı, kılıcı ve kuşağı kişi kendisi taşıdığı için bunların süslemesi, yüzük takması gibi kendi şahsi süsünden sayılır."

es-Sünenü'l-Kübrâ'da bu yöndeki rivayetler zikrettik.

فَصْلٌ فِي تَحْرِيمِ الْأَكْلِ وَالشُّرْبِ مِنْ آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ عَلَى الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ لِعُمُومِ الْخَبَرِ

Altın ve Gümüş Kaplarla Yemek ve İçmenin Yasaklanması

٥٩٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا شُعْبَةُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ: كَانَ حُذَيْفَةُ بِالْمَدَائِنِ فَاسْتَسْقَى فَأَتَاهُ دِهْقَانُ بِقَدَحٍ مِنْ فِضَّةٍ، فَرَمَاهُ بِهِ وَقَالَ: إِنِّي لَمْ أَرْمِهِ بِهِ إِلَّا أَنِّي قَدْ نَهَيْتُهُ فَلَمْ يَنْتَهِ، إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَهَانَا عَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ، وَالدِّيبَاجِ وَالشُّرْبِ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَقَالَ: " هِيَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَهِيَ لَكُمْ فِي الْآخِرَةِ " " لَفْظُ حَدِيثِ حَفْصٍ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عُمَرَ " وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ شُعْبَةَ

5962- İbn Ebî Leyla der ki: Huzeyfe, Medâin'deyken su isteyince gümüş bir bardakla ona su getirdiler. Huzeyfe bardağı atıp şöyle dedi: "Ben bunu ona sadece daha önce kendisini (gümüş bardak kullanmaktan) menettiğim halde bundan vazgeçmediği için attım. Oysa Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), ipek ve atlas giymeyi, altın ve gümüş kaptan içmeyi yasakladı ve: *«Bunlar, dünyada onlar (kâfirler) içindir; âhirette de sizler içindir»* buyurdu."[1]

Hafs'ın hadisinin lafzını Buhârî[2] *Sahîh*'te Hafs b. Ömer'den, Müslim[3] ise başka bir yolla Şu'be'den rivayet etti.

---

[1] Ravileri güvenilirdir ve hadis sahihtir.

[2] Buhârî, *eşribe* (251).

[3] Müslim, *libâs* (4).

٥٩٦٣ - وَرَوَيْنَاهُ مِنْ حَدِيثِ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ حُذَيْفَةَ أَنَّهُ قَالَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَهَانَا أَنْ نَشْرَبَ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَأَنْ نَأْكُلَ فِيهَا، وَعَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَالدِّيبَاجِ، وَأَنْ نَجْلِسَ عَلَيْهِ وَقَالَ: " هُوَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَكُمْ فِي الْآخِرَةِ " أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَمْرٍو الْأَدِيبُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَنَا الْقَاسِمُ بْنُ زَكَرِيَّا، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَرَوِيُّ، ثَنَا الْجُرْجَانِيُّ، قَالَا: ثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ، ثَنَا أَبِي قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي نَجِيحٍ، يُحَدِّثُ عَنْ مُجَاهِدٍ فَذَكَرَهُ. أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ

5963- Mücâhid'den bize bildirdiğine göre İbn Ebî Leylâ, Huzeyfe'nin bu hadiste şöyle dediğini bildirir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) altın ve gümüş kaplardan içmemizi ve yememizi, ipek ve atlas giymemizi ve üzerine oturmamızı yasaklayıp: *"Bunlar, dünyada onlar (kâfirler) içindir; âhirette de sizler içindir"* buyurdu.[1]

Buhârî[2] bu hadisi *Sahîh*'te rivayet etti.

٥٩٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدُوسٍ، أَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ نَافِعٍ، مَوْلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الَّذِي يَشْرَبُ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، إِنَّمَا يُجَرْجِرُ فِي بَطْنِهِ نَارَ جَهَنَّمَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ

5964- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellam) hanımı Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Altın ve gümüş kaptan içen, karnına cehennem ateşini doldurmuş olur."*

Müslim[3] bu hadisi *Sahîh*'te Yahyâ b. Yahyâ kanalıyla Mâlik'ten rivayet etti.

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *libâs* (45) ve Müslim, *libâs* (5).

[3] Müslim, *libâs* (1) ve Buhârî, *eşribe* (251)

٥٩٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْفَضْلِ بْنَ يَعْقُوبَ يَقُولُ: دَخَلَ أَبُو النَّصْرِ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّزَّاقِ وَهُوَ يَشْرَبُ الْمَاءَ فِي كُوزٍ مِنْ فِضَّةٍ فَقَالَ: أَيُّهَا الْأَمِيرُ كَأَنِّي بِنَارِ جَهَنَّمَ وَهُوَ ذَا يُجَرْجِرُ فِي بَطْنِكَ فَقَالَ: لِمَاذَا أَيُّهَا الشَّيْخُ؟ فَحَدَّثَهُ بِالْحَدِيثِ الْوَارِدِ بِهَا فَقَالَ مُحَمَّدٌ: " عَاهَدْتُ اللهَ أَلَّا أَشْرَبَ فِي فِضَّةٍ أَبَدًا " قَالَ الشَّيْخُ: " فَرَوَيْنَا فِي الْمُضَبَّبِ بِالْفِضَّةِ إِذَا كَانَ كَثِيرًا عَنِ ابْنِ عُمَرَ مَرْفُوعًا مَنْ شَرِبَ فِي إِنَاءٍ ذَهَبٍ أَوْ فِضَّةٍ، أَوْ إِنَاءٍ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ ذَلِكَ فَإِنَّمَا يُجَرْجِرُ فِي بَطْنِهِ نَارَ جَهَنَّمَ، فَرَوَيْنَا فِيهِ عَنْ عَائِشَةَ وَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ وَذَلِكَ فِي كِتَابِ الطَّهَارَةِ مِنْ كِتَابِ السُّنَنِ مَذْكُورٌ "

5965- Ebu'l-Fadl b. Yâkûb der ki: Ebu'n-Nasr, gümüş bardakla su içen Muhammed b. Abdirrezzak'ın yanma girdi ve: "Ey vali! Cehennemde bu bardağın karnına ateş indirdiğini görür gibiyim" dedi. Muhammed: "Neden ey ihtiyar?" diye sorunca, Ebu'n-Nasr bu konudaki hadisi aktardı. Bunun üzerine Muhammed: "Bir daha gümüş kaptan içmeyeceğime dair Allah'a söz veriyorum" dedi.[1]

Beyhakî der ki: Çok olması halinde gümüşle yamanmış kaplarla bir şeyler içme konusunda merfû olarak İbn Ömer'den: *"Altın veya gümüş veya üzerinde bunlardan bir şey bulunan kaplarla yemek yiyip bir şeyler içen kişi, midesine cehennem ateşini indiriyor demektir"* hadisini zikretmiştik.

Aynı konuda *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da *Taharet* bölümünde Hz. Âişe ile Enes'ten naklen benzeri rivayetler zikrettik.

٥٩٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّنْعَانِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ بِنْتِ أَبِي عَمْرٍو، قَالَتْ: " سَأَلْنَا عَائِشَةَ عَنِ الْحُلِيِّ وَالْأَقْدَاحِ الْمُفَضَّضَةِ فَنَهَتْنَا عَنْهَا قَالَتْ: فَأَكْثَرْنَا عَلَيْهَا فَرَخَّصَتْ لَنَا فِي الشَّيْءِ مِنَ الْحُلِيِّ، وَلَمْ تُرَخِّصْ لَنَا فِي الْأَقْدَاحِ الْمُفَضَّضَةِ "

5966- İbn Sîrîn, Ebû Amr'ın kızından bildirir: "Hz. Âişe'ye takıları ve üzerinde gümüş olan bardakları sorduğumuzda bunları kullanmamamızı söyledi. Ancak bu konuda ona çokça gelinince takılardan bir kısmını

[1] İsnâdında tanımadığım bir kişi vardır.

kullanmamıza ruhsat verdi; ancak üzerinde gümüş olan bardaklar konusunda ruhsat vermedi.[1]

٥٩٦٧ - وَحَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ: " أَنَّهَا كَرِهَتِ الشَّرَابَ فِي الْإِنَاءِ الْمُفَضَّضِ "

5967- Kâsım b. Muhammed'in bildirdiğine göre Hz. Âişe, üzerinde gümüş olan kaplardan içmeyi kerih görmüştür.[2]

٥٩٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّنْعَانِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: " كَانَ يَكْرَهُ الْمُفَضَّضَ فَإِنْ سُقِيَ فِيهِ شَرِبَ قَالَ: وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا سُقِيَ فِيهِ كَسَرَهُ "

5968- Katâde bildiriyor: "Hasan(-ı Basrî), üzerinde gümüş olan kap kullanmayı mekruh görürdü; ancak kendisine üzerinde gümüş olan kapta bir şey ikram edildiği zaman içerdi. İbn Ömer ise kendisiyle içecek getirilen böylesi bir kabı kırardı.[3]

فَصْلٌ فِي كَرَاهِيَةِ نَتْفِ الشَّيْبِ

Beyaz Kılları Yolmanın Keraheti

٥٩٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ وَهُوَ عَبْدُ اللهِ بْنُ بُرْهَانَ، وَأَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، عَنْ أَبِي دَاوُدَ، ثَنَا مُسَدَّدٌ، ثَنَا يَحْيَى، وَسُفْيَانُ الْمَعْنَى، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَنْتِفُوا الشَّيْبَ،

---

[1] İsnâdında tanımadığım biri vardır. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/69 (19933) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/27).

[2] Hâkim'in hocasını tanımıyorum. Diğer ravileri güvenilirdir. Abdürrezzak, *Musannef* 11/72 (19945).

[3] İsnâdı sahihtir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/70 (19936).

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَشِيبُ شَيْبَةً فِي الْإِسْلَامِ " قَالَ عَنْ سُفْيَانَ: " إِلَّا كَانَتْ لَهُ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ " وَقَالَ فِي حَدِيثِ يَحْيَى: " إِلَّا كَتَبَ اللهُ لَهُ بِهَا حَسَنَةً وَحَطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةً "

وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ الْحَارِثِ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ نَتْفِ الشَّيْبِ وَقَالَ: " إِنَّهُ نُورُ الْإِسْلَامِ "

5969- Amr b. Şuayb'ın, babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Beyaz kılları yolmayın. Müslüman olarak bir tel saçı ağarana bu saç kıyamet günü bir nur olur."*[1]

Yahyâ'nın hadisinde ise lafız: *"Ağaran her telle Allah ona bir sevap yazar, bir günahını da siler"* şeklindedir.

İbnu'l-Hâris'in rivayetinde hadis, "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kılları yolmayı yasakladı ve: «*Onlar İslam'ın nurudur*» buyurdu" şeklindedir.

٥٩٧٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنِ الْوَلِيدِ يَعْنِي ابْنَ كَثِيرٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الشَّيْبُ نُورُ الْمُؤْمِنِ لَا يَشِيبُ رَجُلٌ شَيْبَةً فِي الْإِسْلَامِ إِلَّا كَانَتْ لَهُ بِكُلِّ شَيْبَةٍ حَسَنَةٌ وَرُفِعَ بِهَا دَرَجَةٌ "

5970- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Ak saç müminin nurudur. Kişinin Müslüman olarak ağarttığı her tel, ona bir sevap olur ve onu bir derece yükseltir."*[2]

٥٩٧١ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ الْبَلْخِيُّ، ثَنَا قُتَيْبَةُ، ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْبَجَلِيُّ الْمُقْرِئُ، بِالْكُوفَةِ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي دَارِمٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ شَاهِينَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، ثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، ثَنَا أَبِي

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/414 (4202), Tirmizî 5/125 (2821), İbn Mâce 2/1226 (3721) ve Nesâî (8/136).

[2] İsnâdı hasendir.

قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ أَيُّوبَ، يُحَدِّثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي الصَّعْبَةِ، عَنْ حَنَشٍ، عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ شَابَ شَيْبَةً فِي الْإِسْلَامِ، كَانَتْ لَهُ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ " فَقَالَ رَجُلٌ: إِنَّ رِجَالًا يَنْتِفُونَ الشَّيْبَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ شَاءَ نَتَفَ شِيبَهُ أَوْ قَالَ نُورَهُ " وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ لَهِيعَةَ مَنْ شَاءَ فَلْيَنْتِفْ نُورَهُ

5971- Fadâla b. Ubeyd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurdu: *"Müslüman olarak bir tel saçı ağarana bu saç kıyamet günü bir nur olur."* Bir adam: "Bazıları ağarmış kılları yoluyorlar" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Artık) isteyen ağarmış kılları* –veya *nurunu- yolsun"* buyurdu.[1]

İbn Lehîa'nın rivayetinde ibare: *"İsteyen nurunu yolsun"* şeklindedir.

٥٩٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا عَبْدُ الْجليلِ بْنُ عَطِيَّةَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ السُّلَمِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ شَابَ شَيْبَةً فِي الْإِسْلَامِ " أَوْ قَالَ: " فِي سَبِيلِ اللهِ كَانَتْ لَهُ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا لَمْ يَخْضِبْهَا أَوْ يَنْتِفْهَا " قُلْتُ لِشَهْرٍ: إِنَّهُمْ يُصَفِّرُونَ وَيَتَخَضَّبُونَ بِالْحِنَّاءِ؟ قَالَ: أَجَلْ كَأَنَّهُ يَعْنِي بِالسَّوَادِ

5972- Amr b. Abese es-Sülemî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"İslam'da (veya Allah yolunda) bir tel saçı ağarana bu saç, onu boyamadıkça veya yolmadıkça kıyamet günü bir nur olur"* buyurduğunu işittim.[2]

Abdülcelîl der ki: Şehr'e: "Ama insanlar saçlarını sarıya boyayıp kına yakıyorlar" dediğimde, siyaha boyamayı onaylar anlamında: "Evet" karşılığını verdi.

٥٩٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْبَجَلِيُّ الْمُقْرِئُ، بِالْكُوفَةِ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي دَارِمٍ، أَخْبَرَنِي الْحُسَيْنُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ، ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ،

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 18/304 (782) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1470) Bak: Heysemî, *Mecma* (5/158).

[2] İsnâdı zayıftır ve kopuktur. Tayâlisî, *Müsned* (157).

عَنْ رَجُلٍ، عَنْ طَلْقِ بْنِ حَبِيبٍ: " أَنَّ حَجَّامًا أَخَذَ مِنْ شَارِبِ النَّبِيِّ ﷺ، فَرَأَى شَيْبَةً فِي لِحْيَتِهِ فَأَهْوَى إِلَيْهَا، فَأَمْسَكَ النَّبِيُّ ﷺ بِيَدِهِ "

5973- Talk b. Habîb'in bildirdiğine göre bir hacamatçı Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bıyıklarını kısaltırken sakalında ak bir saç gördü ve onu yolmak istedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hacamatçının elini tutup engel oldu.[1]

٥٩٧٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَيُّوبَ السَّخْتِيَانِيِّ قَالَ: " أَرَادَ حَجَّامٌ أَنْ يَأْخُذَ شَيْبًا مِنْ رَأْسِ النَّبِيِّ ﷺ فَنَهَاهُ "

5974- Eyyûb es-Sahtiyânî der ki: "Bir hacamatçı başından ak olan bir saçı almak isteyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona engel oldu."[2]

٥٩٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، أَنَّهُ سَمِعَ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيِّبِ يَقُولُ: كَانَ إِبْرَاهِيمُ النَّبِيُّ ﷺ أَوَّلَ النَّاسِ أَضَافَ الضَّيْفَ، وَأَوَّلَ النَّاسِ اخْتَتَنَ، وَأَوَّلَ النَّاسِ قَصَّ شَارِبَهُ، وَأَوَّلَ النَّاسِ رَأَى الشَّيْبَ فَقَالَ: يَا رَبِّ، مَا هَذَا فَقَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: " وَقَارًا يَا إِبْرَاهِيمُ " قَالَ: رَبِّ زِدْنِي وَقَارًا

5975- Saîd b. el-Müseyyeb der ki: Hz. İbrâhîm ilk misafir ağırlayan, ilk sünnet olan, bıyıklarını ilk kısaltan ve saçlarında ilk ak gören kişidir. Hz. İbrâhîm: "Ey Rabbim! Bu nedir?" diye sorunca Yüce Allah: "Vakardır, ey İbrâhîm" buyurdu. Bunun üzerine Hz. İbrâhîm: "Ey Rabbim! Vakarımı arttır" dedi.[3]

---

[1] İsnâdında tanımadığım biri vardır. İbn Sa'd, *Tabakât* (1/433)

[2] Ravileri güvenilirdir ve hadis mürseldir.

[3] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *el-Edebu'l-Müfred* (322), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/58) ve Abdürrezzâk, *Musannef* 11/175 (20245).

فَصْلٌ فِي الْخِضَابِ

Saçları Boyamak

٥٩٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَدِيبُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ، ثَنَا قُتَيْبَةُ، وَإِسْحَاقُ بْنُ رَاهَوَيْهِ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، وَسُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، سَمِعَا أَبَا هُرَيْرَةَ، يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ: " أَنَّ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى لَا يَصْبُغُونَ فَخَالِفُوهُمْ " قَالَ الْفِرْيَابِيُّ: وَثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَعَبْدُ الْأَعْلَى، وَمُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ قَالُوا: ثَنَا سُفْيَانُ، مِثْلَهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْحُمَيْدِيِّ، عَنْ سُفْيَانَ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، وَأَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ وَغَيْرِهِمَا

5976- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yahudiler ve Hıristiyanlar (saçlarını ve sakallarını) boyatmıyorlar. Siz onlara muhalefet edin"* buyurdu. [1]

Firyâbî der ki: Ebû Bekr b. Ebî Şeybe, Abdu'l-A'lâ ve Muhammed b. es-Sabbâh, Süfyân'dan aynı rivayette bulundular.

Buhârî[2] bu hadisi *Sahîh*'te, Humeydî kanalıyla Süfyân'dan nakletti. Müslim[3] de Yahyâ b. Yahyâ kanalıyla Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ve başkasından rivayet etti.

٥٩٧٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى لَا يَصْبُغُونَ فَخَالِفُوهُمْ "

5977- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yahudiler ve Hıristiyanlar (saçlarını ve sakallarını) boyatmıyorlar. Siz onlara*

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *libâs* (57)

[3] Müslim, *libâs* (80).

muhalefet edin" buyurdu.[1]

٥٩٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، ثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " غَيِّرُوا الشَّيْبَ وَلَا تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ وَالنَّصَارَى "

5978- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Saçlarınızdaki akları değiştirin ve Yahudiler ve Hıristiyanlara benzemeyin."*[2]

٥٩٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، أنا الْحَسَنَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، وَعَمْرُو بْنُ الْأَغَرِّ الْأَجْلَحُ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " أَحْسَنُ مَا غَيَّرْتُمْ بِهِ الشَّيْبَ الْحِنَّاءُ، وَالْكَتَمَ "

كذا قال أنس أنه لم يخضب، وروينا عن غيره أنه خضب

وَكَذَلِكَ رَوَيْنَاهُ عَنِ الْجُرَيْرِيِّ عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ

5979- Ebû Zer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Saçın beyazını değiştirmek için kullanılacak en güzel şey, kına ile ketem (bitkisi)dir*" buyurdu.[3]

Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) saçlarını boyamamıştır. Başka bir kanalla gelen rivayette ise boyadığı nakledilmiştir.

İbn Cerîr kanalıyla İbn Bureyde'den de bize bu şekilde rivayet edilmiştir.

٥٩٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ سَخْتَوَيْهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، ثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ ثَابِتٍ قَالَ: سُئِلَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ عَنْ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Nesâî (8/137).

[2] İsnâdı hasendir. Nesâî (8/137).

[3] İsnâdı hasendir. Nesâî (8/139) ve Ebû Dâvud 4/416 (4205).

خِضَابِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: " لَوْ أَعَدَّ شَمَطَاتٍ كُنَّ فِي رَأْسِهِ " فَقُلْتُ: وَقَالَ: لَمْ يَخْتَضِبْ وَقَدِ اخْتَضَبَ أَبُو بَكْرٍ بِالْحِنَّاءِ وَالْكَتَمِ، وَاخْتَضَبَ عُمَرُ بِالْحِنَّاءِ سُحْتًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ حَمَّادٍ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ كَذَا قَالَ أَنَسٌ: إِنَّهُ لَمْ يَخْضِبْ، وَرُوِّينَا عَنْ غَيْرِهِ أَنَّهُ خَضَبَ

5980- Sâbit der ki: Enes b. Mâlik'e Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) saçlarını boyayıp boyamadığını sorunca: "Eğer isteseydim, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) başındaki birkaç beyaz saçı sayabilirdim" dedikten sonra şöyle devam etti: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) saçını boyamadı; ancak Ebû Bekr saçlarını kına ve ketemle boyadı. Ömer sadece kınayla boyadı."[1]

Buhârî[2] bu hadisi *Sahîh*'te Süleymân b. Harb kanalıyla Hammâd'dan, Müslim[3] de Ebu'r-Rabî'den rivayet etti.

٥٩٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ إِيَادٍ، ثَنَا إِيَادٌ، عَنْ أَبِي رِمْثَةَ قَالَ: " انْطَلَقْتُ مَعَ أَبِي نَحْوَ النَّبِيِّ ﷺ، فَإِذَا هُوَ ذُو وَفْرَةٍ بِهَا رَدْغُ حِنَّاءٍ وَعَلَيْهِ بُرْدَانِ أَخْضَرَانِ "

5981- Ebû Rimse der ki: "Babamla beraber Resûlullah'a (sallallahu alayhi vesellem) doğru gittik. Saçları kulak yumuşağına kadar sarkmış vaziyette idi, üzerinde kına lekeleri vardı. Sırtında da iki yeşil cübbe bulunuyordu."[4]

٥٩٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ إِيَادِ بْنِ لَقِيطٍ، عَنْ أَبِي رِمْثَةَ، أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ لِرَجُلٍ: " مَنْ هَذَا؟ " قَالَ: أَبِي، قَالَ: " أَمَا إِنَّهُ لَا يَجْنِي عَلَيْكَ وَلَا تَجْنِي عَلَيْهِ " قَالَ: فَرَأَيْتُهُ لَطَّخَ لِحْيَتَهُ بِالْحِنَّاءِ " فَرَوَيْنَا عَنْ غَيْلَانَ بْنِ

---

[1] Hâkim'in hocasını tammıyorum. Diğer ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî, *libâs* (57).

[3] Müslim, *fadâil* (103).

[4] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/416 (4206) ve Tirmizî 5/119 (2812).

جَامِعٍ عَنْ إِيَادٍ فِي هَذَا الْحَدِيثِ كَانَ يَخْضِبُ بِالْحِنَّاءِ وَالْكَتَمِ وَحَدِيثُ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَصَحُّ مِنْ هَذَا "

5982- Ebû Rimse der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gittiğimde Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir adama: *"Bu kim?"* diye sordu. Adam: "Babam" cevabını verince Resûlullah (sallallahu eleyhi vesellem): "*Sen onun işlediği bir suçtan sorumlu tutulmayacağın gibi o da senin işlediğin bir suçtan dolayı sorumlu tutulamaz"* buyurdu. Orada Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) sakalını kınayla boyadığını gördüm.[1]

Ğaylân b. Câmi'nin bu hadisi İyâd'dan naklederken: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sakalını kına ve ketemle boyardı" dediği de bize bildirilmiştir. Ancak Enes b. Mâlik'in bu yöndeki rivayeti bundan daha sahihtir.

٥٩٨٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَدِيبُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَاشِمٍ الْبَغَوِيُّ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ، ثَنَا سَلَّامُ بْنُ أَبِي مُطِيعٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَوْهَبٍ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أُمِّ سَلَمَةَ فَأَخْرَجَتْ إِلَيَّ شَعْرًا مِنْ شَعْرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ مَخْضُوبًا بِالْحِنَّاءِ وَالْكَتَمِ " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ وَقَالَ أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ: هَذَا لَمْ يُبَيِّنْ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ هُوَ الَّذِي خَضَبَ وَلَعَلَّهُ لُوِّنَ بَعْدَهُ أَوْ وُضِعَ فِي طِيبٍ فِيهِ صُفْرَةٌ فَعَلِقَتْهُ

5983- Osmân b. Abdillah b. Mevheb der ki: "Ümmü Seleme'nin yanına girdiğimde bana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) saçlarından çıkardı ki, bu saçlar kına ve ketemle boyanmıştı."[2]

Buhârî bu hadisi nakletti.[3]

Ebû Bekr el-İsmâilî der ki: Bu, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) saçlarını kendisinin boyadığını göstermez. Belki de kendisinden sonra o kıllar boyanmıştır. Veya içinde safran olan kokunun içine konulunca onun rengini almış olabilir.

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/417 (4208) ve Nesâî (8/140)

[2] Ravileri güvenilirdir ve hadis sahihtir.

[3] Buhârî, *libâs* (7/57).

٥٩٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ جُرَيْجٍ، أَوْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ: قُلْتُ لِابْنِ عُمَرَ: خِلَالٌ رَأَيْتُكَ تَصْنَعُهُنَّ قَالَ: وَمَا هُنَّ؟ قَالَ: رَأَيْتُكَ تَلْبَسُ هَذِهِ النِّعَالَ السِّبْتِيَّةَ، وَرَأَيْتُكَ تُصَفِّرُ لِحْيَتَكَ فَقَالَ: " أَمَّا لُبْسُ هَذِهِ النِّعَالِ السِّبْتِيَّةِ، فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَلْبَسُهَا، وَيَتَوَضَّأُ فِيهَا وَيَسْتَحِبُّهَا، وَأَمَّا تَصْفِيرُ لِحْيَتِي فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يُصَفِّرُ لِحْيَتَهُ " هَذَا عُبَيْدُ بْنُ جُرَيْجٍ

فَرَوَيْنَا عَنِ ابْنِ أَبِي رَوَّادٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، مَرْفُوعًا: " أَنَّهُ كَانَ يَلْبَسُ النِّعَالَ السِّبْتِيَّةَ، وَيُصَفِّرُ لِحْيَتَهُ بِالْوَرْسِ، وَالزَّعْفَرَانِ " وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَفْعَلُ ذَلِكَ

5984- Cüreyc veya İbn Cüreyc der ki: İbn Ömer'e: "Bazı şeyleri yaptığını görüyorum" dediğimde: "Bunlar nedir?" diye sordu. Ben: "Sıbtiyye denilen (üzerinde kıl olmayan) ayakkabıları giydiğini ve sakalını sarıya boyadığını gördüm" cevabını verince şöyle dedi: "Şu ayakkabıları giymemin sebebi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bunları giydiğini, bununla abdest aldığını ve bundan hoşlandığını görmemdir. Sakalımı sarıya boyamamın sebebi de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sakalını sarıya boyadığını görmemdir."[1]

Bu kişi Ubeyd b. Cüreyc'dir.

İbn Ebî Revvâd'ın, Nâfi kanalıyla İbn Ömer'den merfû olarak naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üzerinde kıl olmayan ayakkabı giyer, sakalını ala çehre bitkisi ve safranla boyardı. İbn Ömer de aynı şekilde yapardı.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *vudû* (49-50) ve Müslim, *hac* (25).

[2] Ebû Dâvud 4/417-418 (4210).

٥٩٨٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، " أَنَّهُ كَانَ يُصَفِّرُ لِحْيَتَهُ بِالْخَلُوقِ وَيُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُصَفِّرُ "

5985- Nâfi'nin bildirdiğine göre İbn Ömer sakalını safran karışımı olan bir boyayla boyar ve Resûlullah'm da (sallallahu aleyhi vesellem) sakalını safranla boyadığını söylerdi.[1]

Beyhakî der ki: Enes'in Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklettiği, erkeğin safran kullanmasının yasaklanmasıyla ilgili hadisin senedi daha sahihtir. Allah en doğrusunu bilir. Safranın sakal dışında kullanılmasının yasaklanmış olması da muhtemeldir.

٥٩٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ وَهْبٍ، عَنِ ابْنِ طَاوُسَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: مَرَّ رَجُلٌ بِالنَّبِيِّ ﷺ، مَخْضُوبٌ بِحُمْرَةٍ، فَقَالَ: " مَا أَحْسَنَ هَذَا "، ثُمَّ مَرَّ بِهِ رَجُلٌ مُخَضَّبٌ بِحِنَّاءٍ وَكَتَمٍ فَقَالَ: " هَذَا أَحْسَنُ "، ثُمَّ مَرَّ بِهِ رَجُلٌ مُخَضَّبٌ بِصُفْرَةٍ، فَقَالَ: " هَذَا أَحْسَنُ مِنْ هَذَا كُلِّهِ " وَكَانَ طَاوُسٌ يَخْضِبُ بِصُفْرَةٍ

5986- Abdullah b. Abbâs der ki: Saçlarını (veya sakalını) kırmızıya boyamış bir adam Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından geçerken Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şu ne kadar da güzel"* buyurdu. Saçlarını (veya sakalını) kına ve ketemle boyayan başka biri geçince ise: *"Bu, daha güzel yapmış"* buyurdu. Sonra (saçlarını veya sakalını) sarıya boyayan biri geçince de: *"Bu, hepsinden daha güzel"* buyurdu.[2]

Tâvus, sarıya boyardı.

٥٩٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْأَهْوَازِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَحْمَوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ السَّكُونِيُّ، ثَنَا عِيسَى بْنُ هِلَالٍ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْعَلَاءِ بْنِ زَبْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْقَاسِمَ، مَوْلَى ابْنِ يَزِيدَ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ: خَرَجَ

---

[1] Abdullah b. Ömer el-Ömerî sebebiyle senedi zayıftır. İbn Sa'd, *Tabakât* (1/438).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 4/418 (4211) ve İbn Mâce 2/1198 (3627).

رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى قَوْمٍ مِنَ الْأَنْصَارِ بِيضٍ لِحَاهُمْ، فَقَالَ: " يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ حَمِّرُوا وَصَفِّرُوا وَخَالِفُوا أَهْلَ الْكِتَابِ " فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ يَقُصُّونَ عَثَانِينَهُمْ وَيُوَفِّرُونَ سِبَالَهُمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " وَفِّرُوا عَثَانِينَكُمْ وَقَصِّرُوا سِبَالَكُمْ " فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ يُخَفِّفُونَ وَلَا يَنْتَعِلُونَ، قَالَ: " انْتَعِلُوا وَتَخَفَّفُوا وَخَالِفُوا أَهْلَ الْكِتَابِ "

5987- Ebû Umâme der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ensâr'dan sakalları beyaz olan bir topluluğun yanına çıkıp: *"Ey Ensâr topluluğu! Sakalınızı kırmızıya ve sarıya boyayarak Kitab ehline muhalefet ediniz"* buyurdu. Ensâr: "Ey Allah'ın Resûlü! Kitab ehli sakallarını keserler ve bıyıklarını uzatırlar" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Siz sakalınızı uzatın, bıyıklarınızı kısaltın"* buyurdu. Ensâr: "Ey Allah'ın Resûlü! Kitab ehli ayakkabı giyerler, terlik giymezler" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Siz hem terlik hem ayakkabı giyerek Kitab ehline muhalefet edin"* buyurdu.[1]

٥٩٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، وَاللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ: أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي الْأَسْوَدِ بْنِ عَبْدِ يَغُوثَ كَانَ شَدِيدَ بَيَاضِ الرَّأْسِ، وَاللِّحْيَةِ، وَكَانَ لَا يَصْبُغُ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ كَأَنَّ رَأْسَهُ وَلِحْيَتَهُ يَاقُوتَتَانِ حُمْرَةً، فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ قَالَ: " إِنَّ أُمِّي عَائِشَةَ أَرْسَلَتْ إِلَيَّ بِعَزِيمَةٍ أَنَّ أَصْبُغَ وَأَخْبَرَتْنِي أَنَّ أَبَا بَكْرٍ كَانَ يَصْبُغُ "

5988- Ebû Seleme b. Abdirrahman'ın bildirdiğine göre Abdurrahman b. Ebi'l-Esved b. Abdiyağûs'un saçları ve sakalları bembeyazdı ve saç ve sakalını da boyamazdı. Bir gün halkın yanına başı ve sakalı kırmızı yakut gibi çıkınca, ona bunun sebebi soruldu. O da: "Annem Hz. Âişe haber gönderip ısrarla boyamamı; Ebû Bekr'in de boyadığını söyledi" dedi.[2]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (5/264-265) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/282 (7924) Bak: Heysemî, *Mecma* (5/131).

[2] Ravileri güvenilirdir. Mâlik, *Muvattâ* (949-950), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/247-248) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (3/189).

٥٩٨٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ أَبِي الْوَلِيدِ قَالَ: رَأَيْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ مَصْبُوغًا شَعْرُهُ بِالْحِنَّاءِ "

5989- Velîd b. Ebi'l-Velîd der ki: "Enes b. Mâlik'in saçlarının kınayla boyandığını gördüm."[1]

٥٩٩٠ - وَبِإِسْنَادِهِ عَنِ الْوَلِيدِ قَالَ: " فَرَأَيْتُ عَمْرَو بْنَ الْجَمُوحِ الْأَنْصَارِيَّ يَصْبُغُ لِحْيَتَهُ بِالصُّفْرَةِ "

5990- Velîd b. Ebi'l-Velîd der ki: "Amr b. el-Cemûh el-Ensârî'nin sakalını sarıya boyadığını gördüm."[2]

٥٩٩١ - وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي أَنَّهُ: " رَأَى عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ وَأَبَا هُرَيْرَةَ يُصَفِّرَانِ لِحَاهُمَا حَتَّى إِنْ كَانَ لِلصُّفْرَةِ مَوْضِعُ اللِّحْيَةِ مِنَ الْقَمِيصِ "

5991- Saîd b. Ebî Eyyûb'un babasından bildirdiğine göre Abdullah b. Ömer ile Ebû Hureyre'nin sakallarını sarıya boyadıklarını, hatta sakallarındaki sarının izinin gömleklerine çıktığını görmüştür.[3]

٥٩٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا، وَأَبُو بَكْرٍ قَالَا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، ثَنَا بَحْرٌ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ حَدِيرِ بْنِ كُرَيْبٍ، وَابْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُسْرٍ: " أَنَّهُمَا رَأَيَا عَبْدَ اللهِ بْنَ بُسْرٍ، وَأَبَا أُمَامَةَ وَغَيْرَهُمَا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَصْبُغُونَ لِحَاهُمْ "

5992- Hadîr b. Kureyb ile İbn Abdillah b. Busr'un bildirdiğine göre ikisi de Abdullah b. Busr, Ebû Umâme ve başka sahabilerin sakallarını boyadıklarını görmüşler.[4]

---

[1] İsnâdında sakınca yoktur. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/245).

[2] İsnâdında sakınca yoktur.

[3] İsnâdında durumu bilinmeyen biri vardır.

[4] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/253-254) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (7/412, 413).

٥٩٩٣ - قَالَ مُعَاوِيَةُ: وَحَدَّثَنِي أَبُو الرَّبِيعِ، عَنِ الْقَاسِمِ، مَوْلَى مُعَاوِيَةَ أَنَّهُ: " رَأَى سَهْلَ بْنَ الْحَنْظَلِيَّةِ صَاحِبَ النَّبِيِّ ﷺ شَيْخًا مُصَفَّرَ اللِّحْيَةِ "

5993- Muâviye'nin azatlısı Kâsım'ın bildirdiğine göre kendisi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi Sehl b. el-Hanzaliyye'yi ihtiyarlığında sakallarını sarıya boyamışken görmüştür.[1]

٥٩٩٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا شَيْبَانُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ قَالَ: " رَأَيْتُ جَرِيرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، وَالْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ يَصِبِغَانِ لِحَاهُمَا بِالصُّفْرَةِ "

5994- Abdulmelik b. Umeyr der ki: "Cerîr b. Abdillah ile Muğîre b. Şu'be'nin sakallarını sarıya boyadıklarını gördüm."[2]

٥٩٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْبَةَ، ثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَكَمِ الْحِيرِيُّ، ثَنَا أَبُو حَفْصٍ الْأَعْشَى قَالَ: سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ يَقُولُ: " الْخِضَابُ مَكْبَدَةٌ لِلْعَدُوِّ مَرْضَاةٌ لِلزَّوْجَةِ "

5995- Câfer b. Muhammed der ki: "Saç ve sakalları boyamak, düşmana zorluk verirken hanımın memnunîyetine sebep olur."[3]

Beyhakî der ki: "Bununla siyah dışındaki renklerle boyamak kastedilmiştir ki bu sünnettir. Diğer taraftan siyaha boyamanın yasaklanmasıyla ilgili rivayetler de vardır."

٥٩٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ ح، قَالَ: وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُونُسَ، ثَنَا أَبُو الطَّاهِرِ، أَنَا ابْنُ وَهْبٍ ح قَالَ وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُونُسَ، ثَنَا أَبُو الطَّاهِرِ، أَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: أُتِيَ بِأَبِي قُحَافَةَ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ وَرَأْسُهُ وَلِحْيَتُهُ كَالثَّغَامَةِ بَيَاضًا قَالَ

---

[1] Muâviye, İbn Sâlih'tir.

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Sa'd, *Tabakât* (6/20).

[3] İsnâdında tanımadığım biri vardır.

رَسُولُ اللهِ ﷺ : " غَيِّرُوا هَذَا بِشَيْءٍ وَاجْتَنِبُوا السَّوَادَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الطَّاهِرِ

5996- Câbir b. Abdillah der ki: Mekke'nin fethedildiği gün Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) (Hz. Ebû Bekr'in babası) Ebû Kuhâfe'yi getirdiler. Onun saçları ve sakalı bembeyazdı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunu(n rengini) bir şeyle değiştirin ve siyahtan sakının"* buyurdu.[1]

Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te Ebu't-Tâhir'den rivayet etti.

٥٩٩٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حَمْدَانَ الْجَلَّابُ، بِهَمَدَانَ، ثَنَا هِلَالُ بْنُ الْعَلَاءِ الرَّقِّيُّ، ثَنَا أَبِي، وَعَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْجَزَرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " يَكُونُ قَوْمٌ يَخْضِبُونَ بِالسَّوَادِ فِي آخِرِ الزَّمَانِ كَحَوَاصِلِ الْحَمَّامِ لَا يَرِيحُونَ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ " رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ فِي كِتَابِ السُّنَنِ عَنْ أَبِي تَوْبَةَ عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو

5997- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Âhir zamanda (saç ve sakalını) güvercin göğsü gibi siyaha boyayan bir topluluk gelecektir. Onlar cennetin kokusunu alamazlar."*[3]

Ebû Dâvud[4] bu hadisi *Sünen*'de Ebû Tevbe kanalıyla Ubeydullah b. Amr'dan rivayet etti.

٥٩٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ: " رَأَيْتُ عَلِيًّا رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَلَى الْمِنْبَرِ أَبْيَضَ اللِّحْيَةِ وَالرَّأْسِ عَلَيْهِ إِزَارٌ وَرِدَاءٌ "

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *libâs* (79).

[3] İsnâdı zayıf, hadis hasendir.

[4] Ebû Dâvud 4/418 (4212).

5998- Ebû İshâk der ki: "Hz. Ali'yi minberde gördüm. Saçı sakalı beyazdı ve üzerinde bir izar ile rida vardı."[1]

٥٩٩٩ - قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ وَسَمِعْتُ مُحَمَّدًا يَقُولُ: سَأَلَ رَجُلٌ فَرْقَدَ السَّبَخِيَّ عَنِ السَّوَادِ قَالَ: بَلَغَنَا يَشْتَعِلُ فِي رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَمَّا الْخَلُوقُ فَقَدْ رَوَيْنَا عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يَتَزَعْفَرَ الرَّجُلُ "

5999- Enes der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) erkeğin safran kullanmasını yasaklanıştır."[2]

Bu hadisi İbn Ömer'den, sakalı vers ve safran ile sarartma konusunda mevkuf ve merfu olarak naklettik. Başkasından da sakalın mutlak olarak sarıya boyamakla ilgili rivayette bulunduk. Eğer safranla sarıya boyamakla ilgili rivayet sahihse, muhtemeldir ki, sakalın sarıya boyanması bunun dışındadır. Çünkü Enes'in rivayetinde mutlak olarak erkeğin safran kullanılması yasaklanmıştır. Allah en doğrusunu bilir, ancak bu hadis, sakalı safranla boyamayla ilgili hadisten daha sahihtir.

٦٠٠٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، ثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَفْصِ بْنَ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ الثَّقَفِيَّ قَالَ: سَمِعْتُ يَعْلَى بْنَ مُرَّةَ الثَّقَفِيَّ قَالَ: رَآنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ مُتَخَلِّقًا قَالَ: " أَلَكَ امْرَأَةٌ؟ " قُلْتُ: لَا، قَالَ: " اغْسِلْهُ، ثُمَّ اغْسِلْهُ، ثُمَّ اغْسِلْهُ، ثُمَّ لَا تَعُدْ"

6000- Ya'lâ b. Murre es-Sekafî der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) saçlarımın boyalı olduğunu gördü ve: *"Hanımın var mı?"* diye sordu. Ben: "Hayır" cevabını verince: *"Onu yıka, sonra bir daha yıka, sonra bir daha yıka ve bir daha böyle bir şey yapma"* buyurdu.[3]

٦٠٠١ - أَخْبَرَنَا عَلِيٌّ، أَنَا أَحْمَدُ، ثَنَا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى الْعَنْبَرِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمِنْهَالِ، ثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ الثَّقَفِيُّ، عَنْ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/156 (20188) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 1/93 (153).

[2] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/156 (20189).

[3] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/121 (4816).

أَبِيهِ قَالَ: اطَّلَيْتُ ثُمَّ تَخَلَّقْتُ، ثُمَّ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ صَلِّ عَلَيَّ، قَالَ: " مَا هَذَا الَّذِي عَلَى يَدِكَ؟ " قَالَ: قُلْتُ: إِنِّي اطَّلَيْتُ، ثُمَّ تَخَلَّقْتُ قَالَ: " هَلْ لَكَ امْرَأَةٌ؟ " قُلْتُ: لَا، قَالَ: " فَهَلْ لَكَ شَيْءٌ " قُلْتُ: لَا، قَالَ: " اذْهَبْ فَاغْسِلْهُ، ثُمَّ اغْسِلْهُ، ثُمَّ لَا تَعُدْ " قَالَ: فَذَهَبْتُ فَغَسَلْتُهُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَصَلَّى عَلَيَّ

6001- Abdullah b. Ya'lâ b. Murre es-Sekafî, babasından bildiriyor: Bir defasında vücudumdaki kılları temizledim ve zafiran süründüm ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana dua et" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Elindeki de ne?"* diye sorunca: "Vücudumdaki kılları temizledim ve zafiran süründüm" dedim. Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Hanımın var mı?"* diye sorunca: "Hayır" cevabını verdim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Peki bir rahatsızlığın var mı?"* diye sorunca, ben yine: "Hayır" cevabını verdim. Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Onu yıka, sonra bir daha yıka ve bir daha böyle bir şey yapma"* buyurdu. Gidip zafiranı üç defa yıkadıktan sonra Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldim ve bana dua etti.[1]

Beyhakî der ki: Enes'in, erkeğin mutlak olarak zafiran kullanmasının yasaklanmasıyla ilgili hadisi Ya'lâ'nın hadisinden daha sahihtir.

فَصْلٌ فِي خِضَابِ النِّسَاءِ

Kadınların Boya Kullanması

٦٠٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصُّورِيُّ، ثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ثَنَا مُطِيعُ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ عِصْمَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: أَوْمَأَتِ امْرَأَةٌ مِنْ وَرَاءِ سِتْرٍ بِيَدِهَا كِتَابٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَبَضَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ: " مَا أَدْرِي أَيَدُ رَجُلٍ أَمْ يَدُ امْرَأَةٍ؟ " قَالَتْ: بَلْ يَدُ امْرَأَةٍ قَالَ: " لَوْ كُنْتِ امْرَأَةً لَغَيَّرْتِ أَظْفَارَكِ بِالْحِنَّاءِ "

---

[1] Abdurrahman b. İshâk el-Vâsıtî sebebiyle senedi zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 22/266 (681).

فَرَوَيْنَا عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا سُئِلَتْ عَنْ خِضَابِ الْحِنَّاءِ فَقَالَتْ: لَا بَأْسَ بِهِ، وَلَكِنِّي أَكْرَهُهُ كَانَ حِبِّي رَسُولُ اللهِ ﷺ يَكْرَهُ رِيحَهُ "، وَفِي رِوَايَةٍ أُخْرَى وَلَيْسَ يَحْرُمُ عَلَى أَخَوَاتِي أَنْ يَخْتَضِبْنَ

6002- Hz. Âişe der ki: Bir kadın bir perdenin ardından elini uzatarak Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir mektup uzattı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) elini uzatmayıp: *"Bu el erkek eli mi, kadın eli mi anlamadım"* buyurdu. Kadın: "Bir kadın elidir" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer kadın olsaydın, tırnaklarının rengini kınayla değiştirirdin"* buyurdu.[1]

Bize bildirdiğine göre Hz. Âişe'ye kına yakmanın hükmü sorulunca: "Sakıncası yoktur. Ancak sevdiğim Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) kokusunu sevmediği için ben de sevmiyorum" dedi.

Başka bir rivayette ise: "Kız kardeşlerime kına yakmalarını haram kılmadı" ibaresi geçmiştir.

٦٠٠٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلْمَانَ، عَنْ عُقَيْلِ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ مَكْحُولٍ: " أَنَّ أَزْوَاجَ النَّبِيِّ ﷺ كُنَّ يَخْتَضِبْنَ بَعْدَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ "

6003- Mekhûl'ün bildirdiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hanımları yatsı namazından sonra kına yakarlardı.[2]

٦٠٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السَّلَمِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: ذَكَرَ سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ: " كَانَ طَاوُسٌ لَا يَدَعُ أَحَدًا مِنْ أَهْلِهِ وَنِسَائِهِ وَخَدَمِهِ، إِلَّا أَمَرَهُمْ أَنْ يَخْتَضِبُوا فِي الْعِيدَيْنِ "

6004- İbn Cüreyc der ki: "Tâvus, ailesinden, hanımlarından ve hizmetçilerinden olan bütün kadınlara iki bayramda da kına yakmalarını emrederdi."[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 4/396 (4166) ve Nesâî (8/142).

[2] İsnâdında sakınca yoktur.

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Sa'd, *Tabakât* (5/540).

فَصْلٌ فِي الطِّيبِ

Güzel Koku

٦٠٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَخْتَوَيْهِ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مَيْمُونٍ، ثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثَنَا عَزْرَةُ بْنُ ثَابِتٍ، حَدَّثَنِي ثُمَامَةُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَنَسٍ: " أَنَّ أَنَسًا كَانَ لَا يَرُدُّ الطِّيبَ وَزَعَمَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ لَا يَرُدُّ الطِّيبَ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ

6005- Sumâme b. Abdillah b. Enes'in bildirdiğine göre Enes, güzel kokuyu reddetmezdi ve Resûlullah'ın da (sallallahu alayhi vesellem) güzel kokuyu geri çevirmediğini söylerdi.[1]

Buhârî[2] bu hadisi *Sahîh*'te Ebû Nuaym'dan rivayet etti.

٦٠٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْفَضْلِ الْهَاشِمِيِّ، بِحَلَبَ ثَنَا آدَمُ، ثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ، مَوْلَى سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، قَالَ: " رَأَيْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ وَأَبَا قَتَادَةَ، وَعَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَأَبَا أُسَيْدٍ السَّاعِدِيَّ يَمُرُّونَ عَلَيْنَا وَنَحْنُ فِي الْكِتَابِ فَنَجِدُ مِنْهُمْ رِيحَ الْعَنْبَرِ "

6006- Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın azatlısı Osmân b. Ubeydillah der ki: "Biz mektepte okurken Ebû Hureyre, Ebû Katâde, Abdullah b. Ömer b. el-Hattâb, Ebû Useyd es-Sâidî'nin bize uğradıklarını görürdüm ve onlardan amber kokusunu koklardık."[3]

٦٠٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدِ بْنَ الْأَعْرَابِيِّ يَقُولُ: ثَنَا أَبُو يَعْلَى السَّاجِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ الْأَصْمَعِيَّ يَقُولُ: كَانَ لِأَبِي عَمْرِو بْنِ الْعَلَاءِ مِنْ غَلَّتِهِ كُلَّ يَوْمٍ،

---

[1] Ebû Ali er-Rûzbârî'nin hocasını tanımıyorum. Diğer ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî, *libâs* (61).

[3] İsnâdında meçhuller vardır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 3/270-271 (3272).

فِلْسَانِ يَشْتَرِي بِفِلْسٍ رَيْحَانًا، وَكُوزًا جَدِيدًا بِفِلْسٍ فَيَشْرَبُ فِيهِ يَوْمَهُ، وَإِذَا أَمْسَى تَصَدَّقَ بِهِ وَيَشَمُّ الرَّيْحَانَ يَوْمَهُ، فَإِذَا أَمْسَى قَالَ لِلْجَارِيَةِ: " جَفِّفِيهِ وَدُقِّيهِ فِي الْأُشْنَانِ "

6007- Asmâî der ki: Amr b. el-Alâ her gün kasasından iki fils ayırır ve biriyle reyhan alır, diğeriyle de bir bardak alıp o gün içeceğini onunla içerdi. Akşam olunca da bu bardağı sadaka olarak verirdi. Reyhanı gündüz koklar, akşam olunca da cariyesine: "Bunu kurutup bir kapta döv" derdi.[1]

فَصْلٌ فِي الْكُحْلِ

Sürme Kullanmak

٦٠٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا عَبَّادٌ يَعْنِي ابْنَ مَنْصُورٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " عَلَيْكُمْ بِالْإِثْمِدِ فَإِنَّهُ يَجْلُو الْبَصَرَ وَيُنْبِتُ الشَّعْرَ "، وَزَعَمَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَتْ لَهُ مُكْحُلَةٌ يَكْتَحِلُ مِنْهَا كُلَّ لَيْلَةٍ ثَلَاثًا فِي هَذِهِ وَثَلَاثًا فِي هَذِهِ " " الْمَتْنُ الْأَوَّلُ قَدْ رَوَاهُ أَيْضًا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ خَيْثَمٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، وَالْمَتْنُ الثَّانِي مِنْ أَفْرَادِ عَبَّادِ بْنِ مَنْصُورٍ عَنْ عِكْرِمَةَ "

6008- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İsmid (antimon) kullanmaya bakın. Zira o, gözlere fer katar ve kirpikleri kuvvetlendirir"* buyurdu. İbn Abbâs'ın söylediğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) her gece gözlerine sürme çektiği bir sürmedanlığı vardı ve bundan her gözüne üç defa sürme çekerdi.[2]

İlk metni aynı zamanda Abdullah b. Osmân b. Haysem[3], Saîd b. Cübeyr kanalıyla İbn Abbâs'tan, o da Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet etti.

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/234 (1757).

[3] Nesâî (8/149-150) ve İbn Mâce 2/1157 (3497).

İkinci metin de Abbâd b. Mansûr'un, İkrime'den rivayette tek kaldığı hadislerdendir.

٦٠٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، ثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدٍ، سَنَةَ ثَلَاثٍ وَتِسْعِينَ وَمِائَتَيْنِ ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، ثَنَا عُمَرُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا ابْنُ عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ: سَأَلْتُ أَنَسًا: عَنْ كُحْلِ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " كَانَ يَكْتَحِلُ فِي الْيَمِينِ ثِنْتَيْنِ، وَفِي الْيُسْرَى ثِنْتَيْنِ وَوَاحِدَةً بَيْنَهُمَا " قَالَ ابْنُ سِيرِينَ هَكَذَا الْحَدِيثُ وَأَنَا أُحِبُّ أَنْ يَكُونَ فِي هَذِهِ ثَلَاثٌ، وَفِي هَذِهِ ثَلَاثٌ وَوَاحِدَةٌ بَيْنَهُمَا. قَالَ الشَّيْخُ: " وَهَذَا يُعَدُّ فِي أَفْرَادِ عُمَرَ بْنِ حَبِيبٍ عَنِ ابْنِ عَوْنٍ وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ أَنَسٍ "

6009- İbn Sîrîn der ki: Enes'e Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sürmesini sorduğumda şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sağ gözüne iki, sol gözüne de iki, iki gözü arasına da bir defa sürme çekerdi."[1]

İbn Sîrîn der ki: Hadis bu şekildedir. Ben, her gözüne üç defa, iki gözünün arasına da bir defa çekmeyi severim.

Beyhakî der ki: "Bu hadis, Ömer b. Habîb'in, İbn Avn'dan rivayette tek kaldığı hadislerden sayılır. Hadis başka bir yolla Enes'ten nakledilmiştir."

٦٠١٠ - كَمَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ بْنُ شَاذَانَ الْبَغْدَادِيُّ بِهَا، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْوَلِيدِ اللَّحَّامُ، ثَنَا وَضَّاحُ بْنُ حَسَّانٍ، ثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَكْتَحِلُ وِتْرًا " قَالَ ابْنُ سِيرِينَ: يَكْتَحِلُ مَرَّتَيْنِ فِي كُلِّ عَيْنٍ وَيَقْسِمُ بَيْنَهُمَا وَاحِدَةً

6010- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) tek sayıda sürme çekerdi.[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır.

İbn Sîrîn der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) her göze ikişer defa sürme çektikten birini de aralarında paylaştırmak suretiyle her iki gözüne çekerdi."

٦٠١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ بِهَمْدَانَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا عَتِيقُ بْنُ يَعْقُوبَ الزُّبَيْرِيُّ، حَدَّثَنِي عُقْبَةُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ، مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ، عَنْ نَافِعٍ، مَوْلَى ابْنِ عُمَرَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا اكْتَحَلَ يَجْعَلُ فِي الْعَيْنِ الْيُمْنَى ثَلَاثَةَ مَرَاوِدَ وَفِي الْيُسْرَى مِرْوَدَيْنِ يَجْعَلُهُ وِتْرًا "

6011- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sürme çekeceği zaman sağ gözüne üç, sol gözüne de iki defa çekerdi.[1]

فَصْلٌ فِي الْأَخْذِ مِنَ اللِّحْيَةِ وَالشَّارِبِ

Sakal ve Bıyığı Kısaltmak

٦٠١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، وَأَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدُوسٍ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قرأ على مالك عن أبي بكر ابن نافع عن أبيه عن عَبْد الله بن عُمر أن رسول الله ﷺ أَمَرَ بِإِحْفَاءِ الشَّوَارِبِ وَإِعْفَاءِ اللِّحَى

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ، عَنْ مَالِكٍ

6012- Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bıyığı kısaltmayı, sakalı uzatmayı emretti.[2]

Müslim[3] bu hadisi *Sahîh*'te Kuteybe kanalıyla Mâlik'ten rivayet etti.

٦٠١٣- وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " أَعْفُوا اللِّحَى وَأَحْفُوا الشَّوَارِبَ " فِي رِوَايَةٍ أُخْرَى: " أَنْهِكُوا الشَّوَارِبَ وَأَعْفُوا

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/364 (13353) ve *M. el-Evsat* 1/484 (881).

[2] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir.

[3] Müslim, *tahâret* (53)

اللِّحَى " أَخْبَرَنَا بِالرِّوَايَةِ الْأُولَى أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، ثَنَا يَحْيَى، ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ، فَذَكَرَهُ

6013- Buhârî ve Müslim bu hadisi "Ubeydullah b. Ömer —Nâfi —İbn Ömer" kanalıyla: *"Sakalı bırakın, bıyıkları kısaltın"* şeklinde naklettiler.

Başka bir rivayet ise: *"Bıyıkları kazıyın ve sakalları bırakın"* şeklindedir.[1]

٦٠١٤- وَأَخْبَرَنَا بِالرِّوَايَةِ الْأُخْرَى أَبُو عَمْرٍو الْأَدِيبُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، ثَنَا الْفِرْيَابِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ، فَذَكَرَهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنِ ابْنِ الْمُثَنَّى. وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدَةَ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " جُزُّوا الشَّوَارِبَ وَأَرْخُوا اللِّحَى وَخَالِفُوا الْمَجُوسَ "

6014- Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te, Müsennâ'dan, Buhârî[3] de Muhammed b. Abde'den rivayet etti.

Yine Müslim, Alâ b. Abdirrahman kanalıyla babasımdan, o da Ebû Hureyre'den Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu rivayet etti: *"Bıyıkları kesin, sakalı bırakın ve bununla Mecusilere muhalefet edin."*[4]

Halîmî der ki: Sakalın uzatılmasının bir sınırının olması muhtemeldir. Bu konuda sahabeden rivayetler vardır. Rivayet edildiğine göre İbn Ömer sakalını eliyle tutar ve bir tutamdan fazlasının kesilmesini söylerdi. İbn Ömer'in emriyle başını tıraş eden kişi, başına da aynı şeyi yapar, sakalının kenarlarını alır ve çevresini düzeltirdi. Ebû Hureyre de sakalını tutar ve bir tutamdan fazlasını keserdi.[5]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (2/16).

[2] Müslim, *tahâret* (52).

[3] Buhârî, *libâs* (56).

[4] Müslim, *tahâret* (55).

[5] Halîmî, *el-Minhâc* (3/86-87).

٦٠١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَدِيبُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، ثَنَا الْهَيْثَمُ الدُّورِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْمَوْصِلِيُّ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، ثَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " خَالِفُوا الْمُشْرِكِينَ وَفِّرُوا اللِّحَى وَأَحْفُّوا الشَّوَارِبَ " فَكَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا حَجَّ أَوِ اعْتَمَرَ، قَبَضَ عَلَى لِحْيَتِهِ فَمَا فَضَلَ أَخَذَهُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمِنْهَالِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ زُرَيْعٍ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ دُونَ فِعْلِ ابْنِ عُمَرَ.

6015- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Müşriklere muhalefet ederek sakalı uzatın, bıyıkları ise iyice kısaltın."*[1]

İbn Ömer hac veya umre yapınca sakalını eliyle tutar ve bir tutamdan fazlasını keserdi.

Buhârî[2] bu hadisi *Sahîh*'te Muhammed b. el-Minhâl kanalıyla Yezîd b. Zurey'den; Müslim[3] de, İbn Ömer'in yaptıklarını aktarmadan rivayet etti.

٦٠١٦ - وَرَوَاهُ عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ عَنْ يَزِيدَ بْنِ زُرَيْعٍ وَقَالَ: أَخَذَ بِلِحْيَتِهِ فَمَدَّهَا، فَإِذَا بَقِيَ بِيَدِهِ شَيْءٌ مِنْ طُولِهَا أَخَذَهُ أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَدِيبُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَنَا الْفِرْيَابِيُّ، ثَنَا عَمْرٌو، فَذَكَرَهُ وَلَمْ يَذْكُرِ الْمُسْنَدَ

6016- Amr b. Ali, Yezîd b. Zurey'den: "Sakalını eliyle tutup uzatır ve elinde kalandan uzun kısmını keserdi" ibaresiyle nakleder.[4]

٦٠١٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَدِيبُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا حَبَّانُ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: " أَنَّهُ كَانَ إِذَا حَلَقَ فِي الْحَجِّ أَوِ الْعُمْرَةِ، قَبَضَ عَلَى لِحْيَتِهِ، ثُمَّ أَمَرَ فَسَوَّى أَطْرَافَ لِحْيَتِهِ "

---

[1] İsnâdı hasendir ve hadis sahihtir.

[2] Buhârî, *libâs* (56).

[3] Müslim, *tahâret* (54).

[4] İsnâdı hasendir. İbn Sa'd, *Tabakât* (4/181).

وَرُوِّينَا عَنْ مَرْوَانَ الْمُقَفَّعِ قَالَ: " رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ يَقْبِضُ عَلَى لِحْيَتِهِ، فَيَقْطَعُ مَا زَادَ عَلَى الْكَفِّ "

وَرُوِّينَا عَنْ عَبْدِ اللهِ الْعُمَرِيِّ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: " أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ يَأْخُذُ مِنْ لِحْيَتِهِ إِلَّا لِحِلٍّ "

6017- Nâfi'nin bildirdiğine göre İbn Ömer, hac veya umrede tıraş olurken sakalını tutar, sonra etrafının düzeltilmesini söylerdi.[1]

Bize bildirildiğine göre Mervân el-Mukaffa: "İbn Ömer'in sakalını tuttuğunu ve bir tutamdan fazlasını kestiğini gördüm" demiştir.

Abdullah el-Ömerî kanalıyla Nâfi'den bize bildirdiğine göre İbn Ömer, sakalından sadece ihramdan çıkmak için alırdı.[2]

٦٠١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، ثَنَا أَبُو عُثْمَانَ الْبَصْرِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: " كَانُوا يَأْخُذُونَ مِنْ جَوَانِبِهَا وَيُنَظِّفُونَهَا يَعْنِي اللِّحْيَةَ "

6018- İbrâhim(-i Nehaî) der ki: "Onlar (Sahabe ve Tâbiûn) sakalın kenarlarından alılar ve onu temizlerlerdi."[3]

٦٠١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، ثَنَا مُغِيرَةُ الْخَارْكِيُّ، وَزَكَرِيَّا السَّاجِيُّ، قَالَا: ثَنَا أَبُو كَامِلٍ، ثَنَا عُمَرُ بْنُ هَارُونَ، ثَنَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ: " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَأْخُذُ مِنْ عَرْضِ لِحْيَتِهِ وَطُولِهَا بِالسَّوِيَّةِ " قَالَ أَبُو أَحْمَدَ: " وَقَدْ رَوَى هَذَا أُسَامَةُ ثُمَّ عُمَرُ بْنُ هَارُونَ ". قَالَ الشَّيْخُ: " عُمَرُ بْنُ هَارُونَ الْبَلْخِيُّ غَيْرُ قَوِيٍّ وَلَا أَدْرِي مَنْ رَوَاهُ عَنْ أُسَامَةَ غَيْرُهُ "

6019- Amr b. Şuayb'ın, babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sakalının eninden de, boyundan da alırdı.[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İbn Sa'd, *Tabakât* (4/181).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/376)

[4] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/94 (2762).

Ebû Ahmed der ki: Bu hadisi, Usâme'den, Ömer b. Hârûn'dan başkası rivayet etti.

Beyhaki der ki: Ömer b. Hârûn el-Belhî zayıftır. Bu hadisi Usâme'den, ondan başka kimin naklettiğini bilmiyorum.

٦٠٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، ثَنَا شَبَابَةُ، أَنَا أَبُو مَالِكٍ النَّخَعِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: رَأَى النَّبِيُّ ﷺ رَجُلًا مُجَفَّلَ الرَّأْسِ وَاللِّحْيَةِ فَقَالَ: " عَلَى مَا شَوَّهَ أَحَدُكُمْ أَمْسِ؟ " قَالَ: وَأَشَارَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى لِحْيَتِهِ وَرَأْسِهِ يَقُولُ: " خُذْ مِنْ لِحْيَتِكَ وَرَأْسِكَ "

6020- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) saçı sakalı dağınık bir adam görünce: *"Kişi neden kendini bu şekilde çirkin yapıyor?"* buyurdu ve adamın başı ile sakallarına işaret etti.[1]

Beyhakî der ki: Ravilerden Ebû Mâlik Abdulmelik b. el-Hüseyin en-Nehaî zayıftır. Bize bildirdiğine göre Hassân b. Atiyye, İbnu'l-Münkedir kanalıyla Câbir b. Abdillah'tan, Hz. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dağınıklık ve kirlilikle olan kısmı nakletmiş, sakal ve saçla ilgili kısmı nakletmemiştir. Allah en doğrusunu bilir. Bıyıkları kısaltmak, sakalı ve saçı kısaltmak gibi değil, müekked sünnettir.

٦٠٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَمَّامِيِّ الْمُقْرِئُ، بِبَغْدَادَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ النَّرْسِيُّ، ثَنَا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا حَنْظَلَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ مِنَ الْفِطْرَةِ قَصَّ الشَّارِبِ وَالظُّفُرِ وَحَلْقَ الْعَانَةِ " لَفْظُهُمَا سَوَاءٌ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مَكِّيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ

6021- Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bıyıkları ve tırnakları kesmek, etek tıraşı olmak fıtrattandır."*[1]

---

[1] İsnâdı zayıftır.

Buhârî[2] bu hadisi *Sahîh*'te Mekkî b. İbrâhîm'den rivayet etti.

٦٠٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " الْفِطْرَةُ خَمْسٌ الْخِتَانُ وَالِاسْتِحْدَادُ وَقَصُّ الشَّارِبِ وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ وَنَتْفُ الْإِبْطِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ يُونُسَ. وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُيَيْنَةَ وَغَيْرِهِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ

6022- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Beş şey fıtrattandır: Sünnet olmak, etek tıraşı olmak, bıyıkları kısaltmak, tırnakları kesmek ve koltuk altı kıllarını yolmak."*[3]

Buhârî[4] bu hadisi *Sahîh*'te Ahmed b. Yûnus'tan; Müslim ve Buhârî[5] ise bu hadisi İbn Uyeyne ve başkaları kanalıyla Zührî'den naklettiler.

٦٠٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقُصُّ شَارِبَهُ وَكَانَ أَبُوكُمْ إِبْرَاهِيمُ ﷺ يَقُصُّ شَارِبَهُ "

6023- İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bıyıklarını kısaltırdı. Babanız Hz. İbrâhîm de bıyıklarını kısaltırdı."[6]

٦٠٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدْأَبَاذِيُّ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ يَعْنِي الدَّارَابَجِرْدِيُّ، ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، وَيَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ الطَّنَافِسِيُّ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ صُهَيْبٍ،

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *libâs* (56).

[3] Ravileri güvenilirdir.

[4] Buhârî, *libâs* (56).

[5] Buhârî (56) ve Müslim, *tahâret* (49).

[6] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/93 (2760).

عَنْ حَبِيبِ بْنِ يَسَارٍ وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّحْوِيُّ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، أَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ صُهَيْبٍ وَهُوَ ثِقَةٌ، حَدَّثَنِي حَبِيبُ بْنُ يَسَارٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ لَمْ يَأْخُذْ شَارِبَهُ فَلَيْسَ مِنَّا " قَوْلٌ وَهُوَ ثِقَةٌ مِنْ قَوْلِ يَعْقُوبَ بْنِ سُفْيَانَ

6024- Zeyd b. Erkam'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bıyığını kısaltmayan bizden değildir"* buyurmuştur.[1]

Yûsuf b. Suheyb'in güvenilir olduğunu söyleyen Yâkûb b. Süfyân'dır.

٦٠٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْخَلِيلِ الْبُرْجُلَانِيُّ، ثَنَا أَبُو النَّضْرِ هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، وَأَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، ثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، أَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ أَبِي عَوْنٍ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ: " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَأَى رَجُلًا طَوِيلَ الشَّارِبِ قَالَ: فَدَعَا بِسِوَاكٍ وَشَفْرَةٍ، وَوَضَعَ السِّوَاكَ تَحْتَ شَارِبِ الرَّجُلِ فَقَطَعَهُ " وَفِي رِوَايَةٍ " فَدَعَا بِسِوَاكٍ فَوَضَعَهُ تَحْتَ شَارِبِهِ ثُمَّ دَعَا بِشَفْرَةٍ فَقَصَّهُ عَلَيْهِ "

6025- Muğîre b. Şube'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bıyıkları uzun bir adamı görünce bir misvak ve ustura istedi. Misvakı bıyığın altına koyup kesti.[2]

Bir rivayette: "Bir misvak isteyip onu adamın bıyığının altına koydu, sonra bir ustura isteyip bıyığı kesti" şeklindedir.

٦٠٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا غَالِبُ بْنُ نَجِيحٍ، عَنْ جَامِعِ بْنِ شَدَّادٍ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، قَالَ: تَسَحَّرْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَكَانَ لَحْمٌ، وَكَانَ يَقْطَعُهُ بِالْعَنَزَةِ، فَقَالَ: " لَقَدْ وَفَى شَارِبُكَ يَا مُغِيرَةُ" فَقَصَّ لِي مِنْهُ عَلَى سِوَاكٍ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/93 (2761) ve Nesâî (1/15).

[2] Îsnâdı munkatıdır. Tayâlisî, *Müsned* (95/698).

6026- Muğîre b. Şube der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber sahur yemeği olarak et yedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) eti bıçakla kesiyordu. Bana: *"Ey Muğîre! Bıyıkların uzamış"* buyurup bir misvak üzerine koyarak kısalttı.[1]

٦٠٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْمُزَنِيُّ، ثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، ثَنَا النُّفَيْلِيُّ قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَعْقِلِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: ذَكَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْمَجُوسَ فَقَالَ: " إِنَّهُمْ يُوفُونَ سِبَالَهُمْ، وَيَحْلِقُونَ لِحَاهُمْ فَخَالِفُوهُمْ " قَالَ: فَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَسْتَعْرِضُ سِبْلَتَهُ فَيَجُزُّهَا كَمَا تُجَزُّ الشَّاةُ أَوْ يُجَزُّ الْبَعِيرُ

6027- Abdullah b. Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mecusilerden bahsedip: *"Onlar bıyıklarını uzatırlar, sakallarını keserler. Siz onlara muhalefet edin"* buyurdu.[2]

İbn Ömer bıyığının sarkan kısımlarını tutup koyunu veya deveyi keser gibi keserdi.

٦٠٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ الرَّبِيعِ الْمَكِّيُّ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْحَاطِبِيُّ، شَيْخٍ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ، قَالَ: " رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ يُحْفِي شَارِبَهُ وَيَرْفَعُ إِزَارَهُ "

6028- Kufe halkından bir ihtiyar olan Osmân b. İbrâhîm el-Hâtibî der ki: "İbn Ömer'in bıyıklarını çok kısalttığını, izarını da yukarı çektiğini gördüm."[3]

٦٠٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحَكَمِ، أَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: وَثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ:

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 1/131-132 (188).

[2] Hâkim'in hocasını tanımıyorum. Diğer ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/378-379).

[3] İsnâdında tanımadığım biri vardır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/377) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (4/176).

قُرِئَ عَلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ وَهْبٍ، أَخْبَرَكَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، " أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَأْخُذُ مِنْ شَارِبِهِ مِنْ فَوْقٍ وَمَنْ تَحْتٍ وَيَتْرُكُ مَا بَيْنَ ذَلِكَ مِثْلَ الطُّرَّةِ وَأَنَّهُ لَمْ يَكُنْ يَأْخُذُ مِنْ لِحْيَتِهِ إِلَّا لِحِلٍّ "

6029- Nâfi'nin bildirdiğine göre İbn Ömer, bıyıklarının hem üst, hem alt tarafından alır ve arada bir çizgi gibi bir şey bırakırdı. Sakalından ise ancak ihramdan çıkmak için alırdı.[1]

٦٠٣٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ، وَأَبُو زَكَرِيَّا، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، أَنَا مُحَمَّدٌ، أَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: وَثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: قُرِئَ عَلَى ابْنِ وَهْبٍ، أَخْبَرَكَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ: " رَأَيْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ وَوَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ يُحْفِيَانِ شَوَارِبَهُمَا، وَيُعْفِيَانِ لِحَاهُمَا وَيُصَفِّرُونَهُمَا "

6030- İsmâîl b. Ebî Hâlid der ki: "Enes b. Mâlik ile Vâsile b. el-Eska'nın bıyıklarını çok kısalttıklarını, sakallarını ise uzatıp sarıya boyadıklarını gördüm."[2]

٦٠٣١ - قَالَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، وَحَدَّثَنِي عُثْمَانُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنُ رَافِعٍ الْمَدَنِيُّ قَالَ: " رَأَيْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ وَأَبَا هُرَيْرَةَ وَأَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ وَأَبَا أُسَيْدٍ السَّاعِدِيَّ وَرَافِعَ بْنَ خَدِيجٍ وَجَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ وَأَنَسَ بْنَ مَالِكٍ وَسَلَمَةَ بْنَ الْأَكْوَعِ يَفْعَلُونَ ذَلِكَ "

6031- Osmân b. Ubeydillah b. Râfi el-Medenî der ki: "Abdullah b. Ömer, Ebû Hureyre, Ebû Saîd al-Hudrî, Ebû Useyd es-Sâidî, Râfi b. Hadîc, Câbir b. Abdillah, Enes b. Mâlik ve Seleme b. el-Ekva'nın da aynı şeyi yaptıklarını gördüm."[3]

٦٠٣٢ - قَالَ إِسْمَاعِيلُ وَحَدَّثَنِي شُرَحْبِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ الْخَوْلَانِيُّ قَالَ: رَأَيْتُ خَمْسَةَ نَفَرٍ قَدْ صَحِبُوا النَّبِيَّ ﷺ وَاثْنَيْنِ قَدْ أَكَلَا الدَّمَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَلَمْ يَصْحَبَا النَّبِيَّ ﷺ يَقُصُّونَ

---

[1] Abdullah b. Ömer el-Ömerî sebebiyle senedi zayıftır.

[2] İsnâdında sakınca yoktur.

[3] İsnâdında sakınca yoktur. Taberânî, *M. el-Kebîr* 2/241 (668) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/377-378)ç

شَوَارِبَهُمْ وَيُعْفُونَ لِحَاهُمْ وَيُصَفِّرُونَهَا أَبُو أُمَامَةَ الْبَاهِلِيُّ وَعَبْدُ اللهِ بْنُ بِشْرٍ الْمَازِنِيُّ وَعُتْبَةُ بْنُ عُبَيْدٍ السَّلَمِيُّ وَالْمِقْدَامُ بْنُ مَعْدِي كَرِبَ الْكِنْدِيُّ وَالْحَجَّاجُ بْنُ عَامِرٍ الثُّمَالِيُّ وَأَمَّا اللَّذَانِ لَمْ يَصْحَبَا النَّبِيَّ ﷺ فَأَبُو عُتْبَةَ الْخَوْلَانِيُّ وَأَبُو صَالِحٍ الْأَنْمَارِيُّ هَكَذَا، قَالَ: عُثْمَانُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ رَافِعٍ وَقِيلَ ابْنُ أَبِي رَافِعٍ وَقِيلَ غَيْرُ ذَلِكَ

6032- Şurahbîl b. Müslim el-Havlânî der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından olan beş kişiyi gördüm. Aynı dönemde yaşayan, Cahiliye döneminde kan yiyen; ancak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sohbetinde bulunmamış iki kîşi daha gördüm. Bunlar bıyıklarını kısaltıp sakallarını uzatır ve sarıya boyarlardı. Bu beş kişi; Ebû Umâme el-Bâhilî, Abdullah b. Bişr el-Mâzinî, Utbe b. Ubeyd es-Sülemî, Mikdâm b. Ma'di Kerib el-Kindî ve Haccâc b. Amr es-Sumâlî'dir. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bulunamayan ki kişi ise Ebû Utbe el-Havlânî ve Ebû Sâlih el-Enmârî'dir."[1]

Senedinde bu şekilde "Osmân b. Ubeydillah b. Râfi'" denilmiştir. İsmini İbn Ebî Râfi' şeklinde zikredenler olduğu gibi başka şekilde zikredenler de vardır.

٦٠٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، أَنَا زَائِدَةُ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " أَخْذُ الشَّارِبِ مِنَ الدِّينِ "

6033- İbn Abbâs: "Bıyıkları kısaltmak dindendir" demiştir.[2]

٦٠٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، ثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ الْعَلَاءِ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، أَنَّ أَبَا أَيُّوبَ أَخَذَ مِنْ لِحْيَةِ النَّبِيِّ ﷺ شَيْئًا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " لَا يُصِيبُكَ السُّوءُ أَبَا أَيُّوبَ " " تَفَرَّدَ بِهِ يَحْيَى بْنُ الْعَلَاءِ وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ ضَعِيفٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ "

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdı hasendir.

6034- Yahyâ b. Saîd b. el-Müseyyeb'in bildirdiğine göre Ebû Eyyûb Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sakalından bir miktar alınca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ebû Eyyûb! Artık kötülük sana dokunamaz"* buyurdu.[1]

Zayıf olan başka bir yolla Enes b. Mâlik'ten aynı hadis nakledilmiştir.

٦٠٣٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، ثَنَا بَكْرُ بْنُ بَكَّارٍ، أَنَا الرَّبِيعُ بْنُ الصبيح، قَالَ: كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ إِذَا أُخِذَ عَنْهُ الشَّيْءُ يَقُولُ: " لَا عَدِمْتُ نَافِعًا " " وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ ضَعِيفٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ فِي الثَّالِثِ بَعْدَ الْمِائَةِ مِنَ التَّارِيخِ "

6035- Rabî b. Subayh der ki: Muhammed b. Sîrîn kendisinden bir şey alınınca: "Faydası olan şeyden mahrum olmayayım" derdi.[2]

Zayıf olan başka bir yolla bu hadis Enes b. Mâlik'ten nakledilmiştir.

فَصْلٌ فِي إِكْرَامِ الشَّعْرِ وَتَدْهِينُهُ وَإِصْلَاحِهِ

Saça İkramda Bulunup Yağ Sürmek ve Bakımını Yapmak

٦٠٣٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، وَدَاوُدُ بْنُ عَمْرٍو، وَثَنَا ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ كَانَ لَهُ شَعْرٌ فَلْيُكْرِمْهُ "

6036- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) *"Saçı olan ona iyi ikramda bulunsun"* buyurdu.[3]

٦٠٣٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا ابْنُ أَبِي قُمَاشٍ، عَنْ عَيَّاشٍ الرَّقَّامِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ يَعْنِي الْوَاسِطِيَّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ

---

[1] İsnâdı çok zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/394 (4163).

غَزِيَّةَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا كَانَ لِأَحَدِكُمْ شَعْرٌ فَلْيُكْرِمْهُ "

6037- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) *"Sizden, saçı olan ona ikramda bulunsun"* buyurdu.[1]

٦٠٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُرَشِيِّ، عَنْ أَشْيَاخِهِمْ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ لِأَبِي قَتَادَةَ: " إِنِ اتَّخَذْتَ شَعْرًا فَأَكْرِمْهُ " قَالَ: فَكَانَ أَبُو قَتَادَةَ حَسِبْتُ يُرَجِّلُهُ كُلَّ يَوْمٍ مَرَّتَيْنِ

6038- Saîd b. Abdirrahman el-Cureşî, kendilerinde olan bir ihtiyardan bildiriyor: Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) Ebû Katâde'ye: *"Saçlarını uzattığın zaman ona ikramda bulun"* buyurdu. Ebû Katâde, -zannedersem- saçlarını her gün iki defa tarardı.[2]

٦٠٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، أَنَّ أَبَا قَتَادَةَ اتَّخَذَ شَعْرًا، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: " أَكْرِمْهُ أَكْرِمْهُ أَوِ افْعَلْ بِهِ " قَالَ: فَكَانَ يَتَرَجَّلُ كُلَّ يَوْمٍ كَذَا قَالَ

6039- Muhammed b. el-Münkedir der ki: Ebû Katâde saçını uzatınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Ona ikramda bulun, ona ikramda bulun, ona iyi bak"* buyurdu. Ebû Katâde saçlarını her gün tarardı.[3]

٦٠٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَانَ، أَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الطَّبَرَانِيُّ، ثَنَا مُعَاذٌ هُوَ ابْنُ الْمُثَنَّى، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: كَانَ لِأَبِي قَتَادَةَ شَعْرٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " أَحْسِنْ إِلَيْهِ " فَكَانَ يَدْهُنُهُ يَوْمًا وَيَدَعُهُ يَوْمًا

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdı zayıftır. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/270 (20516).

[3] Müellifin hocasını tanımıyorum. Diğer ravileri güvenilirdir. Nesâî (8/184).

6040- Muhammed b. el-Münkedir der ki: Ebû Katâde'nin saçları uzundu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Saçlarına iyi bak"* buyurunca, Ebû Katâde birer gün arayla saçlarına yağ sürmeye başladı.[1]

٦٠٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّقَّاءُ الْهَرَوِيُّ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ الدَّحِيمِيُّ، الضَّرِيرُ بِهَمَدَانَ، ثَنَا مَنْصُورُ بْنُ أَبِي مُزَاحِمٍ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: كَانَتْ لِأَبِي قَتَادَةَ جُمَّةٌ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَكْرِمْهَا " فَكَانَ يُرَجِّلُهَا غِبًّا " هَكَذَا رُوِيَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ، وَمَوْصُولًا وَمَا قَبْلَهُ بِإِرْسَالِهِ أَصَحُّ وَوَصْلُهُ ضَعِيفٌ، وَقِيلَ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ كَمَا "

6041- Câbir der ki: Ebû Katâde'nin saç topuzu vardı. Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) ona: *"Ona ikramda bulun"* buyurunca Ebû Katâde onu birer gün arayla tarardı."[2]

Hadis bu isnâdla bu şekilde mevsûl (merfû) olarak nakledilmiştir. Önceki mürsel olan hadis bundan daha sahihtir. Mevsûl olan bu hadis ise zayıftır.

٦٠٤٢ - أَخْبَرَنَا ابْنُ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْأَبَّارُ، ثَنَا مَنْصُورُ بْنُ أَبِي مُزَاحِمٍ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، كَانَ لِأَبِي قَتَادَةَ وَفْرَةٌ فَسَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنْهَا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " أَوْفِيهَا وَأَكْرِمْهَا "

6042- Câbir b. Abdillah der ki: Ebû Katâde saçlarını topuz yapmıştı. Bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorduğunda Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onun hakkını ver ve ikramda bulun"* buyurdu.[3]

---

[1] Hadis mürseldir ve ravileri güvenilirdir. Heysemî, *Mecma* (5/164).

[2] İsnâdında sakınca yoktur.

[3] Şahitleri sebebiyle senedi hasendir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/295) ve Taberânî, *M. el-Evsat* 1/387 (675).

٦٠٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدُوسٍ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ عِنْدَ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ، فَدَخَلَ رَجُلٌ ثَائِرُ الرَّأْسِ وَاللِّحْيَةِ، فَأَشَارَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنِ اخْرُجْ، فَأَصْلِحْ رَأْسَكَ وَلِحْيَتَكَ فَفَعَلَ، ثُمَّ رَجَعَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَلَيْسَ هَذَا خَيْرًا مِنْ أَنْ يُلْقَى أَحَدُكُمْ ثَائِرَ الرَّأْسِ كَأَنَّهُ شَيْطَانٌ؟ "

6043- Atâ b. Yesâr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'deyken saçı sakalı dağınık bir adam girdi. Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) ona: *"Çık ve saçlarınla sakalını düzelt"* dedi. Adam söyleneni yapıp dönünce Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin şeytan gibi saçı başı dağınık bir şekilde olması yerine bu şekilde olması daha iyi değil mi?"* buyurdu.[1]

٦٠٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثَنَا الْعَبَّاسُ هُوَ الدُّورِيُّ، ثَنَا قَبِيصَةُ، ثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ صُبَيْحٍ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُكْثِرُ دُهْنَ رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ بِالْمَاءِ " قَالُوا: سِوَى ابْنِ يُوسُفَ قَالَ الْعَبَّاسُ: لَمْ نَسْمَعْهُ إِلَّا مِنْ قَبِيصَةَ

6044- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) saçını ve sakalını suyla çok ıslatırdı.[2]

Abbâs ed-Dûrî: "Bu hadisi sadece Kabîsa'dan işittik" dedi.

٦٠٤٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَيَّانَ التَّمَّارُ، ثَنَا ابْنُ كَثِيرٍ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ صُبَيْحٍ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسٍ: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُكْثِرُ الْقِنَاعَ حَتَّى كَأَنَّ رَأْسَهُ رَأْسُ دِهَانٍ "

6045- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) saçlarına o kadar yağ sürerdi ki başı yağ satan kişinin başı gibi olurdu.[1]

---

[1] Ravileri güvenilirdir ve hadis mürseldir. Mâlik, *Muvattâ* (949).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Sa'd, *Tabakât* (1/484).

٦٠٤٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ هَارُونَ بْنِ عِيسَى الْأَزْدِيُّ، ثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا مُبَشِّرُ بْنُ مُكَشِّرٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُكْثِرُ الْقِنَاعَ وَيَكْثُرُ دَهَنَ رَأْسَهُ ويسرحُ لِحْيَتِهِ بِالْمَاءِ "

6046- Sehl b. Sa'd der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) başına çok yağ sürer ve sakalını suyla (ıslatarak) tarardı."[2]

٦٠٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْغَضَائِرِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بن السَّمَّاكِ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ دُنُوقَا، ثَنَا الْأَحْوَصُ بْنُ جواب، ثَنَا عَمَّارُ بْنُ زُرَيْقٍ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ أَبِي الشَّعْثَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُعْجِبُهُ التَّيَمُّنُ فِي كُلِّ شَيْءٍ مِنْ أَمْرِهِ فِي وُضُوئِهِ إِذَا تَوَضَّأَ وَفِي نَعْلِهِ إِذَا انْتَعَلَ وَفِي رِجْلَتِهِ إِذَا تَرَجَّلَ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ وَغَيْرِهِ عَنْ أَشْعَثَ

6047- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) her şeyde sağdan başlamayı severdi. Abdest alırken, ayakkabısını giyerken ve saçlarını tararken hep sağdan başlardı."[3]

Müslim ve Buhârî[4] bu hadisi *Sahîh*'te Şu'be ve başkası kanalıyla Eş'as'tan rivayet etti.

فَصْلٌ فِيمَنْ كَرِهَ الْإِفْرَاطَ فِي التَّنَعُّمِ وَالتَّدْهِينِ وَالتَّرْجِيلِ وَأَحَبَّ الْقَصْدَ فِي ذَلِكَ

Yağ Sürmede ve Taranmada Aşırıya Taşmanın Keraheti

٦٠٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَنْصَارِيُّ، ثَنَا هِشَامٌ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî, *Şemâil* (33)

[2] İsnâdında sakınca yoktur.

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Buhârî, *vudû* (110) ve Müslim, *tahâret* (67).

بْنِ مَعْقِلٍ، قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنِ التَّرَجُّلِ إِلَّا غِبًّا " رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ عَنْ مُسَدَّدٍ، عَنْ يَحْيَى الْقَطَّانِ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانٍ

6048- Abdullah b. Ma'kil der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sık sık saç ve sakalı taramayı yasaklamıştır."[1]

Ebû Dâvud[2] bu hadisi Müsedded kanalıyla Yahyâ el-Kattân'dan, o da Hişâm b. Hassân'dan rivayet etti.

٦٠٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا يَزِيدُ، أَنَا الْجُرَيْرِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ رَحَلَ إِلَى فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ وَهُوَ بِمِصْرَ فَقَدِمَ عَلَيْهِ فَقَالَ: إِنِّي لَمْ آتِكَ زَائِرًا وَلَكِنِّي سَمِعْتُ أَنَا وَأَنْتَ حَدِيثًا مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ رَجَوْتُ أَنْ يَكُونَ عِنْدَكَ مِنْهُ عِلْمٌ قَالَ: وَمَا هُوَ؟ قَالَ: كَذَا وَكَذَا، قَالَ: فَمَا لِي أَرَاكَ شَعِثًا، وَأَنْتَ أَمِيرُ الْأَرْضِ قَالَ: " إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَنْهَانَا عَنْ كَثِيرٍ مِنَ الْإِرْفَاهِ " قَالَ: فَمَا لِي لَا أَرَى عَلَيْكَ حِذَاءً، قَالَ: " كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَأْمُرُنَا أَنْ نَحْتَفِيَ أَحْيَانًا "

6049- Abdullah b. Bureyde bildiriyor: Sahabeden bir kişi Mısır'daki Fadâle b. Ubeyd'e gitti ve: "Seni ziyaret etmek için gelmedim. Ama, ikimiz Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir hadis işitmiştik. Senin, o hadis hakkmda bilgin olduğunu umarım" dedi. Fadâle: "O nedir?" diye sorunca, sahabi: "Şu şu hadis. Ancak görüyorum ki buranın valisi olduğun halde saçın başın dağınık" dedi. Fadâla: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize çok süslenmeyi yasaklardı" deyince, sahabi: "Neden ayakkabı giymemişsin?" diye sordu. Fadâla: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bazen yalınayak kalmamızı emrederdi" cevabını verdi.[3]

Ebû Süleymân (el-Hattâbî) der ki: *"İrfâh*, aşırı süslenmektir. Kelimenin aslı develerin her gün su başına gelmesini ifade eden *"Refah"* kelimesidir. *Ğibb*

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Ebû Dâvud 4/392 (4159), Tirmizî 4/234 (1756) ve Nesâi (8/132).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/392 (4160).

kelimesi de develerin suya gün aşırı gelmelerini ifade eder. Aşırı bolluk ile rahatlık içinde yaşamayı amaç edinen Refahiyye fırkası da adını bundan almaktadır. Bundan dolayı lüks içinde yaşamak kerih görülmüş ve itidali olunması emredilmiştir."

٦٠٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ سَعِيدٍ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ كَانَ أَمِيرًا، وَكَانَ يَمْشِي حَافِيًا وَلَا يَدَّهِنُ إِلَّا أَحْيَانًا فَقِيلَ لَهُ أَنْتَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ تَمْشِي حَافِيًا وَلَا تَدَّهِنُ، فَقَالَ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَنْهَانَا عَنْ كَثِيرٍ مِنَ الْإِرْفَاهِ وَهُوَ الِادِّهَانُ كُلَّ يَوْمٍ، وَيَأْمُرُنَا أَنْ نَحْتَفِيَ أَحْيَانًا " قَالَ الشَّيْخُ: " وَرَوَاهُ فِي الِاحْتِفَاءِ زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، عَنِ ابْنِ عُلَيَّةَ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ أَنَّ رَجُلًا سَمِعَ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ حَدِيثًا وَقَدْ سَمِعَهُ مَعَهُ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ عُبَيْدٌ فَأَتَاهُ فَقَالَ: إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَأْمُرُنَا بِالِاحْتِفَاءِ "

6050- Abdullah b. Bureyde bildiriyor: Sahabeden bir kişi idareci olmasına rağmen yalınayak yürür, saçlarına bazen yağ sürerdi. Ona: "Sen müminlerin idarecisisin. Buna rağmen yalınayak yürüyor ve saçlarına yağ sürmüyorsun" dediklerinde şöyle karşılık verdi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çok süslenmemizi (her gün saçlarımıza yağ sürmemizi) yasaklardı. Bazen de yalınayak kalmamızı emrederdi."[1]

Beyhakî der ki: Yalınayak olmayla ilgili kısmı Züheyr b. Harb, İbn Uleyye kanalıyla Cureyrî'den, o da Abdullah b. Bureyde'den şu şekilde nakleder: "Adamın biri Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir hadis işitti. Ubeyd adında başka bir adam da onunla birlikte aynı hadisi işitmişti. Bu adam Ubeyd'in yanına geldi ve: «Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bazen yalınayak kalmamızı emrederdi» dedi..."[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Nesâî (8/185).

٦٠٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا ابْنُ نُفَيْلٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي أُمَامَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ: ذَكَرَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَوْمًا عِنْدَهُ الدُّنْيَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَلَا تَسْمَعُونَ إِنَّ الْبَذَاذَةَ مِنَ الْإِيمَانِ، إِنَّ الْبَذَاذَةَ مِنَ الْإِيمَانِ " يَعْنِي التَّقَحُّلَ.

6051- Ebû Umâme der ki: Sahabe bir gün Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında dünyadan bahsedince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İşitmiyor musunuz? Bezâze (giyim ve kuşamda sade olmak) imandandır. Bezâze imandandır"* buyurdu.[1]

Ebû Süleymân der ki: *Bezâze*, kötü bir görüntüye sahip olmak ve kötü giysi giymektir.

Halîmi der ki: Allah en doğrusunu bilir; ancak *bezâze* kişiyi cemaatten uzaklaştırmamalı, bu sebeple Cuma, cemaat, ilim meclislerinden uzak durmamalı ve içinde bulunduğu durumdan dolayı Allah'a hamd etmeli, durumundan utanmamalıdır. İşte gerçek iman budur.[2]

٦٠٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو قُتَيْبَةَ سَالِمُ بْنُ الْفَضْلِ الْآدَمِيُّ، بِمَكَّةَ، ثَنَا خَلَفُ بْنُ عَمْرٍو الْعُكْبَرِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْمَرْوَزِيُّ، ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ عُتْبَةَ قَالَ: " رَأَيْتُ دَاوُدَ الطَّائِيَّ وَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: أَلَا تُسَرِّحُ لِحْيَتَكَ؟ قَالَ: إِنِّي عَنْهُ مَشْغُولٌ "

6052- Velîd b. Utbe der ki: Dâvud et-Tâî'yi gördüm. Bir adam ona: "Sakalını taramayacak mısın?" diye sorunca: "Benim buna vaktim yoktur" cevabını verdi.[3]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/393 (4261).

[2] *Minhâc* (3/78).

[3] İsnâdında biyografisini bulamadığım kişiler vardır. Hatîb, *Târîh* (8/350) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (7/339).

فَصْلٌ فِي تَطْوِيلِ الْجُمَّةِ

Saçları Uzatmak

٦٠٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، أَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ، ذُكِرَ النَّبِيُّ ﷺ، فَقَالَ: " كَانَ مَرْبُوعًا بَعِيدَ مَا بَيْنَ الْمَنْكِبَيْنِ كَانَ شَعْرُهُ يَبْلُغُ شَحْمَةَ أُذُنَيْهِ لَقَدْ رَأَيْتُهُ فِي حُلَّةٍ حَمْرَاءَ مَا رَأَيْتُ شَيْئًا أَحْسَنَ مِنْهُ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ

6053- Ebû İshâk'ın bildirdiğine göre Berâ'nın yanında Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bahsedilince şöyle dedi: "Hz. Peygamber (sallellahu aleyhi vesellem) orta boyluydu. Omuzları genişti ve saçları kulak memelerine kadar ulaşırdı. Onu kırmızı bir hulle (elbise) içerisinde gördüm. Bundan daha güzel bir şeyi hiç görmedim."[1]

Buhârî ve Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te Şu'be'den naklettiler.

٦٠٥٤ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، وَأَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي الْعَوَّامِ الرِّيَاحِيُّ، ثَنَا أَبُو الْجَوَّابِ، ثَنَا عَمَّارُ بْنُ زُرَيْقٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ شِمْرِ بْنِ عَطِيَّةَ، عَنْ خُرَيْمِ بْنِ فَاتِكٍ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: " نِعْمَ الْمَرْءُ أَنْتَ لَوْلَا خَلَّتَانِ فِيكَ " فَقُلْتُ: مَا هُمَا يَا رَسُولَ اللهِ يَكْفِينِي وَاحِدَةٌ؟ قَالَ: " إِرْخَاؤُكَ شَعْرَكَ وَإِسْبَالُكَ إِزَارَكَ "

6054- Şimr b. Atiyye, Esed oğullarından Hureym adında bir adamdan bildirir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"İki şey sende olmasa çok iyi biri olursun"* buyurunca, ben: "Bunlardan birini bana söylemen yeterlidir" dedim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunlardan biri saçlarını çok uzatman, diğeri izarını yere kadar salmamandır"* buyurunca, ben: "Sorun değil! Vallahi

---

[1] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî, *menakib* (165) ve Müslim, *fadâil* (91), 92).

ikisini de yapmam" dedim.[1]

٦٠٥٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا تَمْتَامٌ محمد بن غالب، ثَنَا أَبُو حُذَيْفَةَ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ الْحَضْرَمِيُّ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَلِي شَعَرٌ فَلَمَّا جِئْتُ قَالَ: " ذَبَاذِبُ " قَالَ: فَذَهَبْتُ فَأَخَذْتُ مِنْ شِعْرِي فَلَمَّا جِئْتُهُ قَالَ: " لِمَ أَخَذْتَ مِنْ شَعْرِكَ؟ " قُلْتُ: سَمِعْتُكَ تَقُولُ: " ذَبَاذِبُ " فَظَنَنْتُ قَالَ: " مَا عَنَيْتُكَ وَهَذَا أَحْسَنُ " قَالَ الشَّيْخُ: " كَذَا فِي رِوَايَتِنَا عَنْ ذَبَاذِبُ وَيُقَالُ: تَذَبْذَبَ الشَّيْءُ إِذَا اضْطَرَبَ وَقِيلَ إِنَّمَا قَالَ: ذَبَاذِبُ أَيْ هَذَا شُؤْمٌ "

6055- Vâil b. Hucr el-Hadramî der ki: Uzun saçlarımla Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittiğimde: *"Uğursuz"* dedi. Gidip saçlarımı kısalttım ve geri geldim. Bana: *"Neden saçlarını kısalttın?"* diye sordu. Ben: "Uğursuz" dediğini işittim ve bunu bana söylediğini düşündüm" cevabını verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Seni kastetmemiştim, ama böyle daha güzel"* buyurdu.[2]

٦٠٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، ثَنَا أَبُو عُقْبَةَ الْأَزْرَقُ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ، قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَشَعَرِي طَوِيلٌ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " ذَبَاذِبُ " فَأَخَذْتُ مِنْ شِعْرِي، فَقَالَ: " لَمْ أَعِبْكَ وَهَذَا أَحْسَنُ "

6056- Vâil b. Hucr der ki: Uzun saçlarımla Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittiğimde: *"Uğursuz"* dedi. Gidip saçlarımı kısaltınca bana: : *"Seni ayıplamamıştım, ama bu daha güzel (olmuş)"* buyurdu.[3]

---

[1] Hadis hasendir. Ahmed, *Müsned* (4/321 322, 345), Taberânî, *M. el-Kebîr* 4/247 (4157) ve Abdürrezzâk, *Musannef* 11/83 (19986).

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/408 (4190), Nesâî (8/131) ve İbn Mâce 2/1200 (3636)

[3] Ravileri güvenilirdir.

فَصْلٌ فِي فَرْقِ الشَّعْرِ

Saçları Ortadan Ayırmak

٦٠٥٧ - حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَهْدِيٍّ الْقُشَيْرِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا الْحَسَنُ يَعْنِي الْأَشْيَبَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلَمَةَ الْعَنَزِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: " كَانَ أَهْلُ الْكِتَابِ يَسْدِلُونَ أَشْعَارَهُمْ وَكَانَ الْمُشْرِكُونَ يَفْرُقُونَ رُءُوسَهُمْ وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُحِبُّ مُوَافَقَةَ أَهْلِ الْكِتَابِ فِيمَا لَمْ يُؤْمَرْ فِيهِ فَسَدَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ نَاصِيَتَهُ، ثُمَّ فَرَقَ بَعْدَ ذَلِكَ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ يُونُسَ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ أَبِي مُزَاحِمٍ، وَالْوَرْقَانِيُّ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ

6057- İbn Abbâs der ki: "Kitab ehli saçlarını alınlarına salıverirler, müşrikler ise ikiye ayırırlardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine emir gelmeyen konularda Ehl-i kitaba uymaktan hoşlanırdı, (onun için) o da başının önündeki saçları (alnına) saldı. Ama daha sonra saçlarını ortadan ayırdı."[1]

Buhârî[2] bu hadisi *Sahîh*'te Ahmed b. Yûnus'tan, Müslim[3] ise Mansûr b. Muzâhim ve Rakkâşî kanalıyla İbrâhîm'den rivayet etti.

٦٠٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ خَلَفٍ، ثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: " كُنْتُ إِذَا أَرَدْتُ أَنْ أَفْرُقَ رَأْسَ رَسُولِ اللهِ ﷺ صَدَعْتُ الْفَرْقَ مِنْ نَافُوخِهِ، وَأُرْسِلُ نَاصِيَتَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ "

6058- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) saçlarını ayırmak

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *libâs* (59).

[3] Müslim, *fadâil* (90).

istediğimde tam tepesinden ayırır, alnı üzerine dökülen saçları da gözlerinin arasına sarkıtırdım."[1]

٦٠٥٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا تَمْتَامٌ، ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ الْعُمَرِيُّ، وَعُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الرِّيَاحِيُّ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبَّادِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: " كُنْتُ أُصْدِعُ فَرْقَ رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنْ فَوْقِ نَافُوخِهِ وَأَسْدَلَهُ لَهُ إِذَا دَهَنْتُ نَاصِيَتَهُ "

6059- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) perçemine yağ süreceğim zaman saçlarını tam tepesinden ikiye ayırır, önden ise aşağıya salardım."[2]

٦٠٦٠ - قَالَ: وَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْهَيْثَمِ الشَّعْرَانِيُّ، ثَنَا الْعُمَرِيُّ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، إِمْلَاءً فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ قَرَنَ يَافُوخَهُ

6060- Ahmed b. Heysem eş-Şa'râvî, bir önceki hadisin aynısını el-Ömerî Abdulazîz b. Ubeydillah b. Abdillah b. Ömer b. el-Hattâb kanalıyla "Başının orta yerinden" lafzıyla bize yazdırmıştır.[3]

فَصْلٌ فِي حَلْقِ جَمِيعِ الرَّأْسِ وَمَا وَرَدَ مِنَ النَّهْيِ عَنِ الْقَزَعِ

Başın Tamamını Tıraş Etmek ve Başın Bir Kısmını Tıraş Edip Bir Kısmını Bırakmanın Keraheti

٦٠٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، إِمْلَاءً ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ الْمُنَادِي، ثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُثَنَّى أَبُو الْمُثَنَّى الْأَنْصَارِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَهَى عَنِ الْقَزَعِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ سَالِمِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُثَنَّى

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/408 (4189).

[2] İbn Mâce 2/1200 (3633).

[3] Ebû Ya'lâ, *Müsned* 7/386-387 (4413).

6061- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) başın bir kısmını tıraş edip bir kısmını bırakmayı yasakladı.[1]

Buhârî[2] bu hadisi *Sahîh*'te Salim b. İbrâhîm kanalıyla Abdullah b. el-Müsennâ'dan rivayet etti.

٦٠٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى غُلَامًا قَدْ حَلَقَ بَعْضَ رَأْسِهِ وَتَرَكَ بَعْضَهُ فَنَهَاهُمْ عَنْ ذَلِكَ، وَقَالَ: " إِمَّا أَنْ تَحْلِقُوا كُلَّهُ وَإِمَّا أَنْ تَتْرُكُوا كُلَّهُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ وَغَيْرُهُ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ

6062- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) bir çocuğun, başının bir kısmını tıraş edip bir kısmını bıraktığını görünce böyle yapmalarını yasaklayıp: *"Ya hepsini tıraş edin ya da hepsini bırakın"* buyurdu.[3]

Müslim[4] bu hadisi *Sahîh*'te Muhammed b. Râfi ve başkası kanalıyla Abdurrezzak'tan rivayet etti.

٦٠٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو اللَّيْثِ مُسْلِمُ بْنُ مُعَاذِ بْنِ سَلْمٍ التَّمِيمِيُّ، ثَنَا أَبُو يَعْقُوبَ يُوسُفُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ مُسْلِمٍ، ثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَعْوَرُ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ، أَظُنُّهُ عَنْ عُمَرَ بْنِ نَافِعٍ، عَنْ نَافِعٍ، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ: " سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَنْهَى عَنِ الْقَزَعِ " قُلْتُ: وَمَا الْقَزَعُ؟ قَالَ: فَأَشَارَ لَنَا عُبَيْدُ اللهِ قَالَ: إِذَا حَلَقَ الصَّبِيُّ تُرِكَ هٰهُنَا شَعْرٌ، وَهٰهُنَا شَعْرٌ، وَهٰهُنَا وَهٰهُنَا، فَأَشَارَ لَنَا عُبَيْدُ اللهِ إِلَى نَاصِيَتِهِ، وَنَاحِيَتَيْ رَأْسِهِ، فَقِيلَ لِعُبَيْدِ اللهِ الْجَارِيَةُ وَالْغُلَامُ، قَالَ: لَا أَدْرِي هٰكَذَا الصَّبِيُّ، قَالَ عُبَيْدُ اللهِ: وَعَاوَدْتُهُ، قَالَ: أَمَّا الْقُصَّةُ وَالْقَفَا لِلْغُلَامِ فَلَا بَأْسَ بِهِمَا، وَلٰكِنَّ الْقَزَعَ أَنْ يُتْرَكَ بِنَاصِيَتِهِ شَعْرٌ، وَلَيْسَ فِي رَأْسِهِ غَيْرُهُ

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî, *libâs* (60).

[3] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir.

[4] Müslim, *libâs* (113).

وَكَذَلِكَ شِقَّيْ رَأْسِهِ هَذَا وَهَذَا. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَلَّامٍ، عَنْ مَخْلَدٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، وَأَمَّا الذُّؤَابَةُ

6063- Ubeydullah b. Ömer b. Hafs, Ömer b. Nâfi kanalıyla Nâfi'den İbn Ömer'in şöyle dediğini bildirir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *kaza'* türü tıraşı yasakladı" İbn Cüreyc der ki: "Ubeydullah'a: «*Kaza'* nedir?» diye sordum. Ubeydullah, eliyle göstererek: «Çocuk tıraş edilirken orada biraz, şurada biraz saç bırakmaktır» dedi. Ubeydullah bunu söylerken alnını ve başının kenarlarını gösteriyordu. Ubeydullah'a: "Cariye ve köle de aynı hükümde mi?" diye sorulunca: "Bilmiyorum. Ancak çocuk konusunda hüküm budur" dedi ve şöyle devam etti: "

Ömer b. Nâfi'ye bu konuyu bir daha sorduğumda şöyle dedi: "Erkek çocuğun perçeminde veya ensesinde saç bırakmanın bir sakıncası olmaz. *Kaza'* ise, çocuğun perçeminde saç bırakılmasına rağmen başının baka hiçbir yerinden saç bırakmamakla olur. Başın sadece iki yanında saç bırakma da aynı şekildedir.[1]

Buhârî bu hadisi *Sahîh*'te Muhammed b. Sellâm kanalıyla Mahled'den, o da İbn Cüreyc'den zikretmiştir.[2] Sonraki rivayetler de zülüfler konusundadır.

٦٠٦٤ - فَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثَنَا حَمَّادٌ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ الطُّوسِيُّ، ثَنَا أَبُو خَالِدٍ يَزِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَمَّادٍ النُّفَيْلِيُّ، بِمَكَّةَ، ثَنَا حَجَّاجٌ الْأَنْمَاطِيُّ، أَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، أَنَا أَيُّوبُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَهَى عَنِ الْقَزَعِ " وَهُوَ أَنْ يُحْلَقَ رَأْسُ الصَّبِيِّ، وَيُتْرَكَ لَهُ ذُؤَابَةٌ هَكَذَا " رَوَاهُ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَيُّوبَ وَلَا أَدْرِي، هَذَا التَّفْسِيرُ مِنْ قَوْلِ نَافِعٍ أَوْ أَيُّوبَ وَقَدْ رَوَيْنَاهُ مِنْ حَدِيثِ مَعْمَرٍ، عَنْ أَيُّوبَ لَيْسَ فِيهِ ذِكْرُ الذُّؤَابَةِ إِلَّا أَنَّ مَعْنَاهَا فِيمَا رَوَاهُ "

---

[1] Ravilerden Ebu'l-Leys'i tanımıyorum. Diğer ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî, *libâs* (60), Müslim, *libâs* (113).

6064- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) *kaza*'ı yasakladı. *Kaza*, çocuğun çalkarını tıraş ederken zülüflerini bırakmaktır.[1]

Hammâd b. Seleme bu hadisi Eyyûb'den rivayet etti. *Kaza*'nın mânâsını söyleyen Nâfi mi, yoksa Eyyûb mu bilmiyorum. Aynı zamanda bu hadisi Ma'mer kanalıyla Eyyûb'den zülüfler zikredilmeden naklettik.

٦٠٦٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ثَنَا الْحَجَّاجُ بْنُ حَسَّانٍ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ فَحَدَّثَتْنِي أُخْتِي عَنِ الْمُغِيرَةُ قَالَتْ: وَأَنْتَ يَوْمَئِذٍ غُلَامٌ وَلَكَ قَرْنَانِ أَوْ قُصَّتَانِ فَمَسَحَ رَأْسَكَ وَبَرَّكَ عَلَيْكَ، وَقَالَ: " احْلِقُوا هَذَيْنِ أَوْ قُصُّوهُمَا فَإِنَّ هَذَا زِيُّ الْيَهُودِ "

وَرَوَيْنَا عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ تَمِيمِ بْنِ سَلَمَةَ، أَوْ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّهَا أُدْخِلَ عَلَيْهَا صَبِيٌّ أَوْ قَالَ: صَبِيَّةٌ لَهَا ذُؤَابَتَانِ، فَقَالَتْ: " أَخْرِجُوا عَنِّي هَذِهِ الْيَهُودِيَّةَ "

6065- Haccâc b. Hassân der ki: Enes b. Mâlik'in yanına girdiğimizde, kız kardeşim bana Muğîre'den bahsedip şöyle dedi: "Sen o zaman çocuktun saçının iki bölüğü veya alnının üstündeki saçtan iki tutam vardı. Muğîre başını sıvazlayıp bereket için dua ettikten sonra da: "Şunları kesin veya kısaltın. Çünkü bu, Yahudilerin sembolüdür" dedi.[2]

Mansûr kanalıyla Temîm b. Seleme veya bazı hocalarının, Hz. Âişe'den bize bildirdiğine göre Hz. Âişe'ye zülüfleri olan bir çocuk veya kız çocuğu getirilince: "Şu Yahudi'yi yanımdan çıkarın" dedi.

٦٠٦٦ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَتْ لِي ذُؤَابَةٌ فَقَالَتْ لِي أُمِّي: " لَا أَجُزُّهَا كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَمُدُّهَا وَيَأْخُذُ مِنْهَا "

---

[1] İsnâdında tanımadığım biri vardır. Diğer ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/410-411 (4194).

[2] İsnâdında sakınca yoktur. Ebû Dâvud 4/412 (4197).

6066- Enes b. Mâlik der ki: "Benim zülüflerim vardı. Annem bana: "Ben onları kesmem, çünkü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunları uzatır ve sadece uçlarından alırdı" dedi.[1]

٦٠٦٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ عُمَرَ بْنِ بُرْهَانَ، فِي آخَرِيْنَ قَالُوا: أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، ثَنَا هَيْثَمٌ، عَنْ أَبِي بِشْرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: بِتُّ ذَاتَ لَيْلَةٍ عِنْدَ خَالَتِي مَيْمُونَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ قَالَ: فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي فِي اللَّيْلِ قَالَ: فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ أُصَلِّي بِصَلَاتِهِ، قَالَ: فَأَخَذَ بِذُؤَابٍ كَانَ لِي أَوْ بِرَأْسِي فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ " " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ هَيْثَمٍ وَقَالَ: فِي الْحَدِيثِ بِذُؤَابَتِي أَوْ بِرَأْسِي وَهَذَا بِالشَّكِّ

6067- İbn Abbâs der ki: "Bir gece teyzem Meymûne binti'l-Hâris'in yanında geceledim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gece kalkıp namaz kılmaya başlayınca ben de solunda durarak ona uyup namaz kılmaya başladım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) zülfümden veya başımdan tutup sağına durdurdu."[2]

Buhârî bu hadisi *Sahîh*'te Amr b. Muhammed kanalıyla Heysem'den "Zülüflerimden veya başımdan" lafzıyla tereddütle zikretmiştir.[3]

Kaza'nın yasaklanması hakkındaki rivayetler sahihtir ve böylesi bir tıraş şeklinin terk edilmesi daha uygundur. Muvaffakiyet Allah'tandır.

فَصْلٌ فِي دَفْنِ مَا يُزِيلُهُ عَنْ نَفْسِهِ مِنَ الشَّعْرِ وَالظُّفُرِ وَالدَّمِ

Kişinin Saç, Tırnak ve Kan Gibi Kendisinden Çıkan Şeyleri Gömmesi

٦٠٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا حُمَيْدُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ إِسْحَاقَ الْقَيْسِيُّ الْقَمَّاحُ، حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 4/411-412 (4196).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Buhârî, *libâs* (60).

شملولٍ، حَدَّثَنِي عُبَيْدُ بْنُ سَلَمَةَ بْنِ وَهْرَامَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: حَدَّثَتْنِي مِيلُ بِنْتُ مُسْرَجٍ الْأَشْعَرِيَّةُ، أَنَّ أَبَاهَا مُسْرَجٍ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ قَصَّ أَظْفَارَهُ فَجَمَعَهَا، ثُمَّ دَفَنَهَا ثُمَّ قَالَ: " هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَعَلَهُ "

6068- Mîl binti Musrec el-Eş'ariyye, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından olan babasından bildiriyor: "Musrec (babam) tırnaklarını kesip topladıktan sonra onları gömdü ve: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) böyle yaptığını gördüm" dedi.[1]

٦٠٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَارِثِ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الْعَسْكَرِيُّ، ثَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثَنَا أَبِي، ثَنَا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ، عَنْ عَبْدِ الْجَبَّارِ بْنِ وَائِلٍ، عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: " كَانَ يَأْمُرُ بِدَفْنِ الشَّعْرِ وَالْأَظْفَارِ " " هَذَا إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ وَرُوِيَ مِنْ أَوْجُهٍ، كُلُّهَا ضَعِيفَةٌ "

6069- Abdulcebbâr b. Vâil'in babasından bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) (kesilen) saç ve tırnakların gömülmesini emrederdi.[2]

Bu hadisin senedi zayıftır ve zayıf olan başka yollarla da nakledilmiştir.

٦٠٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَارِثِ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَبُو حَرِيشٍ الْكِلَابِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ الْوَلِيدِ، ثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، عَنْ يزيد بْنِ عُمَرَ بْنِ سَفِينَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: احْتَجَمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ لِي: " خُذْ هَذَا الدَّمَ فَادْفِنْهُ مِنَ الدَّوَابِّ وَالطَّيْرِ وَالنَّاسِ " فَتَنَحَّيْتُ بِهِ فَشَرِبْتُهُ، ثُمَّ سَأَلَنِي فَأَخْبَرْتُهُ فَضَحِكَ تَابَعَهُ سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ، عَنِ ابْنِ أَبِي فُدَيْكٍ

6070- Yezîd b. Ömer b. Sefîne, babası kanalıyla dedesinin şöyle dediğini bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hacamat yapınca bana: *"Bu kanı al ve hayvan, kuş ve insanlardan uzağa göm"* buyurdu. Ben de kanı alıp uzaklaşarak

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2214) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 20/322 (762).

[2] Kays b. er-Rabî sebebiyle senedi zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 22/32 (73).

onu içtim. Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana ne yaptığımı sordu. Ben kanı içtiğimi söyleyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) güldü.[1]

Süreyc b. Yûnus bu hadisi İbn Ebî Fudeyk'ten rivayet ederek ona mutâbaat etmiştir

٦٠٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَخْمِيمِيُّ، بِمَكَّةَ ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ، ثَنَا أَبِي، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنِ ابْنِ أَرْقَمَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: " كَانَ لَا يُفَارِقُ مَسْجِدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ سِوَاكُهُ وَمُشْطَهُ وَكَانَ يَنْظُرُ فِي الْمِرْآةِ أَحْيَانًا وَيَأْمُرُ بِهِ " قَالَ الشَّيْخُ: " سُلَيْمَانُ بْنُ أَرْقَمَ ضَعِيفٌ "

6071- Hz. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) misvakı ve tarağı, onun Mescid'inden ayrılmazdı. Bazen de aynaya bakar ve bunu emrederdi."[2]

Beyhakî, Süleymân b. Erkam'ın zayıf olduğunu söylemiştir.

٦٠٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جُنَاحُ بْنُ نَذِيرِ بْنِ جُنَاحٍ، بِالْكُوفَةِ، ثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْهَمْدَانِيُّ، ثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَاشِمٍ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الشَّاذَاكُونِيُّ، ثَنَا أَيُّوبُ بْنُ وَاقِدٍ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: " خَمْسٌ لَمْ يُفَارِقْهُنَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي حَضَرٍ وَلَا سَفَرٍ: الْمُشْطُ وَالْمُكْحُلَةُ وَالْمِرْآةُ وَالسِّوَاكُ وَالْمَدَرَى " أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، قَالَ: قَالَ أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ: وَهَذَا الْحَدِيثُ لَمْ يُحَدِّثْ بِهِ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ إِلَّا ضَعِيفٌ

6072- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beş şeyi ne mukimken, ne de seferdeyken yanından ayırmazdı. Bunlar da tarak, sürmedanlık, ayna, misvak ve usturadır."[3]

Ebû Saîd el-Mâlînî, Ebû Ahmed b. Adiy el-Hâfız'ın şöyle dediğini bildirir: Bu hadisi Hişam b. Urve'den sadece zayıf olan biri rivayet etti.

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 7/94-95 (6434).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1102).

[3] İsnâdı çok zayıftır. Hatîb, *el-Câmi* 1/387 (901).

٦٠٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّاغَانِيُّ، ثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَوْنٍ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ قَالَ: " كَانَ عُمَرُ يُكْثِرُ النَّظَرَ فِي الْمِرْآةِ، وَتَكُونُ مَعَهُ فِي الْأَسْفَارِ قُلْتُ: وَلِمَ؟ قَالَ: أَنْظُرُ فَمَا كَانَ فِي وَجْهِي مِنْ زَيْنٍ هُوَ فِي وَجْهِ غَيْرِي شَيْنٌ أَحْمَدُ اللهَ عَلَيْهِ " " وَمُحَمَّدُ بْنُ عَوْنٍ هَذَا غَيْرُ قَوِيٍّ "

6073- İbn Sîrîn der ki: Hz. Ömer aynaya çok bakardı ve yolculukta da yanında ayna bulundururdu. Ona: "Neden böyle yapıyorsun?" diye sorduğumda: "Benim yüzümde güzel durup ta başkasının yüzünde kötü duran şeye bakıp Allah'a hamd ediyorum" cevabını verdi.[1]

Ravilerden Muhammed b. Avn zayıftır.

[1] İsnâdı zayıftır.

الْحَادِي وَالْأَرْبَعُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ بَابٌ فِي تَحْرِيمِ الْمَلَاعِبِ وَالْمَلَاهِي

41. Şube

Oyun ve Eğlencelerin Haram Olması

"De ki: "Allah katında olan, eğlenceden de kazançtan da hayırlıdır. Allah, nzık verenlerin en iyisidir" (Cuma Sur. 11)

٦٠٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكَعْبِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: " أَقْبَلَتْ عِيرٌ بِتِجَارَةٍ يَوْمَ جُمُعَةٍ، وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يَخْطُبُ فَانْصَرَفَ النَّاسُ يَنْظُرُونَ، وَبَقِيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي اثْنَيْ عَشَرَ رَجُلًا فَنَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: ﴿وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انْفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا﴾ [الجمعة: ١١] " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ. وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ مِنْ أَوْجُهٍ عَنْ حُصَيْنٍ

6074- Câbir der ki: Cuma günü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe verirken bir kervan gelince halk (hutbeyi bırakıp) kervanı seyretmeye gittiler, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) mescitte on iki kişiyle kaldı. Bunun üzerine: *"Onlar bir kazanç veya bir eğlence gördüklerinde, seni ayakta bırakarak oraya yöneldiler"*[1] âyeti nazil oldu.[2]

Müslim[3] bu hadisi *Sahîh*'te Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den, Buhârî[4] ve Müslim de başka bir yolla Husayn'dan naklettiler.

---

[1] Cuma Sur. 11

[2] Ravileri güvenilirdir ve hadis sahihtir.

[3] Müslim, *cumua* (11, 37).

[4] Buhârî, *cumua* (225), *buyû* (6).

٦٠٧٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكَعْبِيُّ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ صَالِحٍ، ثَنَا بُكَيْرُ بْنُ مَعْرُوفٍ، عَنْ مُقَاتِلِ بْنِ حَيَّانَ أَنَّهُ قَالَ فِي هَذِهِ الْآيَةِ قَالَ: كَانَ يَخْطُبُ النَّبِيُّ ﷺ وَيَقُومُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ قَائِمًا، وَإِنَّ دِحْيَةَ الْكَلْبِيَّ كَانَ رَجُلًا تَاجِرًا وَكَانَ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ إِذَا أَقْبَلَ بِتِجَارَتِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ، خَرَجَ النَّاسُ يَنْظُرُونَ إِلَى مَا جَاءَ بِهِ، فَيَشْتَرُونَ مِنْهُ فَقَدِمَ ذَاتَ يَوْمٍ الْمَدِينَةَ، وَوَافَقَ الْجُمُعَةَ وَالنَّاسُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ، وَهُوَ قَائِمٌ يَخْطُبُ فَاسْتَقْبَلَ أَهْلُ دِحْيَةَ الْعِيرَ دَخَلُوا الْمَدِينَةَ بِالطَّبْلِ واللهْوِ، فَذَلِكَ اللهْوُ الَّذِي ذَكَرَ اللهُ فَسَمِعَ النَّاسُ فِي الْمَسْجِدِ أَنَّ دِحْيَةَ قَدْ نَزَلَ بِتِجَارَةٍ عِنْدَ أَحْجَارِ الزَّيْتِ وَهُوَ مَكَانٌ فِي سُوقِ الْمَدِينَةِ وَسَمِعُوا أَصْوَاتًا، فَخَرَجَ عَامَّةُ النَّاسِ إِلَى دِحْيَةَ يَنْظُرُونَ إِلَى تِجَارَتِهِ وَإِلَى اللهْوِ وَتَرَكُوا رَسُولَ اللهِ ﷺ قَائِمًا لَيْسَ مَعَهُ كَثِيرُ أَحَدٍ، فَبَلَغَنِي وَاللهُ أَعْلَمُ أَنَّهُمْ فَعَلُوا ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فِي كُلِّ مُرَّةٍ بَعِيرٌ تَقَدَّمَ مِنَ الشَّامِ لِلتِّجَارَةِ وَكَانَ ذَلِكَ يُوَافِقُ الْجُمُعَةَ. وَبَلَغَنَا أَنَّ الْعِدَّةَ الَّتِي بَقِيَتْ فِي الْمَسْجِدِ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ عِدَّةٌ قَلِيلَةٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ عِنْدَ ذَلِكَ: " لَوْلَا هَؤُلَاءِ " - يَعْنِي هَؤُلَاءِ الَّذِينَ بَقُوا فِي الْمَسْجِدِ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ - " لِقَصَدَتْ إِلَيْهِمُ الْحِجَارَةُ مِنَ السَّمَاءِ " وَنَزَلَ: ﴿قُلْ مَا عِنْدَ اللهِ خَيْرٌ مِنَ اللهْوِ وَمَنَ التِّجَارَةِ وَاللهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ﴾ [الجمعة: ١١] "

6075- Mukâtil b. Hayyân, Cuma Sûresindeki ayetle ilgili olarak şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü ayakta durarak hutbe verirdi. Dıhye el-Kelbî tüccar bir kişi idi. O, Müslüman olmadan önce ticaret mallarıyla Medine'ye geldiği zaman cemaat mallarını görmek ve satın almak için Mescid'den dışarı çıkardı. Yine bir gün Cuma namazı vaktinde Medine'ye geldi. İnsanlar Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Mescid'de idi ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe vermekteydi. Dıhye, Medine'ye girdiği zaman ailesi onu davullar ve eğlencelerle karşıladılar. Allah'ın zikretmiş olduğu eğlence de buydu. Cemaat Dıhye'nin ticaret mallarıyla Ahcâru'z-Zeyt denilen yerde konakladığını işittiler. Burası Medine çarşısında bir yerdi. Bazı sesler işittiler ve Dıhye'nin ticaret mallarını ve eğlenceyi seyretmek için çoğu Mescid'den çıkıp gitti. Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe verirken birkaç kişiyle bırakmışlardı. Allah daha doğru bilir, bunu üç defa tekrarladılar. Bize bildirildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi

vesellem) ile Mescid'de kalanların sayısı az idi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer bunlar olmasaydı"* —ki bununla Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber Mescid'de kalanlar kastedilmektedir— *"gökyüzünden üzerlerine taş yağardı"* buyurdu. Sonra: ***"Allah katında olan, eğlenceden de kazançtan da hayırlıdır. Allah, rızık verenlerin en iyisidir, de"***[1] buyruğu indi.[2]

Halîmî der ki: Sahabenin kervan için çıkması ve onu seyretmesi faydasız, ancak günahı olmayan bir eğlenceydi. Ancak bu eğlenceye Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) huzurundan ayrılarak ve onu yalnız bırakarak gidilince faydasız olan şey büyüyüp zararlı bir şeye dönüştü ve haklarında âyet nazil oldu.[3]

٦٠٧٦ - أَخْبَرَنَا الشَّيْخُ أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا هِشَامٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَّامٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ زَيْدِ بْنِ الْأَزْرَقِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " ارْمُوا وَارْكَبُوا، وَإِنْ تَرْمُوا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ تَرْكَبُوا، كُلُّ شَيْءٍ يَلْهُو بِهِ الرَّجُلُ بَاطِلٌ إِلَّا رَمْيَ الرَّجُلِ بِقَوْسِهِ أَوْ تَأْدِيبَهُ فَرَسَهُ أَوْ مُلَاعَبَتَهُ امْرَأَتَهُ، فَإِنَّهُنَّ مِنَ الْحَقِّ وَمَنْ تَرَكَ الرَّمْيَ بَعْدَ مَا عَلِمَهُ، فَقَدْ كَفَرَ بِالَّذِي عَلِمَهُ "

6076- Ukbe b. Âmir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Atış ve binicilik talimi yapın. Ancak atış talimi yapmanız benim için binicilikten daha iyidir. Üç şey dışında oyalayan her şey batıldır. Bu üç şey de kişinin atış yapması, atını eğitmesi veya ailesiyle oynayıp vakit geçirmesidir. Bunlar hak ve meşrû olan şeylerdir. Atışı öğrendikten sonra terk eden, bildiği şeye nankörlük etmiş olur."*[4]

Halîmî der ki: Allah en doğrusunu bilir, ancak bunun mânâsı: Hiçbir şekilde faydası olmayan şeyle meşgul olunan her şey batıldır ve bu şeyden uzak

---

[1] Cuma Sur. 11

[2] İsnâdında sakınca yoktur. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/166).

[3] Halîmî, *el-Minhâc* (3/90).

[4] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 3/28 (2153 ve Nesâî (6/223)

durmak uygun düşer. Ancak üç şey bunun dışındadır. Kişi bu üç şeyi eğlenmek için yapsa bile faydalı olması sebebiyle bu yaptığı batıl sayılmaz. Ok atmak, bineği eğitmek, savaşta başarıya yardım eden şeylerdir. Kişinin ailesiyle oynaşması, bundan Allah'a kulluk edecek bir çocuğunun olmasına vesile olabileceği için bu üç tür eğlence haktır. Tavla ve satranç, eğer bir bedel karşılığında oynanıyorsa ittifakla haramdır. Ancak şart koymadan oynanmasıyla ilgili ihtilaf vardır. Bana göre bu şeyin haram olması daha muhtemeldir.[1]

٦٠٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ، يُحَدِّثُ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ لَعِبَ بِالنَّرْدَشِيرِ فَكَأَنَّمَا غَمَسَ يَدَهُ فِي لَحْمِ الْخِنْزِيرِ وَدَمِهِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ الثَّوْرِيِّ.

6077- Süleymân b. Bureyde'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Tavla oynayan kişi, elini domuz eti ve kanına bulamış gibidir."*[2]

Müslim[3] bu hadisi *Sahîh*'te Sevrî'den rivayet etti.

Halîmî der ki: İlim ehline göre hadisin mânâsı, kişinin elini domuz etini yemek için uzatmasıdır. Yani tavla oynamak domuz eti yemek gibidir.[4]

٦٠٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ أُسَامَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، أَنَا أَبُو عَمْرٍو السَّلَمِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، ثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، ثَنَا مَالِكٌ، عَنْ مُوسَى بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ

---

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (3/90-91).

[2] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir.

[3] Müslim, *şiir* (10).

[4] Halîmî, *el-Minhâc* (3/91).

أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ لَعِبَ بِالنَّرْدِ فَقَدْ عَصَى اللهَ وَرَسُولَهُ "

وَرَوَيْنَا مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " لَا يَقْلِبُ كَعَبَاتِهَا أَحَدٌ يَنْتَظِرُ مَا يَأْتِي بِهِ إِلَّا عَصَى اللهَ وَرَسُولَهُ " وَفِي رِوَايَةِ أُسَامَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ

6078- Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurdu: *"Zarla oynayan, Allah'a ve Resûlüne isyan etmiş olur."*[1]

Başka bir yolla Muhammed b. Ka'b'ın Ebû Mûsa'dan bize bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurdu: *"Zarları atıp ne geleceğini bekleyen kişi, Allah'a ve Resûlüne isyan etmiş olur."*[2]

٦٠٧٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الرَّازِيُّ، أَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ زُهَيْرٍ، ثَنَا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا الْجُعَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ مُوسَى بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ يَعْنِي الْخَطْمِيَّ، أَنَّهُ سَمِعَ مُحَمَّدَ بْنَ كَعْبٍ، وَهُوَ يَسْأَلُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ فَقَالَ: أَخْبِرْنِي مَا سَمِعْتَ أَبَاكَ يَقُولُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَثَلُ الَّذِي يَلْعَبُ بِالنَّرْدِ، ثُمَّ يَقُومُ فَيُصَلِّي مِثْلَ الَّذِي يَتَوَضَّأُ بِالْقَيْحِ وَدَمِ الْخِنْزِيرِ، ثُمَّ يَقُومُ فَيُصَلِّي، يَقُولُ اللهُ: تَقَبَّلَ صَلَاتَهُ يَعْنِي لَا تُقْبَلُ صَلَاتُهُ"

6079- Mûsa b. Abdirrahman el-Hatmî der ki: Muhammed b. Ka'b'ın, Abdurrahman'a (Abdurrahman b. Ebî Saîd el-Hudrî'ye): "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellam) naklen babandan duyduğun bir şeyi anlat" dediğini işittim. Abdurrahman şu karşılığı verdi: Babamdan duyduğuma göre kendisi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurduğunu işitmiştir: *"Zarla oynadıktan sonra kalkıp namaz kılan, irin ve domuz kanıyla abdest aldıktan sonra kalkıp namaz kılan sonra da Allah'tan bu namazı kabul etmesini isteyen gibidir."* Yani

---

[1] Said ve Ebû Mûsa arasındaki kopukluk sebebiyle senedi zayıftır, ancak hadis hasendir. İbn Mâce 2/1237 (3762).

[2] Ahmed, *Müsned* (4/407).

Allah onun namazını kabul etmez."[1]

٦٠٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ، ثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْهَجَرِيِّ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِيَّاكُمْ وَهَاتَيْنِ اللُّعْبَتَيْنِ الْمَوْسُومَتَيْنِ اللَّتَيْنِ تُزْجَرَانِ زَجْرًا فَإِنَّهُمَا مِنَ الْمَيْسِرِ " وَكَذَلِكَ رَوَاهُ زِيَادٌ الْبَكَالِيُّ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ مَرْفُوعًا

6080- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Şu küp şeklinde, işaretli olan ve atılan iki zardan uzak durun! Zira bunlar kumardandır.*"[2]

Ziyâd el-Bekâlî bu hadisi İbrâhîm'den bu şekilde merfû olarak rivayet etti.

٦٠٨١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا خَلَفُ بْنُ هِشَامٍ، ثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: " إِيَّاكُمْ وَهَاتَيْنِ اللُّعْبَتَيْنِ الْمَوْسُومَتَيْنِ اللَّتَيْنِ تُزْجَرَانِ زَجْرًا فَإِنَّهُمَا مِنْ مَيْسِرِ الْعَجَمِ "

6081- Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Şu küp şeklinde, işaretli olan ve atılan iki zardan uzak durun! Zira bu, Acemlerin kumarıdır."*[3]

٦٠٨٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ مَسْعُودٍ يَقُولُ: " إِيَّاكُمْ وَزَجْرًا بِاللُّعْبَتَيْنِ أَوْ قَالَ: بِالْكَعْبَتَيْنِ وَإِنَّهُمَا مِنْ مَيْسِرِ الْعَجَمِ "

6082- Ebu'l-Ahvas der ki: Abdullah b. Mes'ûd'un şöyle dediğini işittim:

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (5/370), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 2/355-356 (1104) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Zemmu'l-Melâhî* (46/42).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/216), Ahmed, *Müsned* (1/446) ve Heysemî, *Mecma* (8/113).

[3] Ravileri güvenilirdir ve hadis mevkûftur. Buhârî, *el-Edebu'l-Müfred* (1270) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/549).

"Şu atılan iki zardan uzak durun! Zira Acemlerin kumarıdır."[1]

٦٠٨٣ - أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عِيسَى بْنُ حَامِدٍ، بِبَغْدَادَ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ أَيُّوبَ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ أَبِي الْحَارِثِ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِيَّاكُمْ وَهَذِهِ الْكِعَابَ الْمَوْسُومَةِ الَّتِي تَزْجُرُ زَجْرًا فَإِنَّهَا مِنَ الْمَيْسِرِ"

6083- Semure b. Cundub'un bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Şu küp şeklinde, işaretli olan ve atılan iki zardan uzak durun! Zira bunlar kumardandır."*[2]

٦٠٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ أَبِي عَلْقَمَةَ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ عَائِشَةَ، زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ بَلَغَهَا: " أَنَّ أَهْلَ بَيْتٍ كَانُوا سُكَّانًا فِي دَارِهَا عِنْدَهُمْ نَرْدٌ، فَأَرْسَلَتْ إِلَيْهِمْ لَئِنْ لَمْ تُخْرِجُوهَا لَأُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ دَارِي، وَأَنْكَرَتْ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ "

6084- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hanımı Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre, evinde yanlarında tavla olan bazıları ikamet ediyordu. Hz. Âişe onlara haber gönderip: "Eğer bu zarları evden çıkarmazsanız, sizi evimden çıkarırım" dedi. Hz. Âişe, onlarda tavla bulunmasını çirkin bulmuştur.[3]

٦٠٨٥ - قَالَ: وَثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ نَافِعٍ: " أَنَّ عُبَيْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ إِذَا وَجَدَ أَحَدًا مِنْ أَهْلِهِ يَلْعَبُ بِالنَّرْدِ ضَرَبَهُ وَكَسَرَهَا "

وَرُوِّينَا عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ نَافِعٍ، أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ يَقُولُ: " النَّرْدُ هِيَ الْمَيْسِرُ "

6085- Nâfi'nin bildirdiğine göre Ubeydullah b. Ömer, ailesinden birinin tavla oynadığını görünce oynayanı döver ve zarı kırardı.[4]

---

[1] İsnâdında tanımadığım biri vardır. Abdürrezzâk, *Musannef* 10/467 (19727).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı hasendir. Buhârî, *el-Edebu'l-Müfred* (12734).

[4] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *el-Edebu'l-Müfred* (1273) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/548-549).

Yahyâ b. Saîd'in, Nâfi'den bize bildirdiğine göre İbn Ömer: "Tavla oynamak, kumarın kendisidir" derdi.

٦٠٨٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ قَتَادَةَ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرِو بْنَ الْعَاصِ قَالَ: " مَنْ لَعِبَ بِالْكعبينِ عَلَى قِمَارٍ، كَأَنَّمَا أَكَلَ لَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَنْ لَعِبَ بِهِمَا عَلَى غَيْرِ قِمَارٍ، فَكَأَنَّمَا ادَّهَنَ بِشَحْمِ خِنْزِيرٍ " ورويناهُ مِنْ حَدِيثِ سَلَّامِ بْنِ مِسْكِينٍ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، كَذَلِكَ مَوْصُولًا مَوْقُوفًا

6086- Abdullah b. Amr b. el-Âs der ki: "Kim zarlarla kumar kastıyla oynarsa domuz eti yemiş gibi olur. Kumarı kastetmeden oynayan ise üzerine domuz yağını sürmüş gibidir."[1]

Bu hadis bize "Sellâm b. Miskîn —Katâde —Ebû Eyyûb —Abdullah" kanalıyla mevsul ve mevkuf olarak rivayet olundu.[2]

٦٠٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثَنَا الْمُعَلَّى بْنُ زِيَادٍ، عَنْ حَنْظَلَةَ السَّدُوسِيِّ، قَالَ جَعْفَرٌ: أَحْسِبُهُ عَنْ رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ قَالَ: " مَنْ لَعِبَ بِالنَّرْدِ فَكَأَنَّمَا ادَّهَنَ بِشَحْمِ خِنْزِيرٍ وَمَنْ قَامَرَ بِهَا فَكَأَنَّمَا أَكَلَ لَحْمَ خِنْزِيرٍ "

6087- Hanzale es-Sedûsî, Ensâr'dan bir adamın şöyle dediğini bildirir: "Kim kumarı kastetmeden zarla oyun oynarsa üzerine domuz yağını sürmüş gibidir. Kim de zarlarla kumar kastıyla oynarsa domuz eti yemiş gibi olur."[3]

٦٠٨٨ - أَخْبَرَنَا ابْنُ بِشْرَانَ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو سَلَمَةَ الْمِنْقَرِيُّ، ثَنَا رَبِيعَةُ بْنُ كُلْثُومٍ، حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: خَطَبَنَا ابْنُ الزُّبَيْرِ فَقَالَ: " يَا أَهْلَ مَكَّةَ بَلَغَنِي عَنْ رِجَالٍ يَلْعَبُونَ بِلُعْبَةٍ يُقَالُ لَهَا النَّرْدِشِيرُ وَإِنَّ اللهَ تَعَالَى يَقُولُ

---

[1] Abdürrezzâk, *Musannef* 10/468 (19729).

[2] İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 2/1103 (3217), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/549) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/169).

[3] İsnâdı zayıftır.

فِي كِتَابِهِ: ﴿إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ﴾ [المائدة: ٩٠] إِلَى قَوْلِهِ: ﴿منتهون﴾ وَإِنِّي أَحْلِفُ بِاللهِ لَا أُوتَى بِأَحَدٍ يَلْعَبُ بِهَا إِلَّا عَاقَبْتُهُ فِي شَعْرِهِ، وَبَشَرِهِ وَأَعْطَيْتُ سَلَبَهُ مَنْ أَتَانِي بِهِ " " فَرَوَيْنَا فِي التَّشْدِيدِ فِيهِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ حَتَّى قَالَ: وَلَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ بِحُزَمِ الْحَطَبِ، ثُمَّ أُرْسِلَ إِلَى بُيُوتِ الَّذِينَ هِيَ فِي بُيُوتِهِمْ فَأُحَرِّقَهَا. وَأَسَانِيدُ مَا لَمْ يَذْكُرْهُ هَهُنَا مَذْكُورٌ فِي كِتَابِ الشَّهَادَاتِ مِنْ كِتَابِ السُّنَنِ "

6088- Rabîa b. Gülsûm, babasından bildiriyor: İbnu'z-Zübeyr bize hitap edip şöyle dedi: "Ey Mekke halkı! Bana bazı kişilerin "tavla" denilen bir oyunla oynadığı söylendi. Oysa Yüce Allah Kitab'ında: ***"Ey inananlar! İçki, kumar, putlar ve fal okları şüphesiz şeytan işi pisliklerdir, bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan, içki ve kumarla, ancak aranıza düşmanlık ve kin sokmak; sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçiyor musunuz"***[1] buyurmaktadır. Allah'a yemin olsun ki, onu oynayan biri bana getirilirse onun saçlarını kesip kırbaçlarım ve kumar parasını da onu getiren kişiye veririm."[2]

Zarla oynamanın yasaklanmasıyla ilgili Osmân b. Affân'dan şöyle bir hadisi naklettik: "Odun yığılmasını emretmek, sonra evlerinde tavla olanların evine gidip kendilerini yakmak içimden geçiyor." Burada zikredilmeyen isnâdlar, *Sünen*'de *Şahitlikler* konusunda geçmiştir.

٦٠٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا عَمْرُو بْنُ عِمْرَانَ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ قَالَ: ذُكِرَ لَنَا أَنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ قَالَ: " الْكعبتينِ مَيْسِرُ الْعَجَمِ " قَالَ

6089- Katâde der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize: "*Şu küp şeklinde olan zarlar, Acemlerin kumarıdır*" buyurdu.[3]

---

[1] Mâide Sur. 90, 91

[2] İsnâdında sakınca yoktur. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Zemmu'l-Melâhi* (61/23) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/168-169).

[3] İsnâdı mürseldir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/547).

٦٠٩٠ - وَثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا وَكِيعٌ، ثَنَا الْفَضْلُ بْنُ دَلْهَمٍ، عَنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: " النَّرْدُ مَيْسِرُ الْعَجَمِ "

6090- Hüseyin: "Zar oyunları, Acemlerin kumarıdır" demiştir.[1]

٦٠٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ، أَنَّ بُكَيْرًا، حَدَّثَهُ عَنْ رَجُلٍ، حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " كُلُّ لُعْبَةٍ ضُرِبَ فِيهَا بِالْكِعَابِ قِمَارٌ لَا يَصْلُحُ اللَّعِبُ بِهَا " قَالَ

6091- Ebû Hureyre şöyle derdi: "Zarla oynanan her oyun kumardır ve oynamak caiz değildir."[2]

٦٠٩٢ - وَثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ الْمُجَمِّعِ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، أَنَّ كَعْبًا كَانَ يَقُولُ: لَأَنْ أَغْمِسَ يَدِي فِي دَمٍ، ثُمَّ أُصَلِّي وَلَا أَتَوَضَّأُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَلْعَبَ بِالْكَعْبَتَيْنِ ثُمَّ أُصَلِّي وَأَتَوَضَّأُ "

6092- Mücahid'in bildirdiğine göre Ka'b(u'l-ahbâr) şöyle derdi: "Elimi kana batırıp abdest almadan namaz kılmam, benim için zar oyunu oynadıktan sonra abdest alıp namaz kılmamdan daha üstündür."[3]

٦٠٩٣ - قَالَ عَبْدُ الْكَرِيمِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ يَزِيدَ أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ كَانَ يَقُولُ: " لَأَنْ أُقَلْقِلَ جَمْرَتَيْنِ فِي يَدِي حَتَّى تُطْفَأَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَلْعَبَ بِالْكَعْبَتَيْنِ "

6093- İbn Mes'ûd şöyle derdi: "Elimde iki kor parçasını sönene kadar çevirip durmam, benim için zar oyunu oynamamdan daha sevgilidir."[4]

---

[1] İsnâdında sakınca yoktur. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/169).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı zayıftır.

[4] İsnâdı zayıftır.

٦٠٩٤ - قَالَ: وَثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قَبِيلٍ، عَنْ تَبِيعٍ أَنَّهُ قَالَ: " مَثَلُ الَّذِي يَلْعَبُ بِالنَّرْدِ مِثْلُ الَّذِي يَتَلَطَّخُ بِدَمِ خِنْزِيرٍ، ثُمَّ يَقُومُ إِلَى الصَّلَاةِ هَلْ تُقْبَلُ مِنْهُ أَمْ لَا "

6094- Tubey der ki: "Tavlayla oynayan kişi, yüzüne domuz kanı sürdükten sonra kalkıp namaz kılan gibidir. Bunun namazı kabul edilir mi, edilmez mi?"[1]

٦٠٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، أَنَا بِشْرُ بْنُ مُعَاذٍ الْعَقَدِيُّ، ثَنَا عَامِرُ بْنُ يَسَافٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِقَوْمٍ يَلْعَبُونَ بِالنَّرْدِ فَقَالَ: " قُلُوبٌ لَاهِيَةٌ وَأَيْدِي عَامِلَةٌ وَأَلْسِنَةٌ لَاغِيَةٌ "

6095- Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zarlarla oyun oynayan bir topluluğun yanından geçince: *"Gafil kalpler, (boşuna) çalışan eller ve boş konuşan diller"* dedi.[2]

٦٠٩٦ - وَثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْفُضَيْلِ بْنِ غَزْوَانَ قَالَ: مَرَّ مَسْرُوقٌ بِقَوْمٍ يَلْعَبُونَ بِالنَّرْدِ فَقَالُوا: " يَا أَبَا عَائِشَةَ إِنَّا رُبَّمَا فَرَغْنَا فَلَعِبْنَا بِهَا قَالَ: مَا بِهَذَا أَمْرُ الْفَرَاغِ "

6096- Fudayl b. Gazvân der ki: Mesrûk zar oyunu oynayan bir topluluğun yanından geçerken: "Ey Ebû Âişe! Bazen boş akitlerimizde bu oyunu oynuyoruz" dediler. Mesrûk: "Boş işte yapılacak şey bu değildir" karşılığını verdi.[3]

٦٠٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ طَرِيفٍ، عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ، عَنْ عَلِيٍّ: أَنَّهُ مَرَّ عَلَى قَوْمٍ يَلْعَبُونَ بِالشِّطْرَنْجِ فَقَالَ: " مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ لَأَنْ يَمَسَّ

---

[1] İsnâdında sakınca yoktur.

[2] İsnâdı mürseldir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/169).

[3] Ravileri güvenilirdir.

جَمْرًا، حَتَّى تُطْفَأَ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمَسَّهَا " قَالَ الشَّيْخُ: " وَلِهَذَا شَوَاهِدُ عَنْ عَلِيٍّ ذَكَرْنَاهَا فِي كِتَابِ الشَّهَادَاتِ "

وَرُوِّينَا عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيٍّ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " الشَّطْرَنْجُ هُوَ مَيْسِرُ الْأَعَاجِمِ " وَرُوِّينَا عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الشَّطْرَنْجِ فَقَالَ: هِيَ شَرٌّ مِنَ النَّرْدِ، وَرُوِّينَا عَنِ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ أَبَا مُوسَى الْأَشْعَرِيَّ قَالَ: لَا يَلْعَبُ بِالشِّطْرَنْجِ إِلَّا خَاطِئٌ، وَعَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ كَانَ يَكْرَهُ أَنْ يَلْعَبَ بِالشِّطْرَنْجِ، وَعَنِ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ لَعِبِ الشَّطْرَنْجِ، فَقَالَ: هِيَ مِنَ الْبَاطِلِ وَلَا يُحِبُّ اللهُ الْبَاطِلَ، وَرُوِّينَا مِثْلَ ذَلِكَ عَنِ ابْنِ الْمُسَيِّبِ، وَرُوِّينَا عَنْ مَالِكٍ أَنَّهُ قَالَ: الشَّطْرَنْجُ مِنَ النَّرْدِ، بَلَغَنَا عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ وَلِيَ مَالَ يَتِيمٍ فَأَحْرَقَهَا

6097- Esbağ b. Nubâte'nin bildirdiğine göre Hz. Ali, satranç oynayan bir topluluğun yanından geçerken şöyle dedi: *"Şu karşısına geçip tapmakta olduğunuz heykeller de ne oluyor?"*[1] Kişinin kor ateşi sönünceye kadar tutması bunlara (satranç taşlarına) dokunmasından daha hayırlıdır."

Beyhakî der ki: Hz. Ali'nin bu hadisinin, *Şehâdât* kitabında zikrettiğimiz şahitleri vardır.

Câfer b. Muhammed'in, babasından bildirdiğine göre Hz. Ali: "Satranç, Acemlerin kumarıdır" derdi.

Bize bildirildiğine göre İbn Ömer'e satranç sorulunca: "Kumardan daha kötüdür" cevabını vermiştir.[2]

İbn Şihab'dan bize bildirdiğine göre Ebû Mûsa el-Eş'arî: "Satrancı ancak günahkar olan oynar" demiştir.

Ubeydullah b. Ebî Câfer'in bildirdiğine göre Ebû Saîd el-Hudrî satranç oynamayı kerih görürdü. Rivayet edildiğine göre İbn Şihâb'a satranç oynamak sorulunca: "O, batıldandır ve Allah batılı sevmez" cevabını verdi.

İbnu'l-Müseyyeb'den de aynı şey nakledilmiştir. Mâlik'ten bildirdiğine

---

[1] Enbiyâ Sur. 52

[2] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Zemmu'l-Melâhi* (49) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/169).

göre: "Satranç kumardandır" demiştir. Bize bildirdiğine göre İbn Abbâs olan bir yetimin velisi olmuştu ve onun satrancını yakmıştı[1]

٦٠٩٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، أَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قِيلَ لِلْقَاسِمِ: هَذِهِ النَّرْدُ تَكْرَهُونَهَا فَمَا بَالُ الشَّطْرَنْجِ، قَالَ: " كُلُّ مَا أَلْهَى عَنْ ذِكْرِ اللهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهُوَ مِنَ الْمَيْسِرِ " قَالَ

6098- Ubeydullah b. Ömer der ki: Kâsım'a: "Zarla oynamayı kerih görüyorsunuz. Peki satrancın durumu nedir?" diye sorulunca: "Allah'ı zikirden ve namazdan alıkoyan her şey kumardır" cevabını verdi.[2]

٦٠٩٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ صَالِحٍ قَالَ: قُلْتُ لِإِبْرَاهِيمَ: مَا تَقُولُ فِي اللَّعِبِ بِالشِّطْرَنْجِ؟ فَإِنِّي أُحِبُّ اللَّعِبَ بِهَا قَالَ: " فَإِنَّهَا مَلْعُونَةٌ فَلَا تَلْعَبْ بِهَا " قَالَ: قُلْتُ: إِنِّي لَا أَصْبِرُ عَنْهَا، قَالَ: " فَاحْلِفْ لَا تَلْعَبُ بِهَا سَنَةً " قَالَ: فَحَلَفْتُ فَصَبَرْتُ عَنْهَا قَالَ

6099- Ukbe b. Sâlih der ki: İbrâhim(-i Nehaî)'ye: "Satranç oynamak hakkında ne dersin? Ben satranç oynamayı seviyorum" dediğimde: "O lanetlenmiştir. Onunla oynama" karşılığını verdi. Ben: "Oynamadan duramıyorum" deyince ise: "Bir yıl oynamayacağına dair yemin et" deyince, yemin ettim ve bir daha oynamadım.[3]

٦١٠٠ - وَأَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ قَالَ: " كَانَ إِبْرَاهِيمُ وَأَصْحَابُنَا لَا يُسَلِّمُونَ عَلَى أَحَدٍ إِذَا مَرُّوا مِنْ أَصْحَابِ هَذِهِ اللُّعَبِ "

6100- Talha b. Musarrif der ki: "İbrâhim(-i Nehaî) ile hocalarımız satranç oynayanların yanından geçerken onlara selam vermezlerdi."[4]

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Zemmu'l-Melâhi* (48) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/169).

[2] Ravileri güvenilirdir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/168).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Zemmu'l-Melâhi (48/49).*

[4] Ravileri güvenilirdir.

٦١٠١ - وَأَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ نُعَيْمٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: " تِلْكَ الْمَجُوسِيَّةُ لَا يَلْعَبُوا بِهَا يَعْنِي الشَّطْرَنْجَ "

6101- Ebû Câfer der ki: "Satranç Mecûsiliktir, onunla oynamayın."[1]

٦١٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا الْفَضْلُ بْنُ الصَّبَّاحِ، ثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ الْحَدَّادُ، عَنْ بَسَّامٍ الصَّيْرَفِيِّ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عَنِ الشَّطْرَنْجِ، قَالَ: دَعِ الْمَجُوسِيَّةَ "

6102- Bessâm es-Sayrafî der ki: Ebû Câfer'e satrancı sorduğumda: "Mecusileri(n oyununu) bırak" dedi.[2]

٦١٠٣ - أَخْبَرَنَا ابْنُ بِشْرَانَ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي هَارُونُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا عِيسَى بْنُ صُبَيْحٍ، مَوْلَى عَمْرِو بْنِ عُبَيْدَةَ الْقَاضِي قَالَ: كُنْتُ مَعَ أَيُّوبَ السَّخْتِيَانِيِّ فَرَأَى قَوْمًا يَلْعَبُونَ بِالشِّطْرَنْجِ، فَقَالَ لِمُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ فَقَالَ: " مَنْ يَلْعَبْ بِالنَّرْدِ فَقَدْ عَصَى اللهَ وَرَسُولَهُ " فَقَالَ لَهُ عَمْرُو بْنُ عُبَيْدَةَ: لَيْسَ هَذَا نَرْدًا هَذَا شَطْرَنْجٌ، فَقَالَ أَيُّوبُ: النَّرْدُ وَالشِّطْرَنْجُ سَوَاءٌ

6103- Amr b. Ubeyde el-Kâdî'nın azatlısı İsa b. Subayh der ki: Eyyûb es-Sahtiyânî ile beraberken satranç oynayan bir topluluk gördü ve Muhammed b. el-Münkedir'e: "Zarla oynayan Allah'a ve Resûlüne isyan etmiş olur" dedi. Amr b. Ubeyde ona: "Bu tavla değil satrançtır" deyince Eyyûb: "Tavla ve satranç aynı şeydir" karşılığını verdi.[3]

٦١٠٤ - وَأَخْبَرَنَا ابْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ قَتَادَةَ قَالَ: " مَرَّ عَبْدُ اللهِ بْنُ غَالِبٍ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ بِقَوْمٍ يَلْعَبُونَ بِالشِّطْرَنْجِ، فَقَالَ: لِلْحَسَنِ مَرَرْتُ بِقَوْمٍ يَعْكِفُونَ عَلَى أَصْنَامٍ لَهُمْ "

6104- Katâde der ki: Basra halkından olan Abdullah b. Gâlib satranç

---

[1] İsnâdında tanımadığım vardır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/169).

[2] İsnâdında sakınca yoktur. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/550-551).

[3] İsnâdında tanımadığım biri vardır, diğer ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Zemmu'l-Melâhi* (49).

oynayan bir topluluğun yanından geçti ve Hasan'a: "Putlarının etrafında toplanmış bir topluluğun yanından geçtim" dedi.[1]

٦١٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثنا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللهِ بْنُ الْمُسَيِّبِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ يُوسُفَ، أَنَّهُ سَأَلَ يَزِيدَ بْنَ أَبِي حَبِيبٍ، عَنِ اللَّعِبِ بِالشِّطْرَنْجِ، فَقَالَ يَزِيدُ: " لَوْ مَرَرْتَ عَلَى قَوْمٍ يَلْعَبُونَ بِالشِّطْرَنْجِ مَا سَلَّمْتَ عَلَيْهِمْ "

6105- Ubeydullah b. el-Müseyyeb'in bildirdiğine göre Yezîd b. Yûsuf, Yezîd b. Ebî Habîb'e satranç oynamayı sorunca: "Satranç oynayan bir topluluğun yanından geçecek olsam onlara selam vermem" dedi.[2]

٦١٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ، ثَنَا شَبَابَةُ، ثَنَا حَفْصُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ يَقُولُ: " لَوْ رُدَّتْ شَهَادَةُ مَنْ يَلْعَبُ بِالشِّطْرَنْجِ كَانَ لِذَلِكَ أَهْلًا "

6106- Muhammed b. Sîrîn der ki: "Satranç oynayanın şahitliği kabul edilmezse yeridir."[3]

٦١٠٧ - وَأَخْبَرَنَا ابْنُ بِشْرَانَ، أَنَا ابْنُ صَفْوَانَ، أَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ رَاشِدٍ، حَدَّثَنِي سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ قَالَ: سَأَلْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ نَافِعٍ عَنِ الشَّطْرَنْجِ وَالنَّرْدُ؟ فَقَالَ: " مَا أَدْرَكْتُ أَحَدًا مِنْ عُلَمَائِنَا إِلَّا وَهُوَ يَكْرَهُهَا " هَكَذَا كَانَ مَالِكٌ يَقُولُ. قَالَ شُرَيْحٌ: وَسَأَلْتُهُ عَنْ شَهَادَتِهِمْ فَقَالَ: لَا تُقْبَلُ شَهَادَتُهُمْ وَلَا كَرَامَةَ إِلَّا أَنْ يَكُونَ يُخْفِي ذَلِكَ وَلَا يُعْلِنُهُ هَكَذَا كَانَ مَالِكٌ يَقُولُ: وَكَذَلِكَ قَوْلُهُ فِي الْغِنَاءِ وَلَا تُقْبَلُ لَهُمْ شَهَادَةٌ

6107- Süreyc b. en-Nu'mân der ki: Abdullah b. Nâfi'ye satranç ve zar oyununu sorduğumda şöyle cevap verdi: "Yetiştiğim âlimlerimizin hepsi bunları kerih görmüştür. Mâlik te böyle derdi."

Süreyc der ki: Bu kişilerin şahitliğini sorduğumda ise şöyle cevap verdi:

---

[1] İsnâdı hasendir. Abdürrezzâk, *Musannef* 10/467 (19726).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdında tanımadığım biri vardır.

"Bunların şahitliği kabul edilmez ve bir değerleri de olmaz. Ancak gizlice oynuyorsa o başka. Mâlik te bu görüşteydi." Şarkı hakkında da aynı şeyi söyleyip şahitliklerinin kabul edilmeyeceğini söylemiştir.[1]

Beyhakî der ki: Haram olduğunda ihtilaf olmayan şey, zarla oynanan oyun (tavla)dır. Onunla oynayanın şahitliğini kabul etmeyiz. İhtilaf edilen şey ise satrançtır. Bu oyunu helal sayanlar sebebiyle satranç oynayanın şahitliğini eğer bir şey karşılığında oynamıyorsa ve namazı ihmal etmiyorsa reddetmeyiz. Satranç oynamanın keraheti hakkında Şâfiî nastan delil getirmiştir. Başarı Allah'tandır.

٦١٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، أَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، أَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُوَيْدٍ، حَدَّثَنِي هِلَالُ بْنُ زَيْدِ بْنِ يَسَارِ بْنِ مُولَا، أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " بَعَثَنِي اللهُ رَحْمَةً وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ وَبَعَثَنِي لِمَحْقِ الْمَعَازِفِ وَالْمَزَامِيرِ، وَأَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ " ثُمَّ قَالَ: " مَنْ شَرِبَ خَمْرًا فِي الدُّنْيَا سَقَاهُ اللهُ كَمَا شَرِبَ مِنْهُ مِنْ حَمِيمِ جَهَنَّمَ مُعَذَّبٌ هَذَا أَوْمَغْفُورٌ لَهُ "

6108- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Allah, beni âlemlere rahmet ve hidayet için gönderdi. Yine beni ud, kaval gibi çalgı âletlerini, Cahiliye ahalisinin geleneklerini yok etmek için gönderdi.*" Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Kim dünyada içki içerse, kıyamet gününde kendisine Cehennemim ateşinden içirir veya bağışlar.*"[2]

Beyhakî der ki: Hadisin şahitlerini başka konularda zikrettik. Bu şahitler hadisi kuvvetlendirmektedir. Allah en doğrusunu bilir. *Sünen* kitabında diğer oyunlar hakkında rivayetler zikrettik. Dileyen oraya bakabilir.

٦١٠٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ: " مَرَّ ابْنُ عُمَرَ بِقَوْمٍ يَلْعَبُونَ بالشهاردةِ فَأَحْرَقَهَا بِالنَّارِ "

6109- Mücâhid der ki: "İbn Ömer ondört taş oynayan bir topluluğun

---

[1] İsnâdında tanımadığım biri vardır.

[2] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (5/257, 258), Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/232, 233 (7803) ve el-Âcurrî, *Tahrîm en-Nerd ve's-satranc* (194). Bak: Suyûti, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/178),

yanından geçerken oyun oynadıkları şeyi yaktı."[1]

٦١١٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، ثَنَا سَعْدَانُ، ثَنَا إِسْحَاقُ الْأَزْرَقُ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: " أَنَّهُ كَانَ يَكْسِرُ الْأَرْبَعَةَ عَشَرَ الَّتِي يُلْعَبُ بِهَا "

وَرَوَيْنَاهُ أَيْضًا عَنْ نَافِعٍ، عَنْ صَفِيَّةَ، " عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى بَعْضِ أَهْلِهِ وَهُمْ يَلْعَبُونَ بِهَا وَكَسَرَهَا " وَرُوِّينَا عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ أَنَّهُ نَهَى عَنْهَا

6110- Nâfi'nin bildirdiğine göre İbn Ömer, ondört taş denilen oyunun oynandığı aleti kırardı.[2]

Nâfi'nin, Safiyye'den bize bildirdiğine göre İbn Ömer ailesinden bazılarının yanına girince bu oyunu oynadıklarını görüp oyun âletlerini kırdı. Seleme b. el-Ekva'dan[3] da bize bildirildiğine göre bunu yasaklamıştı.

٦١١١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أَنَا الْحُسَيْنُ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي الْحَارِثِ، ثَنَا مُوسَى بْنُ دَاوُدَ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ زِيَادٍ، عَنِ الْمُنْذِرِ بْنِ الْجَهْمِ بْنِ سُوَيْدٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: " لَأَنْ يَضْطَرِمَ نَارٌ فِي بَيْتِ أَحَدِكُمْ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَكُونَ فِي بَيْتِهِ الْأَرْبَعَ عَشْرَةَ "

6111- Ümmü Seleme der ki: "Evinizin birinde yangın çıkması, evinde on dört taş olan oyun âletinin olmasından daha hayırlıdır."[4]

---

[1] İsnâdı zayıftır. el-Âcurrî, *Tahrîm en-Nerd ve's-satranc* (159).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Sa'd, *Tabakât* (4/164), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/551) ve Abdürrezzâk, *Musannef* (10/466).

[3] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/551,552).

[4] İsnâdı zayıftır.

وَأَمَّا الْمَرَاجِيحُ

Salıncaklar

قَدْ رَوَيْنَا عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا كَانَتْ عَلَى أُرْجُوحَةٍ، وَمَعَهَا صَوَاحِبُهَا فِي الْوَقْتِ الَّذِي صَرَخَتْ بِهَا أُمُّهَا لِتَزُفَّهَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَذَلِكَ فِي أَوَّلِ مَا هَاجَرَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْمَدِينَةِ

ثُمَّ رَوَيْنَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي حَدِيثٍ مُرْسَلٍ: " أَنَّهُ أَمَرَ بِقَطْعِ الْمَرَاجِيحِ "

Hz. Âişe'den rivayet edildiğine göre annesi onu gelin olarak Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) hazırlamak için çağırdığında kendisi bir salıncaktaydı ve yanında arkadaşları vardı. Bu olay Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye hicret ettiği zaman gerçekleşmişti.[1] Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) mürsel olarak bize bildirildiğine göre salıncakların kesilmesini emretti.[2]

٦١١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي الْفَضْلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو قُتَيْبَةَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ حَلِيمٍ، عَنْ أُمِّهِ قَالَتْ: " رَأَيْتُ أَبَا بُرْدَةَ إِذَا رَأَى أَحَدًا مِنْ أَهْلِهِ وَوَلَدِهِ يَلْعَبُ عَلَى الْمَرَاجِيحِ، ضَرَبَهُمْ وَكَسَرَهَا "

6112- Hasan b. Halîm'in bildirdiğine göre annesi şöyle dedi: "Ebû Burde'yi gördüm; ailesinden ve çocuklarından herhangi birinin salıncakla oynadığını görünce onları döver ve salıncağı keserdi."[3]

٦١١٣ - وَثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعِجْلِيُّ، ثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ، عَنْ طَلْحَةَ يَعْنِي ابْنَ مُصَرِّفٍ قَالَ: إِنِّي لَأَكْرَهُ الْمَرَاجِيحَ يَوْمَ النيروز وَأُرَاهَا شُعْبَةً مِنَ الْمَجُوسِيَّةِ وَرَأَى إِنْسَانًا عَلَى أُرْجُوحَةٍ. وَذَكَرْنَا فِي كَرَاهِيَةِ اللَّعِبِ بِالْحَمَامِ حَدِيثَ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ: رَأَى رَجُلًا يَتْبَعُ حَمَامَةً فَقَالَ: " شَيْطَانٌ يَتْبَعُ شَيْطَانَةً "

6113- Talha b. Musarrif der ki: "Nevruz günü salıncakla oynanmasından hoşlanmıyorum ve onun Mecusilikten bir şube olduğunu düşünüyorum."

---

[1] Buhârî, *menakib* (251) ve Müslim, *nikah* (69).

[2] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Zemmu'l-Melâhi* (50/55).

[3] Hasan b. Hakîm'in annesinin meçhul olması sebebiyle senedi zayıftır.

Talha, bunu salıncakta bir kişiyi görünce söylemiştir.[1]

Güvercinlerle oynamanın kerahetini Ebû Hureyre'den nakledilen şu hadiste zikrettik: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir güvercinin peşinden giden birini görünce: *"Bir şeytan, bir dişi şeytanı takip ediyor"* buyurdu.

٦١١٤- أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ الضَّبِّيُّ، ثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: رَأَى رَسُولُ اللهِ ﷺ . . . فَذَكَرَهُ

6114- Bu hadis başka bir kanalla nakledilmiştir.[2]

Bazı ilim ehli Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), güvercin uçurmayı ve onunla meşgul olmayı, güvercinin peşinden damlara çıkıp komşuların evlerinin gözetlenmesi sebebiyle haram kıldığını söylemiştir.[3]

٦١١٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، أَنَا الْمُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: " شَهِدْتُ عُثْمَانَ وَهُوَ يَخْطُبُ وَهُوَ يَأْمُرُ بِذَبْحِ الْحَمَامِ وَقَتْلِ الْكِلَابِ "

6115- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Hz. Osmân'ın hutbe verirken güvercinlerin kesilmesini ve köpeklerin öldürülmesini emrettiğine şahit oldum."[4]

٦١١٦ - وَأَخْبَرَنَا ابْنُ بِشْرَانَ، أَنَا ابْنُ صَفْوَانَ، ثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا خَلَفُ بْنُ هِشَامٍ، ثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ خَالِدٍ يَعْنِي الْحَذَّاءَ، عَنْ رَجُلٍ يُقَالُ لَهُ أَيُّوبُ قَالَ: " كَانَ مَلَاعِبُ أَهْلِ فِرْعَوْنَ الْحَمَامَ "

6116- Hâlid el-Hazzâ'nın bildirdiğine göre Eyyûb adında bir adam: "Firavun'un ailesinin oyuncağı güvercinlerdi" demiştir.[5]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 5/231 (4940) ve İbn Mâce 2/1238 (3765).

[3] *Minhâc* (3/96).

[4] İsnâdı hasendir. Buhârî, *el-Edebu'l-Müfred* (333).

[5] İsnâdmda tanımadığım biri vardır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Zemmu'l-Melâhi* (51).

٦١١٧ - أَخْبَرَنَا ابْنُ بِشْرَانَ، أَنَا ابْنُ صَفْوَانَ، ثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ حَاتِمٍ الْمَدَائِنِيُّ، عَنْ شَيْخٍ، مِنَ النَّخَعِ، حَدَّثَهُ عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: " مَنْ لَعِبَ بِالْحَمَامِ الطَّيَّارَةِ، لَمْ يَمُتْ حَتَّى يَذُوقَ أَلَمَ الْفَقْرِ " قَالَ

6117- İbrâhim(-i Nehaî) der ki: "Taklacı güvercinle oynayan, fakirlik acısını tatmadan ölmez."[1]

٦١١٨ - وَثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا ابْنُ جَمِيلٍ، ثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، أَنَا سُفْيَانُ قَالَ: " سَمِعْتُ أَنَّ لَعِبًا بِالْجَلَاهِقِ وَلَعِبًا بِالْحَمَامِ هُوَ مِنْ عَمَلِ قَوْمِ لُوطٍ

6118- Süfyân der ki: "Celâhik (avı yaralamadan darbenin kuvvetiyle öldüren sapana benzer bir alet) ve güvercinle oynamanın Lut kavminin işi olduğunu işittim."[2]

Oynamakla ilgili olarak Halîmi şöyle demiştir: "Kadınlara benzeyecek şekilde kırıtarak oynamak, erkekler için haramdır ve alkışlamaktan daha kötüdür. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) alkışlamayı kadınlara has kılmıştır. Erkeklere alkış tutma bile uygun olmadığına göre erkeği kadına benzetecek şekilde oynamanın vebali doğaldır ki alkışlamanın vebalinden daha ağır olacaktır. Bunun hem erkekleri, hem de kadınları ilgilendiren diğer bir sıkıntısı da kişinin organlarını boş şeylerle uğraştırıp asıl yapması gereken şeylerden alıkoymasıdır. Böylesi bir şey batıl olduğu için hiç kimsenin kendine de olsa bunu yapma hakkı yoktur. Aynı şekilde batıl olduğu için kişinin kendine de olsa yüzüne vurma veya yanaklarını dövme hakkı bulunmamaktadır. Biri batıl olan bir şeyden zevk almak iken, diğeri batıl olan bir acı çekmektir. Doğrusunu da Allah bilir. Putlara benzemedikten sonra da kızların bebek dedikleri oyuncaklarla oynamalarında sakınca yoktur ve böylesi bir şeyden alıkonulmazlar."[3] Sonrasında Halîmî bu konuyu uzun uzadıya açıklar.

Bu konudaki rivayetleri *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da zikrettik.

Halîmî der ki: "Bu tür oyunlardan biri de köpekleri veya horozları dövüştürmektir. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hayvanları dövüştürmeyi

---

[1] Meçhul bir şeyh sebebiyle senedi zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Zemmu'l-Melâhi* (51/64).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Halîmî, *el-Minhâc* (3/96-98).

yasakladığına dair rivayetler gelmiştir. Böylesi bir şey haramdır, yasaklanmıştır ve hiç kimsenin yapmasına izin yoktur. Çünkü kavga edenlerden her biri diğerine acı vermekte ve yaralamaktadır. Bu dövüşü yaptıran kişi bile hayvana böylesi bir acı veremez ve onu yaralayamaz."[1]

٦١١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ السَّرَّاجُ، ثَنَا مُطَيَّنٌ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، أَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، عَنْ قُطْبَةَ، قَالَ: أَبُو دَاوُدَ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ سِيَاهٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ ابْنِ يَحْيَى الْقَتَّاتِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنِ التَّحْرِيشِ بَيْنَ الْبَهَائِمِ " وَرَوَاهُ زِيَادُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَكَالِيُّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ. وَرَوَاهُ مَنْصُورُ بْنُ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ. وَرَوَاهُ لَيْثٌ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ

6119- İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hayvanları birbiriyle dövüştürmeyi yasakladı."[2]

Ziyad b. Abdillah el-Bekâî bu hadisi "A'meş —Minhâl b. Amr — Mücahid —İbn Abbâs" kanalıyla rivayet etti. Mansûr b. Ebi'l-Esved de A'meş kanalıyla Saîd b. Cübeyr'den, o da İbn Ömer'den rivayet etti. Leys[3] ise Mücahid kanalıyla İbn Ömer'den rivayet etti.

٦١٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحرفيُّ، بِبَغْدَادَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدُوسٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا مُؤَمَّلٌ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ: " مَا مِنْ مَيِّتٍ إِلَّا يُعْرَضُ عَلَيْهِ أَهْلُ مُجَالَسَتِهِ الَّذِينَ كَانَ يُجَالِسُ، إِنْ كَانُوا أَهْلَ اللهْوِ، وَإِنْ كَانُوا أَهْلَ الذِّكْرِ فَأَهْلُ الذِّكْرِ "

6120- Mücâhid der ki: "Her ölene, dünyadayken beraber olduğu kişiler, oyun ehli iseler oyun ehli, zikir ehli iseler zikir ehli olarak arz edilir. "[4]

---

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (3/98).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 3/56 (2562) ve Tirmizî 4/210 (1709).

[3] İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 2/818 (2212).

[4] İsnâdı zayıftır. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (329) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (3/283).

٦١٢١ - وَبِإِسْنَادِهِ ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ نُصَيْرٍ، حَدَّثَنِي عَامِرُ بْنُ غَالِبٍ قَالَ: سَمِعْتُ الرَّبِيعَ بْنَ مُرَّةَ، وَكَانَ عَابِدًا بِالْبَصْرَةِ، يَقُولُ: أَدْرَكْتُ النَّاسَ بِالشَّامِ وَقِيلَ لِرَجُلٍ يَا فُلَانُ: قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، قَالَ: اشْرَبْ وَاسْقِنِي. وَقِيلَ بِالْأَهْوَازِ: يَا فُلَانُ قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، فَجَعَلَ يَقُولُ: ده يا زده ده دوازده وَقِيلَ لِرَجُلٍ: هَهُنَا بِالْبَصْرَةِ يَا فُلَانُ قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، فَجَعَلَ يَقُولُ:

يَا رُبَّ قَائِلَةٍ يَوْمًا وَقَدْ لعبت كَيْفَ الطَّرِيقُ إِلَى حَمَّامِ مِنْجَابِ

قَالَ أَبُو بَكْرٍ:" هَذَا رَجُلٌ اسْتَدَلَّتْهُ امْرَأَةٌ إِلَى الْحَمَّامِ، فَدَلَّهَا إِلَى مَنْزِلِهِ فَقَالَهُ عِنْدَ الْمَوْتِ" وَأَمَّا الْحَدِيثُ الَّذِي

6121- Basra'da âbid olan Rabî b. Murre anlatıyor: Şam'da bazılarına yetiştim; bir adama: "Ey falan! Lâ ilâhe illallah, de" denilince: "İç ve içir" karşılığını verdi. Ehvâz'da: "Ey falan! Lâ ilâhe illallah, de" denilince: "on, onbir, oniki" karşılığım verdi. Burada Basra'da da: "Ey falan! Lâ ilâhe illallah, de" denilince, şöyle karşılık verdi:

Bir gün bir kadın şakadan bana

«Hamamın yolunu nasıl bulurum» dedi.

Ebû Bekr (b. Ebi'd-Dünyâ) der ki: "Bu adama bir kadın hamamın yolunu sormuştu da adam ona evini tarif etmişti. Adam ölürken böyle demişti.[1]

٦١٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو، عَنِ الْمُطَّلِبِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " الْهَوْا وَالْعَبُوا فَإِنِّي أَكْرَهُ أَنْ يُرَى فِي دِينِكُمْ غِلْظَةٌ " فَهَذَا مُنْقَطِعٌ وَإِنْ صَحَّ فَإِنَّهُ يَرْجِعُ إِلَى اللهْوِ الْمُبَاحِ الَّذِي ذَكَرْنَاهُ فِي أَوَّلِ هَذَا

6122- Muttalib'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dininizde katılık görülmesinden hoşlanmıyorum"* buyurdu.[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır. Deylemî, *Müsnedu'l-Firdevs* 1/106 (357).

Bu hadisin senedi kopuktur. Eğer sahihse bundan konunun başında zikrettiğimiz mubah olan oyunlar kastedilmiştir.

٦١٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا آدَمُ، ثَنَا شَيْبَانُ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: " مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ صَنَعَ شَيْئًا، إِلَّا وَقَدْ رَأَيْتُهُ يَعْمَلُ بِهِ إِلَّا أَمْرًا وَاحِدًا، فَإِنَّهُ كَانَ يُقَلِّسُ لَهُ وَيَلْعَبُ لَهُ يَوْمَ الْفِطْرِ "

6123- Kays b. Sa'd der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hayatta iken ne oldu ise ben hepsini gördüm. Yalnız bir şey görmedim. (O da şudur:) Fıtır (Ramazan) bayramı günü onun önünde oynanırdı."[1]

٦١٢٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: " كُلُّ شَيْءٍ قَدْ رَأَيْتُهُ يُصْنَعُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَدْ رَأَيْتُكُمْ تَصْنَعُونَ بِهِ إِلَّا التَّقْلِيسَ "

6124- Kays b. Sa'd der ki: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ne yapıldı ise ben hepsini gördüm. Yalnız onun önünde oynandığını görmedim."[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 1/413 (1303).

[2] İsnâdı zayıftır. Tahâvî, *Müşkilu'l-Âsâr* (2/209).

الثَّانِي وَالْأَرْبَعُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ
وَهُوَ بَابُ الِاقْتِصَادِ فِي النَّفَقَةِ وَتَحْرِيمِ أَكْلِ الْمَالِ الْبَاطِلِ

42. Şube

Harcarken İktisatlı Olmak ve Haksız Yere Başkasının Malını Yemek

Yüce Allah: *"Elini boynuna bağlayıp cimri kesilme, büsbütün de açıp tutumsuz olma, yoksa pişman olur, açıkta kalırsın"*[1] buyurur. Yine: *"Bir de akrabaya, yoksula, yolcuya hakkını ver. Gereksiz yere de saçıp savurma. Zira böylesine saçıp savuranlar şeytanların dostlarıdırlar. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür"*[2] buyurur.

Rahman'ın kulları olarak adlandırdığı kişiler hakkında ise şöyle buyurdu: *"Onlar, harcadıklarında ne israf, ne de cimrilik edenlerdir. Onların harcamaları, bu ikisi arası dengeli bir harcamadır."*[3]

Bu âyetler harcarken ölçülü olmayı emredip israfı yasaklamıştır. Bu israf yeme ve içmekte de geçerlidir. Çünkü Yüce Allah: *"Yiyin için, fakat israf etmeyin. Çünkü O, israf edenleri sevmez"*[4] buyurur. Yeme ve içmekte israf yasaklanmışsa infakta da yasaklanmış olması gerekir. Çünkü bu, malı yiyecek ve içecekte gereğinden fazla harcamaktan dolayı olur.

Bu sebeple kişinin fazla yemesi yasak olan bir şey için fazladan harcama yapması da yasak demektir. Yemekte israf sınırı, kişinin kendisini doyuracak miktardan fazlasını yemesi, bu şekilde herhangi farz veya nâfile olan ibadeti veya bir hakkı yerine getiremeyecek şekilde bedeninin ağırlaşmasıdır. Harcamada israf sadece zikrettiğimiz konularda olmaz. Yiyecek ve içecekte olduğu gibi meskende, giyimde, binekte ve hizmetçilerde de israf olur.

---

[1] İsrâ Sur. 29

[2] İsrâ Sur. 26- 27

[3] Furkan Sur. 67

[4] A'râf Sur. 31

Kişinin çiftlik veya hayvan sürüsü alması gibi kişinin kalıcı olan veya çoğalan bir şey için harcama yapmasında ise israf olmaz. Çünkü bu tür şeyler artıp çoğalır ve yapılan harcamanın kat kat fazlasını geri verir.

Halîmî der ki: "Aşırı harcama ve israf kapsamında olan başka bir şey de kişinin aldanma veya aldatmayı umursamadan alışveriş yapması, zararına satıp değerinden fazlasıyla satın almasıdır."[1]

Halîmî, bu konuyu da uzun uzadıya açıkladıktan sonra şöyle der: "İbn Abbâs: *«Aranızda birbirinizin mallarını haksız yere yemeyin»*[2] âyetini açıklarken: "Kişi bir malı satın aldıktan sonra onu iade ederken üzerine para vermesi, malı haksız yere yemektir" demiştir. Bu da yasaklanmış bir şeydir ve kişinin kendi malı üzerinde ticaret hakkının elinden alınmasını gerektirir. Aynı şekilde eğlence yerlerinde ve şehvetlerin yerine getirilmesinde yapılan harcamalar da israftır ve kişinin kendi malı üzerinde ticaret hakkının elinden alınmasına sebep olur. Ancak kişi ihtiyacından fazla yemek veya giyecek veya hizmetçi satın aldığı zaman her ne kadar israf olsa da kişinin kendi malı üzerinde ticaret hakkının elinden alınmasını gerektirmez. Çünkü sahip olduğu bir malı vererek karşılığında aynı değerde başka bir mal almakta ve elindeki maldan faydalanmaktadır."[3]

٦١٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، ثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُوقَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ الثَّقَفِيِّ، عَنْ وَرَّادٍ قَالَ: كَتَبَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ إِلَى مُعَاوِيَةَ وَزَعَمَ وَرَّادٌ أَنَّهُ كَتَبَهُ بِيَدِهِ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ حَرَّمَ ثَلَاثًا: عُقُوقَ الْوَالِدَاتِ وَوَأْدَ الْبَنَاتِ وَلَا وَهَاتِ، وَنَهَى عَنْ ثَلَاثٍ: قِيلَ وَقَالَ: وَإِضَاعَةِ الْمَالِ وَإِلْحَافِ السُّؤَالِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ. وَرَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ الْفَزَارِيُّ عَنِ ابْنِ سُوقَةَ قَالَ: فَأَخْبَرَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ أَنَّ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ سُئِلَ عَنْ إِضَاعَةِ الْمَالِ قَالَ: هُوَ الرَّجُلُ يَرْزُقُهُ اللهُ الرِّزْقَ، فَيَجْعَلُهُ فِي حَرَامٍ حَرَّمَهُ عَلَيْهِ، وَهَذَا مِنْ جُمْلَةِ إِضَاعَةِ الْمَالِ

---

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (3/99-100).

[2] Bakara Sur. 188

[3] Halîmî, *el-Minhâc* (3/99-100).

وَيَدْخُلُ فِيهَا مَا تَقَدَّمَ ذَكَرْنَاهُ

6125- Verrâd der ki: Muğîre b. Şu'be, Muâviye'ye kendi eliyle bir mektup yazıp dedi ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Allah üç şeyi haram kıldı: Anne babalara asi olmayı, kız çocuklarını diri diri toprağa gömmeyi ve hakkı olmayan bir şeyi istemeyi. Üç şeyi de yasakladı: Dedikodu yapmayı, mah israf etmeyi ve ısrarla soru sormayı."*[1]

Müslim[2] bu hadisi başka bir yolla Muhammed b. Sûka'dan rivayet etti.

Ebû Dâvud el-Fezârî, İbn Sûka kanalıyla Abdulmelik b. Saîd b. Cübeyr'den naklediyor: Saîd b. Cübeyr'e, malı israf etmek sorulunca şöyle cevap verdi: "Kişinin, Allah'ı kendisine verdiği rızkı haram olan yerde harcamasıdır."[3]

Bu, malı israf etmenin bir çeşididir. Daha önce zikrettiğimiz de bu şıkka girmektedir.

٦١٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا آدَمُ، ثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، أَنَّ سَلَمَةَ بْنَ كُهَيْلٍ، عَنْ أَبِي الْعَبِيدَيْنِ قَالَ: قُلْتُ لِابْنِ مَسْعُودٍ مَا التَّبْذِيرُ؟ قَالَ: " إِنْفَاقُ الْمَالِ فِي غَيْرِ حَقِّهِ "

6126- Ebu'l-Abîdeyn der ki: İbn Mes'ûd'a: "Malı saçıp savurma nedir?" diye sorduğumda: "Malı verilmesi gereken yerden başka bir yere vermektir" cevabını verdi.[4]

٦١٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النضرويُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ﴾ [الإسراء: ٢٧] قَالَ: " هُمُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *akdiye* (14).

[3] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/96).

[4] İsnâdı zayıftır. İbn Cerîr, *Tefsîr* (15/73), Buhârî, *el-Edebu'l-Müfred* (444), Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/234 (9008, 9009), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/95) ve Suyûti, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/274).

الْمَالَ فِي غَيْرِ حَقِّهِ "

6127- İbn Abbâs: *"Zira böylesine saçıp savuranlar şeytanların dostlarıdırlar. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür"*[1] âyetini açıklarken: "Bunlar, malı verilmesi gereken yerden başka bir yere verenlerdir" dedi.[2]

٦١٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: " مَا أَنْفَقْتَ عَلَى نَفْسِكَ وَأَهْلِ بَيْتِكَ فِي غَيْرِ سَرَفٍ، وَلَا تَبْذِيرٍ وَمَا تَصَدَّقْتَ فَلَكَ، وَمَا أَنْفَقْتَ رِيَاءً أَوْ سُمْعَةً فَذَلِكَ حَظُّ الشَّيْطَانِ "

6128- Hz. Ali der ki: "İsraf ederek saçıp savurmadan, kendin veya ailen için harcadığın senindir. Gösteriş ve şöhret için infak ettiğin ise şeytanın payıdır."[3]

٦١٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، وَأَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ، عَنِ الْمِنْهَالِ يَعْنِي ابْنَ عَمْرٍو، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: " ﴿مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ﴾ [سبأ: ٣٩] قَالَ: فِي غَيْرِ إِسْرَافٍ وَلَا تَقْتِيرٍ "

6129- Saîd b. Cübeyr: *"Sarf ettiğiniz herhangi bir şeyin yerine O daha iyisini koyar, çünkü O, rızık verenlerin en hayırlısıdır"*[4] âyetini açıklarken: "İsraf ve cimrilik yapmadan yapılan harcama kastedilmiştir" dedi.[5]

٦١٣٠ - وَرَوَاهُ إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا، عَنْ عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ الْمُلَائِيِّ فَبَلَغَ بِهِ ابْنَ عَبَّاسٍ. أَخْبَرَنَاهُ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا ابْنُ مِهْرَانَ الدِّينَوَرِيُّ، ثَنَا سَعِيدُ

---

[1] İsrâ Sur. 27

[2] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *el-Edebu'l-Müfred* (445) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (15/73) Bak: Suyûti, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/274).

[3] İsnâdı zayıftır.

[4] Sebe Sur. 39

[5] İsnâdı hasendir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/95) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (22/101) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/706).

بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا، فَذَكَرَهُ

6130- İsmâîl b. Zekeriyyâ bu hadisi Amr b. Kays el-Mulâî'den İbn Abbâs'a dayandırarak: "İsraf etmeden" şeklinde rivayet etti.

٦١٣١ - وَقَالَ فِي غَيْرِ إِسْرَافٍ وَقَالَ غَيْرُهُ عَنْ إِسْمَاعِيلَ فِي غَيْرِ إِسْرَافٍ وَلَا تَقْتِيرٍ. أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ علويهِ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيسَى، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ، فَذَكَرَهُ

6131- Başkası ise İsmâîl'den: "İsraf ve cimrilik yapmadan" şeklinde rivayet etti.[1]

٦١٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، ثَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ زِيَادٍ، مَوْلَى مُصْعَبٍ، عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: " مَا أَنْفَقَ رَجُلٌ عَلَى أَهْلِهِ فِي غَيْرِ إِسْرَافٍ، وَلَا إِقْتَارٍ فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

6132- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Kişinin ailesi için israf ve cimrilik yapmadan harcadığı Allah yolunda sayılır."[2]

٦١٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، ثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ سَوَّارٍ، عَنِ الْحَسَنِ، سَمِعَتْهُ يَقُولُ: " ﴿وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَى عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ﴾ [الإسراء: ٢٩] قَالَ: نَهَى عَنِ السَّرَفِ وَالْبُخْلِ "

6133- Hasan(-ı Basrî): *"Elini boynuna bağlayıp cimri kesilme, büsbütün de açıp tutumsuz olma"*[3] âyetini açıklarken: "Allah israfı ve cimrîliği yasaklamıştır" dedi.[4]

٦١٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَنَا أَبُو عُمَيْسٍ، عَنْ زِيَادٍ، مَوْلَى مُصْعَبٍ، عَنِ الْحَسَنِ

---

[1] İsnâdı hasendir. Buhârî, *el-Edebu'l-Müfred* (443) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/706).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] İsrâ Sur. 29

[4] Senedi zayıftır. Suyûti, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/277).

قَالَ: قَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللهِ ﷺ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ: مَا نَفَقَتُنَا عَلَى أَهَالِينَا؟ قَالَ: " مَا أَنْفَقْتُمْ عَلَى أَهْلِيكُمْ فِي غَيْرِ إِسْرَافٍ وَلَا تَقْتِيرٍ فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللهِ "

6134- Hasan(-ı Basrî) der ki: Sahabe Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ailemiz için harcadığımız nedir?" diye sorunca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İsraf ve cimrilik yapmadan aileniz için harcadığınız, Allah yolunda harcanmış sayılır."*[1]

٦١٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ النَّضْرِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثَنَا زُهَيْرٌ، ثَنَا قَابُوسُ بْنُ أَبِي ظَبْيَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ نَبِيِّ اللهِ ﷺ قَالَ: " الْهَدْيُ الصَّالِحُ وَالسَّمْتُ الصَّالِحُ، وَالِاقْتِصَادُ جُزْءٌ مِنْ خَمْسَةٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ "

6135- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Güzel edeb, ölçülü hareket etmek ve tutumlu olmak, peygamberliğin yirmi beş parçasından bir parçadır."*[2]

٦١٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَلْمَانَ الركسيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الرِّفْقُ فِي الْمَعِيشَةِ خَيْرٌ مِنْ بَعْضِ التِّجَارَةِ "

6136- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) *"Maişette mutedil olmak, bazı ticaretlerden daha hayırlıdır"* buyurmuştur.[3]

٦١٣٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ السَّمْحِ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْمُجَبَّرِ، ثَنَا عَبْدُ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/97) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/277).

[2] Ebû Dâvud 5/136 (4776) ve Tirmizî 4/366 (2010).

[3] İbn Lehîa sebebiyle senedi zayıftır. Deylemî, *Müsnedu'l-Firdevs* 2/280 (3300) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1465).

اللهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَبُو طُوَالَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يُرِيدُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ بِأَهْلِ بَيْتٍ رِفْقًا إِلَّا نَفَعَهُمْ، وَلَا يَحْرِمُهُمْ إِيَّاهُ إِلَّا ضَرَّهُمْ "

6137- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Allah bir ev halkının yumuşak huylu olmasını dilediği zaman bu huyu onların faydasına kılar. Bir ev halkını bu huydan mahrum etmeyi dilediği zaman da bu huyu onların zararına kılar."*[1]

٦١٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ سَلَمَةَ الْهَمْدَانِيُّ، بِهَا أَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَا رُزِقَ أَهْلُ بَيْتٍ الرِّفْقَ إِلَّا نَفَعَهُمْ وَلَا صُرِفَ عَنْهُمْ إِلَّا ضَرَّهُمْ "

6138- Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bir ev halkına rıfk (yumuşak huyluluk) verilirse muhakkak onları (bundan) faydalandırır. Kimden bu rıfk uzaklaştırılmışsa muhakkak onlara zarar dokunur."*[2]

٦١٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَمْرٍو، وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الزَّاهِدُ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، ثَنَا بِشْرُ بْنُ الْحَكَمِ، ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَعْمَرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " لَنْ يُقْسَمَ الرِّفْقُ لِأَهْلِ بَيْتٍ إِلَّا نَفَعَهُمْ، وَلَنْ يَتَوَلَّى عَنْهُمْ إِلَّا ضَرَّهُمْ "

6139- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bir ev halkına rıfk (yumuşak huyluluk) verilirse muhakkak bunun onlara faydası olur. Kimden bu rıfk uzaklaşırsa muhakkak onlara zarar dokunur."*[3]

٦١٤٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، ثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ الطُّوسِيُّ، أَنَا أَبُو

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdında tanımadığım biri vardır. Hadis mürseldir. İbn Hacer, *el-İsâbe* (2/432-433).

[3] İsnâdmda tanımadığım biri vardır. Hennâd, *Zühd* 2/654 (1435) ve İbn Ebî Hâtim, *İlelu'l-Hadis* (2/331).

حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، ثَنَا حَفْصُ بْنُ مَيْسَرَةَ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا أَرَادَ اللهُ بِأَهْلِ بَيْتٍ خَيْرًا، أَدْخَلَ عَلَيْهِمُ الرِّفْقَ فِي الْمَعَاشِ " تَابَعَهُ الْهَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ، عَنْ حَفْصٍ وَكَذَلِكَ، رُوِيَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُسْهِرٍ، عَنْ هِشَامٍ

6140- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Allah bir ev halkının hayrını isterse onların geçimlerini kolaylaştırır."*[1]

Heysem b. Hârice bu hadisi Hafs'tan rivayet ederek ona mutabaat etmiştir.[2] Yine bu hadis Ali b. Müshir kanalıyla Hişâm'dan nakledilmiştir.↓

٦١٤١ - أَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَلَبِيُّ، ثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا أَرَادَ اللهُ بِعَبِيدٍ خَيْرًا رَزَقَهُمُ الرِّفْقَ فِي مَعَاشِهِمْ، وَإِذَا أَرَادَ بِهِمْ شَرًّا أَوْ قَالَ غَيْرَ ذَلِكَ رَزَقَهُمُ الْخُرْقَ فِي مَعَاشِهِمْ "

6141- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Allah bazı kulları için hayır dilediği zaman onların geçimlerini kolaylaştırır. Onlar için kötülük (veya hayırdan baka bir şey) dilediği zaman da geçimlerini zorlaştırır."*[3]

٦١٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْعَلَاءِ الدَّامِغَانِيُّ، وَأَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْبَيْهَقِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، ثَنَا الْحَجَّاجُ الرُّعَيْنِيُّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبِي عَلِيٍّ السَّقَّا الْحَافِظُ الِاسْفِرَائِينِيُّ، حَدَّثَنِي وَالِدِي، ثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ مُوسَى بْنِ النُّعْمَانِ، بِمِصْرَ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، ثَنَا حَجَّاجُ بْنُ سُلَيْمَانَ الرُّعَيْنِيُّ قَالَ: قُلْتُ لِابْنِ لَهِيعَةَ شَيْئًا كُنْتُ أَسْمَعُ عَجَائِزَ يَقُلْنَهُ الرِّفْق فِي الْمَعِيشَةِ خَيْرٌ مِنْ بَعْضِ التِّجَارَةِ، فَقَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *Târîh* 1/1 (374), İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 2/1186 (3578) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1605).

[2] Ahmed, *Müsned* (6/71).

[3] Süveyd b. Saîd el-Hadesânî sebebiyle senedi zayıftır.

جَابِرٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " الرِّفْقُ فِي الْمَعِيشَةِ خَيْرٌ مِنَ التِّجَارَةِ " وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عُبَيْدَةَ كُنْتُ أَسْمَعُ عَجَائِزَنَا يَقُلْنَ وَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ

6142- Haccâc b. Süleymân er-Ruaynî der ki: İçimizden bazı yaşlıların harcamalarda itidalli olmanın ticaretin bir kısmından daha hayırlı olduğunu söylediklerini işitirdim. Bunu İbn Lehîa'ya zikrettiğimde şöyle dedi: "İbnu'l-Münkedir'in bana Câbir'den naklen bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*Harcamalarda itidalli olmak, ticaretten daha hayırlıdır*» buyurmuştur."[1]

İbn Ubeyde ise bunu: "İhtiyarlarımızın şöyle dediğini işitirdim..." ile "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu..." lafızlarıyla rivayet etmiştir.

٦١٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، ثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ اللَّيْثِ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ سِنَانٍ، عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ، عَنْ أَبِي شَجَرَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مِنْ فِقْهِ الرَّجُلِ أَنْ يُصْلِحَ مَعِيشَتَهُ قَالَ: وَلَيْسَ مِنْ حُبِّكَ الدُّنْيَا طَلَبُ مَا يُصْلِحُكَ " قَالَ الشَّيْخُ: " تَفَرَّدَ بِهِ سَعِيدُ بْنُ سِنَانٍ هَذَا "

6143- Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İnsanın maişetinde tutumlu olması, anlayış sahibi olduğunun işaretidir. Sana yetecek kadar dünyayı istemen, dünya sevgisi değildir."*[2]

Saîd b. Sinân bu hadisi rivayete tek kalmıştır.

٦١٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا هَارُونُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، أَنَّ رَجُلًا رَقَى إِلَى أَبِي الدَّرْدَاءِ وَهُوَ يَلْتَقِطُ حَبًّا فَكَأَنَّهُ اسْتَحْيَى فَقَالَ: " ارْقَ وَاصْعَدْ فَإِنَّ مِنْ فِقْهِكَ رِفْقَكَ فِي مَعِيشَتِكَ "

6144- Sâlim b. Ebi'l-Ca'd'ın bildirdiğine göre bir adam Ebu'd-Derdâ'nın yanına çıkınca onun tane seçtiğini görüp sanki utandı. Bunun üzerine

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/651-652).

[2] İsnâdı çok zayıftır.

Ebu'd-Derdâ: "Çık gel. Maişetinde iktisat sahibi (tutumlu) olman senin anlayış sahibi olduğunu gösterir" dedi.[1]

٦١٤٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الصفيراءِ، أَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ، ثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ ضَمْرَةَ بْنِ حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مِنْ فِقْهِكَ رِفْقُكَ فِي مَعِيشَتِكَ "

6145- Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Maişetinde iktisat sahibi (tutumlu) olman senin anlayış sahibi olduğunu gösterir"* buyurdu.[2]

٦١٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْأَهْوَازِيُّ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا إِسْحَاقُ الْحَرْبِيُّ، ثَنَا عَفَّانُ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، أَخْبَرَنِي الطُّفَيْلُ بْنُ سَخْبَرَةَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " إِنَّ أَعْظَمَ النِّكَاحِ بَرَكَةً أَيْسَرُهُ مُؤُونَةً "

6146- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Bereketi en büyük olan, nikah masrafı en az olandır"* buyurdu.[3]

٦١٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرِ بْنِ الزِّبْرِقَانِ، أَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، ثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ قَالَ: " التَّوَدُّدُ إِلَى النَّاسِ نِصْفُ الْعَقْلِ وَحُسْنُ الْمَسْأَلَةِ نِصْفُ الْفِقْهِ وَرِفْقُكَ فِي مَعِيشَتِكَ يُلْقِي عَنْكَ نِصْفَ الْمُؤُونَةِ " " وَقَدْ رُوِيَ هَذَا مُسْنِدًا بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ "

6147- Meymûn b. Mihrân der ki: "İnsanlara karşı sevgi ile dolmak aklın, güzel soru sormak ilmin yarısıdır. Maişette iktisad etmek (tutumlu olmak) ise senin yerine rızkın yarısını tedarik eder."[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Vekî, *Zühd* 3/782 (465), Hennâd, *Zühd* 2/654 (1437), İbn Ebî Şeybe (13/313) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/211).

[2] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (5/194) Bak: Heysemî, *Mecma* (4/74).

[3] İsnâdı zayıftır. Nesâî (328/392).

[4] Ravileri güvenilirdir.

Bu hadis müsned olarak zayıf bir isnâdla nakledilmiştir.↓

٦١٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، ثَنَا مُخَيِّسُ بْنُ تَمِيمٍ، ثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الِاقْتِصَادُ فِي النَّفَقَةِ نِصْفُ الْمَعِيشَةِ، وَالتَّوَدُّدُ إِلَى النَّاسِ نِصْفُ الْعَقْلِ، وَحُسْنُ السُّؤَالِ نِصْفُ الْعِلْمِ "

6148- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Harcarken iktisatlı olmak, geçimin yarısıdır. İnsanlara karşı sevgi dolu olmak aklın yarısı, güzel soru sormak ta ilmin yarısıdır."*[1]

٦١٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُهَيْلٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ السَّامِيُّ، ثَنَا سُكَيْنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْهَجَرِيِّ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا عَالَ مَنِ اقْتَصَدَ " وَرَوَاهُ عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ سُكَيْنٍ وَزَادَ فِيهِ وَلَا يَبْقَى عَلَى سَرَفٍ كَثِيرٍ

6149- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İktisatlı (tutumlu) olan muhtaç olmaz"* buyurdu.[2]

Affân b. Müslim bu hadisi Sukeyn'den: *"Müsrifin yanında fazla mal kalmaz"* ilavesiyle rivayet etti.

٦١٥٠ - وَحَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ فِرَاسٍ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ السُّوسِيُّ، ثَنَا كَثِيرُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ الْعُمَرِيُّ، ثَنَا أَبُو رَوْقٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا عَالَ مُقْتَصِدٌ قَطُّ ". قَالَ الشَّيْخُ: " كَذَا قَالَ خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ الْعُمَرِيُّ "

6150- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Zehebî, *el-Mîzan* (4/85), İbn Hacer, *el-Lisân* (6/11) ve Heysemî, *Mecma* (1/160).

[2] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (1/447), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/96), Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/133 (10118) İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1301).

"İktisatlı (tutumlu) olan, kesinlikle muhtaç olmaz" buyurdu.[1]

Beyhakî: "Hâlid b. Yezîd el-Ömerî hadisi bu şekilde rivayet etti" demiştir.

٦١٥١ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَاصِمٍ الدِّمَشْقِيُّ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ الْأَزْرَقُ، ثَنَا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ، ثَنَا أَبُو رَوْقٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا عَالَ مُقْتَصِدٌ قَطُّ "

6151- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İktisatlı olan, kesinlikle muhtaç olmaz"* buyurdu.[2]

٦١٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " أَحَلَّ اللهُ الْأَكْلَ وَالشُّرْبَ مَا لَمْ يَكُنْ سَرَفًا وَلَا مَخِيلَةً "

وَرَوَيْنَا عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُ قَالَ: " كُلْ وَاشْرَبْ وَالْبَسْ وَتَصَدَّقْ فِي غَيْرِ سَرَفٍ وَلَا مَخِيلَةٍ "، قَالَ الْحَلِيمِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: " وَجَاءَ فِي الِاقْتِصَادِ فِي الْإِنْفَاقِ نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ تُسْتَرَ الْجُدُرُ ". قَالَ الشَّيْخُ: وَهَذَا قَدْ رَوَيْنَاهُ عَنِ الثَّوْرِيِّ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُرْسَلًا، وَرَوَيْنَاهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، مَوْصُولًا وَمُرْسَلًا. وَرَوَيْنَاهُ قَبْلَ هَذَا فِي الْحَدِيثِ الثَّابِتِ عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّهَا أَخَذَتْ نَمَطًا تَسْتُرُ بِهِ عَلَى الْبَابِ فَلَمَّا قَدِمَ فَرَأَى النَّمَطَ عَرَفَتِ الْكَرَاهِيَةَ فِي وَجْهِهِ، فَجَذَبَهُ حَتَّى هَتَكَهُ أَوْ قَطَعَهُ، وَقَالَ: " إِنَّ اللهَ لَمْ يَأْمُرْنَا أَنْ نَكْسُوَ الْحِجَارَةَ وَالطِّينَ "

6152- İbn Abbâs: "İsraf ve gösteriş olmadığı müddetçe Allah yemeyi ve

---

[1] İsnâdında tanımadığım biri vardır ve hadis zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/123 (12656) Bak: Heysemî, *Mecma* (10/252).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebu'ş-Şeyh, *el-Emsâl* (126/85) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/885).

içmeyi helal kılmıştır" dedi.[1]

Bize, Amr b. Şuayb'dan, babası kanalıyla dedesinden bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İsraf etmeden ve gösteriş yapmadan ye, iç, giyin ve sadaka ver."*

Halîmî der ki: "Harcarken tutumlu olmakla ilgili Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) duvarların (örtülerle) örtülmesini yasakladığı nakledilmiştir."[2]

Beyhakî der ki: Bu hadisi Sevrî kanalıyla Hakîm b. Cübeyr'den, o Ali b. el-Hüseyin'den, o da Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) mürsel olarak naklettik.[3]

Yine bu hadisi Muhammed b. Ka'b ile İbn Abbâs'tan mevsul ve mürsel olarak naklettik.[4]

Daha önce Hz. Âişe'den naklettiğimiz sâbit bir hadiste o, kapıyı örtmek için bir örtü almıştı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gelip örtüyü görünce Hz. Âişe Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bundan rahatsız olduğunu yüzünden anladı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) örtüyü çekip alarak yırttı veya kesti ve: *"Allah, taşları ve sıvayı örtmemizi emretmedi"* buyurdu.

٦١٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْخَضِرُ بْنُ أَبَانَ، ثَنَا سَيَّارُ بْنُ حَاتِمٍ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: أَوَّلُ مَنْ نَجَّدَ بَيْتًا بِالْبَصْرَةِ الْخُضَيْرَاءُ امْرَأَةُ مُجَاشِعِ بْنِ مَسْعُودٍ السَّلَمِيِّ، فَكَتَبَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ إِلَى زَوْجِهَا: " بَلَغَنِي أَنَّ الْخُضَيْرَاءَ نَجَّدَتْ بَيْتَهَا كَمَا تُنَجَّدُ الْكَعْبَةُ، فَأَقْسَمْتُ عَلَيْكَ إِذَا جَاءَكَ كِتَابِي هَذَا لَمَا قُمْتَ فَهَتَكْتَهُ "، قَالَ: فَلَمَّا قَرَأَ مُجَاشِعٌ كِتَابَ عُمَرَ تَغَيَّرَ لَوْنُهُ وَقَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ: قُومُوا مَعِي فَقَامَ حَتَّى دَخَلَ بَيْتَهُ فَاسْتَقْبَلَتْهُ امْرَأَتُهُ، فَقَالَ: تَنَحِّي عَنِّي فَقَدْ أَرْمَضْتِ قَدَمِي، وَقَالَ لِلْقَوْمِ: لِيَهْتِكْ كُلُّ رَجُلٍ مِنْكُمْ مَا يَلِيهِ فَهَتَكُوا

6153- Mâlik b. Dînar anlatıyor: Basra'da ilk olarak evini örtülerle

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/270 (20515) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (8/162) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/443).

[2] *el-Minhâc* (3/100).

[3] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/307-308).

[4] Ebû Dâvud 2/163-164 (1485).

donatan, Mucâşi' b. Mes'ûd es-Selemî'nin hanımı Hudayrâ'dır. Ömer b. el-Hattâb bu kadının kocasına şöyle bir mektup yazdı: "Bana bildirildiğine göre Hudayrâ, Kâbe'nin donatıldığı gibi kendi evini donatmış. Sana and veriyorum. Bu mektubum sana gelince kalkıp o örtüleri yırt." Mucâşi, Hz. Ömer'in mektubunu okuyunca rengi değişti ve etrafındakilere: "Benimle kalkın" dedi ve kalkıp evine girdi. Hanımı onu karşılayınca: "Karşımdan çekil, ayaklarımı yaktın" dedi. Kendisiyle gelenlere de: "Herkes kendi tarafındaki örtüleri yırtsın" dedi.[1]

٦١٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَمَّنْ سَمِعَ الْحَسَنَ، يَقُولُ: بَلَغَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: أَنَّ امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ يُقَالُ لَهَا خُضَيْرَاءُ نَجَّدَتْ بَيْتَهَا، فَكَتَبَ عُمَرُ إِلَى أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ: " أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّهُ بَلَغَنِي أَنَّ الْخُضَيْرَاءَ نَجَّدَتْ بَيْتَهَا، فَإِذَا جَاءَكَ كِتَابِي هَذَا فَاهْتِكْهُ هَتَكَهُ اللهُ "، قَالَ: فَذَهَبَ الْأَشْعَرِيُّ بِنَفَرٍ مَعَهُ حَتَّى دَخَلُوا الْبَيْتَ، فَقَامُوا فِي نَوَاحِيهِ فَقَالَ: لِيَهْتِكْ كُلُّ امْرِئٍ مِنْكُمْ مَا يَلِيهِ رَحِمَكُمُ اللهُ، قَالَ: فَهَتَكُوا، ثُمَّ خَرَجُوا

6154- Hasan(-ı Basrî) anlatıyor: Hz. Ömer, Basra'dan Hudayrâ adında bir kadının evini perdelerle donattığını işitince (Basra valisi) Ebû Mûsa el-Eş'arî'ye: "Bana ulaşana göre Hudayra evini perdelerle donatmış. Bu mektubum sana ulaşınca o perdeleri yırtıp parçala! Allah da o kadını parça parça etsin!" şeklinde bir mektup yazdı. Ebû Mûsa mektubu alınca birkaç kişiyle birlikte kadının evine gitti. Evin dört bir tarafına dağıldıktan sonra Ebû Mûsa onlara: "Herkes kendi tarafında olan perdeleri parçalasın! Allah rahmetini üzerinizden eksik etmesin!" dedi. Bu şekilde evdeki perdeler yırtıldıktan sonra çıktılar.[2]

Beyhakî der ki: "Muhtemeldir ki Hz. Ömer, hem kadının kocasına, hem vali olan Ebû Mûsa'ya mektup yazmıştır.

٦١٥٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّنْعَانِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ

---

[1] Hıdır b. Ebân sebebiyle senedi zayıftır.

[2] İsnâdında meçhuller vardır. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/31 (19821).

إِبْرَاهِيمَ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، قَالَ: بَلَغَ عُمَرَ أَنَّ صَفِيَّةَ امْرَأَةَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ سَتَرَتْ بُيُوتَهَا بِقِرَامٍ أَوْ غَيْرِهِ أَهْدَاهَا لَهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، فَذَهَبَ عُمَرُ وَهُوَ يُرِيدُ أَنْ يَهْتِكَهُ، فَبَلَغَهُمْ فَنَزَعُوهُ، فَلَمَّا جَاءَ عُمَرُ لَمْ يَجِدْ شَيْئًا، فَقَالَ: " مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَأْتُونَنَا بِالْكَذِبِ "

6155- Nâfi' der ki: İbn Ömer hanımma desenli veya nakışlı perdeler hediye etmişti. Hanımı da evi bunlarla donatmıştı. Hz. Ömer bundan haberdar olunca bu perdeleri yırtmak üzere eve doğru yöneldi. Ancak evdekiler bunu duyunca perdeleri kaldırdılar. Hz. Ömer gelince bu perdelerden bir şey bulamadı ve: "Bazılarına ne oluyor da bize yalan haber getiriyorlar!" dedi.[1]

Beyhakî der ki: "Sanırım Hz. Ömer israf sebebiyle böylesi perdelerin kullanımını hoş görmemiştir."

٦١٥٦ - فَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّنْعَانِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، وَخَالِدِ بْنِ صَفْوَانَ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَا: تَزَوَّجَ صَفْوَانُ بْنُ أُمَيَّةَ فَدَعَا عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ إِلَى بَيْتِهِ وَقَدْ سَتَرَ بِهَذِهِ الْأُدُمُ الْمَنْقُوشَةِ، فَقَالَ عُمَرُ: " لَوْ كُنْتُمْ جَعَلْتُمْ مَكَانَ هَذَا مُسُوحًا كَانَ أَحْمَلَ لِلْغُبَارِ مِنْ هَذَا "

6156- İkrime ile Hâlid b. Safvân b. Abdillah derler ki: Safvân b. Umeyye evlendikten sonra Ömer b. el-Hattâb'ı evine davet etti. Evini de desenli deri perdelerle donatmıştı. Hz. Ömer bu perdeleri görünce: "Bu desenli perdelerin yerine kıldan yapılmış perdeler koysaydınız tozu bunlardan daha iyi tutardı" dedi.[2]

٦١٥٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّنْعَانِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ رَجُلٍ سَمَّاهُ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ عَبَّادِ بْنِ جَعْفَرٍ حَدَّثَهُ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ: دُعِيَ إِلَى طَعَامٍ فَإِذَا الْبَيْتُ مُظْلِمٌ مُزَوَّقٌ، فَقَامَ بِالْبَابِ ثُمَّ قَالَ: " أَخْضَرُ وَأَحْمَرُ " فَعَدَّ أَلْوَانًا، ثُمَّ قَالَ: " لَوْ كَانَ لَوْنًا وَاحِدًا "، ثُمَّ انْصَرَفَ، وَلَمْ يَدْخُلْ وَهَذَا مُنْقَطِعٌ

---

[1] Hâkim'in hocası dışındaki ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/31 (19822).

[2] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/31 (19822).

وَرَوَيْنَا عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ: أَنَّهُ تَزَوَّجَ بِامْرَأَةٍ فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهَا رَأَى بَيْتًا مُسْتَتِرًا، فَقَالَ: " مَا بَيْتُكُمْ مَحْمُومٌ، أَوَ تَحَوَّلَتِ الْكَعْبَةُ فِي كِنْدَةَ لَا أَدْخُلُهُ حَتَّى يُهْتَكَ كُلُّ سِتْرٍ إِلَّا سِتْرًا عَلَى بَابٍ "

وَعَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّهُ: دُعِيَ إِلَى وَلِيمَةٍ فَرَأَى سِتْرًا عَلَى الْجِدَارِ، فَقَالَ: " قَدْ سَتَرْتُمُ الْجُدُرَ وَانْصَرَفَ "

6157- Muhammed b. Abbâd b. Câfer bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir eve yemeğe davet edildi. Geldiğinde evin rengârenk perdelerle donatılmış olduğunu gördü. Kapıda durup: *"Yeşil, kırmızı..."* diyerek birçok rengi saydı. Sonra: *"Şayet tek bir renk olsaydı daha iyi olurdu"* buyurdu ve girmeyip geri döndü.[1]

Bu hadisin senedi munkatıdır.

Selmân el-Fârisî'den bildirildiğine göre o, bir kadınla evlenince yanına girdi ve evin her tarafmın perdelerle örtüldüğünü görerek şöyle dedi: "Eviniz hummaya mı tutulmuş, yoksa Kâbe Kinde'ye mi taşınmış. Kapıdaki perde dışındaki bütün perdeler yırtılmadıkça içeriye girmem."[2]

Ebû Eyyûb el-Ensârî'den bildirildiğine göre o, bir ziyafete davet edilince duvarda bir perde gördü ve: "Duvarları da örtmüşsünüz" deyip geri döndü."[3]

Halîmî der ki: Duvarın, evin içine gelen kısmı değil de, dışının perdeyle örtülmesinin yasaklanmış olması muhtemeldir. Yasaklanış sebebi de binayı dıştan örtmenin sadece Kâbe'ye has olması ve başka evlerin ona benzememesi için olabilir. İsrafın önüne geçmek için de yasaklanmış olabilir.[4]

٦١٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، ثنا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ، ثنا

---

[1] İsnâdında meçhuller vardır, ancak hadis mürseldir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/31 (19824).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (1/185-186).

[3] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/308-309).

[4] *el-Minhâc* (3/100).

الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ، ثَنَا حَيْوَةُ، عَنْ أَبِي هَانِئٍ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " فِرَاشٌ لِلرَّجُلِ، وَفِرَاشٌ لِامْرَأَتِهِ، وَفِرَاشٌ لِلضَّيْفِ، وَالرَّابِعُ لِلشَّيْطَانِ ". أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، مِنْ حَدِيثِ ابْنِ وَهْبٍ، عَنْ أَبِي هَانِئٍ

6158- Câbir b. Abdillah el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Erkek için bir yatak, kadın için bir yatak, misafir için bir yatak (yeterlidir). Dördüncüsü şeytanındır."*[1]

Müslim[2] bu hadisi İbn Vehb kanalıyla Ebû Hâni'den rivayet etti.

٦١٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ دَعْلَجٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ شُعَيْبٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الدَّوْرَقِيِّ، ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ، يَقُولُ: قَالَ حَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ: " مَا اسْتَقْرَضْتُ مِنْ أَحَدٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَسْتَقْرِضَ مِنْ نَفْسِي "، فَسَأَلْتُهُ كَيْفَ تَسْتَقْرِضُ مِنْ نَفْسِكَ؟ قَالَ: " إِذَا طَلَبَتْ مِنِّي شَيْئًا أَقُولُ لَهَا أَخِّرِينِي حَتَّى يَجِيءَ اللهُ بِهِ مِنْ كَذَا بِهِ مِنْ كَذَا "

6159- Süfyân es-Sevrî der ki: Habîb b. Ebî Sâbit: "Hiç kimseden kendimden istediğim borçtan daha iyisini istemiş değilim" deyince, ben: "Nasıl kendinden borç istersin?" diye sordum. Habîb şöyle cevap verdi: "Nefsim benden bir şey yapmamı isteyince ona «Allah bu istediğin şeyi falan yerden gönderinceye kadar bana süre ver» derim."[3]

٦١٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي أَبُو عَمْرٍو أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ الْمُقْرِئُ، ثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى أَبِي دُجَانَةَ الْمَعَافِرِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ، يَقُولُ: " سَمِعْتُ حُسْنُ التَّدْبِيرِ مَعَ الْكَفَافِ أَكَفُّ مِنَ الْكَثِيرِ مَعَ الْإِسْرَافِ "

6160- Zünnûn der ki: "Yeterli malla beraber tedbirli olmak, israfla

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *libâs* (41).

[3] İsnâdı hasendir. Ebû Nuaym, *Hilye* (5/61).

beraber çok maldan daha faydalıdır."[1]

٦١٦١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مِقْسَمٍ، ثَنَا ثَعْلَبٌ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ شَبِيبٍ، قَالَ: كَانَ يُقَالُ: " حُسْنُ التَّدْبِيرِ مَعَ الْعَفَافِ خَيْرٌ مِنَ الْغِنَى مَعَ الْإِسْرَافِ "

6161- Abdullah b. Şebîb der ki: Şöyle denirdi: "İffetle beraber olan güzel tedbir, israfla beraber olan zenginlikten daha hayırlıdır."[2]

٦١٦٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ مَحْبُوبٍ، ثَنَا عَبْدُ الْمَجِيدِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَمَةَ، قَالَ: كَانَ سلمان إِذَا أَصَابَ شَاةً مِنَ الْغَنَمِ ذُبِحَتْ، أَوْ ذَبَحُوهَا عَمَدَ إِلَى جِلْدِهَا، فَيَجْعَلُ مِنْهُ جِرَابًا وَإِلَى شَعَرِهَا فَيَجْعَلُ مِنْهُ حَبْلًا، وَإِلَى لَحْمِهَا فَيُقَدِّدُهُ، وَيَسْتَنْفِعُ بِجِلْدِهَا، وَيَعْمِدُ إِلَى الْحَبْلِ فَيَنْظُرُ رَجُلًا مَعَهُ فَرَسٌ قَدْ صَدَعَ بِهِ فَيُعْطِيهِ، وَيَعْمِدُ إِلَى اللَّحْمِ فَيَأْكُلُهُ فِي الْأَيَّامِ، فَإِذَا سُئِلَ عَنْ ذَلِكَ يَقُولُ: " لَئِنْ أَسْتَغْنِي بِاللهِ فِي الْأَيَّامِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ هَذِهِ، ثُمَّ أَحْتَاجُ إِلَى مَا فِي أَيْدِي النَّاسِ "

6162- Abdullah b. Seleme anlatıyor: Selmân, koyunlardan biri hastalanınca onu keser veya kestirir, derisini torba, yününü ip yapar, etini de kuruturdu. Böylece derisinden faydalanır, ipi de atının ipi kopan birine verir, eti de günlerce yerdi. Kendisine neden böyle yaptığı sorulunca da: "Diğer günlerdeki ihtiyacımı Allah'tan beklemem, benim için bundan yani insanların elindekilere muhtaç bir duruma düşmekten daha üstündür" derdi.[3]

٦١٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي أَبُو بِشْرٍ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ جُوَيْرِيَةَ، قَالَ: أَحْسِبُهُ عَنْ نَافِعٍ، قَالَ: قُطِعَ بِرَجُلٍ بِالْمَدِينَةِ، فَقِيلَ لَهُ: عَلَيْكَ بِحَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ، فَقَالَ: فَأَتَاهُ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ فَذَكَرَ لَهُ

---

[1] İsnâdında tanımadığım biri vardır.

[2] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/277).

[3] İsnâdında tanımadığım biri vardır.

حَاجَتَهُ، فَقَامَ مَعَهُ فَانْطَلَقَ بِهِ إِلَى أَهْلِهِ، فَمَرَّ بِكُنَاسَةٍ فِيهَا قِطْعَةُ كِسَاءٍ، أَوْ قَالَ: خِرْقَةٌ، فَأَخَذَهَا فَنَفَضَهَا، ثُمَّ تَعَلَّقَهَا بِيَدِهِ، فَقَالَ الرَّجُلُ فِي نَفْسِهِ: مَا أَرَى عِنْدَ هَذَا خَيْرًا، فَلَمَّا دَخَلَ دَارَهُ إِذَا غِلْمَانٌ لَهُ يُعَالِجُونَ أَدْوَاتَ الْإِبِلِ، فَرَمَى بِهَا إِلَيْهِمْ، وَقَالَ: " انْتَفَعُوا بِهَذِهِ فِيمَا تُعَالِجُونَ، ثُمَّ أَمَرَ لَهُ بِرَاحِلَةٍ مُعَقَّبَةٍ مُحَقَّبَةٍ، أَحْسِبُهُ قَالَ: وَزَادَ "

6163- Nâfi der ki: Medine'de bir adam muhtaç duruma düşünce: "Hakîm b. Hizâm'a git" dediler. Adam Mescid'de olan Hakîm b. Hizâm'a gidip ihtiyacını anlatınca, Hakîm adamı alıp ailesinin yanına gitti. Yolda giderken bir çöplüğün yanından geçtiler ve Hakîm bir bez parçası görünce alıp onu silkeledi ve koluna astı. Adam kendi kendine: "Ben bundan bir hayır görmem" dedi. Eve girdikleri zaman hizmetçilerinin develerin malzemelerini tamir ettiklerini gördü. Bezi onlara verip: "Tamirde şunu da kullanın" dedikten sonra adama üzeri yüklü bir deveyi ve daha fazlasını yavrusuyla beraber verdi. [1]

٦١٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا زَكَرِيَّا الْعَنْبَرِيَّ، يَقُولُ: " مَنْ كَانَتْ هِمَّتُهُ دُونَ مَالِهِ كَانَتْ رِجْلُهُ ثَابِتَةً فِي رِكَابِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِمَّتُهُ فَوْقَ مَالِهِ زَالَتْ رِجْلُهُ عَنْ رِكَابِهِ "

6164- Ebû Zekeriyyâ el-Anberî der ki: "Tasası malından öteye geçmeyenin ayağı her zaman bineğinde kalır. Tasası malından başka şey olanın ise ayağı bineğinden ayrılır (mala düşkün olmaz)." [2]

٦١٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثَنَا الْعَبَّاسُ الدُّورِيُّ، ثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كَانَ لَا يُعْجِبُهُمْ كَثْرَةُ الْأَثَاثِ فِي بُيُوتِهِمْ، وَكَانَ يُعْجِبُهُمْ مَا وَسَّعُوا بِهِ عَلَى عِيَالِهِمْ "

6165- İbrâhim(-i Nehaî) der ki: "Onlar (Sahabe ve Tâbiûn), evlerinde çok eşya olmasından hoşlanmaz, çocuklarını rahatlatacak şeylerin olmasından

---

[1] İsnâdı hasendir. Fesevî, *el-Ma'rife ve't-Târîh* (2/415).

[2] Ebû Zekeriyyâ el-Anberî, Yahyâ b. Muhammed b. Abdillah el-Anberî'dir.

hoşlanırlardı."[1]

٦١٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ كَنَانٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشِيرٍ، ثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ الضَّالُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا جَمْرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الْمُؤْمِنَ أَخَذَ عَنِ اللهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى أَدَبًا حَسَنًا، إِذَا وَسَّعَ عَلَيْهِ وَسَّعَ عَلَى نَفْسِهِ وَإِذَا أَمْسَكَ عَلَيْهِ أَمْسَكَ ". قَالَ الشَّيْخُ: " هَذَا حَدِيثٌ مُنْكَرٌ، وَرُوِيَ هَذَا مِنْ قَوْلِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ "

6166- İbn Ömer der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Mümin Allah'tan güzel edeb almıştır. Allah ona çok rızık verirse, mümin de kendine bolca harcar. Allah ona az verirse, mümin de az harcar."*[2]

Beyhakî der ki: Bu hadis münkerdir. Bu, Hasan el-Basrî'nin sözü olarak ta nakledilmiştir.↓

٦١٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو سَعِيدٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى الْمَقْدِسِيُّ، ثَنَا خُلَيْدُ بْنُ دَعْلَجٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ، يَقُولُ: " أَخَذَ الْمُؤْمِنُ عَنِ اللهِ أَدَبًا حَسَنًا، إِذَا وَسَّعَ عَلَيْهِ وَسَّعَ، وَإِذَا قَتَرَ عَلَيْهِ قَتَرَ ".

6167- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Mümin, Allah'tan güzel bir terbiye almıştır. Allah kula genişlik verince, kul da elindekini geniş bir şekilde kullanır. Az verince de harcamayı kısar."[3]

Halîmî der ki: Her şeyde, hatta sevgi ve nefrette bile tutumlu olmak, aşırıya kaçmaktan üstündür. Hz. Ali aşağıdaki hadiste şöyle der; bazıları Hz. Ali'nin bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırdığını nakleder:[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı çok zayıftır. Deylemî, *Müsnedu'l-Firdevs* 1/191 (715).

[3] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/29).

[4] *Minhâc* (3/102).

٦١٦٨ - فَذَكَرَ مَا أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، ثَنَا أَبُو بَدْرٍ، ثَنَا عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ، عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " أَحْبِبْ حَبِيبَكَ هَوْنًا مَا عَسَى أَنْ يَكُونَ بَغِيضَكَ يَوْمًا مَا، وَأَبْغِضْ بَغِيضَكَ هَوْنًا مَا عَسَى أَنْ يَكُونَ حَبِيبَكَ يَوْمًا مَا ".

6168- Hz. Ali şöyle derdi: "Sevdiğini ölçülü sev, olur da bir gün nefret ettiğin biri olur. Nefret ettiğin kişiye de ölçülü nefret duy, olur ki bir gün sevdiğin biri olur."[1]

٦١٦٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مِهْرَانَ، أَنَّ الْأَصْبَهَانِيَّ، ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، أَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ هُبَيْرَةَ، عَنْ عَلِيٍّ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ فَذَكَرَ مِثْلَهُ.

6169- Bu hadis başka bir kanalla yine Hz. Ali'nin sözü olarak nakledilmiştir.[2]

٦١٧٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى بْنِ السَّكَنِ، ثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَلِيٍّ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ فَذَكَرَ مِثْلَهُ. وَرَوَاهُ سُوَيْدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ حَمَّادٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ وَهْمٌ.

6170- Bu hadis başka bir kanalla Ebû Hureyre tarafından Resûlullah'a (sellallahu aleyhi vesellem) dayandırılarak nakledilmiştir; ancak bir yanılgı söz konusudur.[3]

٦١٧١ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، فِي التَّارِيخِ، أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ مَطَرٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شيرويه، ثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، ثَنَا سُوَيْدُ بْنُ عَمْرٍو، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، فَذَكَرَهُ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: أُرَاهُ رَفَعَهُ لَمْ يَقُلْ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. وَرَوَاهُ الْحَسَنُ بْنُ أَبِي

---

[1] İsnâdı kopuktur. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (14/102) ve Buhârî, *el-Edebu'l-Müfred* (337/1321).

[2] İsnâdında sakınca yoktur.

[3] Ravileri güvenilirdir.

جَعْفَرٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ عَلِيٍّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

6171- Bu hadis başka bir kanalla Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırılarak nakledilmiştir.[1]

٦١٧٢ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدُوسٍ الْعَنَزِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، فَذَكَرَهُ مَرْفُوعًا، وَقَالَ: عَسَاهُ يَكُونُ. وَرَوَاهُ هَارُونُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْأَهْوَازِيُّ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحِمْيَرِيِّ، عَنْ عَلِيٍّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. وَرُوِيَ مِنْ أَوْجُهٍ أُخَرَ ضَعِيفَةٍ وَالْمَحْفُوظُ مَوْقُوفٌ

6172- Bu hadis başka bir kanalla Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırılarak nakledilmiştir. Zayıf olan başka yollarla da rivayet olunmuştur; ancak tercih edilen rivayet mevkûf olan rivayettir.[2]

٦١٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " يَا أَسْلَمُ لَا يَكُنْ حُبُّكَ كَلَفًا وَلَا بُغْضُكَ تَلَفًا "، قَالَ: قُلْتُ: وَكَيْفَ ذَاكَ؟ قَالَ: " إِذَا أَحْبَبْتَ فَلَا تَكْلَفْ كَمَا يَكْلَفُ الصَّبِيُّ بِالشَّيْءِ يُحِبُّهُ، وَإِذَا أَبْغَضْتَ فَلَا تَبْغَضْ بُغْضًا تُحِبُّ أَنْ تُتْلِفَ صَاحِبَكَ أَوْ تُهْلِكَ "

6173- Zeyd b. Eslem, babasından bildirir: Ömer b. el-Hattâb bana: "Ey Eslem! Sevgin yüke, nefretin telefe dönüşmesin" dedi. Ona: "Nasıl böyle olur ki?" diye sorduğumda ise şöyle dedi: "Sevdiğin zaman çocuğun sevdiği şeyi istemesi gibi bir yüke dönüşmesin. Birinden nefret ettiğin zaman ise bu nefretin o kişinin telef ve helak olmasını istemene dönüşmesin."[3]

٦١٧٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ، ثَنَا أَحْمَدُ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَمَّنْ سَمِعَ الْحَسَنَ، قَالَ: كَانَ يَقُولُ: " أَحَبُّوا هَوْنًا وَأَبْغَضُوا هَوْنًا، فَقَدْ أَفْرَطَ أَقْوَامٌ فِي

---

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/360 (1997).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebu'ş-Şeyh, *el-Emsâl* (150/151/113) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/712).

[3] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *el-Edebu'l-Müfred* (337/1322) ve Abdürrezzâk, *Musannef* 11/181 (20269).

حُبِّ أَقْوَامٍ فَهَلَكُوا، وَأَفْرَطَ أَقْوَامٌ فِي بُغْضِ أَقْوَامٍ فَهَلَكُوا، فَلَا تُفْرِطْ فِي حُبِّكَ، وَلَا تُفْرِطْ فِي بُغْضِكَ "

6174- Ma'mer bildiriyor: İşiten birinin bildirdiğine göre Hasan(-ı Basrî) şöyle derdi: "Sevgide ve nefrette aşırıya kaçmayın. Zira bazı topluluklar bazılarını sevmede aşırıya kaçınca helak olmuşlardır. Yine bazı topluluklar bazılarına nefrette aşırıya kaçınca helak olmuşlardır. Sevginde de, nefretinde de aşırıya kaçma."[1]

٦١٧٥ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى الْقَاضِي، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ يَحْيَى الصُّولِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ، يَقُولُ: يُقَالُ: " إِذَا سَمِعْتَ كَلِمَةً مِنْ حَاسِدٍ فَكُنْ كَأَنَّكَ لَسْتَ بِالشَّاهِدِ، وَلَا تَزْهَدَنَّ فِي مَعْرُوفٍ، فَإِنَّ الدَّهْرَ ذُو صُرُوفٍ، وَإِذَا أَحْبَبْتَ فَلَا تُفْرِطْ فِي حُبِّكَ، وَإِذَا أَبْغَضْتَ فَلَا تُشْطِطْ "

6175- Ebu'l-Abbâs der ki: Şöyle denir: "Kıskanç birinden bir söz işitirsen, işitmemiş gibi davran. Hiçbir iyiliği de küçük görme. Çünkü zaman geçmektedir. Sevdiğin zaman aşırıya gitme, nefret ettiğin zaman da aşırıya gitme."[2]

٦١٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا مُحَمَّدِ بْنَ دَعْلَجِ بْنِ أَحْمَدَ الْجَرْمِيَّ، ثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَجِّيُّ، ثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، ثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ مُطَرِّفٍ، قَالَ: " خَيْرُ الْأُمُورِ أَوْسَاطُهَا "

6176- Mutarrif: "İşlerin en hayırlısı, orta yollu olanıdır" demiştir.[3]

٦١٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثَنَا أَبُو حَمْزَةَ الْأَنْصَارِيُّ بِبَغْدَادَ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، أَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنِ الْقَاسِمِ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ: " لَا تَعْجَلُوا بِحَمْدِ النَّاسِ وَلَا بِذَمِّهِمْ، فَلَعَلَّ مَا يَسُرُّكُمْ مِنْهُ الْيَوْمَ يَسُوءُكُمْ

---

[1] Ravileri arasında meçhul olan biri vardır. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/181 (20270).

[2] Ebu'l-Abbâs, Muhammed b. Yezîd b. Abdilekber el-Ezdî el-Basrî'dir.

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/479) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (7/142) Bak: Suyûti, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/277).

غَدًا، وَمَا يَسُرُّكُمُ الْيَوْمَ يَسُوءُكُمْ غَدًا فَإِنَّ النَّاسَ يُجْبَرُونَ، فَإِنَّمَا يَغْفِرُ اللهُ الذُّنُوبَ، وَاللهُ أَرْحَمُ بِعَبْدِهِ يَوْمَ يَلْقَاهُ مِنْ أُمٍّ وَاحِدٍ فَرَشَتْ لِوَلَدِهَا بِأَرْضٍ فَيْءٍ، ثُمَّ لَمَسَتْ فَإِنْ كَانَتْ لَذْعَةٌ كَانَتْ بِهَا قَبْلَهُ، وَإِنْ كَانَتْ شَوْكَةٌ كَانَتْ بِهَا قَبْلَهُ "

6177- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "İnsanları övmede ve yermede acele etmeyiniz. Olur ki bu gün hoşunuza giden şey yarın hoşunuza gitmez. Bu gün hoşunuza gitmeyen şey de yarın hoşunuza gider. İnsanlar değişkendir. Allah ta günahları bağışlar. Kıyamet günü Allah'ın kuluna merhameti, gölgede çocuğuna döşek açan, sonra çocuğu ısırabilecek haşere varsa kendisini ısırsın, batacak diken varsa kendisine batsın diye kontrol eden anneden daha fazladır."[1]

٦١٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ الْآدَمِيُّ، بِبَغْدَادَ، ثَنَا أَبُو زَيْدٍ الْوَزَّاعُ، ثَنَا بَدَلُ بْنُ الْمُحَبَّرِ أَبُو الْمُنِيرِ الْيَرْبُوعِيُّ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ: يَتَمَثَّلُ بِشَيْءٍ مِنَ الشِّعْرِ:"

فَكُنْ مَعْدِنًا لِلْحِلْمِ وَاصْفَحْ عَنِ الْأَذَى ... فَإِنَّكَ رَائِي مَا عَلِمْتَ وَسَامِعُ

فَأَحْبِبْ إِذَا أَحْبَبْتَ حُبًّا مُقَارِبًا ... فَإِنَّكَ لَا تَدْرِي مَتَى أَنْتَ فَارِغُ

وَأَبْغَضْ إِذَا أَبْغَضْتَ بُغْضًا مُبَاعِدًا ... فَإِنَّكَ لَا تَدْرِي مَتَى الْوُدُّ رَاجِعُ"

6178- Ebû İshâk'ın bildirdiğine göre Ali b. Ebî Tâlib şu şiiri söyledi:

Hilmin madeni ol ve eziyet etmeyi bırak
Sen bildiğini ve duyduğunu göreceksin.
Sevdiğin zaman, yaklaştıracak şekilde sev
Çünkü ne zaman ayrılacağını bilemezsin.
Nefret edince uzaklaştıracak şekilde nefret et
Çünkü sevginin ne zaman geleceğini bilemezsin.[2]

---

[1] İsnâdı kopuktur. Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/212 (8929), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (314/899), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/290) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/290).

[2] İsnâdında durumunu bilmediğim biri vardır.

الثَّالِثُ وَالْأَرْبَعُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ بَابٌ فِي الْحَثِّ عَلَى تَرْكِ الْغِلِّ وَالْحَسَدِ

43. Şube

Kin ve Hasetten Kaçınmak

Hased, Müslüman kardeşinde gördüğü bir nimete üzülmek ve yok olmasını istemek ve bu nimetin yalnız kendinde olmasını istemektir. Kin ise, ondan bir zarar görmediği halde müslümanın kötülüğünü istemektir. Yüce Allah peygamberine, hasetçilerin şerrinden kendisine sığınmasını emrederek: *"Ve haset ettiği zaman, haset edenin şerrinden (Allah'a sığınırım de)"*[1] buyurmuştur.

Yahudileri de Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ve Müslümanlara hased etmeleri sebebiyle yermiş ve: *"Yoksa onlar, Allah'ın lütfundan verdiği şeyler için insanlara hased mi ediyorlar?"*[2] buyurmuştur.

Hased yerilmiştir. Hasetçi ise gıpta edenden farklıdır. Çünkü hased eden kendisinden başkası için hayır istemez ve başkasındaki hayrın yok olmasını ister. Gıpta eden ise başkasında olan hayrın kendisinde de olmasını ister. Hasetçi, Allah'ın müslümana verdiği hayrı kendisi için bir kötülük olarak görür. Bu da cahilliktir. Çünkü başkasına verilen hayrın kendisine bir zararı olmaz. Allah'ın mülkünde olanlar geniştir. Hasetçi böyle davranmakla, eğer: "Ben Allah'ın takdirine karşı gelmiyorum ve bendeki bu hasedi de sevmiyorum" demezse Allah'ın takdirine karşı gelmiş olur ve bu hareketi de kendisini küfre yaklaştırır.

Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) nakledildiğine göre şöyle buyurdu: *"Sadece iki kişiye hased etmek caizdir: Allah'ın ilim nasip ettiği ve halka bunu öğrettiği kişiye, diğeri de Allah'ın kendisine mal verdiği ve gece gündüz o malı infak eden kişiye."*

---

[1] Felak Sur. 5

[2] Nisa Sur. 54

Bu hadiste hased olarak kastedilen gıpta olabilir. Çünkü hadisten bu anlaşılmaktadır.

٦١٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ الْبَصْرِيُّ، بِمِصْرَ، نا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، قَالَ نا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: " لَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَقَاطَعُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ نَصْرِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ وَهْبِ بْنِ جَرِيرٍ

6179- Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Birbirinizle haset etmeyin. Birbirinize kin ve nefret beslemeyin. Birbirinizle alakayı kesmeyin. Yüce Allah'ın kardeş kulları olun."*[1]

Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te Nasr b. Ali kanalıyla Vehb b. Cerîr'den rivayet etti.

٦١٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّحْوِيُّ، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، نا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ، نا زَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ، حَدَّثَنِي مُغِيثُ بْنُ سُمَيٍّ الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، قَالَ: قُلْنَا يَا رَسُولَ اللهِ، مَنْ خَيْرُ النَّاسِ؟ قَالَ: " ذُو الْقَلْبِ الْمَخْمُومِ، وَاللِّسَانِ الصَّادِقِ "، قُلْنَا: فَقَدْ عَرَفْنَا الصَّادِقَ، فَمَا ذُو الْقَلْبِ الْمَخْمُومِ؟ قَالَ: " هُوَ التَّقِيُّ النَّقِيُّ الَّذِي لَا إِثْمَ فِيهِ وَلَا حَسَدَ "، قُلْنَا: فَمَنْ عَلَى أَثَرِهِ؟ قَالَ: " الَّذِي يَشْنَأُ الدُّنْيَا وَيُحِبُّ الْآخِرَةَ "، قَالُوا: مَا نَعْرِفُ هَذَا فِينَا إِلَّا رَافِعٌ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَمَنْ عَلَى أَثَرِهِ قَالَ: " مُؤْمِنٌ فِي خُلُقٍ حَسَنٍ "، قَالُوا: أَمَّا هَذِهِ فَإِنَّهَا فِينَا

6180- Abdullah b. Amr b. el-Âs der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! İnsanların en hayırlısı kimdir?" diye sorduğumuzda: *"Kalbi mahmûm, dili sadık olandır"* cevabını verdi. Biz: "Sadık dili anladık, ancak mahmûm nedir?" diye sorunca: *"İçinde kötülük ve hased olmayan takvalı, temiz kalptir"* cevabını verdi. Biz: "Bundan sonra kim daha hayırlıdır?" diye sorunca: *"Dünyada yaşarken âhireti seven kişidir"* cevabını verdi. Sahabe: "Biz aramızda sadece Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Râfi'nin bu durumda

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *el-birr ve's-sıla* (24).

olduğunu görüyoruz. Bundan sonra kimdir?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Güzel ahlâklı mümindir"* cevabını verdi. Bunun üzerine sahabe: "İşte bu haslet bizde mevcuttur" dediler.[1]

٦١٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بِشْرَانَ، بِبَغْدَادَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: " يَطْلُعُ عَلَيْكُمُ الْآنَ مِنْ هَذَا الْفَجِّ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ "، قَالَ: فَطَلَعَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ تَنْطُفُ لِحْيَتُهُ مِنْ وَضُوئِهِ وَقَدْ عَلَّقَ نَعْلَيْهِ فِي يَدِهِ الشِّمَالِ فَسَلَّمَ، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مِثْلَ ذَلِكَ، فَطَلَعَ الرَّجُلُ عَلَى مِثْلِ صُرَّتِهِ الْأُولَى، فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الثَّالِثُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مِثْلَ مَقَالَتِهِ أَيْضًا، فَطَلَعَ الرَّجُلُ عَلَى مِثْلِ حَالَتِهِ الْأُولَى، فَلَمَّا قَامَ النَّبِيُّ ﷺ تَبِعَهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، فَقَالَ: إِنِّي لَاحَيْتُ أَبِي فَأَقْسَمْتُ أَنْ لَا أَدْخُلَ عَلَيْهِ ثَلَاثًا، فَإِنْ رَأَيْتَ أَنْ تُؤْوِيَنِي إِلَيْكَ حَتَّى تَمْضِيَ الثَّلَاثُ فَعَلْتَ؟ قَالَ: " نَعَمْ "، قَالَ أَنَسٌ: وَكَانَ عَبْدُ اللهِ يَعْنِي ابْنَ عَمْرٍو يُحَدِّثُ أَنَّهُ: بَاتَ مَعَهُ ثَلَاثَ لَيَالٍ، قَالَ: فَلَمْ يَرَهُ يَقُومُ مِنَ اللَّيْلِ شَيْئًا غَيْرَ أَنَّهُ إِذَا تَعَارَضَ مِنَ اللَّيْلِ، وَتَقَلَّبَ عَلَى فِرَاشِهِ ذَكَرَ اللهَ، وَكَبَّرَهُ حَتَّى يَقُومَ لِصَلَاةِ الْفَجْرِ غَيْرَ أَنَّهُ إِذَا تَعَارَّ مِنَ اللَّيْلِ لَا يَقُولُ إِلَّا خَيْرًا. قَالَ: فَلَمَّا مَضَتِ الثَّلَاثُ لَيَالٍ وَكِدْتُ أَحْتَقِرُ عَمَلَهُ، قُلْتُ: يَا عَبْدَ اللهِ، لَمْ يَكُنْ بَيْنِي وَبَيْنَ وَالِدِي غَضَبٌ وَلَا هِجْرَةٌ، وَلَكِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " يَطْلُعُ الْآنَ عَلَيْكُمْ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ "، فَطَلَعْتَ أَنْتَ الثَّلَاثَ مَرَّاتٍ فَأَرَدْتُ أَنْ آوِيَ إِلَيْكَ، فَأَنْظِرَ مَا عَمَلُكَ فَلَمْ أَرَكَ تَعْمَلُ كَثِيرَ عَمَلٍ، فَلَمَّا وَلَّيْتُ دَعَانِي، فَقَالَ: مَا هُوَ إِلَّا مَا رَأَيْتَ غَيْرَ أَنِّي لَا أَجِدُ فِي نَفْسِي عَلَى أَحَدٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ غِشًّا، وَلَا أَحْسُدُهُ عَلَى خَيْرٍ أَعْطَاهُ اللهُ إِيَّاهُ، فَقَالَ عَبْدُ اللهِ: فَهَذِهِ الَّتِي بَلَغَتْ بِكَ وَهِيَ الَّتِي لَا تُطَاقُ ". قَالَ الشَّيْخُ: " هَكَذَا قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَنَسٌ، وَرَوَاهُ ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ مَعْمَرٍ، فَقَالَ: عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسٍ، وَرَوَاهُ شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 2/1409-1410 (4216).

6181- Enes b. Mâlik der ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturmuşken bir ara: *"Şimdi şu yoldan Cennet ahalisinden olan bir adam çıkıp gelecek"* buyurdu. O esnada Ensâr'dan bir adam çıkageldi. Yeni abdest aldığı için abdest suyu hâlâ sakallarından damlıyordu ve ayakkabılarını da sağ koluna asmıştı. Yanımıza ulaşınca selam verdi. İkinci gün yine otururken Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) aynı şeyi söyledi. Aynı adam da bir önceki günkü haliyle çıkageldi. Üçüncü gün de Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) aynı şeyi söyleyince yine aynı adam aynı haliyle çıkageldi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) oradan ayrılınca Abdullah b. Amr b. el-Âs adamın peşinden gitti. Ona: "Babamla kavga ettim ve üç gün boyunca evine girmeyeceğime dair yemin ettim. Üç günlüğüne evinde beni misafir edebilir misin?" diye sordu. Adam: "Olur, ederim" karşılığını verdi.

Enes der ki: Abdullah b. Amr b. el-Âs sonrasını bize şöyle anlattı: Adamın evinde üç gece kaldım. Bu üç gece boyunca gece namazına kalktığını görmedim. Ancak gece vakti yatağında sağa sola dönerken uyandığı zaman sabah namazı vakti gelip kalkıncaya dek Allah'ı zikreder ve tekbirler getirirdi. Bu şekilde uyanmca da hayırlı olan şeylerden başka tek bir kelime etmezdi. Üç gece bu şekilde geçince kayda değer bir amelinin olmadığını düşünmeye başladım ve adama şöyle dedim: "Ey Allah'ın kulu! Babamla aramızda ne bir kavga vardı, ne de yanına girmeyeceğime dair yemin etmiştim. Fakat Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa: *"Şimdi şu yoldan Cennet ahalisinden olan bir adam çıkıp gelecek"* buyurduğunu işittim. Her üçünde de sen çıkıp geldin. Ben de yanında kalıp nasıl bir amele sahip olduğunu öğrenmek istedim. Ancak fazla bir amelinin olduğunu da görmedim." Gitmek üzere evinden çıktığımda adam beni geri çağırdı ve: "Benim amelim gördüğün kadarıyladır. Fakat bunun yanında içimde asla Müslümanlardan birini aldatma gibi bir duygu taşımam. Yüce Allah'ın ona verdiği bir mal veya hayır için de asla ona haset etmem" dedi. Ben de: "Seni Cennetlik olma derecesine ulaştıran da budur ki bizim yapabileceğimiz bir şey değildir" karşılığını verdim.[1]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/287-288 (20559). Bak: Suyûtî, *ed-*

Beyhakî der ki: "Abdürrezzâk hadisi Ma'mer kanalıyla Zührî'den "Enes'in bana bildirdiğine göre..." şeklinde rivayet etti."

İbnu'l-Mübârek bu hadisi Ma'mer kanalıyla Zührî'den, o da Enes'ten rivayet etti.

Şuayb b. Ebî Hamza da bu hadisi Zührî'den rivayet etti.

٦١٨٢ - كَمَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو مُحَمَّدٍ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيُّ، بِبُخَارَى، أَنَا عَلِيٌّ يَعْنِي ابْنَ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى، نا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنِي شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي مَنْ، لَا أَتَّهِمُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّهُ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِنَحْوِهِ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: فَإِذَا تَوَضَّأَ أَسْبَغَ الْوُضُوءَ وَأَتَمَّ الصَّلَاةَ ثُمَّ أَصْبَحَ مُفْطِرًا. قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو: فَرَمَقْتُهُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَثَلَاثَ لَيَالٍ لَا يَزِيدُ عَلَى ذَلِكَ غَيْرَ أَنِّي لَا أَسْمَعُهُ يَقُولُ إِلَّا خَيْرًا وَذَكَرَ الْحَدِيثَ، وَقَالَ فِي آخِرِهِ مَا هِيَ إِلَّا مَا رَأَيْتَ غَيْرَ أَنِّي لَا أَجِدُ فِي نَفْسِي سُوءًا لِأَحَدٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَلَا أَقُولُهُ وَلَا أَحْسُدُهُ خَيْرًا أَعْطَاهُ اللهُ إِيَّاهُ، قَالَ: فَقُلْتُ: هَؤُلَاءِ بَلَغْنَ بِكَ وَهِيَ لَا أُطِيقُ. وَكَذَلِكَ رَوَاهُ عُقَيْلُ بْنُ خَالِدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ فِي الْإِسْنَادِ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ فِي مَتْنِهِ: فَطَلَعَ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ لَمْ يَقُلْ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ

6182- Bu hadis başka bir kanalla Enes b. Mâlik'ten: "Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında otururken..." şeklinde başlayıp nakledilmiştir; ancak farklı olarak şu ibare yer almıştır: "Adam abdest alırken güzelce alıyor, güzelce namaz kılıyor ve oruçsuz sabahlıyordu."[1]

Abdullah b. Amr şöyle dedi: Adamı üç gün üç gece gözledim, bundan başka bir şey yapmıyordu, ancak hayırdan başka bir şey söylediğini işitmedim." Abdullah devamında yukarıdaki cümlelere benzer şeyleri söyledi ve şöyle devam etti: "Adam dedi ki: "Yaptıklarım gördüğün şeylerden ibarettir. Ancak içimde Müslümanlardan kimseye kötülük geçirmem ve söylemem, Allah'ın ona verdiği şey sebebiyle de kendisine

---

Dürrü'l-Mensûr (8/297-298)

[1] İsnâdı ceyyiddir.

hased etmem." Ben: "Seni bu dereceye getiren bunlarmış. Benim bunlara gücüm yetmez."

Ukayl b. Hâlid bu hadisi Zührî'den aynı isnâdla nakletmiş, ancak metinde, "Ensâr'dan bir adam" değil; "Sa'd b. Ebî Vakkâs geldi" demiştir.

٦١٨٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ، نا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ مُنِيبٍ، نا مُعَاذُ يَعْنِي ابْنَ خَالِدٍ، أَنَا صَالِحٌ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: " لَيَطْلُعَنَّ عَلَيْكُمْ رَجُلٌ مِنْ هَذَا الْبَابِ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ "، فَجَاءَهُ سَعْدُ بْنُ مَالِكٍ، فَدَخَلَ مِنْهُ. فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، فَقَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو: مَا أَنَا بِالَّذِي أَنْتَهِي حَتَّى أُبَاتَ هَذَا الرَّجُلَ فَأُنْظِرَ عَمَلَهُ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي دُخُولِهِ عَلَيْهِ، فَقَالَ: فَنَاوَلَنِي عَبَاءَةً فَاضْطَجَعْتُ عَلَيْهَا قَرِيبًا مِنْهُ، وَجَعَلْتُ أَرْمُقُهُ يَعْنِي لَيْلَهُ كُلَّ مَا تَعَارَّ سَبَّحَ وَكَبَّرَ وَهَلَّلَ وَحَمِدَ اللهَ حَتَّى إِذَا كَانَ فِي وَجْهِ السَّحَرِ قَامَ فَتَوَضَّأَ، فَدَخَلَ الْمَسْجِدَ فَصَلَّى ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً بِاثْنَتَيْ عَشْرَةَ سُورَةً مِنَ الْمُفَصَّلِ لَيْسَ مِنْ طُوَالِهِ، وَلَا مِنْ قِصَارِهِ يَدْعُو فِي كُلِّ رَكْعَتَيْنِ بَعْدَ التَّشَهُّدِ ثَلَاثَ دَعَوَاتٍ، يَقُولُ: اللهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ، اللهُمَّ اكْفِنَا مَا أَهَمَّنَا مِنْ أَمْرِ آخِرَتِنَا وَدُنْيَانَا، اللهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ حَتَّى إِذَا فَرَغَ. فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي اسْتِقْلَالِهِ عَمَلَهُ وَعَوْدَهُ إِلَيْهِ ثَلَاثًا إِلَى أَنْ قَالَ: فَقَالَ: آخُذُ مَضْجَعِي وَلَيْسَ فِي قَلْبِي عَلَى أَحَدٍ

6183- Sâlim b. Abdillah'ın bildirdiğine göre babası şöyle dedi: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında otururken: *"Şimdi şu kapıdan Cennet ahalisinden olan bir adam çıkıp gelecek"* buyurdu.

Bu sırada Sa'd b. Mâlik gelip o kapıdan girdi. Ravi hadisi önceki gibi aktarıp şöyle devam etti: Abdullah b. Amr: "Ben gidip adamın yanında geceleyeceğim ve ne amel yaptığına bakacağım" deyip eve girdiğini anlattıktan sonra şöyle devam etti: "Adam bana bir aba verdi, ben de adama yakın bir yerde abanın üzerinde yattım ve gece boyu onu gözledim. Adam her uyanışında tesbih, tekbir, tehlil getirip Allah'a hamd etti. Sehere yakın ise kalkıp abdest aldı ve mescide girip mufassal sûrelerden ne uzun, ne de kısa olan on iki sûreyle on iki rekat namaz kıldı. Her iki rekatta da teşehhüdden sonra üç dua yaparak şöyle dedi: "Allahım! Dünyada bize iyilik

ver, âhirette de bize iyilik ver ve bizi cehennem azabından koru. Allahım! Âhiretimiz ve dünyamızla ilgili ihtiyaçlarımızı ver. Allahım! Senden bütün hayırları ister, bütün şerlerden sana sığınırım." Abdullah, adamın amelini azımsadığından, hadisin sonunda adamın: "Yatağıma kalbimde kimseye karşı kötülük beslemeden dönerim" dediğini söyledi.[1]

٦١٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ رَحِمَهُ اللهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ رَحِمَهُ اللهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، نا أَبُو الْأَزْهَرِ السَّلِيطِيُّ، نا أَبُو عَامِرٍ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَمْرٍو، نا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، نا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي أُسَيْدٍ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " إِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ "، أَوْ قَالَ: " الْعُشْبَ ". رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ فِي السُّنَنِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ أَبِي عَامِرٍ. وَرُوِيَ عَنْ عِيسَى بْنِ أَبِي عِيسَى الْخَيَّاطِ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ مَرْفُوعًا

6184- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Hasedden sakının. Çünkü hased, ateşin odunu –veya otları- yediği gibi sevapları yer."*[2]

Ebû Dâvud[3] bu hadisi *Sünen*'de Osmân b. Sâlih kanalıyla Ebû Âmir'den rivayet etti. Aynı zamanda bu hadis İsa b. Ebî İsa el-Hayyât kanalıyla Ebu'z-Zinâd'dan, o da Enes b. Mâlik'ten merfû olarak nakledilmiştir.[4]

٦١٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ النُّوقَانِيُّ، بِهَا أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ حَاتِمُ بْنُ حَيَّانَ الْبُسْتِيُّ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ وَرْدَانَ، بِالْفِسْطَاطِ، أَنَا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ، نا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] Ebû Dâvud 5/208 (4903).

[4] İbn Mâce 2/1408 (4210).

أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا يَجْتَمِعُ فِي جَوْفِ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ غُبَارٌ فِي سَبِيلِ اللهِ، وَفَيْحُ جَهَنَّمَ، وَلَا يَجْتَمِعُ فِي جَوْفِ عَبْدِ مُؤْمِنٍ الْإِيمَانُ وَالْحَسَدُ "

6185- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Mümin kulun kalbinde Allah yolunda yapışan tozla cehennem alevi bir araya gelmez. Mümin kulun kalbinde iman ve haset te bir araya gelmez."*[1]

٦١٨٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، نا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، نا ابْنُ وَاهِبٍ، أَخْبَرَنِي وَاقِدُ بْنُ سَلَامَةَ، عَنْ يَزِيدَ يَعْنِي الرَّقَاشِيَّ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " الصَّلَاةُ نُورٌ، وَالصِّيَامُ جُنَّةٌ، وَالصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الْخَطِيئَةَ كَمَا يُطْفِئُ الْمَاءُ النَّارَ، وَالْحَسَدُ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ " وَكَذَلِكَ رَوَاهُ اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ وَاقِدٍ.

6186- Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Namaz nurdur, oruç kalkandır. Sadaka, suyun ateşi söndürdüğü gibi söndürür (günahı yok eder). Hased de ateşin odunu yediği gibi sevapları yer."*[2]

Leys b. Sa'd bu hadisi İbn Aclân kanalıyla Vâkıd'dan bu şekilde rivayet etti.

٦١٨٧ - أَخْبَرَنَاهُ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، نا اللَّيْثُ، فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " جَنَّةٌ (من النار)" وَقَالَ: " نُورُ الْمُؤْمِنِ "

6187- Bu hadis başka bir kanalla nakledilmiş ancak farklı olarak: *"Oruç ateşe karşı kalkandır"* ve *"Namaz müminin nurudur"* ibaresi yer almıştır.[3]

٦١٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، نا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السَّلَمِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: ذَكَرَ سُفْيَانُ، عَنِ الْحَجَّاجِ يَعْنِي ابْنَ فُرَافِصَةَ،

---

[1] İsnâdı hasendir. Nesâî, *Sünen* (6/12-13).

[2] İsnâdı zayıftır İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/93).

[3] İsnâdı zayıftır.

عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " كَادَ الْفَقْرُ أَنْ يَكُونَ كُفْرًا، وَكَادَ الْحَسَدُ أَنْ يَغْلِبَ الْقَدَرَ "

6188- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Fakirlik neredeyse küfür (sebebi) olacaktı. Hased de neredeyse kaderin önüne geçecekti."*[1]

٦١٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، وَأَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، حَدَّثَنِي عُبَيْدُ بْنُ عُبَيْدَةَ، نا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ يَعِيشَ بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ مَوْلَى الزُّبَيْرِ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " دَبَّ إِلَيْكُمْ دَاءُ الْأُمَمِ مِنْ قَبْلِكُمْ، الْحَسَدُ وَالْبَغْضَاءُ، وَالْبَغْضَاءُ هِيَ الْحَالِقَةُ، لَا أَقُولُ تَحْلِقُ الشَّعْرَ، وَلَكِنَّهَا تَحْلِقُ الدِّينَ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلَا تُؤْمِنُوا بِي حَتَّى تَحَابُّوا، أَفَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ: أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ "

6189- Zübeyr'in azatlısı Yaîş b. el-Velîd b. Hişâm'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Size önceki ümmetlerin hastalığı olan hased ve kin sirayet etti. Kin kazıyıcıdır. Kazıyıcı derken saçı kazır demiyorum. O dini kazır. Canım elinde olana yemin ederim ki; iman etmeden cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de bana iman etmiş olmazsınız. Yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şeyi size bildireyim mi; aranızda selamı yaygınlaştırın."*[2]

٦١٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَاتِي الْكُوفِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَلْقَمَةَ، أَنَا أَبُو شِهَابٍ الْحَنَّاطُ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ فِرَارَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَصَمِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " ثَلَاثٌ مَنْ لَمْ

---

[1] Yezîd er-Rakkâşî sebebiyle senedi zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/53, 109), İbn Adiy, *el-Kâmil* (7/2692), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/94), Hennâd, *Zühd* 2/641 (1392) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/292).

[2] Zübeyr'in azatlısının meçhul olması sebebiyle senedi zayıftır. Tirmizî 4/664 (2510).

يَكُنْ فِيهِ فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَغْفِرُ بَعْدَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ: مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللهِ شَيْئًا، وَمَنْ لَمْ يَكُنْ سَاحِرًا يَتْبَعُ السِّحْرَ، وَمَنْ لَمْ يَحْقِدْ عَلَى أَخِيهِ "

6190- İbn Abbâs der ki: "Kimde şu üç şey bulunmazsa, Allah (bu kişilerden) dilediğini bağışlar: Allah'a ortak koşmadan ölen, sihirle uğraşıp sihirbazlık yapmayan ve kardeşine kin gütmeyen."[1]

٦١٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، أَنَّ أَبَا مُحَمَّدٍ أَحْمَدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيَّ، أَخْبَرَهُمَا أَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى، نا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنِي شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: " لَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا، وَلَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثِ لَيَالٍ يَلْتَقِيَانِ يَصُدُّ هَذَا، وَيَصُدُّ هَذَا وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي الْيَمَانِ

6191- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Birbirinize kin ve nefret beslemeyin. Birbirinize haset etmeyin. Birbirinize sırt dönmeyin. Yüce Allah'ın kardeş kulları olun. Müslüman kişinin Müslüman kardeşiyle üç günden fazla dargın kalması, karşılaştıklarında birinin bir tarafa, diğerinin de başka bir tarafa yüz çevirmesi helal değildir. İkisi içinde en hayırlısı ise diğerine ilk selamı verenidir.*"[2]

Buhârî[3] bu hadisi *Sahîh*'te Ebu'l-Yemân'dan rivayet etti.

٦١٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَعْقِلٍ الْمَيْدَانِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الذُّهْلِيِّ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ بْنُ هَمَّامٍ، أَنَا مَعْمَرُ بْنُ رَاشِدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَقَاطَعُوا، وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا، لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/243-244 (13004), *M. el-Evsat* (1/501) ve Buhârî, *el-Edebu'l-Müfred* (112/413)

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Buhârî, *edeb* (88).

6192- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Birbirinizle haset etmeyin. Birbirinizle ilgiyi kesmeyin. Birbirinize sırt dönmeyin. Yüce Allah'ın kardeş kulları olun. Müslümanın, kardeşine üç günden fazla dargın durması helal olmaz.*"[1]

Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te Muhammed b. Râfi kanalıyla Abdürrezzâk'tan rivayet etti.

٦١٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، نا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، نا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الْجُرَشِيُّ، وَمُوسَى بْنُ مُحَمَّدٍ الذُّهْلِيُّ، نا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ، يَلْتَقِيَانِ فَيُعْرِضُ هَذَا وَيُعْرِضُ هَذَا وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ ". قَالَ الْقَعْنَبِيُّ: " فَوْقَ ثَلَاثٍ وَالْبَاقِي سَوَاءٌ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ، عَنْ مَالِكٍ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى

6193- Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Müslüman kişinin Müslüman kardeşiyle üç günden fazla dargın kalması, karşılaştıklarında birinin bir tarafa, diğerinin de başka bir tarafa yüz çevirmesi helal değildir. İkisi içinde en hayırlısı ise diğerine ilk selamı verenidir.*"[3]

Ka'nebî bunu: "*Üç geceden fazla*" şeklinde rivayet etti. Hadisin diğer kısmı aynıdır.

Buhârî[4] bu hadisi *Sahîh*'te Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Mâlik'ten, Müslim[5] ise Yahyâ b. Yahyâ'dan rivayet etti.

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *birr* (1983).

[3] Ravileri güvenilirdir.

[4] Buhârî, *edeb* (91).

[5] Müslim, *el-Birr* (25).

٦١٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، يَرْوِيهِ: " لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثَةٍ يَلْتَقِيَانِ فَيَصُدُّ هَذَا، وَيَصُدُّ هَذَا وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، وَمُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، وَعَبْدِ اللهِ بْنِ حُمَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: يَرْوِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ

6194- Ebû Eyyûb el-Ensârî şöyle rivayet etti: "*Müslüman kişinin Müslüman kardeşiyle üç günden fazla dargın kalması, karşılaştıklarında birinin bir tarafa, diğerinin de başka bir tarafa yüz çevirmesi helal değildir. İkisi içinde en hayırlısı ise diğerine ilk selamı verenidir.*"[1]

Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te İshâk b. İbrâhîm, Muhammed b. Rafi ve Abdullah b. Humeyd kanalıyla Abdürrezzâk'tan rivayet etti. Bazıları ise bunu (Ebû Eyyûb'un) Hz. Peygamber'den rivayetle naklettiğini söylemiştir.

٦١٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، وَأَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، نا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هِلَالٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَحِلُّ لِمُؤْمِنٍ يَهْجُرُ مُؤْمِنًا فَوْقَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ، فَإِذَا مَرَّ ثَلَاثٌ لَقِيَهُ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَإِنْ رَدَّ فَقَدِ اشْتَرَكَا فِي الْأَجْرِ، وَإِنْ لَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ بَرِئَ الْمُسْلِمُ مِنَ الْهِجْرَةِ، وَصَارَتْ عَلَى صَاحِبِهِ "

6195- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Müminin müminle üç günden fazla dargın kalması helal değildir. Üç gün geçtikten sonra biri diğerine selam verir, o da selamı alırsa sevaba ortak olurlar. Selamı almazsa, selam veren sorumluluktan kurtulmuş olur ve sorumlu diğeri olur.*"[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *birr* (1984).

[3] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 5/214-215 (4912).

٦١٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، نا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرٍ، نا رَوْحُ بْنُ عِبَادَةَ، نا شُعْبَةُ، عَنْ يَزِيدَ الرِّشْكِ، قَالَ شُعْبَةُ: قَرَأْتُهُ عَلَيْهِ، قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاذَةَ الْعَدَوِيَّةَ، قَالَتْ: سَمِعْتُ هِشَامَ بْنَ عَامِرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ، يَقُولُ: " لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ مُسْلِمًا فَوْقَ ثَلَاثٍ، فَإِنَّهُمَا نَاكِبَانِ عَنِ الْحَقِّ مَا دَامَا عَلَى صُرَامِهِمَا فَأَوَّلُهُمَا فَيْئًا سَبَقَهُ بِأَلْفَيْ كَفَّارَةٍ، فَإِنْ سَلَّمَ وَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ سَلَامَهُ رَدَّتْ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ وَرَدَّ عَلَى الْآخَرِ الشَّيْطَانُ فَإِنْ مَاتَا عَلَى صُرَامِهِمَا لَمْ يَجْتَمِعَا فِي الْجَنَّةِ أَبَدًا "

6196- Hişâm b. Âmir der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "*Müslümanın müslümanla üç günden fazla dargın kalması helal değildir. Onlar bu durumda kaldıkları müddetçe haktan sapmış olurlar ve ilk selam veren diğerini bin sevapla geçer. Eğer diğeri selamı almazsa, melekler bu kişinin selamını alır, selamı almayana da şeytan karşılık verir. Eğer bunlar dargın halde ölürlerse, hiçbir zaman cennette bir araya gelemezler.*"[1]

٦١٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا شُعْبَةُ، عَنْ يَزِيدَ الرِّشْكِ، قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاذَةَ تُحَدِّثُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عَامِرٍ الْأَنْصَارِيِّ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يُصَارِمَ أَخَاهُ " فَذَكَرَهُ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " يَكُونُ سَبْقُهُ بِأَلْفَيْ كَفَّارَةٍ لَهُ فَإِنْ سَلَّمَ عَلَيْهِ فَلَمْ يَقْبَلْ سَلَامَهُ وَرَدَّ عَلَيْهِ سَلَامَهُ "، وَقَالَ فِي آخِرِهِ: " لَمْ يَدْخُلَا الْجَنَّةَ "، أَوْ قَالَ: " لَمْ يَجْتَمِعَا فِي الْجَنَّةِ"

6197- Hişâm b. Âmir el-Ensârî; Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Müslümanın kardeşiyle alakayı kesmesi helal değildir*" deyip hadisi zikretti; ancak farklı olarak şu ibare yer almıştır: "*Eğer kendisi daha önce ona selam verirse ve diğeri selamını almazsa onu iki bin sevapla geçer.*" Hadisin sonunda da: "*Cennete giremezler –veya cennette bir araya gelemezler*" demiştir.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (4/20), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 3/126-127 (1557), Taberânî, *M. el-Kebîr* 22/175 (454, 455) ve Buhârî, *el-Edebu'l-Müfred* (109-110 (402, 407).

[2] Ravileri güvenilirdir. Tayâlisî, *Müsned* (170/1223) ve İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 1/654-655 (1568).

٦١٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعْدٍ، نا سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قِتَالُ الْمُسْلِمِ كُفْرٌ وَسِبَابُهُ فُسُوقٌ، وَلَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ "

6198- Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Müslümanla savaşmak küfürdür. Ona sövmek fasıklıktır. Müslüman kişinin Müslüman kardeşiyle üç günden fazla dargın kalması helal değildir."*[1]

٦١٩٩ - وَأَخْبَرَنَا ابْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْجَزَرِيِّ، عَنْ مُجَاهِدٍ، فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾ [المؤمنون: ٩٦]، قَالَ: " هُوَ السَّلَامُ يُسَلِّمُ عَلَيْهِ إِذَا لَقِيَهُ "

6199- Abdülkerîm el-Cezerî bildiriyor: Mücâhid: ***"Kötülüğü en güzel bir şekilde sav"***[2] buyruğunu açıklarken: "Güzel bir şekilde savmaktan kasıt, dargın olduğun kişiyle karşılaştığında ona selam vermendir" demiştir.[3]

٦٢٠٠ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أَنَا أَبُو مَنْصُورِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الْأَهْوَازِيُّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، نا أَبُو الْجَهْمِ الْعَلَاءُ بْنُ مُوسَى، نا سَوَّارُ بْنُ مُصْعَبٍ، عَنْ كُلَيْبِ بْنِ وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصَافِحُ أَخَاهُ لَيْسَ فِي صَدْرِ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عَلَى أَخِيهِ حِنَةٌ، لَمْ تَتَفَرَّقْ أَيْدِيهِمَا حَتَّى يَغْفِرَ اللهُ لَهُمَا مَا مَضَى مِنْ ذُنُوبِهِمَا، وَمَنْ نَظَرَ إِلَى أَخِيهِ نَظْرَةً لَيْسَ فِي قَلْبِهِ أَوْ صَدْرِهِ حِنَةٌ لَمْ يَرْجِعْ إِلَيْهِ طَرْفُهُ حَتَّى يَغْفِرَ اللهُ لَهُمَا مَا مَضَى مِنْ ذُنُوبِهِمَا "

6200- Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Herhangi bir Müslüman, Müslüman kardeşinin elini sıkarsa,*

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 1/145 (324), Abdürrezzâk, *Musannef* 11/168 (20224) ve Ahmed, *Müsned* (1/176).

[2] Fussilet Sûr. 34

[3] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzak, *Musannef* 11/168 (20225) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (24/119) Bak: Suyûti, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/327).

içlerinde birbirlerine karşı bir kin bulunmazsa, birbirlerinden ayrıldıklarında kendilerinin geçmiş günahlarını Allah affetmiş olarak ayrılırlar. Bir kimse Müslüman kardeşine sevgi nazarı ile bakarsa ve içlerinde de kin bulunmazsa daha gözünü kardeşinden ayırmadan Allah her ikisinin de geçmiş günahını affeder."[1]

٦٢٠١ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي خَلَفٍ الصُّوفِيُّ، نا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْوَاعِظُ، نا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ رَجَاءٍ، نا أَبُو هَمَّامٍ الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعٍ السَّكُونِيُّ، نا مَخْلَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، أَنَّهُ سَمِعَ مُوسَى بْنَ سَعِيدٍ، قَالَ: لَمَّا قَرَّبَ اللهُ مُوسَى نَجِيًّا رَأَى عَبْدًا تَحْتَ الْعَرْشِ، فَقَالَ: يَا رَبِّ، مَنْ هَذَا الْعَبْدُ لِعَلِّي أَعْمَلُ مِثْلَ عَمَلِهِ؟ فَقِيلَ: " يَا مُوسَى، هَذَا عَبْدٌ كَانَ بَرًّا لِوَالِدَيْهِ، وَكَانَ لَا يَحْسُدُ النَّاسَ، وَكَانَ لَا يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ "، " وَرُوِّينَا هَذَا بِإِسْنَادٍ آخَرَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ أَنَّهُ حَكَى ذَلِكَ، عَنْ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ "

6201- Mûsa b. Saîd der ki: Yüce Allah Hz. Mûsa'yı kendisiyle konuşmak için yaklaştırınca, Arş'ın altında bir adam gördü ve: "Ey Rabbim! Bu kul kimdir? (Bilirsem) ben de onun yaptığı ameli yaparım" dedi. Hz. Mûsa'ya: "Ey Mûsa! Bu, anne babasına iyilik eden, insanlara hased etmeyen, dedikodu yapmayan bir kuldu" denildi.[2]

Bu hadisi başka bir isnâdla Ebû İshâk kanalıyla Amr b. Meymûn'dan, Hz. Mûsa kıssasını anlatırken söylediğini naklettik.

٦٢٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، نا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " تُفْتَحُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَ الِاثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ مُسْلِمٍ لَا يُشْرِكُ بِاللهِ شَيْئًا إِلَّا رَجُلٌ كَانَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءُ، فَيُقَالُ: انْظُرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا، انْظُرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ، وَرَوَاهُ الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ سُهَيْلٍ , قَالَ: " إِلَّا الْمُتَهَاجِرَيْنِ "

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1293).

[2] İsnâdında tanımadığım biri vardır. Ahmed, *Zühd* (67), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/91, 93), Vekî, *Zühd* (445), Hennâd, *Zühd* 2/574 (1219) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/149).

6202- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Pazartesi ve Perşembe günleri cennetin kapıları açılır ve kardeşiyle arasında düşmanlık bulunanlar hariç Allah'a şirk koşmamış her bir Müslüman bağışlanır. (Aralarında düşmanlık bulunan kişiler için): «Bu ikisini barışana kadar bekletin! Bu ikisini barışana kadar bekletin!» denilir."*

Müslim, *Sahîh*'de Kuteybe'den rivayet etti.[1]

Derâverdî'de bunu Süheyl'den: *"Aralarında küskünlük bulunanlar hariç"* lafzıyla aktarmıştır.

٦٢٠٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، نا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، نا سُفْيَانُ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، إِمْلَاءً، أَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، نا الْحُمَيْدِيُّ، نا سُفْيَانُ، نا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ ابْنِ أَبِي صَالِحٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ، رَفَعَهُ مَرَّةً، قَالَ: " تُعْرَضُ الْأَعْمَالُ فِي كُلِّ اثْنَيْنِ وَخَمِيسٍ، فَيَغْفِرُ اللهُ فِي ذَلِكَ الْيَوْمَيْنِ لِكُلِّ امْرِئٍ لَا يُشْرِكُ بِاللهِ شَيْئًا إِلَّا امْرَأً كَانَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءُ، فَيُقَالُ: اتْرُكُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا ". لَفْظُ حَدِيثِ الْحُمَيْدِيِّ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَرَ، عَنْ سُفْيَانَ. وَقَالَ: " ارْكُوا هَذَيْنِ ".

6203- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Pazartesi ve Perşembe günleri ameller Yüce Allah'a arz edilir ve kardeşiyle arasında düşmanlık bulunanlar hariç, Allah'a şirk koşmamış her bir mümin bağışlanır. (Aralarında düşmanlık bulunan kişiler için): «Bu ikisini barışana kadar bırakın!» denilir."*

Lafız Humeydî'nin lafzıdır.

Müslim bunu *Sahîh*'de İbn Ebî Ömer kanalıyla Süfyân'dan *"Bu ikisini barışana kadar bekletin!"* lafzıyla rivayet etti.[2]

Halîmî der ki: "Bunun da mânâsı; şirk koşmayan her bir kişinin şayet müslüman kardeşiyle arasında herhangi bir dargınlık yoksa bağışlanmaya

---

[1] Müslim, *birr* (35).

[2] Müslim, *birr* (36).

maruz kalacağıdır. Ancak öylesi bir düşmanlığı varsa şirk koşmamış olsa dahi bu bağışlanmaya nail olamaz. Yoksa müşrikler dışında her Pazartesi ve Perşembe gününde bağışlanmayan kişi kalmayacağı anlamında değildir. Hadisin mânâsı açıkladığım şekildedir."[1]

٦٢٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْمَنْصُورِيُّ النُّوقَانِيُّ، بِهَا أَخْبَرَنَا أَبُو حَاتِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ حَسَّانَ بْنِ أَحْمَدَ الْبُسْتِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُعَافَى بِصَيْدَا، نا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ الْأَزْرَقُ، نا أَبُو خُلَيْدٍ وَهُوَ عُتْبَةُ بْنُ حَمَّادٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، وَابْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ يُخَامِرَ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " يَطَّلِعُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى خَلْقِهِ فِي اللَّيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ، فَيَغْفِرُ لِجَمِيعِ خَلْقِهِ إِلَّا لِمُشْرِكٍ أَوْ مُشَاحِنٍ "

6204- Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, Şaban ayının on beşinci gecesinde insanlara nazar eder ve müşrik veya kardeşine düşmanlığı olan kişiler dışında herkesi bağışlar"* buyurmuştur.[2]

٦٢٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَعْرَابِيُّ، نا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، نا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، عَنْ صَالِحِ بْنِ مُوسَى، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ الْحَسَنِ، عَنْ أُمِّهِ فَاطِمَةَ، عَنْ أَبِيهَا، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " النِّقَمُ كُلُّهَا خَاسِرَةٌ أَوْ ظَالِمَةٌ "

6205- Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam): *"Kin tutma tümüyle hüsrandır"* veya: *"zulümdür"* buyurmuştur.[3]

٦٢٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ النَّحْوِيُّ، بِبُخَارَى، أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ حَبِيبٍ الْمُهَلَّبِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْمُبَرِّدُ، حَدَّثَنِي جَرِيرٌ، حَدَّثَنِي من خَرَجَ مِنْ عِنْدِ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ طَاهِرٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، أَنَّهُ قَالَ:"

إِلَى كَمْ يَكُونُ الشَّرُّ فِي كُلِّ سَاعَةٍ وَكَمْ لَا تَمَلِّينَ الْقَطِيعَةَ وَالْهَجْرَا

---

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (3/107).

[2] Ravileri güvenilirdir, ancak Mekhûl, Mâlik b. Yuhâmir'e yetişmiş değildir. 3552. hadiste geçmişti.

[3] İsnâdı zayıftır. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 1/379 (487) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1388).

رُوَيْدَكِ إِنَّ الدَّهْرَ فِيهِ كِفَايَةٌ لِتَفْرِيقِ ذَاتِ الْبَيْنِ فَانْتَظِرِي الدَّهْرَا"

6206- Cerîr der ki: Ubeydullah b. Abdillah b. Tâhir'in yanından çıkan birinin bana bildirdiğine göre Abdullah şöyle demiştir:

"Kötülük nereye kadar her dem yapılacak
Dargınlık ve küskünlükten ne zaman bıkılacak
Acele etme ve vaktini bekle ki zamanda yeteri kadar
İnsanların arasını açmaya fırsatın olacak"[1]

٦٢٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُنْقِذٍ الْمُقْرِئُ، عَنْ حَيْوَةَ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ الْوَلِيدِ بْنِ أَبِي الْوَلِيدِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ أَبِي أَنَسٍ، عَنْ أَبِي خِرَاشٍ السَّلَمِيِّ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ هَجَرَ أَخَاهُ سَنَةً فَهُوَ كَسَفْكِ دَمٍ "، قَالَ أَبُو الْعَبَّاسِ: هَذَا فِي كِتَابِي: أَبُو خِرَاشٍ مُقَيَّدًا، وَيُقَالُ: أَبُو خِدَاشٍ بِالدَّالِ. أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ فِي كِتَابِ السُّنَنِ، مِنْ حَدِيثِ ابْنِ وَهْبٍ، عَنْ حَيْوَةَ، وَقَالَ: " كَسَفْكِ دَمِهِ "

6207- Ebû Hirâş es-Sülemî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kardeşiyle bir yıl boyunca dargın kalan kişi, haksız yere bir cana kıymış gibidir"* buyurduğunu işittim.[2]

Ebu'l-Abbâs der ki: Benim kitabımda bu şekilde "Ebû Hirâş" olarak geçmektedir. "Ebû Hidâş" diyenler de vardır.

Ebû Dâvud, *Sünen*'de İbn Vehb kanalıyla Hayve'den *"Onun kanını dökmüş gibidir"* lafzıyla rivayet etti.[3]

٦٢٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْخِسْرَوْجِرْدِيُّ، نا دَاوُدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، نا سَعْدُ بْنُ زَيْدٍ الْفَرَّاءُ، نا الْمُبَارَكُ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ﴿مِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾ [الفلق: ٥]، قَالَ: " هُوَ أَوَّلُ ذَنْبٍ كَانَ فِي السَّمَاءِ "

---

[1] İsnâdı müselseldir ve tanımadığım ravisi vardır.

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[3] Ebû Dâvud 5/215 (4915).

6208- Mübârek b. Fadâle'nin bildirdiğine göre Hasan(-ı Basrî), *"Ve haset ettiği zaman hasetçinin şerrinden"*[1] âyetini açıklarken: "Haset, gökyüzünde işlenen ilk günahtı" demiştir.[2]

٦٢٠٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، نا سَعْدُ بْنُ زَيْدٍ الْفَرَّاءُ، نا الْحَسَنُ بْنُ دِينَارٍ، عَنِ الْحَسَنِ، فِي قَوْلِهِ: ﴿مِنْ شَرِّ حَاسِدٍ﴾ [الفلق: ٥]، قَالَ: " هُوَ أَوَّلُ ذَنْبٍ كَانَ فِي السَّمَاءِ "

6209- Hasan b. Dînar'ın bildirdiğine göre Hasan(-ı Basrî), *"Ve haset ettiği zaman hasetçinin şerrinden"*[3] ayetini açıklarken: "Haset, gökyüzünde işlenen ilk günahtı" demiştir.[4]

٦٢١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نا أَبُو خَلِيفَةَ الْفَضْلُ بْنُ حُبَابٍ، نا مَخْلَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ أَخِي عِيسَى بْنِ حَاصِرٍ أَبُو سُفْيَانَ، نا مُطَهَّرٌ إِمَامُ الْمَسْجِدِ الْعَرَفَةِ، عَنْ مُوَرِّقٍ الْعِجْلِيِّ، قَالَ: قَالَ الْأَحْنَفُ بْنُ قَيْسٍ: " خَمْسٌ هُنَّ كَمَا أَقُولُ: لَا رَاحَةَ لِحَسُودٍ، وَلَا مُرُوءَةَ لِكَذُوبٍ، وَلَا وَفَاءَ لِمُلُوكٍ، وَلَا حِيلَةَ لَبَخِيلٍ، وَلَا سُؤْدَدَ لِسَيِّئِ الْخُلُقِ "

6210- Ahnef b. Kays der ki: "Beş şey şu diyeceğim gibidir: Hasetçi için rahatlık yoktur. Yalancının mertliği yoktur. Yöneticinin vefası yoktur. Cimrinin hiçbir gücü yoktur. Ahlâkı kötü olan birinin saygınlığı yoktur."[5]

٦٢١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرِ بْنَ أَبِي الدُّنْيَا، يَذْكُرُ عَنْ شَيْخٍ لَهُ، عَنْ آخَرَ، قَالَ: قَالَ الْخَلِيلُ بْنُ أَحْمَدَ: " مَا رَأَيْتُ ظَالِمًا أَشْبَهَ بِمَظْلُومٍ مِنْ حَاسِدٍ، نَفَسٌ دَائِمٌ، وَعَقْلٌ هَائِمٌ، وَحُزْنٌ لَازِمٌ "

---

[1] Felak Sur. 5

[2] İsnâdı hasendir.

[3] Felak Sur. 5

[4] Hasan b. Dînar dolayısıyla senedi zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/711) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/690).

[5] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Ahmed, *Zühd* (s. 236).

6211- Halîl b. Ahmed der ki: "Hasetçiden başka mazluma benzeyen bir zalim görmüş değilim. Zira boşuna nefes tüketir, zihni karışıktır ve anlamsız bir üzüntüsü vardır"[1]

٦٢١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ أَحْمَدَ بْنَ عَمْرٍو الْبَزَّارَ، بِالْكُوفَةِ، قَالَ: سَمِعْتُ حَمْزَةَ بْنَ الْحُسَيْنِ السِّمْسَارَ، يَقُولُ: سَمِعْتَ مُحَمَّدَ بْنَ يُوسُفَ الْجَوْهَرِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ، يَقُولُ: " الْعَدَاوَةُ فِي الْقَرَابَةِ، وَالْحَسَدُ فِي الْجِيرَانِ، وَالْمَنْفَعَةُ فِي الْإِخْوَانِ "

6212- Bişr b. el-Hâris der ki: "Düşmanlık akrabalarda, haset komşularda, menfaat de kardeşler arasında olur."

٦٢١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيَّ يَقُولُ: نا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْمُقَدَّمِيُّ، نا أَبُو يَعْلَى السَّاجِيُّ، نا الْأَصْمَعِيُّ، قَالَ: بَلَغَنِي أَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ:" الْحَاسِدُ عَدُوُّ نِعْمَتِي، مُتَسَخِّطٌ لِقَضَائِي، غَيْرُ رَاضٍ بِقِسْمَتِي الَّتِي قَسَمْتُ بَيْنَ عِبَادِي"، قَالَ الْأَصْمَعِيُّ: وَقَالَ الشَّاعِرُ:

كُلُّ الْعَدَاوَةِ قَدْ تُرْجَى إِمَاتَتُهَا ... إِلَّا عَدَاوَةُ مَنْ عَادَاكَ بِالْحَسَدِ

أَنْشَدَنَا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ حَبِيبٍ لِغَيْرِهِ:"

أَعْطَيْتُ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْ نَفْسِ الرِّضَا ... إِلَّا الْحَسُودَ فَإِنَّهُ أَعْيَانِي

يَطْوِي عَلَى حَنَقٍ حَشَاهُ إِذَا رَأَى ... عِنْدِي جَمَالَ غِنًى وَفَضْلَ بَيَانِ

وَأَبَى فَمَا تُرْضِيهِ إِلَّا ذَلَّتِي ... وَهَلَاكَ أَعْضَائِي وَقَطْعَ لِسَانِي"

6213- Asmaî der ki: Bana bildirildiğine göre Yüce Allah: "Hasetçi kişi nimetime düşman, takdirime öfkeli ve (rızık konusunda) kullarımın arasında yaptığım taksimata razı olmayan biridir" buyurur. Şair de bu konuda şöyle der:

"Sana hasetle düşmanlık edenin düşmanlığı dışında
Her düşmanlığın bir gün ülmesi umulabilir."

---

[1] İsnâdında meçhul birinin diğer meçhul birinden rivayeti vardır.

Ebu'l-Kâsım b. Habîb de bana, başkasına ait olan şu şiiri okudu:

"Her kişiyi bir şekilde razı ettim de
Bir tek haset eden beni bitkin düşürdü
Bana karşı olan kini katlanıp durur
Bende bir güzellik, zenginlik ve iyi bir şey görünce
Onu razı edecek tek şey zilletimdir
Sakat kalmam veya dilimin kesilmesidir."[1]

٦٢١٤ - سَمِعْتُ الْقَاضِي أَبَا عُمَرَ بْنَ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْهَيْثَمِ رَحِمَهُ اللهُ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ مَحْمُودٍ الْكازرونيَّ يَقُولُ: " أَنْشِدْنِي عَبْدُ اللهِ بْنِ أَحْمَدَ الصَّيْدَلَانِيُّ "أَنْشَدَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ الْمُبَرِّدِ،"

عَيْنُ الْحَسُودِ عَلَيْكَ الدَّهْرَ حَارِسَةٌ ... تُبْدِي الْمَسَاوِئَ وَالْإِحْسَانَ تُخْفِيهِ

يَلْقَاكَ بِالشَّرِّ تُبْدِيهِ مُكَاشَرَةً ... وَالْقَلْبُ مُنْكَتِمٌ فِيهِ الَّذِي فِيهِ

إِنَّ الْحَسُودَ بِلَا جُرْمٍ عَدَاوَتُهُ ... وَلَيْسَ يَقْبَلُ عُذْرًا فِي تَجَنِّيهِ"

6214- Abdullah b. Ahmed es-Saydalânî der k: Ebu'l-Abbâs b. Muhammed b. Yezîd b. el-Müberrid bize şöyle bir şiir okudu:

"Hasetçinin gözü her dem üzerindendir
Kötülüklerini ortaya çıkarıp iyiliklerini gizler
Yüzüyle sırıtsa da sana kötülük düşünür
Kalbinde sana karşı neler vardır neler
Hasetçinin düşmanlığının olması gerekmez sebebi
Cinayetinde de kabul etmez herhangi bir mazereti."[2]

---

[1] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/692).

[2] İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 133).

٦٢١٥ - أَنْشَدَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْشَدَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَسَدٍ الْأَدِيبُ، أَنْشِدْنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ وَاقِدٍ الْكُوفِيُّ، أَنْشِدْنِي عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَلَوِيُّ الْجَمَّالُ الشَّافِعِيُّ رَحِمَهُ اللهُ:"

وَذِي حَسَدٍ يَغْتَابُنِي حَيْثُ لَا يَرَى ... مَكَانِي وَيُثْنِي صَالِحًا حَيْثُ أَسْمَعُ

تَوَرَّعْتُ أَنْ أَغْتَابَهُ مِنْ وَرَائِهِ ... وَهَا هُوَ اذ يَغْتَابُنِي مُتَوَرِّعُ"

6215- Ebû Abdillah Muhammed b. Abdillah b. Vâkıd el-Kûfî bildiriyor: Ali b. Muhammed el-Alevî el-Cemmâl eş-Şâfiî bana şöyle bir şiir okudu:

"Hasetçi gıyabımda gıybetimi yapar da

Önümden beni güzelce över

Gıyabında ben onun gıybetini yapmaktan çekinirken

Kendisi ise gıybetimi yapmaktan çekinmez."[1]

٦٢١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْشِدْنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ كَامِلٍ الْقَاضِي، أَنْشِدْنِي ابْنُ الْأَزْرَقِ النَّحْوِيُّ:"

نُكْمِي الْحَسُودَ إِلَى مَلْجَإٍ بِهِ ... جَهْلًا فَقُلْتُ لَهُ مَقَالَةَ حَازِمِ

اللهُ يَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ فَضْلَهُ ... مِنِّي وَمِنْكَ وَمَنْ جَمِيعِ الْعَالِمِ"

6216- Ebû Bekr b. Kâmil el-Kâdî bildiriyor: İbnu'l-Ezrak en-Nahvî bana şöyle bir şiir okudu:

"Hasetçinin en büyük musibeti cehaletidir

Ona sabit ve değişmez bir şey demek isterim:

"Allah ihsanını nereye yapacağını bilir

Bana, sana ve tüm insanlara karşı."

٦٢١٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ النُّوقَانِيُّ بِهَا، أَنَا أَبُو حَاتِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ حَبَّانَ، أَنْشِدْنِي عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ سُلَيْمَانَ الْأَبَرَشُ:

لَيْسَ لِلْحَاسِدِ إِلَّا مَا حَسَدْ ... فَلَهُ الْبَغْضَاءُ مِنْ كُلِّ أَحَدْ

---

[1] Ravilerinin çoğunu tanımıyorum.

وَأَرَى الْوَحْدَةَ خَيْرًا لِلْفَتَى مِنْ جَلِيسِ السُّوءِ فَانْهَضْ إِنْ قَعَدْ"

6217- Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân bildiriyor: Abdulazîz b. Süleymân el-Ebreş bana şöyle bir şiir okudu:

"Hasetçinin hasedinden başka kârı yoktur
Herkesin de düşmanlığını kazanır
Kötü biriyle oturmaktansa yalnızlık kişi için evlâdır
Böyle biri oturduğu zaman sen oradan kalk."[1]

٦٢١٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ النُّوقَانِيُّ، أَنَا أَبُو حَاتِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ حَسَّانٍ، أَنْشِدْنِي مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرٍ الْمَدِينِيُّ، لِدَاوُدَ بْنِ عَلِيِّ بْنِ خَلَفٍ:"

إِنِّي نَشَأْتُ وَحُسَّادِي ذَوُو عَدَدٍ يَا ذَا الْمَعَارِجِ لَا تَنْقُصْ لَهُمْ عَدَدَا
إِنْ يَحْسُدُونِي عَلَى مَا كَانَ مِنْ حُسْنٍ فمثل خَلْقي فِيهِمْ جر لي حسدا "

6218- Muhammed b. Hassân bildiriyor: Muhammed b. Nasr el-Medînî, bana Dâvud b. Ali b. Halef'e ait şu şiiri okudu:

"Birçok kişinin bana haset etmesiyle büyüdüm
Ey yüksek makamlar sahibi! Sayılarını azaltma!
Eğer güzel yanlarımdan yana haset ediyorlarsa
Bana onların hasetlerini arttıracak bir ahlâk ver."[2]

٦٢١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ الْقَاضِي، نا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، وَأَبُو يَزِيدَ أَحْمَدُ بْنُ رَوْحٍ الْبَزَّارُ، أَنَّ عُبَيْدَ اللهِ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ حَفْصٍ الْعُمَيْسَ أَنْشَدَهُمْ فِي ابْنِهِ:"

حَسَدُوا الْفَتَى إِذْ لَمْ يَنَالُوا سَعْيَهُ فَالنَّاسُ أَضْدَادٌ لَهُ وَخُصُومُ
كَضَرَائِرِ الْحَسْنَاءِ قُلْنَ لِزَوْجِهَا حَسَدًا وَبَغْيًا إِنَّهَا لَذَمِيمُ
وَتَرَى اللَّبِيبَ مُشْتِمًا لَمْ يَحْتَرَمْ عِرْضَ الرِّجَالِ وَعِرْضُهُ مَشْتُومُ"

---

[1] İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 136).

[2] İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 134-135).

6219- Ebû Yezîd Ahmed b. Ravh el-Bezzâr bildiriyor: Abdullah b. Muhammed b. Hafs el-Umeys oğlu hakkında bize şu şiiri okudu:

"Yaptıklarını yapamayınca çocuğa haset ettiler

İnsanlar onun karşısındadır ve hasımlarıdır

Kadınların güzel kumaları için kocalarına

«Pek rezil biridir» demelerine benziyor

Akıllı kişinin saygısızca başkasına dil uzattığını görürsün

Buna karşılık başkaları da onun onuruna dil uzatmaktadır."

٦٢٢٠ - أَنْشَدَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، أَنْشَدَنَا أَبِي، أَنْشَدَنَا الْقَنَّادُ:"

اصْبِرْ عَلَى حَسَدِ الْحَسُو دِ وَلَوْ رَمَى بِكَ فِي اللَّجَجِ

فَلَعَلَّ طَرْفَكَ لَا يَعُو دُ إِلَيْكَ إِلَّا بِالْفَرَجِ"

6220- Ebû Abdirrahman es-Sülemî, babasından bildirir: Kannâd bize şu şiiri okudu:

"Hasetçinin hasedine sabret

Israrla aleyhinde konuşsa da

Belki gözünü kapattıktan sonra

Açınca ondan kurtulmuş olursun."

٦٢٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ الْحَافِظُ، سَمِعْتُ أَبَا أَحْمَدَ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْعَبْدِيَّ، يَقُولُ: كَانُوا كُلُّهُمْ يَحْسُدُونَنِي، فَقُلْتُ لَيْلَةً:"

وَلَكِنْ بِفَضْلِ اللهِ أُدْرِكُ قِسْمَةً وَأُسْرِجُ أَعْدَائِي قَدِيمًا وَأُلْجِمُ"

6221- Ebû Abdillah b. Muhammed b. Yâkûb el-Hâfız der ki: Ebû Ahmed Muhammed b. Abdilvehhâb el-Abdî'nin şöyle dediğini işittim: Herkes bana haset ederdi. Bir gece şöyle dedim:

Ancak Allah'ın lütfuyla kısmetimi elde ederim

Bütün düşmanlarımı eğerler ve dizginlerim."[1]

٦٢٢٢ - أَنْشَدَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحَسَنُ بْنُ حَبِيبٍ الْمُفَسِّرُ قَالَ: أَنْشَدَنَا مَنْصُورٌ الْفَقِيهُ:"

أَلَا قُلْ لِمَنْ كَانَ لِي حَاسِدًا ... أَتَدْرِي عَلَى مَنْ أَسَأْتَ الْأَدَبْ

أَسَأْتَ عَلَى اللهِ فِي فِعْلِهِ ... إِذَا أَنْتَ لَمْ تَرْضَ لِي مَا وَهَبْ

جزاؤك مِنْهُ الزِّيَادَاتُ لِي ... وَإِنْ لَا تَنَالُ الَّذِي يَطْلُبُ"

وَأَنْشَدَنَا:"

إِنْ تَحْسُدُونِي فَإِنِّي لَا أَلُومُكُمُ ... قَبْلِي مِنَ النَّاسِ أَهْلَ الْفَضْلِ قَدْ حُسِدُوا

فَدَامَ لِي وَلَكُمْ مَا بِي وَمَا بِكُمُ ... وَمَاتَ أَكْثَرُنَا غَيْظًا بِمَا يَجِدُ"

6222- Müfessir Ebu'l-Kâsım Hasan b. Habîb der ki: Fakih Mansûr bize şu şiiri okudu:

"De ki bana haset edene
Nasıl bir edepsizlik ettiğini biliyor musun?
İhsan ettiklerine razı olmayarak
Bu işinde Allah'a kötü davrandın
Bunun cezası, bana daha fazla verilmesi
Senin ise istediğini elde edememendir."

Yine bize şöyle bir şiir okudu:

"Bana haset ederseniz bundan dolayı kınamam sizi
Zira benden önce de faziletli kişilere de haset edildi
Bende olan bende, siz de olan da hep sizde kaldı
Çoğumuz da hasedinin öfkesiyle ölüp gitti."[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 133).

٦٢٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، نا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ الصُّوفِيُّ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ الْهَاشِمِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ وَهُوَ دَاخِلٌ إِلَى الْحَبْسِ يَقُولُ: " الْحَسَدُ دَاءٌ لَا يَبْرَأُ، وَحَسْبُ الْحَسُودِ مَا يَلْقَى مِنَ الشَّرِّ وَدَخل الْحَبْس "

6223- İbrâhîm b. Abdissamed el-Hâşimî der ki: Zünnûn hapse girerken: "Haset, şifası olmayan bir hastalıktır. Başına gelen kötülükler de hasetçi için yeterlidir" dedi ve bu şekilde hapse girdi.

٦٢٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، نا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ رَشِيقٍ، نا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بَدْرٍ الْبَاهِلِيُّ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ التَّاجِرُ، عَنْ ذِي النُّونِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: " مَنْ جَهِلَ قَصْدَ الْخِطَابَ عَجَزَ عَنْ نَفْسِ الْجَوَابِ، الْحَسَدُ جُرْحٌ مَا يَبْرَأُ إِذْ بِحَسَبِ الْحَسُودِ مَا يَلْقَى , لا مجير كالدين ، وَلَا مُعين كَاللِّينِ، جرهُ وَدَّهُ مَنْ مَنَعَ رِفْدَه الصبر عَلَى مَا يُقْدَرُ دفعَهُ, أَعْوَدَ شَيْءٍ مَلَكَ نَفْعَهُ , أَفْضَلُ الْعِدَّةِ مَعْرِفَةُ الْحجَّةِ , مُعَاشَرَةُ أَهْلِ الْتقَى أَفْضَلُ مَتَاعِ الدُّنْيَا , لِلتَّكَلُّفِ عُقْبَاهُ فشل التواني مبدأ كَسلَ , ذَرْ مَا أَعْقَبَ النَّدَامَةَ وَإِنْ كَانَ عَاجِلُهُ سَلَامَةً , مَنْ جَهِلَ قَدْرَهُ هَتَكَ سِتْرَهُ , السَّخَاءُ زِيَادَةٌ، ونماء التَّسَلُّطُ عَلَى الضَّعِيفِ لُؤْمٌ وَالتَّوَثُّبُ عَلَى الْقَوِيِّ شُؤْمٌ، وَرُبَّ عَزِيزٍ مُهَانٌ وَرُبَّ فَقِيرٍ مُصَانٌ، ولَا يُجَازَى جَهُولٌ لجهله ، وَيُرْجَا سَفِيها لِمِثْلِهِ، عظم مَعْرِفَتِكَ بَذل قُوَّتِكَ "

6224- Zünnûn b. İbrâhîm der ki: "Doğru sözü söylemeyi bilemeyen doğru cevabı da alamaz. Haset, iyileşmeyen bir yaradır. Başına gelenler hasetçi için yeterlidir. Din gibi barınak ve yumuşak huy gibi yardımcı bulunamaz. Kişi yanına alamadığının hasretini çeker. Asıl sabır, defedilme imkanı olan şeye karşı gösterilendir. En iyi hazırlık, kişinin hüccetini bilmesidir. Takva sahipleriyle birlikte olmak, dünyada elde edilebilecek en üstün şeydir. Kişinin kendisinden istenmeyen şeyleri yapmaya çalışmasının sonu zarardır. Hantallık tembelliğin başlangıcıdır. Hâlihazırda selamet gibi görünse de sonunda pişmanlığa sebep olacak şeylerden uzak dur. Değerini bilmeyen kişinin saygınlığı da yok olur. Cömertlik malın artmasına sebep olur. Zayıf olana sert davranmak alçaklıktır. Güçlü olana çatmak da şanssızlıktır. Değersiz görülen nice zengin, günahlardan korunan da nice fakir vardır. Cehaletinden dolayı cahile ödül verilmez. Sefih olan kişi kendisi

gibi sefih olanı bulur. Marifetini çoğaltmaya çalış ve gücünü bu yönde harca."

٦٢٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نا أَبُو عُثْمَانَ الْخَيَّاطُ قَالَ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ يَقُولُ: " ثَلَاثَةٌ مِنْ أَعْلَامِ الِاغْتِبَاطِ وَهُوَ ضِدُّ الْحَسَدِ: اغْتِبَاطُ أَهْلِ الْخَيْرِ، وَالْمُنَافَسَةُ فِي مِثْلِ أَعْمَالِهِمْ ونفي الْحَسَدُ لِأَهْلِ الدُّنْيَا وَالْكَثْرَةُ وَالْمُجَانَبَةُ لِمِثْلِ جَمْعَهِمْ، وَالْفَرَحُ بِحُسْنِ أَمْرِ جَمِيعِ الْمُسْلِمِينَ فِي دِينِهِمْ وَدُنْيَاهُمْ "

6225- Zünnûn der ki: "Üç şey hasedin zıttı olan gıpta etmenin göstergelerindendir. Biri, hayırlı olan kişilere gıpta etmek ve onlar gibi amellerde bulunmak için çaba göstermektir. Diğeri, hasedi dünya peşinde koşanlara bırakmak ve onlardan uzak durmaktır. Bir diğeri de, Müslümanların dini ve dünyevi işlerinde iyi olmalarına sevinmektir."

٦٢٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، نا مَعْمَرٌ، عَنْ قَتَادَةَ قَالَ: " مَا كَثُرَتِ النِّعَمُ عَلَى قَوْمٍ قَطُّ إِلَّا كَثُرَ أَعْدَاؤُهُمْ "

6226- Katâde der ki: "Bir topluluğun nimetleri çok olduğu zaman mutlaka düşmanları da çok olur."[1]

٦٢٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، أَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، نا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، نا حُسَيْنُ بْنُ حَفْصٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، نا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ قَالَ: قَالَ مُحَارِبُ بْنُ دِثَارٍ: " إِنِّي لَأَدَعُ لُبْسَ الثَّوْبِ الْجَدِيدِ مَخَافَةَ أَنْ يَظْهَرَ فِي جِيرَانِي حَسَدٌ لَمْ يَكُنْ "

6227- Muhârib b. Disâr: "Komşularımda bana karşı bir haset oluşturmasın diye yeni giysi giymekten uzak duruyorum" demiştir.[2]

٦٢٢٨ - حَدَّثَنَا الْإِمَامُ أَبُو الطَّيِّبِ سَهْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ، إِمْلَاءً أَنَا حَامِدُ بْنُ

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı hasendir. Abdullah b. Ahmed, *Ziyâdâtu'z-Zühd* (s. 275) ve Buhârî, *Târîh* (1/2/391).

مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْهَرَوِيُّ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ، نا سَعِيدُ بْنُ سَلَّامٍ الْعَطَّارُ، نا ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اسْتَعِينُوا عَلَى نَجَاحِ الْحَوَائِجِ بِالْكِتْمَانِ لَهَا فَإِنَّ كُلَّ ذِي نِعْمَةٍ مَحْسُودٌ "

6228- Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İhtiyaçlarınızı gidermede onları gizlemeden yardım alın. Zira her nimet sahibine haset edilir"* buyurmuştur.[1]

٦٢٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو القاسم عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ السَّرَّاجُ، أَنَا الْقَاسِمُ بْنُ غَانِمِ بْنِ حَمُّوَيْهِ الطَّوِيلُ، نا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْبُوشَنْجِيُّ، نا عَمْرُو بْنُ الْحُصَيْنِ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عُلَاثَةَ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا حَسَدَ وَلَا مَلَقَ إِلَّا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ " قَالَ الشَّيْخُ: وَهَذَا الْإِسْنَادُ ضَعِيفٌ وَهَذَا لَا يَصِحُّ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ وَرُوِيَ أَوْجُهٌ كُلُّهَا ضَعِيفَةٌ

6229- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *İlim talep etme konusu hariç birilerine haset etme ve yaranma olmaz"* buyurmuştur.[2]

Beyhakî der ki: Senedi çok zayıftır ve Evzaî'den gelmesi doğru değildir. Hepsi de zayıf olan başka kanallarla da rivayet edilmiştir.

٦٢٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ حَيْدَرَةَ بْنَ عُمَرَ الدَّاوُدِيَّ الْفَقِيهَ يَقُولُ: سَمِعْتُ حَمْزَةَ بْنَ الْحُسَيْنِ السِّمْسَارَ يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ يُوسُفَ الْجَوْهَرِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ يَقُولُ: " الْعَدَاوَةُ فِي الْقَرَابَةِ وَالْحَسَدُ فِي الْجِيرَانِ وَالْمَنْفَعَةُ فِي الْإِخْوَانِ "

6230- Muhammed b. Yûsuf el-Cevherî der ki: Bişr b. el-Hâris'in: "Düşmanlık akrabalarda, haset komşularda, menfaat de kardeşler arasında olur" dediğini işittim.

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 20/94 (183), *M. es-Sağîr* (2/149) ile *M. el-Evsat* 3/226 (2476), Ebû Nuaym, *Hilye* (5/315, 966), İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1240) ve Ukaylî, *ed-Du'afâ* (2/109).

[2] İsnâdı çok zayıftır. Hatîb, *Târîh* (13/275), İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2227), İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (2/275) ve İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (1/219).

الرَّابِعُ وَالْأَرْبَعُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ

وَهُوَ بَابٌ فِي تَحْرِيمِ أَعْرَاضِ النَّاسِ وَمَا يَلْزَمُ مِنْ تَرْكِ الْوُقُوعِ فِيهَا

44. Şube

İnsanların Namusuna Dokunmanın Haram Oluşu ve Namuslarına Dil Uzatmaktan Uzak Durulması

Yüce Allah: *"Müminler arasından hayasızlığın yayılmasını arzu edenlere, işte onlara, dünya ve âhirette can yakıcı azap vardır. Allah bilir, siz ise bilmezsiniz"*[1] buyurur. Yine: *"Namuslu, kötülüklerden habersiz mümin kadınlara zina isnadında bulunanlar, dünya ve âhirette lânetlenmişlerdir. Onlar için çok büyük bir azap vardır"*[2] buyurur. Yine: *"İffetli kadınlara zina isnat edip de, sonra dört şahit getiremeyenlere seksen değnek vurun; ebediyen onların şahitliğini kabul etmeyin. İşte onlar yoldan çıkmış kimselerdir. Ama bundan sonra, tövbe edip düzelenler bunun dışındadır. Şüphesiz Allah bağışlar ve merhamet eder"*[3] buyurur. Yine: *"Karılarına zina isnat edip de kendilerinden başka şahidleri olmayanların şahitliği, kendisinin doğru sözlülerden olduğuna Allah'ı dört defa şahit tutmasıyla olur. Beşincisinde, eğer yalancılardan ise Allah'ın lanetinin kendisine olmasını diler. Kocasının yalancılardan olduğuna Allah'ı dört defa şahit tutması, cezayı kadından savar. Beşincisinde, kocası doğrulardan ise kendisinin Allah'ın gazabına uğramasını diler"*[4] buyurur.

Halîmî der ki: "Yüce Allah bu şekilde namuslu olan kadınlara iftirada bulunanları ağır bir azapla uyarmış, böylesi bir iftirayı atanların fasık olduklarını belirtmiş, bundan tövbe edene kadar şahitliklerinin asla kabul edilmeyeceğini ifade etmiş ve yaptığı bu çirkin işe karşılık dünyada ceza

---

[1] Nûr Sur. 19

[2] Nûr Sur. 23

[3] Nûr Sur. 4, 5

[4] Nûr Sur. 6-9

olarak da kamçılanmasını emretmiştir. Böylesi bir iddiada bulunan koca için ise yalan söylüyorsa kendine Allah'ın lanetini istemesi dışında başka bir yol bırakmadığı gibi bu konuda yalan söyleyen karı için de kocasının doğru söylüyor olması durumunda kendine Allah'ın gazabını istemesi dışında başka bir yol bırakmamıştır. Bu da zina iftirasında bulunmanın ne büyük bir suç olduğunu, bundan ve buna yol açan şeylerden uzak durulması gerektiğini bize göstermektedir."[1]

٦٢٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، نا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأُوَيْسِيُّ، حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي الْغَيْثِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ " قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ وَمَا هُنَّ، قَالَ: " الشِّرْكُ بِاللهِ، وَالسِّحْرُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللهُ إِلَّا بِالْحَقِّ، وَأَكْلُ الرِّبَا، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ، وَالتَّوَلِّي يَوْمَ الزَّحْفِ، وَقَذْفُ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْأُوَيْسِيِّ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ سُلَيْمَانَ

6231- Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallellehu aleyhi vesellem): *"Yedi büyük günahtan sakının!"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Bunlar nedir?" diye sorulunca da: *"Allah'a şirk koşmak, sihir, Allah'ın haram kıldığı canı haksız yere öldürmek, faiz yemek, yetim malı yemek, savaş alanından kaçmak ve masum iffetli kadınlara iftirada bulunmaktır"* buyurdu.

Buhârî, *Sahîh*'te Abdulazîz el-Uveysî'den[2]; Müslim de farklı kanallarla Süleymân'dan rivayet etti.

Halîmî der ki: Nasıl suçsuz ve namuslu birine iftira atmak haram ise aynı şekilde suçlu birine de iftirada bulunmak helal değildir. Çünkü böylesi bir durum kadına eziyet verecek ve gizli saklısını ifşa edecektir."[3] Sonrasında Halîmî konuyu uzun uzadıya açıklar.

---

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (3/108).

[2] Buhârî, *vasâyâ* (3/195), *hudûd* (8/33) ile *tıb* (7/29).

[3] Halîmî, *el-Minhâc* (3/109-110).

es-Sünenü'l-Kübrâ'da hadler bölümünün sonlarında bu konuda ceza yemiş kişilerin ayıplarını ortaya dökmemeye yönelik gelen rivayetleri zikretmiştik. Bunlardan biri de İbn Ömer'den gelen rivayettir. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, bir müslümanın ayıbını örten kişinin kıyamet gününde ayıplarını örter"* buyurmuştur.

٦٢٣٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنِ ابْرَاهِيمَ بْنِ نَشِيطٍ، عَنْ كَعْبِ بْنِ عَلْقَمَةَ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " مَنْ رَأَى عَوْرَةً فَسَتَرَهَا كَانَ كَمَنْ أَحْيَا مَوْءُودَةً "

6232- Ukbe b. Âmir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Karşılaştığı ayıbı örten kişi, diri diri gömülmüş kız çocuğunu diriltmiş gibi olur"* buyurmuştur.[1]

فَصْلٌ فِيمَا وَرَدَ مِنَ الْأَخْبَارِ فِي التَّشْدِيدِ عَلَى مَنِ اقْتَرَضَ مِنْ عِرْضِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ شَيْئًا بِسَبٍّ أَوْ غَيْرِهِ

Müslüman Birinin Onuruna Dil Uzatmanın Vebali Konusundaki Rivayetler

٦٢٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْعَلَوِيُّ النَّقِيبُ بِالْكُوفَةِ، نا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَكَمِ الْحِيرِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى بْنِ السَّكَنِ، وَهِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ الْقَعْنَبِيُّ، نا دَاوُدُ بْنُ قَيْسٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ مَوْلَى عَامِرِ بْنِ كُرَيْزٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَنَاجَشُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا يَبِعْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ، وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا، الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ، وَلَا يَخْذُلُهُ، وَلَا يَحْقِرُهُ التَّقْوَى هٰهُنَا يُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ، كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْلَمَةَ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 5/201 (4891).

6233- Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Birbirinize haset etmeyin! Birbirinize kin tutmayın! Birbirinizi kötülemeyin! Birbirinize sırt çevirmeyin! Birbirinizin satışı üzerine satış yapmayın! Yüce Allah'ın kardeş kulları olun! Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu güç durumda bırakmaz ve onu küçük düşürmez!"* buyurdu. Sonra göğsüne dokunarak üç defa: *"Takva işte buradadır!"* buyurdu ve şöyle devam etti: *"Kişinin Müslüman kardeşini küçük düşürmesi, kötülük olarak kendisine yeter. Her müslümanın diğer bir müslümana kanı, malı ve namusu haramdır!"*[1]

Müslim, *Sahîh*'te Abdullah b. Mesleme'den rivayet etti.[2]

٦٢٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، نا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، نا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، نا سُفْيَانُ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ، سَمِعَ أُسَامَةَ بْنَ شَرِيكٍ، يَقُولُ: شَهِدْتُ الْأَعْرَابَ يَسْأَلُونَ النَّبِيَّ ﷺ هَلْ عَلَيْنَا جُنَاحٌ فِي كَذَا؟ فَقَالَ: " عِبَادَ اللهِ، وَضَعَ اللهُ الْحَرَجَ إِلَّا مَنِ اقْتَرَضَ مِنْ عِرْضِ أَخِيهِ شَيْئًا فَذَلِكَ الَّذِي حَرَجٌ "، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ مَا خَيْرُ مَا يُعْطَى الْعَبْدُ؟ قَالَ: " خُلُقٌ حَسَنٌ "

6234- Usâme b. Şerîk der ki: Bedevilerden bazılarının Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Şunu şunu yapmamızda bir sakınca var mı?" diye bazı konuları sorduklarına şahit oldum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Allah'ın kulları! Kardeşine haksızlık etmeye sebebiyet vermedikten sonra Yüce Allah bunları yapmanızda bir sakınca görmemiştir. Ancak müslüman birine haksızlığa sebep oluyorsa sakıncalıdır"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Kula verilen en hayırlı şey nedir?" diye sorduklarında da: *"Güzel bir ahlâktır"* buyurdu.[3]

٦٢٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا أَبُو مُسْلِمٍ، نا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، نا شُعْبَةُ، قَالَ: ونا ابْنُ عَرْعَرَةَ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ زُبَيْدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا وَائِلٍ يُحَدِّثُ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " سِبَابُ الْمُسْلِمِ

---

[1] İlk senedindeki Hâkim'in hocasını tanımıyorum, diğer senedindeki ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *birr* (32).

[3] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Âdâb* (145).

فُسُوقٌ، وَقِتَالُهُ كُفْرٌ "، قَالَ: قُلْتُ: أَسَمِعْتَهُ مِنْ عَبْدِ اللهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؟ قَالَ: نَعَمْ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنِ ابْنِ عَرْعَرَةَ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ شُعْبَةَ

6235- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslümana dil uzatmak fasıklık, onu öldürmek ise küfürdür"* buyurmuştur.

Zübeyd der ki: Bunu rivayet eden Ebû Vâil'e: "Sen Abdullah'ın bunu Resûlullah'tan (sallallahu alayhi vesellem) naklettiğini bizzat işittin mi?" diye sorduğumda: "Evet!" dedi.

Buhârî, *Sahîh*'de İbn Ar'are'den[1] ve Müslim de başka bir kanalla Şu'be'den rivayet etti.[2]

٦٢٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى الْبَرْتِيُّ، نا أَبُو مَعْمَرٍ، نا عَبْدُ الْوَارِثِ، عَنْ حُسَيْنٍ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ يَعْمُرَ، أَنَّ أَبَا الْأَسْوَدِ الدئليَّ حَدَّثَهُ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: " لَا يَرْمِي رَجُلٌ رَجُلًا بِالْفِسْقِ، وَلَا يَرْمِيهِ بِالْكُفْرِ، إِلَّا ارْتَدَّتْ عَلَيْهِ إِنْ لَمْ يَكُنْ صَاحِبُهُ كَذَلِكَ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ عَبْدِ الْوَارِثِ

6236- Ebû Zer der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kişi birini fasıklık veya küfürle suçlar da o kişi dediği gibi değilse bu suçlaması geri kendine döner."*

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Ma'mer'den[3] ve Müslim de başka bir kanalla Abdulvâris'ten rivayet etti.[4]

---

[1] Buhârî, *imân* (1/17) ile *edeb* (7/84).

[2] Müslim, *imân* (116).

[3] Buhârî, *edeb* (7/84).

[4] Müslim, *imân* (112).

٦٢٣٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ، نا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَيُّمَا امْرِئٍ قَالَ لِأَخِيهِ كَافِرٌ فَقَدْ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا إِنْ كَانَ كَمَا قَالَ وَإِلَّا رَجَعَتْ عَلَيْهِ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، وَغَيْرِهِ.

6237- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurmuştur: *"Biri kardeşine kafir dediği zaman ikisinden biri küfre girmiş demektir. Şayet dediği doğru ise muhatabı, değilse de sözünün geri dönmesiyle kendisi küfre girer."*[1]

Müslim, *Sahîh*'te Yahyâ b. Yahyâ ve başkasından rivayet etti.[2]

Halîmî der ki: "Kişi Müslüman kardeşini küfürle itham ettiği zaman kendi kendini tekfir etmiş olur ve bunda muhatabının aleyhinde bir şey olmaz. Tekfir edilen kişi küfrünü gizleyip dışarıdan Müslüman olduğunu gösteriyorsa tekfir eden kişi doğruyu söylemiş olur ve sözünden dolayı aleyhinde bir şey olmaz. Hadisle söylenmek istenen şey budur. Ancak kişinin birine küfrünü gizlediği ve açığa vurmadığı anlamında "Ey kâfir!" demesi, bu hadisin kapsamı dışındadır. Böylesi bir durumda ikisi de küfre girmiş olmaz ve bunu söyleyen kişi de mazur görülür."[3]

٦٢٣٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ، نا وُهَيْبٌ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " مَنْ حَلَفَ بِمِلَّةٍ غَيْرِ الْإِسْلَامِ كَاذِبًا فَهُوَ كَمَا قَالَ، وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِشَيْءٍ عُذِّبَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَلَعْنُ الْمُؤْمِنِ كَقَتْلِهِ، وَمَنْ رَمَى مُؤْمِنًا بِكُفْرٍ فَهُوَ كَقَتْلِهِ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُعَلَّى بْنِ أَسَدٍ، عَنْ وُهَيْبٍ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ أَيُّوبَ

6238- Sâbit b. ed-Dahhâk'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İslam dininden başka bir din üzerine yalan yere yemin eden*

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *îmân* (111).

[3] Halîmî, *el-Minhâc* (3/109-110).

kişi o dinden biri sayılır. Kişi dünyadayken bir şeyle kendini öldürdüğü zaman cehennem ateşinde cezasını aynı şeyle çeker. Mümine lanet okumak onu öldürmek gibidir. Mümin birine kafir demek onu öldürmek gibidir."[1]

Buhârî, *Sahîh*'te Muallâ b. Esed kanalıyla Vehb'den[2] ve Müslim de başka bir kanalla Eyyûb'den rivayet etti.[3]

٦٢٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، نا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، أَنَا عِمْرَانُ الْقَطَّانُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الشِّخِّيرِ، عَنْ عِيَاضِ بْنِ حِمَارٍ ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ الرَّجُلُ يَسُبُّنِي؟ قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْمُسْتَبَّانِ شَيْطَانَانِ يَتَهَاتَرَانِ وَيَتَكَاذَبَانِ "، وَإِنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: " الْمُسْتَبَّانِ مَا قَالَا فَعَلَى الْبَادِئِ أَنْ لَا يَتَعَدَّى الْمَظْلُومُ

6239- İyâd b. Himâr der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Bazen biri bana sövüyor" dediğimde: *"Karşılıklı sövüşenler yalanla birbirlerine sataşan iki şeytandır"* buyurdu. Yine şöyle buyurdu: *"Mağdur olan kişi haddini aşmadıktan sonra karşılıklı sövüşenlerin vebali bunu başlatanın üzerinedir."*[4]

٦٢٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَبُو الرَّبِيعِ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، نا الْعَلَاءُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْمُسْتَبَّانِ مَا قَالَا: فَعَلَى الْبَادِئِ مَا لَمْ يَعْتَدِ الْمَظْلُومُ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ، وَغَيْرُهُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ

6240- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Karşılıklı sövüşenler yalanla birbirlerine sataşan iki şeytandır"* buyurmuştur.

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *îmân* (7/223) ile *edeb* (7/97).

[3] Müslim, *îmân* (177).

[4] İsnâdı hasendir. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (427), Taberânî, *M. el-Kebîr* 17/365-366 (1003) ile *M. el-Evsat* 3/253 (2046, 2047), Bezzâr, *Müsned* 2/431 (2032), Tayâlisî, *Müsned* (s. 146) ve Ahmed, *Müsned* (4/162).

Müslim, *Sahîh*'te Kuteybe ve başkası kanalıyla İsmâîl'den rivayet etti.[1]

Beyhakî der ki: Bu da bize böylesi bir durumda haddi aşmadıktan sonra kişinin karşılık vermesinin caiz olduğunu göstermektedir. Ancak kişi kendisine söven birine aynı tarz ve üslupla cevap vermemeli, bunun yerine yalan söylediğini, haksızlıkla ve düşmanca davrandığını dile getirmelidir.

Bu bakımdan Halîmî cana ve mala kastetme ile onura dil uzatmayı birbirinden ayırmıştır. Zira cana veya mala kastetme durumunda dünyada meşru olan kısas vardır. Onura dil uzatma durumunda ise kısas geçerli olmaz. Kişi birine: "Ey zinacı!" dediği zaman bu sözle onun namusuna dil uzatmış olur. Zira onu duyanlar o kişi hakkında söylediği konuda bir şeyler bildiğini ve bundan dolayı ona böyle dediğini düşüneceklerdir. Muhatap olan kişi de hakkında bu iddiayı ortaya atan kişiye: "Asıl zinacı sensin!" dediği zaman bunu duyanlarda ilkinde olduğu gibi bir etki bırakmayacak, onun hakkında zinaya yönelik bir şeyler bildiği için değil hakkında öylesi bir iddiada bulunulduğu için bu sözü söylediği düşünülecektir. Zina iftirasında bulunan kişinin duyanların gözünde muhatabının durumunda gerçekleştirdiği değişiklik ona aynı yönde cevap veren kişinin iftirayı atan hakkında duyanların gözünde gerçekleştireceği değişiklik gibi olmayacaktır. Bundan dolayı ilk iftirada bulunan kişinin namusa verdiği zarar muhatabının cevabıyla vereceği zarardan çok daha fazla olacak ve verilen cevap atılan iftiranın kısası (tam karşılığı) olmayacaktır."[2]

Sonrasında Halîmî konu hakkında daha fazla açıklamalarda bulunur.

٦٢٤١ - وَقَدْ رَوَيْنَا فِيمَا تَقَدَّمَ عَنْ جَابِرِ بْنِ سُلَيْمٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " لَا تَسُبَّنَّ أَحَدًا "، قَالَ: فَمَا سَبَبْتُ بَعْدَهُ حُرًّا، وَلَا عَبْدًا، وَلَا بَعِيرًا، وَلَا شَاةً، قَالَ: وَإِنِ امْرُؤٌ شَتَمَكَ وَعَيَّرَكَ بِمَا يَعْلَمُ فِيكَ فَلَا تُعَيِّرْهُ بِمَا تَعْلَمُ فِيهِ، فَإِنَّمَا وَبَالُ ذَلِكَ عَلَيْهِ أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا مُسَدَّدٌ، نا يَحْيَى، عَنْ أَبِي غِفَارٍ، نا أَبُو تَمِيمَةَ الْهُجَيْمِيُّ، عَنْ أَبِي جُرَيٍّ جَابِرِ بْنِ سُلَيْمٍ فَذَكَرَهُ

---

[1] Müslim, *birr* (68).

[2] Bkz: Halîmî, *el-Minhâc* (3/110).

6241- Daha önce de Câbir b. Süleym'den bize rivayet olunduğu gibi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kendisine *«Hiç kimseye sövme!»* buyurunca: "Sonrasında hür olsun köle olsun, deve olsun koyun olsun hiçbir şeye sövmedim" demiştir. Yine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine: *"Biri sana söyüp sende olduğunu bildiği şeylerden dolayı seni ayıpladığı zaman sen (karışık olarak) onda olduğunu bildiğin şeylerden dolayı onu ayıplama. Bu şekilde (karşılık vermezsen) bunun vebali onun olur"* buyurmuştur.[1]

٦٢٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، نا أَبُو دَاوُدَ عِيسَى بْنُ حَمْشَاذَ، نا اللَّيْثُ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ بَشِيرِ بْنِ الْمُحَرَّرِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، أَنَّهُ قَالَ: بَيْنَمَا رَسُولُ اللهِ ﷺ جَالِسٌ وَمَعَهُ أَصْحَابُهُ فَوَقَعَ رَجُلٌ بِأَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، فَآذَاهُ، فَصَمَتَ عَنْهُ أَبُو بَكْرٍ ثُمَّ آذَاهُ الثَّانِيَةَ، فَصَمَتَ عَنْهُ أَبُو بَكْرٍ ثُمَّ آذَاهُ الثَّالِثَةَ، فَانْتَصَرَ مِنْهُ أَبُو بَكْرٍ، فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ انْتَصَرَ أَبُو بَكْرٍ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَوَجَدْتَ عَلَيَّ يَا رَسُولَ اللهِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " نَزَلَ مَلَكٌ مِنَ السَّمَاءِ يُكَذِّبُهُ بِمَا قَالَ لَكَ، فَلَمَّا انْتَصَرْتَ وَقَعَ الشَّيْطَانُ فَلَمْ أَكُنْ لِأَجْلِسَ إِذْ وَقَعَ الشَّيْطَانُ " قَالَ أَبُو دَاوُدَ، نا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ، نا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَجُلًا كَانَ يَسُبُّ أَبَا بَكْرٍ وَسَاقَ الْحَدِيثَ بِنَحْوِهِ، ثُمَّ قَالَ الشَّيْخُ: " وَقَدْ رَوَيْنَا مِنْ حَدِيثِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقَطَّانِ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ بِمَعْنَاهُ، وَزَادَ فِي آخِرِهِ ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا بَكْرٍ، مَا مِنْ عَبْدٍ ظُلِمَ مَظْلَمَةً فَيُفْضِي عنها لله إِلَّا أَعَزَّ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهَا نَصْرَهُ وَهُوَ مَذْكُورٌ فِي كِتَابِ الشَّهَادَاتِ مِنْ كِتَابِ السُّنَنِ.

6242- Saîd b. el-Müseyyeb anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbıyla birlikte otururken adamın biri Ebû Bekr'e dil uzatıp onu incitti. Ebû Bekr susup adama bir karşılık vermedi. Adam ikinci defa onu incitmesine rağmen Ebû Bekr yine susup karşılık vermedi. Adam üçüncü defa onu incitince Ebû Bekr adama cevabını verip susturdu. Ebû Bekr adama karşılık verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp gitmek istedi. Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlü! Yoksa bana kızdın mı?" deyince, Hz. Peygamber

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Ebu Dâvud 4/344-345 (4084).

(sallallahu aleyhi vesellem): *"Adam sana o şeyleri söylediğinde gökten bir melek inip onu yalanlıyordu. Sen karşılık verince de şeytan çıkıp geldi. Şeytan'ın olduğu bir yerde de oturacak değilim"* buyurdu.[1]

Başka bir kanalla da rivayet olunduğuna göre Ebû Hureyre şöyle demiştir: "Adamın biri Ebû Bekr'e dil uzatıyordu..."[2] Sonrasında ravi hadisin aynısını aktarır.

Beyhakî der ki: Aynısı Yahyâ b. Saîd el-Kattân kanalıyla İbn Aclân'dan rivayet edilmiş, sonunda da: *"Ey Ebû Bekr! Biri bir haksızlığa uğrayıp da bunu Allah'a havale ettiği zaman Yüce Allah mutlaka onu aziz kılıp yardımcı olur"* ifadesi zikredilmiştir. Bu hadis de *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da şahitlikler bölümünde geçmiştir.[3]

Halîmî der ki: "Hiç kimse işlediği bir suçtan dolayı ayıplanamaz. Zinayla ayıplanma da zina işleyen kişiye ceza uygulanmadan önce tövbe etmesi için verilen bir ceza mahiyetindedir. Ceza uygulandıktan sonra da artık ayıplama olmaz. Tövbe ettikten sonra ayıplama ise hiçbir zaman mubah değildir. Yüce Allah: *"Sizlerden fuhuş (zina) yapanların her ikisini de incitip kınayın. Eğer onlar tövbe edip ıslah olurlarsa onları incitip kınamaktan vazgeçin. Çünkü Allah tövbeleri çok kabul edendir, çok merhamet edendir"*[4] buyurur.

Aynı şekilde biri başkasını kötü bir soyu, değersiz bir mesleği olduğu için ayıplamamalı, bu yönde duyduğu zaman gücüne gidecek şeyler söylememelidir. Zira genel mânâda mümine eziyet vermek haramdır. Yüce Allah: *"Mümin erkekleri ve mümin kadınları işlemedikleri şeyler yüzünden incitenler, bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir"*[5] buyurur. Burada da iddia edildiği gibi herhangi bir kötülük işlemedikleri halde işlemiş gibi incitilmeleri kastedilmiştir."[6]

---

[1] Senedi hasen olan mürsel bir hadistir. Ebû Dâvud 5/204 (4896).

[2] Ebû Dâvud 5/204 (4897).

[3] Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* (10/236).

[4] Nisâ Sur. 16

[5] Ahzâb Sur. 58

[6] Halîmî, *el-Minhâc* (3/110-111).

Sonrasında Halîmî konuyu uzunca açıklar.

٦٢٤٣ - حَدَّثَنَا الْأُسْتَاذُ أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنُ فُورَكٍ رَحِمَهُ اللهُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا عُيَيْنَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا مِنْ ذَنْبٍ أَجْدَرُ أَنْ يُعَجَّلَ لِصَاحِبِهِ الْعُقُوبَةُ فِي الدُّنْيَا، مَعَ مَا يُدَّخَرُ لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْبَغْيِ وَقَطِيعَةِ الرَّحِمِ "

6243- Ebû Bekre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Âhirette sahibine verilecek azabın yanında dünyada iken cezası en çabuk verilen günahlar, zulüm ile akrabalık bağlarını kesmedir."*[1]

٦٢٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، عَنْ أَبِي زَكَرِيَّا الْعَنْبَرِيِّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ السَّلَامِ، نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، نا عُيَيْنَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْغَطَفَانِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَبْغِ، وَلَا تَكُنْ بَاغِيًا "، فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: ﴿إِنَّمَا بَغْيُكُمْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ﴾ [يونس: ٢٣]

6244- Ebû Bekre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Zalim olma ve zulmedenlerden biri de olma. Zira Yüce Allah: «Geçici dünya hayatında yaptığınız taşkınlık aleyhinizedir»*[2] *buyurur."*[3]

٦٢٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا أَحْمَدُ بْنُ حَفْصٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنِ الْحَجَّاجِ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ عِيَاضِ بْنِ حِمَارٍ، أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حَتَّى لَا يَبْغِيَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ، وَلَا يَفْخَرَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ "

6245- İyâd b. Himâr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vasellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah bana: «Biri diğerine zulmetmeyecek ve biri diğerine karşı övünmeyecek şekilde tevazu sahibi olun» diye vahyetti."*[1]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 5/208 (4902), Tirmizî 4/664 (511) ve İbn Mâce 2/1408 (4211).

[2] Yûnus Sur. 23

[3] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (2/338) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/352).

٦٢٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ح، قَالَ: وَأَخْبَرَنِي أَبُو النَّصْرِ الْفَقِيهُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، نا أَبِي، وَمُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " ثِنْتَانِ هُمَا فِي النَّاسِ كُفْرٌ نِيَاحَةٌ عَلَى مَيِّتٍ، وَطَعْنٌ فِي النَّسَبِ " " لَفْظُ حَدِيثِ إِبْرَاهِيمَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ "

6246- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İnsanların yaptıkları iki şey küfür (adetlerin)dendir. Biri, ölü arkasından feryat figan ağlamaktır. Diğeri de, insanların soyuna dil uzatmaktır."*

Lafız İbrâhîm'in lafzıdır.

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Abdillah b. Numeyr'den rivayet etti.[2]

٦٢٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، نا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا فَرَجُ بْنُ فَضَالَةَ، حَدَّثَنِي رَبِيعَةُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ حَيْوَةَ، أَنَّهُ سَمِعَ قَاصًّا فِي مَسْجِدِ مِنًى، يَقُولُ:" ثَلَاثٌ خِلَالٍ هُنَّ عَلَى مَنْ عُمِلَ بِهِنَّ: الْبَغْيُ، وَالْمَكْرُ، وَالنَّكْثُ، قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّمَا بَغْيُكُمْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ﴾ [يونس: ٢٣]، ﴿وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ﴾ [فاطر: ٤٣]، ﴿وَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ﴾ "

6247- Recâ b. Hayve bildiriyor: Minâ mescidinden bir kıssacının şöyle dediğini işittim: "Üç şey onları yapana geri döner. Bunlar zulüm, tuzak kurma ve sözden dönmedir. Zira Yüce Allah bu yönde: ***"Geçici dünya hayatında yaptığınız taşkınlık aleyhinizedir"***[3] buyurur. Yine: ***"Oysa kötü tuzak, ancak sahibini kuşatır"***[4] buyurur. Yine: ***"Verdiği sözden dönen kendi aleyhine dönmüş olur"***[5] buyurur."[6]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 5/203 (4895).

[2] Müslim, *îmân* (121).

[3] Yûnus Sur. 23

[4] Fâtır Sur. 43

[5] Feth Sur. 10

[6] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/353).

٦٢٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، أَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، نا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: قَالَ لِي مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، نا مَرْحُومٌ، سَمِعَ سَهْلَ الْأَعْرَابِيَّ، عَنْ أَبِي الْوَلِيدِ مَوْلَى لِقُرَيْشٍ، سَمِعَ بِلَالَ بْنَ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " لَا يَبْغِي عَلَى النَّاسِ إِلَّا وَلَدُ بَغِيٍّ أَوْ فِيهِ عِرْقٌ مِنْهُ "

6248- Bilâl b. Ebî Bürde'nin, babası kanalıyla dedesinden (Ebû Mûsa'dan) bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlara ancak zalim birinin oğlu veya soyunda zalim biri bulunan kişi zulmeder"* buyurmuştur.[1]

٦٢٤٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْفَقِيهُ، بِالطَّابِرَانَ، نا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُثْمَانَ الْوَاسِطِيُّ بِهَا، نا السَّاجِيُّ زَكَرِيَّا، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ حَفْصٍ الْأَيْلِيُّ، نا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ، وَلَا بِاللِّعَانِ، وَلَا الْفَاحِشِ، وَلَا الْبَذِيءِ "

6249- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin başkalarına dil uzatan, lanet eden, çirkin sözler söyleyen kaba biri değildir"* buyurmuştur.[2]

٦٢٥٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا مُوسَى بْنُ هَارُونَ الطُّوسِيُّ، نا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ السَّيْلَحِينِيُّ، نا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَنْسَابُكُمْ هَذِهِ لَيْسَتْ بِحَسْبٍ عَلَى أَحَدٍ كُلُّكُمْ بَنُو آدَمَ لَيْسَ لِأَحَدٍ فَضْلٌ إِلَّا بِدَيْنٍ، أَوْ بِتَقْوَى، وَكَفَى بِالرَّجُلِ أَنْ يَكُونَ بذيئًا فَاحِشًا بَخِيلًا "

6250- Ukbe b. Âmir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İçinizden hiç kimsenin soyu başkasının soyundan üstün değildir. Hepiniz Âdem'in çocuklarısınız. Dindarlığı veya takvası dışında kişinin başkalarına*

---

[1] İsnâdı zayıftır. Buhârî, *M. el-Kebîr* (2/2/102), Zehebî, *el-Mîzân* (2/242), İbn Hacer, *el-Lisân* (3/124), İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (1/346), Harâitî, *Mesâviu'l-Ahlâk* (223) ve Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 5/141 (7755).

[2] İsnâdı hasendir. 4786. hadiste geçti.

karşı herhangi bir üstünlüğü yoktur. Kaba, ağzı bozuk ve cimri olması kişiye (kötülük olarak) yeterlidir."[1]

٦٢٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، نا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَحْمَوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَلَانِسِيُّ، نا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسَ، نا شُعْبَةُ، نا الْأَعْمَشُ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدِمُوا " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عن ادم.

6251- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ölülere sövmeyiniz! Zira artık onlar yaptıklarıyla baş başa kalmışlardır"* buyurmuştur.

Buhârî, *Sahîh*'de Âdem'den rivayet etti.[2]

٦٢٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْمُزَكِّي، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ، نا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: نا أَبُو كُرَيْبٍ، نا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ، عَنْ عِمْرَانِ بْنِ أَنَسٍ الْمَكِّيِّ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " اذْكُرُوا مَحَاسِنَ مَوْتَاكُمْ، وَكُفُّوا عَنْ مَسَاوِئِهِمْ "

6252- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ölülerinizin iyi yönlerini anıp kötü yanlarını bırakın"* buyurmuştur.[3]

٦٢٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ قرقوبٍ النِّمَارُ، بِهَمْدَانَ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، نا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنِي شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ، حَدَّثَنِي نَوْفَلُ بْنُ مُسَاحِقٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تُؤْذُوا مُسْلِمًا بِشَتْمِ كَافِرٍ "

6253- Saîd b. Zeyd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Akrabalarından) kafir olan birine sövüp de Müslüman birini incitmeyin"* buyurmuştur.[1]

---

[1] İsnâdı hasendir. 4783. hadiste geçti.

[2] Buhârî, *cenâiz* (2/108).

[3] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 5/206-207 (4900) ve Tirmizî 3/339 (1019).

٦٢٥٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، نا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، نا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، نا الْحَسَنُ بْنُ يَحْيَى، نا الْهَيْثَمُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّيْدَلَانِيُّ، لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا سُهَيْلٌ أَخُو حَزْمٍ، قَالَ: سَمِعَ ابْنُ سِيرِينَ رَجُلًا يَسُبُّ الْحَجَّاجَ، فَقَالَ: " مَهْ أَيُّهَا الرَّجُلُ، إِنَّكَ لَوْ وَافَيْتَ الْآخِرَةَ كَانَ أَصْغَرُ ذَنْبٍ عَمِلْتَهُ قَطُّ أَعْظَمَ عَلَيْكَ مِنْ أَعْظَمِ ذَنْبٍ عَمَلُهُ الْحَجَّاجُ، وَاعْلَمْ أَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ حَكَمٌ عَدْلٌ، إِنْ أَخَذَ مِنَ الْحَجَّاجِ لِمَنْ ظَلَمَهُ شَيْئًا فَشَيْئًا أَخَذَ لِلْحَجَّاجِ مِمَّنْ ظَلَمَهُ فَلَا تَشْغَلَنَّ نَفْسَكَ بِسَبِّ أَحَدٍ "

6254- Hazm'ın kardeşi Suheyl bildiriyor: İbn Sîrîn, adamın birinin (Zalim lakaplı vali) Haccâc'a sövdüğünü işitince ona şöyle dedi: "Ağır ol be adam! Âhirete intikal ettiğin zaman işlediğin en hafif günah, senin için Haccâc'ın işlediği en büyük günahtan daha ağır gelecektir. Bil ki Allah adil bir hakemdir. Zulmettiği kişilerin hakkını Haccâc'tan alacağı gibi kendisine zulmeden kişilerden de Haccâc'ın hakkını alacaktır. Bunun için başkalarına dil uzatmakla meşgul olma."[2]

٦٢٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ الْفَضْلِ الصَّائِغُ، نا آدَمُ، نا أَبُو عُمَرَ الْبَزَّازُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيُّ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: ﴿قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا﴾ [البقرة: ٨٣] قَالَ: " يَعْنِي النَّاسَ كُلَّهُمْ "

6255- Âsım b. Damra bildiriyor: Ali b. Ebî Tâlib, ***"İnsanlara güzel sözler söyleyeceksiniz"***[3] buyruğunu açıklarken: "Bütün insanlara güzel sözler söyleyeceksiniz, anlamındadır" demiştir.[4]

٦٢٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا سَهْلُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْفَرْخَانِ الزَّاهِدُ، نا هِشَامُ بْنُ حَمَّادٍ، نا سَهْلُ بْنُ هَاشِمٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَدْهَمَ، عَنْ عِمْرَانَ الْقَصِيرِ، قَالَ: كَانَ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (1/385) ve Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* (4/75).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] Bakara Sur. 83

[4] İsnâdı hasendir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/210).

يُقَالُ: " إِنَّ خَيْرَ خَصْلَةٍ أَوْ أَفْضَلَ خَصْلَةٍ تَكُونُ فِي الْإِنْسَانِ أَنْ يَكُونَ أَشَدَّ النَّاسِ خَوْفًا عَلَى نَفْسِهِ، وَأَرْجَاهُ لِكُلِّ مُسْلِمٍ "

6256- İmrân el-Kasîr der ki: "Denilirdi ki, insanda bulunan en hayırlı veya en üstün özellik (azaptan yana) kendisi için en çok korkanlardan, diğer insanlar için de (rahmeti) en çok umanlardan biri olmasıdır."[1]

٦٢٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَامِدٍ الْعَطَّارُ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، نا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، نا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: " كَانَ مُحَمَّدٌ يَعْنِي ابْنَ سِيرِينَ مِنْ أَرْجَى النَّاسِ لِهَذِهِ الْأُمَّةِ، وَأَشَدَّهُمْ إِزْرَاءً عَلَى نَفْسِهِ "

6257- İbn Avn der ki: "Muhammed b. Sîrîn, bu ümmeti için (rahmeti) en çok umanlardan, (azaptan yana da) kendisi için en çok korkanlardan biriydi."[2]

٦٢٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، نا الْحَارِثُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى بْنِ الطَّبَّاعِ، نا مَالِكٌ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ مَاتِي، نا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، نا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ الْقَطَوَانِيُّ، نا مَالِكٌ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الطَّبَرَانِيُّ بِهَا، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَنْصُورٍ الْقَاضِي الطُّوسِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الصَّائِغُ، نا رَوْحٌ، نا مَالِكٌ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عِصْمَةَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، نا أَبِي، نا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِذَا قَالَ الرَّجُلُ: هَلَكَ النَّاسُ فَهُوَ أَهْلَكُهُمْ " وَفِي رِوَايَةِ رَوْحِ بْنِ عُبَادَةَ، وَخَالِدٍ " إِذَا سَمِعْتَ الرَّجُلَ يَقُولُ: هَلَكَ النَّاسُ فَهُوَ أَهْلَكُهُمْ "، وَزَادَ إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى فِي رِوَايَتِهِ، قُلْتُ لِمَالِكٍ مِمَّا وَجْهُ هَذَا؟ قَالَ: هَذَا رَجُلٌ حَقَّرَ النَّاسَ وَظَنَّ أَنَّهُ خَيْرٌ مِنْهُمْ، فَقَالَ هَذَا الْقَوْلَ، فَهُوَ أَهْلَكُهُمْ: أَيْ أَرْذَلُهُمْ. وَأَمَّا رَجُلٌ حَزِنَ لِمَا يَرَى

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/270).

مِنَ النَّقْصِ فِي ذَهَابِ أَهْلِ الْخَيْرِ، فَقَالَ هَذَا الْقَوْلَ فَإِنِّي لَأَرْجُو أَنْ لَا يَكُونَ بَأْسٌ. قَالَ الشَّيْخُ: " وَزَادَ خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ فِي رِوَايَتِهِ، قَالَ مَالِكٌ: وَذَلِكَ عِنْدِي يَقُولُ: هَلَكَ النَّاسُ مُعْجَبًا بِنَفْسِهِ وَأَنَّهُ لَمْ يَبْقَ مِثْلُهُ ". وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى

6258- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanların helak olduğunu söyleyen kişi, içlerinden helake en yakın olan kişidir"* buyurmuştur.

Ravh b. Ubâde ile Hâlid ise bunu: *"Birinin «İnsanlar helak oldu» dediğini işitirsen bil ki içlerinden helake en yakın kişi kendisidir"* lafzıyla rivayet etmişlerdir.

İshâk b. İsa bunu rivayet ederken şu eklemede bulunur: Mâlik'e: "Bu sözden anlamamız gereken şey nedir?" diye sorduğumda şöyle dedi: "Kendisinin insanlardan daha hayırlı olduğunu düşünüp «İnsanlar helak oldu» diyen kişi içlerinden helake en yakın, yani herkesten daha rezil olan kişidir. Ancak kişinin, insanların içinde bulunduğu kötü duruma, hayırlı kişilerin çekip gitmesine üzülüp bu sözü söylemesinde bir sakınca olacağını zannetmiyorum."

Beyhakî der ki: "Hâlid b. Mahled ise rivayet ederken şu eklemeyi yapar: "Mâlik dedi ki: "Bana göre kişinin kendini beğenerek ve insanlar içinde benzeri biri bulunmadığını düşünerek «İnsanlar helak oldu» demesi durumunda geçerlidir."

Müslim, *Sahîh*'de Yahyâ b. Yahyâ'dan rivayet etti.[1]

٦٢٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدِهِ، نا أَبُو عَلِيٍّ الْبُوشَنْجِيُّ، قَالَ: قَالَ ابْنُ بُكَيْرٍ، قِيلَ لِمَالِكٍ: مَا أَهْلَكُهُمْ يَا أَبَا عَبْدَ اللهِ؟ قَالَ: " أَدْنَاهُمْ وَأَفْشَلُهُمْ "

6259- İbn Bukeyr der ki: Mâlik'e: "Ey Ebû Abdillah! İnsanlar içinde helake en yakın olan kişi kimdir?" diye sorulunca: "En değersiz ve en başarısız olanıdır" dedi.[2]

---

[1] Müslim, *birr* (139).

[2] Beyhakî'nin hocasını tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdir.

٦٢٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، نا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ، عَنْ جُنْدُبٍ، قَالَ: وطِئَ رَجُلٌ عَلَى عُنُقِ رَجُلٍ وَهُوَ يُصَلِّي، فَقَالَ الرَّجُلُ: وَاللهِ لَا يَغْفِرُ اللهُ لَكَ هَذَا أَبَدًا. فَقَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: " مَنْ هَذَا الَّذِي يَتَأَلَّى عَلَيَّ أَنْ لَا أَغْفِرَ لَهُ، فَقَدْ غَفَرْتُ لَهُ، وَأَحْبَطْتُ عَمَلَكَ قَالَ الشَّيْخُ: " هَكَذَا وَجَدْتُهُ مَوْقُوفًا "

6260- Cundub der ki: Adamın biri namaz kılan birinin boynuna basınca, namaz kılan kişi: "Vallahi Yüce Allah bu yaptığını asla bağışlamayacaktır!" dedi. Bunun üzerine Yüce Allah: «Onu bağışlamayacağıma dair benim adıma yeminler eden kişi de kim oluyor! Onu bağışladım ve senin yaptığın ameli de sildim» buyurdu.[1]

Beyhakî der ki: "Hadisi bu şekilde mevkûf olarak buldum."↓

٦٢٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْحَسَنُ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنَزِيُّ، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، نا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، نا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّيْدَلَانِيُّ الْعَدْلُ، إِمْلَاءً، نا أَبُو الْفَضْلِ أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، نا أَبُو سَلَمَةَ يَحْيَى بْنُ خَلَفٍ الْبَاهِلِيُّ، نا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، نا أَبُو عِمْرَانَ، عَنْ جُنْدُبٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ حَدَّثَ، " أَنَّ رَجُلًا قَالَ: وَاللهِ لَا يَغْفِرُ اللهُ لِفُلَانٍ، وَقَالَ اللهُ: " مَنْ ذَا الَّذِي يَتَأَلَّى عَلَيَّ أَنِّي لَا أَغْفِرُ لِفُلَانٍ فَإِنِّي غَفَرْتُ لِفُلَانٍ وَأَحْبَطْتُ عَمَلَكَ أَوْ كَمَا قَالَ " " لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي سَلَمَةَ، وَفِي رِوَايَةِ سُوَيْدٍ، عَنْ عُرْوَةَ وَالْبَاقِي سَوَاءٌ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ سُوَيْدِ بْنِ سَعِيدٍ

6261- Cundub'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Adamın biri «Vallahi Yüce Allah filan kişiyi bağışlamayacaktır!» deyince, Yüce Allah: «Filan kişiyi bağışlamayacağıma dair benim adıma yeminler eden kişi de kim oluyor! Onu bağışladım ve senin yaptığın ameli de sildim» buyurdu."*[2]

---

[1] Ravileri güvenilir olan mevkûf bir hadistir.

[2] İsnâdı hasendir.

Bu, Ebû Seleme'nin lafzıdır. Süveyd ise bunu Urve kanalıyla nakleder. Geriye kalan kısmı ise bununla aynıdır.

Müslim, *Sahîh*'te Süveyd b. Saîd'den rivayet etti.[1]

٦٢٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا ابْنُ أَبِي قُمَاشٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ حَبَّانَ الْبُخَارِيُّ، نا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، نا عِكْرِمَةُ يَعْنِي ابْنَ عَمَّارٍ، عَنْ ضَمْضَمِ بْنِ جَوْسٍ، قَالَ: دَخَلْتُ مَسْجِدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَإِذَا أَنَا بِشَيْخٍ مُصفر رَأْسُهُ أَوْ قَالَ: لِحْيَتُهُ، بِرَّاقُ الثَّنَايَا وَمَعَهُ رَجُلٌ شَابٌّ أَدْعَجُ، فَقَالَ لِي الشَّيْخُ: مَنْ أَيْنَ أَنْتَ؟، قُلْتُ: مِنْ أَهْلِ الْيَمَامَةِ، فَقَالَ لِي: يَا يَمَامِيُّ، لَا تَقُولَنَّ لِأَحَدٍ: لَا يَغْفِرُ اللهُ لَكَ، أَوْ لَا يُدْخِلُكَ اللهُ الْجَنَّةَ أَبَدًا، قَالَ: قُلْتُ: إِنَّهَا كَلِمَةٌ يَقُولُهَا أَحَدُنَا لِوَلَدِهِ أَوْ لِخَادِمِهِ إِذَا غَضِبَ عَلَيْهِ فَمَنْ أَنْتَ يَرْحَمُكَ اللهُ؟ قَالَ: أَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ أَخَوَانِ أَحَدُهُمَا يَجْتَهِدُ فِي الْعِبَادَةِ، وَالْآخَرُ مُسْرِفٌ، وَكَانَ الْمُجْتَهِدُ فِي الْعِبَادَةِ إِذَا أَبْصَرَ الْمُسْرِفَ عَلَى خَطِيئَةٍ اسْتَعْظَمَهَا، وَقَالَ: وَيْحَكَ رَاقِبِ اللهَ، وَيْحَكَ أَقْصِرْ فَيَقُولُ لَهُ الْمُسْرِفُ: خَلِّنِي وَرَبِّي أَبُعِثْتَ عَلَيَّ رَقِيبًا؟ قَالَ: حَتَّى رَآهُ عَلَى خَطِيئَةٍ فَاسْتَعْظَمَهَا، فَقَالَ: وَيْحَكَ إِلَى كَمْ لَا يَغْفِرُ اللهُ لَكَ أَبَدًا. قَالَ: فَبُعِثَ إِلَيْهِمَا مَلَكٌ فَقَبَضَ أَرْوَاحَهُمَا فَاجْتَمَعَا عِنْدَهُ، فَقَالَ لِلْمُجْتَهِدِ: أَكُنْتَ تَحْظُرُ رَحْمَتِي عَلَى عَبْدِي أَمْ كُنْتَ بِسَعَةِ مَغْفِرَتِي أَمْ كُنْتَ. . اذْهَبُوا بِهَذَا إِلَى الْجَنَّةِ، وَاذْهَبُوا بِهَذَا إِلَى النَّارِ - يَعْنِي الْمُجْتَهِدَ - "، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَلَقَدْ تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَذْهَبَتْ دُنْيَاهُ وَآخِرَتَهُ، أَوْ كَمَا قَالَ

6262- Damdam b. Cevs der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'ine girdiğimde saçlarını (veya sakalını) sarıya boyamış, ön dişleri parıldayan yaşlı bir adamla karşılaştım. Yanında da kara gözlü bir genç vardı. Yaşlı adama bana: "Nerelisin?" diye sorunca: "Yemâme ahalisindenim" karşılığını verdim. Adam bana:" Ey Yemâmeli! Hiç kimse için «Allah asla seni bağışlamaz!» veya «Allah asla seni cennete sokmaz» deme" deyince, ona: "Birimiz oğluna veya hizmetçisine kızdığında her zaman söylediği bir sözdür" karşılığını verdim ve: "Allah merhametini senden esirgemesin! Sen kimsin?" diye sordum. "Ebû Hureyre'yim" karşılığmı verdi ve devam etti:

---

[1] Müslim, *birr* (137).

"Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "*Sizden önceki ümmetlerden birinde iki kardeş vardı. Bunlardan biri ibadetlerini ifa etmek için gayret sarf ederken, diğeri ibadetlerini aksatırdı. İbadetlerini ifa etmede gayret gösteren kardeş, bu ibadetleri aksatan kardeşinin bir günah işlediğini gördüğü zaman bu günahın da çok büyük olduğunu düşünür ve ona: «Yazık sana! Allah'tan kork! Yazık sana! Bu günahlardan uzak dur!» derdi. O da: «Beni Rabbimle baş başa bırak! Beni gözetmekle mi görevlendirildin?» karşılığını verirdi. Yine bir günah işlediğini görünce bu günahı çok büyük gördü ve: «Yazık sana! Ne zamana kadar böyle devam edeceksin! Allah seni asla bağışlamayacaktır» dedi. Bunun üzerine bir melek gönderilip ikisinin de ruhu alındı. Yüce Allah'ın huzuruna geldiklerinde ibadetlerini ifa etmede gayret gösteren kardeşe: «Kuluma olan rahmetime engel mi olabilir misin? Bağışlamam senin elinde mi ki» buyurdu. Sonra ibadetleri aksatan kardeş için meleklere: «Bunu alıp cennete götürün» buyurdu. İbadetlerini ifa etmede gayret gösteren kardeş için de meleklere: «Bunu da alıp cehenneme götürün» buyurdu.*" İşte bu kardeş hem dünyası, hem de âhiretini kendisine kaybettiren bir söz söylemişti."[1]

٦٢٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، نا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ صَالِحٍ، نا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ، نا جَعْفَرُ بْنُ بُرْقَانَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَصَمِّ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: " إِذَا رَأَيْتُمْ أَخَاكُمْ زَلَّ زَلَّةً، فَقَوِّمُوهُ وَسَدِّدُوهُ وَادْعُوا اللهَ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِ، وَيُرَاجِعَ بِهِ إِلَى التَّوْبَةِ، وَلَا تَكُونُوا أَعْوَانًا لِلشَّيْطَانِ عَلَيْهِ "

6263- Ömer b. el-Hattâb der ki: "Kardeşinizin bir kusurda bulunduğunu gördüğünüzde onu düzeltip doğru yola yöneltin ki tövbe etmesi ve Allah'ın bu tövbesini kabul etmesi için dua etsin. Ona karşı şeytana yardımcı olmayın."[2]

٦٢٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، أَنَّ أَبَا الدَّرْدَاءِ مَرَّ عَلَى رَجُلٍ قَدْ أَصَابَ ذَنْبًا وَكَانُوا يَسُبُّونَهُ، فَقَالَ: " أَرَأَيْتُمْ لَوْ وَجَدْتُمُوهُ فِي قَلِيبٍ أَلَمْ تَكُونُوا

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (2/323).

[2] İsnâdı hasendir.

تَسْتَخْرِجُونَهُ؟ " قَالُوا: بَلَى. قَالَ: " فَلَا تَسُبُّوا أَخَاكُمْ، وَاحْمَدُوا اللهَ الَّذِي عَافَاكُمْ "، قَالُوا: أَفَلَا تَبْغَضُهُ ؟ قَالَ: " إِنَّمَا أَبْغَضُ عَمَلَهُ فَإِذَا تَرَكَ فَهُوَ أَخِي "

6264- Ebû Kılâbe bildiriyor: Ebu'd-Derdâ, işlediği bir günahtan dolayı kendisine sövülen bir adamla karşılaştı. Ona sövenlere: "Şayet bu adamın bir kuyunun içine düşmüş olduğunu görseniz onu çıkarmaz mıydınız?" diye sorunca: "Evet, çıkarırdık!" karşılığını verdiler. Ebû Derdâ da: "O zaman bu kardeşinize sövmeyin de sizi bu günahtan uzak tutan Allah'a hamdedin" dedi. Onlar: "Peki, bu günahından dolayı sen ona kızmıyor musun?" diye sorduklarında: "Ben yaptığı günaha kızarım, ama o günahı bırakırsa artık kardeşimdir" karşılığını verdi.[1]

٦٢٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: " إِذَا رَأَيْتُمْ أَخَاكُمْ قَارِفًا ذَنْبًا فَلَا تَكُونُوا أَعْوَانًا لِلشَّيْطَانِ عَلَيْهِ، تَقُولُونَ: اللهُمَّ أَخْزِهِ، اللهُمَّ الْعَنْهُ، وَلَكِنْ سَلُوا اللهَ الْعَافِيَةَ، فَإِنَّا أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ ﷺ كُنَّا لَا نَقُولُ فِي أَحَدٍ شَيْئًا حَتَّى نَعْلَمَ عَلَى مَا يَمُوتُ ، فَإِنْ خُتِمَ لَهُ بِخَيْرٍ عَلِمْنَا أَنَّهُ قَدْ أَصَابَ خَيْرًا، وَإِنْ خُتِمَ لَهُ بِشَرٍّ خِفْنَا عَلَيْهِ عَمَلَهُ "

6265- İbn Mes'ûd der ki: "Kardeşinizin bir günah işlediğini gördüğünüz zaman: "Allahım! Onu rezil et! Allahım! Ona lanet et!" diyerek ona karşı şeytana yardımcı olmayın. Bunun yerine Allah'tan onun durumuna düşmemeyi dileyin. Biz Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı, biri hakkında nasıl öldüğünü bilmeden herhangi bir şey demezdik. Şayet ömrü hayırla bittiyse âhirette hayır elde edeceğini düşünürdük. Kötü bir şekilde bitmişse de yaptığı şeylerden dolayı onun adına korkardık."[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/180 (20267), Ebû Nuaym, *Hilye* (1/225) ve Ebû Dâvud, *Zühd* (227) Bak: İbnu'l-Cevzî, *Sifatu's-Safve* (1/640).

[2] İsnâdında kopukluk vardır. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/180 (20266), Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/116 (85774) ve Bağavî, *Şerhu's-Sünne* 13/137 (3559).

٦٢٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا إسماعيل بن الخليل حدثنا علي بن مسهر حدثنا الأعمش عن أبي يحيى القتات عن مجاهد عن ابن عباس قَالَ: " لَوْ بَغَى جَبَلٌ عَلَى جَبَلٍ لَجَعَلَ اللهُ الْبَاغِيَ مِنْهُمَا دَكًّا ". تَابَعَهُ فِطْرٌ، عَنْ أَبِي يَحْيَى الْقَتَّاتِ

6266- İbn Abbâs der ki: "Bir dağ diğer bir dağa haksızlık yapacak olsa Yüce Allah haksızlık eden dağı yerle bir ederdi."[1]

Fıtr bunu Ebû Yahyâ el-Kattât'tan rivayet ederek mutâbaât etmiştir.[2]

٦٢٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، أَنَا عَبْدُ اللهِ الصَّفَّارُ، نا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، نا إِسْحَاقُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، نا جَرِيرٌ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ أَظُنُّهُ الْمَلْطِيَّ، قَالَ: " أَرَادَ مُوسَى أَنْ يُفَارِقَ الْخَضِرَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ، قَالَ لَهُ مُوسَى: أَوْصِنِي. قَالَ: كُنْ نَفَّاعًا، وَلَا تَكُنْ ضَرَّارًا، كُنْ بَشَّاشًا، وَلَا تَكُنْ غَضْبَانَ، ارْجِعْ عَنِ اللَّجَاجَةِ، وَلَا تَمْشِ فِي غَيْرِ حَاجَةٍ، وَلَا تَعَيِّرِ امْرَأً بِخَطِيئَتِهِ، وَابْكِ عَلَى خَطِيئَتِكَ يَا ابْنَ عِمْرَانَ "

6267- Cerîr der ki: Ebû Abdillah —sanırım el-Mâltî— bana şunu anlattı: "Hz. Mûsa, Hızır'ın yanında ayrılmak istediği zaman ona: "Bana öğütte bulun" dedi. Hızır ona şu öğütlerde bulundu: "Ey İbn İmrân! Zararlı değil faydalı biri ol. Öfkeli değil, güler yüzlü biri ol. İnatçı biri olma. İşin yoksa bir yere gitme. Hiç kimseyi hatasından dolayı ayıplama. Kendi hatalarına ağla."[3]

٦٢٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، نا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ، عَنِ الْأَشْعَثِ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " رَحِمَ اللهُ عَبْدًا لَمْ يُحَاسِبِ النَّاسَ دُونَ رَبِّهِمْ، وَلَمْ يَحْمِلْ عَلَى نَفْسِهِ مَا لَمْ يَحْمِلْهُ اللهُ لَهُمْ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Vekî, *Zühd* 3/734 (427), Hennâd, *Zühd* 2/634 (1396) ve İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 63).

[2] Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (588), Ebû Nuaym, *Hilye* (1/322), Vekî', *Zühd* 3/742 (426) ve Hennâd, *Zühd* 2/643 (1395) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/353).

[3] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Ahmed, *Zühd* (s. 61) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (8/144). Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/432)

6268- Hasan(-ı Basrî) der ki: "İnsanların Rablerinin adına onları hesaba çekmeyen ve Allah'ın kendisine yüklemediği yüklerin altına girmeyen kişiden Allah rahmetini esirgemesin."[1]

٦٢٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ كَعْبٍ، قَالَ: ذَكَرَتِ الْمَلَائِكَةُ أَعْمَالَ بَنِي آدَمَ وَمَا يَلْقَوْنَ مِنَ الذُّنُوبِ، فَقَالَ لَهُمْ: " اخْتَارُوا مِنْكُمْ مَلَكَيْنِ "، فَاخْتَارُوا هَارُوتَ وَمَارُوتَ، فَقَالَ لَهُمَا: " إِنِّي أُرْسِلُ رُسُلِي إِلَى النَّاسِ، وَلَيْسَ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ رَسُولٌ انْزِلَا، وَلَا تُشْرِكَا بِي شَيْئًا، وَلَا تَزْنِيَا، وَلَا تَسْرِقَا " قَالَ ابْنُ عُمَرَ، قَالَ كَعْبٌ: فَمَا اسْتَكْمَلَا يَوْمَهُمَا الَّذِي نَزَلَا فِيهِ حَتَّى عَمِلَا مَا حَرَّمَ عَلَيْهِمَا. قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: هَذَا هُوَ الصَّحِيحُ مِنْ قَوْلِ كَعْبٍ، وَقَدْ رَوَيْنَاهُ فِي بَابِ الْإِيمَانِ بِالْمَلَائِكَةِ مِنْ حَدِيثِ زُهَيْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَتَمَّ مِنْ ذَلِكَ "

6269- Ka'b(u'l-ahbâr) der ki: "Melekler insanların amelleri ve işledikleri günahları zikredince Yüce Allah: "İçinizden iki melek seçin" buyurdu. Melekler de Hârût ile Mârût'u seçtiler. Yüce Allah bu iki meleğe: "Ben insanlara peygamberlerimi gönderiririm, ancak sizinle benim aramda elçi yoktur. Yeryüzüne inin ve bana hiçbir şeyi ortak koşmayın. Zina etmeyin ve hırsızlık yapmayın" buyurdu. Daha yeryüzüne indikleri gün tamamlanmadan kendilerine yasaklanan her şeyi yaptılar."[2]

Beyhakî der ki: "Doğru olanı bu şekilde Ka'b'ın sözü olarak rivayetidir. Meleklere iman bölümünde de başka bir kanalla benzerini Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) daha uzun bir metinle zikrettik."

٦٢٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو زَكَرِيَّا الْعَنْبَرِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ السَّلَامِ، نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا حَكَّامُ بْنُ سَلْمٍ الرَّازِيُّ وَكَانَ ثِقَةً، نا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ عَبَّادٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَمَارُوتَ﴾ [البقرة: ١٠٢]، الْآيَةَ، قَالَ: إِنَّ النَّاسَ بَعْدَ آدَمَ وَقَعُوا فِي الشِّرْكِ

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı hasendir. 162. hadise bakınız.

اتَّخَذُوا هَذِهِ الْأَصْنَامَ، وَعَبَدُوا غَيْرَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، قَالَ: فَجَعَلَتِ الْمَلَائِكَةُ يَدْعُونَ عَلَيْهِمْ، وَيَقُولُونَ: رَبَّنَا خَلَقْتَ عِبَادَكَ وَأَحْسَنْتَ خَلْقَهُمْ، وَرَزَقْتَهُمْ فَأَحْسَنْتَ رِزْقَهُمْ فَعَصَوْكَ وَعَبَدُوا غَيْرَكَ، اللهُمَّ اللهُمَّ... يَدْعُونَ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ لَهُمُ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: إِنَّهُمْ فِي غيب فَجَعَلُوا لَا يَعْذُرُونَهُمْ. قَالَ: " اخْتَارُوا مِنْكُمُ اثْنَيْنِ أُهْبِطْهُمَا إِلَى الْأَرْضِ، فَآمُرُهُمَا وَأَنْهَاهُمَا "، فَاخْتَارُوا هَارُوتَ وَمَارُوتَ. . قَالَ: وَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطُولِهِ فِيهِمَا، وَقَالَ فِيهِ شَرِبَا الْخَمْرَ، وَانْتَشَيَا، وَوَقَعَا بِالْمَرْأَةِ، وَقَتَلَا النَّفْسَ، وَكَثُرَ اللَّغَطُ فِيمَا بَيْنَهُمَا وَبَيْنَ الْمَلَائِكَةِ، فَنَظَرُوا إِلَيْهِمَا وَمَا يَعْمَلَانِ فَفِي ذَلِكَ أَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْأَرْضِ﴾ [الشورى: ٥]، الْآيَةَ، قَالَ: فَجَعَلَ بَعْدَ ذَلِكَ الْمَلَائِكَةُ يَعْذُرُونَ أَهْلَ الْأَرْضِ وَيَدْعُونَ لَهُمْ

6270- Kays b. Abbâd bildiriyor: İbn Abbâs, ***"Babil'de, Melek denilen Harut ve Marut'a bir şey indirilmemişti"***[1] âyetini açıklarken şöyle dedi: "İnsanlar Hz. Âdem'den sonra şirke düştükleri zaman putlar edinip Allah'tan başkasına tapmaya başladılar. Bunun üzerine melekler: "Rabbimiz! Sen kullarını en güzel şekilde yarattın. En güzel şekilde onlara rızık verdin. Oysa onlar sana isyan edip senden başkasına taptılar. Allahım! Şöyle yaptılar... Allahım! Böyle yaptılar..." diyerek onlardan şikayette bulundular. Yüce Allah meleklere: "Ama onlar beni görmüyorlar" buyurduysa da melekler insanları mazur görmedi. Bunun üzerine Yüce Allah: "O zaman aranızdan iki melek seçin. Bu iki meleği yeryüzüne indirip onlara emirler verecek, yasaklar koyacağım" buyurdu. Melekler aralarından Harut ile Marut'u seçtiler..."

Sonrasında ravi söz konusu hadisi tüm uzunluğuyla aktarıp şöyle devam eder: "Bu iki melek yeryüzünde içki içip sarhoş oldular. Kadınlarla zina ettiler. Haksız yere cana kıydılar. Onların bu durumu ve yaptıkları karşısında melekler arasında da tartışmalar başladı. İşte: ***"Melekler ise, Rablerini hamd ile tespih ederler ve yeryüzündekiler için bağışlanma***

[1] Bakara Sur. 102

dilerler"[1] âyeti de bu konuda nazil oldu. Sonrasında melekler insanları bu konuda mazur görmeye başladılar.[2]

٦٢٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ الدَّهَّانُ، أَنَا الْحَاكِمُ أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ هَارُونَ الْفَقِيهُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ نُعَيْمٍ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ عَيَّرَ أَخَاهُ بِذَنْبٍ لَمْ يَمُتْ حَتَّى يَعْمَلَ "

6271- Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kardeşini bir günahtan dolayı ayıplayan kişi, aynı günahı işlemeden ölmez"* buyurmuştur.[3]

٦٢٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا الْخَضِرُ بْنُ أَبَانَ، نا سَيَّارٌ، نا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ شُمَيْطٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَتَبَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ إِلَى أَبِي السَّوَّارِ الْعَدَوِيِّ: " أَمَّا بَعْدُ، يَا أَخِي فَاحْذَرِ النَّاسَ وَاكْفِهِمْ نَفْسَكَ، وَلْيَسَعْكَ بَيْتُكَ وَابْكِ عَلَى خَطِيئَتِكَ، وَإِذَا رَأَيْتَ عَاثِرًا فَاحْمَدِ اللهَ الَّذِي عَافَاكَ، وَلَا تَأْمَنِ الشَّيْطَانَ أَنْ يَفْتِنَكَ مَا بَقِيتَ "

6272- Ubeydullah b. Şumayt, babasından bildiriyor: Saîd b. Cübeyr, Ebu's-Sevvâr el-Adevî'ye şöyle bir mektup yazdı: "Ey kardeşim! İnsanlara karşı dikkatli ol ve onları da kendi şerrinden uzak tut. (Fitne zamanlarında) evinde durmayı bil. Günahlarına ağla. Günaha bulaşan birini gördüğün zaman seni böylesi bir günahtan uzak tuttuğu için Allah'a hamd et. Hayatta olduğun sürece Şeytan'ın fitnesinden yana kendini güvende hissetme."[4]

٦٢٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، نا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، نا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: ذَكَرَ سُفْيَانُ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُمَرٍو، عَنْ عَطَاءٍ، قَالَ: لَمَّا رُفِعَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي مَلَكُوتِ

---

[1] Şûra Sur. 5

[2] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (2/442-443) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/241).

[3] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 4/661 (2505).

[4] İsnâdı zayıftır.

السَّمَاوَاتِ رَأَى رَجُلًا يَزْنِي فَدَعَا عَلَيْهِ فَهَلَكَ، ثُمَّ رُفِعَ فَرَأَى رَجُلًا يَزْنِي فَدَعَا عَلَيْهِ فَهَلَكَ، ثُمَّ رُفِعَ فَرَأَى رَجُلًا يَزْنِي فَدَعَا عَلَيْهِ فَهَلَكَ، ثُمَّ رُفِعَ فَرَأَى رَجُلًا يَزْنِي فَدَعَا عَلَيْهِ فَهَلَكَ، ثُمَّ رُفِعَ فَرَأَى رَجُلًا يَزْنِي فَدَعَا عَلَيْهِ فَهَلَكَ، فَقِيلَ: " عَلَى رِسْلِكَ يَا إِبْرَاهِيمُ إِنَّكَ عَبْدٌ يُسْتَجَابُ لَكَ، وَإِنِّي مِنْ عَبْدِي عَلَى ثَلَاثٍ: إِمَّا أَنْ يَتُوبَ إِلَيَّ فَأَتُوبَ عَلَيْهِ، وَإِمَّا أَنْ أُخْرِجَ مِنْهُ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً تَعْبُدُنِي، وَإِمَّا أَنْ يَتَمَادَى فِيمَا هُوَ فِيهِ فَإِنَّ جَهَنَّمَ مِنْ وَرَائِهِ "، وَرُوِيَ ذَلِكَ فِي حَدِيثٍ مُرْسَلٍ كَمَا

6273- Atâ der ki: Hz. İbrâhîm melekler âlemine yükseltilince orada zina eden bir adam gördü. Ona beddua edince adam helak oldu. Bir daha yükseltilince yine zina eden bir adam gördü. Ona beddua edince öldü. Bir daha yükseltilince yine zina eden bir adam gördü. Ona beddua edince öldü. Bir daha yükseltilince yine zina eden bir adam gördü. Ona beddua edince öldü. Bir daha yükseltilince yine zina eden bir adam gördü. Ona beddua edince öldü. Sonra ona şöyle denildi: "Ey İbrâhîm! Ağır ol! Duası kabul gören birisin. Günah işleyen kulum için üç durum geçerlidir. Ya tövbe eder, tövbesini kabul ederim; ya soyundan bana ibadet eden bir nesil çıkartırım; ya da günah işlemeye ısrarla devam eder ki bu durumda peşinde cehennem olacaktır."[1]

Bir sonraki rivayette mürsel olarak rivayet edilmiştir.

٦٢٧٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا شُرَيْحُ بْنُ يُونُسَ، نا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سُلَيْمٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " لَمَّا رَأَى إِبْرَاهِيمُ مَلَكُوتَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصَرَ عَبْدًا عَلَى خَطِيئَةٍ فَدَعَا عَلَيْهِ، ثُمَّ أَبْصَرَ عَبْدًا عَلَى خَطِيئَةٍ فَدَعَا عَلَيْهِ فَأَوْحَى الله عَزَّ وَجَلَّ: يَا إِبْرَاهِيمُ، إِنَّكَ عَبْدٌ مُسْتَجَابُ الدَّعْوَةِ، فَلَا تَدْعُ عَلَى أَحَدٍ فَإِنِّي أَوْ قَالَ: فَإِنَّكَ مِنْ عَبْدِي عَلَى ثَلَاثٍ: إِمَّا أَنْ أُخْرِجَ مِنْ صُلْبِهِ ذُرِّيَّةً يَعْبُدُونَنِي، وَإِمَّا أَنْ يَتُوبَ فِي آخِرِ عُمُرِهِ فَأَتُوبَ عَلَيْهِ، وَإِمَّا أَنْ يَتَوَلَّى فَإِنَّ جَهَنَّمَ مِنْ وَرَائِهِ "

[1] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/303).

6274- Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Hz. İbrâhîm'e göklerde ve yerde olanlar gösterildiğinde günah işleyen bir kul gördü ve ona beddua etti. Bir daha günah işleyen bir adam görünce ona da beddua etti. Bunun üzerine Yüce Allah ona şöyle vahyetti: "Ey İbrâhîm! Duası kabul gören bir kulsun. Bundan dolayı hiç kimseye beddua etme. Günah işleyen kulum için üç durum geçerlidir. Ya soyundan bana ibadet eden bir nesil çıkartırım; ya ömrünün sonlarında bana tövbe eder, tövbesini kabul ederim; ya da benden yüz çevirir ki bu durumda peşinde cehennem olacaktır."*[1]

٦٢٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَلِيٍّ الْكِنْدِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ السَّامِرِيُّ، نا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَبُو حَفْصٍ النَّسَائِيُّ، قَالَ أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ، سَمِعْتُ أَبَا سُلَيْمَانَ الدَّارَانِيَّ يَقُولُ: " إِنَّمَا الْغَضَبُ عَلَى أَهْلِ الْمَعَاصِي لِجَرَاءَتِهِمْ عَلَيْهَا، فَإِذَا تَذَكَّرْتَ مَا يَصِيرُونَ إِلَيْهِ مِنْ عُقُوبَةِ الْآخِرَةِ دَخَلَتِ الْقُلُوبَ الرَّحْمَةُ لَهُمْ "

6275- Ebû Süleymân ed-Dârânî der ki: "Öfke günahlara cesaretlerinden dolayı günahkarların üzerine olur. Onların maruz kalacakları cezalar aklına geldiği zaman kalplerde onlara karşı bir acıma doğar."

٦٢٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ بُنْدَارٍ الزِّنْجَانِيُّ، بِبَغْدَادَ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْفَضْلُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْفَضْلُ الْهَاشِمِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ السَّامِرِيُّ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْأَطْرُوشِ، قَالَ: كَانَ مَعْرُوفٌ الْكَرْخِيُّ عَلَى الدَّجْلَةِ وَنَحْنُ مَعَهُ إِذْ مَرَّ بِهَا أَقْوَامٌ أَحْدَاثٌ فِي زورقٍ يُغَنُّونَ وَيَضْرِبُونَ بِالدُّفِّ، فَقُلْنَا لَهُ: يَا أَبَا مَحْفُوظٍ، أَمَا تَرَى هَؤُلَاءِ فِي هَذَا الْبَحْرِ يَعْصُونَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ: ادْعُ اللهَ عَلَيْهِمْ، قَالَ: فَرَفَعَ يَدَهُ إِلَى السَّمَاءِ، فَقَالَ: " إِلَهِي وَسَيِّدِي، اللهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ تُفَرِّحَهُمْ فِي الْآخِرَةِ، كَمَا فَرَّحْتَهُمْ فِي الدُّنْيَا "، فَقَالَ لَهُ أَصْحَابُهُ: إِنَّا سَأَلْنَاكَ أَنْ تَدْعُوَ عَلَيْهِمْ، وَلَمْ نَسْأَلْكَ أَنْ تَدْعُوَ لَهُمْ، قَالَ: " إِذَا فَرَّحَهُمْ فِي الْآخِرَةِ تَابَ عَلَيْهِمْ فِي الدُّنْيَا، وَلَمْ يَضُرَّكُمْ شَيْءٌ "

6276- İbrâhîm b. el-Atrûş der ki: Ma'rûf el-Kerhî ile birlikte Dicle kenarınayken bir kaç gencin sandal üzerinde tefler çalıp şarkılar söyleyerek

---

[1] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/302-303).

geçtiğini gördük. Ona: "Ey Ebû Mahfûz! Şu insanların bu suların ortasında Allah'a nasıl isyan ettiklerini görüyor musun?" dedik. Ma'rûf ellerini semaya kaldırıp: "İlahım ve efendim! Allahım! Onları dünyada bu şekilde nasıl sevindirdiysen âhirette de öyle sevindirmeni diliyorum" diye dua etti. Arkadaşları ona: "Biz onlara dua değil, beddua etmeni istemiştik" dediklerinde, Ma'rûf: "Âhirette sevindirecekse dünyadayken tövbelerini kabul eder ve bunun da size bir zararı dokunmaz" karşılığını verdi.[1]

Beyhakî der ki: Yüce Allah'ın: *"Ey iman edenler! Bir topluluk bir diğerini alaya almasın, belki de onlar kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da başka kadınları alaya almasınlar, belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kendi kendinizi ayıplamayın; birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın; inandıktan sonra yoldan çıkmış olmak ne kötü bir addır. Tövbe etmeyenler, işte onlar zalimlerdir. Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurlarını araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? Elbette bundan tiksinirsiniz! Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah tövbeyi çok kabul edendir, çok merhamet edendir"*[2] buyruğunu bu yöndedir.

Halîmî der k: "Bu âyetler başkalarını alaya almayı, küçük görmeyi, lemz denilen gıybet ile iftira atmayı haram kılmıştır. *"Kendi kendinizi ayıplamayın"*[3] buyruğu, birbirinize dil uzatıp ayıplamayın anlamındadır. Lakaplarla çağırmak da birini, babasının kendisine koyduğu isim yerine ona kendisini kötüleyen veya küçük düşüren bir lakap koyup onunla çağırmaktır. Sonra Yüce Allah: *"İmandan sonra fasıklık ne kötü bir isimdir"*[4] buyurmuş ve bu tür şeyleri yapmanın imandan sonra fasıklık olduğu ifade edilmiştir. İman da onun emrettiği şeyleri yapmayı, ona uygun düşmeyen şeylerden de kaçınmayı gerektirir.

---

[1] Ravilerden bazılarını tanımıyorum. İbnu'l-Cevzî, *Sifatu's-Safve* (2/371).

[2] Hucurât Sur. 11, 12

[3] Hucurât Sur. 11

[4] Hucurât Sur. 11

Sonra Yüce Allah: *"Tövbe etmeyenler, işte onlar zalimlerdir"*[1] buyurmuştur. Yani bu kişiler nefislerini cehennem ateşine ve büyük bir azaba doğru sürüklemek kaydıyla kendi kendilerine zulmetmişlerdir. Sonra Yüce Allah: *"Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır"*[2] buyurmuştur. Bununla müslüman biri hakkında kötü zannın onunla alay etme ve küçük düşürmeyle eş değer olduğu ifade edilmiş, günah olduğu bildirilip yasaklanmıştır. Aynı şekilde kişinin yalnızken veya evinin içindeyken neler yaptığının araştırılması da yasaklanmıştır ki böylesi bir duruma maruz kalan kişi bunu duyup öğrendiği zaman gücenip incinecektir. Bundan dolayı birine böylesi bir şey yapmak o kişiye eziyet etmek demektir ve uygun olmayan ve izin verilmeyen bir şeydir."[3]

Sonrasında Halîmî konuyu detaylıca açıklayıp şöyle devam eder: "Ardından Yüce Allah: *"Birbirinizin gıybetini yapmayın"*[4] buyurarak gıybeti yasaklamıştır. Burada gıybet birinin gıyabında, hazırken duyması halinde gücüne gidecek sözler söylemek anlamındadır. Bunu yapmak da ölü eti yemeye benzetilmiştir. Zira ölü olan kişi etinin yenildiğinin farkında olmaz. Aynı şekilde gıyabında onuru hakkında konuşulan kişi de bunun farkında olmaz. Bundan dolayı müslümanın müslümanı azarlaması, ona kaba davranması, ona kötü davranması ve ona iftira atması doğru değildir."[5]

Bu konuda bir çok hadis rivayet edilmiştir. Biz de inşâallah bu konuda yeteri kadar hatta ziyadesiyle bize ulaşan rivayetleri zikredeceğiz. Muvaffakiyet Allah'tandır.

٦٢٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَا: أَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدُوسٍ الطَّرَائِفِيُّ، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، نا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، نا

---

[1] Hucurât Sur. 11

[2] Hucurât Sur. 12

[3] Halîmî, *el-Minhâc* (3/111-112).

[4] Hucurât Sur. 11, 12

[5] Halîmî, *el-Minhâc* (3/112-113).

جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ السَّلَامِ، قَالَا: نا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، وَعَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ:" إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَجَسَّسُوا، وَلَا تَحَسَّسُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا" رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى كِلَاهُمَا، عَنْ مَالِكٍ

6277- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Zandan sakının! Zira zan, yalanı en çok olan sözdür. Birbirinizin ayıplarının araştırmayın. İzinleri olmadan birilerine kulak misafiri olmayın. Birbirinize haset etmeyin. Birbirinize kin gütmeyin. Birbirinize sırt çevirmeyin. Allah'ın kardeş kulları olun."*

Buhârî, Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Mâlik'ten[1] ve Müslim, Yahyâ b. Yahyâ kanalıyla Mâlik'ten rivayet ettiler.[2]

٦٢٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا الْحُلْوَانِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى، وَأَخْبَرَنِي الْهَيْثَمُ بْنُ الشَّعْرَانِيُّ، وَالْأُسْفَاطِيُّ، قَالُوا: نا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُونُسَ، نا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِي بَرْزَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا مَعْشَرَ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ، وَلَمْ يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قَلْبِهِ، لَا تَغْتَابُوا الْمُسْلِمِينَ، وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ، فَإِنَّهُ مَنْ يَتَّبِعْ عَوْرَاتِ الْمُسْلِمِينَ يَتَّبِعِ اللهُ عَوْرَتَهُ، وَمَنْ يَتَّبِعِ اللهُ عَوْرَتَهُ يُفْضَحْ وَهُوَ فِي بَيْتِهِ " " لَفْظُ حَدِيثِ الْحُلْوَانِيِّ "

6278- Ebû Berze'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ey dilleriyle Müslüman olup da henüz kalplerine iman girmeyenler! Müslümanların gıybetini yapmayın. Onların ayıplarını araştırmayın. Zira Müslümanların ayıbının peşine düşen kişinin Allah da ayıbının peşine düşer. Yüce Allah da birinin ayıbının peşine düştüğü zaman da evinde de olsa onu rezil eder."*[3]

Lafız Hulvânî'nin lafzıdır.

---

[1] Buhârî, *edeb* (7/89).

[2] Müslim, *birr* (28).

[3] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 5/194 (4880).

٦٢٧٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَجِ الْأَزْرَقُ، نا شَاذَانُ، نا إِسْرَائِيلُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَغْتَابُوا الْمُسْلِمِينَ، وَلَا تَرُدُّوا الْهَدِيَّةَ، وَلَا تَضْرِبُوا الْمُسْلِمِينَ "

6279- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Müslümanların gıybetini yapmayın. Size verilen hediyeyi geri çevirmeyin ve Müslümanlara vurmayın."*[1]

٦٢٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو حَازِمٍ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَيْوَةَ الْوَرَّاقُ، أَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ نَصْرٍ، نا الْحُسَيْنُ بْنُ مَنْصُورٍ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ الْمُؤَذِّنُ، نا زَنْجَوَيْهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا أَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ الْمُثَنَّى النَّيْسَابُورِيُّ، قَالَا: نا حَفْصُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ شِبْلٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: نَظَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى الْكَعْبَةِ، فَقَالَ: " مَا أَعْظَمَ حُرْمَتَكِ "، وَفِي رِوَايَةِ أَبِي حَازِمٍ لَمَّا نَظَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى الْكَعْبَةِ، قَالَ: " مَرْحَبًا بِكِ مِنْ بَيْتٍ مَا أَعْظَمَكِ وَأَعْظَمَ حُرْمَتَكِ، وَلَلْمُؤْمِنُ أَعْظَمُ حُرْمَةً عِنْدَ اللهِ مِنْكِ، إِنَّ اللهَ حَرَّمَ مِنْكِ وَاحِدَةً وَحَرَّمَ مِنَ الْمُؤْمِنِ ثَلَاثًا: دَمَهُ، وَمَالَهُ، وَأَنَ يُظَنَّ بِهِ ظَنَّ السَّوْءِ "

6280- İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Kâbe'ye bakınca ona hitaben şöyle buyurdu: *"Merhaba sana! Evler içinde ne kadar yüce bir evsin ve ne kadar kutsalsın. Ancak mümin kişinin Allah katında senden daha fazla saygınlığı vardır. Yüce Allah sana yönelik bir şeyi haram kılmışken, mümine yönelik üç şeyi haram kılmıştır. Bunlar da canı, malı ve hakkında kötü zanda bulunmaktır."*[2]

Diğer kanalla: "Resûlullah (sallallahu alayhi vesellam), Kâbe'ye bakınca ona hitaben şöyle buyurdu: *"Ne kadar yüce ve kutsalsın..."* lafzıyla rivayet edilmiştir.

٦٢٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، نا أَبُو النَّضْرِ، نا أَبُو سُهَيْلٍ، نا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ،

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebu'ş-Şeyh, *et-Tevbîh ve't-Tenbîh* (178), Ahmed, *Müsned* (1/404) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (6/555).

[2] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. 3725. hadiste kısa bir şekilde zikredilmiştir.

عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَزَالُ الْمَسْرُوقُ فِي تُهْمَةٍ مَنْ هُوَ بَرِيءٌ مِنْهُ حَتَّى يَكُونَ أَعْظَمَ جُرْمًا مِنَ السَّارِقِ "، وَرُوِّينَا عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ مِنْ قَوْلِهِ غَيْرَ مَرْفُوعٍ

6281- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kendisinden bir şey çalınan kişi, bundan masum olan kişiyi suçlayıp durur da sonunda günahı asıl hırsızdan daha büyük olur."*[1]

İbn Mes'ûd'un kendi sözü olarak da rivayet edilmiştir.

٦٢٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغْدَادِيُّ، نا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ، نا أَبِي، نا ابْنُ لَهِيعَةَ، حَدَّثَنِي ابْنُ عَجْلَانَ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي الْحُسَيْنِ أَخْبَرَهُ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، أَنَّهُ قَالَ: " خِيَارَكُمُ الَّذِينَ إِذَا رُؤُوا ذُكِرَ اللهُ بِهِمْ، وَإِنَّ شِرَارَكُمُ الْمَشَّاؤُونَ بِالنَّمِيمَةِ بَيْنَ الْأَحِبَّةِ الْبَاغُونَ لِلْبُرَآءِ الْعَنَتَ "

6282- Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"En hayırlılarınız görüldükleri zaman Allah'ı hatırlatan kişilerdir. En kötüleriniz de birbirlerini seven kişileri ayırmak için dedikodu yapan kişilerdir."*[2]

٦٢٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْقُهِسْتَانِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، نا شُعْبَةُ، قَالَ: أَنْبَأَنِي أَبُو إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ حَارِثَةَ بْنَ مُضَرِّبٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ سَلْمَانَ، يَقُولَ: " إِنِّي لَأَعُدُّ الْعِرَاقَ عَلَى خادِمِي خَشْيَةَ الظَّنِّ أَوْ نَحْوًا مِنْ ذَلِكَ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 5/99 (7588) ve İbn Lâl, *Zehru'l-Firdevs* (4/211).

[2] İsnâdında hakkında tenkitler bulunan İbn Lehîa vardır. Diğer ravileri ise güvenilirdir. Hasen bir hadistir. İbn Mâce 2/1379 (4119).

6283- Hârise b. Mudarrib der ki: Selmân'ın: "Hizmetçim hakkında zan beslerim endişesiyle (kazanın içindeki) kemikleri sayıp rahatlıyorum" dediğin işittim.[1]

٦٢٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّحْوِيُّ، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، أَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنِي شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنِي نَوْفَلُ بْنُ مُسَاحِقٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُ قَالَ: " مِنْ أَرْبَى الرِّبَا الِاسْتِطَالَةُ فِي عِرْضِ الْمُسْلِمِ بِغَيْرِ حَقٍّ، وَإِنَّ هَذِهِ الرَّحِمَ شَجْنَةٌ مِنَ الرَّحْمَنِ، فَمَنْ قَطَعَهَا حَرَّمَ اللهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ "

6284- Saîd b. Zeyd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Faizin en ağırı, haksız yere Müslüman birinin onuruna dil uzatmaktır. Akrabalık bağı (=rahim), (Yüce Allah'ın) Rahmân sıfatının bölümlerinden biridir. Bundan dolayı bu bağı kesen kişiye Yüce Allah cenneti haram eder."*[2]

٦٢٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ فَرْضَخٍ، نا مُوسَى بْنُ الْحَسَنِ، نا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَرْمِيُّ، نا أَبُو سَلَمَةَ يَحْيَى بْنُ وَاضِحٍ، نا عَمَّارُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِأَصْحَابِهِ: " أَخْبِرُونِي مَا أَرْبَى الرِّبَا؟ " قَالُوا: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: " فَإِنَّ أَرْبَى الرِّبَا عِنْدَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ اسْتِحْلَالُ عِرْضِ الْمُسْلِمِ، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا﴾ [الأحزاب: ٥٨] " قَالَ الْإِمَامُ أَحْمَدُ: " وَجَدْتُ فِي كِتَابِي: عَمَّارَ بْنَ أَنَسٍ، فَإِنَّمَا هُوَ، عِمْرَانُ بْنُ أَنَسٍ أَبُو أَنَسٍ الْمَكِّيُّ " ذِكْرُهُ الْبُخَارِيُّ فِي التَّارِيخِ، عَنْ أَبِي سَلَّامٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ وَاضِحٍ، سَمِعَ عِمْرَانَ. قَالَ الْبُخَارِيُّ: لَا يُتَابَعُ عَلَيْهِ، وَرَوَاهُ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ رُفَيْعٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الزَّاهِبِ، عَنْ كَعْبٍ مِنْ قَوْلِهِ وَهُوَ أَصَحُّ

---

[1] Beyhakî'nin hocasını tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdir. İbn Sa'd, *Tabakât* (4/89), Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (168, 169), İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 2/920 (1645) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/202).

[2] İsnâdı sahihtir. Ebû Dâvud 5/193 (4976).

6285- Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına: "Faizin en ağırının ne olduğunu bana söyleyin" buyurunca: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah katında faizin en ağırı, haksız yere Müslüman birinin onuruna dil uzatmaktır"* buyurdu ve: ***"Mümin erkeklere ve mümin kadınlara, yapmadıkları bir şeyden dolayı eziyet edenler, şüphesiz bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir"***[1] âyetini okudu.[2]

Beyhakî der ki: Kitabımda ravi adının "Ammâr b. Enes" olduğunu gördüm. Ancak doğrusu İmrân b. Enes Ebû Enes el-Mekkî olmalıdır. Buhârî bunu *Târîh*'te Ebû Sellâm kanalıyla Yahyâ b. Vâdih'ten, o da İmrân'dan naklen zikretmiş ve: "Mutâbaâtı yoktur" demiştir.[3]

Başka bir kanalla Ka'b'ın sözü olarak rivayet edilmiştir ki, böylesi merfû olandan daha sahihtir.

٦٢٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالُوا: ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُلَيْمَانَ هُوَ الْبُرُلُّسِيُّ، ثَنَا ابْنُ أَبِي السَّرِيِّ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنِ ابْنِ الصَّامِتِ، حَدَّثَنِي أَبُو هُرَيْرَةَ، فَذَكَرَ قِصَّةَ الزَّانِي رَجْمَهُ. قَالَ: فَسَمِعَ النَّبِيُّ ﷺ قَوْلَ رَجُلَيْنِ مِنْ أَصْحَابِهِ، وَأَحَدُهُمَا يَقُولُ لِصَاحِبِهِ: انْظُرْ إِلَى هَذَا الَّذِي سَتَرَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْهِ، لَمْ يَدَعْ نَفْسَهُ حَتَّى رُجِمَ كَمَا يُرْجَمُ الْكَلْبُ، فَسَكَتَ عَنْهُمَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، حَتَّى مَرَّ بِجَدْيٍ مَيِّتٍ سَابِلٍ رِجْلُهُ، فَقَالَ لَهُمَا النَّبِيُّ ﷺ: " انْزِلَا وَكُلَا "، فَقَالَا: غَفَرَ اللهُ لَكَ يَا رَسُولَ اللهِ وَمَنْ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ هَذَا؟ فَقَالَ: " وَاللهِ مَا نِلْتُمَا مِنْ أَخِيكُمَا أَشَدُّ مِنْ أَكْلِكُمَا هَذِهِ، وَإِنَّهُ لَغَمِيسٌ فِي أَنْهَارِ الْجَنَّةِ "، وَقِيلَ لَيَنْغَمِسُ. عَبْدُ الرَّزَّاقِ يَقُولُ: عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الصَّامِتِ، أَوْ عَبْدُ اللهِ، وَحَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، يَقُولُ: عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ النَّهَّاسِ

---

[1] Ahzâb Sur. 58

[2] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/658).

[3] Buhârî, *Târîh* (3/2/423).

6286- İbnu's-Sâmit der ki: "Ebû Hureyre bana şunu anlattı..." Sonrasında ravi zina edip recmedilen kişi konusunda uzunca bir kıssa anlattıktan sonra şöyle devam eder: "(Taşlandıktan sonra) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ashâbımdan iki kişinin aralarında konuşurlarken birinin diğerine: "Yüce Allah kendisini gizlediği halde nefsi onu bırakmayan ve köpekler gibi taşlanan şu adama bak!" dediğini işitti, ancak onlara karışmadı. Biraz yürüdükten sonra ayakları havaya dikilmiş bir keçi leşine rastladı. O iki kişiye: *"İnip şu eşeğin leşinden yiyin"* buyurunca onlar: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah seni bağışlasın, ama bundan kim yer ki?" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Az önce kardeşinizin onuru hakkında kötü konuşmanız bunu yemekten daha ağırdı! Oysa o, şu an cennet nehirleri içinde yıkanmaktadır."*[1]

Abdürrezzâk der ki: "Abdurrahman veya Abdullah b. es-Sâmit ile Hammâd b. Seleme bunun Ebu'z-Zübeyr kanalıyla Abdurrahman b. en-Nehhâs'tan geldiğini söylemişlerdir."

٦٢٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو الْفَضْلِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ جَعْفَرٍ، نا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السَّلَمِيُّ، نا هَمَّامُ بْنُ عَلِيٍّ، بِنَيْسَابُورَ، نا مُسْلِمُ بْنُ مُسْلِمٍ، نا هِشَامُ بْنُ حَسَّانٍ، عَنْ خَالِدٍ الرَّبَعِيِّ، قَالَ: " كُنْتُ فِي مَجْلِسٍ لَنَا فَذَكَرُوا رَجُلًا فَنَالُوا مِنْهُ فَنَهَيْتُهُمْ فَكَفُّوا، قَالَ: ثُمَّ عَادُوا فِي ذِكْرِهِ فَكَأَنِّي يَعْنِي وَافَقْتُهُمْ، قَالَ: فَقُمْنَا مِنْ ذَلِكَ الْمَجْلِسِ فَنِمْتُ فَأَتَانِي فِي الْمَنَامِ أَسْوَدُ جَسِيمٌ عَلَى كَفِّهِ طَبَقٌ مِنْ جلَابٍ فِيهِ بِضْعَةٌ مِنْ لَحْمِ خِنْزِيرٍ خَضْرَاءَ، فَقَالَ: كُلْ، فَأَبَيْتُ عَلَيْهِ، فَقَالَ: كُلْ، فَأَبَيْتُ عَلَيْهِ، فَأَحْسِبُ أَنَّهُ انْتَهَرَنِي وَأَكْرَهَنِي عَلَيْهِ، قَالَ: فَجَعَلْتُ أُلُوكُهَا وَأَنَا أَعْلَمُ أَنَّهُ لَحْمُ خِنْزِيرٍ، فَانْتَهَتْ فَمَا زِلْتُ أَجِدُ رِيحَهَا فِي فِيَّ نَحْوًا مِنْ شَهْرَيْنِ "

6287- Hâlid er-Rebaî der ki: "Bir mecliste otururken bir adamı anıp ona dil uzattılar. Onlara engel olduğumda da dil uzatmayı bıraktılar. Sonra aynı adamı bir daha andılar. Ben de onları dediklerinde onaylar gibi oldum. O meclisten ayrıldıktan sonra uyuduğumda rüyamda siyah tenli iri bir adam

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Ebû Dâvud 4/581-582 (4428, 4429).

geldi. Elinde de gül suyu içinde yeşil domuz eti bulunan bir tabak vardı. Bana: «Ye!» deyince kabul etmedim. Sanırım bana vurup yemeye zorlayınca ağzıma alıp domuz eti olduğunu bilmeme rağmen çiğnemeye başladım. O rüyadan sonra da iki ay boyunca çiğnediğim bu etin kokusunu hissettim."[1]

٦٢٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ مُحَمَّدَ بْنَ يَعْقُوبَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْعَبَّاسَ بْنَ مُحَمَّدٍ الدُّورِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عُبَيْدٍ الطَّنَافِسِيَّ، يَقُولُ: كُنَّا عِنْدَ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ فَأَتَاهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ، أَرَأَيْتَ هَذَا الْحَدِيثَ الَّذِي جَاءَ: إِنَّ اللهَ لَيُبْغِضُ أَهْلَ الْبَيْتِ اللَّحْمِيِّينَ الَّذِينَ يُكْثِرُونَ أَكْلَ اللَّحْمِ. قَالَ سُفْيَانُ: " لَا هُمُ الَّذِينَ يُكْثِرُونَ أَكْلَ لُحُومِ النَّاسِ "

6288- Muhammed b. Ubeyd et-Tanâfisî der ki: Süfyân es-Sevrî'nin yanındayken bir adam geldi ve ona: "Ey Ebû Abdillah! *«Yüce Allah çokça et yiyen hane halkını sevmez»* hadisi hakkında ne dersin?" diye sordu. Süfyân: "Bundan kasıt (gıybet ederek) insanların etlerini çokça yiyenlerdir" dedi.[2]

٦٢٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيِّ بْنُ شَاذَانَ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عُمَرَ أَبُو إِسْحَاقَ الصَّنْعَانِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ، يَقُولُ: إِنَّهُ سَمِعَ طَاوسًا، يَقُولُ ابْنُ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، يَقُولُ: " إِنَّ الرِّبَا نَيِّفٌ وَسَبْعُونَ بَابًا أَهْوَنُهُنَّ بَابًا مِنَ الرِّبَا، مِثْلُ مَنْ أَتَى أُمَّهُ فِي الْإِسْلَامِ، وَدِرْهَمُ الرِّبَا أشد من خمسة وثلاثين زنية وأشد الربا وأربى الربا وَأَخْبَثُ الرِّبَا انْتِهَاكُ عِرْضِ الْمُسْلِمِ، وَانْتِهَاكُ حُرْمَتِهِ "

6289- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Faiz yetmiş küsur bölümdür. Faizin en hafifi bölümü, kişinin müslüman olduktan sonra annesiyle zina etmesi gibidir. Faizle alınan bir dirhem otuz beş zinadan daha ağırdır. Faizin en pis olanı da, bir müslümanın namusu ve onuruna dil uzatmaktır."*[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *es-Samt* (182) ile *Zemmu'l-Ğîbe* (43).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *es-Samt* (744), Kuşeyrî, *er-Risâle* (1/405-406) ve İbn Maîn, *Târîh* (1/289).

[3] İsnâdı hasendir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/574) Bak: Münzirî, *et-Terğîb* (3/504).

٦٢٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا ابْنُ الْمُصَفَّى، نا بَقِيَّةُ، وَأَبُو الْمُغِيرَةِ، قَالَا: نا صَفْوَانُ، حَدَّثَنِي رَاشِدُ بْنُ سَعْدٍ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ جُبَيْرٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَمَّا عُرِجَ بِي عَزَّ وَجَلَّ مَرَرْتُ بِقَوْمٍ لَهُمْ أَظْفَارٌ مِنْ نُحَاسٍ يَخْمُشُونَ وجُوهَهُمْ وَصُدُورَهُمْ، فَقُلْتُ: مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جِبْرِيلُ؟ قَالَ: هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ لُحُومَ النَّاسِ وَيَقَعُونَ فِي أَعْرَاضِهِمْ "، قَالَ أَبُو دَاوُدَ: حَدَّثَنَاهُ يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ، عَنْ بَقِيَّةَ، لَيْسَ فِيهِ أَنَسٌ، وَحَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ أَبِي عِيسَى السَّيْلَحِينِيُّ، عَنِ الْمُغِيرَةِ، كَمَا قَالَ ابْنُ الْمُصَفَّى

6290- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Rabbim beni Mirac'a çıkardığı zaman bakırdan tırnaklarıyla yüzlerini ve göğüslerini tırmalayan topluluklar gördüm. «Ey Cebrâil! Bunlar kim?» diye sorduğumda: «Bunlar insanların gıybetini yapan ve onurlarına dil uzatanlardır» dedi."*[1]

Ebû Dâvud der ki: "Yahyâ b. Osmân bunu bize Bakiyye'den rivayet ederken Enes'i zikretmemiştir. İbnu'l-Musaffâ'nın da dediği gibi aynısını İsa es-Seylahînî, Muğîre'den rivayet etmiştir."

٦٢٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّحْوِيُّ، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ مُصَفَّى، نا بَقِيَّةُ، نا ابْنُ ثَوْبَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ وَقَّاصِ بْنِ رَبِيعَةَ، أَنَّ الْمُسْتَوْرِدَ حَدَّثَهُ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ أَكَلَ بِرَجُلٍ مُسْلِمٍ أَكْلَةً فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يُطْعِمُهُ مَثَلَهَا مِنْ جَهَنَّمَ، وَمَنْ كُسِيَ بِرَجُلٍ مُسْلِمٍ ثَوْبًا، فَإِنَّ اللهَ يَكْسُوهُ مِثْلَهُ مِنْ جَهَنَّمَ، وَمَنْ قَامَ بِرَجُلٍ مَقَامَ سُمْعَةٍ، أَوْ رِيَاءٍ فَإِنَّ اللهَ يَقُومُ بِهِ مَقَامَ سُمْعَةٍ وَرِيَاءٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ " رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ فِي السُّنَنِ، عَنْ حَيْوَةَ بْنِ شُرَيْحٍ، عَنْ بَقِيَّةَ

6291- Müstevrid'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişi müslüman birinin (gıybetini yaparak) sırtından bir yemek yerse Yüce Allah aynısını ona cehennemde yedirir. Kişiye müslüman birinin (gıybetini yaparak) sırtından bir giysi giydirildiği zaman Yüce Allah aynısını ona cehennemde giydirir. Başka birinin üzerinden nam ve gösteriş makamına ulaşan*

---

[1] Senedi hasendir. Ebû Dâvud 5/194 (4878).

kişiyi Yüce Allah kıyamet gününde nam ve gösteriş peşinde olanların makamında durdurur."[1]

Ebû Dâvud, *Sünen*'de Hayve b. Şurayh kanalıyla Bakiyye'den zikretmiştir.[2]

٦٢٩٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا عَبْدُ الْحَمِيدِ، نا رَوْحٌ، نا ابْنُ جُرَيْجٍ، قَالَ: قَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ وَقَّاصِ بْنِ رَبِيعَةَ فَذَكَرَهُ بِمِثْلِهِ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: وَمَنِ اكْتَسَى، قَالَ: وَمَنْ قَامَ بِرَجُلٍ مُسْلِمٍ مَقَامَ سُمْعَةٍ وَلَمْ يَقُلْ وَرِيَاءً وَمَعْنَاهُ وَاللهُ أَعْلَمُ فِيمَا قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ الْهَرَوِيُّ: الرَّجُلُ يَكُونُ مُؤَاخِيًا لِرَجُلٍ، ثُمَّ يَذْهَبُ إِلَى عَدُوِّهِ فِيهِ فَيَتَكَلَّمُ فِيهِ بِغَيْرِ الْجَمِيلِ لِيُخْبِرَهُ عَنْهُ بِجَائِزَةٍ فَلَا يُبَارِكُ لَهُ إِلَيْهِ فِيهَا وَالْأَكْلَةُ اللُّقْمَةُ وَالْأَكْلَةُ الْمَرَّةَ مَعَ الِاسْتِيفَاءِ

6292- Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı *"Giysi giyerse"* lafzıyla rivayet edilmiştir. Yine *"Başka birinin üzerinden nam makamına ulaşan kişiyi"* lafzıyla rivayet edilmiş ve *"Gösteriş"* lafzı zikredilmemiştir.[3]

Bunun da mânâsı konusunda Ebû Ubeyd el-Herevî şöyle demiştir: "Bazen kişi birinin kardeşi gibi olur. Ancak onun düşmanı olan birinin yanına gittiği zaman kardeşi gibi olan bu kişi hakkında bir ödül elde etmek için çirkin şeyler konuşur. Böylesi bir şeyin de bereketini göremez. *Ukuletu* lafzı lokma mânâsındadır. *Ekletu* lafzı ise doyacak kadar bir defalık yemektir."

٦٢٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ نُعَيْمٍ، نا قُتَيْبَةُ، ح، قَالَ: وَأَخْبَرَنِي أَبُو أَحْمَدَ الدَّارِمِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، نا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَا: نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " أَتَدْرُونَ مَا الْغِيبَةُ؟ " قَالُوا: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: " ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ "،

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Ebû Dâvud 5/195 (4881).

[3] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (4/229), Hâkim, *Müstedrek* (4/127-128) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 20/308 (734) ile *M. el-Evsat* 3/309 (662).

قِيلَ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ؟ قَالَ: " إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ: فَقَدْ اغْتَبْتَهُ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ مَا تَقُولُ: فَقَدْ بَهَتَّهُ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ، وَعَلِيِّ بْنِ حُجْرٍ

6293- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gıybetin ne olduğunu biliyor musunuz?"* diye sorunca: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kardeşini hoşlanmayacağı bir şekilde anmandır"* buyurdu. Ashâb: "Kardeşimde dediğim şeyler mevcutsa?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şayet dediğin şeyler kendisinde mevcutsa gıybet olur. Mevcut değilse de ona iftira etmiş olursun"* buyurdu.[1]

Müslim, *Sahîh*'te Kuteybe ve Ali b. Hucr'dan rivayet etti.[2]

٦٢٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ الْحَاسِبُ، نا عَلِيُّ بْنُ جَعْدٍ، نا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْأَقْمَرِ، حَدَّثَنِي أَبُو حُذَيْفَةُ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: حَكَيْتُ إِنْسَانًا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " مَا أُحِبُّ أَنِّي حَكَيْتُ إِنْسَانًا وَإِنَّ لِي كَذَا وَكَذَا "

6294- Hz. Âişe der ki: Birini taklit ettiğimde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şu kadar malımın olmasına karşılık birini taklit etmeyi istemezdim"* buyurdu.[3]

٦٢٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْأَقْمَرِ، عَنْ أَبِي حُذَيْفَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: حَكَيْتُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ رَجُلًا، فَقَالَ: " مَا يَسُرُّنِي أَنِّي حَكَيْتُ رَجُلًا، وَإِنَّ لِي كَذَا وَكَذَا "، قُلْتُ: إِنَّ صَفِيَّةَ امْرَأَةً، وَأَشَارَتْ إِلَى أُنْمُلَةٍ - يَعْنِي قَصِيرَةً -. فَقَالَ: " لَقَدْ مَزَحْتِ بِكَلِمَةٍ إِنْ مُزِجَ بِهَا الْبَحْرُ مَزَجَتْ "

6295- Hz. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vasellem) yanında bir adamı taklit ettiğimde Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vasellem): *"Şu kadar malımın olmasına*

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Müslim, *birr* (70).

[3] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 4/660 (2503).

karşılık bir adamı taklit etmeyi istemezdim" buyurdu. Ona: "Safiyye şöyle (kısa) bir kadındır" deyip kısa parmaklarımdan birini gösterdiğimde ise: *"Öyle bir söz söyledin ki bu söz deniz suyuyla karıştırılmış olsaydı ona baskın çıkardı"* buyurdu.[1]

٦٢٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا الرَّبِيعُ، عَنْ يَزِيدَ، عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ: " أَمَرَ النَّاسَ أَنْ يَصُومُوا يَوْمًا، وَلَا يُفْطِرَنَّ أَحَدٌ حَتَّى آذَنَ لَهُ، فَصَامَ النَّاسُ، فَلَمَّا أَمْسَوْا جَعَلَ الرَّجُلُ يَجِيءُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَيَقُولُ: ظَلِلْتُ مُنْذُ الْيَوْمِ صَائِمًا فَأْذَنْ لِي فَلْأُفْطِرْ، فَيَأْذَنُ لَهُ حَتَّى جَاءَ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ فَتَاتَيْنِ مِنْ أَهْلِكَ ظَلَّتَا مُنْذُ الْيَوْمِ صَائِمَتَيْنِ، فَأْذَنْ لَهُمَا فَلْتُفْطِرَا فَأَعْرَضَ عَنْهُ، ثُمَّ عَادَ إِلَيْهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا صَامَتَا، وَكَيْفَ صَامَ مَنْ ظَلَّ يَأْكُلُ لُحُومَ النَّاسِ، اذْهَبْ فَمُرْهُمَا إِنْ كَانَتَا صَائِمَتَيْنِ أَنْ يَسْتَقِيئَا، فَفَعَلَتَا فَقَاءَتْ كُلُّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا عَلَقَةً عَلَقَةً "، فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ: فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " لَوْ مَاتَتَا أَوْ بَقِيَا فِيهِمَا لَأَكَلَتْهُمَا النَّارُ "

6296- Enes bildiriyor: Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Müslümanların oruca başlamalarını ve kendisinden izin almadan hiç kimsenin orucunu açmamasını emretti. Müslümanlar da oruç tuttular. Akşam olunca her biri gelip: "Sabahtan beri orucum, izin ver de orucumu açayım" demeye başladı. Resûlullah da (sellellahu aleyhi vesellem) onlara oruçlarını açmalarını söylüyordu. Bir adam gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Senini akrabalarından iki genç kız sabahtan beri oruçlulardı. İzin ver de oruçlarını açsınlar" deyince Hz. Peygamber (sallellahu aleyhi vesellem) adamdan yüz çevirdi. Adam bir daha aynı şeyi söyleyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onlar oruç tutmadılar. İnsanların etini yiyip dururken nasıl oruç tutmuş oluyorlar? Yanlarına git ve hâlâ oruçlarını açmamışlarsa kusmalarını söyle"* buyurdu. İki genç kız denileni yaptıklarında her biri et parçaları kusmaya başladı. Adam Resûlullah'a (sallellahu alayhi vesellem) gelip olanları anlatınca Hz. Peygamber (sallallahu

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 5/192-195 (4875) ve Tirmizî 4/660 (2502).

aleyhi vesellem): *"Şayet o şekilde ölselerdi veya o et parçaları içlerinde kalsaydı cehennem ateşi onları yiyecekti"* buyurdu.[1]

٦٢٩٧ - أَخْبَرَنَا حَمْزَةُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّيْدَلَانِيُّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّيْدَلَانِيُّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُنَازِلٍ، نا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ نَصْرٍ، نا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، نا شَرِيكٌ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: " لَا يَتَوَضَّأُ أَحَدُكُمْ مِنَ الْكَلِمَةِ الْخَبِيثَةِ يَقُولُهَا لِأَخِيهِ، وَيَتَوَضَّأُ مِنَ الطَّعَامِ الْحَلَالِ "

6297- Hz. Âişe der ki: "Biriniz helal olarak yediği yemekten dolayı abdest alıyorken, kardeşine söylediği pis bir sözden dolayı abdest almıyor."[2]

٦٢٩٨ - وَأَخْبَرَنَا حَمْزَةُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، نا عَبْدُ اللهِ، نا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ نَصْرٍ، نا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ، نا الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ، نا لَيْثٌ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَعَائِشَةَ، أَنَّهُمَا قَالَا: " الْحَدَثُ حِدْثَانِ: حَدَثٌ مِنْ فِيكَ، وَحَدَثٌ مِنْ نَوْمِكَ، وَحَدَثُ الْفَمِ أَشَدُّ: الْكَذِبُ وَالْغِيبَةُ "

6298- Mücâhid'in bildirdiğine göre İbn Abbâs ile Hz. Âişe şöyle demişlerdir: "Biri ağızdan,, biri de uykudan dolayı iki şey abdesti bozar. Ağızdan olanı daha pistir ki o da yalan ve gıybettir."[3]

٦٢٩٩ - وَأَخْبَرَنَا حَمْزَةُ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ أَيُّوبَ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، أَنَّ شَيْخًا مِنَ الْأَنْصَارِ كَانَ يَمُرُّ بِمَجْلِسٍ لَهُمْ، فَيَقُولُ: " أَعِيدُوا الْوُضُوءَ، فَإِنَّ بَعْضَ مَا تَقُولُونَ شَرٌّ مِنَ الْحَدَثِ "

6299- İbn Sîrîn bildîriyor: Ensâr'dan ihtiyar bir adam bizim meclisimize uğrar ve: "Abdestinizi tazeleyin! Zira söylediğiniz sözlerden bazıları pislikten daha kötüdür" derdi.[4]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tayâlisî, *Müsned* (s. 282), İbn Ebi'd-Dünyâ, *es-Samt* (170) ile *Zemmu'l-Ğîbe* (21) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/574).

[2] İsnâdı hasendir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (1/134), İbn Ebî Âsım, *Zühd* (115, 124) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *es-Samt* (662).

[3] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/575).

[4] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (1/134) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *es-Samt*

٦٣٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، نا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، نا هِشَامُ بْنُ حَسَّانٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، قَالَ: قُلْتُ لِعَبِيدَةَ: مِمَّ يُعَادُ الْوُضُوءُ؟ قَالَ: " مِنَ الْحَدَثِ وَأَذَى الْمُسْلِمِ "، قَالَ: وَكَانَ شَيْخٌ يَمُرُّ بِمَجْلِسٍ لَهُمْ، فَيَقُولُ: تَوَضَّؤُوا فَإِنَّ بَعْضَ مَا تَقُولُونَ شَرٌّ مِنَ الْحَدَثِ "

6300- Muhammed b. Sîrîn der ki: Abîde (es-Selmânî)'ye: "Hangî şeylerden dolayı abdest tazelenir?" diye sorduğumda: "Def-i hacetten ve müslümana eziyet vermekten dolayı" dedi. Yine ihtiyar bir adam bizim meclisimize uğrar ve: "Abdestinizi tazeleyin! Zira söylediğiniz sözlerden bazıları pislikten daha kötüdür" derdi.[1]

٦٣٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ، نا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ الْبَصْرِيُّ، نا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، نا الرَّبِيعُ بْنُ صُبَيْحٍ: أَنَّ رَجُلَيْنِ كَانَا قَاعِدَيْنِ عَلَى بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَرَّ بِهِمَا رَجُلٌ قَدْ كَانَ مُخَنَّثًا، فترك ذَلِكَ، فَقَالَا: قَدْ بَقِيَ فِيهِ مِنْهُ شَيْءٌ، قَالَ: وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَدَخَلَا فَصَلَّيَا فَجَالَ فِي أَنْفُسِهِمَا مَا قَالَا: فَسَأَلَا عَطَاءً: " فَأَمَرَهُمَا أَنْ يُعِيدَا الْوُضُوءَ، وَأَنْ يُعِيدَا الصَّلَاةَ، وَكَانَا صَائِمَيْنِ فَأَمَرَهُمَا أَنْ يَقْضِيَا صِيَامَ ذَلِكَ الْيَوْمِ "

6301- Rabî' b. Subayh bildiriyor: İki adam Mescid-i Harâm'ın kapılarından bir kapısında oturmaktaydı. Yanlarından eskiden muhannes[2] olan ancak bu tavrını terk eden biri geçti. Bunun üzerine ikisi de: "Onda muhanneslikten daha bir şeyler kalmıştır" dedi. Namaz için kamet getirilince mescide girdiler ve namaz kıldılar. Söylediklerinden dolayı içlerine (acaba gıybet ettik mi diye) bir kuşku düşmüştü. Bu durumu Atâ'ya sorduklarında yeniden abdest almalarını ve namazı yeniden kılmalarını emretti. O gün ikisi de oruçlu idi. Atâ, onlara o günün orucunu kaza etmelerini de emretti.[3]

---

(105).

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (1/134) ve İbn Ebî Âsım, *Zühd* (117).

[2] Kadınımsı tavırları olan erkek.

[3] İsnâdı hasendir. İbn Ebi'Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (181).

٦٣٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا أُسَيْدُ بْنُ عَاصِمٍ، نا الْحُسَيْنُ بْنُ حَفْصٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " الْوُضُوءُ مِنَ الْحَدَثِ وَأَذَى الْمُسْلِمِ "

6302- İbrâhîm(-i Nehaî) der ki: "Abdest, pislikten temizlenme ve Müslümanlara eziyetten uzak durma olmak üzere (iki şekilde)dir."[1]

٦٣٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حَدَّثَنَا الْمُثَنَّى بْنُ بَكْرٍ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ مَنْصُورٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَجُلَيْنِ صَلَّيَا صَلَاةَ الظُّهْرِ أَوِ الْعَصْرِ وَكَانَا صَائِمَيْنِ، فَلَمَّا قَضَى النَّبِيُّ ﷺ الصَّلَاةَ، قَالَ: " أَعِيدَا وُضُوءَكُمَا وَصَلَاتَكُمَا وَامْضِيَا فِي صَوْمِكُمَا وَاقْضِيَاهُ يَوْمًا آخَرَ "، قَالَا: لِمَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " اغْتَبْتُمْ فُلَانًا "

6303- İbn Abbâs bildiriyor: Oruçlu iki adam öğle veya ikindi namazını kıldı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellam) namazı bitirince bu iki kişiye: *"Yeniden abdest alın ve namazınızı yeniden kılın. Orucunuza devam edin, ancak onun yerine başka bir günde oruç tutun"* buyurdu. Adamlar: "Ey Allah'ın Resûlü! Neden?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem): *"Çünkü filan kişi hakkında gıybet ettiniz"* buyurdu.[2]

٦٣٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، قَالَا: أَنَا أَبُو عُمَرَ بْنُ مَطَرٍ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، نا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ حَسَّانِ بْنِ مُخَارِقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: أَقْبَلَتِ امْرَأَةٌ قَصِيرَةٌ وَالنَّبِيُّ ﷺ جَالِسٌ، قَالَتْ: فَأَشَرْتُ بِإِبْهَامِي إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " لَقَدْ اغْتَبْتَهَا "، هَذَا مُرْسَلٌ بَيْنَ حَسَّانٍ، وَعَائِشَةَ وَهُوَ شَاهِدٌ لِمَا تَقَدَّمَ

6304- Hz. Âişe der ki: Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellam) otururken kısa boylu bir kadın geldi. Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) başparmağımla

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Ebî Âsım, *Zühd* (123) ve İbn Ebi'Dünyâ, *es-Samt* (106).

[2] İsnâdı zayıftır. Harâitî, *Mesâvi'ul-Ahlâk* (208) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/575).

(kadını göstererek) işaret ettiğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onun hakkında gıybet ettin"* buyurdu.[1]

Hassân ile Hz. Âişe arasında irsâl olan bir hadistir. Bir önceki hadisin de şahididir.

٦٣٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ الْمُؤَمَّلِ، أَنَا أَبُو عُثْمَانَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ، نا أَبُو حَفْصٍ عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ السَّمَرْقَنْدِيُّ سَنَةَ سَبْعٍ وَسِتِّينَ وَمِائَتَيْنِ، نا أَبُو حُذَيْفَةَ، نا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، عَنْ طرقِ بْنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ مَيْمُونَةَ مَوْلَاةِ النَّبِيِّ ﷺ: قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا مَيْمُونَةَ، تَعَوَّذِي بِاللهِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ "، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، وَإِنَّهُ لَحَقٌّ؟ قَالَ: " نَعَمْ يَا مَيْمُونَةُ، وَإِنَّ مِنْ أَشَدِّ عَذَابِ الْقَبْرِ يَا مَيْمُونَةُ الْغِيبَةَ وَالْبَوْلَ "

6305- Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Meymûne der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ey Meymûne! Kabir azabından Allah'a sığın"* buyurdu. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Kabir azabı hak değil midir?" dediğimde: *"Evet ey Meymûne! Kabir azabının en şiddetlisi, gıybet etmekten ve idrardan sakınmamaktan dolayıdır"* buyurdu.[2]

٦٣٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَهَاجَتْ رِيحٌ مُنْتِنَةٌ، فَقَالَ: " أَتَدْرُونَ مَا هَذَا؟ " قَالُوا: لَا. قَالَ: " قَوْمٌ مِنَ الْمُنَافِقِينَ اغْتَابُوا أُنَاسًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ "

6306- Câbir der ki: Biz Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte iken pis kokulu bir rüzgar esti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunun ne olduğunu biliyor musunuz?"* diye sorunca, oradakiler: "Hayır" cevabını verdi. Bunun

---

[1] İsnâdı hasendir. Ancak Hassân ile Hz. Âişe arasında kopukluk vardır. İbn Ebi'Dünyâ, *es-Samt* (208), Hennâd, *Zühd* 2/568 (1190), Harâitî, *Mesâvi'ul-Ahlâk* (203) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (26/136) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/575).

[2] Senedinde tanımadığım bir ravi vardır. Sahabeye dair eserlerinde Ebû Ali b. es-Seken ile İbn Mende'nin rivayet ettiklerini İbn Hacer'in *İsâbe*'sinden (4/399, 400) öğreniyoruz.

üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Münafıklardan bir grup müminlerden bir grup hakkında gıybet etti"* buyurdu.[1]

Beyhakî der ki: "Gıybet eden veya Müslümanlara eziyet eden kişinin abdestini yenilemesini ve namazını yeniden kılmasını emreden kimse bunu kişinin işlemiş olduğu bu günaha kefâret olması için emretmiştir. En doğrusunu Allah bilir."

٦٣٠٧ - نا السَّيِّدُ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مَنْصُورٍ السِّمْسَارُ، نا حَامِدُ بْنُ مَحْمُودٍ الْمُقْرِئُ، نا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ الرَّازِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ الْأَنْصَارِيُّ، عَنْ مُوسَى بْنِ وَرْدَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَجُلًا قَامَ مِنْ عِنْدِ النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: مَا أَعْجَزَ فُلَانًا فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَكَلْتُمُ الرَّجُلَ إِذِ اغْتَبْتُمُوهُ "

6307- Ebû Hureyre bildiriyor: Bir adam Allah Resûlü'nün (sallallahu alayhi vesellem) yanından kalkınca, oradakiler: "Filan kişi ne kadar aciz biridir" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir kişinin hakkında gıybet ettiğiniz zaman onu(n etini) yemiş olursunuz"* buyurdu.[2]

٦٣٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، قَالَ: قُرِئَ عَلَى يَحْيَى بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: أَنا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، أَنَا الْمُثَنَّى بْنُ الصَّبَّاحِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ: ذُكِرَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالُوا: مَا أَعْجَزَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اغْتَبْتُمُ الرَّجُلَ " قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ مَا قُلْنَا إِلَّا مَا فِيهِ. قَالَ: " لَوْ قُلْتُمْ مَا لَيْسَ فِيهِ فَقَدْ بَهَتُّمُوهُ "

6308- Muâz b. Cebel der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bir adam zikredilince oradakiler: "Bu kişi ne kadar aciz biridir" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu kişi hakkında gıybet ettiniz"* buyurdu. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Onun hakkında ancak onda olan

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 4/202 (231), Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (732, 733), Ahmed, *Müsned* (3/351) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Samt* (217).

[2] İsnâdı kavi değildir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Samt* (74) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (26/137).

bir şeyi söyledik" dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer onda olmayan bir şeyi söylemiş olsaydınız ona iftira etmiş olurdunuz"* buyurdu.[1]

٦٣٠٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَارِثِ الْبَغْدَادِيُّ، نا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، نا زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، نا عُمَارَةُ بْنُ غَزِيَّةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ رَاشِدٍ الدِّمَشْقِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ حَالَتْ شَفَاعَتُهُ دُونَ حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللهِ، فَقَدْ ضَادَّ اللهَ فِي أَمْرِهِ، وَمَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ دَيْنٌ فَلَيْسَ بِالدِّينَارِ وَالدِّرْهَمِ، وَلَكِنَّهَا الْحَسَنَاتُ، وَمَنْ خَاصَمَ فِي بَاطِلٍ وَهُوَ يَعْلَمُهُ لَمْ يَزَلْ فِي سَخَطِ اللهِ حَتَّى يَنْزِعَ، وَمَنْ قَالَ فِي مُؤْمِنٍ مَا لَيْسَ فِيهِ أَسْكَنَهُ رَدْغَةَ الْخَبَالِ حَتَّى يَخْرُجَ مِمَّا قَالَ "

6309- Abdullah b. Ömer der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Aracı olarak Allah'ın hadlerinden (şeri cezalarından) birinin yerine getirilmesine engel olan kişi, verdiği emirde Allah'a kafa tutmuş olur. Kim borçlu olarak ölürse o borcu sevaplarıyla ödenir. Çünkü kıyamet gününde dinar ve dirhem yoktur. Bilerek ve haksız yere biriyle davalaşan kişi davasından dönünceye kadar Allah'ın öfkesine maruz kalır. Mümin hakkında kendisinde bulunmayan bir şeyi varmış gibi dile getiren kişiyi Yüce Allah söylediği bu sözün vebalinden kurtuluncaya kadar Cehennemliklerin irinlerinin toplandığı bir bataklıkta tutar."*[2]

٦٣١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا وَالِدِي، أَنَا أَبُو حَامِدٍ مُحَمَّدُ بْنُ هَارُونَ الْحَضْرَمِيُّ، نا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ أَبُو جَعْفَرٍ الْبَاهِلِيُّ، نا عِيسَى بْنُ شُعَيْبٍ، نا رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنْ مَطَرٍ الْوَرَّاقِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اذْكُرُوا اللهَ فَإِنَّ الْعَبْدَ إِذَا قَالَ: سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ كَتَبَ اللهُ لَهُ بِهَا عَشْرًا، وَمِنْ عَشْرٍ إِلَى مِائَةٍ، وَمِنْ مِائَةٍ إِلَى أَلْفٍ، وَمَنْ زَادَ زَادَهُ اللهُ، وَمَنِ اسْتَغْفَرَ غَفَرَ اللهُ لَهُ، وَمَنْ حَالَتْ شَفَاعَتُهُ دُونَ حَدٍّ مِنْ

---

[1] Müsennâ b. Sabbâh'ın ve başkasının zayıf olmasından dolayı isnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 20/39 (57), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Samt* (206), İbn Cerîr, *Tefsîr* (26/137) ve İbnu'l-Mübârek, *ez-Zühd ve'r-Rekâik* (705).

[2] Ravileri güvenilir kişilerdir. Ebû Dâvud 4/23 (3597).

حُدُودِ اللهِ فَقَدْ ضَادَّ اللهَ فِي أَمْرِهِ، وَمَنْ أَعَانَ عَلَى خُصُومَةٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ، فَقَدْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللهِ، وَمَنْ قَذَفَ مُؤْمِنًا أَوْ مُؤْمِنَةً حَبَسَهُ اللهُ فِي رَدْغَةِ الْخَبَالِ حَتَّى يَأْتِيَ بِالْمَخْرَجِ، وَمَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ دَيْنٌ اقْتُصَّ مِنْ حَسَنَاتِهِ لَيْسَ، ثَمَّ دِينَارٌ وَدِرْهَمٌ "

6310- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah'ı zikredin. Zira kul: «Sübhânallahi ve-bihamdihi» dediği zaman, Allah, o kula bu sözüyle on sevap veya on sevap ile yüz sevap arası veya yüz sevap ile bin sevap arası yazar. Kim de arttırırsa Allah da ona arttırır. Kim de istiğfar ederse Allah onu bağışlar. Aracı olarak Allah'ın hadlerinden birinin yerine getirilmesine engel olan kişi, verdiği emirde Allah'a kafa tutmuş olur. Kim davayı bilmediği halde haksız yere bir hasma yardımda bulunursa, o işinden dönene kadar Allah'ın gazabı üzerine olur. Kim mümin bir erkek veya kadına iftirada bulunursa, söylediği bu sözün vebalinden kurtuluncaya kadar Allah onu cehennem halkının irinleri ile oluşan bir bataklığın içinde tutar. Kim borçlu olarak ölürse o borcu sevaplarıyla ödenir. Çünkü kıyamet gününde dinar ve dirhem yoktur."*[1]

٦٣١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا عَلِيُّ بْنُ الْمُؤَمَّلِ، نا عُمَرُ بْنُ يُونُسَ الْيَمَامِيُّ، نا عَاصِمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ، نا الْمُثَنَّى بْنُ زَيْدٍ، نا مَطَرٌ الْوَرَّاقُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا مِنْ رَجُلٍ يَرْمِي رَجُلًا بِكَلِمَةٍ يَسُبُّهُ إِلَّا حَبَسَهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي طِينَةِ الْخَبَالِ حَتَّى يَأْتِيَ مِنْهَا بِالْمَخْرَجِ "

6311- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir adama bir kelime ile olsa bile dil uzatan hiç kimse yoktur ki kişi söylediği bu sözün vebalinden kurtuluncaya kadar kıyamet gününde Allah onu cehennem halkının irinleri ile oluşan bir bataklığın içinde tutmasın."*[2]

٦٣١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ صَاحِبُ الْكَتَّانِيُّ، نا أَبُو عُثْمَانَ الْكَرْخِيُّ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُمَرَ رُسْتَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ مَهْدِيٍّ، يَقُولُ: " لَوْلَا أَنِّي أَكْرَهُ أَنْ يُعْصَى اللهُ لَتَمَنَّيْتُ أَنْ لَا يَبْقَى فِي

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud /23 (2598).

[2] İsnâdı zayıftır.

هَذَا الْمِصْرِ أَحَدٌ إِلَّا وَقَعَ وَاغْتَابَنِي وَأَيُّ شَيْءٍ أَهْنَأُ مِنْ حَسَنَةٍ يَجِدُهَا الرَّجُلُ فِي صَحِيفَتِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَمْ يَعْمَلْهَا وَلَمْ يَعْلَمْ بِهَا "

6312- Abdurrahman b. Mehdî der ki: "Yüce Allah'a karşı gelmiş olmaktan çekinmesem, bu şehirde bana dil uzatmayan ve gıybetimi yapmayan tek bir kişinin dahi kalmamasını temenni ederdim. Zira kıyamet gününde kişi için, haberi olmadığı halde bir iyilik sevabının amel defterinde bulunmasından daha hoş ne olabilir ki!"[1]

٦٣١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، أَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ، أَخْبَرَنِي أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ الْأَوْزَاعِيَّ، يَقُولُ: بَلَغَنِي أَنَّهُ " يُقَالُ لِلْعَبْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: قُمْ فَخُذْ حَقَّكَ مِنْ فُلَانٍ، فَيَقُولُ: مَا لِي قِبَلَهُ حَقٌّ، فَيُقَالُ: بَلَى، ذَكَرَكَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا بِكَذَا وَكَذَا "

6313- Evzaî der ki: Bana ulaşan habere göre kıyamet gününde kula: "Kalk ve filan kişiden hakkını al" denilir. Bu kul: "Ama onda bir hakkım yok" deyince, kendisine: "Bilakis var! Zira filan günde senin hakkında şöyle şöyle demişti" karşılığı verilir.[2]

٦٣١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ التَّاجِرُ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّائِغُ، نا إِسْحَاقُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ، يَقُولُ: " الْغِيبَةُ أَشَدُّ عِنْدَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ الزِّنَا وَشُرْبِ الْخَمْرِ؛ لِأَنَّ الزِّنَا وَشُرْبَ الْخَمْرِ ذَنْبٌ فِيمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَإِذَا تُبْتَ عَنْهُ تَابَ اللهُ عَلَيْكَ، وَالْغِيبَةُ لَا يُغْفَرُ لَكَ حَتَّى يَغْفِرَ لَكَ صَاحِبُكَ " وَهَذَا الَّذِي قَالَ سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ قَدْ رُوِيَ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: وَبِإِسْنَادٍ آخَرَ مُرْسَلٍ

6314- Süfyân (b. Uyeyne) der ki: "Gıybet etmek, Allah katında (günah olarak) zina etmek ve içki içmekten daha ağırdır. Çünkü zina etmek ve içki içmek Allah ile kendi aranda olan bir suçtur. Bu suçundan dolayı tövbe

---

[1] İsnâdımda tanımadığım bir ravi vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (9/11) ve Ebu'ş-Şeyh, *Tevbîh* (sh. 101).

[2] Ravileri güvenilir kişilerdir.

edersen Allah seni bağışlar. Gıybet ise böyle değildir, hakkında konuştuğun kişi seni affetmedikçe Allah da seni bağışlamaz."[1]

Ravi der ki: Süfyân b. Uyeyne böyle demiştir.

Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) zayıf bir isnadla nakledilmiştir. Başka bir isnâdla da mürsel olarak rivayet olunmuştur.

٦٣١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الصَّيْدَلَانِيُّ، نا أَبُو يَعْقُوبَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصُّنَابِحِيُّ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْأَنْصَارِيُّ الْغَسِيلُ الْبَغْدَادِيُّ، نا الْحَسَنُ بْنُ قَزْعَةَ الْبَاهِلِيُّ، نا أَسْبَاطُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ونا أَبُو رَجَاءٍ الْخُرَاسَانِيُّ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ كَثِيرٍ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ بْنِ أَبِي حَيَّةَ الْبطائِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ مَعْقِلٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ خِدَاشٍ، نا أَسْبَاطُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا أَبُو رَجَاءٍ الْخُرَاسَانِيُّ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ كَثِيرٍ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعيد، وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْغِيبَةُ أَشَدُّ مِنَ الزِّنَا "، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ وَكَيْفَ الْغِيبَةُ أَشَدُّ مِنَ الزِّنَا؟ قَالَ: " إِنَّ الرَّجُلَ لَيَزْنِي فَيَتُوبُ فَيَتُوبُ اللهُ عَلَيْهِ ". وَفِي رِوَايَةِ حَمْزَةَ " فَيَتُوبُ فَيَغْفِرُ لَهُ، وَإِنَّ صَاحِبَ الْغِيبَةِ لَا يُغْفَرُ لَهُ حَتَّى يَغْفِرَهَا لَهُ صَاحِبُهُ " " لَيْسَ فِي رِوَايَةِ إِسْحَاقَ ذِكْرُ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَحْدَهُ "

6315- Ebû Saîd ile Câbir b. Abdillah derler kî: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gıybet etmek (günah olarak) zina etmekten daha ağırdır"* buyurunca, oradakiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Gıybet etmek nasıl olur da zina etmekten daha ağır olur?" diye sordu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi zina ettikten sonra tövbe eder(se), Allah da onun tövbesini kabul buyurur"* — Hamza'nın rivayetinde: *"Allah da onu bağışlar"* şeklindedir— *"Gıybet ise böyle değildir, hakkında konuştuğun kişi seni affetmedikçe Allah da seni bağışlamaz"* buyurdu.[2]

---

[1] Tanınmayan Beyhakî'nin hocası dışındaki ravileri güvenilir kişilerdir.

[2] İsnâdı çok zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *es-Samt* (164) ve Hennâd, *Zühd* 2/565 (1178).

İshâk, rivayetinde Câbir b. Abdillah'ı zikretmemiştir. Hadisi sadece Ebû Saîd'den aktarmıştır.

٦٣١٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو النَّيْسَابُورِيِّ، نا عِيسَى بْنُ مُحَمَّدٍ، نا الْعَبَّاسُ بْنُ مُصْعَبٍ، نا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَمِيلٍ أَبُو حَاتِمٍ، عَنْ سَلَمَةَ، عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ السِّجْزِيِّ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " الْغِيبَةُ أَشَدُّ مِنَ الزِّنَا، فَإِنَّ صَاحِبَ الزِّنَا يَتُوبُ، وَصَاحِبَ الْغِيبَةِ لَيْسَ لَهُ تَوْبَةٌ "

6316- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): "*Gıybet etmek (günah olarak) zina etmekten daha ağırdır. Zina eden tövbe edebilir. Ancak gıybet eden kimsenin tövbesi yoktur*" buyurmuştur.[1]

٦٣١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا الْحَسَنُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ السَّمْحِ، نا غِيَاثُ بْنُ كَلُّوبٍ الْكُوفِيُّ، نا مُطَرِّفُ بْنُ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ يُبْغِضُ الْبَيْتَ اللَّحِمَ "، فَسَأَلْتُ مُطَرِّفًا مَا يَعْنِي بِالْبَيْتِ اللَّحِمِ؟ قَالَ: " الَّذِي يُغْتَابُ فِيهِ النَّاسُ "

6317- Mutarrif b. Semure b. Cundub'un, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah etçil evleri sevmez"* buyurmuştur.[2]

Ğiyâs der ki: Mutarrif'e: "Etçil evler ne demek?" diye sorduğumda: "İçinde gıybet yapılan evlerdir" dedi.

٦٣١٨ - وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى رَجُلٍ بَيْنَ يَدَيْ حَجَّامٍ وَذَلِكَ فِي رَمَضَانَ وَهُمَا يَغْتَابَانِ رَجُلًا، فَقَالَ: " أَفْطَرَ الْحَجَّامُ وَالْمَحْجُومُ ". " غِيَاثٌ هَذَا مَجْهُولٌ "

6318- Aynı isnâd ile Mutarrif b. Semure b. Cundub, babasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ramazan ayında hacamat yaptıran birinin yanından geçiyordu. Hacamat yapan ve yaptıran biri hakkında gıybet etmekteydi. Bu durumu gören Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem):

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır.

"Hacamat yapan da yaptıran da (gıybet ettiklerinden dolayı) oruçlarını bozmuş oldular" buyurdu.[1]

Giyâs meçhul birisidir.

٦٣١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ درستويه، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا أَبُو صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ عِيسَى بْنِ هِلَالٍ الصَّدَفِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُ قَالَ: " إِنَّ الْعَبْدَ يَلْبَثُ مُؤْمِنًا أَحْقَابًا، ثُمَّ أَحْقَابًا، ثُمَّ يَمُوتُ وَاللهُ عَلَيْهِ سَاخِطٌ، وَإِنَّ الْعَبْدَ يَلْبَثُ كافرا أَحْقَابًا، ثُمَّ أَحْقَابًا، ثُمَّ يَمُوتُ وَاللهُ عَنْهُ رَاضٍ، وَمَنْ مَاتَ هَمَّازًا لَمَّازًا لِلنَّاسِ كَانَ عَلَامَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنْ يَسِمَهُ اللهُ عَلَى الْخُرْطُومِ مِنْ عَلَى الشَّفَتَيْنِ "

6319- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kul, yıllarca mümin olarak yazılır. Sonra yine yıllarca mümin olarak yazılır. Sonra Allah'ın gazabı üzerine olmuş bir halde ölür. Yine kul yıllarca kafir olarak yazılır. Sonra yine yıllarca kafir olarak yazılır. Sonra da Allah'ın rızasını kazanmış olarak ölür. Kim eliyle, gözüyle insanlarla alay etmiş ve onlara lakap takmış olarak ölürse, kıyamet günü onun alâmeti, Allah'ın onun iki dudağından burnu üzerine kadar damga vurmasıdır."*[2]

٦٣٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَتْحِ هِلَالُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، بِبَغْدَادَ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَيَّاشٍ الْقَطَّانُ، نا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ، نا رَبْعِيُّ بْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدَ، عَنْ عَامِرِ بْنِ أَبِي جَبِيرَةَ بْنِ الضَّحَّاكِ، قَالَ: " نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ فِي بَنِي سَلَمَةَ: ﴿وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ﴾ [الحجرات: ١١]، قَالَ: قَدِمَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ: وَلَيْسَ مِنَّا رَجُلٌ إِلَّا وَلَهُ اسْمَانِ، فَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يَدْعُو الرَّجُلَ بِالِاسْمِ، فَيُقَالُ لَهُ يَا رَسُولَ اللهِ فَإِنَّهُ يَغْضَبُ مِنْ هَذَا الِاسْمِ، فَنَزَلَتْ: ﴿وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ﴾ [الحجرات: ١١]

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

6320- Âmir b. Ebî Cebîre b. Dahhâk der ki: *"Birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın"*[1] âyeti biz Seleme oğulları hakkında nazil oldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize geldiği zaman bizlerden herkesin iki lakabı bulunuyordu. Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem) birine lakabıyla seslenince, kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu kişi bu isimle çağrılmaktan hoşlanmıyor" denilirdi. Bunun üzerine: *"Birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın"*[2] âyeti nazil oldu.[3]

٦٣٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، نا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، أَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ أَبِي جَبِيرَةَ بْنِ الضَّحَّاكِ، فِي هَذِهِ الْآيَةِ: ﴿وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ﴾ [الحجرات: ١١]، قَالَ: " كَانَتِ الْأَلْقَابُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَدَعَا النَّبِيُّ ﷺ رَجُلًا مِنْهُمْ بِلَقَبِهِ، فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّهُ يَكْرَهُهُ، فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ﴾ [الحجرات: ١١] "

6321- Şa'bî bildiriyor: Âmir b. Ebî Cebîra b. Dahhâk: *"Birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın"*[4] buyruğunu açıklarken şöyle dedi: "Lakap takma Cahiliye zamanında idi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir adama lakabıyla seslenince, kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu kişi bu isimle çağrılmaktan hoşlanmıyor" denildi. Bunun üzerine Yüce Allah: *"Birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın"*[5] âyetini indirdi.[6]

٦٣٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا الدَّقِيقِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، نا سَعِيدُ بْنُ الرَّبِيعِ، نا شُعْبَةُ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، قَالَ:

---

[1] Hucurât Sur. 11

[2] Hucurât Sur. 11

[3] Ravileri güvenilir kişilerdir. Ebû Dâvud 5/246 (4962) ve İbn Mâce 1/231 (3741).

[4] Hucurât Sur. 11

[5] Hucurât Sur. 11

[6] İsnâdı sahihtir. Hâkim, *Müstedrek* (2/463), İbn Hibbân, *Sahîh* 7/485 (5679) ve İbnu's-Sünnî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* (399).

سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ، عَنْ أَبِي جَبِيرَةَ، قَالَ: " كَانَ الرَّجُلُ مِنَّا يَكُونُ لَهُ الِاسْمَانِ وَالثَّلَاثَةُ فَيُدْعَى بِبَعْضِهَا، فَعَسَى أَنْ يَكُونَ يَكْرَهُ ذَلِكَ، فَنَزَلَتْ: ﴿وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ﴾ [الحجرات: ١١]"

6322- Ebû Cebîre der ki: Bizlerden herkesin iki veya üç lakabı bulunuyordu ve bunlardan biriyle çağrıldığı zaman bundan hoşlanmayabilirdi. Bunun üzerine: *"Birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın"*[1] âyeti indi.[2]

٦٣٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، نا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ حَصِينٍ، قَالَ: سَأَلْتُ عِكْرِمَةَ عَنْ قَوْلِهِ: ﴿وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ﴾ [الحجرات: ١١]: " هُوَ قَوْلُ الرَّجُلِ لِلرَّجُلِ: يَا كَافِرُ يَا مُنَافِقُ ".

6323- Hasîn der ki: İkrime'ye: *"Birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın"*[3] buyruğunun açıklamasını sorduğumda: "Burada birinin diğerine: «Ey kâfir! Ey münâfık!» diye seslenmesi kastedilmektedir" karşılığını verdi.[4]

٦٣٢٤ - قَالَ ونا سَعِيدٌ، نا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ قَالَ: " هُوَ قَوْلُ الرَّجُلِ يَا كَافِرُ يَا فَاسِقُ "

6324- Hasîn'in bildirdiğine göre İkrime: "Burada birinin diğerine: "Ey kâfir! Ey fâsık!" diye seslenmesi kastedilmektedir" demiştir.[5]

٦٣٢٥ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ، أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، نا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، نا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ، نا عَوْفٌ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ﴾ [الحجرات: ١١]، فَقَالَ: " لَا تَقُلْ لِمُسْلِمٍ يَا فَاسِقُ، وَتَلَا هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ﴾ [الحجرات: ١١] "

---

[1] Hucurât Sur. 11

[2] İsnâdı sahihtir. Tirmizî, *Tefsîr* 5/388 (3268).

[3] Hucurât Sur. 11

[4] Tanınmayan Beyhakî'nin hocası dışındaki ravileri güvenilir kişilerdir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (26/132).

[5] Tanınmayan Beyhakî'nin hocası dışındaki ravileri güvenilir kişilerdir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (26/133).

وَرُوِّينَا عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: " ثَلَاثٌ يُصَفِّينَ عَلَيْكَ مِنْ وُدِّ أَخِيكَ: أَنْ تُسَلِّمَ عَلَيْهِ إِذَا لَقِيتَهُ، وَتُوَسِّعَ لَهُ فِي الْمَجْلِسِ، وَتَدْعُوَهُ بِأَحْسَنِ أَسْمَائِهِ إِلَيْهِ ".

وَرَوَى الْبُخَارِيُّ فِي التَّارِيخِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي الْوَزِيرِ الْبَصْرِيِّ، سَمِعَ مُوسَى بْنَ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَعِيدٍ الْحَجَبِيِّ، عَنْ عَمِّهِ عُثْمَانَ بْنِ طَلْحَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَ مَا رَوَيْنَا عَنْ عُمَرَ، وَقَدْ ذَكَرْنَاهُ فِي بَابِ السَّلَامِ

6325- Avf bildiriyor: Ebu'l-Âliye, Yüce Allah'ın: *"Birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın"*[1] buyruğunu açıklarken: "Müslüman kişiye: «Ey fâsık!» deme" dedi ve: *"İmandan sonra fasıklık ne kötü bir isimdir"*[2] buyruğunu okudu.[3]

Mücâhid kanalıyla bize bildirilene göre Ömer b. el-Hattâb şöyle demiştir: "Şu üç şey, mümin kardeşinle arandaki sevgiyi pekiştirir. Bunlar; onunla karşılaştığında ona selam vermen, meclisinde ona yer göstermen ve onu en çok hoşlandığı isimlerle çağırmandır."

Buhârî bunu *Târih*'te Abdullah b. Muhammed — Abdullah b. Ebi'l-Vezîr el-Basrî kanalıyla zikretmiştir.[4] Mûsa b. Abdilmelik b. Umeyr, babasından, o da Saîd el-Hacebî'den, o da amcası Osmân b. Talha'dan, o da Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem), Ömer'den zikretmiş olduğumuz hadisin aynısını işitmiştir. Aynısını (bu kitabın) *Selâm* bölümünde (no. 8398) zikrettik.

٦٣٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَبُو عُتْبَةَ، نا بَقِيَّةُ، نا سَعِيدُ بْنُ سِنَانٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ عَمِّهِ رَاشِدِ بْنِ سَعْدٍ الْمقرائِيُّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَمَّا عُرِجَ بِي مَرَرْتُ بِرِجَالٍ تُقَطَّعُ جُلُودُهُمْ بِمَقَارِيضَ مِنْ نَارٍ، فَقُلْتُ: مَنْ هَؤُلَاءِ؟ قَالَ: الَّذِينَ يَتَزَيَّنُونَ لِلزِّنيةِ. قَالَ: " ثُمَّ

---

[1] Hucurât Sur. 11

[2] Hucurât Sur. 11

[3] Ravileri güvenilir kişilerdir.

[4] Buhârî, *et-Târihu'l-Kebîr* (4/1/352).

مَرَرْتُ بِجُبٍّ مُنْتِنِ الرِّيحِ، فَسَمِعْتُ فِيهِ أَصْوَاتًا شَدِيدَةً، فَقُلْتُ: مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جِبْرِيلُ؟ فَقَالَ: نِسَاءٌ كُنَّ يَتَزَيَّنَّ لِلزِّنيةِ، وَيَفْعَلْنَ مَا لَا يَحِلُّ لَهُنَّ، ثُمَّ مَرَرْتُ عَلَى نِسَاءٍ وَرِجَالٍ مُعَلَّقِينَ بِثَدْيِهِنَّ، فَقُلْتُ: مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جِبْرِيلُ؟ قَالَ: هَؤُلَاءِ الْغَمَّازَاتُ النَّمَّازَاتُ وَذَلِكَ قَوْلُ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ﴾ [الهمزة: ١] " هَذَا مُرْسَلٌ، وَقَدْ رَوَيْنَاهُ مَوْصُولًا فِيمَا مَضَى

6326- Râşid b. Sa'd el-Makrâî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İsrâ gecesi semaya çıkarıldığımda derileri ateşten makaslarla kesilen bazı adamlara rastladım. "Bunlar kim?" diye sorduğumda, yanımdaki melek: «Bunlar zina etmek için süslenenlerdir» dedi. Sonra içinden pis bir kokunun geldiği bir kuyuya rastladım. Kuyudan çok yüksek olan sesler geliyordu. «Ey Cibrîl! Bunlar kim?» diye sorduğumda, Cibrîl: «Bunlar zina etmek için süslenen ve helal olmayan şeyleri yapan kadınlardır» dedi. Daha sonra göğüslerinden asılmış olan erkek ile kadınlara rastladım. «Ey Cibrîl! Bunlar kim?» diye sorduğumda, Cibrîl şöyle dedi: «Bunlar başkalarını arkadan çekiştiren erkek ile kadınlardır. Zira Yüce Allah: **"Arkadan çekiştirmeyi, yüze karşı eğlenmeyi adet edinen herkesin vay haline!"**[1] buyurmuştur."*[2]

Bu, mürsel bir hadistir. Daha önce bunu mevsûl olarak da zikrettik.

٦٣٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا الْحَسَنُ بْنُ حَلِيمٍ الْمَرْوَزِيُّ، أَنَا أَبُو الْمُوجِهِ، نا عَبْدَانُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، أَنَا أَبُو مَوْدُودٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ﴾ [الحجرات: ١١]، قَالَ: " لَا يَطْعُنُ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ "

6327- İkrime bildiriyor: İbn Abbâs: ***"Birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın"***[3] buyruğunu: "Birbirinize dil uzatıp birbirinizi incitmeyin" şeklinde açıklamıştır.[4]

---

[1] Hümeze Sur. 1

[2] İsnâdı zayıftır ve mürsel bir hadistir.

[3] Hucurât Sur. 11

[4] Ebû Mevdûd'un meçhul biri olmasından dolayı isnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (3/462), Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (329), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (184) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (26/132).

٦٣٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، نا آدَمُ، نا وَرْقَاءُ، عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ، أَوِ ابْنِ الْمُبَارَكِ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: " اللُّمَزَةُ: بِالْعَيْنِ وَالشِّدْقِ وَالْيَدِ، وَالْهُمَزَةُ: بِاللِّسَانِ ". وَبَلَغَنِي عَنِ اللَّيْثِ، أَنَّهُ قَالَ: " الْهُمَزَةُ: الَّذِي يَعِيبُكَ فِي وَجْهِكَ، وَاللُّمَزَةُ: الَّذِي يَعِيبُكَ بِالْغَيْبِ ". " وَقَالَ غَيْرُهُ: هُمَا شَيْءٌ وَاحِدٌ وَأَصْلُهُمَا من الْدفع "

6328- İbnu'l-Mübârek'in bildirdiğine göre İbn Cüreyc: "*Hümeze* insanlarla göz, mimik ve ellerle alay etmedir. *Lümeze* ise dil ile yapılanıdır" demiştir.[1]

Leys kanalıyla bana bildirilene göre *hümeze*, yüze karşı kişiyle alay etmek, *lümeze* ise kişinin ardından konuşup onu çekiştirmektir.

Bir başkası: "Bunların ikisi de aynı şeydir ve esas mânâları kişiyi ayıplamaktır" dedi.

٦٣٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو حَامِدٍ الْخِسْرَوْجِرْدِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ عَامِرٍ السَّمَرْقَنْدِيُّ، نا عِصَامُ بْنُ يُونُسَ، نا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ أَبِي يَحْيَى، عَنْ مُجَاهِدٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ﴾ [الهمزة: ١]، قَالَ: " هُمَزَةٌ: الطَّعَّانُ، اللُّمَزَةُ: الَّذِي يَأْكُلُ لُحُومَ النَّاسِ "، وَقَالَ مَرَّةً: " الطَّنَّازُ "

6329- Ebû Yahyâ bildiriyor: Mücâhid: ***"Arkadan çekiştirmeyi, yüze karşı eğlenmeyi adet edinen herkesin vay haline!"***[2] âyetini açıklarken: "*Hümeze* ifadesi ile birilerine dil uzatıp onu inciten kişi, *lümeze* ifadesi ile de gıybet eden kişi kastedilmektedir" demiştir. Bir defa da: "Şakacı kişi kastedilmektedir" demiştir.[3]

٦٣٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ

---

[1] Ravileri güvenilir kişilerdir.

[2] Hümeze Sur. 1

[3] İsnâdı zayıftır. Vekî', *Zühd* 3/753 (439), Hennâd, *Zühd* 2/576 (1225), İbn Cerîr, *Tefsîr* (30/292), İbn Ebi'd-Dünyâ, *es-Samt* (185).

أَبِي طَلْحَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ، يَقُولُ: " نَهَى اللهُ الْمُؤْمِنَ أَنْ يَظُنَّ ظَنَّ سَوْءٍ، وَفِي قَوْلِهِ: وَلَا تَجَسَّسُوا، قَالَ: نَهَى اللهُ أَنْ تُتَّبَعَ عَوْرَاتُ الْمُؤْمِنِ، فِي قَوْلِهِ: لَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا، قَالَ: حَرَّمَ اللهُ أَنْ يُغْتَابَ الْمُؤْمِنُ بِشَيْءٍ كَمَا حَرَّمَ الْمَيْتَةَ "

6330- Ali b. Ebî Talha bildiriyor: İbn Abbâs: *"Zannın birçoğundan sakının"*[1] buyruğunu açıklarken: "Yüce Allah, müminin (mümin) kardeşi hakkında kötü zanda bulunmasını yasakladı" demiştir. *"Birbirinizin kusurlarını araştırmayın"*[2] buyruğu hakkında ise: "Yüce Allah, mümine, mümin kardeşinin ayıp ve kusurlarını araştırmayı yasakladı" demiştir. *"Birbirinizin gıybetini yapmayın"*[3] buyruğu hakkında da: "Yüce Allah ölü etini yasakladığı gibi bir konuda mümine gıybet etmeyi de yasakladı" demiştir.[4]

٦٣٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ خنبٌ، نا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الْعَوَّامِ الرِّيَاحِيُّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ بَكْرٍ السَّهْمِيُّ، نا حَاتِمُ بْنُ أَبِي صَغِيرَةَ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ مَوْلَى أُمِّ هَانِئٍ، عَنْ أُمِّ هَانِئٍ، أَنَّهَا سَأَلَتْ رَسُولَ اللهِ ﷺ: قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ أَرَأَيْتَ قَوْلَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: وَتَأْتُونَ فِي نَادِيكُمُ الْمُنْكَرَ مَا ذَلِكَ الْمُنْكَرُ الَّذِي كَانُوا يَأْتُونَ فِي نَادِيهِمْ؟ قَالَ: " كَانُوا يَسْخَرُونَ بِأَهْلِ الطَّرِيقِ وَيُخَوِّفُونَهُمْ "، تَابَعَهُ يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، وَغَيْرُهُ، عَنْ حَاتِمِ بْنِ أَبِي صَغِيرَةَ

6331- Ümmü Hâni'nin azatlısının bildirdiğine göre Ümmü Hâni, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Yüce Allah'ın: *«Toplantılarınızda hayâsızlık mı yapacaksınız«*[5] buyruğundaki

---

[1] Hucurât Sur. 12

[2] Hucurât Sur. 12

[3] Hucurât Sur. 12

[4] İsnâdı hasendir. Ancak Ali ve İbn Abbâs arasında kopukluk vardır. İbn Cerîr, *Tefsîr* (26/135) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/565, 567, 570).

[5] Ankebût, Sur. 29

hayasızlıktan kasıt nedir? Onların toplantılarında yaptıkları hayâsızlık ne idi?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onlar yoldan geçen yolcularla alay eder ve onları korkuturlardı"* buyurmuştur.[1]

Yezîd b. Zurey' ve başkası bunu Hâtim b. Ebî Sağîra kanalıyla rivayet etti.

٦٣٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا أَبُو عُتْبَةَ، نا بَقِيَّةُ، عَنْ أُمِّ عَبْدِ اللهِ بِنْتِ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ أَبِيهَا، أَنَّهَا سَمِعَتْهُ يَقُولُ: " إِنَّ الَّذِينَ يَسْخَرُونَ مِنَ النَّاسِ فِي الدُّنْيَا يُقَالُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: ادْخُلُوا الْجَنَّةَ، فَإِذَا أَتَوْا أَبْوَابَهَا وَدَنَوْا يُقَالُ لَهُمْ: يُسْخَرُ بِكُمْ كَمَا كُنْتُمْ تَسْخَرُونَ بِالنَّاسِ "

6332- Hâlid b. Ma'dân der ki "Dünyada iken insanlarla alay edenlere kıyamet gününde: «Haydi cennete girin» denilir. Cennetin kapılarına geldiklerinde zaman da: «İnsanlarla alay ettiğiniz gibi sizinle alay edilmektedir» denilir."[2]

٦٣٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، نا رَوْحٌ، نا الْمُبَارَكُ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الْمُسْتَهْزِئِينَ بِالنَّاسِ يُفْتَحُ لِأَحَدِهِمْ بَابٌ فِي الْجَنَّةِ، فَيُقَالُ لَهُ: هَلُمَّ هَلُمَّ، فَيَجِيءُ بِكَرْبِهِ وَغَمِّهِ، وَإِذَا جَاءَ أُغْلِقَ دُونَهُ فَمَا يَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى إِنَّ أَحَدَهُمْ يُفْتَحُ لَهُ الْبَابُ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ، فَيُقَالُ لَهُ: هَلُمَّ فَمَا يَأْتِيهِ مِنَ الْإِيَاسِ "

6333- Hasan(-ı Basrî)'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İnsanlarla alay eden kimselerden birine cennetin bir kapısı açılır ve ona: «Haydi gel, haydi gel» denilir. Bunun üzerine bu kimse gam ve*

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî, *Tefsîr* 5/342 (3190), Ahmed, *Müsned* (6/341, 424), Hâkim, *Müstedrek* (2/409), Taberânî, *M. el-Kebîr* 24/411, 412 (1000, 1001), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (284) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (20/145) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/460, 461).

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

kederiyle gelince kapı kapanır. Bu hal o kadar devam eder ki artık biri için cennetin kapısı açılıp: «Haydi gel» denildiğinde ümitsizlikten dolayı kalkıp gitmez."[1]

٦٣٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ بْنِ الْحَسَنِ الْفَقِيهُ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ، نا أَبُو نُعَيْمٍ، نا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي يَحْيَى، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: ذَكَرُوا رَجُلًا، فَقَالَ: " إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَذْكُرَ عُيُوبَ صَاحِبَكَ فَاذْكُرْ عُيُوبَكَ "

6334- Mücâhid bildiriyor: İbn Abbâs'ın yanında bir adam anılınca, İbn Abbâs: "Dostunun kusurlarını zikredeceğin zaman önce kendi ayıplarını hatırla" dedi.[2]

٦٣٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، نا أَبُو الْجَوَّابِ، نا عَمَّارٌ، عَنْ أَبِي نصر عن هلال بن يساف عن عبدالله بن عمرو قال: كفى من الغي ثلاث أن تبصر مِن الناس ما يخفى عليك من نَفْسِكَ، وَأَنْ تَعِيبَ عَلَيْهِ فِيمَا تَأْتِي وَتُؤْذِيَ جَلِيسَكَ بِمَا لَا يَعْنِيكَ ". وَرُوِيَ هَذَا الْكَلَامُ بِمَعْنَاهُ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ

6335- Ebû Nadra der ki: "Gıybet olarak şu üç şey sana yeter. Biri, insanların görmeni istemediği şeylere bakmandır. Diğeri, senin yaptığın şeyle birini ayıplamandır. Bir diğeri de, seni ilgilendirmeyen bir konuda yanında oturanı rahatsız etmendir."[3]

Bu sözlerin mânâ olarak aynısı Ömer b. el-Hattâb kanalıyla zikredilmiştir.

٦٣٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جُنَاحُ بْنُ نديرٍ الْقَاضِي، بِالْكُوفَةِ نا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، نا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ، أَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ الْعُمَرِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ زَمْعَةَ، قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمًا فَذَكَرَ النَّاقَةَ: ﴿إِذِ انْبَعَثَ

---

[1] İsnâdı hasendir ve mürsel bir hadistir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Samt* (287) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/453).

[2] İsnâdı zayıftır. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (328), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Samt* (194, 710) ve Ahmed, *Zühd* (sh. 188, 189).

[3] İsnâdmda tanımadığım bir ravi vardır.

أَشْقَاهَا﴾ [الشمس: ١٢]، قَالَ: " انْبَعَثَ لَهَا رَجُلٌ عَارِمٌ عَزِيزٌ مَنِيعٌ فِي رَهْطِهِ مِثْلُ أَبِي زَمْعَةَ " وَإِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَعَظَهُمْ فِي النِّسَاءِ، فَقَالَ: " يَجْلِدُ أَحَدُكُمُ امْرَأَتَهُ جَلْدَ الْعَبْدِ، وَلَعَلَّهُ يُضَاجِعُهَا مِنْ آخِرِ يَوْمِهِ " وَإِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَعَظَهُمْ فِي الضَّحِكِ مِنَ الضَّرْطَةِ، فَقَالَ: " يَضْحَكُ أَحَدُكُمْ مِمَّا يَفْعَلُ ". أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجُهٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ

6336- Abdullah b. Zem'a'dan rivayete göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün hutbede: ***"En azgınları ileri atılmıştı"***[1] diye (Hz. Sâlih'e ait) deveyi andı ve: *"Toplumun içinde Ebû Zem'a gibi katı, kuvvetli ve arkası güçlü bir adam deveyi boğazlamak için ileri atılmıştı"* buyurdu. Sonra Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) onlara kadınlar hakkında nasihatte bulunup: *"Sizden biri hanımını köle kırbaçlar gibi kırbaçlamakta ve belki de o günün sonunda onunla birlikte olmaktadır"* buyurdu. Yine Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) yellenmeden dolayı gülme konusunda onlara nasihatte bulunup: *"Sizden biri kendinin de yaptığı bir şeye niçin gülmektedir ki?"* buyurdu.[2]

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde başka kanallarla Hişâm b. Urve'den rivayet ettiler.[3]

٦٣٣٧ - أَخْبَرَنا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا الْمَعْمَرِيُّ، نا كَثِيرُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ جُبَيْرٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بُرْقَانَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَصَمِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَنْظُرُ أَحَدُكُمْ إِلَى الْقَذَاةِ فِي عَيْنِ أَخِيهِ وَيَنْسَى "، -قَالَ: كَلِمَةً- فِي عَيْنِهِ

6337- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biri kardeşinin gözündeki çöpü görmekte, ancak kendi gözündeki (merteği) unutmaktadır"* buyurmuştur.[4]

---

[1] Şems Sur. 12

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *tefsîr* (6/83) ve Müslim 3/2191 (49).

[4] İsnâdı hasendir. İbn Hibbân, *Sahîh* 7/506 (5731), Ebu'ş-Şeyh, *Kitâbu'l-Emsâl* (217), Ebû

٦٣٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ الطُّوسِيُّ، نا أَبُو خَالِدٍ يَزِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَمَّادٍ الْمَكِّيُّ، نا الْمِنْهَالُ بْنُ يَحْيَى، نا أَبُو عُبَيْدَةَ الْبَاجِيُّ، قَالَ: قَالَ الْحَسَنُ: " ابْنَ آدَمَ كَيْفَ تَكُونُ مُؤْمِنًا وَلَا يَأْمَنُكَ جَارُكَ؟ ابْنَ آدَمَ كَيْفَ تَكُونُ مُسْلِمًا وَلَا يَسْلَمُ النَّاسُ مِنْكَ؟ ابْنَ آدَمَ لَنْ تُصِيبَ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ فِي قَلْبِكَ حَتَّى لَا تَعِيبَ النَّاسَ بِعَيْبٍ هُوَ فِيكَ، حَتَّى تَبْدَأَ بِإِصْلَاحِ ذَلِكَ الْعَيْبِ، فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ لَمْ تُصْلِحْ عَيْبًا إِلَّا وَجَدْتَ آخَرَ، فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ كَانَ شُغُلُكَ فِي خَاصَّةِ بَدَنِكَ، وَخَيْرُ عِبَادِ اللهِ مَنْ كَانَ كَذَلِكَ "

6338- Hasan(-ı Basrî) der ki "Ey Âdemoğlu! Komşun senden emin olmadıkça nasıl mümin olabilirsin ki? Ey Âdemoğlu! İnsanlar senden emin olmadıkça nasıl Müslüman olabilirsin ki? Ey Âdemoğlu! Sende bulunan bir ayıptan dolayı insanları ayıpladıkça kalbinde imanın hakikatine erişemezsin. Ta ki o ayıbını ıslah edinceye kadar. Eğer öyle yaparsan her bir ayıbını ıslah ettiğinde mutlaka başka bir ayıbını bulursun. Eğer böyle yaparsan meşguliyetin kendi bedenine has şeylerle olur. Allah'ın en hayırlı kulları da böyle yapanlardır."[1]

٦٣٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْفِهْرِيُّ، بِمَكَّةَ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ رَشِيقٍ، نا ذُو النُّونِ بْنُ أَحْمَدَ الْإِخْمِيمِيُّ أَبُو الْفَيْضِ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الْبَارِي، قَالَ: سَمِعْتُ عَمِّي ذَا النُّونِ بْنَ إِبْرَاهِيمَ: " مَنْ صَحَّحَ اسْتَرَاحَ، وَمَنْ تَقَرَّبَ قُرِّبَ، وَمَنْ تَكَلَّفَ مَا لَا يَعْنِيهِ مُنِعَ مَا يَعْنِيهِ وَمَنْ نَظَرَ فِي عُيُوبِ النَّاسِ عُمِّيَ عَنْ عُيُوبِ نَفْسِهِ "

6339- Abdulbarî der ki: Zünnûn b. İbrâhîm'in şöyle dediğini işittim: "Kim kendini düzeltirse rahat eder. Kim (Rabbine) yaklaşırsa yakınlaştırılır. Kim kendisini ilgilendirmeyen şeylere karışırsa kendisini ilgilendiren şeyden men edilir. Her kim de insanların ayıplarına bakarsa, artık kendi ayıplarını göremez."[2]

Nuaym, *Hilye* (4/99), Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (592) ve Ahmed, *Zühd* (sh. 178).

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Samt* (198).

[2] Ravilerinin çoğunu tanımıyorum. Beyhakî, *ez-Zühd el-Kebîr* sh 306 (836).

٦٣٤٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ صَاحِبُ الْكَتَّانِيُّ، بِمَكَّةَ، نا أَبُو عُثْمَانَ الْكَرْخِيُّ، بِطَرَسُوسَ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُمَرَ رُسْتَةُ، نا الْمُفَضَّلُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: ذُكِرَ عِنْدَ الرَّبِيعِ بْنِ خُثَيْم رَجُلٌ، فَقَالَ: " مَا أَنَا عَنْ نَفْسِي بِرَاضٍ، فَأَتفرغ مِنْ ذَمِّهَا إِلَى ذَمِّ النَّاسِ "

6340- Mufaddal b. Yûnus der ki: Rabî' b. Huseym'in yanında bir adam anılınca: "Ben kendi nefsimden razı değilim ki onu ayıplamaktan başkasını ayıplamaya zaman bulayım" dedi.[1]

٦٣٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ نُصَيْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْجُنَيْدَ، يَقُولُ: شَيْءٌ مَرْوِيٌّ عَنْ أَبِي سُلَيْمَانَ الدَّارَانِيِّ: " أَنَا اسْتَحْسَنْتُ كَثِيرًا قَوْلَهُ: مَنِ اشْتَغَلَ بِنَفْسِهِ شُغِلَ عَنِ النَّاسِ وَمَنِ اشْتَغَلَ بِرَبِّهِ، شُغِلَ عَنْ نَفْسِهِ وَعَنِ النَّاسِ "

6341- Ebû Câfer Muhammed b. Nusayr der ki: Cüneyd'in, Ebû Süleymân ed-Dârânî'den rivayet etmiş olduğu şu sözünü çok beğendim: "Kim kendi nefsiyle meşgul olursa başkasıyla meşgul olmaktan kurtulur. Kim de Rabbiyle meşgul olursa kendisiyle ve başkasıyla meşgul olmaktan kurtulur."[2]

٦٣٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ مُحَمَّدَ بْنَ عُمَرَ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الْخَطَّابِ الْبَغْدَادِيَّ، بِالْكُوفَةِ، سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ مُحَمَّدَ بْنَ الْحَسَنِ بْنِ دُرَيْدٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ ابْنَ أَخِي الْأَصْمَعِيِّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْأَصْمَعِيَّ، يَقُولُ: " الْعَجَبُ كُلُّ الْعَجَبِ مِمَّنْ قِيلَ فِيهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا لَيْسَ فِيهِ فَرَضِيَ، وَأَعْجَبُ مِنْ ذَلِكَ مَنْ قِيلَ فِيهِ مِنَ الشَّرِّ مَا فِيهِ فَسَخِطَ، وَأَعْجَبُ مِنْ ذَلِكَ مَنْ يبغض النَّاسَ عَلَى الظَّنِّ وَيُحِبُّ نَفْسَهُ عَلَى الْيَقِينِ"

6342- Asmaî der ki: "Kişinin kendisinde olmayan bir hayrın kendisinde olduğu söylenince razı olması ne şaşılacak şeydir. Bundan daha çok şaşılacak şey de, kendisinde olan kötü şey söylenince kişinin öfkelenmesidir.

---

[1] Ebû Osman el-Kercî'nin biyografisini bulamadım. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/107) ve Ebu'Şeyh, *et-Tevbîh* sh. 104 (238).

[2] Ravileri güvenilir kişilerdir.

Bundan daha da çok şaşılacak şey de zan üzere başkalarına öfke duyarken kendi kendini kesin bir şekilde sevmesidir."[1]

٦٣٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمِصْرِيُّ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْعُتْبِيُّ، نا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ بن سعد حدثني جرير بن حازم عن الحسن بن عمارة عن عبدالله بن ابي بكر عن عمرة عن عَائِشَة أنها قالت: دخلت علي امْرَأَةٌ، فَلَمَّا خَرَجَتْ قُلْتُ بِيَدِي هَكَذَا يَا رَسُولَ اللهِ: مَا أَقْصَرَهَا فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اغْتَبْتِيهَا قُومِي فَتَحَلَّلِيهَا "، قَالَ: وَدَخَلَتْ عَلَيْنَا امْرَأَةٌ أَظُنُّهُ قَالَ: فَلَمَّا خَرَجَتْ، قُلْتُ: مَا أَطْوَلَ ذَيْلَهَا فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اغْتَبْتِيهَا فَقُومِي فَتَحَلَّلِيهَا "

6343- Hz. Âişe der ki: Yanıma bir kadın girdi. Kadın gittikten sonra elimle işaret ederek: "Ey Allah'ın Resûlü! Ne kadar kısa bir kadınmış" dedim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onun hakkında gıybette bulundun. Kalk onunla helalleş"* buyurdu. Yine yanımıza bir kadın girdi. Kadın çıkıp gittikten sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Eteği ne kadar da uzunmuş" dedim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onun hakkında gıybette bulundun. Kalk onunla helalleş"* buyurdu.[2]

٦٣٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْفَارِسِيُّ، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا أَبُو صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَائِشَةَ بِنْتِ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ: أَنَّهَا دَخَلَتْ عَلَى عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ وَعِنْدَهَا أَعْرَابِيَّةٌ، فَخَرَجَتِ الْأَعْرَابِيَّةُ تَجُرُّ ذَيْلَهَا، فَقَالَتْ عَائِشَةُ بِنْتُ طَلْحَةَ: مَا أَطْوَلَ ذَيْلَهَا فَقَالَتْ عَائِشَةُ: " اغْتَبْتِيهَا أَدْرِكِيهَا تَسْتَغْفِرُ لَكِ "

6344- Amre binti Abdirrahman bildiriyor: Âişe binti Talha b. Ubeydillah, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Hz. Âişe'nin yanına girdi. Hz. Âişe'nin yanında bedevi bir kadın vardı. O sırada bedevi kadın eteğini sürüyerek çıkıp gitti. Âişe binti Talha: "Eteği ne kadar uzun" deyince, Hz. Âişe:

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/709).

"Onun hakkında gıybette bulundun. Ona yetiş te seni bağışlasın" karşılığını verdi.[1]

٦٣٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ السُّوسِيُّ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ، أَنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي نُعَيْمٍ الْوَاسِطِيُّ، نا وهَيْبُ بْنُ خَالِدٍ، نا النُّعْمَانُ بْنُ رَاشِدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ أَرْبَى الرِّبَا اسْتِطَالَةُ الْمَرْءِ فِي عِرْضِ أَخِيهِ " قَالَ عَلِيٌّ: لَمْ يَقُلْ أَحَدٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ فِي هَذَا الْحَدِيثِ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ إِلَّا النُّعْمَانُ

6345- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Faizin en ağırı, kişinin Müslüman kardeşinin namusuna dil uzatmasıdır"* buyurmuştur.[2]

Ali der ki: Zührî'nin bu hadisini: "Saîd'in, Ebû Hureyre kanalıyla bildirdiğine göre" şekliyle Nu'mân'dan başka hiç kimse zikretmemiştir.

٦٣٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ ابْنِ الْمُسَيِّبِ، قَالَ: " إِنَّ أَرْبَى الرِّبَا اسْتِطَالَةُ الْمَرْءِ فِي عِرْضِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ "

6346- İbnu'l-Müseyyeb der ki: "Faizin en ağırı, kişinin Müslüman kardeşinin namusuna dil uzatmasıdır."[3]

٦٣٤٧ - وَبِإِسْنَادِهِ أَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الْحَسَنِ، يَقُولُ: " إِنَّ الْمُؤْمِنَ حَلِيمٌ لَا يَجْهَلُ، وَإِنْ جَهِلَ عَلَيْهِ حَلِيمٌ، وَإِنْ ظُلِمَ غَفَرَ، وَإِنْ حُرِمَ صَبَرَ "

6347- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Mümin kimse yumuşak huyludur ve cahilce davranmaz. Kendisine karşı cahilce davranılsa da hoşgörülü

---

[1] Ravileri güvenilir kişilerdir. Ebu'Şeyh, *et-Tevbîh* sh. 90 (197).

[2] İsnâdı hasendir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2263).

[3] Ravileri güvenilir kişilerdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/176 (20253).

davranır. Kendisine zulmedilirse bağışlar ve bir şeyden mahrum edilirse sabreder."[1]

٦٣٤٨ - قَالَ: وَقَالَ الْحَسَنُ: " الْغِيبَةُ أَنْ تَذْكُرَهُ بِمَا فِيهِ فَإِذَا ذَكَرْتَهُ بِمَا لَيْسَ فِيهِ فَقَدْ بَهَتَّهُ "

6348- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Gıybet, gıyabında kişide bulunan olumsuz şeyleri zikretmendir. Kendisinde olmayan şeyleri zikrettiğin zaman da ona iftira etmiş olursun."[2]

٦٣٤٩ - وَبِإِسْنَادِهِ أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أُشَيِّعَ: أَنَّ رَجُلًا كَانَ يَشْتِمُ أَبَا بَكْرٍ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ جَالِسٌ، فَلَمَّا ذَهَبَ أَبُو بَكْرٍ يَنْتَصِرُ مِنْهُ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ، فَقَامَ إِلَيْهِ أَبُو بَكْرٍ، قَالَ: شَتَمَنِي فَلَمَّا ذَهَبْتُ أَرُدُّ عَلَيْهِ قُمْتَ، فَقَالَ: " إِنَّ الْمَلَكَ كَانَ مَعَكَ فَلَمَّا ذَهَبْتَ لِتَرُدَّ عَلَيْهِ قَامَ فَقُمْتُ"

6349- Zeyd b. Uşeyyi' bildiriyor: Adamın biri bir yerde Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) oturmuşken Ebû Bekr'e dil uzatmaktaydı. Ebû Bekr ondan intikam almak için kalkınca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kalktı. Ebû Bekr: "O bana sövdü, ben ona sövgüde cevap vermek için kalkınca sen de kalktın" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"(O sana sövünce) melek seninle birlikteydi. Sen cevap vermek için kalkınca melek te kalktı. Bu sebeple ben de kalktım"* buyurdu.[3]

٦٣٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، أَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، نا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، نا طَوْقُ بْنُ وَهْبٍ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ وَقَدِ اشْتَكَيْتُ، فَقَالَ: كَأَنِّي أَرَاكَ شَاكِيًا؟ قَالَ: قُلْتُ: أَجَلْ. قَالَ: " اذْهَبْ إِلَى فُلَانٍ الطَّبِيبِ فَاسْتَوْصِفْهُ "، ثُمَّ قَالَ: " اذْهَبْ إِلَى فُلَانٍ فَإِنَّهُ أَطَبُّ مِنْهُ "، ثُمَّ قَالَ: أَسْتَغْفِرُ اللهَ أُرَانِي قَدِ اغْتَبْتُهُ "

---

[1] Senedinde meçhul bir ravi vardır. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/176, 177 (20254).

[2] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/177 (20254).

[3] Ravileri güvenilir kişilerdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/177 (20255).

6350- Tavk b. Vehb der ki: Muhammed b. Sîrîn'in yanına girdim ve rahatsızlandım. Bana: "Sanki rahatsızlanmış gibisin" deyince: "Evet" dedim. Bunun üzerine bana: "Filan tabibe git ve durumunu açıkla" dedi. Sonra: "Filan tabibe git, onun tabipliği daha iyidir" dedi. Sonra da: "Allah'tan bağışlanma dilerim. Onun (yani önceki) hakkında gıybette bulundum" dedi.[1]

٦٣٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، أَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، نا عُمَرُ بْنُ عَلِيُّ بْنُ مُقَدَّمٍ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ حُسَيْنٍ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ إِيَاسِ بْنِ مُعَاوِيَةَ وَعِنْدَهُ رَجُلٌ تَخَوَّفْتُ إِنْ قُمْتُ مِنْ عِنْدِهِ أَنْ يَقَعَ فِيَّ، قَالَ: فَجَلَسْتُ حَتَّى قَامَ، فَلَمَّا ذَكَرْتُهُ لِإِيَاسٍ، قَالَ: فَجَعَلَ يَنْظُرُ فِي وَجْهِي فَلَا يَقُولُ لِي شَيْئًا حَتَّى فَرَغْتُ، فَقَالَ لِي: " أَغَزَوْتَ الدَّيْلَمَ؟ " قُلْتُ: لَا. قَالَ: " فَغَزَوْتَ السِّنْدَ؟ " قُلْتُ: لَا. قَالَ: " فَغَزَوْتَ الْهِنْدَ؟ " قُلْتُ: لَا. قَالَ: " فَغَزَوْتَ الرُّومَ؟ " قُلْتُ: لَا. قَالَ: " فَسَلِمَ مِنْكَ الدَّيْلَمُ، وَالسِّنْدُ، وَالْهِنْدُ، وَالرُّومُ وَلَيْسَ يَسْلَمُ مِنْكَ أَخُوكَ هَذَا " فَلَمْ يَعُدْ هَذَا، فَلَمْ يَعُدْ سُفْيَانُ إِلَى ذَلِكَ

6351- Süfyân b. Hüseyn der ki: İyâs b. Muâviye'nin yanında idim. Yanında bir adam vardı ki kalkacak olursam arkamdan bana dil uzatmasından korktum. Bu sebeple adam kalkıp gidinceye kadar oturdum. Bu durumu İyâs'a söylediğimde sözümü bitirene kadar bir şey demeden yüzüme bakıp durdu. Sonra: "Deylem gazvesine katıldın mı?" dedi. Ben: "Hayır" deyince: "Sind gazvesine katıldın mı?" dedi, ben: "Hayır" deyince: "Hind gazvesine katıldın mı?" dedi. Ben: "Hayır" deyince: "Rum savaşına katıldın mı?" dedi. Ben yine: "Hayır" deyince: "Deylem, Sind, Hind ve Rum senden yakasını kurtardı. Ancak bu kardeşin senden yakasını kurtaramadı" dedi.[2]

Ravi Ömer der ki: "Sonrasında ne o adam, ne de Süfyân böylesi bir şeyi bir daha tekrarladı."

---

[1] Ravileri güvenilir kişilerdir. İbn Sa'd, *et-Tabakât* (7/196).

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur.

٦٣٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي اللَّيْثُ بْنُ طَاهِرٍ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الثَّقَفِيُّ، نا أَبُو يَعْلَى الثَّقَفِيُّ، قَالَ: ذُكِرَ رَجُلٌ فِي مَجْلِسِ سَالِمِ بْنِ قُتَيْبَةَ فَتَنَاوَلَهُ بَعْضُ أَهْلِ الْمَجْلِسِ، فَقَالَ لَهُ سَالِمٌ: " يَا هَذَا، أَوْحَشْتَنَا مِنْ نَفْسِكَ، وَآيَسْتَنَا مِنْ مَوَدَّتِكَ، وَدَلَلْتَنَا عَلَى عَوْرَتِكَ "

6352- Ebû Ya'lâ es-Sekafî der ki: Sâlim b. Kuteybe'nin meclisinde bir adam anılınca mecliste oturanlardan biri ona dil uzatmaya başladı. Bunun üzerine Sâlim bu kişiye: "Be adam! Kendini özletmiştim. Ancak sevgimizle arana mesafe koydun ve kusurunu bize gösterdin" dedi.[1]

٦٣٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ هَارُونَ الْفَقِيهُ، نا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، نا أَبُو نُعَيْمٍ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَبَانَةَ الشَّاهِدُ بِهَمْذَانَ، نا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْأَسَدِيُّ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ سَمَاعَةَ، نا أَبُو نُعَيْمٍ، نا الْأَعْمَشُ، قَالَ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ، يَقُولُ: " إِنِّي لَأَرَى الشَّيْءَ أَكْرَهُهُ فَمَا يَمْنَعُنِي أَنْ أَتَكَلَّمَ فِيهِ إِلَّا مَخَافَةَ أَنْ أُبْتَلَى بِمِثْلِهِ " " لَفْظُهُمَا سَوَاءٌ "

6353- A'meş der ki: İbrâhîm(-i Nehaî)'nin: "Kerih bir şey görüp de o konuda konuşmamam, o duruma düşme korkumdandır" dediğini işittim.[2]

Her iki rivayet zincirinin de ibareleri aynıdır.

٦٣٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، وَأَبُو سَهْلٍ الْمِهْرَانِيُّ، قَالُوا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا أَبُو عُتْبَةَ أَحْمَدُ بْنُ الْفَرَجِ، نا مُحَمَّدُ بْنُ حِمْيَرَ، نا أَبُو سَلَمَةَ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ جَابِرٍ، قَالَ: " مَا عَابَ رَجُلٌ قَطُّ بِعَيْبٍ إِلَّا ابْتَلَاهُ اللهُ بِمِثْلِ ذَلِكَ الْعَيْبِ "

6354- Yahyâ b. Câbir der ki: "Bir kusurdan dolayı birini ayıplayan kişiye Allah mutlaka o ayıbın aynısını verir."[3]

٦٣٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا مَخْلَدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْباقرجيُّ، نا يُوسُفُ بْنُ الْحَكَمِ، نا عُمَرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُجَالِدٍ، نا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ بُرْدٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[2] Her iki tarikle de isnâdı hasendir. Vekî', *Zühd* 588 (313), Hennâd, *Zühd* 2/570 (1192) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Samt* (289).

[3] Ahmed b. el-Ferec Ebû Utbe el-Hicâzî'nin zayıf olmasından dolayı isnâdı zayıftır.

وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تُظْهِرِ الشَّمَاتَةَ بِأَخِيكَ فَيَرْحَمَهُ اللهُ وَيَبْتَلِيَكَ "

6355- Vâsile b. el-Eska'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Müslüman) kardeşinin başına gelen bir musibetten dolayı sevinme. Sonra Allah ona merhamet edip seni aynı şeyle imtihan eder"* buyurmuştur.[1]

٦٣٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، نا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُفَيْرٍ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ عَيَّرَ أَخَاهُ بِذَنْبٍ لَمْ يَمُتْ حَتَّى يَفْعَلُهُ "

6356- Muâz b. Cebel'în bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Müslüman) kardeşini bir suçundan dolayı ayıplayan kimse, o suçu (günahı) işlemeden ölmez"* buyurmuştur.[2]

٦٣٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أَحْمَدَ بْنَ بَكْرٍ الصَّيْرَفِيَّ، بِمَرْوٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ زِيَادٍ السِّمْسَارَ، يَقُولُ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى أَسْوَدَ بْنِ سَالِمٍ يَسْتَحِلُّهُ، فَقَالَ: إِنِّي اغْتَبْتُكَ فَرَأَيْتُ فِي مَنَامِي أَسْوَدَ جَاءَنِي، فَقَالَ لِي: " يَا عَدُوَّ اللهِ، تَغْتَابُ وَلِيًّا مِنْ أَوْلِيَاءِ اللهِ، لَوْ رَكِبَ حَائِطًا، ثُمَّ قَالَ لَهُ: سِرْ لَسَارَ "

6357- Ahmed b. Ziyâd es-Simsâr der ki: Bir adam kendisinden helallik istemek için Esved b. Sâlim'e geldi ve şöyle dedi: "Ben senin hakkında gıybet ettim. Rüyamda siyah birinin bana gelip: «Ey Allah'ın düşmanı! Allah dostlarından biri hakkında gıybet mi ediyorsun? Eğer o kimse bir duvara binse ve ona: "Yürü!" dese o duvar yürür» dedi."[3]

٦٣٥٨ - حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْخَلِيلِ السَّرَخْسِيُّ، نا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُصْعَبٍ، نا حَمَّادُ بْنُ الْحَسَنِ، نا سَيَّارٌ، نا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ:

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 4/662 (2506).

[2] İsnâdı kavi değildir. Hatîb, *Târih* (2/339, 340).

[3] Ravileri güvenilirdir.

سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ دِينَارٍ، يَقُولُ: " كَفَى بِالْمَرْءِ شَرًّا أَنْ لَا يَكُونَ صَالِحًا، وَهُوَ يَقَعُ فِي الصَّالِحِينَ "

6358- Câfer b. Süleymân der ki: Mâlik b. Dînâr'ın: "Kişiye kötülük olarak sâlih biri olmaması ve sâlih kişilerin onuruna dil uzatması yeter" dediğini işitim.[1]

٦٣٥٩ - ثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ مُعَاوِيَةَ التَّيْسَابُورِيُّ، نا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بَالَوَيْهِ الْعَفَصِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْجُنَيْدِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا نُعَيْمٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ بْنَ صَالِحٍ، يَقُولُ: " فَتَّشْتُ الْوَرَعَ فَلَمْ أَرَ فِي شَيْءٍ أَقَلَّ فِي اللِّسَانِ "

6359- Hasan b. Sâlih der ki: "Vera'nın (günah korkusunun) nerelerde bulunduğuna baktım da en az vera'ya sahip olan şeyin dil olduğunu gördüm."[2]

٦٣٦٠ - وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْجُنَيْدِ، نا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادٍ الْأَبيوردِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ فُضَيْلَ بْنُ عِيَاضٍ، يَقُولُ: " الْغِيبَةُ فَاكِهَةُ الْقُرَّاءِ

6360- Muhammed b. Hammâd el-Ebîverdî der ki: Fudayl b. İyâd'ın: "Kurraların (Kur'ân hafızlarının) meyveleri gıybettir" dediğini işittim.[3]

٦٣٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، نا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ الْحَافِيَ، يَقُولُ: " هَلَكَ الْقُرَّاءُ فِي هَاتَيْنِ الْخَصْلَتَيْنِ: الْغِيبَةُ وَالْعُجْبُ "

6361- Bişr b. el-Hâris el-Hâfî der ki: "Kurralar şu iki hasletten dolayı helak olmuştur. Bu iki haslet; gıybet etme ve kendini beğenmedir."[4]

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[2] Beyhakî'nin hocasını tanımıyorum, diğer ravileri güvenilir kişilerdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (7/329).

[3] Beyhakî'nin hocasını tanımıyorum, diğer ravileri güvenilir kişilerdir.

[4] Ravileri güvenilir kişilerdir.

٦٣٦٢ - قَالَ: وَسَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ، يَقُولُ: قَالَ الْفُضَيْلُ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ يَقُولُ: " لَأَنْ أَرْمِيَ رَجُلًا بِسَهْمٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَرْمِيَهُ بِلِسَانِي "

6362- Süfyân der ki: "Bir kişiye ok atmam, benim için o kişinin onuruna dil uzatmamdan daha iyidir."[1]

٦٣٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ غَيْلَانَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ الْكَرْخِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ إِدْرِيسَ بْنَ عَلِيٍّ النهاونديَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ مُعَاذٍ الرَّازِيَّ، يَقُولُ: " مَنْ سَلِمَ مِنْهُ الْخَلْقُ رَضِيَ عَنْهُ الرَّبُّ "

6363- Yahyâ b. Muâz er-Râzî der ki: "(Elinden ve dilinden) herkesin güven içinde olduğu kimseden Rab da razı olur."

٦٣٦٤ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الرَّازِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ سَالِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سَهْلَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، يَقُولُ: " مَنْ أَرَادَ أَنْ يَسْلَمَ مِنَ الْغِيبَةِ، فَلْيَسُدَّ عَلَى نَفْسِهِ بَابَ الظُّنُونِ، فَمَنْ سَلِمَ مِنَ الظَّنِّ سَلِمَ مِنَ التَّجَسُّسِ، وَمَنْ سَلِمَ مِنَ التَّجَسُّسِ سَلِمَ مِنَ الْغِيبَةِ، وَمَنْ سَلِمَ مِنَ الْغِيبَةِ سَلِمَ مِنَ الزُّورِ، وَمَنْ سَلِمَ مِنَ الزُّورِ سَلِمَ مِنَ الْبُهْتَانِ "

6364- Sehl b. Abdillah der ki: "Gıybet etmek istemeyen kimse nefsine açılan şüphelerin kapısını kapatsın. Şüpheden kurtulan kimse tecessüsten kurtulur. Tecessüsten kurtulan kimse gıybetten kurtulur. Gıybetten kurtulan kimse yalandan kurtulur. Yalandan kurtulan kimse iftira etmekten kurtulur."[2]

٦٣٦٥ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ مُحَمَّدَ بْنَ الْحَسَنِ الْبَغْدَادِيَّ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نُصَيْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا مُحَمَّدٍ الْجُرَيْرِيَّ، قَالَ: سَمِعْتُ سَهْلَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، يَقُولُ: " مِنْ أَخْلَاقِ الصِّدِّيقِينَ أَنْ لَا يَحْلِفُوا بِاللهِ لَا صَادِقِينَ وَلَا كَاذِبِينَ، وَلَا يَغْتَابُونَ، وَلَا يُغْتَابُ عَنْهُمْ، وَلَا يُشْبِعُونَ بُطُونَهُمْ، وَإِذَا وَعَدُوا لَمْ يُخْلِفُوا، وَلَا تَكَلَّمُوا إِلَّا فِي الِاسْتِثْنَاءِ فِي كَلَامِهِمْ، وَلَا يَمْزَحُونَ أَصْلًا "

---

[1] Ravileri güvenilir kişilerdir.

[2] Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (sh. 208).

6365- Sehl b. Abdillah der ki: "Doğru yere de olsa, yalan yere de olsa Allah adına yemin etmemek, gıybet etmemek, yanlarında gıybet edilmemek, karınlarını tam olarak doyurmamak, söz verdiklerinde sözlerinden dönmemek, konuştukları zaman istisna etmek (inşallah demek) ve asla şaka yapmamak sıddîklerin ahlâkındandır."[1]

٦٣٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُثْمَانَ سَعِيدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ السَّمَرْقَنْدِيَّ، يَقُولُ: رُئِيَ أَبُو حَفْصٍ فِي الْمَنَامِ فَقِيلَ لَهُ: أَيُّ عَمَلِكَ وَجَدْتَ أَفْضَلَ؟ قَالَ: " تَرْكُ الِاشْتِغَالِ بِمَسَاوِئِ النَّاسِ "

6366- Ebû Osmân Saîd b. Abdillah es-Semerkandî der ki: Ebû Hafs rüyada görülüp kendisine: "Amellerinin içerisinde en üstün gördüğün amel hangisidir?" diye sorulunca: "İnsanların kötülükleriyle meşgul olmayı terk etmek (olduğunu gördüm)" karşılığını vermiştir.

٦٣٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، نا الْعَبَّاسُ الدُّورِيُّ، نا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، نا أَحْمَدُ بْنُ شُجَاعٍ الْمَرْوَزِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُبَارَكِ، قَالَ: " إِذَا اغْتَابَ رَجُلٌ رَجُلًا، فَلَا يُخْبِرْهُ بِهِ وَلَكِنْ يَسْتَغْفِرُ اللهَ ". قَالَ الْإِمَامُ أَحْمَدُ رَحِمَهُ اللهُ: " قَدْ رَوَيْنَا فِي حَدِيثٍ مَرْفُوعٍ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ: كَفَّارَةُ الْغِيبَةِ أَنْ تَسْتَغْفِرَ لِمَنْ اغْتَبْتَهُ ".

6367- Abdullah b. el-Mübârek der ki: "Bir kimse biri hakkında gıybet ettiği zaman bunu ona haber vermesin. Buna karşılık Allah'tan bağışlanma dilesin."[2]

Beyhakî der ki: Zayıf bir isnadla merfu olarak: *"Gıybet etmenin kefâreti, gıybet ettiğin kimse için bağışlanma dilemendir"* şeklinde bir rivayette bulunduk.

---

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (10/201).

[2] İsnâdında biyografisini bulamadığım bir ravi vardır, diğer ravileri güvenilir kişilerdir. İbn Maîn, *Târih* (2/328).

٦٣٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، نا دَاوُدُ بْنُ الْمُحَبَّرِ، نا عَنْبَسَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ اليمامي عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: كَفَّارَةُ الِاغْتِيَابِ أَنْ تَسْتَغْفِرَ لِمَنْ اغْتَبْته

وهاذا إسناد ضعيف وَأَصَحُّ ذَلِكَ فِي مَعْنَاهُ مَا

6368- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gıybet etmenin kefâreti, gıybet ettiğin kimse için bağışlanma dilemendir"* buyurmuştur.[1]

Bu zayıf bir isnaddır. Mânâ olarak bir sonraki hadis daha doğrudur.

٦٣٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، نا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَيُّوبَ الطُّوسِيُّ، أَنَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، نا عُبَيْدُ اللهِ، نا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: كَانَ فِي لِسَانِي ذَرَبٌ عَلَى أَهْلِي لَمْ يَعْدُهُمْ إِلَى غَيْرِهِمْ، فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ: فَقَالَ: " أَيْنَ أَنْتَ مِنَ الِاسْتِغْفَارِ يَا حُذَيْفَةُ، إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللهَ كُلَّ يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ؟ "

قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ: فَذَكَرْتُ لِأَبِي بُرْدَةَ، وَأَبِي بَكْرٍ ابْنَيْ أَبِي مُوسَى، فَقَالَا: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ كُلَّ يَوْمٍ مِائَةَ مُرَّةٍ، أَسْتَغْفِرُ اللهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ "

6369- Huzeyfe der ki: Aileme karşı sivri dilli biri idim. Ancak başkalarına karşı öyle değildim. Bunu Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) söylediğimde: *"Ey Huzeyfe! Sen istiğfardan yana neredesin? Ben günde yüz defa Allah'a istiğfar ederim"* buyurdu.[2]

Ebû İshâk der ki: Bu hadisi Ebû Burde ile Ebû Bekr b. Ebî Mûsa'ya zikrettiğimde: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*Ben günde yüz defa Allah'a istiğfar ve tövbe ederim*» buyurdu" dediler.

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebu'ş-Şeyh, *Tevbîh* (211) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *es-Samt* (293).

[2] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. Dârimî, *rekâik* (sh. 698).

٦٣٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيِّ بْنُ عُقْبَةَ، أَنَا الْحُسَيْنُ، أَنَا أَبُو حَاتِمٍ، نا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ أَبِي مُوسَى، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِنَحْوِهِ. قَالَ الْإِمَامُ أَحْمَدُ رَحِمَهُ اللهُ: ذَكَرَ الْبُخَارِيُّ رَحِمَهُ اللهُ اخْتِلَافَ الرُّوَاةِ فِي اسْمِ عُبَيْدٍ وَاسْمِ أَبِيهِ وَفِي كُنْيَتِهِ، ثُمَّ قَالَ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: " مَنْ كَانَتْ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ فَلْيَسْتَحِلَّهُ مِنْهَا "، ثُمَّ قَالَ: وَهَذَا أَصَحُّ.

6370- Ebû Burde b. Ebî Mûsa, babası kanalıyla Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) bir önceki hadisin aynısını zikretmiştir.[1]

Beyhakî der ki: Buhârî, ravilerin, Ubeyd ve babasının künyesi hakkında ihtilafa düştüğünü zikredip ekledi: "Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her kim birine zulmetmişse ondan helallik istesin"* buyurmuştur. Bu daha doğru olandır.

Yine Beyhakî der ki: Eğer Huzeyfe'nin hadisi sahih ise ihtimaldir ki kıyamet gününde istiğfarın çokluğuyla Allah'ın kendisinden razı olması için, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) istiğfar etmesini emretmiştir. En doğrusunu Allah bilir.

٦٣٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ، أَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْخَفَّافُ الْمُقْرِئُ، بِمَكَّةَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْكُدَيْمِيُّ، نا أَزْهَرِيُّ بْنُ عَوْنٍ، قَالَ: قِيلَ لِمُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ: يَا أَبَا بَكْرٍ إِنَّ رَجُلًا اغْتَابَكَ فَتُحِلُّهُ؟ قَالَ: " مَا كُنْتُ لِأُحِلَّ شَيْئًا حَرَّمَهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ "

6371- Ezherî b. Avn der ki: Muhammed b. Sîrîn'e: "Ey Ebû Bekr! Bir adam senin hakkında gıybet etti. Ona hakkını helal ediyor musun?" denilince: "Yüce Allah'ın haram kıldığı bir şeyi benim helal etme yetkim yoktur" karşılığını verdi.[2]

---

[1] Ravileri güvenilir kişilerdir. Nesâî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle* (440).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/263) ve Ebu'ş-Şeyh, *Tevbîh* sh. 85 (182).

٦٣٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ مُعَاوِيَةَ، أَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بَالَوَيْهِ الْعَفْصِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ أَسْلَمَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ جَعْفَرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، قَالَ: " الشِّكَايَةُ وَالتَّحْذِيرُ لَيْسَا مِنَ الْغِيبَةِ ".

6372- Şu'be der ki: "Birinden yana şikayette bulunma veya insanları ona karşı uyarma, gıybetten değildir."[1]

٦٣٧٣ - وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنى أبو الفضل محمد بن إبراهيم بن الفضل حدثنا أحمد بن سلمة قال سمعت محمد بن أسْلَم يقول سمعت المُقْرئ يقول: الشِّكَايَةُ وَالتَّحْذِيرُ ليستا مِنِ الغِيبَةِ.

6373- Muhammed b. Eslem der ki: el-Mukrî'nin: "Birinden yana şikayette bulunma veya insanları ona karşı uyarma, gıybetten değildir" dediğini işittim.[2]

Beyhakî der ki: "Bu doğrudur. Kişi başkası tarafından eziyet görmekte ve bunu şikayette bulunarak gördüğü eziyeti anlatmaktadır. Bu haram değildir. Ancak sabretmesi daha hayırlıdır. Kişinin, bir ravinin rivayetlerine karşı dikkatli olmak amacıyla o ravinin durumu hakkında bildiği şeyleri anlatabilir. Aynı şekilde şahitlik yapacak olan kişi hakkında da şahitliğinden sakındırmak için bildiği şeyleri anlatabilir. Böylesi durumlarda da bunları anlatmak mubah olur. Doğrusunu da Allah bilir."

٦٣٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ الْعَدْلُ، نا زَكَرِيَّا بْنُ دَلَّوَيْهِ، نا عَلِيُّ بْنُ سَلَمَةَ اللبقيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: " ثَلَاثَةٌ لَيْسَتْ لَهُمْ غِيبَةٌ: الْإِمَامُ الْجَائِرُ، وَالْفَاسِقُ الْمُعْلِنُ بِفِسْقِهِ، وَالْمُبْتَدِعُ الَّذِي يَدْعُو النَّاسَ إِلَى بِدْعَتِهِ "

6374- İbn Uyeyne der ki: "Üç kişi hakkında konuşma gıybetten sayılmaz. Biri, zalim yöneticidir. Diğeri, fasıklığını açıkça ortaya koyan fasık kişidir. Üçüncüsü de, insanları kendi yoluna çağıran bidatçi kişidir."[1]

---

[1] Biyografisini bulamadığım Beyhakî'nin hocası dışındaki ravileri güvenilir kişilerdir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/577).

[2] Biyografisini bulamadığım Beyhakî'nin hocası dışındaki ravileri güvenilir kişilerdir.

٦٣٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ حَمْزَةُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْعَقَبِيُّ، نا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا الرَّبِيعُ بْنُ صُبَيْحٍ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " لَيْسَ فِي أَصْحَابِ الْبِدَعِ غِيبَةٌ "

6375- Hasan(-ı Basrî): "Bidat sahipleri hakkında konuşmak gıybetten değildir" demiştir.[2]

٦٣٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ، نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، قَالَ: " إِنَّمَا الْغِيبَةُ لِمَنْ لَمْ يُعْلِنْ بِالْمَعَاصِي "

6376- Zeyd b. Eslem der ki: "Gıybet, günahlarını açıkça yapmayan kişi hakkında yapılandır."[3]

٦٣٧٧ - أَنْشَدَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، أَنْشِدْنِي الْحُسَيْنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى، أَنْشِدْنِي الصُّولِيُّ، أَنْشَدَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى ثَعْلَبٌ:"

لَا تَلُمِ الْمَرْءَ عَلَى فِعْلِهِ ... وَأَنْتَ مَنْسُوبٌ إِلَى مِثْلِهِ

مَنْ ذَمَّ شَيْئًا وَأَتَى مِثْلَهُ ... فَإِنَّمَا يُزْرِي عَلَى عَقْلِهِ"

6377- Ahmed b. Yahyâ Sa'leb der ki:

"Kişiyi yaptığından dolayı ayıplama
Sen de onun yaptığını yapıyorsan
Kişi kınadığı şeyi yapıyorsa
Kendi kendini kandırıyor demektir."[4]

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/577).

[2] Ravileri güvenilir kişilerdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Samt* (225) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/577).

[3] Ravileri güvenilir kişilerdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/178 (20260) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Samt* (222).

[4] İsnâdı ceyyiddir.

٦٣٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُؤَمَّلِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ سَوَّارٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا مُوسَى إِسْحَاقَ بْنَ مُوسَى الْخَطْمِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقَ يُنْشِدُ هَذَا الْبَيْتَ:"

وَجَرْحُ السَّيْفِ يَدْمَى ثُمَّ يَعْفُو وَجَرْحُ الدَّهْرِ مَا جَرَحَ اللِّسَانُ"

6378- Ebû Mûsa İshâk b. Mûsa el-Hatmî der ki: Câfer b. Muhammed es-Sâdık'ın şu beyti okuduğunu işittim:

"Kanayıp iyileşen yara kılıç yarasıdır

Yıllarca dinmeyen yara ise dil yarasıdır."[1]

٦٣٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ، أَنَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، نا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ الْمُبَارَكِ، وَسُئِلَ عَنْ فُلَانٍ الْقَصِيرِ، وَفُلَانٍ الْأَعْرَجِ، وَفُلَانٍ الْأَصْفَرِ، وَحُمَيْدٍ الطَّوِيلِ، قَالَ: " إِذَا أَرَادَ صِفَتَهُ وَلَمْ يُرِدْ عَيْبَهُ فَلَا بَأْسَ "

6379- Abde b. Süleymân der ki: "İbnu'l-Mübârek'e, Fülan el-Kasîr (Kısa boylu filan), Fülan el-A'rec (Topal filan), Fülan el-Asfar (Sarı filan), Humeyd et-Tavîl (Uzun Humeyd) gibi kişilerin bu şekilde anılması konusu sorulunca: "Eğer bunlar kusur olarak değil de kişiyi vasfetmek için kullanılıyorsa bir sakıncası olmaz" dedi.[2]

حَدِيثُ أُوَيْسٍ الْقَرَنِيِّ

Uveys el-Karanî Hadisi

٦٣٨٠ - أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَسَنُ بْنُ شُجَاعِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ مُوسَى الْبَزَّازُ الصُّوفِيُّ، بِبَغْدَادَ قِرَاءَةً عَلَيْهِ فِي جَامِعِ الْمَنْصُورِ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ الْأَنْبَارِيِّ، نا أَحْمَدُ بْنُ الْخَلِيلِ الْبُرْجُلَانِيُّ، نا أَبُو النَّضْرِ، نا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ سَعِيدٍ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي

---

[1] Ravileri güvenilir kişilerdir.

[2] İsnâdı hasendir.

نَضْرَةَ، عَنْ أُسَيْرِ بْنِ جَابِرٍ، قَالَ: كَانَ مُحَدِّثٌ بِالْكُوفَةِ يُحَدِّثُنَا، فَإِذَا فَرَغَ مِنْ حَدِيثِهِ تَفَرَّقُوا، وَيَبْقَى رهط فِيهِمْ رَجُلٌ يَتَكَلَّمُ بِكَلَامٍ لَا يُسْمِعُ أَحَدًا يَتَكَلَّمُ بِكَلَامِهِ، فَأَتَيْتُهُ فَفَقَدْتُهُ فَقُلْتُ لِأَصْحَابِي: هَلْ تَعْرِفُونَ رَجُلًا كَانَ يُجَالِسُنَا كَذَا وَكَذَا؟ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: نَعَمْ، أَنَا أَعْرِفُهُ ذَاكَ أُوَيْسٌ الْقَرَنِيُّ، قُلْتُ: أَتَعْرِفُ مَنْزِلَهُ؟ قَالَ: نَعَمْ، فَانْطَلَقْتُ مَعَهُ حَيْثُ حُجْرَتُهُ فَخَرَجَ إِلَيَّ، فَقُلْتُ: يَا أَخِي مَا حَبَسَكَ هٰهُنَا؟ قَالَ: الْعري. قَالَ: وَكَانَ أَصْحَابُهُ يَسْخَرُونَ بِهِ وَيُؤْذُونَهُ. قَالَ: قُلْتُ: فَخُذْ هَذَا الثَّوْبَ - يَعْنِي الْبُرْدَ - فَالْبَسْهُ. قَالَ: لَا تَفْعَلْ فَإِنَّهُمْ إِذَا يُؤْذُونَنِي إِذَا رَأَوْهُ. قَالَ: فَلَمْ أَزَلْ بِهِ حَتَّى لَبِسَهُ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ، فَقَالُوا: مَنْ تَرَوْنَ خدع عَنْ بُرْدَةِ هَذَا؟ قَالَ: فَجَاءَ مَوْضِعَهُ، قَالَ: أَتَرَى؟ قَالَ: أَتَيْتُ الْمَجْلِسَ، فَقُلْتُ: مَاذَا تُرِيدُونَ مِنْ هَذَا الرَّجُلِ قَدْ آذَيْتُمُوهُ الرَّجُلُ يَعْرَى مَرَّةً وَيَكْتَسِي أُخْرَى، قَالَ: فَأَخَذَتْهُمْ بِلِسَانِي أَخْذًا شَدِيدًا، قَالَ: فَقضي أَنَّ أَهْلَ الْكُوفَةِ وَفَدُوا عَلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَوَفَدَ رَجُلٌ مِنْهُمْ مِمَّنْ كَانَ يَسْخَرُ بِهِ، فَقَالَ عُمَرُ: مَا هَاهُنَا أَحَدٌ مِنَ الْقَرَنِيِّينَ؟ قَالَ: فَجَاءَ ذَلِكَ الرَّجُلُ، فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ رَجُلًا يَأْتِيكُمْ مِنَ الْيَمَنِ يُقَالُ لَهُ أُوَيْسٌ لَا يَدَعُ بِالْيَمَنِ غَيْرَ أُمٍّ لَهُ، وَقَدْ كَانَ بِهِ بَيَاضٌ فَدَعَا اللهَ عَزَّ وَجَلَّ فَأَذْهَبَهُ عَنْهُ إِلَّا مِثْلَ مَوْضِعِ الدِّينَارِ أَوِ الدِّرْهَمِ، فَمَنْ لَقِيَهُ مِنْكُمْ فَأْمُرُوهُ أَنْ يَسْتَغْفِرَ لَكُمْ "، قَالَ عُمَرُ: فَقَدِمَ عَلَيْنَا، قَالَ: فَقُلْتُ: مِنْ أَيْنَ؟ قَالَ: مِنَ الْيَمَنِ، قُلْتُ: مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: أُوَيْسٌ، قُلْتُ: فَمَنْ تَرَكْتَ بِالْيَمَنِ؟ قَالَ: أُمًّا لِي، قَالَ: قُلْتُ: أَكَانَ بِكَ بَيَاضٌ فَدَعَوْتَ اللهَ فَأَذْهَبَهُ عَنْكَ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: قُلْتُ: اسْتَغْفِرِ اللهَ لِي، قَالَ: أَوَ يَسْتَغْفِرُ مِثْلِي لِمِثْلِكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟ قَالَ: فَاسْتَغْفِرْ لِي، قَالَ: قُلْتُ: أَنْتَ أَخِي لَا تُفَارِقُنِي، قال: فانملس مني فَأُنْبِئْتُ أَنَّهُ قَدِمَ عَلَيْكُمُ الْكُوفَةَ، قَالَ: فَجَعَلَ ذَلِكَ الَّذِي يَسْخَرُ بِهِ يَحْقِرُهُ، قَالَ: يَقُولُ: مَا هَذَا فِينَا وَلَا نَعْرِفُهُ قَالَ عُمَرُ: بَلَى، إِنَّهُ رَجُلٌ كَذَا، قَالَ: كَأَنَّهُ يَضَعُ شَأْنَهُ فِينَا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ أُوَيْسٌ، قَالَ: أَدْرَاكَ ولَا أَرَاكَ تُدْرِكُ، قَالَ: فَأَقْبَلَ ذَلِكَ الرَّجُلُ حَتَّى دَخَلَ عَلَيْهِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَ أَهْلَهُ، فَقَالَ لَهُ أُوَيْسٌ: مَا هَذِهِ بِعَادَتِكَ فَمَا بَدَا لَكَ؟ قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ يَقُولُ فِيكَ كَذَا وَكَذَا فَاسْتَغْفِرْ لِي يَا أُوَيْسُ، قَالَ: لَا أَفْعَلُ حَتَّى تَجْعَلَ لِي عَلَيْكَ أَنْ لَا تَسْخَرَ بِي فِيمَا بَعْدُ، وَأَنْ لَا تَذْكُرَ مَا سَمِعْتَهُ مِنْ عُمَرَ إِلَى أَحَدٍ، قَالَ: فَاسْتَغْفَرَ لَهُ. قَالَ أسيرْ فَمَا لَبِثَ أَنْ فَشَا أَمْرُهُ بِالْكُوفَةِ. قَالَ: فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ، فَقُلْتُ لَهُ: يَا أَخِي، أَلَا أَرَاكَ الْعَجب وَنَحْنُ لَا نَشْعُرُ، فَقَالَ: مَا كَانَ فِي هَذَا مَا أَتَبَلَّغُ بِهِ

فِي النَّاسِ وَمَا يُجْزَى كُلُّ عَبْدٍ إِلَّا بِعَمَلِهِ ثُمَّ انملس مِنِّي فَذَهَبَ رَوَاهُ مسلم فِي الصَّحِيحِ ,
عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ، عَنِ النَّضْرِ بْنِ هَاشِمِ بْنِ الْقَاسِمِ مُخْتَصَرًا

6380- Useyr b. Câbir anlatıyor: Kûfe'de bize hadis rivayet eden bir muhaddis vardı. Sohbetini bitirdiği zaman oradakiler dağılır ve yanında bir grup kalırdı. Bu grubun içinde hiç kimsenin işitmediği bir şive ile konuşan biri vardı. Yanına gidip onu bulamadığımda arkadaşlarıma: "Bizimle oturan şöyle şöyle bir adam vardı. Onu tanıyor musunuz?" dedim. Bir adam: "Evet ben onu tanıyorum. O, Uveys el-Karanî'dir" dedi. Ona: "Kaldığı yeri biliyor musun?" dediğimde: "Evet biliyorum" dedi ve kendisiyle birlikte yanma gittik.

Odasının yanına geldiğimizde yanımıza çıktı. Ona: "Seni burada tutan şey nedir (niçin yanımıza gelmiyorsun)?" dediğimde: "Çıplaklıktan (giysimin olmayışından) dolayı gelemiyorum" karşılığını verdi. Onun bazı arkadaşları kendisiyle alay ediyor ve ona rahatsızlık veriyorlardı. Kendisine: "Şu giysiyi al ve giy" dediğimde: "Bunu yapma, eğer onlar bunu üzerimde görürlerse beni rahatsız ederler" karşılığını verdi. Bunun üzerine giysiyi giyene kadar ona ısrarda bulundum. Giysiyi giyip arkadaşlarının yanına çıkınca: "Sizce bu giysiyi kimleri aldatıp ta almıştır?" dediler. Bunun üzerine Uveys geri gelip: "Gördün mü?" dedi. Ben de yanlarına çıkıp: "Bu adamdan ne istemektesiniz? Ona eziyet ediyorsunuz. Sizin bu davranışınızdan dolayı adam bir çıplak, bir giyinik kalıyor" dedim ve onları şiddetle kınadım.

Kûfe halkından bir grubun Ömer b. el-Hattâb'ı ziyaret etmesine karar verildi. Giden bu grubun içinde Uveys'le alay edenlerden bir kişi de bulunmaktaydı. Ömer b. el-Hattâb: "Aramızda Karanîlerden kimse var mı?" diye sorunca, bu alaycı adam geldi. Ömer b. el-Hattâb şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yemen'den kendisine Uveys denilen bir adam size gelecektir. Yemen'de annesinden başka bir kimse bırakmayacaktır. Onda alaca hastalığı vardı. Ancak Allah'a dua edince bir dinar veya bir dirhem yeri kadar olanı dışında Allah o hastalığı giderdi. Sizden biri onunla karşılaşırsa ona sizin için mağfiret dilemesini söylesin"* buyurdu.

Ömer şöyle devam etti: "Bu kişi yanımıza geldi. Kendisine: "Nerelisin?" diye sorduğumda: "Yemenliyim" karşılığını verdi. "Adın nedir?" dediğimde: "Uveys'tir" cevabını verdi. Ona: "Yemen'de kimi bıraktın?" dediğimde: "Annemi bıraktım" karşılığını verdi. Kendisine: "Sende Allah'a dua etmen neticesinde Allah'ın senden giderdiği alaca hastalığın var mıydı?" dediğimde: "Evet, vardı" cevabını verdi. Bunun üzerine kendisine: "Benim için mağfiret dile" dediğimde: "Ey müminlerin emîri! Benim gibi biri senin gibi biri için mağfiret mi dileyecek?" karşılığını verdi. Kendisine bir daha: "Benim için mağfiret dile" dedim. Sonra: "Sen benim kardeşimsin, benden ayrılma" dedim. Ancak o beni gizlice bırakıp gitti. Aldığım habere göre sizin o taraflara Kufe'ye gelmiş."

Bunun üzerine kendisiyle alay edip hakir gören adam: "Aramızda böyle bir adam yoktur, biz böyle birini tanımıyoruz" dedi. Ömer: "Hayır, o şöyle bir adamdır" deyince, bu adam: "Ey müminlerin emîri! Aramızda kendini küçük gören Uveys adında bir adam bulunmaktadır" dedi. Ömer: "O size gelmiş, ama gördüğün kadarıyla sen bunun farkında değilsin" dedi. Bu adam (Kûfe'ye) döndüğünde ailesinin yanına gitmeden önce Uveys'in yanına gitti. Uveys kendisine: "Böyle yapman (öncelikle bana uğraman) âdetinden değildir. Ne oldu?" deyince, adam: "Ömer'in senin hakkında şöyle şöyle dediğini işittim. Bana mağfiret dile ey Uveys!" dedi. Uveys: "Bundan sonra benimle alay etmemen ve Ömer'den işittiğini başka kimseye söylememen üzere söz vermeden dilemem" karşılığını verdi. Sonra kendisine bağışlanma diledi.

Useyr der ki: Uveys bu durumun orada yayılmasından hemen sonra Kûfe'den ayrıldı. Ona gidip: "Ey kardeşim! Sende acayip şeyler var, ama biz işin farkında değildik" dediğimde: "İnsanların ulaştığımı sandığı mertebe aslında doğru değildir. Her insan ancak amelinin karşılığını görür" dedi ve gizlice benden ayrılıp gitti.[1]

---

[1] İsnâdı hasendir ve sahih bir hadistir.

Müslim bunu *Sahîh*'te Zuheyr b. Harb — Nadr b. Hâşim b. el-Kâsım kanalıyla muhtasar olarak rivayet etti.[1]

فَصْلٌ فِيمَنْ أَبْعَدَ نَفْسَهُ عَنْ مَوَاضِعِ التُّهَمِ

İtham Edilmeye Sebep Olacak Yerlerden Uzak Durmak

٦٣٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمِصْرِيُّ، نا مَالِكُ بْنُ يَحْيَى، نا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، نا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ الْمُنَادِيِّ، نا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا حَمَّادٌ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ مَعَ امْرَأَةٍ مِنْ نِسَائِهِ فَمَرَّ بِرَجُلٍ، فَقَالَ: " يَا فُلَانُ، هَذِهِ امْرَأَتِي فُلَانَةُ "، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَنْ كُنْتُ أَظُنُّ بِهِ فَإِنِّي لَمْ أَكُنْ أَظُنُّ بِكَ. فَقَالَ: " إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنَ ابْنِ آدَمَ مَجْرَى الدَّمِ "

وَفِي رِوَايَةِ يَزِيدَ، عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَجُلًا مَرَّ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ جَالِسٌ مَعَ امْرَأَةٍ مِنْ نِسَائِهِ، فَقَالَ: " يَا فُلَانُ، هَلُمَّ إِنَّ هَذِهِ زَوْجَتِي فُلَانَةُ "، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَنْ كُنْتُ أَظُنُّ بِهِ فَإِنِّي مَا كُنْتُ لَأَظُنُّ بِكَ. فَقَالَ: " إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنَ ابْنِ آدَمَ مَجْرَى الدَّمِ مِنَ الْعُرُوقِ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنِ الْقَعْنَبِيِّ، عَنْ حَمَّادٍ

6381- Enes bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) eşlerinden biriyle beraber idi. Bir adam oradan geçince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Filan! Bu, benim filanca eşimdir"* buyurdu. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Eğer ben herkesten şüphe etsem de sizden şüphe etmem" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şeytan insanoğlunda kamnın aktığı gibi akıp gider"* buyurdu.[2]

Yezîd'in, Enes'ten olan rivayeti şöyledir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) eşlerinden biriyle bir yerde otururken bir adam oradan geçti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey filan! Geliver, bu benim filanca eşimdir"* buyurdu. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Eğer ben herkesten şüphe etsem de

---

[1] Müslim 2/1968, 1969 (223, 224, 225).

[2] Ravileri güvenilir kişilerdir.

sizden şüphe etmem" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şeytan insanoğlunda kanının damarlarda aktığı gibi akıp gider"* buyurdu.

Müslim bunu *Sahîh*'te Ka'nebî kanalıyla Hammâd'dan rivayet etti.[1]

٦٣٨٢ - وَرَوَاهُ الزُّهْرِيُّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ، عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ حُيَيٍّ، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: مُعْتَكِفًا فَأَتَيْتُهُ أَزُورُهُ لَيْلًا، فَحَدَّثْتُهُ ثُمَّ نِمْتُ، فَانْقَلَبْتُ فَقَامَ لِيَقْلِبَنِي، وَكَانَ مَسْكَنُهَا فِي دَارِ أُسَامَةَ، فَمَرَّ رَجُلَانِ مِنَ الْأَنْصَارِ فَلَمَّا رَأَيَا النَّبِيَّ ﷺ أَسْرَعَا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " عَلَى رِسْلِكُمَا إِنَّهَا صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيٍّ "، فَقَالَا: سُبْحَانَ اللهِ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: " إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنَ الْإِنْسَانِ مَجْرَى الدَّمِ، إِنِّي خَشِيتُ أَنْ يَقْذِفَ فِي قُلُوبِكُمَا شَرًّا - أَوْ قَالَ: - شَيْئًا أَخْبَرَنَاهُ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمَيْدَانِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ فَذَكَرَهُ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، مِنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ شُعَيْبٍ وَغَيْرِهِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ

6382- Zührî bunu Ali b. el-Hüseyn kanalıyla Safiyye binti Huyey'den şöyle rivayet etmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) itikâfa çekilmişti. Bir gece ziyaret edip kendisiyle konuştum ve uyudum. Geri döneceğim zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni evime getirmek istedi. —Ravi der ki: "Safiyye'nin evi Usâme'nin arsasında idi.— Bu sırada Ensâr'dan iki adam karşımıza çıktı. Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) görünce de hızlıca yürümeye başladılar. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellam): *"Yavaş olun, yanımdaki Safiyye binti Huyeydir"* buyurdu. Adamlar: "Sübhânallah, (hakkınızda asla kötü bir şey düşünmeyiz) ey Allah'ın Resûlü!" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şeytan insanoğlunda kanının aktığı gibi akıp gider. Bundan dolayı kalbinize bir kötülük"* veya: *"bir şey atmasından korktum"* buyurdu.[2]

---

[1] Müslim 2/1712 (23).

[2] İsnâdı sahihtir.

Müslim bunu İshâk b. İbrâhîm kanalıyla Abdürrezzâk'tan[1] ve Buhârî ile Müslim bunu Şuayb ve başkası kanalıyla Zührî'den rivayet ettiler.[2]

٦٣٨٣ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ الْوَاقِدِيُّ، نا عَبْدُ الْحَكِيمِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي فَرْوَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ حُنَيْنٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ، يَقُولُ: " إِنِّي لَأَكْرَهُ أَنْ أُرَى فِي مَكَانٍ يُسَاءُ بِيَ الظَّنُّ "

6383- Abdullah b. Huneyn bildiriyor: Zeyd b. Sâbit'in: "Hakkımda kötü zanda bulunulacak bir mekanda olmaktan hoşlanmam" dediğini işittim.[3]

٦٣٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي عُثْمَانَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْكَاتِبُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، نا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ الرَّازِيَّ يَذْكُرُ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ، قَالَ: " مَكْتُوبٌ فِي الْحِكْمَةِ: مَنْ يَصْحَبْ صَاحِبَ السُّوءِ لَا يَسْلَمْ، وَمَنْ يَدْخُلْ مَدَاخِلَ السُّوءِ يُتَّهَمْ، وَمَنْ لَا يَمْلِكْ لِسَانَهُ يَنْدَمْ "

6384- Enes der ki: Hikmet kitabında: "Kötü dost edinen selamete eremez. Kötü yerlere giren kişi, kendini ithamdan kurtaramaz. Diline sahip olmayan kişi de, pişmanlık duyar" yazılıdır.[4]

٦٣٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ دَاوُدَ الزَّاهِدُ، نا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ الْحَافِظُ، نا عَلِيُّ بْنُ خَشْرَمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عِيسَى بْنَ يُونُسَ، يَقُولُ: كَانَ الْأَعْمَشُ يَقُودُ الْمُغِيرَةَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ، فَلَمَّا انْتَهَى إِلَى أَزِقَّةِ الْكُوفَةِ صَاحَ بِهِمُ الصِّبْيَانُ: عينين بَيْنَ اثْنَيْنِ عينين بَيْنَ اثْنَيْنِ فَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ الْأَعْمَشُ إِذَا انْتَهَى إِلَى الْأَزِقَّةِ خَلَا عَنِ الْمُغِيرَةِ، قَالَ: فَقَالَ لَهُ الْأَعْمَشُ: " نؤْجَرُ وَيأْثَمُونَ "، قَالَ: " بَلْ نسْلَمُ وَيَسْلَمُونَ "

6385- İsa b. Yûnus der ki: A'meş, (gözleri görmeyen) Muğîre'yi elinden tutup İbrâhîm(-i Nehaî)'ye götürüyordu. Bir gün Kûfe sokaklarına

---

[1] Müslim 2/1712 (21).

[2] Buhârî, *edeb* (7/123, 124) ve Müslim 2/1712, 1713 (25).

[3] İsnâdı zayıftır.

[4] İsnâdında biyografisini bulamadığım bir ravi vardır.

geldiğinde çocuklar onlara: "İki kişide iki göz! İki kişide iki göz!" diye alay etmeye başladı. Bundan sonra A'meş, Kûfe sokaklarına geldiğinde Muğîre'yi bırakırdı. A'meş: "(Alaylarından dolayı) biz sevap alırken onlar da günaha giriyordu" deyince, Muğîre: "Bunun yerine biz alaydan kurtulmuş oluruz, onlar da günahtan uzak durmuş olurlar" karşılığını verdi.[1]

٦٣٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَهْلٍ الْفَقِيهُ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَعْقِلٍ، نا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، نا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي مَالِكٌ، قَالَ: بَلَغَنِي أَنَّ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ، قَالَ لِلْأَحْنَفِ بْنِ قَيْسٍ: بِمَ سُدْتَ قَوْمَكَ أَنْتَ وَلَسْتَ بِأَتَمِّهِمْ وَلَا أَشْرَفِهِمْ؟ فَقَالَ: " إِنِّي لَا أَتَنَاوَلُ أَوْ قَالَ: لَا أَتَكَلَّفُ مَا كُفِيتُ، وَلَا أُضَيِّعُ مَا وُلِّيتُ، وَلَوْ أَنَّ النَّاسَ كَرِهُوا شُرْبَ الْمَاءِ مَا طَعِمْتُهُ ". قَالَ: قَدْ سَمِعْتُهُ وَلَيْسَ هَذِهِ تُشْبِهُ هَاتَيْنِ

6386- Mâlik der ki: Muâviye b. Ebî Süfyân, Ahnef b. Kays'a: "Sen en mükemmelleri ve ileri gelenleri olmadığın halde nasıl kabilenin efendisi oldun?" deyince, Ahnef b. Kays şu karşılığı verdi: "Kimseden bir şey almam" veya: "Gücümün yetmeyeceği bir şeyi üstlenmem. Yapmakla sorumlu tutulduğum bir şeyde de kusur etmem. Eğer insanlar su içmeyi kerih görseydi ben de onu içmezdim."[2]

İbn Vehb der ki: "Bunu Mâlik'ten işittim. Ancak son cümle mânâ olarak ilk iki cümleye benzememektedir."

---

[1] Ravileri güvenilir kişilerdir.

[2] İsnâdı ceyyiddir.

الْخَامِسُ وَالْأَرْبَعُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ بَابٌ فِي إِخْلَاصِ الْعَمَلِ لِلَّهِ ﷻ وَتَرْكِ الرِّيَاءِ

45. Şube

Amelde Allah'a Karşı İhlaslı Olmak ve Riyadan Sakınmak

Yüce Allah: *"Halbuki onlara, ancak dini Allah'a has kılarak, hakka yönelen kimseler olarak O'na kulluk etmeleri, namazı kılmaları ve zekâtı vermeleri emredilmişti. İşte bu, dosdoğru dindir"*[1] buyurmuştur.

Yine: *"Kim âhiret kazancını isterse, onun kazancını artırırız. Kim de dünya kazancını isterse, ona da istediğinden veririz, fakat onun âhirette hiçbir payı yoktur"*[2] buyurmuştur.

Yine: *"İnsanların malları içinde artsın diye faizle her ne verirseniz, Allah katında artmaz. Ama Allah'ın hoşnutluğunu isteyerek her ne zekat verirseniz; işte bunu yapanlar sevaplarını kat kat arttıranlardır"*[3] buyurmuştur.

Yine: *"En çok korunan ise ondan (ateşten) uzak tutulur. O ki Allah yolunda malını verir, temizlenir. Onun nezdinde hiçbir kimseye ait şükranla karşılanacak bir nimet yoktur. O ancak Yüce Rabbinin rızasını aramak için verir. Ve o hoşnut olacaktır"*[4] buyurmuştur.

Rivâyet edildiğine göre de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Yüce Allah kıyamet gününde riyakâra): «Filan kişi şöyle biridir» denilsin diye bunu yaptın, denildi de! Bunu cehenneme götürün, buyurur"* buyurmuştur.

٦٣٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، نا الْحَارِثُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا عَبْدُ الْوَهَّابِ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، ثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي يُونُسُ بْنُ

---

[1] Beyyine Sur. 5

[2] Şûrâ Sur. 20

[3] Rûm Sur. 39

[4] Leyl Sur. 17-21

يُوسُفَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، قَالَ: تَفَرَّقَ النَّاسُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، فَقَالَ لَهُ نَاتِلٌ أَخُو الشَّامِ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ حَدِّثْنَا حَدِيثًا سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ أَوَّلَ النَّاسِ يُقْضَى فِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ اسْتُشْهِدَ، فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَفَهَا، فَقَالَ: مَا عَمِلْتَ فِيهَا؟ قَالَ: قَاتَلْتُ فِي سَبِيلِكَ حَتَّى اسْتُشْهِدْتُ، قَالَ: كَذَبْتَ , إِنَّمَا أَرَدْتَ أَنْ يُقَالَ: فُلَانٌ جَرِيءٌ، فَقَدْ قِيلَ فَأُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ، وَرَجُلٌ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَقِرَاءَةَ الْقُرْآنِ فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ، فَقَالَ: مَا عَمِلْتَ فِيهَا؟ قَالَ: تَعَلَّمْتُ الْعِلْمَ وَقَرَأْتُ الْقُرْآنَ وَعَلَّمْتُهُ فِيكَ، قَالَ: كَذَبْتَ، إِنَّمَا أَرَدْتَ أَنْ يُقَالَ: فُلَانٌ عَالِمٌ وَفُلَانٌ قَارِئٌ فَقَدْ قِيلَ، فَأُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللهُ مِنْ أَنْوَاعِ الْمَالِ فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَفَهَا، فَقَالَ: مَا عَمِلْتَ فِيهَا؟ قَالَ: مَا تَرَكْتُ مِنْ شَيْءٍ تُحِبُّ أَنْ أُنْفِقَ فِيهِ إِلَّا أَنْفَقْتُ فِيهِ لَكَ , قَالَ: كَذَبْتَ , إِنَّمَا أَرَدْتَ أَنْ يُقَالَ: فُلَانٌ جَوَادٌ فَقَدْ قِيلَ، فَأُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ ". أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، مِنْ حَدِيثِ ابْنِ جُرَيْجٍ.

6387- Süleymân b. Yesâr der ki: İnsanlar Ebû Hureyre'nin yanından dağılınca Nâtil eş-Şâmî ona: "Ey Ebû Hureyre! Bize Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğin bir hadis aktar" dedi. Ebû Hureyre şu karşılığı verdi: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim:

"Kıyamet gününde herkesten önce hesabı görüleceklerden biri şehit olan kişidir. Bu kişi huzura çıkarılıp kendisine verilen nimetler söylenecek. Kişi verilen bu nimetleri itiraf ettikten sonra Yüce Allah ona: «Bu nimetlere karşılık ne yaptın?» diye soracak. Kişi: «Senin yolunda şehit düşene kadar savaştım» deyince, Yüce Allah: «Yalan söylüyorsun! Aksine hakkında "Cesur biri" denilsin diye savaştın ve denildi de!» karşılığını verecek. Sonra emredip sürüklenerek cehenneme atılacak.

Bir diğeri de, ilim öğrenip Kur'ân okuyan kişidir. Bu kişi de huzura çıkarılıp kendisine verilen nimetler söylenecek. Kişi verilen bu nimetleri itiraf ettikten sonra Yüce Allah ona: «Bu nimetlere karşılık ne yaptın?» diye soracak. Bu kişi: «Senin rızan için ilmi öğrenip başkalarına öğrettim ve Kur'ân'ı okudum» deyince, Yüce Allah: «Yalan söylüyorsun! Aksine hakkında "Alim biri, Kur'ân'ı iyi okuyan biri" denilsin diye bunları yaptın ve denildi de!» karşılığını verecek. Sonra emredip sürüklenerek cehenneme atılacak.

Bir diğeri de, Yüce Allah'ın her türlü maldan kendisine bolca verdiği kişi olacaktır. Bu kişi de huzura çıkarılıp kendisine verilen nimetler söylenecek. Kişi

verilen bu nimetleri itiraf ettikten sonra Yüce Allah ona: «Bu nimetlere karşılık ne yaptın?» diye soracak. Bu kişi: «Senin rızan için sevip istediğin her alanda infakta bulundum» deyince, Yüce Allah: «Yalan söylüyorsun! Aksine hakkında "Cömert biri" denilsin diye bunları yaptın ve denildi de!» Sonra emredip o da sürüklenerek cehenneme atılacak."

Müslim, İbn Cüreyc'ten rivayet etti.[1]

٦٣٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْخِسْرَوْجِرْدِيُّ، نا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْخِسْرَوْجِرْدِيُّ، نا دَاوُدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْخِسْرَوْجِرْدِيُّ، نا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْوَزِيُّ وَكَانَ مُجَاوِرًا بِمَكَّةَ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ حَيْوَةَ بْنِ شُرَيْحٍ، حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ بْنُ أَبِي الْوَلِيدِ الْمَدَنِيُّ، أَنَّ عُتْبَةَ بْنَ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنِي شُفَيٌّ الْأَصْبَحِيُّ، قَالَ: قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فَدَخَلْتُ المسجد فَإِذَا النَّاسُ قَدِ اجْتَمَعُوا عَلَى رَجُلٍ، قُلْتُ: مَنْ هَذَا؟ قَالُوا: أَبُو هُرَيْرَةَ، فَذَكَرَ مَعْنَى الْحَدِيثِ الَّذِي رَوَيْنَاهُ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ حَيْوَةُ أَوْ أَبُو عُثْمَانَ: أَخْبَرَنِي الْعَلَاءُ بْنُ حَكِيمٍ وَكَانَ سَيَّافًا لِمُعَاوِيَةَ، قَالَ: دَخَلَ عَلَى مُعَاوِيَةَ فَحَدَّثَهُ الْحَدِيثَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ الْوَلِيدُ: فَأَخْبَرَنِي عُقْبَةُ، أَنَّ شُفَيًّا هُوَ الَّذِي دَخَلَ عَلَى مُعَاوِيَةَ فَحَدَّثَهُ هَذَا، فَبَكَى مُعَاوِيَةُ فَاشْتَدَّ بُكَاؤُهُ ثُمَّ أَفَاقَ مِنْ بُكَائِهِ وَهُوَ يَقُولُ: " صَدَقَ اللهُ وَرَسُولُهُ: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ [هود: ١٥] ". قَالَ الْإِمَامُ أَحْمَدُ رَحِمَهُ اللهُ: وَرَوَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ، عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ، عَنْ حَيْوَةَ، عَنِ الْوَلِيدِ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ أَبِي حَكِيمٍ وَكَانَ سَيَّافًا لِمُعَاوِيَةَ

6388- Şufey el-Asbahî anlatıyor: Medine'ye gelip Mescid'e girdiğimde insanların bir adamın yanında toplandığını gördüm. "Bu kim?" diye sorduğumda: "Ebû Hureyre" dediler..." Sonrasında ravi Süleymân b. Yesâr kanalıyla Ebû Hureyre'nin Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) naklettiği bir önceki hadisin aynısını zikreder.

---

[1] Müslim, *imâret* (152).

Hayve veya Ebû Osmân der ki: Muâviye'nin kılıççısı Alâ b. Hakîm'in bana bildirdiğine göre kendisi, Muâviye'nin yanına girmiş ve Ebû Hureyre'den naklen bu hadisi zikretmiştir. Muâviye bu hadisi işitince hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamıştır. Ağlaması kesilince de: *"Kim yalnız dünya hayatını ve onun ziynetini isterse, biz onlara yaptıklarının karşılığını orada tastamam öderiz. Orada onlar bir eksikliğe uğratılmazlar. İşte onlar, kendileri için âhirette ateşten başka bir şey olmayan kimselerdir. (Dünyada) yaptıkları şeyler, orada boşa gitmiştir. Zaten bütün yapmakta oldukları da boş şeylerdir"*[1] âyetini okuyup: "Yüce Allah ve Resûlü doğru söylemişlerdir" demiştir.[2]

Velîd ekledi: "Ukbe'nin bana bildirdiğine göre Muâviye'nin yanına girip bu hadisi aktaran kişi Şufey'dir."

İmam Ahmed der ki: "Bunu Muhammed b. Mukâtil, "İbnu'l-Mübârek —Hayve —Velîd —Muâviye'nin kılıççısı Alâ b. Ebî Hakîm" kanalıyla rivayet etmiştir."

٦٣٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، نا عُبَيْدُ اللهِ هُوَ ابْنُ مُوسَى، نا قَطَرِيٌّ الْخَشَّابُ، عَنْ عَبْدِ الْوَارِثِ، عَنْ مَوْلَى أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ أَنَسٌ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ صَارَتْ أُمَّتِي ثَلَاثَ فِرَقٍ: فِرْقَةٌ يَعْبُدُونَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ خَالِصًا، وَفِرْقَةٌ يَعْبُدُونَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ رِيَاءً، وَفِرْقَةٌ يَعْبُدُونَ اللهَ يُصِيبُونَ بِهِ دُنْيَا. قَالَ: فَيَقُولُ لِلَّذِي كَانَ يَعْبُدُ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لِلدُّنْيَا: بِعِزَّتِي وَجَلَالِي، مَا أَرَدْتَ بِعِبَادَتِي؟ فَيَقُولُ: الدُّنْيَا. فَيَقُولُ: لَا جَرَمَ، لَا يَنْفَعُكَ مَا جَمَعْتَ وَلَا تَرْجِعُ إِلَيْهِ، انْطَلِقُوا بِهِ إِلَى النَّارِ، قَالَ: وَيَقُولُ لِلَّذِي يَعْبُدُ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ رِيَاءً: بِعِزَّتِي وَجَلَالِي، مَا أَرَدْتَ بِعِبَادَتِي؟ قَالَ: الرِّيَاءَ. قَالَ: يَقُولُ: إِنَّمَا كَانَتْ عِبَادَتُكَ الَّتِي كُنْتَ تُرَائِي بِهَا لَا يَصْعَدُ إِلَيَّ مِنْهَا شَيْءٌ، وَلَا يَنْفَعُكَ الْيَوْمَ انْطَلِقُوا بِهِ إِلَى النَّارِ، قَالَ: وَيَقُولُ لِلَّذِي كَانَ يَعْبُدُ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ خَالِصًا: بِعِزَّتِي وَجَلَالِي، مَا أَرَدْتَ بِعِبَادَتِي؟ فَيَقُولُ:

---

[1] Hûd Sur. 15-16

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/591-593 (2382).

بِعِزَّتِكَ وَجَلَالِكَ، لَأَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي كُنْتُ أَعْبُدُكَ لِوَجْهِكَ وَلِدَارِكَ، قَالَ: صَدَقَ عَبْدِي انْطَلِقُوا بِهِ إِلَى الْجَنَّةِ "

6389- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet günü ümmetim biri, Allah'a ihlâsla ibadet edenler, biri gösteriş için Allah'a ibadet edenler, biri de dünyalık elde etmek için Allah'a ibadet edenler olmak üzere üç fırkaya ayrılır. Yüce Allah dünyalık elde etmek için ibadet edene: «İzzetim ve celâlim için söyle! Bana hangi amaçla ibadet ettin?» diye sorunca, bu kişi: «Dünyalık elde etmek için ibadet ettim» cevabını verir. Bunun üzerine Yüce Allah: «Şüphe yoktur ki topladığın dünyalık sana fayda vermeyecek ve malına geri dönemeyeceksin. Bunu cehenneme götürün» buyurur.*

Gösteriş için ibadet edene: «İzzetim ve celâlim için söyle! Bana hangi amaçla ibadet ettin?» diye sorar. Bu kişi: «Gösteriş için ibadet ettim» cevabını verince, Yüce Allah: «Gösteriş için yaptığın ibadetlerinin hiç biri kabul edilmemiştir ve bu ibadetlerin sana bir faydası olmayacaktır. Bunu da cehenneme götürün» buyurur. Sonra ihlâsla ibadet edene: «İzzetim ve celâlim için söyle! Bana hangi amaçla ibadet ettin?» diye sorunca, bu kişi: «İzzetin ve celâline yemin olsun ki sen neden ibadet ettiğimi benden daha iyi bilirsin. Ben sadece senin için ve rızanı kazanmak için ibadet ettim» cevabını verir. Bunun üzerine Yüce Allah: «Kulum doğru söyledi. Bunu cennete götürün» buyurur."[1]

٦٣٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ الْحَمَّامِيُّ الْمُقْرِئُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَرْبِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْأَزْدِيُّ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْخُرَاسَانِيُّ، نا عَمْرُو بْنُ زُرَارَةَ، ح، قَالَ أَبُو بَكْرٍ الشَّافِعِيُّ: حَدَّثَنَاهُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ، نا عَمْرُو بْنُ زُرَارَةَ النَّيْسَابُورِيُّ، نا أَبُو جُنَادَةَ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَاللَّفْظُ لَهُ أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ سُلَيْمَانَ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، وَجَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ، وَمُسَدَّدُ بْنُ قُطْنِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، فِي جَمَاعَةٍ آخَرِينَ، قَالُوا: نا عَمْرُو بْنُ زُرَارَةَ، نا أَبُو جُنَادَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ خَيْثَمَةَ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يُؤْمَرُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِنَاسٍ مِنَ النَّاسِ إِلَى الْجَنَّةِ حَتَّى إِذَا دَنَوْا مِنْهَا وَاسْتَنْشَقُوا رَائِحَتَهَا، وَنَظَرُوا إِلَى قُصُورِهَا وَإِلَى مَا أَعَدَّ اللهُ لِأَهْلِهَا فِيهَا، نُودُوا اصْرِفُوهُمْ

[1] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/407-408).

عَنْهَا ، لا نَصِيبَ لَهُمْ فِيهَا ، فَيَرْجِعُونَ بِحَسْرَةٍ مَا رَجَعَ الأَوَّلُونَ بِمِثْلِهَا فَيَقُولُونَ: يَا رَبَّنَا، لَوْ أَدْخَلْتَنَا النَّارَ قَبْلَ أَنْ تُرِيَنَا مَا أَرَيْتَنَا مِنَ الثَّوَابِ وَمَا أَعْدَدْتَ فِيهَا لِأُولَئِكَ كَانَ أَهْوَنَ , قَالَ: ذَلِكَ أَرَدْتُ بِكُمْ إِذَا خَلَوْتُمْ بَارَزْتُمُونِي بِالْعِظَامِ ، وَإِذَا لَقِيتُمُ النَّاسَ لَقِيتُمُوهُمْ مُخْبِتِينَ تُرَاءُونَ النَّاسَ بِخِلافِ مَا تُعْطُونِي مِنْ قُلُوبِكُمْ ، هِبْتُمُ النَّاسَ وَلَمْ تَهَابُونِي ، وَأَجْلَلْتُمُ النَّاسَ وَلَمْ تُجِلُّونِي ، وَتَرَكْتُمُ لِلنَّاسِ وَلَمْ تَتْرُكُوا لِي ، فَالْيَوْمَ أُذِيقُكُمْ أَلِيمَ الْعَذَابِ مَعَ مَا حَرَمْتُكُمْ مِنَ الثَّوَابِ "

6390- Adiy b. Hâtim'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet gününde insanlardan bazılarının cennete götürülmesi emredilir. Bunlar cennete yaklaşıp kokusunu aldıktan, köşklerini gördükten ve Allah'ın orada hazırladığı nimetleri gördükten sonra da: «Onlar geri çevirin! Zira cennetten bir nasipleri olmayacaktır» diye seslenilir. Bunun üzerine hiç kimsenin hissetmediği bir üzüntü içinde geri dönerler. «Rabbimiz! Cennetlikler için hazırlanan nimetler ile mükâfatları göstermeden önce bizi cehenneme soksaydın daha kolay olurdu» dediklerinde Yüce Allah şu karşılığı verir: «Ben de bu üzüntüyü hissetmenizi istemiştim. Zira dünyada benimle baş başa kaldığınızda büyük günahlara kalkışırdınız. İnsanlarla karışlaştığınız zaman ise riyakâr davranırdınız. Bana karşı kalplerinizde olmayanı insanlara karşı varmış gibi gösterirdiniz. Bu konuda insanlardan çekinip benden çekinmediniz. İnsanlara değer verip sana saygı duymadınız. Bazı şeylerden insanlar için uzak dururken benim için durmadınız. Bu gün de mükâfatlardan mahrum kalmanızın yanında büyük bir azabı size tattıracağım»."*[1]

٦٣٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ سَعْدٍ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، نا عَمْرُو بْنُ زُرَارَةَ، نا أَبُو جُنَادَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " أُوصِيكُمْ بِاللهِ، إِذَا بِاللهِ خَلَوْتُمْ ". قَالَ الْحَافِظُ أَبُو جُنَادَةَ: هَذَا حُصَيْنُ بْنُ مُخَارِقٍ الْكُوفِيُّ "

6391- Hz. Ömer: "Yalnız kaldığınızda Allah'a karşı takvalı olmanızı

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 17/86 (199, 200), Ebû Nuaym, *Hilye* (4/123-125), Hatîb, *Târîh* (7/200-201) ve İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (3/162).

öğütlüyorum" demiştir.[1]

Hâfız der ki: "Ebû Cunâde, Husayn b. Muhârik el-Kûfî'dir."

٦٣٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمَحْبُوبِيُّ، نا سَعِيدُ بْنُ مَسْعُودٍ، نا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، أَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَلَمَةَ يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ:" أَصْدَقُ بَيْتٍ قَالَتْهُ الْعَرَبُ: أَلَا كُلُّ شَيْءٍ مَا خَلَا اللهَ بَاطِلُ"

مُخَرَّجٌ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ.

6392- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Şiir olarak Arapların söylediği en doğru beyit «Allah dışında ne varsa boştur» beytidir."*[2]

Sahîh'de Şu'be kanalıyla rivayet olunmuştur.[3]

Beyhakî der ki: "Riya, gösterişin yerilmesi, gösterişten uzak durmanın övülmesi konusunda gelen rivayetlerden biri de Muâz b. Cebel'in bir sonraki rivayetidir."

٦٣٩٣ - كَمَا أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ، أَنَا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْمُحَمَّدَآبَاذِيُّ، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، نا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، نا نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنِي عَيَّاشٌ، عَنْ عِيسَى بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، خَرَجَ إِلَى مَسْجِدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَإِذَا هُوَ بِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ عِنْدَ قَبْرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَبْكِي، فَقَالَ: مَا يُبْكِيكَ يَا مُعَاذُ؟ قَالَ: يُبْكِينِي مَا سَمِعْتُ مِنْ صَاحِبِ هَذَا الْقَبْرِ. قَالَ: مَا هُوَ؟ قَالَ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ: " إِنَّ يَسِيرًا مِنَ الرِّيَاءِ شِرْكٌ، وَإِنَّ مَنْ عَادَى أَوْلِيَاءَ اللهِ فَقَدْ بَارَزَ اللهَ بِالْمُحَارَبَةِ، وَإِنَّ اللهَ يُحِبُّ الْأَبْرَارَالْأَخْفِيَاءَ الْأَتْقِيَاءَ الَّذِينَ إِنْ غَابُوا لَمْ يُفْتَقَدُوا، وَإِنْ حَضَرُوا لَمْ يُدْعَوْا وَلَمْ يُعْرَفُوا قُلُوبُهُمْ مَصَابِيحُ الدُّجَى يَخْرُجُونَ مِنْ كُلِّ غَبْرَاءَ مُظْلِمَةٍ ". وَرُوِيَ فِي حَدِيثِ أَبِي الدَّرْدَاءِ فَقَالَ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Sahih bir hadistir.

[3] Buhârî, *rikâk* (7/187), *menâkib* (4/236) ile *edeb* (7/107) ve Müslim, *şiir* (2, 4, 5, 6).

6393- Zeyd b. Eslem, babasından bildiriyor: Ömer b. el-Hattâb, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'ine girince Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) kabrinin yanında ağlayan Muâz b. Cebel ile karşılaştı. "Ey Muâz! Neden ağlıyorsun?" diye sorunca: "Bu kabirde yatandan işittiğim bir sözden dolayı ağlıyorum" dedi. Ömer: "Bu söz nedir?" diye sorunca da Muâz dedi ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Riyanın az olanı da şirktir. Allah'ın dostlarına düşman olan kişi, Allah'a savaş açmış demektir. Yüce Allah takva sahibi, salih amellerini açığa vurmayan, yoklukları kimseler tarafından fark edilmeyen, varlıklarında davet görmeyen ve tanınmayan iyi kullarını sever. Kalpleri karanlıklardaki lamba gibidir ve her türlü koyu karanlığı aşarlar."*[1]

Bir sonraki rivayette Ebu'd-Derdâ'dan aktarılmıştır.

٦٣٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنُ دِينَارٍ الْعَدْلُ، نا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، نا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ، نا بَقِيَّةُ، عَنْ سَلَامِ بْنِ صَدَقَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَسْلَمَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: " إِنَّ الْإِبْقَاءَ عَلَى الْعَمَلِ أَشَدُّ مِنَ الْعَمَلِ، إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ الْعَمَلَ فَيُكْتَبُ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ مَعْمُولٌ بِهِ فِي السِّرِّ يُضَعَّفُ أَجْرُهُ سَبْعِينَ ضِعْفًا، فَلَا يَزَالُ بِهِ الشَّيْطَانُ حَتَّى يَذْكُرَهُ لِلنَّاسِ وَيُعْلِنَهُ فَتُكْتَبَ عَلَانِيَتُهُ، وَيُمْحَى بِضَعِيفِ أَجْرِهِ كُلِّهِ، ثُمَّ لَا يَزَالُ بِهِ الشَّيْطَانُ حَتَّى يَذْكُرَهُ لِلنَّاسِ الثَّانِيَةَ، وَيُحِبُّ أَنْ يُذْكَرَ وَيُحْمَدَ عَلَيْهِ فَيُمْحَى مِنَ الْعَلَانِيَةِ وَيُكْتَبَ رِيَاءً، فَاتَّقَى اللهَ امْرُؤٌ صَانَ دِينَهُ، وَإِنَّ الرِّيَاءَ شِرْكٌ ". " هَذَا مِنْ أَفْرَادِ بَقِيَّةَ عَنْ شُيُوخِهِ الْمَجْهُولِينَ وَاللهُ أَعْلَمُ "

6394- Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yapılan ameli muhafaza etmek onu yapmaktan daha zordur. Bazen kişi güzel bir amelde bulunduğu zaman bunu gizli yapmış gibi yazılır ve karşılığı yetmiş katıyla verilir. Ancak şeytan bu kişiyle uğraşıp durunca sonunda bu amelini başkalarına anlatır. Başkalarına anlatınca da açıktan yapılmış gibi yazılırken katıyla verilen tüm sevabı da silinir. Şeytan yine onunla uğraşıp durunca kişi bu amelini bir daha insanlara anlatır ve bu amelden dolayı insanların onu anmasını ve övmesini bekler. Sonunda açıktan yapılmış gibi yazılan bu amel silinip*

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 2/1320 (3989).

gösteriş için yapılmış bir amel gibi yazılır. Dinini (dünyadan) koruyan kişi Allah'tan da sakınmış olur, zira riya şirktir."[1]

Allah doğrusunu bilir bu, Bakiyye'nin meçhul hocalarından rivayette tek kaldığı rivayetlerindendir.

٦٣٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، قَالَا: أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، نا يَحْيَى، أَنَا جَرِيرٌ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ الْإِفْرِيقِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " إِنَّ أَحْسَنَ أَوْلِيَائِي عِنْدِي مَنْزِلَةً رَجُلٌ ذُو حَظٍّ مِنْ صَلَاةٍ أَحْسَنَ عِبَادَةَ رَبِّهِ فِي السِّرِّ وَكَانَ غَامِضًا فِي النَّاسِ لَا يُشَارُ إِلَيْهِ بِالْأَصَابِعِ عَجَّلْتُ مَنِيَّتَهُ وَقَلَّ تُرَاثُهُ وَقَلَّتْ بَوَاكِيهِ ".

6395- Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dostlarım içinde konumu yanımda en iyi olan kişi, namazdan nasibi çok, yalnızken Rabbine en güzel şekilde ibadetini yapan, insanlar arasında parmakla gösterilecek şekilde fazla tanınmayan kişidir. Böylesi kişinin ölümü çabuk, terekesi ve arkasından ağlayanı da az olur."*[2]

Beyhakî der ki: "Riyakârlığın yerilmesi konusunda da birçok rivayet zikrettik. Sonraki rivayetler de bunlardandır."

٦٣٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو قِرَاءَةً عَلَيْهِمْ، وَحَدَّثَنَا الْإِمَامُ أَبُو الطَّيِّبِ سَهْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ، إِمْلَاءً، قَالُوا نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، نا أَبِي وَشُعَيْبُ بْنُ اللَّيْثِ، قَالَا: أَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ الْهَادِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو مَوْلَى الْمُطَّلِبِ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ يَقُولُ: أَنَا أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ، مَنْ عَمِلَ لِي عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ غَيْرِي فَأَنَا مِنْهُ بَرِيءٌ وَهُوَ لِلَّذِي عَمِلَهُ "

6396- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Yüce Allah: «Hiçbir ortaklığa ihtiyacım yoktur ve her türlü*

---

[1] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/474) Bak: Münzirî, *et-Terğîb* (1/72).

[2] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 4/575 (2347) ve İbn Mâce 2/1379 (4117).

ortaklıktan uzağımdır. Bundan dolayı kişi benden başkasını da ortak ederek bir ameli yapmışsa, ben böylesi bir amelden pek uzağım ve bu amel ortak kıldığı kişiye aittir» buyurur."[1]

٦٣٩٧ - وَرَوَاهُ أَيْضًا الْعَلَاءُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْقُوبَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: " فَمَنْ عَمِلَ فِيَّ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ غَيْرِي فَأَنَا مِنْهُ بَرِيءٌ، هُوَ لِلَّذِي أَشْرَكَ ". أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو زَكَرِيَّا الْعَنْبَرِيُّ، نا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْبُوشَنْجِيُّ، نا أُمَيَّةُ بْنُ بِسْطَامٍ، نا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، نا رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ، ح، قَالَ: وَأَنَا أَبُو الْحَسَنِ ابْنُ ابْنَةِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَانِي، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، نا يَعْقُوبُ الدَّوْرَقِيُّ، نا ابْنُ عُلَيَّةَ، نا رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنِ الْعَلَاءِ، فَذَكَرَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ، عَنِ ابْنِ عُلَيَّةَ

6397- Alâ b. Abdirrahman b. Yâkûb ise bunu babası kanalıyla Ebû Hureyre'den, o da Resûlullah'tan (sallallahu alayhi vesellem): *"Kişi benden başkasını da ortak ederek bir ameli yapmışsa, ben böylesi bir amelden pek uzağım ve bu amel ortak kıldığı kişiye aittir"* lafzıyla rivayet etmiştir.[2]

Müslim, *Sahîh*'de Züheyr b. Harb kanalıyla İbn Uleyye'den rivayet etti.[3]

٦٣٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَامِدٍ الْعَطَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، نا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، نا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِيسَى، عَنْ أَبِي سَعِيدِ بْنِ أَبِي فَضَالَةَ الْأَنْصَارِيِّ وَكَانَ مِنَ الصَّحَابَةِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِذَا جَمَعَ اللهُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ نَادَى مُنَادٍ: مَنْ كَانَ أَشْرَكَ فِي عَمَلٍ لِلَّهِ أَحَدًا فَلْيُطَالِبْ ثَوَابَهُ مِنْ عِنْدِهِ فَإِنَّ اللهَ أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ "

6398- Ashâbdan ve Ensar'dan biri olan Ebû Saîd b. Ebî Fadâle der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurduğunu işittim: *"Yüce Allah gelmesi*

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Bağavî, *Şerhu's-Sünne* 14/324-325 (4126, 4127) ve Beyhakî, *Âdâb* (1159).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim, *zühd* (46).

şüphesiz olan o günde gelmiş geçmiş tüm insanları bir araya topladığında biri şöyle seslenir: "Her kim Allah için yaptığı bir amele başkalarını da ortak etmişse karşılığını da Allah dışında ortak ettiği kişiden istesin. Zira Yüce Allah böylesi bir ortaklıktan uzaktır."[1]

٦٣٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى الْبرتِيُّ، نا أَبُو نُعَيْمٍ، نا سُفْيَانُ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ جُنْدُبًا، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَلَمْ أَسْمَعْ أَحَدًا يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ يُسَمِّعْ، يُسَمِّعُ اللهُ بِهِ وَمَنْ يُرَائِي يُرَائِي اللهُ بِهِ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ، وَأَخْرَجَهُ أَيْضًا مِنْ حَدِيثِ وَكِيعٍ

6399- Seleme b. Kuheyl der ki: Cundub'u işittim: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Şöhret niyetiyle amelde bulunan kişiyi Yüce Allah (kötülerin içinde) teşhir eder. Riya (gösteriş) için amelde bulunan kişiyi de Yüce Allah ifşa eder."*

Seleme der ki: Cundub dışında da bunu rivayet ederken "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu" diyeni işitmedim.

Buhârî, Ebû Nuaym'dan rivayet etti.[2]

Müslim, İshâk b. İbrâhîm kanalıyla Ebû Nuaym'dan[3], ayrıca Vekî'den naklen rivayet etti.

٦٤٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مَيْمُونٍ الْمَيْمُونِيُّ، بِالرَّقَّةِ، وَأَبُو أُسَامَةَ عَبْدُ اللهِ بْنُ أُسَامَةَ الْحَلَبِيُّ بِحَلَبَ، قَالَا: نا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمِيعٍ، عَنْ مُسْلِمٍ الْبَطِينِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ سَمَّعَ سَمَّعَ اللهُ بِهِ، وَمَنْ رَايَا رَايَا اللهُ بِهِ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ

6400- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şöhret*

---

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî 5/314 (3154) ve İbn Mâce 2/1406 (4203).

[2] Buhârî, *rikâk* (7/189).

[3] Müslim, *zühd* (48).

niyetiyle amelde bulunan kişiyi Yüce Allah (kötülerin içinde) teşhir eder. Riya (gösteriş) için amelde bulunan kişiyi de Yüce Allah ifşa eder" buyurmuştur.[1]

Müslim, *Sahîh*'de Ömer b. Hafs'tan rivayet etti.[2]

٦٤٠١ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا عَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الْأَسْفَاطِيُّ، نا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا حُجْرُ بْنُ الْحَارِثِ الْغَسَّانِيُّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَوْفٍ وَكَانَ عَامِلَ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: لَمَّا قَتَلَ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مَرْوَانَ عَمْرَو بْنَ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ، قَالَ لِبَشِيرِ بْنِ عَقْرَبَةَ: يَا أَبَا الْيَمَانِ: قَدِ احْتَجْتُ إِلَى كَلَامِكَ فَقُمْ فَتَكَلَّمْ، قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ: " مَنْ وَقَفَ مَوْقِفَ رِيَاءٍ وَسُمْعَةٍ وَقَّفَهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَوْقِفَ رِيَاءٍ وَسُمْعَةٍ "، وَقَالَ غير سَعِيدِ بْنِ مَنْصُورٍ، بشرُ بْنُ عَقْرَبَةَ

6401- Ömer b. Abdilazîz'in valisi Abdullah b. Avf der ki: Abdulmelik b. Mervân, Amr b. Saîd b. el-Âs'ı öldürdükten sonra Beşîr b. Akrabe'ye: "Ey Ebu'l-Yemân! Bugün senin sözlerine ihtiyacım var. Kalkıp bir konuşma yap" dedi. Beşîr de şu karşılığı verdi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kim şöhret ve nam için kalkıp bir konuşma yaparsa Yüce Allah kıyamet gününde bu kişiyi gösteriş ve şöhret peşinde olanların makamında durdurur."*[3]

Saîd b. Mansûr'dan başkası rivayet ederken "Beşîr b. Akrabe" yerine "Bişr b. Akrabe" demiştir.

٦٤٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَبُو أُسَامَةَ، نا أَبُو نُعَيْمٍ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ فِرَاسٍ بِمَكَّةَ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، أَنَا أَبُو حَفْصٍ عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَمْرِو بْنِ أَبِي سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ صَفْوَانَ بْنِ أُمَيَّةَ صَاحِبِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، نا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، نا أَبُو نُعَيْمٍ، نا الْأَعْمَشُ، نا عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ، قَالَ: كُنَّا

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Müslim, *zühd* (47).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (3/500), Taberânî, *M. el-Kebîr* 2/42 (1227, 1228) Bak: İbn Hacer, *İsâbe* (1/158).

جُلُوسًا عِنْدَ أَبِي عُبَيْدَةَ فَذَكَرَ الرِّيَاءَ، فَقَالَ: وَفِي رِوَايَةِ أَبِي أُسَامَةَ: كُنَّا عِنْدَ أَبِي عُبَيْدَةَ فَذَكَرَ الرِّيَاءَ، فَقَالَ شَيْخٌ يُكْنَى أَبَا يَزِيدَ، سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ سَمَّعَ النَّاسَ بِعَمَلِهِ سَمَّعَ اللهُ سَامِعَ خَلْقِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَصغَّرَهُ وَحَقَّرَهُ "

6402- Amr b. Murre der ki: Ebû Ubeyde'nin yanında otururken riyakârlık konusu açıldı. Ebû Yezîd künyeli yaşlı bir adam şöyle dedi: "Abdullah b. Amr'dan işittiğime göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*Kim bir ameli insanlara göstermek için yaparsa Yüce Allah kıyamet gününde onun gösteriş yaptığını tüm mahlûkatına duyurarak küçük düşürüp rezil eder*» buyurmuştur."[1]

Ebû Usâme rivayet ederken "Ebû Ubeyde'nin yanındayken" lafzını kullanmıştır.

٦٤٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، نا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْفَزَارِيِّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ عَبْدِ اللهِ، وَعِنْدَهُ شَيْخٌ يُكْنَى أَبَا عَمْرٍو كَذَا، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو وَعَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ وَهُمَا يَتَحَدَّثَانِ، فَقَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو، سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " مَنْ سَمَّعَ اللهُ سَمَّعَ اللهُ بِهِ سَامِعَ خَلْقِهِ وَصَغَّرَهُ وَحَقَّرَهُ "، فَبَكَى ابْنُ عُمَرَ ". وَرَوَاهُ جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، وَقَالَ أَبُو يَزِيدَ، وَرَوَاهُ شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَجُلًا فِي بَيْتِ أَبِي عُبَيْدَةَ

6403- Amr b. Murre bildiriyor: Ebû Ubeyde b. Abdillah'ın yanındaydım. Yanında Ebû Amr künyeli yaşlı bir adam da vardı. Bu yaşlı adam şöyle dedi: "Sohbet eden Abdullah b. Amr ile Abdullah b. Ömer'in yanında oturuyordum. Abdullah b. Amr: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Kim bir ameli insanlara göstermek için yaparsa Yüce Allah gösteriş yaptığını tüm*

---

[1] İsnâdmda tanımadığım ravi vardır. Ahmed, *Müsned* (2/212, 223-224), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/526) ve Hennâd, *Zühd* 2/441 (872).

mahlûkatına duyurarak küçük düşürüp rezil eder» buyurduğunu işittim" deyince, İbn Ömer ağlamaya başladı.[1]

Cerîr b. Abdilhamîd bunu A'meş'ten rivayet ederken yaşlı adamın künyesini "Ebû Amr" olarak değil de "Ebû Yezîd" olarak zikreder.

Şu'be de bunu Amr b. Murre'den rivayet ederken "Ebû Ubeyde'nin evinde bir adamın şöyle dediğini işittim" lafzını kullanır.[2]

٦٤٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو عُثْمَانَ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ، نا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ، نا حَيْوَةُ، عَنْ أَبِي صَخْرٍ، حَدَّثَنِي مَكْحُولٌ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هِنْدٍ الدَّارِيَّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ قَامَ مَقَامَ رِيَاءٍ أَوْ سُمْعَةٍ رَايَا اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَسَمَّعَ "

6404- Ebû Hind ed-Dârî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi riya ve gösteriş için bir işe kalkıştığı zaman Yüce Allah kıyamet gününde onu (bu niyetiyle) ifşa ve teşhir eder"* buyurduğunu işittim.[3]

٦٤٠٥ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، نا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ زَيْدِ بْنِ وَرْقَاءَ الْخُزَاعِيُّ الْمَكِّيُّ، قَالَ: أَتَيْتُ الزُّهْرِيَّ بِمِنًى فَاجْتَمَعْنَا عَلَيْهِ فَأَمَرَ بِنَا، فَطُرِدْنَا ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَيْنَا الْغُلَامَ، فَحَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبَّادَ بْنَ تَمِيمٍ، عَنْ عَمِّهِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " يَا نَعَايَا الْعَرَبِ، يَا نَعَايَا الْعَرَبِ ثَلَاثًا، إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الرِّيَاءُ، وَالشَّهْوَةُ الْخَفِيَّةُ "

6405- Abdullah b. Zeyd b. Varkâ el-Huzâî el-Mekkî der ki: Minâ'da Zühri'nin yanma gelip başında toplandığımızda emriyle yanından uzaklaştırıldık. Daha sonra hizmetçisini bize gönderip yanına çağırdı. Geldiğimizde de şöyle dedi: "Abbâd b. Temîm'in, amcasından naklen şunu

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır, diğer ravileri ise güvenilirdir. Vekî', *Zühd* 2/583-584 (308) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/123-124, 5/9).

[2] Abdullah b. el-Mübârek, *Zühd* 46 (141), Bağavî, *Şerhu's-Sünne* 14/325 (4138), Ahmed, *Müsned* (2/172 195) ve İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 1/301-302 (138).

[3] İsnâdı hasendir. Dârimî, *rikâk* (s. 507), Ahmed, *Müsned* (5/270), Taberânî, *M. el-Kebîr* 22/319 (803 804) ve Münzirî, *et-Terğîb* (1/65).

bildirdiğini duydum: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa *"Ey haberciler! Vereceksiniz Arapların ölüm haberini verin!"* dedikten sonra: *"Sizin adınıza en çok riyakârlık ile gizli şehvetten yana endişeleniyorum"* buyurduğunu işittim."[1]

٦٤٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغْدَادِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عِيسَى الصَّغَانِيُّ، نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ جوثِيٍّ، نا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الزِّمَارِيُّ، نا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ، عَنْ عَمِّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " يَا نَعَايَا الْعَرَبِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ بَعْدِي الرِّيَاءُ، وَالشَّهْوَةُ الْخَفِيَّةُ - يَعْنِي الزِّنَا - "

6406- Abbâd b. Temîm, amcasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa *"Ey haberciler! Vereceksiniz Arapların ölüm haberini verin!"* dedikten sonra: *"Benden sonra sizin adınıza en çok riyakârlık ile gizli şehvetten (zinadan) yana endişeleniyorum"* buyurdu.[2]

٦٤٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، نا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرٍ، نا الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ، أَنَا إِبْرَاهِيمُ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ شِهَابٍ يَقُولُ: " يَا مَعَاشِرَ الْعَرَبِ، إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الرِّيَاءُ، وَالشَّهْوَةُ الْخَفِيَّةُ "

6407- İbrâhîm der ki: İbn Şihâb'ın: "Sizin adınıza en çok riyakârlık ile gizli şehvetten yana endişeleniyorum" dediğini işittim.[3]

٦٤٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا أَبُو صَالِحٍ، نا عَبْدُ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ أَنَّهُ قَالَ: " يَا نَعَايَا الْعَرَبِ، يَا نَعَايَا الْعَرَبِ، يَا نَعَايَا الْعَرَبِ "، قَالَ: وَلَا أَعْلَمُ إِلَّا قَالَ: بَلَى، ثُمَّ قَالَ: " إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الرِّيَاءُ وَالشَّهْوَةُ الْخَفِيَّةُ "

6408- Mahmûd b. Lebîd bildiriyor: Şeddâd b. Evs: "Ey haberciler! Ey haberciler! Ey haberciler! Vereceksiniz Arapların ölüm haberini verin"

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1529) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (7/122) ile *Ahbâru Isbehân* (2/66).

[2] İsnâdı hasendir.

[3] Ravileri güvenilirdir.

dedikten sonra (sanırım) şöyle devam etti: "Evet! Sizin adınıza en çok riyakârlık ile gizli şehvetten yana endişeleniyorum."[1]

٦٤٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ شَيْبَانَ، نا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أُرَاهُ عَنْ مَحْمُودٍ، قَالَ: لَمَّا حَضَرَتْ شَدَّادَ بْنَ أَوْسٍ الْوَفَاةُ، قَالَ: " أَخْوَفُ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الرِّيَاءُ وَالشَّهْوَةُ الْخَفِيَّةُ "

6409- Mahmûd (b. Lebîd) der ki: Şeddâd b. Evs ölüm anı gelince: "Sizin adınıza en çok riyakârlık ile gizli şehvetten yana endişeleniyorum" dedi.[2]

٦٤١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، نا أَبِي، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ، وَهُوَ الَّذِي مَجَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي وَجْهِهِ مِنْ بِئْرِهِمْ، أَنَّ شَدَّادَ بْنَ أَوْسِ بْنِ ثَابِتِ ابْنِ أَخِي حَسَّانِ بْنِ ثَابِتٍ بَكَى وَمَحْمُودٌ جَالِسٌ مَعَهُ، قَالَ: " يَا نَعَايَا الْعَرَبِ "، قَالَ: فَقُلْتُ لَهُ: مَا يُبْكِيكَ يَرْحَمُكَ اللهُ؟ قَالَ: " إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَى هَذِهِ الْأُمَّةِ الرِّيَاءُ، وَالشَّهْوَةُ الْخَفِيَّةُ، إِنَّكُمْ إِذْ لَا تُؤْتَوْنَ إِلَّا مِنْ قِبَلِ الرُّؤُوسِ الَّذِينَ إِذَا أَمَرُوا بِخَيْرٍ أُطِيعُوا، وَإِذَا أَمَرُوا بِشَرٍّ أُطِيعُوا، وَمَا الْمُنَافِقُ إِنَّ الْمُنَافِقَ كَالْبَذَخِ أَخْتَنِقَ فِي رِيقِهِ لَا يَضُرُّهُ إِلَّا نَفْسِهِ ". " كَذَا قَالَ: وَمِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ مُسْنَدًا بِهَذَا اللَّفْظِ "

6410- İbn Şihâb, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kuyularından su getirtip yüzüne püskürttüğü Mahmûd b. Rabî'den bildiriyor: Hassân b. Sâbit'in yeğeni Şeddâd b. Evs b. Sâbit ile oturmuşken Şeddâd ağlayarak: "Ey haberciler! Vereceksiniz Arapların ölüm haberini verin" dedi. Bunun üzerine: "Allah merhametini senden esirgemesin! Neden ağlıyorsun?" diye sordum. Şeddâd şöyle dedi: "Bu ümmet için en çok riyakârlık ile gizli şehvetten yana endişeleniyorum. Başınıza ne geliyorsa iyi bir şey emrettiğinde itaat edilen, kötü bir şey emrettiklerinde de itaat edilen

---

[1] İsnâdı hasendir. Fesevî, *Ma'rife* (1/356).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (1/268).

yöneticileriniz tarafından gelmektedir. Münafık da kendi salyasıyla boğulan deve gibidir. Sadece kendi kendine zarar verir."[1]

Başka bir kanalla Şeddâd b. Evs'ten bu lafızla müsned olarak rivayet edilmiştir.↓

٦٤١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، نا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، نا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زَيْدٍ الْبَصْرِيُّ، نا عُبَادَةُ بْنُ نَسِيٍّ الْكِنْدِيُّ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ، أَنَّهُ دَخَلَ عَلَيْهِ وَهُوَ فِي مُصَلَّاهُ يُبْكِي، فَقِيلَ لَهُ: مَا يُبْكِيكَ؟ فَقَالَ: حَدِيثٌ ذَكَرْتُهُ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقِيلَ لَهُ: وَمَا هُوَ؟ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ: " إِنِّي أَتَخَوَّفُ عَلَى أُمَّتِي مِنْ بَعْدِي الشِّرْكَ وَالشَّهْوَةَ الْخَفِيَّةَ "، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَوَ تُشْرِكُ أُمَّتُكَ مِنْ بَعْدِكَ؟ قَالَ: " يَا شَدَّادُ، إِنَّهُمْ لَا يَعْبُدُونَ شَمْسًا، وَلَا قَمَرًا، وَلَا حَجَرًا، وَلَا وَثَنًا، وَلَكِنْ يُرَاؤُونَ بِأَعْمَالِهِمْ "، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، وَمَا الشَّهْوَةُ الْخَفِيَّةُ؟ قَالَ: " يُصْبِحُ أَحَدُهُمْ صَائِمًا فَتُعْرَضُ لَهُ شَهْوَةٌ مِنْ شَهَوَاتِهِ، فَيُوَاقِعُ شَهْوَتَهُ وَيَدَعُ صَوْمَهُ "

6411- Ubâde b. Nesiy el-Kindî bildiriyor: Şeddâd b. Evs'in yanına girdiğimde namazgâhında ağlıyordu. Ona: "Neden ağlıyorsun?" diye soruldu. Şeddâd: "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğim bir şey aklıma geldi de ondan ağladım" dedi. Ona: "Bu söz nedir?" diye sorulunca da şöyle dedi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Benden sonra ümmetim için şirkten ve gizli şehvetten korkuyorum*» buyurduğunu işittim. "Ey Allah'ın Resûlü! Senden sonra ümmetin şirke bulaşacak mı?" diye sorduğumda: *"Ey Şeddâd! Güneş'e, Ay'a, taşa veya puta tapacak değiller, ancak amellerinde riyakâr olacaklardır"* buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu gizli şehvet nedir?" diye sorduğumda: *"Gizli şehvet, birinin güne oruçlu başlaması, ancak şehvetine hitap eden bir şeyle karşılaşınca orucunu bozup onu yapmasıdır"* buyurdu."[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud, *zühd* (357).

[2] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (4/124), Taberânî, *M. el-Kebîr* 7/341-342 (7144-7145), Ebû Nuaym, *Hilye* (1/268) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/330) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/471).

٦٤١٢ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ شَرِيكٍ، نا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، نا أَبِي الزِّنَادِ، وَحَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الشِّرْكُ الْأَصْغَرُ " قَالَ: وَمَا الشِّرْكُ الْأَصْغَرُ؟ قَالَ: " الرِّيَاءُ، إِنَّ اللهَ يَقُولُ يَوْمَ يُجَازِي الْعِبَادَ بِأَعْمَالِهِمِ: اذْهَبُوا إِلَى الَّذِينَ كُنْتُمْ تُرَاءُونَ فِي الدُّنْيَا فَانْظُرُوا هَلْ تَجِدُونَ عِنْدَهُمْ جَزَاءً أَوْ خَيْرًا "

6412- Mahmûd b. Lebîd bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizin adınıza en çok küçük şirkten yana endişeleniyorum"* buyurdu. "Küçük şirk nedir?" diye sorulunca da: *"Riyadır"* karşılığını verdi ve şöyle devam etti: *"Yüce Allah kıyamet gününde herkes amellerinin karşılığını alacağı sırada riyakârlara: «Dünyadayken amellerinizi kime göstermek için yaptıysanız onların yanına gidin, bakalım yanlarında bu amellere bir karşılık (veya bir hayır) bulacak mısınız!» buyurur."*[1]

٦٤١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُكْرَمٍ، نا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ، نا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، نا كَثِيرُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ رُبَيْحِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: كُنَّا نَتَنَاوَبُ النَّبِيَّ ﷺ نَبِيتُ عِنْدَهُ فَذَكَرَهُ، وَقَالَ فِيهِ: " أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَخْوَفَ مِنَ الْمَسِيخِ الشِّرْكَ الْخَفِيَّ، أَنْ يَقُومَ الرَّجُلُ يَعْمَلُ لِمَكَانِ الرَّجُلِ "

6413- Rubeyh b. Abdirrahman b. Ebî Saîd, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: "Bir ihtiyacı olur veya gece vakti aniden bir durum ortaya çıkar da bizi bir yere gönderir diye gece vakti Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) evinin yanında nöbetleşe bir şekilde beklerdik..." Sonrasında ravi söz konusu hadisi zikrettikten sonra sonunda Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklen şöyle der: *"Sizin adınıza Mesih (Deccâl)'den daha fazla gizli şirkten yana endişe ediyorum. O da kişinin bir başkasına göstermek amacıyla bir ameli yapmasıdır."*[2]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (5/428, 429), Bağavî, *Şerhu's-Sünne* 14/323-324 (4135) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 4/299 (4301).

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur. İbn Mâce 2/1406 (4204).

٦٤١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ الْبَزَّازُ، نا أَبُو الْأَزْهَرِ، نا الْفِرْيَابِيُّ، نا سُفْيَانُ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " بَشِّرْ هَذِهِ الْأُمَّةَ بِالسَّنَاءِ وَالرِّفْعَةِ وَالنُّصْرَةِ، وَالتَّمْكِينِ فِي الْأَرْضِ لِمَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ عَمَلَ الْآخِرَةِ لِلدُّنْيَا، لَمْ يَكُنْ لَهُ فِي الْآخِرَةِ نَصِيبٌ ".

6414- Ubey b. Ka'b der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bu ümmete yüksek konumlara gelecekleri, saygınlığının artacağı, düşmanlara karşı kendilerine yardım edileceği ve yeryüzünde hakim olacakları müjdesini ver. Ancak onlardan âhiret amelini dünyalık kazanmak için yapanların, âhirette herhangi bir nasibi olmayacaktır."*[1]

٦٤١٥ - كَذَا رَوَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ، عَنِ الثَّوْرِيِّ. وَرَوَاهُ زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، وَغَيْرُهُ، عَنِ الثَّوْرِيِّ، عَنِ الْمُغِيرَةِ الْخُرَاسَانِيِّ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنْ أُبَيٍّ. أَخْبَرَنَاهُ أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، نا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، نا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، نا سُفْيَانُ، فَذَكَرَهُ، وَرَوَاهُ قَبِيصَةُ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ

6415- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı nakledilmiştir.[2]

٦٤١٦ - أَخْبَرَنَاهُ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الطَّبَرَانِيُّ، نا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، نا قَبِيصَةُ، نا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " بَشِّرْ هَذِهِ الْأُمَّةَ بِالتَّيْسِيرِ، وَالسَّنَاءِ، وَالرِّفْعَةِ فِي الدِّينِ، وَالتَّمْكِينِ فِي الْبِلَادِ، وَالنَّصْرِ، فَمَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ عَمَلًا بِعَمَلِ الْآخِرَةِ لِلدُّنْيَا فَلَيْسَ لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ".

6416- Ubey b. Ka'b der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bu ümmete bolluk verileceği, yüksek konumlara gelecekleri, dinde saygınlık kazanacakları, yeryüzünde hakim olacakları* ve *düşmanlara karşı kendilerine*

---

[1] İsnâdı hasendir. Bağavî, *Şerhu's-Sünne* 14/335 (4145).

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (5/134) ile *Zühd* (s. 32), Hâkim, *Müstedrek* (4/311, 318), Abdullah b. Ahmed, *Zevâidu'l-Müsned* (5/134), Ebû Nuaym, *Hilye* (1/255, 9/42, 10/290), İbn Hibbân, *Sahîh* (2501), Bağavî, *Şerhu's-Sünne* 14/334-335 (4146) ve İbn Ebî Âsım, *Zühd* (168).

yardım edileceği müjdesini ver. Ancak onlardan âhiret amelini dünyalık kazanmak için yapanların, âhirette herhangi bir nasibi olmayacaktır."[1]

Halîmî der ki: "Kur'ân ve sünnetle sâbit olduğuna göre Allah'ın rızasını kazanmak için yapılabilecek her amelde sadece Allah rızası ve Allah'a yaklaşma amacı güdülmüyorsa bu amel heba olacak, yapan kişi bunun karşılığında herhangi bir mükafat alamayacaktır. Bunu açıklamaya çalışırsak; bir amel farz olan amellerden biriyse, kişi de bunu yaparken Allah'ın rızasını gözetmeden ve cezasından korkmadan sadece insanların "Bu kişi farzları ifa ediyor" demesi için yapıyorsa, bu farz kişinin sorumluluğundan düşer. Âhirette bu farzdan yana sorumlu tutulmaz ve ifa etmemiş kişi gibi cezalandırılmaz. Ancak bu amele karşılık herhangi bir mükafat da olmaz. Bu amelin tek karşılığı dünyadayken bunu yapmasına karşılık insanların onu övmesi olur. Kişinin yaptığı amel nafile amellerden ise ve yine Allah rızası değil de insanlann gözünde bir değer kazanmak için yaptıysa yine yaptığı bu amel heba olur. Bunun yanında ilkinde farz amelin kişinin sorumluluğundan düşmesi gibi bu nafile amelin karşılığında herhangi bir mükafat alamaz.

Bu amellerin Allah rızası dışında bir amaçla yapılması ve Allah'ın vereceği mükafatın insanların övmeleriyle değiştirilmesinin cezası konusunda ise iki durumun geçerli olması muhtemelidir. Birincisi, hadiste Yüce Allah'ın: *"...İstediğin şekilde denildi de! Onu cehenneme götürün"* buyurması bir amelde Allah'ın rızasını değil de, insanların gözüne girmeyi hedefleyen riyakâr kişinin cezasının bu şekilde olacağının haber verilmesi şeklinde anlaşılabilir. Zira kişi, bu şekilde Allah'ın rızasını ve ibadete karşılık vereceği nimetleri hafife almış ve bir günaha bulaşmış olur. Yüce Allah affetmedikçe de her bir günah beraberinde cezayı getirir.

İkincisi, bunu yapan kişi ne cezalandırılır, ne de mükâfatlandırılır. Söz konusu hadis de riyakârın yaptığı amelin kendisine hiçbir faydasının olmayacağı anlamına gelir. Yani Mîzân'da böylesi bir amelin iyilik kefesini kötülük kefesinden daha ağır çıkaracak şekilde bir katkısı olmayacaktır. Bu durumda riyakârlığının cezası, cehennem ateşi değil de sadece yaptığı amelin heba olması olur. Zira kişi, o ameli Allah'a bir ibadet olduğu için yapmış, ancak bu ameliyle insanların övgüsünü hedeflemiştir. Bu amelin karşılığını o

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Abdullah b. Ahmed, *Zevâidu'l-Müsned* (5/134).

insanlardan alması istendiğinde de cezalandırılmış olacak, buna ek olarak ortada başka bir cezayı gerektirecek bir durum kalmayacaktır.

Kişi de bir ameli iki şeyden dolayı yapar. Biri riya da olsa sonuçta ameli Allah'a ibadet olduğu için yapmaktadır. Zira Allah'tan başkası adına yapsa küfre girmiş olur. Diğeri de amelinde insanlardan övgü beklemesidir ki ameli bu şekilde yaptığı zaman mükâfat alamayacaktır. İlk durumda ortada günah olan herhangi bir şey yoktur. İkinci durumda ise işlenen bir günah vardır ve insanların sözlerine itibar göstermeyip tövbe etmezse bunun cezasını görür. Bu şekilde Yüce Allah'ın riyakâr için verdiği emir açıklanmış olur. Doğrusunu da Allah bilir."[1]

Beyhakî der ki: "Bu açıklamalardan sonra Yüce Allah'ın böylesi bir kişinin cehennem ateşine atılması emri onun başka günahlarından dolayı olmasından dolayıdır. Kişinin riya amaçlı yaptığı amelin de Mizân'da kötülük veya iyilik kefesine herhangi bir etkisi olmaz. Kişi böylesi bir ameli yaptığı için değil de, diğer günahları için cezalandırılır. Doğrusunu da Allah bilir."

Ubey b. Ka'b ile Enes'ten gelen rivayetler de yapılan bu açıklamaya işaret eder niteliktedir.

٦٤١٧ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، نا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا تَمْتَامٌ مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَرْعَرَةَ، نا الْحَارِثُ بْنُ غَسَّانَ أَبُو غَسَّانَ، نا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ، نا أَنَسٌ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " يُجَاءُ بِأَعْمَالِ بَنِي آدَمَ فَيُصَبُّ بَيْنَ يَدَيِ اللهِ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي صُحُفٍ مُخَتَّمَةٍ، فَيَقُولُ: خُذُوا وَأَلْقُوا هَذَا، فَيَقُولُونَ: وَاللهِ مَا عَلِمْنَا إِلَّا خَيْرًا. قَالَ: إِنَّ عَمَلَهُ كَانَ لِغَيْرِي، وَإِنِّي لَا أَقْبَلُ إِلَّا مَا ابْتُغِيَ بِهِ وَجْهِي "

6417- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet gününde insanların amelleri mühürlü sahifeler içinde Yüce Allah'ın huzuruna getirilir. Yüce Allah: "Şunu alıp ateşe atın" buyurunca, melekler: "Vallahi hayırdan başka bir şey yaptığını görmedik" derler. Bunun üzerine Yüce Allah: "Ama amellerini benden başkası için yapmıştı ve ben sadece benim rızam için yapılan amelleri kabul ederim" buyurur."*[2]

---

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (3/114-115).

[2] İsnâdı çok zayıftır. Ukaylî, *ed-Duafâ* (1/218-219), Zehebî, *Mîzân* (1/441), İbn Hacer, *el-*

Haris b. Ğassân'dan da bir topluluk bu şekilde rivayet etmişlerdir.

٦٤١٨ - كَذَلِكَ رَوَاهُ جَمَاعَةٌ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ غَسَّانَ، وَفِي حَدِيثِ تَمِيمِ بْنِ طَرَفَةَ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ قَيْسٍ الْفِهْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: أَنَا خَيْرُ شَرِيكٍ، فَمَنْ أَشْرَكَ مَعِي شَرِيكًا فَهُوَ لِشَرِيكِي، يَا أَيُّهَا النَّاسُ، أَخْلِصُوا أَعْمَالَكُمْ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ، لَا يَقْبَلُ إِلَّا مَا أُخْلِصَ لَهُ، وَلَا تَقُولُوا هَذَا لِلَّهِ وَلِلرَّحِمِ، فَإِنَّهَا لِلرَّحِمِ، فَلَيْسَ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْهَا شَيْءٌ، وَلَا تَقُولُوا هَذِهِ لِلَّهِ وَلِوُجُوهِكُمْ، فَإِنَّهَا لِوُجُوهِكُمْ لَيْسَ لِلَّهِ مِنْهَا شَيْءٌ ". أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَارِثِ الْفَقِيهُ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ عُمَرَ، نا يَحْيَى بْنُ صَاعِدٍ وَجَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ الصَّيْدَلِيُّ، قَالَا: نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مجشرٍ، نا عَبِيدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ رُفَيْعٍ، وَغَيْرُهُ، عَنْ تَمِيمٍ، عَنْ طَرَفَةَ فَذَكَرَهُ

6418- Dahhâk b. Kays el-Fihrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah: «Ben kişinin ortak koştukları içinde en hayırlısıyım. Bundan dolayı kişi benden başkasını da ortak ederek bir ameli yapmışsa bu amel ortak kıldığı kişiye aittir» buyurur. Ey insanlar! Amellerinizi sadece Allah'a rızasını gözeterek yapın. Zira sadece O'nun rızası gözetilerek yapılan ameller kabul görür. «Bunu Allah ve akrabalık bağlarını gözetmek için yapıyorum» demeyin. Böyle dediğinizde yaptığınız Allah için değil akrabalık bağı için yapılmış sayılır. Yine: «Bunu Allah ve sizin için yapıyorum» demeyin. Böyle dediğinizde yaptığınız Allah için değil, o kişiler için yapılmış sayılır."*[1]

٦٤١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ، نا مَالِكٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَقَّاصٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ، وَإِنَّمَا لِامْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ، فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوِ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا، فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ ". رَوَيَاهُ عَنِ الْقَعْنَبِيِّ، عَنْ مَالِكٍ

Lisân (2/155) ve Buhârî, *Târîh* (1/2/278) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/472).

[1] İsnâdı zayıftır. Bezzâr, *Müsned* 4/217-218 (3567) ve Hennâd, *Zühd* 2/434 (850) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/472).

6419- Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir amel yapıldığı niyete göre değerlendirilir. Kişinin niyetindeki ne ise eline geçen de odur. Kimin hicreti (göç etmesi veya günahlardan uzaklaşması) Yüce Allah ve Resûlü için ise yaptığı iş de Yüce Allah ve Resûlünün yolunda sayılıp buna göre değerlendirilir. Kimin hicreti de elde edeceği bir dünyalık veya evleneceği kadın için ise onun da bu yaptığı bu niyetine göre değerlendirilir."*[1]

Buhârî ile Müslim, Ka'nebî kanalıyla Mâlik'ten rivayet ettiler.[2]

٦٤٢٠ - أَخْبَرَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ، أَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَعْرَابِيُّ، نا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، نا أَبُو مُعَاوِيَةَ، نا عَاصِمٌ الْأَحْوَلُ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: " كُنَّا نُحَدَّثُ مُنْذُ خَمْسِينَ سَنَةً أَنَّ الْأَعْمَالَ تُعْرَضُ عَلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ فَمَا كَانَ مِنْهَا لَهُ قَالَ: هَذَا لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ، وَمَا كَانَ لِغَيْرِهِ قَالَ: اطْلُبُوا ثَوَابَ هَذَا مِمَّنْ عَمِلْتُمُوهُ لَهُ، وَكُنَّا نُحَدَّثُ مُنْذُ خَمْسِينَ سَنَةً أَنَّ الرَّجُلَ إِذَا حُبِسَ بِمَرَضٍ قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: اكْتُبُوا لِعَبْدِي مِثْلَ مَا كَانَ يَعْمَلُ فِي صِحَّتِهِ حَتَّى أَقْبِضَهُ أَوْ أُخَلِّيَ سَبِيلَهُ، وَكُنَّا نُحَدَّثُ مُنْذُ خَمْسِينَ سَنَةً أَنَّ مَنْ مَرِضَ مَرَضًا أَشْرَفَ فِيهِ عَلَى نَفْسِهِ، كَانَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ "

6420- Ebu'l-Âliye der ki: "Elli yıldır aramızda, ameller Yüce Allah'a arz edildiği zaman, Allah rızası gözetilerek yapılan ameller için Allah'ın: «Bu ameller benimdir ve mükafatını da ben veririm» diyeceğini, amellerini başkası için yapanlara da: «Amellerinizi kim için yaptıysanız karşılığını da onlardan isteyin» diyeceğini konuşurduk. Yine elli yıldır aramızda, kişi hastalandığı zaman Yüce Allah'ın meleklere: «Canını alana veya iyileştirene kadar sağlıklıyken yaptığı amellerin aynısını yazmaya devam edin» buyurduğunu konuşurduk. Yine elli yıldır aramızda, kişi ağır bir hastalığa yakalanıp da iyileştiği zaman annesinden yeni doğmuş gibi günahlarından arınacağını konuşuyorduk."[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *îmân* (1/20) ve Müslim, *imâret* (155).

[3] İsnâdı sahihtir. Hennâd, *Zühd* 1/251 (436), 2/436 (857), Ebû Nuaym, *Hilye* (2/219) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (3/232).

٦٤٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، نا بَشِيرٌ أَبُو إِسْمَاعِيلَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " مَنْ رَاءَى بِشَيْءٍ فِي الدُّنْيَا مِنْ عَمَلٍ وَكَلَهُ اللهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَقَالَ: انْظُرْ هَلْ يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا؟ "

6421- İbn Abbâs der ki: "Kişi dünyada bir ameli riya ile yaptığı zaman Yüce Allah kıyamet gününde onu bu ameliyle baş başa bırakır ve: «Bak bakalım, bu amelin sana bir faydası dokunacak mı?» buyurur."[1]

٦٤٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْمَحْبُوبِيُّ، نا سَعِيدُ بْنُ مَسْعُودٍ، نا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، وَتَلَا: ﴿فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾ [الكهف: ١١٠]، فَقَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ بُكَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْأَشَجِّ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ السَّرْجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ , الرَّجُلُ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللهِ وَهُوَ يَبْغِي مِنْ عَرَضِ الدُّنْيَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا أَجْرَ لَهُ " فَأَعْظَمَ النَّاسِ ذَلِكَ ، فَعَادَ الرَّجُلُ فَقَالَ: " لَا أَجْرَ لَهُ ". قَالَ أَحْمَدُ: " وَهَذَا مَعَ مَا قَبْلَهُ يُؤَكِّدُ مَا اخْتَارَهُ الْحَلِيمِيُّ "

6422- Saîd b. Mes'ûd der ki: Yezîd b. Hârun ***"Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa yararlı bir iş yapsın ve Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmasın"***[2] âyetini okuyup şöyle dedi: "İbn Ebî Zi'b'in Bukeyr b. Abdillah el-Eşec'den, onun da Velîd b. es-Serc kanalıyla Ebû Hureyre'den bildirdiğine göre adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Kişinin cihad ederken dünya malı elde etmeyi de istemesi hakkında ne dersin?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu kişinin cihad sevabı olmaz"* buyurdu. Bu durum bunu duyan ashâba ağır geldi. Adam aynı şeyi bir daha sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Bu kişinin cihad sevabı olmaz"* karşılığını verdi.[3]

Beyhakî der ki: "Bu rivayet bir önceki rivayetle birlikte Halîmî'nin bu yönde söylediklerini teyid etmektedir."

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Kehf Sur. 110

[3] İsnâdında meçhul ravi yanında kopukluk ta vardır. Ebû Dâvud 3/30-31 (2516).

٦٤٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، نا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، نا شُعْبَةُ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ مُرِيِّ بْنِ قَطَرِيٍّ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّ أَبِي كَانَ يَقْرِي الضَّيْفَ، وَيُحِبُّ الضِّيَافَةَ، وَيَذْكُرُ أَشْيَاءَ مِنْ مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ، قَالَ: " إِنَّ أَبَاكَ أَرَادَ أَمْرًا فَأَدْرَكَهُ ". قَالَ سِمَاكٌ: يَقُولُ الذِّكْرُ

6423- Adiy b. Hâtim der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! (Müşrik olan) babam misafirlerine ikramda bulunur, misafir ağırlamayı severdi ve bazı ahlaki meziyetlere sahipti (âhirette bunların karılığını alır mı)" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Baban bunları yaparak bir şeyleri hedeflemişti ve bunu da elde etti"* buyurdu.[1]

Simâk der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), onun bunları yaparak insanlar içinde nam elde etmeyi hedeflediğini kastetmiştir."

٦٤٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمِصْرِيُّ، نا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، نا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، نا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَابْنُ لَهِيعَةَ، قَالَا: نا عُمَارَةُ بْنُ غَزِيَّةَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ أَنَّهُ حَدَّثَهُ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " كُنَّا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ نَعُدُّ الشِّرْكَ الْأَصْغَرَ الرِّيَاءَ "

6424- Ya'lâ b. Şeddâd b. Evs, babasından bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında küçük şirkin riya olduğunu söylerdik."[2]

٦٤٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، نا عَمَّارُ بْنُ صَالِحٍ، نا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ يَعْلَى بْنِ شَدَّادٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: " كُنَّا نَعُدُّ الرِّيَاءَ فِي زَمَنِ النَّبِيِّ ﷺ الشِّرْكَ الْأَصْغَرَ "

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (4/258), Tayâlisî, *Müsned* (s. 139) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 17/104 (250) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (1/119).

[2] İsnâdmda bir sakınca yoktur. Taberânî, *M. el-Kebîr* 7/346 (7160), Hâkim, *Müstedrek* (4/329) ve Bezzâr, *Müsned* (4/217) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/470).

6425- Ya'lâ b. Şeddâd, babasından bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında riyayı küçük şirk sayardık."[1]

٦٤٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الْأَسْفَاطِيُّ، نا أَبُو الْوَلِيدِ، نا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَهْرَامَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنَمٍ، عَنْ شَدَّادٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنَّا نَعُدُّ الرِّيَاءَ فِي زَمَنِ النَّبِيِّ ﷺ الشِّرْكَ الْأَصْغَرَ

6426- Şeddâd, babasından bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında riyayı küçük şirk sayardık."[2]

٦٤٢٧ - وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ سمِعَ النَّبِيُّ ﷺ، يَقُولُ: " مَنْ صَامَ يُرَائِي فَقَدْ أَشْرَكَ، وَمَنْ صَلَّى يُرَائِي، فَقَدْ أَشْرَكَ وَمَنْ تَصَدَّقَ يُرَائِي فَقَدْ أَشْرَكَ "

6427- Şeddâd b. Evs bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gösteriş için oruç tutan şirk koşmuştur. Gösteriş için namaz kılan şirk koşmuştur. Gösteriş için sadaka veren şirk koşmuştur"* buyurduğunu işittim.[3]

٦٤٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَبُو عُتْبَةَ، نا بَقِيَّةُ، نا الْفَزَارِيُّ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يَبُورُ﴾ [فاطر: ١٠]، قَالَ: " هُمُ الْمُرَاؤُونَ "

6428- Leys bildiriyor: Mücâhid, *"Kötülükleri tuzak yapanlar var ya, onlar için çetin bir azap vardır. İşte onların tuzağı boşa çıkar"*[4] âyetini açıklarken: "Bunlar riyakârlardır" dedi.[5]

---

[1] İsnâdı hasendir. Münzirî, *et-Terğîb* (1/71).

[2] İsnâdı hasendir.

[3] İsnâdı salihtir. Ahmed, *Müsned* (4/125-126), Taberânî, *M. el-Kebîr* 7/337-338 (7139) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/329) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/471).

[4] Fâtır Sur. 10

[5] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/10).

٦٤٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ وَأَبُو بَكْرٍ، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّنْعَانِيُّ، نا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْفَزَارِيِّ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، وَحَدَّثَنِيهِ رَجُلٌ عَنْهُ، قَالَ: " ﴿وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ﴾ [فاطر: ١٠] الرِّيَاءُ، ﴿وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يَبُورُ﴾ [فاطر: ١٠] "

6429- Leys bildiriyor: Mücâhid, *"Kötülükleri tuzak yapanlar var ya, onlar için çetin bir azap vardır. İşte onların tuzağı boşa çıkar"*[1] âyetini açıklarken: "Tuzak yapılan bu kötülük riyadır" dedi. Başkası da Mücâhid'den naklen bana aynı şeyi söyledi.[2]

٦٤٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، نا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، قَالَ: قَالَ مُجَاهِدٌ: ﴿وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ﴾ [فاطر: ١٠]، قَالَ: " أَصْحَابُ الرِّيَاءِ "

6430- Ebû Sinân: Mücâhid, *"Kötülükleri tuzak yapanlar var ya"*[3] buyruğunu açıklarken: "Bunlar riyakârlardır" dedi.[4]

٦٤٣١ - قَالَ: ونا سَعِيدٌ، نا سُفْيَانُ، عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سُلَيْمٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ﴾ [فاطر: ١٠]، قَالَ: " الْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُ الْكَلَامَ الطَّيِّبَ "، ﴿وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ﴾ [فاطر: ١٠]، قَالَ: " الَّذِينَ يُرَاؤُونَ ". قَالَ سُفْيَانُ: " الْمَكْرُ الْعَمَلُ "

6431- Leys b. Süleym bildiriyor: Şehr b. Havşeb, *"Güzel sözler ancak ona yükselir. Sâlih ameli de güzel sözler yükseltir"*[5] buyruğunu açıklarken: "Sâlih olan amel, güzel olan sözleri de huzura yükseltir" dedi. *"Kötülükleri tuzak*

---

[1] Fâtır Sur. 10

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] Fâtır Sur. 10

[4] İsnâdı güçlü değildir. Nuaym b. Hammâd, *Zevâidu'z-Zühd* (61).

[5] Fâtır Sur. 10

yapanlar var ya, onlar için çetin bir azap vardır"[1] buyruğunu açıklarken de: "Bunlar riyakârlardır" dedi.[2]

Süfyân der ki: "Âyetteki tuzaktan kasıt yapılan ameldir."

٦٤٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْمُحْسِنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُؤَمَّلِ، أَنَا أَبُو عُثْمَانُ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ، نا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، نا الْأَعْمَشُ، عَنْ شِمْرِ بْنِ عَطِيَّةَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ عُمَارَةَ، قَالَ: " يُجَاءُ بِالدُّنْيَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُقَالُ: مَيِّزُوا مَا كَانَ مِنْهَا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَيُمَازُ وَيُرْمَى سَائِرُهُ فِي النَّارِ "

6432- Umâre der ki: "Kıyamet gününde dünya huzura çıkarılır ve: «İçinden Allah için ne varsa ayırıp çıkarın» denilir. Bunlar içinden ayıklandıktan sonra geriye kalan ne varsa cehennem ateşine atılır."[3]

٦٤٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا الْعَبَّاسُ الدُّورِيُّ، نا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ أَبُو غَسَّانَ، نا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ، عَنْ شِمْرِ بْنِ عَطِيَّةَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ، قَالَ: " إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ جِيءَ بِالدُّنْيَا فَيُمَيَّزُ مِنْهَا مَا كَانَ لِلَّهِ، وَمَا كَانَ لِغَيْرِ اللهِ رُمِيَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ "

6433- Amr b. Abese der ki: "Kıyamet gününde dünya huzura çıkarılır. İçinden Allah için ne varsa ayıklandıktan sonra Allah'tan başkası için olanlar cehennem ateşine atılır."[4]

٦٤٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، أَنَا عُثْمَانُ أَبُو سَلَمَةَ، عَنْ عِمْرَانَ الْقَصِيرِ، قَالَ: " بَلَغَنِي أَنَّ فِي جَهَنَّمَ وَادِيًا تَتَعَوَّذُ مِنْهُ جَهَنَّمُ كُلَّ يَوْمٍ أَرْبَعَ مِائَةِ مَرَّةٍ أُعِدَّ ذَلِكَ لِلْمُرَائِينَ مِنَ الْقُرَّائِينَ "

---

[1] Fâtır Sur. 10

[2] İsnâdı güçlü değildir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (12/120-121) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/9).

[3] İsnâdı hasendir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/382), Hennâd, *Zühd* (858), Abdullah b. el-Mübârek, *Zühd* (544) ve Vekî', *Zühd* (362).

[4] İsnâdı hasendir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/473) ve Münzirî, *et-Terğîb* (1/55).

6434- İmrân el-Kasîr der ki: "Bana bildirildiğine göre cehennemde cehennemin bile günde dört yüz defa kendisinden Allah'a sığmdığı bir vadi vardır. Bu vadi ise gösteriş olsun diye Kur'ân okuyan kişiler için hazırlanmıştır."[1]

٦٤٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، أنا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، نا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، نا الْبُخَارِيُّ، نا ثَابِتُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا عَمَّارُ بْنُ سَيْفٍ، عَنْ أَبِي مُعَاذٍ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ: " تَعَوَّذُوا بِاللهِ مِنْ جُبِّ الْحَزَنِ " فَقِيلَ: مَنْ يَسْكُنُهُ؟ قَالَ: " الْمُرَاءُونَ بِأَعْمَالِهِمْ " قَالَ الْبُخَارِيُّ: أَبُو مُعَاذٍ لَا يُعْرَفُ لَهُ سَمَاعٌ مِنَ ابْنِ سِيرِينَ، وَهُوَ مَجْهُولٌ.

6435- Ebû Hureyre der ki: Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıktı ve: *"Hazan kuyusundan Allah'a sığının"* buyurdu. "Bu kuyunun içinde kimler olacaktır?" diye sorulunca: *"Gösteriş için amel yapanlar"* buyurdu.[2]

Buhârî der ki: "Ebû Muâz'ın İbn Sîrîn'den hadis işittiği bilinmemektedir ve meçhul biridir."

Beyhakî der ki: "Amellerine riya karıştıran bu ve benzeri kişilerin amellerinde Allah'ın rızasına yönelik bir şey kalmaz."

٦٤٣٦ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: قَالَ أَبُو نَصْرٍ يَعْنِي عَبْدَ الْوَهَّابِ سُئِلَ الْكَلْبِيُّ وَأَنَا شَاهِدٌ عَنْ قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا، وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾ [الكهف: ١١٠]، فَقَالَ: نا أَبُو صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنَمٍ، أَنَّهُ كَانَ فِي مَسْجِدِ دِمَشْقَ مَعَ نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ فِيهِمْ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ، فَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الشِّرْكُ الْخَفِيُّ. فَقَالَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ: اللهُمَّ غَفْرًا، أَوَمَا سَمِعْتَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ حَيْثُ وَدَّعَنَا: " إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ أَيِسَ أَنْ

---

[1] Dûlâbî, *el-Kunâ* (1/191-192) ve Ahmed, *Zühd* (s. 377) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/474).

[2] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 4/593 (2383) ve İbn Mâce 1/94 (256).

يُعْبَدَ فِي جَزِيرَتِكُمْ هَذِهِ، وَلَكِنْ يُطَاعُ فِيمَا تَحْتَقِرُونَ مِنْ أَعْمَالِكُمْ فَقَدْ رَضِيَ " فَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: أَنْشُدُكَ اللهَ يَا مُعَاذُ، أَمَا سَمِعْتَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ صَامَ رِيَاءً فَقَدْ أَشْرَكَ، وَمَنْ تَصَدَّقَ رِيَاءً فَقَدْ أَشْرَكَ، وَمَنْ صَلَّى رِيَاءً فَقَدْ أَشْرَكَ؟ فَقَالَ مُعَاذٌ: لَمَّا تَلَا رَسُولُ اللهِ ﷺ هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ﴾ [الكهف: ١١٠]، الْآيَةَ، قَالَ: فَشَقَّ عَلَى الْقَوْمِ ذَلِكَ وَاشْتَدَّ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ ﷺ: " أَفَلَا أُفَرِّجُهَا عَنْكُمْ؟ " فَقَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ، فَرَّجَ اللهُ عَنْكَ الْهَمَّ وَالْأَذَى. قَالَ: " هِيَ مِثْلُ الْآيَةِ الَّتِي فِي الرُّومِ: ﴿وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رِبًا لِيَرْبُوَ فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُو عِنْدَ اللهِ﴾ [الروم: ٣٩]، فَقَالَ ﷺ: " مَنْ عَمِلَ رِيَاءً لَمْ يُكْتَبْ لَهُ وَلَا عَلَيْهِ ".

6436- Yahya b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Ebû Nasr (Abdulvehhâb) şöyle demiştir: Benim de bulunduğum bir ortamda Kelbî'ye ***"Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa yararlı bir iş yapsın ve Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmasın"***[1] âyeti sorulunca şöyle dedi: "Ebû Sâlih'in bize bildirdiğine göre Abdurrahman b. Ğanm, içlerinde Muâz b. Cebel'in de bulunduğu Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bazılarıyla Dimaşk mescidinde iken: "Ey insanlar! Sizin için en çok gizli şirkten yana endişe ediyorum" dedi. Muâz ona: "Allahım! Bizi bağışla! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bizimle vedalaşırken (Veda hutbesinde): «*Şeytan sizin yarımadada kendisine kulluk edilmesinden umudunu kesmiştir! Ancak sizin basit gördüğünüz şeylerde kendisine itaat edilmesine razı olmuştur*» buyurduğunu işitmedin mi?" deyince, Abdurrahman: "Ey Muâz! Allah için söyle! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Gösteriş için oruç tutan şirk koşmuştur. Gösteriş için sadaka veren şirk koşmuştur. Gösteriş için namaz kılan şirk koşmuştur*" buyurduğunu işitmedin mi?" karşılığını verdi.

Bunun üzerine Muâz şöyle dedi: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), ***"Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa yararlı bir iş yapsın ve Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmasın"***[2] âyetini okuyunca bu durum ashâbına ağır geldi.

---

[1] Kehf Sur. 110

[2] Kehf Sur. 110

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu durumu görünce: *"Sizin bu yöndeki sıkıntınızı gidereyim mi?"* buyurdu. "Tabi ki, ey Allah'ın Resûlü! Allah da senden üzüntü ve sıkıntıları gidersin" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bu âyet, «**İnsanların malları içinde artsın diye faizle her ne verirseniz, Allah katında artmaz**»*[1] *âyeti gibidir. Gösteriş için amel yapan kişinin ne lehinde, ne de aleyhinde bir şey yazılmaz."*[2]

Beyhakî der ki: Bu hadis de sahih ise Halîmî'nin bu yönde dediğini desteklemektedir. Gösteriş için amel yapan kişinin şirk koşmuş sayılması da bu ameline Allah'ın yanında başkalarını da ortak koşması anlamındadır. Böylesi bir durumda da Allah ona: "Ben böylesi bir amelden uzağım ve bu amel ortak koşulanındır" der.

٦٤٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا الْحَسَنُ الطَّرَائِفِيُّ، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا، وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾ [الكهف: ١١٠]، أُنْزِلَتْ فِي الْمُشْرِكِينَ الَّذِينَ عَبَدُوا مَعَ اللهِ غَيْرَهُ وَلَيْسَتْ هَذِهِ فِي الْمُؤْمِنِينَ، فِي قَوْلِهِ: ﴿فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ﴾ [الماعون: ٥] هُمُ الْمُنَافِقُونَ كَانُوا يُرَاؤُونَ الْمُؤْمِنِينَ بِصَلَاتِهِمْ إِذَا حَضَرُوا وَيَتْرُكُونَهَا إِذَا غَابُوا، وَيَمْنَعُونَهُمُ الْعَارِيَةَ بِغَضِّهِ لَهُمْ وَهِيَ الْمَاعُونُ ". كَذَا رَوَاهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَلْحَةَ

6437- Ali b. Ebî Talha bildiriyor: İbn Abbâs, *"Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa yararlı bir iş yapsın ve Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmasın"*[3] âyetini açıklarken: "Bu âyet müminler için değil, Allah'ın yanında başkalarına da ibadet eden müşrikler hakkında nazil olmuştur" demiştir. *"Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki namazlarından gafildirler"*[4] buyruğunu açıklarken de şöyle demiştir: "Bunlar münafıklardır. Müminlerin içindeyken namaz kıldıklarını gösterirler, ancak yalnız

---

[1] Rûm Sur. 39

[2] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/471) Bak: Münzirî, *et-Terğîb* (1/70-71).

[3] Kehf Sur. 110

[4] Mâûn Sur. 4, 5

kaldıklarında namazı kılmazlardı. Müslümanlara olan öfkelerinden dolayı da onlara ödünç olarak bir şey vermezler ki *mâûn* denilen şey de ödünç olarak verilen eşyalardır."[1]

Ali b. Ebî Talha bu şekilde rivayet etmiştir.

٦٤٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ بْنِ مُحَمَّدٍ الشَّعْرَانِيُّ، نا جَدِّي، نا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ، نا ابْنُ الْمُبَارَكِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْجَزَرِيِّ، عَنْ طَاوُسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللهِ، إِنِّي أَقِفُ الْمَوْقِفَ أُرِيدُ وَجْهَ اللهِ، وَأُرِيدُ أَنْ يُرَى مَوْطِنِي، فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى نَزَلَتْ: ﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا، وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾ [الكهف: ١١٠] ". وَرَوَاهُ عَبْدَانُ، عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ، فَأَرْسَلَهُ لَمْ يَذْكُرْ فِيهِ ابْنَ عَبَّاسٍ

6438- İbn Abbâs der ki: Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Bir ameli yaparken Allah'ın rızası için yapıyorum, ancak insanların da beni o ameli yaparken görmesini istiyorum" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) adama bir cevap vermedi. Sonrasında: ***"Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa yararlı bir iş yapsın ve Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmasın"***[2] âyeti nazil oldu.[3]

Abdân da bunu İbnu'l-Mübârek'ten mürsel olarak rivayet etmiş ve İbn Abbâs'ı zikretmemiştir.[4]

٦٤٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَامِدٍ الْعَطَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الصُّوفِيُّ، نا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، نا عُمَرُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ: ﴿وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾ [الكهف: ١١٠]، قَالَ: " لَا يُرَائِي "

6439- Saîd b. Cübeyr der ki: ***"Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmasın"***[1] âyetinde ortak koşulmamasından kasıt gösteriş yapılmamasıdır."[2]

---

[1] İsnâdmda kopukluk vardır. İbn Cerîr, *Tefsîr* (30/312) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/469, 8/642).

[2] Kehf Sur. 110

[3] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (2/111) Bak: Münzirî, *et-Terğîb* (1/65).

[4] Hâkim, *Müstedrek* (4/329-330), İbnu'l-Mübârek, *Cihâd* (12) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (16/40).

٦٤٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، نا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السَّلَمِيُّ، نا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حَمْدَانَ الْجَلَّابُ، بِهَمْدَانَ، نا إِسْحَاقُ بْنُ أَحْمَدَ الْخَزَّازُ، نا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ الرَّازِيُّ، نا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ، عَنِ الرَّبِيعِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، وَفِي رِوَايَةِ الْفَقِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ فَارَقَ الدُّنْيَا عَلَى الْإِخْلَاصِ لِلَّهِ وَعِبَادَتِهِ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، فَارَقَهَا وَاللهُ عَنْهُ رَاضٍ، وَهُوَ دِينُ اللهِ الَّذِي جَاءَتْ بِهِ الرُّسُلُ، وَبَلَّغُوهُ عَنْ رَبِّهِمْ مِنْ قَبْلِ مَرْجِ الْأَحَادِيثِ وَاخْتِلَافِ الْأَهْوَاءِ، وَتَصْدِيقُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "، زَادَ الْفَقِيهُ فِي آخِرِ مَا أُنْزِلَ: ﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ﴾ [التوبة: ٥] قَالَ الْفَقِيهُ فِي رِوَايَتِهِ: قَالَ: " تَوْبَتُهُمْ خَلْعُ الْأَوْثَانِ وَعِبَادَتِهَا " وَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ فِي رِوَايَتِهِ: " فَإِنْ تَابُوا، يَقُولُ: خَلَعُوا الْأَوْثَانَ وَعِبَادَتَهَا. قَالَ فِي آيَةٍ أُخْرَى: ﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ﴾ [التوبة: ١١]، لَمْ يَذْكُرِ الْفَقِيهُ: وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ فِي أَوَّلِهِ "

6440- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her kim dünyadan Allah'a tam bir ihlas ile, O'na hiçbir şeyi ortak koşmadan ve sadece O'na kulluk ederek, namazlarını kılmış, zekatını vermiş bir şekilde ayrılırsa Allah ondan razı bir şekilde ayrılmış olur"* buyurdu. İşte resûllerin getirdiği ve nefsi arzular ile sözlerin çoğalıp birbirine karışmasından önce Rableri katından tebliğ ettikleri din budur. Yüce Allah'ın Kitab'ındaki: ***"Eğer tövbe ederler, namazı kılıp zekâtı da verirlerse, kendilerini serbest bırakın..."***[3] buyruğu da bunu tasdik etmektedir.

Fakîh'in rivayetinde Enes'ten naklen: "Bunların tövbeleri de putları kırıp sadece Rablerine ibadet etmeleridir" eklemesi yapılmıştır.

Ebû Abdillah'ın rivayetinde ise Enes der ki "Tövbe etmeleri putlardan ve onlara ibadetten uzak durmalarıdır. Başka bir âyette de Yüce Allah: ***«Fakat***

---

[1] Kehf Sur. 110

[2] İsnâdı hasendir. Hennâd, *Zühd* (853) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (16/40) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/469).

[3] Tevbe Sur. 5

tövbe eder, namaz kılar ve zekât verirlerse, artık onlar dinde kardeşlerinizdir»[1] buyurur."

Fakîh'in rivayetinde başta "*Namazlarını kılmış, zekatını vermiş*" ifadeleri yer almamıştır.[2]

٦٤٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْقَطِيعِيُّ، نا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنِ عَبْدِ الصَّمَدِ، نا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ، عَنْ أَبِي فِرَاسٍ رَجُلٍ مِنْ أَسْلَمَ، قَالَ: نَادَى رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: " الْإِخْلَاصُ "

6441- Eslem kabilesinden biri olan Ebû Firâs der ki: Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! İman nedir?" diye seslenince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İhlastır"* karşılığını verdi.[3]

٦٤٤٢ - وَأَخْبَرَنَا بِهِ فِي مَوْضِعٍ آخَرَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ أَبِي فِرَاسٍ، رَجُلٍ مِنْ أَسْلَمَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " سَلُونِي عَمَّا شِئْتُمْ "، فَنَادَى رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا الْإِسْلَامُ؟ قَالَ: " إِقَامُ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ "، قَالَ: فَمَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: " الْإِخْلَاصُ "، قَالَ: فَمَا الْيَقِينُ؟ قَالَ: " التَّصْدِيقُ بِالْقِيامَةِ "

6442- Eslem kabilesinden biri olan Ebû Firâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana istediğinizi sorun"* buyurunca, adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! İslam nedir?" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İhlastır"* karşılığını verdi. Adam: "Yakîn nedir?" diye sorunca da Resûlullah (sallallahu aleyhi vasellem): *"Kıyameti tasdik etmektir"* karşılığını verdi.[4]

٦٤٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، نا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا الْقُرَشِيُّ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى الْمِصْرِيُّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ

---

[1] Tevbe Sur. 11

[2] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 1/27 (70).

[3] İsnâdı mürseldir.

[4] İsnâdı mürseldir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/722) ve Münzirî, *et-Terğîb* (1/53).

أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ زَحْرٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي عِمْرَانَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ حِينَ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَوْصِنِي قَالَ: " أَخْلِصْ دِينَكَ يَكْفِيكَ الْقَلِيلُ مِنَ الْعَمَلِ " وَكَذَلِكَ رَوَاهُ يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، عَنِ ابْنِ وَهْبٍ، وَعَمْرِو بْنِ مُرَّةَ هَذَا هُوَ الْجُهَنِي ، كَذَا قَالَ شَيْخُنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ: إِنَّمَا أَرَادَ عَمْرَو بْنَ مُرَّةَ الَّذِي لَهُ صُحْبَةٌ

6443- Amr b. Murre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Muâz b. Cebel'i Yemen'e gönderirken Muâz: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana öğütte bulun" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dininde ihlaslı olursan, az amel de sana yeterli olur"* buyurdu.[1]

Yûnus b. Abdil'alâ da bunu İbn Vehb'den bu şekilde rivayet etmiştir. Buradaki Amr b. Murre, Amr b. Murre el-Cuhenî'dir. Hocamız Ebû Abdillah öyle demiş ve Amr b. Murre'den kastın ashâbdan olan Amr olduğunu belirtmiştir.

٦٤٤٤ - وَقَدْ قَالَ فِي مَوْضِعٍ آخَرَ نا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، نا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ زَحْرٍ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ عِمْرَانَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ الْجَمَلِيِّ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ حِينَ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَوْصِنِي قَالَ: " أَخْلِصْ دِينَكَ يَكْفِيكَ الْقَلِيلُ مِنَ الْعَمَلِ ". " هَذَا هُوَ الْكُوفِيُّ الَّذِي لَيْسَتْ لَهُ صُحْبَةٌ، وَلَا أَدْرَكَ مُعَاذًا فَيَكُونَ الْحَدِيثُ مُرْسَلًا وَاللهُ أَعْلَمُ "

6444- Amr b. Murre el-Cemelî bildiriyor: Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem), Muâz b. Cebel'i Yemen'e gönderirken Muâz: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana öğütte bulun" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dininde ihlaslı olursan az amel de sana yeterli olur"* buyurdu.[2]

Buradaki Amr ise ashâbdan olmayan Kufeli Amr'dır. Muâz'a da yetişmediği için hadis Allah doğrusunu bilir, mürsel bir hadistir.

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (1/244).

[2] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (4/306) ve Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* (1/435).

٦٤٤٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ أَبْلَغُ مِنْ عَمَلِهِ ". هَذَا إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ

6445- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müminin niyeti, amelinden daha makbuldür"* buyurmuştur.[1]

İsnadı zayıftır.

٦٤٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، قَالَ: سُئِلَ الْأُسْتَاذُ أَبُو سَهْلٍ الصُّعْلُوكِيُّ عَنْ قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ: " نِيَّةُ الْمَرْءِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ ". قَالَ: لِأَنَّ النِّيَّةَ فِي مُخْلَصِ الْأَعْمَالِ، وَالْأَعْمَالُ لِمُقَابَلَةِ الرِّيَاءِ وَالْعُجْبِ

6446- Abdurrahman es-Sülemî der ki: Üstat Ebû Sehl es-Su'lûkî'ye, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müminin niyeti amelinden daha hayırlıdır"* buyruğu sorulunca: "Çünkü niyet, amelin ihlaslı halidir. Amel ise riyaya ve kendini beğenmeye açıktır" dedi.

٦٤٤٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْحُسَيْنَ بْنَ أَحْمَدَ بْنِ زَكَرِيَّا الْأَدِيبَ، بِهَمْدَانَ، سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ عَلِيَّ بْنَ عَبْدِ اللهِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ يَحْيَى ثَعْلَبٌ، يَقُولُ: سَمِعْتُ ابْنَ الْأَعْرَابِيِّ، يَقُولُ: نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ؛ لِأَنَّ النِّيَّةَ لَا يَدْخُلُهَا الْفَسَادُ، وَالْعَمَلَ يَدْخُلُهُ الْفَسَادُ

6447- Ahmed b. Yahya Sa'leb der ki: İbnu'l-A'râbî'nin: "Müminin niyeti amelinden daha hayırlıdır. Zira niyete fesat bulaşmazken amele fesat karışır" dediğini işittim.

İbnu'l-A'râbî'nin fesattan kastı da riyadır. Bu da bu yönde üstat Ebû Sehl'in dediğini desteklemektedir.

Amelsiz niyetin de itaatten olduğu söylenmiştir. Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi iyi bir şeye niyetlenip de bunu yapmadığı zaman (amel defterine) bir iyilik olarak yazılır"* buyurmuştur. Bunun yanında niyetsiz amelin itaatten sayılmayacağı da söylenmiştir.

---

[1] İsnâdı zayıftır. Sehâvî, *el-Makâsidu'l-Hasene* (1260).

٦٤٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَمْدَانَ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، نا أَبُو مُوسَى إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْهَرَوِيُّ، نا أَبُو مُعَاوِيَةَ السِّنْجَارِيُّ عَمْرُو بْنُ عُبَيْدٍ الْجَبَّارُ، نا عُبَيْدَةُ بْنُ حَسَّانٍ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ ثَابِتِ بْنِ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي ثَوْبَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " طُوبَى لِلْمُخْلِصِينَ أُولَئِكَ مَصَابِيحُ الدُّجَى تَتَجَلَّى عَنْهُمْ كُلُّ فِتْنَةٍ ظَلْمَاءَ "

6448- Sevbân der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"İhlaslı kullara ne mutlu! Bunlar karanlık zamanların lambaları gibidirler ve her türlü karanlık fitne bunlarla aşılır."*[1]

٦٤٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ، نا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ مُنِيبٍ، نا الْفُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: ﴿وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا﴾ [المزمل: ٨]، قَالَ: " أَخْلِصْ إِلَيْهِ إِخْلَاصًا "

6449- Mansûr bildiriyor: Mücâhid: ***"Bütün benliğinle O'na yönel"***[2] buyruğunu: "O'na ihlas içinde yönel" şeklinde açıklamıştır.[3]

٦٤٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّنْعَانِيُّ، نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ: مَا قِوَامُ هَذَا الْأَمْرِ يَا مُعَاذُ؟ قَالَ: " الْإِسْلَامُ وَهِيَ الْفِطْرَةُ وَالْإِخْلَاصُ، وَهِيَ الْمِلَّةُ وَالطَّاعَةُ، وَهِيَ الْعِصْمَةُ، وَسَيَكُونُ بَعْدَكَ اخْتِلَافٌ "، ثُمَّ قَالَ: فَقَامَ عُمَرُ مُدْبِرًا، فَقَالَ: أَمَا إِنَّ شَأْنَكَ خَيْرٌ مِنْ شَأْنِهِمْ

6450- Ebû Kılâbe der ki: Hz. Ömer: "Ey Muâz! Bu işin temeli nedir?" diye sorunca, Muâz: "Bu işin temeli fıtrat olan İslam'dır, ihlas olan dindir, itaat olan günahlardan korunmaktır. Senden sonra da ihtilaflar olacak"

---

[1] Uydurma bir hadistir. Ebû Nuaym, *Hilye* (1/15-16), Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 2/448 (3936) ve Münzirî, *et-Terğîb* (1/54).

[2] Müzzemmil Sur. 8

[3] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Zühd* (s. 216), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/569), İbn Cerîr, *Tefsîr* (29/132) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (3/280) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/318).

cevabını verdi. Sonra Ömer kalktı, giderken Muâz ona: "Ama senin durumun onların durumundan daha hayırlı olacaktır" dedi.[1]

٦٤٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْعَدْلُ، قَالَا: نا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى الْمَرْوَرُوذِيُّ، نا يَحْيَى بنُ عُثْمَانَ، نا بَقِيَّةُ، عَنْ سَلَامِ بْنِ صَدَقَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: " إِنَّ الِاتِّقَاءَ عَلَى الْعَمَلِ أَشَدُّ مِنَ الْعَمَلِ، إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ الْعَمَلَ فَيُكْتَبُ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ مَعْمُولٌ بِهِ فِي السِّرِّ يُضَعِّفُ أَجْرُهُ سَبْعِينَ ضِعْفًا، فَلَا يَزَالُ بِهِ الشَّيْطَانُ حَتَّى يَذْكُرَهُ لِلنَّاسِ وَيُعْلِنَهُ فَيُكْتَبَ عَلَانِيَتُهُ، وَيُمْحَى تَضْعِيفُ أَجْرِهِ، ثُمَّ لَا يَزَالُ بِهِ الشَّيْطَانُ حَتَّى يَذْكُرَهُ لِلنَّاسِ الثَّانِيَةَ، وَيُحِبُّ أَنْ يُذْكَرَ بِهِ وَيُحْمَدَ عَلَيْهِ فَيُمْحَى مِنَ الْعَلَانِيَةِ وَيُكْتَبُ رِيَاءً، فَاتَّقَى اللهَ امْرُؤٌ صَانَ دِينَهُ عَنِ الدُّنْيَا "، وَقَالَ غَيْرُهُ: وَصَانَ دِينَهُ، فَإِنَّ الرِّيَاءَ شِرْكٌ وَقَدْ مَضَى ذِكْرُهُ

6451- Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yapılan ameli muhafaza etmek onu yapmaktan daha zordur. Bazen kişi güzel bir amelde bulunduğu zaman bunu gizli yapmış gibi yazılır ve karşılığı yetmiş katıyla verilir. Ancak şeytan bu kişiyle uğraşıp durunca sonunda bu amelini başkalarına anlatır. Başkalarına anlatınca da açıktan yapılmış gibi yazılırken katıyla verilen tüm sevabı da silinir. Şeytan yine onunla uğraşıp durunca kişi bu amelini bir daha insanlara anlatır ve bu amelden dolayı insanların onu anmasını ve övmesini bekler. Sonunda açıktan yapılmış gibi yazılan bu amel silinip gösteriş için yapılmış bir amel gibi yazılır. Dinini dünyadan koruyan kişi, Allah'tan da sakınmış olur."*[2]

Başkası ise rivayet ederken: *"Dinini (riyadan) koruyan kişi, Allah'tan da sakınmış olur, zira riya şirktir"* lafzını kullanmıştır. Daha önce bu hadis (mânâ olarak) zikredilmişti.

٦٤٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: نا الْأَصَمُّ، أَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَزْيَدٍ، أَخْبَرَنِي أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ الضَّحَّاكَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ بِلَالَ بْنَ سَعْدٍ، يَقُولُ: " عِبَادَ الرَّحْمَنِ، إِنَّ الْعَبْدَ لَيَعْمَلُ الْفَرِيضَةَ الْوَاحِدَةَ مِنْ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/332 (20690).

[2] İsnâdı zayıftır. 6394. hadiste geçmişti.

فَرَائِضِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَقَدْ أَضَاعَ مَا سِوَاهَا، فَمَا زَالَ يُمَنِّيهِ الشَّيْطَانُ فِيهَا وَيُزَيِّنُ لَهُ حَتَّى مَا يَرَى شَيْئًا دُونَ الْجَنَّةِ، فَقَبْلَ أَنْ تَعْمَلُوا فَانْظُرُوا مَاذَا تُرِيدُونَ بِهَا، فَإِنْ كَانَتْ خَالِصَةً لِلَّهِ فَأَمْضُوهَا، وَإِنْ كَانَتْ لِغَيْرِ اللهِ فَلَا تَشُقُّوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ، فَلَا شَيْءَ لَكُمْ فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَقْبَلُ مِنَ الْعَمَلِ إِلَّا مَا كَانَ خَالِصًا، فَإِنَّهُ قَالَ: ﴿إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ﴾ [فاطر: ١٠] "

6452- Dahhâk b. Abdirrahman der ki: Bilâl b. Sa'd'm şöyle dediğini işittim: "Ey Rahmân'ın kulları! Kişi, Allah'ın farz kıldığı amellerden birisini yapıp diğerlerini heba ettiği zaman, şeytan bu kişiyi yaptığı amelden dolayı umutlandırıp amelini süsler ve sonunda bu kişi ameline karşılık cennetten başka şey görmez olur. Amellerinizi yapmadan önce, onu neden yaptığınıza dikkat edin. Eğer sadece Allah için yapıyorsanız, bu ameli yapmaya devam edin. Eğer Allah'tan başkası için yapıyorsanız, boşuna kendinizi yormayın, çünkü bu durumda amelinize karşılık size hiçbir şey yoktur. Allah, sadece kendisi için yapılan ameli kabul eder. Zira: «*Güzel sözler ancak O'na yükselir. Sâlih ameli de güzel sözler yükseltir*»[1] buyurur."[2]

٦٤٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحِ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْعَنْبَرِيُّ، نا جَدِّي يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ، نا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ السَّدُوسِيُّ، نا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، نا أَبُو الْأَشْهَبِ، عَنِ الْحَسَنِ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿لَا يَذْكُرُونَ اللهَ إِلَّا قَلِيلًا﴾ [النساء: ١٤٢]، قَالَ: " إِنَّمَا قَلَّ لِأَنَّهُ كَانَ لِغَيْرِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ"

6453- Ebu'l-Eşheb bildiriyor: Hasan(-ı Basrî), "*Allah'ı pek az anarlar*"[3] buyruğunu açıklarken: "Namazı Allah rızası için kılmadıkları için O'nu zikretmeleri de az olmuştur" demiştir.[4]

---

[1] Fâtır Sur. 10

[2] Ravileri güvenilirdir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/9-10).

[3] Nisâ Sur. 142

[4] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Zühd* (s. 271), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/530) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (5/330) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/719).

٦٤٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْخلديُّ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْجُرَيْرِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ سَهْلَ بْنَ عَبْدِ اللهِ التُّسْتَرِيَّ، قَالَ: " الدُّنْيَا كُلُّهَا جَهْلٌ مَوَاتٌ إِلَّا الْعِلْمَ مِنْهَا، وَالْعِلْمُ كُلُّهُ حُجَّةٌ عَلَى الْخَلْقِ إِلَّا الْعَمَلَ بِهِ، وَالْعَمَلُ كُلُّهُ هَبَاءٌ إِلَّا الْإِخْلَاصَ مِنْهُ، وَالْإِخْلَاصُ خَطَرٌ عَظِيمٌ لَا يَعْرِفُهُ إِلَّا اللهُ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى يَصِلَ الْإِخْلَاصُ بِالْمَوْتِ "

6454- Ebû Muhammed el-Cureyrî der ki: Sehl b. Abdillah et-Tüsterî'nin şöyle dediğini işittim: "İlim dışında dünyadaki her şey cehalettir ve boştur. Kendisiyle amel edileni dışında ilim de kişinin aleyhinde hüccettir. İhlasla yapılan ameller dışında her türlü amel boşa yapılmıştır. İhlas da önemini ancak Allah'm bildiği çok değerli ve ölümüne kadar kişide bulunması gereken bir şeydir."[1]

٦٤٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: سَمِعْتُ يُوسُفَ بْنَ الْحُسَيْنِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ الْمِصْرِيَّ، يَقُولُ: " النَّاسُ كُلُّهُمْ مَوْتَى إِلَّا الْعُلَمَاءَ، وَالْعُلَمَاءُ كُلُّهُمْ نِيَامٌ إِلَّا الْعَامِلُونَ، وَالْعَامِلُونَ كُلُّهُمْ يَغْتَرُّونَ إِلَّا الْمُخْلَصِينَ، وَالْمُخْلِصُونَ عَلَى خَطَرٍ عَظِيمٍ "، قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿لِيَسْأَلَ الصَّادِقِينَ عَنْ صِدْقِهِمْ﴾ [الأحزاب: ٨] "

6455- Zünnûn el-Mısrî der ki: "Âlimler dışında bütün insanlar ölü hükmündedir. İlmiyle amel edenler dışında bütün âlimler uykuda gibidir. İhlaslı olanlar dışında da ilmiyle amel edenlerin tümü aldanmıştır. İhlaslı olanlar da bu açıdan her zaman dikkatli olmalıdır. Zira Yüce Allah: *«(Allah bunu,) doğru kimseleri doğruluklarından hesaba çekmek için (yapmıştır)»*[2] buyurmuştur."

٦٤٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا بُكَيْرُ بْنُ الْحَدَّادِ الصُّوفِيُّ، بِمَكَّةَ، نا أَبُو عُمَرَ مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ سَلَمَةَ، نا سَعِيدُ بْنُ زُنْبُورٍ، قَالَ: سَمِعْتُ فُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ، يَقُولُ: " إِنَّ اللهَ تَعَالَى لَا يُقْبَلُ مِنَ الْعَمَلِ إِلَّا مَا كَانَ خَالِصًا، وَلَا يَقْبَلُهُ إِذَا كَانَ خَالِصًا لَهُ إِلَّا عَلَى السُّنَّةِ "

---

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (10/194).

[2] Ahzâb Sur. 8

6456- Saîd b. Zunbûr der ki: Fudayl b. İyâd'ın: "Yüce Allah ihlasla yapılanları dışında hiçbir ameli kabul etmez. İhlasla yapılan ameller içinde de sünnete muvafık olan amelleri kabul eder" dediğini işittim.

٦٤٥٧ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ النَّسَوِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ الْفِرْيَابِيَّ، يَقُولُ: سَأَلْتُ الْجُنَيْدَ: مَا الظُّرْفُ؟ قَالَ: " اسْتِعْمَالُ كُلِّ خُلُقٍ سَنِيٍّ، وَاجْتِنَابُ كُلِّ خُلُقٍ دَنِيءٍ، وَأَنْ يُخْلِصَ الْعَبْدُ الْعَمَلَ لِرَبِّهِ لَا يَرَى عَمَلُهُ "

6457- Ebû Cafer el-Firyâbî der ki: Cüneyd'e: "Kalp temizliği nedir?" diye sorduğumda: "Güzel olan her türlü ahlakı edinip, kötü olan her türlü huydan uzak durmak, kulun amelini sadece Rabbinin rızası için yapması ve amelini çok görmemesidir" dedi.

٦٤٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ أَحْمَدَ الْبَلْخِيَّ، سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ خَالِي مُحَمَّدَ بْنَ اللَّيْثِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ حَامِدًا اللَّفَّافَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ حَاتِمَ الْأَصَمَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ شَقِيقًا، يَقُولُ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَسْأَلُ عَبْدَهُ عَنْ حِفْظِ الْأَمْرِ وَالنَّهْيِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيُنَجِّيهِمْ بِالْإِخْلَاصِ "

6458- Hâtim el-Asam der ki: Şakîk'in: "Yüce Allah kıyamet gününde kullarını emir ve yasaklarına uyup uymadıklarından yana hesaba çeker ve ihlaslarıyla onları (cehennemde azabından) kurtarır" dediğini işittim.[1]

٦٤٥٩ - وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ: قَالَ حَاتِمٌ: " اطْلُبْ نَفْسَكَ فِي أَرْبَعَةِ أَشْيَاءَ: الْعَمَلِ الصَّالِحِ بِغَيْرِ رِيَاءٍ، وَالْأَخْذِ بِغَيْرِ طَمَعٍ، وَالْعَطَاءِ بِغَيْرِ مِنَّةٍ، وَالْإِمْسَاكِ بِغَيْرِ بُخْلٍ "

6459- Hâtim der ki "Dört hasleti kendinde bulundurmaya bak. Biri, riyakârlığa bulaşmadan amel yapmandır. Diğeri, tamahkârlık etmeden bir şeyi almandır. Diğeri, minnet etmeden bir şeyler vermendir. Bir diğeri de, cimriliğe bulaşmadan bir şeyi elinde tutmandır."[2]

---

[1] Ravilerinden bazılarını tanımıyorum.

[2] Ravilerinden bazılarını tanımıyorum. Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (s. 95) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (8/83).

٦٤٦٠ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مَنْصُورَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، يَقُولُ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ التِّرْمِذِيُّ: " لَيْسَ الْفَوْزُ هُنَاكَ بِكَثْرَةِ الْأَعْمَالِ، إِنَّمَا الْفَوْزُ هُنَاكَ بِإِخْلَاصِ الْعَمَلِ وَتَحْسِينُهُ "

6460- Muhammed b. Ali et-Tirmizî der ki: "Kıyamet gününde kurtuluş amelin çokluğuyla değil, amelin ihlasla ve güzelce yapılmasıyla olacaktır."[1]

٦٤٦١ - وَقَالَ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ: " مِنْ شَرَائِطِ الْخُدَّامِ التَّوَاضُعُ وَالِاسْتِسْلَامُ "

6461- Muhammed b. Ali der ki: "Hüddâm (dinin hizmetkârı) olabilmenin şartlarından biri de tevazu ile teslimiyettir."

٦٤٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، نا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْفِهْرِيُّ، نا أَبُو بِشْرٍ عِيسَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: قَالَ سَهْلُ بْنُ عَبْدِ اللهِ: " اطْلُبُوا مِنَ السِّرِّ النِّيَّةَ بِالْإِخْلَاصِ، وَمِنَ الْعَلَانِيَةِ الْفِعْلَ بِالِاقْتِدَاءِ، وَغَيْرُ ذَلِكَ مَغَالِيطُ "

6462- Sehl b. Abdillah der ki: "İçinizden halis bir niyetiniz, dışınızdan da bu niyetinize uygun bir ameliniz olsun. Bunun dışında yapılan her şey de boştur."

٦٤٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، أَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ، أَخْبَرَنِي أَبِي، حَدَّثَنِي الضَّحَّاكُ، قَالَ: سَمِعْتُ بِلَالَ بْنَ سَعْدٍ، يَقُولُ: " عِبَادَ الرَّحْمَنِ، إِنَّ الْعَبْدَ لَيَقُولُ قَوْلَ مُؤْمِنٍ، فَلَا يَدَعُهُ اللهُ وَقَوْلَهُ حَتَّى يَنْظُرَ فِي عَمَلِهِ وَإِنْ كَانَ قَوْلُهُ قَوْلَ مُؤْمِنٍ، وَعَمَلُهُ عَمَلَ مُؤْمَنٍ لَمْ يَدَعْهُ اللهُ حَتَّى يَنْظُرَ فِي وَرَعِهِ، فَإِنْ كَانَ قَوْلُهُ قَوْلَ مُؤْمِنٍ وَعَمَلُهُ عَمَلَ مُؤْمِنٍ وَوَرَعُهُ وَرَعَ مُؤْمَنٍ، لَمْ يَدَعْهُ اللهُ حَتَّى يَنْظُرَ مَا نَوَى بِهِ، فَإِنْ صَلَحَتِ النِّيَّةُ فَبِالْحَرِيِّ أَنْ يَصْلُحَ دُونَهُ الْمُؤْمِنُ يَقُولُ قَوْلا يُتْبِعُ قَوْلَهُ عَمَلَهُ وَالْمُنَافِقُ يَقُولُ بِمَا يَعْرِفُ وَيَعْمَلُ بِمَا يُنْكِرُ "

6463- Dahhâk b. Abdirrahman der ki: Bilâl b. Sa'd'ın şöyle dediğini işittim: "Ey Rahmân'ın kulları! Kul mümin olan kişilerin sözlerinden birini söylediği zaman Yüce Allah ameline de bakmadan bu sözüne itibar etmez. Şayet sözü mümin sözü, ameli de mümin ameli ise verâsına (günahlara

---

[1] Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (s. 218).

karşı olan korkusuna) da bakana kadar onu bırakmaz. Şayet sözü mümin sözü, ameli mümin ameli, verâsı da mümin verâsı ise niyetine bakana kadar onu bırakmaz. Şayet niyeti salih ise geri kalan şeyler de salih olacaktır. Mümin bir söz söylediği zaman ameli de sözüne uygun olur. Münafık ise bildiğini söyler, ama bunun tersini yapar."[1]

٦٤٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، نا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ، عَنْ أَبِي ثُمَامَةَ الصَّائِدِيِّ، قَالَ: " قَالَ الْحَوَارِيُّونَ لِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَا الْمُخْلِصُ لِلَّهِ؟ قَالَ: الَّذِي يَعْمَلُ الْعَمَلَ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَلَا يُحِبُّ أَنْ يَحْمَدَهُ النَّاسُ عَلَيْهِ "

6464- Ebû Sumâme es-Sâidî der ki: Havariler, Hz. İsa b. Meryem'e: "Allah'a karşı ihlaslı kişi kimdir?" diye sorunca: "Bir ameli sadece Allah rızası için yapan ve bu ameline karşılık insanların kendisini övmesini sevmeyen kişidir" dedi.[2]

٦٤٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، نا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: سَمِعْتُ بِشْرًا، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُعْتَمِرًا، يَقُولُ: " قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الْعَمَلُ الصَّالِحُ الَّذِي لَا تُحِبُّ أَنْ يَحْمَدَكَ النَّاسُ عَلَيْهِ "

6465- Mu'temir der ki: Hz. İsa b. Meryem: "Sâlih amel, yapmandan dolayı insanların seni övmesini istemediğim ameldir" demiştir.[3]

٦٤٦٦ - حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، نا مَنْصُورُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْكَتَّانِيَّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَمْزَةَ، يَقُولُ: وَقَدْ سُئِلَ عَنِ الْإِخْلَاصِ، فَقَالَ: " الْخَالِصُ مِنَ الْأَعْمَالِ مَا لَا يُحِبُّ أَنْ يَحْمَدَهُ عَلَيْهِ إِلَّا اللهُ عَزَّ وَجَلَّ "

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. 6452. hadiste geçti.

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/194 Nuaym b. Hammâd, *Ziyâdâtü'z-Zühd* (134) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/724).

[3] İsnâdı ceyyiddir.

6466- el-Kettânî der ki: Ebû Hamza'ya ihlas konusu sorulunca: "Halis amel, yapmandan dolayı seni sadece Yüce Allah'ın övmesini istediğin ameldir" dediğini işittim.

٦٤٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، سَمِعْتُ ابْنَ الْفرخيِّ يَقُولُ: " الْإِخْلَاصُ فِيهِ ثَلَاثَةُ أَقَاوِيلَ: أَحَدُهَا صِدْقُ الْقَلْبِ فِي طَلَبِ الثَّوَابِ، وَالثَّانِي إِرَادَةُ إِخْرَاجِ الْعَمَلِ مِنْ كُلِّ شُبْهَةٍ، وَالثَّالِثُ لَا يُحِبُّ حَمْدَ الْمَخْلُوقِينَ وَلَا ذَمَّهُمْ "

6467- İbnu'l-Ferhî der ki: "İhlas konusunda üç şey söylenebilir. Biri, kişinin sevabı talep etmede kalbinin samimi olmasıdır. İkincisi, ameli her türlü şüpheden uzak ifa edebilmesidir. Üçüncüsü de, bir amelde insanların övmesi veya yermesini sevmemesidir."

٦٤٦٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْحَسَنِ الْبَغْدَادِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ جَعْفَرًا، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْجُرَيْرِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ سَهْلًا، يَقُولُ: " نَظَرَ الْأَكْيَاسُ فِي تَفْسِيرِ الْإِخْلَاصِ، فَلَمْ يَجِدُوا غَيْرَ هَذَا أَنْ يَكُونَ حَرَكَاتُهُ وَسُكُوتَهُ فِي سِرِّهِ وَعَلَانِيَتِهِ لِلَّهِ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَا يُمَازِجُهُ شَيْءٌ نَفْسٌ، وَلَا هَوًى، وَلَا دُنْيَا "

6468- Cureyrî der ki: Sehl'in şöyle dediğini işittim: "Akıl sahibi olan kişiler, ihlasın ne anlama gediğini araştırdıklarında kişinin içinde ve dışında olan her bir hareketinde tek ve ortaksız olan Allah'ın rızasını gözetmesi, bu rızaya nefsi, arzuları ve dünyalık hiçbir şeyi karıştırmaması olduğu anlamına geldiğini gördüler."

٦٤٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ بُنْدَارٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ مَحْمُودٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ رَبِّهِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْفُضَيْلَ، يَقُولُ: " تَرْكُ الْعَمَلِ مِنْ أَجْلِ النَّاسِ رِيَاءٌ، وَالْعَمَلُ مِنْ أَجْلِ النَّاسِ شِرْكٌ وَالْإِخْلَاصُ أَنْ يُعَافِيَكَ اللهُ عَنْهُمَا "

6469- Muhammed b. Abdirabbih der ki: Fudayl'ın: "İnsanlar için bir ameli terk etmek riyadır. İnsanlar için bir ameli yapmak da şirktir. İhlas ise Yüce Allah'ın seni her ikisinden uzak tutmasıdır" dediğini işittim.[1]

---

[1] Kuşeyrî, *er-Risâle* (1/63-64, 2/446).

٦٤٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْحُسَيْنِ الْفَارِسِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ فَارِسًا، يَقُولُ: سَمِعْتُ يُوسُفَ بْنَ الْحُسَيْنِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ، يَقُولُ: " الْإِخْلَاصُ نَفْيُ الْمُعَارَضَةِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ، حَتَّى لَا يُدَاخِلَهُ فِي الْخَلْقِ رِيَاءٌ، وَلَا يُزَيِّنَ عَمَلَهُ مِنْ أَجْلِهِمْ، وَلَا يُدَاخِلَهُ مِنْ نَفْسٍ عُجْبٌ وَلَا اسْتِكْبَارٌ "

6470- Zünnûn der ki: "İhlas, kişinin içinde ve dışında insanlara gösteriş yapmayacak, amelini insanlar için güzelleştirmeyecek ve kendini beğenmişlik ile kibre sebep olmayacak şekilde her türlü tavırdan uzak durmasıdır."

٦٤٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: كَانَ أَبُو عُثْمَانَ السَّمَرْقَنْدِيُّ كَثِيرًا يَقُولُ: قَالَ لِي أُسْتَاذِي أَبُو عُثْمَانَ: " إِنَّكَ تُنْسَبُ إِلَى الرِّيَاءِ وَالسُّمْعَةِ، وَكُلُّ شَيْءٍ فِي كَثْرَةِ صَلَاةٍ فَلَا يُنَالُ بِهِ، وَلَا تَدَعْ عَادَتَكَ فِيهَا "

6471- Ebû Abdillah el-Hâfız der ki: Ebû Osmân es-Semerkandî çokça şöyle derdi: "Üstadım Ebû Osmân bana: «Riya ve nam peşinde olduğun söyleniyor. Kıldığın fazla namaza güvenme, ancak bu yönde yaptıklarından da geri durma» dedi.

٦٤٧٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، أَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادٍ، نا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ خَيْثَمَةَ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: " إِذَا كُنْتَ فِي شَيْءٍ مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا فَتَوَخَّ ، وَإِذَا كُنْتَ فِي شَيْءٍ مِنْ أَمْرِ الْآخِرَةِ فَامْكُثْ مَا اسْتَطَعْتَ، وَإِذَا جَاءَكَ الشَّيْطَانُ وَأَنْتَ تُصَلِّي فَقَالَ: إِنَّكَ تُرَائِي فَزِدْ وَأَطِلْ "

6472- Hâris b. Kays der ki: "Dünyalık bir işi yapacağın zaman doğru bir şekilde yapmaya çalış. Âhirete yönelik bir iş yapacağın zaman da elinden geldiğince onu uzun tut. Namaz kılarken şeytan sana gelip de: "Sen gösteriş yapıyorsun!" derse, namazını daha fazla uzat."[1]

٦٤٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعْدٍ الْحَافِظُ، نا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْبُوشَنْجِيُّ، نا ابْنُ عَائِشَةَ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ابْنُ عَائِشَةَ،

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/420, 14/34-35), Vekî', *Zühd* (269), Ahmed, *Zühd* (s. 360), Ebû Nuaym, *Hilye* (4/132) ve İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 12 (35).

قَالَ: وَكَانَ ثِقَةً، نا عَوْفٌ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ، يَقُولُ: " مَا أَرَادَ رَجُلٌ مِنَ الْخَيْرِ شَيْئًا إِلَّا سَارَ فِي قَلْبِهِ سَوْرَاتُهُ فَإِذَا كَانَتِ الْأُولَى فَلَا تَهِيدَنَّهُ الْآخِرَةُ " قَالَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَبِيبٍ، فَحَدَّثْتُ بِهِ أَبِي، فَقَالَ: كَانَ الْحَسَنُ يَقُولُهُ

6473- Avf der ki: Muhammed b. Sîrîn'in şöyle dediğini işittim: "Kişi hayırlı bir şey yapmak istediği zaman kalbinde bu amele yönelik iki niyet oluşur. İlki Allah için olduktan sonra ikinci durum o ameli yapmasına engel olmasın."[1]

İbrâhîm b. Habîb der ki: Bu sözü babama aktardığımda: "Hasan (da) bu sözü söylerdi" dedi.↓

٦٤٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، نا أَبُو الْحَسَنِ الْكَازِرِيُّ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَدِيٍّ يُحَدِّثُ، عَنْ عَوْفٍ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " مَا مِنْ أَحَدٍ عَمِلَ عَمَلًا إِلَّا سَارَ فِي قَلْبِهِ سَوْرَتَانِ، فَإِذَا كَانَتِ الْأُولَى مِنْهُمَا لِلَّهِ فَلَا تَهِيدَنَّهُ الْآخِرَةُ " قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ: " يَقُولُ لَا يَصْرِفَنَّهُ عَنْ ذَلِكَ وَلَا يُزِيلُهُ وَالَّذِي أَرَادَ الْحَسَنُ بِقَوْلِهِ فَلَا تَهِيدَنَّهُ الْآخِرَةُ، يَقُولُ: إِذَا يَقُولُ: إِذَا صَحَّتْ نِيَّتُهُ فِي الْأَوَّلِ مَا يُرِيدُ الْأَمْرَ مِنَ الْبِرِّ فَعَرَضَ لَهُ الشَّيْطَانُ، فَقَالَ: إِنَّكَ تُرِيدُ بِهَذِهِ الرِّيَاءَ فَلَا يَمْنَعَنَّهُ مِنْ ذَلِكَ الْأَمْرِ الَّذِي قَدْ تَقَدَّمَتْ فِيهِ نِيَّتُهُ، وَهَذَا شَبِيهٌ بِالْحَدِيثِ الْآخَرِ إِذَا أَتَاكَ الشَّيْطَانُ وَأَنْتَ تُصَلِّي، فَقَالَ إِنَّكَ تُرَائِي فَزِدْهَا طُولًا "

6474- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Kişi bir amel yapacağı zaman kalbinde bu amele yönelik iki niyet oluşur. İlki Allah için olduktan sonra ikinci durum kişinin o ameli yapmasına engel olmasın."[2]

Ebû Ubeyd der ki: Kişi hayırlı bir amel yapacağı zaman bu amele yönelik ilk niyeti halis ve Allah için ise kalbinde oluşan ikinci durum, yani şeytanın yanına gelip de: "Senin bu amelde niyetin riyadır" demesi, onun o ameli yapmasına engel olmasın. Zira bu amele yönelik ilk niyeti halistir.

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Ubeyd, *Ğarîbu'l-Hadis* (4/451), İbnu'l-Esîr, *Nihâye* (5/287) ve Zemahşerî, *el-Fâik* (4/124).

Hasan'ın bu sözde demek istediği de budur. Bu söz de daha önce zikredilen "Namaz kılarken şeytan sana gelip de: «Sen gösteriş yapıyorsun!» derse, namazını daha fazla uzat" sözünün bir benzeridir.[1]

٦٤٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو نَصْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُثْمَانَ سَعِيدَ بْنَ إِسْمَاعِيلَ، يَقُولُ: صِدْقُ الْإِخْلَاصِ نِسْيَانُ رُؤْيَةِ الْخَلْقِ لِدَوَامِ النَّظَرِ إِلَى الْخَالِقِ، وَالْإِخْلَاصُ أَنْ تُرِيدَ بِقَلْبِكَ وَبِعَمَلِكَ وَعِلْمِكَ وَفِعْلِكَ رِضَا اللهِ تَعَالَى خَوْفًا مِنْ سَخَطِ اللهِ، كَأَنَّكَ تَرَاهُ بِحَقِيقَةِ عِلْمِكَ بِأَنَّهُ يَرَاكَ حَتَّى يَذْهَبَ الرِّيَاءُ عَنْ قَلْبِكَ، ثُمَّ تَذْكُرَ مِنَّةَ اللهِ عَلَيْكَ إِذَا وَفَّقَكَ لِذَلِكَ الْعَمَلِ حَتَّى يَذْهَبَ الْعُجْبُ مِنْ قَلْبِكَ، وَتَسْتَعْمِلَ الرِّفْقَ فِي عَمَلِكَ حَتَّى تَذْهَبَ الْعَجَلَةُ مِنْ قَلْبِكَ، وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا جُعِلَ الرِّفْقُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ، وَمَا نُزِعَ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ "

قَالَ أَبُو عُثْمَانَ: " وَالْعَجَلَةُ: اتِّبَاعُ الْهَوَى، وَالرِّفْقُ: اتِّبَاعُ السُّنَّةِ، فَإِذَا فَرَغْتَ مِنْ عَمَلِكَ وَجِلَ قَلْبُكَ خَوْفًا مِنَ اللهِ أَنْ يَرُدَّ عَلَيْكَ عَمَلَكَ، فَلَا يَقْبَلُهُ مِنْكَ قَالَ اللهُ تَعَالَى: ﴿وَالَّذِينَ يُؤْتَوْنَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ﴾ [المؤمنون: ٦٠]، مَنْ جَمَعَ هَذِهِ الْخِصَالَ الْأَرْبَعَةَ كَانَ مُخْلِصًا فِي عَمَلِهِ إِنْ شَاءَ اللهُ "

6475- Ebû Nasr Muhammed b. Ahmed b. Ömer der ki: Ebû Osmân Saîd b. İsmâil'in şöyle dediğini işittim: "Doğru ihlas devamlı yaradana yönelmiş olmaktan dolayı yaratılanların bakışlarını unutmakla olur. İhlas kalbinde, amelinde, ilminde ve fiillerinde Allah'ın öfkesinden çekinerek Allah'ın rızasını gözetmendir. Riya tümüyle kalbinden yok olup gidecek şekilde ilminle Allah'ı görüyormuşçasına ve Allah da seni görüyormuşçasına hareket etmendir. Yine kendini beğenmişlik kalbinden yok olup gidecek şekilde Yüce Allah'ın seni yapacağın amele muvaffak kılması ihsanını aklından çıkarmamandır. Yine kalbinden acelecilik yok olup gidecek şekilde işlerinde yumuşak huylu olmandır. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*Yumuşak huy bulunduğu yeri güzelleştirir. Bir yerden yumuşak huy alındığı zaman o yer kötü bir yer olur*» buyurmuştur.

---

[1] Bkz: Ebû Ubeyd, *Ğarîbu'l-Hadis* (4/451-452) ve İbnu'l-Esîr, *Nihâye* (5/287)

Acelecilik arzuların peşinden gitmek, yumuşak huy ise sünnete tâbi olmak demektir. Amelini yapıp bitirdikten sonra ihlaslı kişinin kalbini Yüce Allah'ın amelini kabul etmeyip geri çevirme endişesi sarar. Yüce Allah: *"Rablerine dönecekleri için verdiklerini kalpleri ürpererek verenler"*[1] buyurur."[2]

Sayılan bu dört hasleti taşıyan kişi de inşâallah amelinde ihlaslı biri olur.

٦٤٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نُصَيْرٍ، نا أَبُو مُحَمَّدٍ الْجُرَيْرِيُّ، قَالَ سَهْلُ بْنُ عَبْدِ اللهِ التُّسْتَرِيُّ: " لَمْ يَتَخَلَّصْ مِنْ هَذِهِ الثَّلَاثَةِ إِلَّا صِدِّيقٌ الْعُجْبُ وَالذِّكْرُ وَالدَّعْوَى، وَلَمْ يَتَخَلَّصْ مِنْهَا إِلَّا عَرَفَ نِعَمَ اللهِ عَلَيْهِ فِي مَسَالِكِ الرُّوحِ، وَعَرَفَ تَقْصِيرَهُ فِي أَدَاءِ الشُّكْرِ فَمَنْ كَانَ هَكَذَا سَلِمَ "

6476- Sehl b. Abdillah et-Tüsterî der ki: "Kendini beğenmişlik, dillerde anılma isteği ve saygı görme olmak üzere üç şeyden sadece sıddîk olanlar kurtulabilir. Bunlardan kurtulan kişi de, ruhunun derinliklerinde Yüce Allah'ın ihsan ettiği nimetleri ve bu nimetlere karşı şükürde kusur ettiğini bilir. Böyle olan kişi de selamete erer."[3]

٦٤٧٧ - قَالَ: وَأَنَا جَعْفَرٌ الْخلديُّ، قَالَ: سَمِعْتُ الْخَوَّاصَ، يَقُولُ: " الْعَجَلَةُ تَمْنَعُ مِنْ إِصَابَةِ الْحَقِّ "

6477- Cafer el-Huldî der ki: (İbrâhîm) el-Havvâs'ın: "Acelecilik, kişinin doğru işlerde bulunmasına engel olur" dediğini işittim.[4]

٦٤٧٨ - قَالَ: وَأَنَا جَعْفَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ الْخَوَّاصَ، يَقُولُ: " النَّاسُ يَرَوْنِي وَإِمَّا أَعْمَلُ وَإِمَّا أَتَكَلَّفُ مِنَ الشِّدَّةِ، وَرُكُوبِ الْأُمُورِ الصَّعْبَةِ وَحَمْلِي عَلَى نَفْسِي يَظُنُّونَ أَنِّي أَعْمَلُ فِي رَفْعِ الدَّرَجَاتِ، وَإِنَّمَا أَعْمَلُ فِي فَكَاكِ رَقَبَتِي مِنَ اللهِ أَوْ كَمَا قَالَ "

---

[1] Mü'minûn Sur. 60

[2] Kuşeyrî, *er-Risâle* (2/446).

[3] İsnâdı ceyyiddir.

[4] İsnâdı ceyyiddir.

6478- Cafer (el-Huldî) der ki: İbrâhîm el-Havvâs'ın şöyle dediğini işittim: "İnsanlar beni ya amelde ya da ağır yüklerin altında ya da zor işlerin içinde görüyorlar. Bunları da Allah katındaki derecemin yüksek olması için yaptığımı düşünüyorlar, oysa kendimi Allah'ın azabından kurtarmak için yapıyorum."[1]

٦٤٧٩ - وَسَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ يَقُولُ: " لَوْ عَلِمَ النَّاسُ كَيْفِيَّةَ ذُلِّ الْعَارِفِ فِي نَفْسِهِ لَرَجَمُوهُ بِالْحِجَارَةِ، وَلَوْ عَرَفُوا كَيْفِيَّةَ عِزَّتِهِ عِنْدَ اللهِ لَعَبَدُوهُ مِنْ دُونِ اللهِ "

6479- Cafer (el-Huldî) der ki: İbrâhîm'în yine şöyle dediğini işittim: "İnsanlar arif olan kişinin kendini ne kadar zelil gördüğünü bilseler onu taşla taşlarlardı. Allah'ın katındaki değerini de bilselerdi Allah'ı bırakıp ona kulluk ederlerdi."[2]

٦٤٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا مُحَمَّدٍ الْجُرَيْرِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ سَهْلَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، يَقُولُ: " لَا يَعْرِفُ الرِّيَاءَ إِلَّا مُخْلِصٌ، وَلَا يَعْرِفُ النِّفَاقَ إِلَّا مُؤْمِنٌ، وَلَا يَعْرِفُ الْجَهْلَ إِلَّا عَالِمٌ، وَلَا يَعْرِفُ الْمَعْصِيَةَ إِلَّا مُطِيعٌ "

6480- Ebû Muhammed el-Cüreyrî der ki: Sehl b. Abdillah'ın şöyle dediğini işittim: "Riyayı hakkıyla ancak ihlaslı biri bilir. Nifakı hakkıyla ancak mümin olan biri bilir. Cehaleti hakkıyla ancak âlim olan biri bilir. Günahlardan uzak durmayı hakkıyla ancak itaatkâr olan biri bilir."[3]

٦٤٨١ - قَالَ: وَسَمِعْتُ سَهْلَ بْنَ عَبْدِ اللهِ يَقُولُ: " اجْتَهَدَ أَهْلُ الْعِلْمِ وَالْمَعْرِفَةِ فِي تَرْكِ الْإِثْمِ فِي سِرِّهِمْ وَعَلَانِيَتِهِمْ فَأَدْخَلَ اللهُ عَلَيْهِمُ علم الضَّرِّ وَالنَّفْعَ وَالنَّصَبَ، فَأَسْلَمُوا الْأَمْرَ إِلَى اللهِ تَعَالَى فَاسْتَغْنَوْا بِاللهِ عَمَّنْ سِوَاهُ "

6481- Sehl b. Abdillah der ki: "İlim ve marifet ehli olan kişiler gizliden ve açıktan günahları terk etmeye çaba göstermişler, buna karşılık Yüce Allah onlara zararlı ve faydalı olan şeyler ile sıkıntı veren şeylerin ilmini ihsan

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] İsnâdı sahihtir.

etmiştir. Onlar da her durumda Allah'a yönelmiş ve her şeyi bırakıp sadece Allah'a dayanmışlardır."[1]

٦٤٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا عُمَرُ بْنُ مُدْرِكٍ الْيَامِيُّ، نا عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ مُطَهَّرٍ، نا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، قَالَ: " لَا يَزَالُ الْعَبْدُ بِخَيْرٍ مَا عَلِمَ الَّذِي يُفْسِدُ عَلَيْهِ عَمَلَهُ "

6482- Yûnus b. Ubeyd der ki: "Kişi amelini bozan şeylerin ne olduğunu bildiği sürece hayırdadır demektir."[2]

٦٤٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ، أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، نا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، أَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، قَالَ: سُئِلَ بَعْضُ الْعُلَمَاءِ عَنِ الزُّهْدِ، فَقَالَ: " مِنْ أَدْنَى الزُّهْدِ أَنْ يَقْعُدَ أَحَدُكُمْ فِي مَنْزِلِهِ، فَإِنْ كَانَ قُعُودُهُ لِلَّهِ رِضًا وَإِلَّا خَرَجَ وَيَخْرُجُ، فَإِنْ كَانَ إِخْرَاجُهُ لِلَّهِ رِضًا وَإِلَّا رَجَعَ، فَإِنْ كَانَ رُجُوعُهُ لِلَّهِ رِضًا وَإِلَّا سَاحَ وَيُخْرِجُ دِرْهَمَهُ، فَإِنْ كَانَ إِخْرَاجُهُ لِلهِ رِضًا وَإِلَّا حَبَسَهُ وَيَحْبِسَهُ، فَإِنْ كَانَ حَبْسُهُ لِلهِ تعالى رِضًا وَإِلَّا رَمَى بِهِ وَيَتَكَلَّمُ، فَإِنْ كَانَ كَلَامُهُ لِلهِ تعالى رِضًا وَإِلَّا سَكَتَ، فَإِنْ كَانَ سُكُوتُهُ لِلهِ تعالى رِضًا وَإِلَّا تَكَلَّمَ فَقِيلَ هَذَا صَعْبٌ، فَقَالَ: هَذَا هُوَ الطَّرِيقُ إِلَى اللهِ وَإِلَّا فَلَا تَلْعَبُوا "

6483- Ali b. Ebî Meryem der ki: Âlimlerden birine zühd konusu sorulunca şöyle dedi: "Zühdün en aşağı derecelerinden biri birinizin evinde oturmasıdır. Şayet evinde kalması Allah'ın razı olacağı bir şey ise kalır, değilse de evinden çıkar. Evinden çıkması Allah'ın razı olacağı bir şey ise dışarıda kalır, değilse de geri döner. Geri dönmesi Allah'ın razı olacağı bir şey ise öyle kalır, değilse de oradan ayrılır. Yine kişi infakta bulunur. İnfakta bulunması Allah'ın razı olacağı bir şey ise infaka devam eder, değilse de parasını elinde tutar. Parasını elinde tutması Allah'ın razı olacağı bir şey ise tutmaya devam eder, değilse de bu parayı elinden çıkarır. Yine kişi konuşur. Konuşması Allah'ın razı olacağı bir şey ise devam eder, değilse de susar. Susması Allah'ın razı olacağı bir şey ise susmaya devam eder, değilse de konuşur." Ona: "Ama bu çok zor bir şeydir" denilince:

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/498-499).

"Allah'a giden yol bu şekildedir. Yapamıyorsanız da boşuna uğraşmayın" karşılığını verdi.[1]

٦٤٨٤ - قَالَ: وَأَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، نا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَقَّابٍ اللَّيْثِيُّ، قَالَ: رَأَيْتُ عَامِرَ بْنَ عَبْدِ قَيْسٍ فِي الْمَنَامِ، فَقُلْتُ: أَيُّ الْأَعْمَالِ وَجَدْتَ أَفْضَلُ؟ قَالَ: " مَا أُرِيدَ بِهِ وَجْهُ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

6484- Abdulmelik b. Akkâb el-Leysî der ki: Âmir b. Abdikays'ı rüyamda gördüm. Ona: "Hangi amellerin daha üstün olduğunu gördün?" diye sorduğumda: "Allah rızası için yapılan ameller" dedi.[2]

٦٤٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، نا عَمْرُو بْنُ عُبَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ، أَنَّهُ قَالَ فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ﴾ [هود: ٧٥]، قَالَ: " كَانَ إِذَا قَالَ: قَالَ لِلَّهِ، وَإِذَا عَمِلَ عَمِلَ لِلَّهِ، وَإِذَا نَوَى نَوَى لِلَّهِ "

6485- Amr b. Ubeyd bildiriyor: Hasan(-ı Basrî), ***"Çünkü İbrâhîm çok içli ve Allah'a yönelen bir kimseydi"***[3] âyetini açıklarken: "Hz. İbrâhîm bir şey söyleyeceği zaman Allah için söyler, bir şey yapacağı zaman Allah için yapar, bir şeye niyet ettiği zaman da Allah için niyet ederdi" demiştir.[4]

٦٤٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا عُثْمَانُ بْنُ زُفَرَ، نا رُفَيْعٌ، عَنْ مُنْذِرٍ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ خُثَيْمٍ، قَالَ: " كُلُّ مَا لَا يُبْتَغَى بِهِ وَجْهُ اللهِ فَهُوَ مُضْمَحِلٌّ "

6486- Rabî' b. Huseym der ki: "Allah'ın rızası gözetilmeden yapılan her şey yok olmaya mahkumdur."[5]

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[2] İbn Ebi'd-dünyâ'nın hocası İkâb el-Leysî'yi tanımıyorum.

[3] Hûd Sur. 75

[4] İsnâdı kavi değildir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/455).

[5] İsnâdı hasendir. Fesevî, *Ma'rife* (2/567), Ahmed, *Zühd* (s. 335), Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl* (1/403), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (14/22), İbn Sa'd, *Tabakât* (6/186) ve Ebû Nuaym, *Hilye*

٦٤٨٧- سمعت أبا عبد الرحمن السلمى يقول سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَاذَانَ، يَقُولَ: سَمِعْتُ أَبَا عُمَرَ الْأَنْمَاطِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْجُنَيْدَ يَقُولُ: " لَوْ أَنَّ عَبْدًا أَتَى بِافْتِقَارِ آدَمَ، وَزُهْدِ عِيسَى، وَجَهْدِ أَيُّوبَ، وَطَاعَةِ يَحْيَى، وَاسْتِقَامَةِ إِدْرِيسَ، وَوُدِّ الْخَلِيلِ، وَخُلُقِ الْحَبِيبِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ لِغَيْرِ اللهِ فَلَيْسَ لِلَّهِ فِيهِ حَاجَةٌ "

6487- Ebû Ömer el-Enmâtî der ki: Cüneyd'in şöyle dediğini işittim: "Kişi Hz. Âdem'in Allah'a bağlılığıyla, Hz. İsa'nın zühdüyle, Hz. Eyyûb'ün gayretiyle, Hz. Yahya'nın itaatiyle, Hz. İdrîs'in istikametiyle, Hz. İbrâhîm'in Allah'a olan sevgisiyle ve Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ahlakıyla huzura çıksa, ancak kalbinde zerre miktarı da olsa Allah için olmayan bir şey bulunsa Allah'ın böylesi biriyle işi olmaz."

٦٤٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بِشْرٍ عَبْدَ اللهِ بْنَ مُحَمَّدٍ الْخَيَّاطَ يَقُولُ: " اجْتَهَدْ فِي اثْنَيْنِ كَارِهًا، الصِّدْقِ فِي الْأَقْوالِ وَالْإِخْلَاصِ فِي الْأَعْمَالِ "

6488- Ebû Bişr Abdullah b. Muhammed el-Hayyât der ki: "Zorla da olsa iki şeyi yapmaya çaba göster. Biri doğru söz söylemek, diğeri de amellerde ihlaslı olmaktır."

٦٤٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا أَبُو عُثْمَانَ، أَنا عَبْدُ اللهِ، أَنَا سُفْيَانُ، عَنْ زَيْدٍ، قَالَ: " يَسُرُّنِي أَنْ يَكُونَ لِي فِي كُلِّ شَيْءٍ نِيَّةٌ حَتَّى فِي الْأَكْلِ وَالنَّوْمِ "

6489- Zeyd der ki: "Yemek ve uyku için bile olsa her şeyde bir niyetimin olmasını isterim."[1]

٦٤٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، نا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ، نا أَبُو حُذَيْفَةَ، نا سُفْيَانُ، فِي قَوْلِهِ: ﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾ [القصص: ٨٨]، قَالَ: " مَا أُرِيدَ بِهِ وَجْهُهُ ". وَرَوَاهُ أَيْضًا عَطَاءُ بْنُ مُسْلِمٍ الْحَلَبِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، قَالَ: " إِلَّا مَا ابْتُغِيَ بِهِ وَجْهُهُ مِنَ الْأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ "

(2/107).

[1] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *Ma'rife* (2/714), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (195) ve İbnu'l-Cevzî, *Sifatu's-Safve* (3/99).

6490- Ebû Huzeyfe bildiriyor: Süfyân, *"Onun zatından başka her şey yok olacaktır"*[1] âyetini açıklarken: "Allah'ın rızası gözetilerek yapılan şeyler dışında her şey yok olacaktır, anlamındadır" demiştir.[2]

Atâ b. Müslim el-Halebî de bunu rivayet ederken Süfyân'ın: "Allah'ın rızası gözetilerek yapılan salih ameller dışında her şey yok olacaktır, anlamındadır" dediğini aktarır.[3]

٦٤٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو زَكَرِيَّا الْعَنْبَرِيُّ، نا زَكَرِيَّا بْنُ دَلَّوَيْهِ الْعَابِدُ، نا بِمِثْلِهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي تُمَيْلَةَ، نا الْفُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، قَالَ: " قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَا يَجِدُ أَحَدٌ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى لَا يُحِبَّ أَنْ يُحْمَدَ عَلَى طَاعَةِ اللهِ ".

6491- Yûnus b. Ubeyd der ki: Hz. İsa b. Meryem: "Kişi Allah'a itaat etmesinden dolayı insanların onu övmesinden hoşnutsuzluk duymadığı sürece imanın hakikatine ulaşamaz" demiştir.[4]

٦٤٩٢ - قَالَ: وَسَمِعْتُ الْفُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ يَقُولُ: " خَيْبَةٌ لَكَ إِنْ كُنْتَ تَرَى أَنَّكَ تَعْرِفُهُ وَأَنْتَ تَعْمَلُ لِغَيْرِهِ "

6492- Fudayl b. İyâd der ki: "Allah'ı bilmene rağmen O'ndan başkası için amel ediyorsan sana yazıklar olsun!"[5]

٦٤٩٣- حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَنَا أَبُو مَنْصُورِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَقِيهُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ نَوْفَلٍ، نا حُسَيْنُ بْنُ الرَّبِيعِ، قَالَ: سَمِعْتُ فُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ، يَقُولُ: " وَيْلٌ لِمَنْ لَيْسَ لِلَّهِ "

6493- Hüseyn b. er-Rabî' der ki: Fudayl b. İyâd'ın: "Allah için yapılmayan her bir şeye yazıklar olsun!" dediğini işittim.

---

[1] Kasas Sur. 88

[2] İsnâdı hasendir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/447).

[3] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/447).

[4] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (8/93-94).

[5] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (8/111).

٦٤٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، نا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ سَالِمٍ الْأَفْطَسِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللهِ﴾ [الإنسان: ٩]، قَالَ: " لَمْ يَقُولُوا حِينَ أَطْعَمُوهُمْ لِوَجْهِ اللهِ، وَلَكِنْ عَلِمَهُ اللهُ مِنْ قُلُوبِهِمْ فَأَثْنَى عَلَيْهِمْ لِيَرْغَبَ فِيهِ رَاغِبٌ "

6494- Sâlim el-Aftas bildiriyor: Mücâhid: *"Onlar içleri çektiği halde yiyeceği miskine, yetime ve esire yedirirler. «Biz sizi Allah rızası için doyuruyoruz; sizden ne bir karşılık, ne de bir teşekkür bekliyoruz» derler"*[1] âyetlerini açıklarken şöyle demiştir: "Onlara ellerindeki yiyecekleri verirken bunu Allah rızası için yaptıklarını dile getirmiş değillerdir. Ancak Yüce Allah böylesi bir şeyin kalplerinden geçtiğini bildiği için bu tür amellere başkalarını da teşvik etmek babında bu yönleriyle onları övmüştür."[2]

٦٤٩٥ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، أَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ الشَّيْبَانِيُّ، نا سَمِعْتُ زَنْجَوَيْهِ بْنَ الْحَسَنِ، نا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الْهِلَالِيُّ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْأَشْعَثِ، قَالَ: سَمِعْتُ الْفُضَيْلَ، يَقُولُ: " خَيْرُ الْعَمَلِ أَخْفَاهُ، وَأَمْنَعُهُ مِنَ الشَّيْطَانِ، وَأَبْعَدُهُ مِنَ الرِّيَاءِ "

6495- İbrâhîm b. el-Eş'as der ki: Fudayl'ın: "En hayırlı, şeytanın müdahalesine karşı en korunaklı ve riyadan en uzak amel, gizli yapılan ameldir" dediğini işittim.[3]

٦٤٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ سُفْيَانُ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " إِنِّي لَأَعِظُ وَمَا أَرَى مَوْضِعًا، وَمَا أُرِيدُ إِلَّا نَفْسِي "، وَقَالَ: " اكْتُمْ حَسَنَاتِكَ أَشَدَّ مِمَّا تَكْتُمُ سَيِّئَاتِكَ "

6496- Süfyân der ki: Ebû Hâzım: "Bazen öğüt veriyor, ancak bu öğüdümü başkasına değil sadece kendime veriyor oluyorum" dedi. Yine:

---

[1] İnsân Sur. 8, 9

[2] İsnâdı hasendir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (29/210) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/370).

[3] Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (s. 13).

"Kötülüklerini nasıl gizli tutuyorsan yaptığın iyilikleri de daha fazla gizli tutmaya çalış." dedi.[1]

٦٤٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، أَنَا أَبُو سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، نا الْعَلَاءُ بْنُ زِيَادٍ: أَنَّ رَجُلًا كَانَ يُرَائِي بِعَمَلِهِ فَجَعَلَ يُشَمِّرُ ثِيَابَهُ، وَيَرْفَعُ صَوْتَهُ إِذَا قَرَأَ فَجَعَلَ لَا يَأْتِي عَلَى أَحَدٍ إِلَّا سَبَّهُ وَعَذَلَهُ، قَالَ: ثُمَّ أَقْبَلَ فَرَزَقَهُ اللهُ يَقِينًا بَعْدَ ذَلِكَ فَخَفَّضَ مِنْ صَوْتِهِ وَجَعَلَ صَلَاتَهُ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللهِ وَجَعَلَ لَا يَأْتِي عَلَى أَحَدٍ إِلَّا دَعَا لَهُ بِخَيْرٍ "

6497- Alâ b. Ziyâd der ki: "Adamın biri amellerinde riya yapar, giysilerini sıvayıp kıraatinde sesini yükseltirdi. Ancak bu davranışlarından dolayı yanına gittiği kişiler ona ağır sözler söyleyip yanından uzaklaşıyorlardı. Daha sonraları Yüce Allah bu kişiye yakîni ihsan etti. Bu yakîn sonrasında kıraatinde sesini kısmaya, namazlarını sadece Allah'la kendi arasında kılmaya ve yanına gittiği kişiler da ona hayır dualar etmeye başladı."[2]

٦٤٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، نا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ، قَالَ: " قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِذَا كَانَ يَوْمُ يَصُومُ أَحَدُكُمْ فَلْيَدَّهِنْ لِحْيَتَهُ، وَيَمْسَحْ شَفَتَيْهِ، وَلْيَخْرُجْ إِلَى النَّاسِ حَتَّى كَأَنَّهُ لَيْسَ بِصَائِمٍ، فَإِذَا أَعْطَى بِيَمِينِهِ فَلْيُخْفِهِ بِشِمَالِهِ، وَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيُدْلِ سِتْرَ بَابِهِ " قَالَ أَبُو أُسَامَةَ: يَعْنِي يُرْخِيهِ فَإِنَّ اللهَ تَعَالَى: يَقْسِمُ الثَّنَاءَ كَمَا يَقْسِمُ الرِّزْقَ

6498- Hilâl b. Yesâf der ki: Hz. İsa b. Meryem şöyle derdi: "Biriniz oruç tuttuğu zaman sakallarına yağ sürsün ve dudaklarının kuruluğunu gidersin. Bu şekilde insanların arasına çıktığı zaman oruçlu olduğu anlaşılmasın. Biriniz bîr şey vereceği zaman sağ eliyle verdiğini sol elinden bile gizlesin. Biriniz evinde namaz kılacağı zaman kapısının perdesini indirsin. Yüce

---

[1] İsnâdı hasendir. Fesevî, *Ma'rife* (1/679) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (3/240).

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Zühd* (s. 254-255) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/243).

Allah rızıkları taksim ettiği gibi övgüleri de kulları arasında dağıtıp paylaştırır."[1]

٦٤٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدْ آبَادِيُّ، نا أَبُو قِلَابَةَ، نا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، نا حَمَّادٌ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبَّاسٍ الْقُرَشِيِّ: أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ، كَانَ يُعَلِّمُنَا قَالَ: " إِذَا صَامَ أَحَدُكُمْ فَلْيَدَّهِنْ حَتَّى لَا يُرَى أَثَرُ الصَّوْمِ عَلَيْهِ، وَإِذَا بَصَقَ فَلْيُوَارِ بُصَاقَهُ بِيَدَيْهِ، وَلْيَضَعْهُمَا مُقَابِلَ فِيهِ حَتَّى يَقَعَ الْبُصَاقُ إِلَى الْأَرْضِ "

6499- Abdurrahman b. Abbâs el-Kureşî der ki: Ebû Hureyre bize şunu öğretirdi: "Biriniz oruç tuttuğu zaman yağ sürünsün ki oruç tuttuğu belli olmasın. Yine tüküreceği zaman elleriyle bunu gizlesin ve ellerini ağzına koysun ki tükürük yere düşsün."[2]

٦٥٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، نا وَالِدِي، أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَمْرِو بْنِ مُكْرَمٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَفَّانَ، يَقُولَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ سَعِيدٍ، يَقُولُ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " أَخْفِ حَسَنَتَكَ كَمَا تُخْفِي سَيِّئَتَكَ، وَلَا تَكُونَنَّ مُعْجَبًا بِعَمَلِكَ فَلَا تَدْرِي أَشَقِيٌّ أَنْتَ أَمْ سَعِيدٌ "

6500- Ebû Hâzım der ki: "Kötülüklerini gizlediğin gibi iyiliklerini de gizli tutmaya çalış. Amelini çokça beğenme, zira şakî (cehennemlik) mi saîd (cennetlik) mi olduğunu bilemezsin."[3]

٦٥٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا الْحَضَرُ بْنُ أَبَانَ، نا سَيَّارٌ، نا جَعْفَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا التَّيَّاحِ الضُّبَعِيَّ، يَقُولُ: " أَدْرَكْتُ أَبِي وَمَشْيَخَةَ الْحَيِّ إِذَا صَامَ أَحَدُهُمُ ادَّهَنَ وَلَبِسَ صَالِحَ ثِيَابِهِ، قَالَ: وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يَقْرَأُ عِشْرِينَ سَنَةً مَا يَعْلَمُ بِهِ جِيرَانُهُ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (150), Abdurrezzâk, *Musannef* 4/313 (7913) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (3/102, 14/14).

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (1303), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (3/102) ve Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl* (2/797).

[3] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/239-240) ve Zehebî, *Siyer* (6/100).

6501- Câfer der ki: Ebu't-Teyyâh ed-Dubaî'nin şöyle dediğini işittim: "Babama ve kabilemin yaşlılarına yetiştim. Onlardan biri oruç tuttuğu zaman (oruçlu olduğu anlaşılmasın diye) kokular sürünür, en güzel giysilerini giyerdi. Yine biri yirmi yıl boyunca her gün Kur'ân okurdu da komşuları dahi bunun farkında olmazdı."[1]

٦٥٠٢ - قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ، نا الْحَضَرُ، نا سَيَّارٌ، نا جَعْفَرٌ، وَعُبَيْدُ اللهِ بْنُ شُمَيْطٍ، قَالَا: نا شُمَيْطُ بْنُ عَجْلَانَ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ: يَا مُعَلِّمَ الْخَيْرِ، عَلِّمْنِي عَمَلًا إِذَا أَنَا عَمِلْتُهُ كُنْتُ تَقِيًّا لِلَّهِ كَمَا أَمَرَنِي. قَالَ: افْعَلْ فِي مُؤُونَةٍ يَسِيرَةٍ إِنْ قَبِلْتَ تُحِبُّ اللهَ بِقَلْبِكَ كُلِّهِ وَتَجْهَدُ لَهُ بِبَدَنِكَ كُلِّهِ، وَإِذَا أَحْسَنْتَ مِنْ حَسَنَاتِكَ فَانْسَهُ فَقَدْ حَفِظَ لَكَ مَنْ لَا يَنْسَاهُ، وَلْتَكُنْ ذُنُوبُكَ نُصْبَ عَيْنَيْكَ، وَتَرَحَّمْ عَلَى وَلَدِ جِنْسِكَ يَعْنِي وَلَدَ آدَمَ "

6502- Şumayt b. Aclân der ki: Adamın biri Hz. İsa b. Meryem'e: "Ey hayrın öğretmeni! Yapmam halinde beni Allah'a karşı emrettiği şekilde takvalı kılacak bir amel öğret" deyince, Hz. İsa şu karşılığı verdi: "Geçim olarak az rızıkla yetin. Bunu yaptıktan sonra tüm kalbinle Allah'ı sev. Sonra tüm bedeninle Allah'a itaat etmeye çalış. Bir iyilik yaptığın zaman onu unut, zira bu iyiliğini asla unutmayan biri muhafaza edecektir. Günahlarını gözünün önünden ayırma. Diğer insanlara karşı da merhametli ol."[2]

٦٥٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْوَرَّاقُ، نا عَارِمٌ، نا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، ذكر هَارُونَ بْنَ زِيَادٍ، قَالَ: كَانَ مِنَ الَّذِينَ يُسِرُّونَ الزُّهْدَ فَقَالَ أَيُّوبُ: " لَأَنْ يُسِرَّ الرَّجُلُ زُهْدَهُ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يُظْهِرَهُ "

6503- Hammâd b. Zeyd bildiriyor: Eyyûb'un yanında Hârun b. Ziyâd anılıp: "Zühdünü gizli tutanlardan biriydi" denilince, Eyyûb: "Çünkü

---

[1] Hıdr b. Abân dolayısıyla isnadı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/83).

[2] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Zühd* (s. 59).

kişinin zühdünü gizli tutması, onu açığa vurmasından daha hayırlıdır" karşılığını verdi.[1]

٦٥٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو عُمَرَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ الزَّاهِدُ صَاحِبُ ثَعْلَبٍ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ هِشَامٍ الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ الشَّيْخُ، بِمِصْرَ، قَالَ: قَالَ لِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَدْهَمَ: " يَا أَبَا إِسْحَاقَ، اعْبُدِ اللهَ سِرًّا حَتَّى يَخْرُجَ عَلَى النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَمِينًا "

6504- Muhammed b. Hişâm el-Ensârî bildiriyor: Şeyh İbrâhîm'in Mısır'da bana bildirdiğine göre İbrâhîm b. Edhem ona: "Ey Ebû İshâk! Yüce Allah'a gizliden ibadet et ki kıyamet gününde bu ibadetin insanların önüne hiç bilmedikleri bir yerden çıksın" demiştir.

٦٥٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُثْمَانَ سَعِيدَ بْنَ مُحَمَّدٍ الْخَيَّاطَ يَقُولُ: ح. وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُثْمَانَ سَعِيدَ بْنَ أَحْمَدَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ أَحْمَدَ بْنِ يَعْلَى، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْحَنَّاطَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ يَقُولُ: " لَمْ أَرَ شَيْئًا أَبْعَثَ لِطَلَبِ الْإِخْلَاصِ مِنَ الْوَحْدَةِ لِأَنَّهُ إِذَا خَلَا لَمْ يَرَ غَيْرَ اللهِ، وَإِذَا لَمْ يَرَ غَيْرَ اللهِ لَمْ يُحَرِّكْهُ إِلَّا حُكْمُ اللهِ، وَمَنْ أَحَبَّ الْخَلْوَةَ فَقَدْ تَعَلَّقَ بِعَمُودِ الْإِخْلَاصِ، وَاسْتَمْسَكَ بِرُكْنٍ كَبِيرٍ مِنْ أَرْكَانِ الصِّدْقِ " لَفْظُهُمَا سَوَاءٌ

6505- Zünnûn der ki: "İhlâs için yalnızlıktan daha uygun bir şey göremiyorum. Zira kişi yalnız kaldığı zaman Yüce Allah'tan başkasını göremez. Yüce Allah'tan başkasım göremediği zaman ancak Allah'ın hükümlerine göre hareket eder. Onun için yalnızlığı seven kişi, ihlâsın direğine dayanmış ve samimiyetin temellerinden en büyüğüne tutunmuş olur."[2]

İki kanalın da lafzı birdir.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/8, 55).

[2] Ravileri güvenilirdir. Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (s. 20-21) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (9/376-377).

٦٥٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ عُثْمَانَ الْحَنَّاطَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ، يَقُولُ: " إِذَا لَمْ يَكُنْ فِي عَمَلِكَ حُبُّ حَمْدِ الْمَخْلُوقِينَ وَلَا مَخَافَةُ ذَمِّهِمْ فَأَنْتَ حَكِيمٌ مُخْلِصٌ إِنْ شَاءَ اللهُ "

6506- Zünnûn der ki: "Şayet amelinde insanlardan yana övgü beklentin veya kınanma korkun yoksa inşâallah sen ihlaslı ve bilge birisindir."[1]

٦٥٠٧ - قَالَ: وَسَمِعْتُ ذَا النُّونِ، يَقُولُ: " اعْلَمُوا أَنَّهُ لَا يَصْفُو لِعَامِلٍ عَمَلٌ إِلَّا بِإِخْرَاجِ الْخَلْقِ مِنَ الْقَلْبِ فِي عَمَلِهِ وَهُوَ الْإِخْلَاصُ، فَمَنْ أَخْلَصَ لِلَّهِ لَمْ يَرْجُ غَيْرَ اللهِ، فَكُنْ وَكُنْ عَلَى عِلْمٍ أَنَّهُ لَا قَبُولَ لِعَمَلٍ يُرَادُ بِهِ غَيْرُ اللهِ، فَمَنْ أَرَادَ طَرِيقَ التَّجْرِيدِ إِلَى الْإِخْلَاصِ فَلَا يَدْخُلَنَّ فِي إِرَادَتِهِ أَحَدٌ سِوَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَشَمِّرْ عَنْ سَاقِكَ وَاحْذَرْ حَذَرَ الرَّجُلِ أَنْ يُدْخِلَ فِي الْعَظَمَةِ لِلَّهِ تَعْظِيمَ غَيْرِ اللهِ، وَاجْعَلِ الْغَالِبَ عَلَى قَلْبِكَ ذَلِكَ وَقَدْ صَفَا قَلْبُكَ بِالْإِخْلَاصِ "

6507- Zünnûn der ki: "Bilin ki kişi bir ameli yaptığmda kalbinden tüm mahlûkatı çıkarmadıktan sonra o amel halis bir amel olamaz ki bu da ihlasın ta kendisidir. Allah'a karşı ihlaslı olan kişinin de Allah dışında hiç kimseden bir beklentisi olmaz. Bilmelisin ki Allah rızası dışında yapılan hiçbir amel kabul görmez. Tamamen ihlas sahibi olmak isteyen kişi, iradesine Allah'tan başkasını katmasın. Herhangi bir işe kalkışacağın zaman Allah'ı yüceltmek yerine başkasını yüceltmemeye dikkat et. Kalbinde baskın olan duygu da bu olsun. Bu şekilde kalbin ihlaslı olacaktır."[2]

٦٥٠٨ - قَالَ: وَسَمِعْتُ ذَا النُّونِ، يَقُولُ: " قَالَ بَعْضُ الْعُلَمَاءِ: مَا أَخْلَصَ الْعَبْدُ لِلَّهِ إِلَّا أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ فِي جُبٍّ لَا يُعْرَفُ "

6508- Zünnûn der ki: Âlimlerden biri: "Kişi Allah'a karşı ihlaslı olduğu zaman mutlaka Allah'a karşı olan sevgisinin hiç kimsenin bilmediği bir sevgi olmasını da ister" demiştir.[3]

---

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (10/243).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (10/242).

[3] Ebû Nuaym, *Hilye* (10/18).

٦٥٠٩ - قَالَ: وَسَمِعْتُ ذَا النُّونِ، يَقُولُ: " عَبَدُوا اللهَ بِإِخْلَاصٍ مِنَ الصِّدْقِ، فَأَوْصَلَ إِلَيْهِمْ خَالِصًا مِنَ الْبِرِّ "

6509- Zünnûn der ki: "Allah'a samimi bir ihlasla ibadet edince, Allah da onları halis olan iyiliklere eriştirdi."

٦٥١٠ - وَقَالَ: وَسَمِعْتُ أَبَا الْفَيْضِ، يَقُولُ: " اعْلَمُوا أَنَّ مَنْ أَرَادَ أَنْ يَلْقَى الْعَدُوَّ بِغَيْرِ سِلَاحٍ خِفْتُ أَنْ لَا يَسْلَمَ مِنَ الْقَتْلِ "

6510- Ebu'l-Fayd (Zünnûn) der ki: "Bilmelisiniz ki düşmanın karşısına silahsız çıkmak isteyen kişi korkarım ki ölümden kurtulamayacaktır."

٦٥١١ - قَالَ: وَسَمِعْتُ ذَا النُّونِ يَقُولُ: وَأَتَاهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا أَبَا الْفَيْضِ رَحِمَكَ اللهُ، دُلَّنِي عَلَى طَرِيقِ الصِّدْقِ وَالْمَعْرِفَةِ بِاللهِ، قَالَ: " يَا أَخِي، أَدِّ إِلَى اللهِ صِدْقَ حَالَتِكَ الَّتِي أَنْتَ عَلَيْهَا عَلَى مُوَافَقَةِ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ، وَلَا تَرْقَ حَيْثُ لَمْ تَرْقَ فَتَزِلَّ قَدَمُكَ، فَإِنَّهُ إِذَا زَلَّ بِكَ لَمْ تَسْقُطْ، وَإِذَا ارْتَقَيْتَ أَنْتَ سَقَطْتَ وَإِيَّاكَ أَنْ تَتْرُكَ مَا تَرَاهُ يَقِينًا لِمَا تَرْجُوهُ شَكًّا "

6511- Saîd b. Osmân el-Hannât der ki: Adamın biri Zünnûn'a gelip: "Ey Ebu'l-Fayd! Bana doğruluk ve marifetullah yolunu anlat" deyince, Zünnûn adama şöyle dedi: "Ey kardeşim! Halini olduğu gibi doğru ve Kitâb ile sünnete uygun bir şekilde Allah'a arz et. Layık olmadığın bir dereceye çıkmaya çalışma ki ayağın kayar. Aşağı derecede olduğu zaman değil layık olmadığın bir dereceye çıkmak istedîğin zaman düşersin. Yakîn olarak gördüğün şeyi, şüpheli bir şey olmasını dileyerek sakın terk etme."[1]

٦٥١٢ - قَالَ: وَسَمِعْتُ ذَا النُّونِ، يَقُولُ: وَسُئِلَ مَتَى يَجُوزُ لِلرَّجُلِ أَنْ يَقُولَ: أَرَانِيَ اللهُ كَذَا وَكَذَا؟ قَالَ: " إِذَا لَمْ يُطِقْ نُطْقَ ذَلِكَ "، ثُمَّ قَالَ ذُو النُّونِ: " أَكْثَرُ النَّاسِ إِشَارَةً إِلَى اللهِ فِي الظَّاهِرِ أَبْعَدُهُمْ مِنَ اللهِ "

6512- Saîd b. Osmân el-Hannât der ki: Zünnûn'a: "Kişi ne zaman «Yüce Allah bana şunu şunu gösterdi» diyecek bir hale gelir?" diye sorulunca:

---

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (9/353).

"Bunu dile getirmeye gücü yetmediği zaman" karşılığını verip şöyle devam etti: "Zahiren en çok Allah'ı hatırlatan kişiler, Allah'a en uzak kişilerdir."[1]

٦٥١٣ - قَالَ: وَسَمِعْتُ ذَا النُّونِ، يَقُولُ: " كَلَّتْ أَلْسُنُ الْمُحَقِّقِينَ لَكَ عَنِ الدَّعَاوَى، وَنَطَقَتْ أَلْسُنُ الْمُدَّعِينَ فِي الدَّعَاوَى "

6513- Zünnûn der ki: "(Allahım!) Gönülden sana dua edenlerin dilleri tutukken, dua ettiğini sanan kişilerin dilleri ise şakımaktadır."[2]

٦٥١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، أَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ سُوَيْدِ بْنِ حَبَّانَ مِنْ أَهْلِ مِصْرَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِيهِ، حَدَّثَنِي أَبُو صَخْرٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، أَنَّهُ سَمِعَهُ يَقُولُ: بَيْنَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَهُوَ يَصِفُ الْجَنَّةَ حَتَّى انْتَهَى ثُمَّ قَالَ فِيهَا: " مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ ثُمَّ قَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ﴾ [السجدة: ١٦] " الْآيَتَيْنِ قَالَ أَبُو صَخْرٍ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلْقُرَظِيِّ فَقَالَ: إِنَّهُمْ أَخْفَوْا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عَمَلًا وَأَخْفَى لَهُمْ ثَوَابًا قَدِمُوا عَلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ فَأَقَرَّ تِلْكَ الْأَعْيُنَ. قَدْ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ وَهْبٍ عَنْ أَبِي صَخْرٍ دُونَ حِكَايَةِ أَبِي صَخْرٍ عَنِ الْقُرَظِيِّ

6514- Ebû Hâzım, Sehl b. Sa'd'dan bildiriyor: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydık ve bize cenneti anlatıyordu. Cennetin vasıflarını anlattıktan sonra sözlerinin sonunda: *"İçinde hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı ve hiçbir insanın aklına gelmeyecek şeyler vardır"* buyurdu ve: ***"Onlar, korkarak ve ümid ederek Rablerine ibadet etmek için yataklarından kalkarlar. Kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden de Allah için***

---

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (9/353).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (9/353).

harcarlar. Yaptıklarına karşılık onlar için saklanan müjdeyi kimse bilmez"[1] âyetlerini okudu."[2]

Ebû Sahr der ki: Bu hadisi Kurazî'ye zikrettiğimde bana şöyle dedi: "Onlar Allah için yaptıkları amelleri insanlardan gizledikleri için Yüce Allah da bunun sevabını onlar için saklamıştır. Huzuruna çıktıkları zaman da Allah bununla onların gönüllerini hoşnut edecektir."

Müslim bunu İbn Vehb kanalıyla Ebû Sahr'dan, Ebû Sahr'ın hadisi Kurazî'ye aktardığı bölümü olmadan rivayet etti.[3]

٦٥١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، نا مُعْتَمِرٌ قَالَ: سَمِعْتُ الْحَكَمَ بْنَ أَبَانَ، يُحَدِّثُ عَنِ الْعِطْرِيفِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ عَنِ الرُّوحِ الْأَمِينِ قَالَ: " يُؤْتَى بِحَسَنَاتِ الْعَبْدِ وَسَيِّئَاتِهِ فَيَقْتَصُّ بَعْضُهَا بِبَعْضٍ، وَإِنْ بَقِيَتْ حَسَنَةٌ وَسَّعَ اللهُ لَهُ فِي الْجَنَّةِ " قَالَ: فَدَخَلْتُ عَلَى يزداد فَحَدَّثَ بِمِثْلِ هَذَا، فَقُلْتُ: فَإِنْ ذَهَبَتِ الْحَسَنَةُ؟ قَالَ: أُولَئِكَ الَّذِينَ يَتَقَبَّلُ اللهُ مِنْهُمْ وَيَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ. الْآيَةَ. قُلْتُ: أَفَرَأَيْتَ قَوْلَهُ: ﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ﴾ [السجدة: ١٧] قَالَ: " الْعَبْدُ يَعْمَلُ سِرًّا أَسَرَّهُ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يُعْلِمْ بِهِ النَّاسَ فَأَسَرَّ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قُرَّةَ أَعْيُنٍ "

6515- İbn Abbâs, Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem), o da Cebrâil'den bildiriyor: *"(Kıyamet gününde) kulun iyilikleri ile kötülükleri getirilir ve kötülükler oranınca iyiliklerinden silinir. İyiliklerinden geriye bir şeylerin kalması durumunda da Yüce Allah bu kula cennette bol nimetler ihsan eder."*

Ravi der ki: Yezdâd'ın yanına girdiğim zaman bu hadisin aynısını zikretti. Ona: "Peki ya tüm iyilikleri biterse?" diye sorduğumda bana *"İşte, işlediklerini en güzel şekilde kabul ettiğimiz ve kötülüklerini geçtiğimiz bu kimseler, cennetlikler içindedirler"*[4] âyetini okudu. Ona: *"Yaptıklarına*

---

[1] Secde Sur. 16, 17

[2] İsnâdı hasendir.

[3] Müslim, *cennet* (5).

[4] Ahkâf Sur. 16

karşılık onlar için saklanan müjdeyi kimse bilmez"[1] âyeti konusunda ne dersin?" diye sorduğumda ise: "Kişi Allah için yaptığı bir ameli diğer insanlardan gizli tuttuğu zaman Allah da buna karşılık gizli tuttuğu müjdeleri kıyamet gününde ona ihsan eder" dedi.[2]

٦٥١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، فِي الْأَمَالِي نا أَبُو الْفَضْلِ الْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ الْعَدْلُ، نا السَّرِيُّ بْنُ خُزَيْمَةَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الرَّقَاشِيُّ، نا مُعْتَمِرٌ يَذْكُرُهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ

6516- Başka bir kanalla bir önceki hadisin aynısı bildirilmiştir.[3]

٦٥١٧ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْفَرَجِ الْوَرْثَانِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الطَّيِّبِ الْمُعَلَّى يَقُولُ: قَالَ: أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ: قُلْتُ لِأَبِي سُلَيْمَانَ: صَلَّيْتُ صَلَاةً فِي خَلْوَةٍ فَوَجَدْتُ لَهَا لَذَّةً. قَالَ: وَأَيُّ شَيْءٍ أَلَذُّ فِيهَا؟ قُلْتُ: حَيْثُ لَمْ يَرَنِي أَحَدٌ. فَقَالَ: " إِنَّكَ لَضَعِيفٌ حَيْثُ خَطَرَ بِقَلْبِكَ ذِكْرُ الْخَلْقِ "

6517- Ahmed b. Ebî'l-Havârî der ki: Ebû Süleyman'a: "Yalnızken namaz kıldığımda bu namazdan zevk aldım" dediğimde: "Neden zevk aldın?" diye sordu. Ona: "Çünkü beni kimse görmedi" dediğimde: "Bu ibadetinde insanlar aklına geldiği için zayıf birisin" karşılığını verdi.[4]

٦٥١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْوَلِيدِ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَحْمُودٍ قَالَ: سَمِعْتُ يُونُسَ بْنَ عَبْدِ الْأَعْلَى يَقُولُ: قَالَ الشَّافِعِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: " يَا أَبَا مُوسَى لَوْ جَهَدْتَ كُلَّ الْجَهْدِ عَلَى أَنْ تُرْضِيَ النَّاسَ كُلَّهُمْ، فَلَا سَبِيلَ لَهُ، فَإِذَا كَانَ كَذَلِكَ فَأَخْلِصْ عَمَلَكَ وَنِيَّتَكَ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ "

6518- Yûnus b. Abdila'lâ'nın bildirdiğine göre İmam Şâfiî (ona hitaben) şöyle demiştir: "Ey Ebû Mûsa! Ne kadar gayret göstersen de insanların

---

[1] Secde Sur. 16, 17

[2] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (4/252), İbn Cerîr, *Tefsîr* (26/18) ve Buhârî, *Târîh* (4/1/113).

[3] Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/183-184 (12832).

[4] Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (79).

rızasını elde edemezsin. Bundan dolayı amelinde de, niyetinde de sadece Allah'ın rızasını gözet."[1]

٦٥١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِكَ، حَدَّثَنِي مُصْعَبُ بْنُ بِشْرٍ، نا شَيْبَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَانَ الْمطوعي قَالَ: قَالَ لِي مَعْدَانُ: يَا شَيْبَانُ لَا تُرِدْ بِعَمَلِكَ غَيْرَ اللهِ فَإِنَّ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ قَالَ: يَا مَعْدَانُ، لَا تُرِدْ بِعَمَلِكَ غَيْرَ اللهِ فَإِنَّهُ بَرَاءَةٌ مِنَ الشِّرْكِ. حَدَّثَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَقُولُ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: كُلُّ مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَرَادَ بِهِ غَيْرِي فَأَنَا مِنْهُ بَرِيءٌ "

6519- Şeybân b. Ebî Şeybân el-Matûî der ki: Ma'dân bana şöyle dedi: "Ey Şeybân! Amelinde Allah rızası dışında bir şey gözetme! Zira Süfyân es-Sevrî de bana şöyle demişti: "Ey Ma'dân! Amelinde Allah rızası dışında bir şey gözetme ki bu seni şirkten uzak tutar. Ebu'z-Zübeyr'in, Câbir'den bildirdiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah: «Kişinin benim rızam dışında başka bir şeyi gözeterek yaptığı her amelden uzağım» buyurur."*[2]

٦٥٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي، نا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الْعَسْكَرِيُّ، نا طَاهِرُ بْنُ خَالِدِ بْنِ نِزَارٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: قَالَ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ: " الزُّهْدُ زُهْدَانِ، زُهْدُ فَرِيضَةٍ وَزُهْدُ نَافِلَةٍ فَأَمَّا الْفَرِيضَةُ فَإِنَّهُ وَاجِبٌ عَلَيْكَ، وَهُوَ أَنْ تَدَعَ الْفَخْرَ وَالْكِبْرَ وَالْعُلُوَّ وَالرِّيَاءَ وَالسُّمْعَةَ وَالتَّزَيُّنَ لِلنَّاسِ، وَأَمَّا زُهْدُ النَّافِلَةِ فَهُوَ: أَنْ تَدَعَ مَا أَعْطَى اللهُ تَعَالَى مِنَ الْحَلَالِ، فَإِذَا تَرَكْتَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ صَارَ فَرِيضَةً عَلَيْكَ أَلَّا تَتْرُكَهُ إِلَّا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تُدْرِكُوا مَا عِنْدَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ فَكُونُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا بِمَنْزِلَةِ الْأَضْيَافِ "

6520- Süfyân es-Sevrî der ki: "Zühd, biri farz, biri de nafile olmak üzere iki çeşittir. Farz olan zühd üzerine görev olan züḣttür. O da övünmeyi, kibri, büyüklenmeyi, riyayı, şöhreti ve insanlar için güzel görünmeyi bırakmandır. Nafile olan zühd ise Yüce Allah'ın sana helal kıldığı şeyleri de bırakmandır. Bunu yapman halinde böylesi bir şeyi sırf Allah rızası için

---

[1] İsnâdı ceyyiddir.

[2] İsnâdı zayıftır.

bırakman artık sana farz olur. Yüce Allah'ın katında olanlara nail olmak istiyorsanız bu dünyada kendinizi bir misafir gibi sayın."[1]

٦٥٢١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نُصَيْرٍ، حَدَّثَنِي الْجُنَيْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: سَمِعْتُ السَّرِيَّ بْنَ الْمُغَلِّسَ وَقَدْ ذَكَرَ النَّاسَ قَالَ: " لَا تَعْمَلْ لَهُمْ شَيْئًا، وَلَا تَتْرُكْ لَهُمْ شَيْئًا، وَلَا تُعْطِ لَهُمْ شَيْئًا وَلَا تَكْشِفْ لَهُمْ شَيْئًا " قَالَ الْجُنَيْدُ: يُرِيدُ بِهَذَا الْقَوْلِ أَنْ تَكُونَ أَعْمَالُكَ كُلُّهَا لِلَّهِ وَحْدَهُ.

6521- Cüneyd b. Muhammed der ki: Seriy b. Muğallis'in insanları andıktan sonra: "İnsanlar için bir şey yapma. Onlar için bir şeyi bırakma. İnsanlar için bir şeyi verme ve yaptığın bir şeyi insanlara gösterme" dediğini işittim. Seriy bununla yapacağın tüm amelleri sadece Allah için yapman gerektiğini söylemiştir.[2]

٦٥٢٢ - قَالَ: وَسَمِعْتُ السَّرِيَّ، يَقُولُ: " إِذَا أَحْسَسْتُ بِإِنْسَانٍ يُرِيدُ أَنْ يَدْخُلَ عَلَيَّ فَقُلْتُ كَذَا بِلِحْيَتِي، وَأَمَرَّ يَدَهُ عَلَى لِحْيَتِهِ كَأَنَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُسَوِّيَهَا مِنْ أَجْلِ دُخُولِ الدَّاخِلِ عَلَيْهِ، فَخِفْتُ أَنْ يُعَذِّبَنِيَ اللهُ عَلَى ذَلِكَ بِالنَّارِ "

6522- Cüneyd b. Muhammed der ki: Seriy'in: "Birinin yanıma gireceğini fark edip de sakallarımı şu şekilde düzelttiğim zaman bundan dolayı Yüce Allah'ın beni cehennem ateşinde cezalandırmasından endişe ederim" dediğini işittim. Bunu derken de sakalını giren kişi için düzelttiğini anlatmak için ellerini sakallarının üzerinde gezdirdi.[3]

٦٥٢٣ - قَالَ: وَسَمِعْتُ السَّرِيَّ، يَقُولُ: " إِنَّمَا أَذْهَبَ أَكْثَرَ أَعْمَالِ الْقُرَّاءِ الْعُجْبُ، وَخَفِيُّ الرِّيَاءِ أَوْ كَلَامٌ نَحْوُ هَذَا "

6523- Cüneyd b. Muhammed der ki: Seriy'in: "Kurrâdan (Kur'ân hafızı) olanları heba eden şey; kendini beğenmişlik, fark edilmeyen riyakârlık ve bu yönde olan konuşmalardır" dediğini işitim.

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdı ceyyiddir. İbnu'l-Cevzî, *Sifatu's-Safve* (2/378).

[3] Ebû Nuaym, *Hilye* (10/116).

٦٥٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي عَلِيٍّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يُوسُفَ، نا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، نا قمازُ بْنُ مُطِيعٍ، نا حَمَّادُ بْنُ يَحْيَى، نا مُحَمَّدُ بْنُ وَاسِعٍ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ الشِّخِّيرِ قَالَ: " مَنْ صَفَا عَمَلُهُ صَفَا لَهُ اللِّسَانُ الصَّالِحُ، وَمَنْ خَلَطَ خُلِطَ لَهُ "

6524- Mutarrîf b. eş-Şıhhîr der ki: "Kişinin ameli halis (Allah rızası için) olunca temiz (salih) olan bir dile de sahip olur. Amelleri halis olmayan kişinin dili de temiz olmaz."[1]

٦٥٢٥ - حَدَّثَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ رَشِيقٍ، حَدَّثَنِي أَبُو دُجَانَةَ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْمَعَافِرِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ يَقُولُ: " أَمَا إِنَّهُ مِنَ الْحُمْقِ الْتِمَاسُ الْإِخْوَانِ بِغَيْرِ الْوَفَاءِ وَطَلَبُ الْآخِرَةِ بِالرِّيَاءِ وَمَوَدَّةُ النِّسَاءِ بِالْغِلْظَةِ "

6525- Zünnûn der ki: "Kardeşlere karşı vefasız olmak, âhireti riyakâr amellerle istemek ve kadınlara kaba davranmak ahmaklıktır."

٦٥٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا أَبُو عَبْدِ اللهِ بَحْرُ بْنُ نَصْرِ بْنِ سَابِقٍ الْخَوْلَانِيُّ، نا بِشْرُ بْنُ بَكْرٍ، أَخْبَرَنِي الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي عَبْدَةُ بْنُ أَبِي لُبَابَةَ قَالَ: " إِنَّ أَقْرَبَ الناس من الرياء آمنهم له

6526- Abde b. Ebî Lubâbe der ki: "Riyakârlığa en yakın duran kişiler, ondan yana kendilerini en çok güven içinde hisseden kişilerdir."[2]

٦٥٢٧ - وبإسناده حدثنا الأوزاعي قال بلغني أن أشرف التَّوَاضُعِ الرِّضَا بِالْمَجْلِسِ دُونَ شَرَفِ الْمَجْلِسِ، وَالِابْتِدَاءُ بِالسَّلَامِ وَأَنْ يَكْرَهَ الرِّيَاءَ فِي عَمَلِهِ كُلِّهِ وَالْمَدْحَ "

6527- Evzaî der ki: "En değerli tevazu; bir mecliste saygın olmayan yerde oturmaya razı olmak, ilk önce selam veren kişi olmak ve her türlü amelde riyadan ve övülmekten hoşlanmamaktır."[3]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Nuaym, *Hilye* (10/395) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (14/26).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (6/113).

[3] Ravileri güvenilirdir.

٦٥٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، نا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، نا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السَّلَمِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، نا سُفْيَانُ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ: " اجْعَلْ مَالَكَ جُنَّةً دُونَ دِينِكَ، وَلَا تَجْعَلْ دِينَكَ جُنَّةً دُونَ مَالِكَ "

6528- Mücâhid der ki: "Dinini korumak için malını bir kalkan olarak kullan, ancak malını korumak için dinini kalkan olarak kullanma!"[1]

٦٥٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ مُعَاوِيَةَ النَّيْسَابُورِيُّ، نا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعقصيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، نا إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى الْخَطْمِيُّ، نا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ قَالَ: قَالَ مُطَرِّفٌ: " إِنَّ أَقْبَحَ الرَّغْبَةِ فِي الدُّنْيَا أَنْ تُطْلَبَ بِعَمَلِ الْآخِرَةِ "

6529- Mutarrif der ki: "Dünyaya rağbet etmenin en çirkini onu âhiret amelleriyle elde etmeye çalışmaktır."[2]

٦٥٣٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ قَالَا: أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ أَحْمَدَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الرقَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَفَّانَ الصُّوفِيُّ، حَدَّثَنِي بِشْرُ بْنُ الْحَارِثِ قَالَ: سَمِعْتُ فُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ يَقُولُ: " لَأَنْ آكُلَ الدُّنْيَا بِالطَّبْلِ وَالْمِزْمَارِ " وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ بِشْرَانَ: " لَأَكْلَ الدُّنْيَا بِالطَّبْلِ وَالْمِزْمَارِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ آكُلُهَا بِدِينِي "

6530- Bişr b. el-Hâris der ki: Fudayl b. İyâd'ın: "Davul ve zurnayla dünyalık elde etmem benim için dinimle dünyalık elde etmemden daha iyidir" dediğini işittim.

İbn Bişrân bunu "Davul ve zurnayla dünyalık elde etmek, benim için dinimle dünyalık elde etmekten daha iyidir" lafzıyla rivayet etmiştir.[3]

٦٥٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنِي الْجُنَيْدُ قَالَ: سَمِعْتُ السَّرِيَّ يَذُمُّ مَنْ يَأْكُلُ بِدِينِهِ وَيَقُولُ: " مِنَ النَّذَالَةِ أَنْ يَأْكُلَ الْعَبْدُ بِدِينِهِ "

---

[1] İsnâdı ceyyiddir.

[2] Beyhakî'nin hocasını tanımıyorum, diğer ravileri ise güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/108).

[3] İsnâdı zayıftır.

6531- Cüneyd der ki: Seriy'in, dünyalık elde etmek için dinini kullanan kişileri kınayıp: "Kulun diniyle dünyalık elde etmesi adiliktir" dediğini işittim.

٦٥٣٢ - سَمِعْتُ أَبَا سَعْدٍ الزَّاهِدَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ جَهْضَمٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْقَاسِمِ يَقُولُ: ثنا عِيسَى بْنُ تَمَّامٍ، نا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو قَالَ: سَمِعْتُ الْفُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ يَقُولُ: " قِلَّةُ التَّوْفِيقِ وَفَسَادُ الرَّأْيِ وَطَلَبُ الدُّنْيَا بِعَمَلِ الْآخِرَةِ مِنْ كَثْرَةِ الذُّنُوبِ "

6532- Hasan b. Amr der ki: Fudayl b. İyâd'ın: "Muvaffakiyetin az olması, kötü görüşlere sahip olmak ve âhiret amelleriyle dünyalık elde etmeye çalışmak, günahların çokluğundan dolayıdır" dediğini işittim.

٦٥٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ الزُّبَيْرَ بْنَ عَبْدِ الْوَاحِدِ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ بْنَ الْجَرَّاحِ يَقُولُ: نا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَعْيُنٍ قَالَ: سَمِعْتُ إِسْمَاعِيلَ بْنَ أَبِي أُوَيْسٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ خَالِي مَالِكَ بْنَ أَنَسٍ يَقُولُ: قَالَ لِي رَبِيعَةُ الرَّأْيِ وَكَانَ أُسْتَاذَ مَالِكٍ: " يَا مَالِكُ مَنِ السَّفَلَةُ؟ قَالَ: قُلْتُ: " مَنْ أَكَلَ بِدِينِهِ " فَقَالَ: مَنْ سَفَلَةُ السَّفَلَةِ؟ قَالَ: " مَنْ أَصْلَحَ دُنْيَا غَيْرِهِ بِفَسَادِ دِينِهِ. قَالَ: فَصَدَّرَنِي "

6533- İsmâîl b. Ebî Uveys, dayısı Mâlik b. Enes'ten bildiriyor: Hocam olan Rabîatü'r-Re'y bana: "Ey Mâlik! Sefil kişiler kimlerdir?" diye sorunca: "Diniyle dünyalık elde etmeye çalışanlardır" dedim. "Sefillerin sefili olanlar kimlerdir?" diye sorunca: "Kendi dini karşılığında başkalarının dünyasını ıslah eden kişilerdir" dedim. Bunun üzerine beni en öne oturttu.[1]

٦٥٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، نا أَبُو عُمَرَ، وَعُثْمَانُ بْنُ السَّمَّاكِ، نا جَعْفَرٌ الْخَيَّاطُ، صَاحِبُ أَبِي ثَوْرٍ نا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ بُرَيْدٍ قَالَ: سَمِعْتُ فُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ، يَقُولُ: سُئِلَ الْمُبَارَكُ: مَنِ النَّاسُ؟ قَالَ: الْعُلَمَاءُ. قَالَ: مِنِ الْمُلُوكُ؟ قَالَ: الزُّهَّادُ قَالَ: فَمَنِ السَّفَلَةُ؟ قَالَ: الَّذِي يَأْكُلُ بِدِينِهِ "

6534- Fudayl b. İyâd der ki: İbnu'l-Mübârek'e: "Asıl insanlar kimdir?" diye sorulunca: "Âlimlerdir" dedi. Ona: "Asıl sultanlar kimdir?" diye

---

[1] İsnâdı hasendir.

sorulunca: "Zahidlerdir" dedi. "Sefiller kimlerdir?" diye sorulunca da: "Diniyle dünyalık elde etmeye çalışanlardır" dedi.[1]

٦٥٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ، نا هُدْبَةُ، نا سَلَّامُ بْنُ أَبِي مُطِيعٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَيُّوبَ السَّخْتِيَانِيَّ يَقُولُ: " لَا خُبْثَ أَخْبَثُ مِنْ قَارِئٍ فَاجِرٍ "

6535- Sellâm b. Ebî Mutî' der ki: Eyyûb es-Sahtiyânî'nin: "Günahkar bir Kur'an âliminden daha pis bir şey olamaz" dediğini işittim.[2]

٦٥٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ السُّكَّرِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، أَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْأَزْهَرِ، نا الْمُفَضَّلُ بْنُ غَسَّانَ، نا شَيْخٌ، مِنَ الْكُتَّابِ أَنَّ صَالِحَ الْمُرِّيَّ، لَمَّا أَرْسَلَ إِلَيْهِ الْمَهْدِيُّ فَقَدِمَ عَلَيْهِ فَلَمَّا أُدْخِلَ عَلَيْهِ، وَدَنَا بِحِمَارِهِ مِنْ بِسَاطِ الْمَهْدِيِّ أَمَرَ ابْنَيْهِ وَهُمَا وَلِيَّا الْعَهْدِ مُوسَى وَهَارُونَ فَقَالَ: قُومَا فَأَنْزِلَا عَمَّكُمَا فَلَمَّا انْتَهَيَا إِلَيْهِ أَقْبَلَ صَالِحٌ عَلَى نَفْسِهِ فَقَالَ: " يَا صَالِحُ لَقَدْ خِبْتَ وَخَسِرْتَ إِنْ كُنْتَ إِنَّمَا عَمِلْتَ لِهَذَا الْيَوْمِ "

6536- Mufaddal b. Ğassân, katiplerden olan bir hocadan bildiriyor: Mehdî haber gönderince Sâlih el-Muriy geldi. Yanına geçirildiğinde eşeği üzerinde, Mehdî'nin bulunduğu yaygının yanına yaklaştı. Mehdi veliahtları ve oğulları olan Mûsa ile Hârun'a: "Kalkıp amcanızın bineğinden inmesine yardımcı olun" deyince, Sâlih kendi kendine: "Ey Sâlih! Şayet amellerini böylesi bir günü yaşamak için yapmışsan rezil oldun ve hüsrana uğradın demektir!" demeye başladı.[3]

٦٥٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدَآبَاذِيُّ، نا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشَّارٍ الرَّمَادِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ يَقُولُ: " لَوْ صَلَحَ الْقُرَّاءُ لَصَلَحَ النَّاسُ "

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Hatîb, *Târîh* (7/192) ve İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk* (28/370).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (3/11).

[3] İsnâdı zayıftır. Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl* (2/594).

6537- İbrâhîm b. Beşşâr er-Remâdî der ki: Süfyân b. Uyeyne'nin: "Kur'ân âlimleri ıslah olursa tüm insanlar ıslah olurdu" dediğini işittim.[1]

٦٥٣٨ - قَالَ: وَسَمِعْتُ سُفْيَانَ يَقُولُ: " إِنَّ أَقْبَحَ الرَّغْبَةِ فِي الدُّنْيَا أَنْ تُطْلَبَ بِعَمَلِ الْآخِرَةِ "

6538- İbrâhîm der ki: Süfyân'ın yine: "Dünyaya rağbet etmenin en çirkini, onu âhiret amelleriyle elde etmeye çalışmaktır" dediğini işittim.[2]

٦٥٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا عَبْدُ الْحَكَمِ بْنُ ذَكْوَانَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مِنْ أَسْوَأِ النَّاسِ مَنْزِلَةً، مَنْ أَذْهَبَ آخِرَتَهُ بِدُنْيَا غَيْرِهِ "

6539- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlar içinde konum olarak en kötüsü, başkalarının elindeki dünyalıklar için âhiretini (dinini) heba eden kişilerdir"* buyurmuştur.[3]

٦٥٤٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، نا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي يَحْيَى، نا شَرِيكُ بْنُ أَبِي نَمِرٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي عَمْرَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَثَلُ الْمُؤْمِنِ كَالْبَيْتِ الْخَرِبِ فِي الظَّاهِرِ، فَإِذَا دَخَلْتَ وَجَدْتَهُ مُوَنَّقًا، وَمَثَلُ الْفَاجِرِ كَالْقَبْرِ الْمُشْرِقِ الْمُجَصَّصِ يُعْجَبُ مَنْ رَآهُ وَجَوْفُهُ مُمْتَلِئٌ نَتَنًا "

6540- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Mümin dışarıdan harabe bir eve benzer. Ancak içine girdiğin zaman çok güzel olduğunu görürsün. Günahkar kişi de, görenlerin beğendiği kireçlenmiş ve yükseltilmiş mezara benzer. Ancak içi leşle doludur."*[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Medhâl* (548).

[2] İsnâdı sahihtir. Ebû Nuaym, *Hilye* (7/54, 8/343).

[3] İsnâdında bir sakınca yoktur. Tayâlisî, *Müsned* (s. 316), Buhârî, *Târîh* (3/2/128) ve Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl* (2/764).

[4] İsnâdı zayıftır. Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 4/132 (6410). Bak: Suyûtî, *el-Câmiu's-Sağîr* (8046)

٦٥٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَعَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ قَالَا: نا أَبُو جَعْفَرٍ عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الْجُمَحِيُّ، بِمَكَّةَ أَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، نا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى الْمِصْرِيُّ، نا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ دَرَّاجٍ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَوْ أَنَّ رَجُلًا عَمِلَ عَمَلًا فِي صَخْرٍ لَا بَابَ لَهَا وَلَا كُوَّةَ خَرَجَ عَمَلُهُ إِلَى النَّاسِ كَائِنًا مَا كَانَ "

6541- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişi hiçbir kapısı ve penceresi olmayan bir kayanın içinde bir amelde bulunacak olsa dahi her halükârda bu ameli insanlara gösterilecektir."*[1]

٦٥٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَتْحِ هِلَالُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَفَّارُ، بِبَغْدَادَ أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَيَّاشٍ الْقَطَّانُ، نا أَبُو الْأَشْعَثِ، نا الْمُعْتَمِرُ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ رَافِعٍ، عَنْ يَحْيَى قَالَ: سَمِعْتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ يَقُولُ: " مَنْ عَمِلَ عَمَلًا كَسَاهُ اللهُ رِدَاءَهُ إِنْ خَيْرًا فَخَيْرًا وَإِنْ شَرًّا فشَرًّا " هَذَا هُوَ الصَّحِيحُ مَوْقُوفًا عَلَى عُثْمَانَ وَقَدْ رَفَعَهُ بَعْضُ الضُّعَفَاءِ

6542- Yahya der ki: Osmân b. Affân'ın şöyle dediğini işittim: "Kişi hangi amelde bulunursa Yüce Allah ona o amelin giysisini giydirir. Şayet ameli hayırlı ise ona hayırlı bir giysi, kötü ise de kötü bir giysi giydirir."[2]

Doğrusu bu şekilde Osmân'ın sözü olmasıdır. Zayıf olan ravilerden bazıları bunu merfû olarak rivayet etmişlerdir.↓

٦٥٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، نا دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ، نا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى، نا سُلَيْمَانُ بْنُ النُّعْمَانِ، نا حَفْصُ بْنُ سُلَيْمَانَ، نا عَلْقَمَةُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ عُثْمَانَ عَلَى مَنْبَرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ كَانَتْ لَهُ سَرِيرَةٌ مَالِحَةٌ أَوْ سَيِّئَةٌ أَظْهَرَ اللهُ مِنْهَا رِدَاءَ مَا يُعْرَفُ بِهِ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (3/28), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 3/521 (1378) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/314). Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/225)

[2] İsnâdı hasendir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/558), Nuaym b. Hammâd, *Ziyâdatü'z-Zühd* (s. 17) ve Ahmed, *Zühd* (s. 126).

6543- Ebû Abdirrahman es-Sülemî der ki: Osmân b. Affân'ın, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) minberi üzerinde şöyle dediğini işittim: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): «*Kişinin gizlice yaptığı iyi veya kötü bir ameli olduğu zaman Yüce Allah ona bu amelinin nasıl olduğunu belli edecek bir giysi giydirir*» buyurdu."[1]

٦٥٤٤ - حَدَّثَنَا الْإِمَامُ أَبُو الطَّيِّبِ سَهْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ، إِمْلَاءً أَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، نا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عَقِيلٍ الْهِلَالِيُّ، بِالْبَصْرَةِ نا بِشْرُ بْنُ مُوسَى مُعَاذٌ الْعَقَدِيُّ، نا يُوسُفُ بْنُ عَطِيَّةَ، أَنَا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: لِأَصْحَابِهِ: " مَنِ الْمُؤْمِنُ؟ " قَالُوا: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: " الْمُؤْمِنُ الَّذِي لَا يَمُوتُ حَتَّى يَمْلَأَ اللهُ مَسَامِعَهُ مِمَّا يُحِبُّ، وَلَوْ أَنَّ عَبْدًا اتَّقَى اللهَ فِي جَوْفِ بَيْتٍ إِلَى سَبْعِينَ بَيْتًا عَلَى كُلِّ بَيْتٍ بَابٌ مِنَ الْحَدِيدِ لَأَلْبَسَهُ اللهُ رِدَاءَ عَمَلِهِ حَتَّى يَتَحَدَّثَ بِهَا النَّاسُ وَيَزِيدُونَ " قَالُوا: وَكَيْفَ يَزِيدُونَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " لِأَنَّ التَّقِيَّ لَوْ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَزِيدَ فِي بِرِّهِ لَزَادَ " ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنِ الْكَافِرُ؟ " قَالُوا اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: " الَّذِي لَا يَمُوتُ حَتَّى يَمْلَأَ اللهُ مَسَامِعَهُ مِمَّا يَكْرَهُ، وَلَوْ أَنَّ فَاجِرًا فَجَرَ فِي جَوْفِ بَيْتٍ إِلَى سَبْعِينَ بَيْتًا عَلَى كُلِّ بَيْتٍ بَابٌ مِنْ حَدِيدٍ لَأَلْبَسَهُ اللهُ رِدَاءَ عَمَلِهِ حَتَّى يُحَدِّثَ بِهِ النَّاسُ وَيَزِيدُونَ " قَالُوا: كَيْفَ يَزِيدُونَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " لِأَنَّ الْفَاجِرَ لَوْ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَزِيدَ فِي فُجُورِهِ لَزَادَ " تَفَرَّدَ بِهِ يُوسُفُ بْنُ عَطِيَّةَ الصَّفَّارُ عَنْ ثَابِتٍ، وَرِوَايَتُهُ عَنْهُ أَكْثَرُهَا مَنَاكِيرُ لَا يُتَابَعُ عَلَيْهِ وَاللهُ تَعَالَى أَعْلَمُ

6544- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ashâba: *"Mümin kimdir?"* diye sorunca, "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" karşılığını verdiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin, Yüce Allah'ın, kulaklarını sevdiği şeylerle doldurmadan ölmeyen kişidir. Kul iç içe olan ve her birinin demir kapısı bulunan yetmiş odanın ortasında bir odada Allah'a amelde bulunsa, insanların onun ameli hakkında fazlasıyla konuşması için Allah ona amelinin giysisini giydirir"* buyurdu. Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Nasıl fazlasıyla konuşurlar?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Çünkü takva sahibi kişi elinden gelseydi daha çok*

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/789) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (10/215) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/192).

amelde bulunurdu" buyurdu ve: *"Peki, kâfir kimdir?"* diye sordu. Ashâb: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" karşılığını verince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kâfir, Yüce Allah'ın, kulaklarını sevmediği şeylerle doldurmadan ölmeyen kişidir. Günahkar kişi iç içe olan ve her birinin demir kapısı bulunan yetmiş odanın ortasında bir odada günah işlese, insanların onun günahı hakkında fazlasıyla konuşması için Allah ona günahının giysisini giydirir"* buyurdu. Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Nasıl fazlasıyla konuşurlar?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Çünkü günahkar kişi, elinden gelseydi daha çok günah işlerdi"* buyurdu.[1]

Yûsuf b. Atiyye es-Saffâr bunu Sâbit'ten rivayette tek kalmıştır. Sâbit'ten olan rivayetlerinin çoğu da mutâbaâtı olmayan münker rivayetlerdir.

٦٥٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَهْرَجَانِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يُوسُفَ الْفَقِيهُ، نا أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ، نا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، نا ثَابِتٌ قَالَ: كَانَ يُقَالُ: " لَوْ أَنَّ ابْنَ آدَمَ عَمِلَ بِالْخَيْرِ فِي سَبْعِينَ بَيْتًا لَكَسَاهُ اللهُ رِدَاءَ عَمَلِهِ حَتَّى يُعْرَفَ "

6545- Sâbit der ki: "Denilirdi ki Âdem oğlu iç içe olan yetmiş odanın orta yerinde hayırlı bir amel yapsa Yüce Allah ona bu amelinin nasıl olduğunu belli edecek bir giysi giydirir."[2]

٦٥٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، نا الْأَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، نا صَدَقَةُ بْنُ رُسْتُمَ، مِنَ الْأَشْكِيفِ كُوفِيٍّ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ الْمُسَيِّبِ بْنَ رَافِعٍ قَالَ: " مَا مِنْ رَجُلٍ يَعْمَلُ حَسَنَةً فِي سَبْعِ أَبْيَاتٍ إِلَّا أَظْهَرَهَا اللهُ " قَالَ: وَتَصْدِيقُ ذَلِكَ كِتَابُ اللهِ تَعَالَى: ﴿وَاللهُ مُخْرِجٌ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ﴾ [البقرة: ٧٢]

6546- İbnu'l-Müseyyeb b. Râfi' der ki: "Kişi (iç içe olan) yedi odanın orta yerinde iyi bir amelde bulunacak olsa dahi Allah bu ameli açığa çıkarır.

---

[1] İsnâdı güçlü değildir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/193).

[2] Ravileri güvenilirdir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/193).

Yüce Allah'ın Kitâb'ındaki «*Allah gizlemekte olduğunuzu ortaya çıkaracaktır*»[1] âyeti de bunu doğrulamaktadır."[2]

٦٥٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالُوا: أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، نا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ هِشَامٍ، عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: " مَا تَزَيَّنَ لِلنَّاسِ بِغَيْرِ مَا يَعْلَمُ اللهُ مِنْهُ شَانَهُ "

6547- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Yüce Allah'ın kendisinin ne olduğunu bildiği halde insanlara kendini farklı bir şekilde gösteren kişiyi Allah çirkin gösterir."[3]

٦٥٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الشَّعْرَانِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدٍ، نا أَبُو الْخَطَّابِ، نا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ بِلَالِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: " لَا تَكُنْ لِلَّهِ وَلِيًّا فِي الْعَلَانِيَةِ وَعَدُوًّا فِي السِّرِّ "

6548- Bilâl b. Sa'd der ki: "Açıktan Allah'ın dostu görünüp, gizliden ise Allah'ın düşmanı olma!"[4]

٦٥٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، فِي آخَرِينَ قَالُوا: أَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنِي الْجُنَيْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: سَمِعْتُ السَّرِيَّ بْنَ مُغَلِّسٍ يَقُولُ: " احْذَرْ أَنْ لَا يَكُونَ لَكَ ثَنَاءٌ مَنْشُورٌ وَعَيْبٌ مَسْتُورٌ "

6549- Cüneyd b. Muhammed der ki: Seriy b. Muğallis'in: "Dillerde dolaşan bir övgünün ve gizli kalmış bir ayıbının olmamasına dikkat et" dediğini işittim.[5]

---

[1] Bakara Sur. 72

[2] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/192).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (7/271).

[4] Ravilerinden bazılarını tanımıyorum. Firyâbî, *Sifatu'n-Nifâk* (s. 61-62), Ahmed, *Zühd* (s. 385) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (5/228).

[5] Raviler güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (10/119).

٦٥٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَنَا عُبَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ، نا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، نا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ، نا أَبُو جَابِرٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَائِشَةَ قَالَ: " لَا تَكُنْ ذَا وَجْهَيْنِ وَذَا لِسَانَيْنِ تُظْهِرُ لِلنَّاسِ أَنَّكَ تُحِبُّ اللهَ، وَيَحْمَدُونَكَ وَقَلْبُكَ فَاجِرٌ "

6550- Muhammed b. Âişe der ki: "Kalbin günahkar olmasına rağmen insanlara Allah'ı sevdiğini gösterip bundan dolayı sen övmelerini sağlayacak şekilde iki yüzlü ve iki dilli biri olma."[1]

٦٥٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ قَالَ: نا الْأَصَمُّ، نا الْخَضِرُ، نا سَيَّارٌ، نا جَعْفَرٌ، نا ثَابِتٌ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَبْدِ الْغَافِرِ قَالَ: " إِذَا عَمِلَ الْعَبْدُ عَمَلًا فِي السِّرِّ عَمِلَ حَسَنًا، ثُمَّ عَمِلَ فِي الْعَلَانِيَةِ مِثْلَهُ قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: هَذَا عَبْدِي حَقًّا حَقًّا "

6551- Ukbe b. Abdilğâfir der ki: "Kul gizliden yaptığı iyi bir amelin benzerini alenen de yapıyorsa Yüce Allah (meleklere): «Bu, gerçek ve samimi kullarımdan biridir» buyurur."[2]

٦٥٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، نا ابْنُ نُمَيْرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: " كَيْفَ أَنْتُمْ إِذَا لَبِسَتْكُمْ فِتْنَةٌ يَرْبُو فِيهَا الصَّغِيرُ، وَيَهْرَمُ فِيهَا الْكَبِيرُ يَجْرِي عَلَيْهَا النَّاسُ يَتَّخِذُونَهَا سُنَّةً إِذَا غُيِّرَ مِنْهَا شَيْءٌ قِيلَ: غُيِّرَتِ السُّنَّةُ فَقِيلَ: مَتَى ذَلِكَ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ؟ قَالَ: إِذَا كَثُرَتْ قُرَّاؤُكُمْ وَكَثُرَتْ أُمَرَاؤُكُمْ، وَقَلَّتْ أُمَنَاؤُكُمْ وَالْتُمِسَتِ الدُّنْيَا بِعَمَلِ الْآخِرَةِ "

6552- Şakîk bildiriyor: Abdullah (b. Mes'ûd): "Çocukları büyütüp büyükleri ihtiyarlaştıran, insanların onu kanıksayıp sünnet edindiği, ondan bir şey değiştirilince: «Sünnet değiştirildi» diyeceği bir fitne sizi kuşatınca haliniz nasıl olacak?" deyince, kendisine: "Ey Ebû Abdirrahman! Bu ne zaman olacaktır?" diye sordular. Abdullah: "İçinizde Kur'ân hafızlarının ve

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı kavi değildir. Ahmed, *Zühd* (s. 311) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/261).

yöneticilerin çoğaldığı, güvenilir insanların azaldığı ve âhiret ameliyle dünyalık elde etmeye çalışıldığı zaman" dedi.[1]

٦٥٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ هُوَ ابْنُ عَطَاءٍ أَنَا أَبُو عُثْمَانَ، ثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، عَنْ عِمْرَانَ الْقَصِيرِ قَالَ: " بَلَغَنِي أَنَّ فِي جَهَنَّمَ وَادِيًا تَعَوَّذُ مِنْهُ جَهَنَّمُ فِي كُلِّ يَوْمٍ أَرْبَعَ مِائَةِ مَرَّةً، أَعَدَّ ذَلِكَ لِلْمُرَائِينَ مِنَ الْقُرَّاءِ " وَرُوِيَ فِيهِ حَدِيثٌ مَرْفُوعٌ ذَكَرْنَاهُ فِي كِتَابِ الْبَعْثِ

6553- İmrân el-Kasîr der ki: "Bana bildirildiğine göre cehennemde cehennemin bile günde dört yüz defa kendisinden Allah'a sığındığı bir vadi vardır. Bu vadi de gösteriş olsun diye Kur'ân okuyan kişiler (hafızlar) için hazırlanmıştır."[2]

Bu konuda merfû bir hadis de rivayet edilmiştir. Merfû olan bu hadisi *el-Ba's ve'n-Nüşûr* kitabında aktardık.

٦٥٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، نا الْجُرَيْرِيُّ، عَنْ أَبِي الْوَرْدِ، عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ قَالَ: " ظَهَرَتْ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ قُرَّاءٌ فَسَقَةٌ وَسَيَكْثُرُونَ فِيكُمْ "

6554- Vehb b. Münebbih der ki: "İsrail oğulları içinde ilahi kitabı okuyan (kurrâ) fasık kişiler ortaya çıkmıştır. Bunlar ise sizde çok olacaklardır."[3]

٦٥٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، نا أَبُو الْفَضْلِ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْمُسْتَمْلِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ الْمَرْوَزِيُّ، نا يُوسُفُ بْنُ عَطِيَّةَ وَكَانَ مِنْ أَهْلِ السُّنَّةِ عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَكُونُ فِي آخِرِ النَّاسِ عُبَّادٌ جُهَّالٌ وَقُرَّاءٌ فَسَقَةٌ " يُوسُفُ بْنُ عَطِيَّةَ كَثِيرُ الْمَنَاكِرِ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Dârimî, *mukaddime* (s. 64), Hâkim, *Müstedrek* (4/514-515), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (15/24), Beyhakî, *Medhal* 453 (858) ve Abdurrezzâk, *Musannef* 11/359-360 (20742).

[2] İsnâdında meçhul ravi vardır. Daha önce 6434. hadiste geçti.

[3] İsnâdı makbuldür.

6555- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Âhir zamanda cahil âbidler ve fasık Kur'ân okuyucuları olacaktır"* buyurmuştur.[1]

Yûsuf b. Atiyye münker rivayetleri çok olan biridir.

٦٥٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو يُوسُفَ يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ زَيْدٍ الْمُذَكِّرُ، نا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ يَاسِينَ بْنِ النَّضْرِ، نا أَبِي، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عِيسَى الطَّلَقَانِيُّ، نا أَبُو حَفْصٍ الْبَصْرِيُّ، عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ قَالَ: " مَثَلُ قُرَّاءِ هَذَا الزَّمَانِ مَثَلُ رَجُلٍ نَصَبَ فَخًّا فَوَقَعَ عُصْفُورٌ فِي فَخِّهِ فَقَالَ: مَا لِي أَرَاكَ سَجِينًا فِي التُّرَابِ؟ فَقَالَ: التَّوَاضُعُ. قَالَ: فَلِمَ حَنَيْتَ ظَهْرَكَ؟ قَالَ: مِنْ طُولِ الْعِبَادَةِ. قَالَ: فَمَا هَذِهِ الحبة الْمَنْصُوبَةُ؟ قَالَ: أَعْدَدْتُهَا لِلصَّائِمِينَ فَلَمَّا نَسِيَ تَنَاوَلَ الْحَبَّةَ فَوَقَعَ الْفَخُّ عَلَى عُنُقِهِ فَخَنَقَتْهُ فَقَالَ الْعُصْفُورُ: إِنْ كَانَ الْعُبَّادُ يَخْنِقُونَ خَنْقَكَ فَلَا خَيْرَ فِي الْعُبَّادِ الْيَوْمَ "

6556- Mâlik b. Dinâr der ki: Bu günün kurrâsından (Kur'ân hafızlarından) olanlar tuzak kuran adamın durumuna benziyor. Bu adamın kurduğu tuzağa bir kuş kondu. Kuş adama: "Bakıyorum da üstün başın toprak içinde" deyince, adam: "Tevazudan" karşılığını verdi. Kuş: "Sırtın neden böyle bükülmüş?" diye sorunca, adam: "Fazla ibadetten" dedi. Kuş: "Şuraya konulan buğday tanesi ne oluyor?" diye sorunca, adam: "Onu oruçlu olanlara hazırladım" dedi. Kuş tuzağı unutup da buğday tanesini yemek isteyince tuzağa düşüp boğuldu. Bunun üzerine kuş: "Şayet âbid olanlar bu şekilde boğarak öldürüyorlarsa bu günün âbidlerinde hayır yok demektir" dedi.[2]

٦٥٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو مَنْصُورٍ الْهَرَوِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، نا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا أَبُو مَعْشَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ قَالَ: جَاءَهُ رَجُلٌ قَالَ: إِنَّمَا فِي بَعْضِ الْكُتُبِ: إِنَّ لِلَّهِ عِبَادًا أَلْسِنَتُهُمْ أَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ وَقُلُوبُهُمْ أَمَرُّ مِنَ الصَّبْرِ يَلْبَسُونَ لِلنَّاسِ مُسُوكَ الضَّأْنِ مِنَ اللِّينِ يَحْتَلِبُونَ الدُّنْيَا بِالدِّينِ. قَالَ اللهُ تَعَالَى: عَلَيَّ يَجْتَرِئُونَ وَبِي يَغْتَرُّونَ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (4/315), Âcurrî, *Ahlâku'l-ulemâ* (s. 139), Ebû Nuaym, *Hilye* (2/331-332) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (7/2610). Bak: Zehebî, *Mîzân* (4/469)

[2] İsnâdı zayıftır. Ebu'ş-Şeyh, *Kitâbu'l-Emsâl* (368) ve İbnu'l-Cevzî, *Sifatu's-Safve* (3/276).

بِعِزَّتِي لَأُتِيحَنَّ لَهُمْ فِتْنَةً تَدَعُ الْحَلِيمَ فِيهَا حَيْرَانَ " فَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ كَعْبٍ: هَذَا فِي كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهِدُ اللهَ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ﴾ [البقرة: ٢٠٤] قَالَ الرَّجُلُ: قَدْ عَلِمْنَا فِيمَا أُنْزِلَتْ، فَقَالَ لَهُ مُحَمَّدٌ: إِنَّ الْأَمْرَ يَنْزِلُ فِي رَجُلٍ ثُمَّ يَكُونُ عَامًّا

6557- Ebû Ma'şer bildiriyor: Adamın biri Muhammed b. Ka'b'ın yanına geldi ve: "Yüce Allah'ın bazı kitaplarında bildirildiği üzere Allah'ın bazen dilleri baldan tatlı, kalpleri ödağacından daha acı olan kulları vardır. Bunlar, insanlara karşı yumuşaklık bakımından koyun postuna bürünmüş gibidirler. Dini kullanarak dünyalık kazanmaya çalışırlar. Yüce Allah onlar için: «Bana karşı mı bu kadar cüretkâr davranıyorlar? Benim adıma mı insanları aldatıyorlar? İzzetime andolsun ki onları öyle bir fitneye maruz bırakacağım ki en ağırbaşlı olanları bile hayretler içinde kalacak!» buyurur" dedi. Muhammed de: "Bu dediğin Yüce Allah'ın kitabında: «***İnsanlardan öylesi de vardır ki, dünya hayatına ilişkin sözleri senin hoşuna gider. Bir de kalbindekine Allah'ı şahit tutar. Hâlbuki o, düşmanlıkta en amansız olandır***»[1] âyetiyle ifade edilmiştir" karşılığını verdi. Adam: "Bu âyetin kim hakkında nazil olduğunu biliyorum" deyince, Muhammed: "Bazen âyet bir kişi hakkında nazil olabilir, ancak daha sonra hükmü geneli kapsayan bir âyet olur" karşılığını verdi.[2]

٦٥٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ الْحَسَنِ الْمُعَلِّمُ، نا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، نا أَبُو نُعَيْمٍ، نا جَعْفَرُ بْنُ بُرْقَانَ، أَخْبَرَنِي أَبُو رَاشِدٍ، حَدَّثَنِي وَهْبُ بْنُ مُنَبِّهٍ قَالَ: " أَجِدُ فِي كِتَابِ اللهِ الْمُنَزَّلِ أُنَاسًا يَدِينُونَ بِغَيْرِ الْعِبَادَةِ يَحْتَلِبُونَ الدُّنْيَا بِعَمَلِ الْآخِرَةِ يَلْبَسُونَ لِلنَّاسِ مُسُوكَ الضَّأْنِ قُلُوبُهُمْ كَقُلُوبِ الذِّئَابِ، وَأَلْسِنَتُهُمْ أَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ، وَأَنْفُسُهُمْ أَمَرُّ مِنَ الصَّبِرِ فَبِي يَغْتَرُّونَ، وَإِيَّايَ يَجْتَرِئُونَ أَقْسَمْتُ لَأَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ فِتْنَةً أَتْرُكُ الْحَلِيمَ فِيهَا حَيْرَانَ "

---

[1] Bakara Sur. 204

[2] İsnâdı güçlü değildir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (2/313) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/572).

6558- Vehb b. Münebbih der ki: Yüce Allah tarafından indirilen bir kitapta bazı insanların ibadet amacı gütmeden bazı amelleri yaptıklarını, âhiret amelleriyle dünyalık elde etmeye çalıştıklarını, insanlara karşı yumuşaklık bakımından koyun postuna bürünmüş gibi oldukları, ancak kalpleri kurdun kalpleri gibi olduğunu okuyorum. Bunların dilleri baldan tatlı, ama kalpleri ödağacından daha acıdır. Yüce Allah onlar için: "Benim adıma mı insanları aldatıyorlar? Bana karşı mı bu kadar cüretkâr davranıyorlar? Yemin olsun ki onları öyle bir fitneye maruz bırakacağım ki en ağırbaşlı olanları bile hayretler içinde kalacaktır!" buyurur.[1]

٦٥٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، نا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ شُرَيْحٍ الْإِسْكَنْدَرَانِيُّ، نا شُرَحْبِيلُ بْنُ يَزِيدَ الْمَعَافِرِيُّ قَالَ: سمعت محمد بن هدية الصدفي يقول سمعت عبدالله بن عمرو يقول سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " أَكْثَرُ مُنَافِقِي أُمَّتِي قُرَّاؤُهَا " قَالَ الْإِمَامُ أَحْمَدُ: كَذَا قَالَ زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ شُرَحْبِيلُ وَقَالَ ابْنُ الْمُبَارَكِ فِي إِحْدَى الرِّوَايَتَيْنِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شُرَيْحٍ الْمَعَافِرِيُّ عَنْ شَرَاحِيلُ بْنُ يَزِيدَ وَتَابَعَهُ ابْنُ وَهْبٍ

6559- Şurâhbîl b. Yezîd el-Me'âfirî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimin münafıklarının çoğu kurâ (Kur'ân hafızları) içinden çıkacaktır"* buyurduğunu işittim.[2]

Beyhakî der ki: "Zeyd b. el-Hubâb rivâyet ederken bu şekilde "Şurahbîl'den" ibaresini kullanmıştır. İbnu'l-Mübârek de bu yöndeki iki rivayetinden birinde "Abdurrahman b. Şurayh el-Meâfirî'den, o da Şarâhîl b. Yezîd'den" demiştir. Bir sonraki rivayette İbn Vehb buna mutâbaât etmiştir."

---

[1] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (14/36), Ahmed, *Zühd* (s. 53) ve İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (s. 161).

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (2/175), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/225) ve Firyâbî, *Sifatu'n-Nifâk* (37).

٦٥٦٠ - كَمَا أَخْبَرَنَاهُ أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا أَبُو عُثْمَانَ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، ح قَالَ: يَعْقُوبُ، ونا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، أَنَا ابْنُ وَهْبٍ، جَمِيعًا عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شُرَيْحٍ، حَدَّثَنِي شَرَاحِيلُ بْنُ يَزِيدَ الْمَعَافِرِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هُدْبَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَكْثَرُ مُنَافِقِي أُمَّتِي قُرَّاؤُهَا " رَوَاهُ الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْوَزِيُّ عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ فِي كِتَابِ الرَّقَائِقِ وَقَالَ شُرَحْبِيلُ بْنُ يَزِيدَ عن رجل عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو

6560- Abdullah b. Amr b. el-Âs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimin münafıklarının çoğu kurrâ (Kur'ân hafızları) içinden çıkacaktır"* buyurmuştur.[1]

Hüseyn b. Hasan el-Mervezî *Kitâbu'r-Rikâk*'ta bunu İbnu'l-Mübârek'ten rivayet ederken "Şurahbil b. Yezîd'den, o da bir adamdan, o da Abdullah b. Amr'dan" demiştir.

٦٥٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، نا مَنْصُورُ بْنُ سَلَمَةَ، أَنَا الْوَلِيدُ بْنُ الْمُغِيرَةِ قَالَ: أَبُو سَلَمَةَ وَلَمْ أَرَ بِمِصْرَ أَثْبَتَ مِنْهُ نا مِشْرَحُ بْنُ هَاعَانَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " أَكْثَرُ مُنَافِقِي هَذِهِ الْأُمَّةِ قُرَّاؤُهَا "

6561- Ukbe b. Âmir der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimin münafıklarının çoğu kurrâ (Kur'ân hafızları) içinden çıkacaktır"* buyururdu.[2]

٦٥٦٢ - أَخْبَرَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ قَالَ: سَمِعْتُ إِسْحَاقَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ يَقُولُ فِي الرَّجُلِ الَّذِي تَرَكَ كَيَّتَيْنِ قَالَ: إِنَّمَا تَرَكَ

---

[1] İsnâdı hasendir. Fesevî, *Ma'rife* (2/528), Ahmed, *Müsned* (2/175), Buhârî, *Halk Ef'âli'l-İbâd* (s. 77) ile *Târîh* (1/1/228) ve Firyâbî, *Sifatu'n-Nifâk* (36).

[2] İsnâdı hasendir. Buhârî, *Halk Ef'âli'l-İbâd* (s. 77), Firyâbî, *Sifatu'n-Nifâk* (32, 34, 35), Ahmed, *Müsned* (4/151, 155), İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1466), Hatîb, *Târîh* (1/357), İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk* (10/19/1) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 17/305 (481).

الصَّلَاةَ عَلَيْهِ لِأَنَّهُ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصُّفَّةِ وَهُوَ يُظْهِرُ أَنَّهُ فَقِيرٌ لَيْسَ لَهُ شَيْءٌ، وَإِنَّهُ مِنْ أَهْلِ الصُّفَّةِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : : تَرَكَ كَيَّتَيْنِ أَيْ لِمِثْلِهِ كَيَّتَانِ "

6562- Ahmed b. Seleme der ki: İshâk b. İbrâhîm'in, geride kendisini dağlayacak iki dinar bırakan kişi konusunda şöyle dediğini işittim: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu adamın cenaze namazını kılmadı, çünkü Suffe ahalisinden biriydi ve göründüğü kadarıyla hiç malı olmayan fakir biriydi. Bundan dolayı Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onun hakkında: "*Kendisiyle dağlanacak iki şey bırakmış*" buyurdu.[1]

Yani böylesi kişiler bundan dolayı iki defa dağlanacaktır.

٦٥٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ بَهْدَلَةَ، عَنْ زِرٍّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: تُوُفِّيَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الصُّفَّةِ فَوَجَدُوا فِي شَمْلَتِهِ دِينَارَيْنِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : " كَيَّتَانِ "

6563- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Suffe ahalisinden bir adam vefat edince kesesinde iki dinar buldular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunlardan dolayı iki defa dağlanacaktır"* buyurdu.[2]

٦٥٦٤ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْحَمَّامِيِّ الْمُقْرِئُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، قَالَ: قُرِئَ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ الْهَيْثَمِ، وَأَنَا وَأَنَا أَسْمَعُ، نا أَبُو تَوْبَةَ الرَّبِيعُ بْنُ نَافِعٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُهَاجِرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ بْنِ السَّكَنِ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ تَرَكَ دِينَارَيْنِ فَقَدْ تَرَكَ كَيَّتَيْنِ "

6564- Esmâ binti Yezîd b. es-Seken der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Ölüp de) geriye iki dinar bırakan kişi, kendisiyle dağlanacak iki şey bırakmış demektir"* buyurduğunu işittim.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı hasendir. Tayâlisî, *Müsned* (s. 47), Ahmed, *Müsned* (1/412, 415, 421, 457), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (3/372) ve Ebû Ya'lâ, *Müsned* 8/415-416 (4997).

[3] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 24/184 (465) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/77).

٦٥٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ الزَّاهِدُ، نا سَهْلُ بْنُ عَمَّارٍ، نا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، نا شُعْبَةُ، أَنَا قَتَادَةُ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْجَعْدِ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ رَجُلًا تُوُفِّيَ قَالَ: أُرَاهُ مِنْ أَهْلِ الصُّفْوَةِ وَتَرَكَ دِينَارًا فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَهُ كَيَّةٌ " وَتُوُفِّيَ آخَرُ وَتَرَكَ دِينَارَيْنِ فَقَالَ: " لَهُ كَيَّتَانِ "

6565- Ebû Umâme bildiriyor: Sanırım Suffe ahalisinden olan bir adam ölüp de geriye bir dinar bırakınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bundan dolayı bir defa dağlanacaktır"* buyurdu. Başka biri ölüp geriye iki dinar bırakınca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bundan dolayı iki defa dağlanacaktır"* buyurdu.[1]

٦٥٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ إِسْحَاقُ الْإِسْفَرَايِنِيُّ، نا سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ الْخَيَّاطُ، نا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَكِّيُّ، عَنْ سُوَيْدِ بْنِ حَاتِمٍ، عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: " كَانَ الرَّجُلُ إِذَا تقرَّا وَلَهُ دَرَاهِمُ ذَهَبَتْ دَرَاهِمُهُ، وَالْيَوْمَ إِذَا تقرَّا وَلَيْسَتْ لَهُ دَرَاهِمُ كَثُرَتْ دَرَاهِمُهُ "

6566- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Eskiden Kur'ân hafızlığı yapan birinin dirhemleri (parası) varsa onlar da giderdi. Ancak şimdi dirhemleri olmayan biri Kur'ân hafızlığı yaptığı zaman dirhemleri çoğalıyor."[2]

٦٥٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ إِسْحَاقُ بْنُ أَحْمَدَ الْكَاذِيُّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، نا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ الضَّبِّيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ: " اسْتَعِيذُوا بِاللهِ مِنْ خُشُوعِ النِّفَاقِ " قِيلَ لَهُ: وَمَا خُشُوعُ النِّفَاقِ؟ قَالَ: " أَنْ تَرَى الْجَسَدَ خَاشِعًا وَالْقَلْبَ لَيْسَ بِخَاشِعٍ "

6567- Muhammed b. Sa'd el-Ensârî bildiriyor: Ebu'd-Derdâ: "Nifakın haşyetinden Allah'a sığının!" dedi. Ona: "Nifakın haşyeti nedir?" diye

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/311 (8011), Ahmed, *Müsned* (5/252, 253, 258) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (3/372).

[2] İsnâdında tanımadığım ravi vardır.

sorulunca: "Bedenin haşyet içinde olduğunu görmene rağmen kalpte haşyetin bulunmamasıdır" dedi.[1]

٦٥٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبرتيُّ، نا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا الْحَارِثُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا مُسْلِمُ بْنُ سُفْيَانَ السُّكَّرِيُّ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ قَالَ: خَطَبَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " تَعَوَّذُوا بِاللهِ مِنْ خُشُوعِ النِّفَاقِ " قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، وَمَا خُشُوعُ النِّفَاقِ؟ قَالَ: " خُشُوعُ الْبَدَنِ وَنِفَاقُ الْقَلْبِ "

6568- Ebû Bekr b. Amr b. Hazm der ki: Ebû Bekr es-Sıddîk verdiği bir hutbede şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Nifakın haşyetinden Allah'a sığının!"* buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Nifakın haşyeti nedir?" diye sorulunca: *"Bedenin haşyet, kalbin ise nifak içinde olmasıdır"* buyurdu.[2]

٦٥٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، وَسَمِعْتُ أَنَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ يَعْقُوبَ الْأَصَمَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ الْعَبَّاسَ بْنَ مُحَمَّدٍ الدُّورِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عُبَيْدٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ يَقُولُ: " يَا مَعْشَرَ الْقُرَّاءِ ارْفَعُوا رُءُوسَكُمْ لَا تَزِيدُوا الْخُشُوعَ عَلَى مَا فِي الْقَلْبِ فَقَدْ وَضَحَ الطَّرِيقُ، فَاتَّقُوا اللهَ وَأَجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ، وَلَا تَكُونُوا عِيَالًا عَلَى الْمُسْلِمِينَ "

6569- Muhammed b. Ubeyd der ki: Süfyân es-Sevrî'nin şöyle dediğini işittim: "Ey kurrâ (Kur'ân hafızları) topluluğu! Başlarınızı kaldırıp harekete geçin! Haşyetinizi kalbinizde olandan fazla göstermeyin. Çalışmanın yolları çok açık bir şekilde gösterilmiştir. Allah'tan korkun! Müslümanların sırtında bir yük olmaktan vazgeçin ve kazancınızı uygun yollardan talep edin!"[3]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Zühd* (s. 142), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (143) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/59).

[2] İsnâdında durumu bilinmeyen bir ravi vardır, diğer ravileri ise güvenilirdir. Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 2/49 (2280) ve Hakîm, et-Tirmizî, *Nevâdiru'l-Usûl* (s. 184).

[3] İsnâdı ceyyiddir. Ebû Nuaym, *Hilye* (6/382).

٦٥٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَسَمِعْتُ إِسْمَاعِيلَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ يَقُولُ: سَمِعْتُ جَدِّي يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ زِيَادٍ الْأَعْرَابِيَّ يَقُولُ: قَالَ بَعْضُ الْحُكَمَاءِ: " خَوِّفُوا الْمُؤْمِنِينَ بِاللهِ وَخَوِّفُوا الْمُنَافِقِينَ بِالسُّلْطَانِ وَالْمُرَائِينَ بِالنَّاسِ "

6570- Muhammed b. Ziyâd el-A'râbî der ki: Bilgelerden biri şöyle demiştir: "Müminleri Allah'la, münafıkları yöneticilerle, riyakârları da insanlarla (ifşayla) korkutun."[1]

٦٥٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو حَازِمٍ الْحَافِظُ قَالَ: سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ أَحْمَدَ التَّمِيمِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ دَاوُدَ بْنَ الْحُسَيْنِ الْبَيْهَقِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ إِسْحَاقَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيَّ يَقُولُ: دَخَلْتُ عَلَى الْأَمِيرِ عَبْدِ اللهِ بْنِ طَاهِرٍ وَفِي كُمِّي تَمْرٌ آكُلُهُ فَنَظَرَ إِلَيَّ الْأَمِيرُ وَقَالَ: " يَا أَبَا يَعْقُوبَ إِنْ لَمْ يَكُنْ تَرْكُكَ الرِّيَاءَ مِنَ الرِّيَاءِ فَمَا فِي الدُّنْيَا أَحَدٌ أَقَلَّ رِيَاءً مِنْكَ "

6571- İshâk b. İbrâhîm el-Hanzalî der ki: Vali Abdullah b. Tâhir'in yanma girdiğimde cebimde bulunan hurmalardan yiyordum. Abdullah bu halime baktı ve: "Şayet riyadan bu şekilde uzak duruşun da riya değilse dünyada senden daha az riyakâr olan kimse yok demektir" dedi.[2]

٦٥٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، نا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، نا سُفْيَانُ قَالَ: سَمِعْتُ خَالِدَ بْنَ حَوْشَبٍ قَالَ: كَانَ جَوَّابٌ يُرْعَدُ عِنْدَ الذِّكْرِ فَقَالَ لَهُ إِبْرَاهِيمُ: " إِنْ كُنْتَ تَمْلِكُهُ مَا أُبَالِي أَلَّا أعتد بِكَ، وَإِنْ كُنْتَ لَا تَمْلِكُهُ فَقَدْ خَالَفت مَنْ كَانَ قَبْلَكَ "

6572- Hâlid b. Havşeb der ki: Cevvâb'ı zikir anında bir titreme tutardı. Bu konuda İbrâhîm(-i Nehaî) ona şöyle dedi: "Şayet kendini tutabilmene rağmen böyle yapıyorsan yanımdan gitmene aldırmam. Ancak kendini tutamadığın için böyle yapıyorsan bil ki senden öncekilere muhalif davranıyorsun."[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı ceyyiddir.

[3] İsnâdı hasendir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/599). Bak: Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl* (5/160) ve Zehebî, *Mîzân* (1/426).

٦٥٧٣ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، نا أَبُو أُسَامَةَ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ صُبَيْحٍ قَالَ: " وَعَظَ الْحَسَنُ يَوْمًا فَانْتَحَبَ عِنْدَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: أَمَا وَاللهِ لَيَسْأَلَنَّكَ اللهُ مَا أَرَدْتَ بِهَذَا "

6573- Rabî' b. Subayh der ki: Bir gün Hasan(-ı Basrî) vaaz verirken yanındaki adamlardan biri yüksek sesle ağlamaya başladı. Hasan ona: "Vallahi Yüce Allah bunu neden yaptığından dolayı seni hesaba çekecektir" dedi.[1]

٦٥٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ الْبَرْدَعِيُّ، نا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي الْحَوَارِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سُلَيْمَانَ يَقُولُ: " لَا يَجُوزُ لِأَحَدٍ أَنْ يُظْهِرَ لِلنَّاسِ الزُّهْدَ، وَالشَّهَوَاتُ فِي قَلْبِهِ فَإِذَا الْمَرْءُ لَمْ يَبْقَ فِي قَلْبِهِ مِنْ شَهَوَاتِ الدُّنْيَا شَيْءٌ جَازَ أَنْ يُظْهِرَ لِلنَّاسِ الزُّهْدَ؛ لِأَنَّ الْعَبَاءَ عَلَمٌ مِنْ أَعْلَامِ الزُّهْدِ، فَإِذَا زَهِدَ بِقَلْبِهِ وَأَظْهَرَ الْعَبَاءَ كَانَ مُسْتَوْجِبًا لَهَا، وَإِنْ سَتَرَ زُهْدَهُ بِثَوْبَيْنِ أَبْيَضَيْنِ لِيَدْفَعَ بِهِمَا أَبْصَارَ النَّاسِ عَنْهُ كَانَ أَسْلَمَ لِزُهْدِهِ "

6574- Ahmed b. Ebi'l-Havârî der ki: Ebû Süleyman'ın şöyle dediğini işittim: "Kişinin kalbinde şehvetler dururken insanlara zahidliğini göstermesi caiz değildir. Kişi, kalbinde dünya şehvetleri namına bir şey kalmadığında işte o zaman insanlara zahidliğini gösterebilir (ve aba giyebilir). Çünkü aba, zahidlerin alâmetlerinden biridir. Kişi kalbinde zahid olup bunu aba giyerek de gösterdiği zaman zahidliğe daha layık biri olabilir. İnsanların bakışlarını üzerinden çekmek için iki parçalık beyaz giysi giyerek zühdünü kapatması da kendisi için daha iyi olur."[2]

٦٥٧٥ - قَالَ: وَسَمِعْتُ أَبَا سُلَيْمَانَ يَقُولُ: " أَمَا يَسْتَحِي أَحَدُكُمْ أَنْ يَلْبَسَ عَبَاءً بِثَلَاثَةِ دَرَاهِمَ، وَفِي قَلْبِهِ شَهْوَةٌ بِخَمْسَةِ دَرَاهِمَ "

---

[1] İsnâdı hasendir. Abdullah b. Ahmed, *Zevâidu'z-Zühd* (868) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (6/305).

[2] Raviler güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (9/260).

6575- Ahmed b. Ebi'l-Havârî der ki: Ebû Süleyman'ın yine şöyle dediğini işittim: "Biriniz üç dirhemlik giysi giyerken kalbinde beş dirhemlik bir şehvetin olmasından hiç utanmaz mı?"[1]

٦٥٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عِصْمَةَ بْنِ يَحْيَى، نا أَبِي، نا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ مَهْدِيٍّ يَقُولُ: قَالَ طَالُوتُ: قَالَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَدْهَمَ: " مَا صَدَقَ اللهُ عَبْدًا أَحَبَّ الشُّهْرَةَ "

6576- Tâlut der ki: İbrâhîm b. Edhem: "Şöhreti seven kişi, amellerinde Allah'a karşı samimi olamaz" demiştir.[2]

٦٥٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، نا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ، نا أَبُو زُرْعَةَ قَالَ: خَرَجَ الضَّحَّاكُ بْنُ قَيْسٍ فَاسْتَسْقَى بِالنَّاسِ، وَلَمْ يُمْطَرُوا وَلَمْ يَرَوْا سَحَابًا قَالَ الضَّحَّاكُ: أَيْنَ يَزِيدُ بْنُ الْأَسْوَدِ؟ فَقَالَ: هَذَا أَنَا. قَالَ: نَعَمْ فَاسْتَشْفِعْ لَنَا إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يَسْقِيَنَا فَقَامَ فَعَطَفَ بِرَأْسِهِ عَلَى مَنْكِبَيْهِ وَحَسَرَ عَنْ ذِرَاعَيْهِ فَقَالَ: اللهُمَّ إِنَّ " عِبَادَكَ هَؤُلَاءِ اسْتَشْفَعُوا بِي إِلَيْكَ فَمَا دَعَا إِلَّا ثَلَاثًا حَتَّى مُطِرُوا مَطَرًا كَادُوا يغرقونَ مِنْهُ ثُمَّ قَالَ: إِنَّ هَذَا شَهَرَنِي فَأَرِحْنِي فَمَا لَبِثَ بَعْدَ ذَلِكَ إِلَّا جُمُعَةً حَتَّى مَاتَ "

6577- Ebû Zür'a der ki: Dahhâk b. Kays insanlarla birlikte yağmur duasına çıktı. Ancak ne yağmur yağdı, ne de bir bulut görebildiler. Dahhâk: "Yezîd b. el-Esved burada mı?" diye sorunca, Yezîd: "Buradayım" karşılığını verdi. Dahhâk: "O zaman Allah katında bize aracı ol ki, bize yağmur yağdırsın" deyince, Yezîd başını önüne eğip kollarını kaldırdı ve: "Allahım! Şu kulların beni katında aracı kıldılar" diye dua etmeye başladı. Bu şekilde üç defa dua ettikten sonra öyle bir yağmur yağdı ki neredeyse boğulacaklardı. Daha sonra Yezîd: "(Allahım!) Şu adam (Dahhâk) beni ifşa

---

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (9/260).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (8/31, 9/35) ve Buhârî, *Târîh* (2/2/363).

etti. (Canımı al da) rahat edeyim" deyince aradan bir hafta geçmeden vefat etti.[1]

٦٥٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، نا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ السُّكَّرِيُّ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْجُنَيْدِ، حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ الْقَاسِمِ قَالَ: سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ قَالَ: كَتَبَ حُذَيْفَةُ إِلَى يُوسُفَ بْنِ أَسْبَاطٍ: " يَا أَخِي إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكَ أَنْ يَكُونَ بَعْضُ مَحَاسِنِنَا أَضَرَّ عَلَيْكَ فِي الْقِيَامَةِ مِنْ مَسَاوِئِنَا قَالَ: " وَكَتَبَ إِلَيْهِ أَيْضًا لَا حَتَّى تَكُونَ فِي مَوْضِعٍ إِذَا جِئْتَ إِلَى الْبَقَّالِ فَقُلْتَ: أَعْطِنِي مَطْهَرَتَكَ قَالَ: هَاتِ كِسَاءَكَ أَوْ ضَعْ كِسَاءَكَ "

6578- Bişr b. el-Hâris der ki: Huzeyfe, Yûsuf b. Esbât'a: "Kardeşim! Kıyamet gününde iyilerimizin sana kötülerimizden daha çok zarar vermesinden endişe ediyorum" şeklinde bir mektup yazdı. Yine ona yazdığı bir mektupta şöyle dedi: "Bulunduğun yerde bir bakkala gidip de matarasını istediğinde sana: "Giysini bana vermeden veya giysini çıkarmadan vermem" demedikçe olmaz."[2]

٦٥٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى، نا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ، وَابْنِ لَهِيعَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ سِنَانِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " حَسَبُ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ إِلَّا مَنْ عَصَمَهُ اللهُ أَنْ يُشِيرَ إِلَيْهِ النَّاسُ بِالْأَصَابِعِ فِي دِينِهِ وَدُنْيَاهُ "

6579- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah'ın koruduğu kişiler hariç, kişi için dini veya dünyası konusunda insanlar içinde parmakla işaret edilen biri olması kötülük olarak yeterlidir."*[3]

٦٥٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَدِيٍّ، نا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحِيمِ، نا إِسْحَاقُ الْحَنْظَلِيُّ، أَنَا كُلْثُومُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي سِدْرَةَ الْحَلَبِيُّ، نا عَطَاءُ بْنُ أَبِي

---

[1] İsnâdı hasendir. İbnu'l-Cevzî, *Sifatu's-Safve* (4/202-203).

[2] İsnâdında durumu bilinmeyen ravi vardır. İbnu'l-Cevzî, *Sifatu's-Safve* (4/270).

[3] İsnâdı hasendir. Suyûtî, *el-Câmiu's-Sağîr* (7927).

مُسْلِمٍ الْخُرَاسَانِيُّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يُشَارَ إِلَيْهِ فِي دِينِهِ وَدُنْيَاهُ إِلَّا مَنْ عَصَمَهُ اللهُ "

6580- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah'ın koruduğu kişiler hariç, kişi için dini veya dünyası konusunda parmakla işaret edilen biri olması kötülük olarak yeterlidir."*[1]

٦٥٨١ - وَبِهِ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " الْمَكْرُ وَالْخَدِيعَةُ فِي النَّارِ " قُلْتُ: رَوَاهُ أَيْضًا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ حُصَيْنٍ عَنِ ابْنِ أُمَيَّةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَالْإِسْنَادُ ضَعِيفٌ

6581- Aynı isnadla bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlara tuzak kurmanın ve onları aldatmanın kişiyi götüreceği yer cehennemdir"* buyurmuştur.[2]

Abdulazîz b. Husayn, "İbn Umeyye —Hasan —Ebû Hureyre" kanalıyla zayıf bir isnadla rivayet etmiştir.

٦٥٨٢ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا أَبُو جَعْفَرٍ النُّفَيْلِيُّ، نا كَثِيرُ بْنُ مَرْوَانَ الْمَقْدِسِيُّ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي عَبْلَةَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ وشاحٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُشَارَ إِلَيْهِ بِالْأَصَابِعِ " قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، وَإِنْ خَيْرًا؟ قَالَ: " فَإِنْ كَانَ خَيْرًا فَهِيَ مَذَلَّةٌ إِلَّا مَنْ رَحِمَ اللهُ وَإِنْ كَانَ شَرًّا فِيهِ فَهُوَ شَرٌّ " كَثِيرُ بْنُ مَرْوَانَ هَذَا غَيْرُ قَوِيٍّ

6582- İmrân b. Husayn der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Parmakla gösterilen biri olması, kötülük olarak kişiye yeter!"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Peki, iyi biri olarak gösteriliyorsa?" diye sorulunca da: *"İyi olsa dahi, Yüce Allah'ın merhamet ettikleri dışında böylesi bir şey kişi için zillettir. Kötü biri ise zaten kötü biridir"* buyurdu.[3]

İsnadındaki Kesîr b. Mervân güçlü biri değildir.

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2092) Bak: Suyûtî, *el-Câmiu's-Sağîr* (7927).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2092) ve Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (1/209).

[3] İsnâdı çok zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 18/210 (518), Ebû Nuaym, *Hilye* (5/247) ve Ukaylî, *ed-Duafâ* (4/7). Bak: Zehebî, *Mîzân* (3/409-410) ve İbn Hacer, *el-Lisân* (4/484).

٦٥٨٣ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَضْلِ، أَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، نا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، نا عَفَّانُ، نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، أَنَا الْحَجَّاجُ الْأَسْوَدُ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ قَالَ: مَنْ يَدُلُّنِي عَلَى بَكَّاءٍ بِاللَّيْلِ بَسَّامٍ بِالنَّهَارِ؟

6583- Haccâc el-Esved bildiriyor: Muâviye b. Kurra: "Kim bana gece ağlayıp gündüz gülümseyenleri gösterebilir?" demiştir.[1]

٦٥٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو بَكْرِ بْنُ بَالَوَيْهِ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، نا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ أَبُو سُفْيَانَ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ زَيْدٍ قَالَ: " إِذَا كَانَتْ سَرِيرَةُ الرَّجُلِ أَفْضَلَ مِنْ عَلَانِيَتِهِ فَذَلِكَ الْفَضْلُ، وَإِذَا كَانَتْ سَرِيرَةُ الرَّجُلِ، وَعَلَانِيَتُهُ سَوَاءً فَذَلِكَ النَّصَفُ، وَإِذَا كَانَتْ عَلَانِيَتُهُ أَفْضَلَ مِنْ سَرِيرَتِهِ فَذَلِكَ الْجَوْرُ "

6584- Süfyân es-Sevrî'nin bildirdiğine göre Zeyd (b. Hâris el-Yâmî) şöyle demiştir: "Kişinin içi dışından daha iyi ise bu kişi faziletli biri demektir. Kişinin içi ile dışı aynı ise faziletin yarısına sahip demektir. Kişinin dışı içinden daha iyi ise bu, zulümdür"[2]

٦٥٨٥ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ مَنْصُورَ بْنَ عَبْدِ اللهِ يَقُولُ: سَمِعْتُ الْعَبَّاسَ بْنَ عَبْدِ اللهِ الْوَاسِطِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ يُونُسَ يَقُولُ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ يَقُولُ: " إِيَّاكَ أَنْ تَكُونَ بِالْمَعْرِفَةِ مُدَّعِيًا، أَوْ تَكُونَ بِالزُّهْدِ مُحْتَرِفًا، أَوْ تَكُونَ بِالْعِبَادَةِ مُتَعَلِّقًا "

6585- İbrâhîm b. Yûnus der ki: Zünnûn'un: "Sakın marifette iddialı veya zühdde mahir biri olma ve ibadete de bağlı kalma!" dediğini işittim.[3]

٦٥٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نا أَبُو عُثْمَانَ الْحَنَّاطُ قَالَ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ يَقُولُ: " إِيَّاكَ أَنْ تَكُونَ بِالْمَعْرِفَةِ مُدَّعِيًا، أَوْ تَكُونَ بِالزُّهْدِ مُحْتَرِفًا، أَوْ تَكُونَ بِالْعِبَادَةِ مُتَعَلِّقًا، فَقِيلَ لَهُ: فَسِّرْ لَنَا ذَلِكَ، رَحِمَهُ اللهُ " فَقَالَ: أَمَا عَلِمْتَ

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/298-299) ve Ahmed, *Zühd* (s. 328) Bak: Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl* (3/1347).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Ravileri güvenilirdir. Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (s. 17-18).

أَنَّكَ إِذَا أَشَرْتَ فِي الْمَعْرِفَةِ إِلَى نَفْسِكَ بِأَشْيَاءَ أَنْتَ مُعَرًّى عَنْ حَقَائِقِهَا كُنْتَ مُدَّعِيًا؟، وَإِذَا كُنْتَ فِي الزُّهْدِ مَوْصُوفًا بِحَالَةٍ وَبِكَ دُونَ الْأَحْوَالِ كُنْتَ مُحْتَرِفًا؟ وَإِذَا عَلَّقْتَ بِالْعِبَادَةِ قَلْبَكَ، وَظَنَنْتَ أَنَّكَ تَنْجُو مِنَ اللهِ تَعَالَى بِالْعِبَادَةِ لَا بِاللهِ فِي الْعِبَادَةِ كُنْتَ بِالْعِبَادَةِ مُتَعَلِّقًا لَا بِوَلِيِّهَا، وَالْمَنَّانُ بِهَا عَلَيْكَ؟

6586- Ebû Osmân el-Hannât der ki: Zünnûn'un: "Sakın marifette iddialı veya zühdde mahir biri olma ve ibadete de bağlı kalma" dediğini işittim. Ona: "Allah sana merhamet etsin! Bunu bize açıkla" denilince de şöyle açıkladı: "Marifetin hakikatinden habersiz olmana rağmen onun hakkında kendine işaret etmen halinde marifet sahibi olduğunu sadece iddia etmiş olacağını bilmiyor musun? Yine zühdde insanlar tarafından bir hal üzere biliniyorsan ve içinde görünenden farklı haller varsa zühdde mahir birisin demektir. Yine kalbini ibadete bağlayıp Allah'ın inâyetiyle değil de bu yaptığın ibadetle kurtulacağını düşünürsen ibadete bağlı olursun, onun sahibine ve sana onu ihsan edene değil."[1]

٦٥٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي عُثْمَانَ الزَّاهِدُ، نا أَبُو الْفَضْلِ أَحْمَدُ بْنُ أَبِي عِمْرَانَ بِمَكَّةَ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغَوِيُّ قَالَ: قَالَ الْجُنَيْدُ: " مَعَاشِرَ الْفُقَرَاءِ، إِنَّمَا عُرِفْتُمْ بِهِ، وَأُكْرِمْتُمْ مِنْ أَجْلِهِ، فَإِذَا خَلَوْتُمْ فَانْظُرُوا كَيْفَ تَكُونُونَ مَعَهُ "

6587- Cüneyd(-i Bağdâdî) der ki "Ey fakirler! Sizler fakir diye bilindiniz ve fakirsiniz diye yardım gördünüz. Bundan dolayı yalnız kaldığınızda fakirliğinizle nasıl davrandığınıza dikkat edin."

٦٥٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّازِيُّ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ زُهَيْرٍ، نا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا جَعْفَرُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ وَاسِعٍ قَالَ: قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ: " يَا بُنَيَّ اتَّقِ اللهَ، لَا تُرِ أَنَّكَ تَخْشَى يُكْرِمُوكَ، وَقَلْبُكَ فَاجِرٌ "

[1] İsnâdı ceyyiddir. Ebû Nuaym, *Hilye* (9/350).

6588- Muhammed b. Vâsi' der ki: Lokman (Hekim), oğluna şöyle dedi: "Evladım! Allah'a karşı takvalı ol! Kalbin günahkar olmasına rağmen Allah'tan korktuğunu gösterip bundan dolayı değer verilen biri olma!"[1]

٦٥٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْغَضَائِرِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، نا إِسْمَاعِيلُ، نا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، نا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، حَدَّثَ عَنْ بَعْضِ أَشْيَاخِهِ أَنَّ لُقْمَانَ قَالَ لِابْنِهِ: " لَا تُرِ النَّاسَ أَنَّكَ تَخْشَى اللهَ يُكْرِمُوكَ، وَقَلْبُكَ فَاجِرٌ "

6589- Hammâd b. Zeyd der ki: Babamın, hocalarından birinden naklen bana bildirdiğine göre Lokman (Hekim), oğluna: "Kalbin günahkar olmasına rağmen Allah'tan korktuğunu gösterip bundan dolayı değer verilen biri olma!" demiştir.

٦٥٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الرَّازِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ الْكَتَّانِيَّ وَسَأَلَهُ بَعْضُ الْمُرِيدِينَ فَقَالَ لَهُ: أَوْصِنِي فَقَالَ: " كُنْ كَمَا تُرِي النَّاسَ، وَإِلَّا فَأَبِنْ لِلنَّاسِ كَمَا تَكُونُ "

6590- Ebû Bekr er-Râzî der ki: Müridlerinden biri Kettânî'ye: "Bana öğüt ver" deyince, Kettânî: "İnsanlara karşı ya göründüğün gibi ol ya da olduğun gibi görün" dedi.[2]

٦٥٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الرَّازِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ ابْنَ الْأَعْرَابِيِّ يَقُولُ: " أَخْسَرُ الْخَاسِرِينَ مَنْ أَبْدَى لِلنَّاسِ صَالِحَ أَعْمَالِهِ، وَبَارَزَ بِالْقَبِيحِ مَنْ هُوَ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ "

6591- Ebû Bekr er-Râzî der ki: İbnu'l-A'râbî'nin şöyle dediğini işittim: "En büyük hüsrana maruz kalacak olan kişîler insanlara güzel amellerini gösterirken kendisine şah damarından daha yakın olan (Allah)'a kötü amellerde bulunan kişidir."[3]

---

[1] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Ahmed, *Zühd* (s. 49), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/14) ve Abdullah b. el-Mübârek, *Zühd* (192).

[2] İsnâdı sahihtir. Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (s. 374).

[3] İsnâdı ceyyiddir. Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (s. 428).

٦٥٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ الْمُثَنَّى الطَّبَرِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ عَلَّكَانَ الرَّازِيُّ يَقُولُ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ مُعَاذٍ الرَّازِيَّ يَقُولُ: " مَنْ خَانَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ فِي السِّرِّ هَتَكَ اللهُ سِتْرَهُ فِي الْعَلَانِيَةِ "

6592- Ebû Bekr Muhammed b. Ali b. Câfer b. Allakân er-Râzî der ki: Yahya b. Muâz er-Râzî'nin: "Yalnızken Allah'a karşı haince davranan kişiyi Yüce Allah insanlar içinde ifşa eder" dediğini işittim.[1]

[1] İbnu'l-Cevzî, *Sifatu's-Safve* (4/94).

السَّادِسُ وَالْأَرْبَعُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وهو بَابٌ فِي السُّرُورِ بِالْحَسَنَةِ وَالِاغْتِمَامِ بِالسَّيِّئَةِ

46. Şube

İyiliğe Sevinip Kötülüğe Üzülmek

٦٥٩٣ - أَخْبَرَنَا الْأُسْتَاذُ أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، نا أَبُو بِشْرٍ يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، نا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: خَطَبَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ بِالْجَابِيَةِ فَقَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللهِ ﷺ مَقَامِي فِيكُمْ قَالَ: فَذَكَرَ الْحَدِيثَ إِلَى أَنْ قَالَ: " وَمَنْ سَرَّتْهُ حَسَنَتُهُ وَسَاءَتْهُ سَيِّئَتُهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ "

6593- Câbir b. Semure der ki: Ömer b. el-Hattâb, Câbiye'de bizlere bir hutbe verdi. Hutbesinde şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) durduğum bu yerde durup bize bir hutbe verdi..." Sonrasında ravi söz konusu hadisi aktarıp Ömer'den naklen şöyle devam eder: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*Kişi yaptığı iyiliğe sevinip yaptığı kötülüğe üzülüyorsa mümin biridir*» buyurdu."[1]

٦٥٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ الْمُؤَذِّنُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خنْبٍ، نا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْعَوَّامِ، نا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ، نا هِشَامٌ الدَّسْتُوَائِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ سَلَّامٍ، عَنْ جَدِّهِ مَمْطُورٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ: أَنَّ رَجُلًا، سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ: مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: " إِذَا سَاءَتْكَ سَيِّئَاتُكَ، وَسَرَّتْكَ حَسَنَاتُكَ، فَأَنْتَ مُؤْمِنٌ " قَالَ: فَمَا الْإِثْمُ؟ قَالَ: " إِذَا حَلَّ فِي صَدْرِكَ شَيْءٌ فَدَعْهُ "

6594- Ebû Umâme bildiriyor: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "İman nedir?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yaptığın iyilik seni sevindiriyor, yaptığın kötülük de üzüyorsa sen mümin birisindir"* buyurdu.

---

[1] İsnâdı sahihtir. Tayâlisî, *Müsned* (1/26), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 1/131-132 (141), Taberânî, *M. es-Sağîr* (1/89) ve Hatîb, *Târîh* (2/178, 4/319, 6/57).

Adam: "Günah nedir?" diye sorunca da, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir şey içine sinmiyorsa onu bırak"* buyurdu.[1]

٦٥٩٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَنَا مُوسَى بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبَّادٍ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ بَكْرٍ السَّهْمِيُّ، نا هِشَامٌ الدَّسْتُوَائِيُّ، فَذَكَرَهُ

6595- Başka bir kanalla bir önceki hadisin aynısı bildirilmiştir.[2]

٦٥٩٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " اللهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ الَّذِينَ إِذَا أَحْسَنُوا اسْتَبْشَرُوا، وَإِذَا أَسَاءُوا اسْتَغْفَرُوا "

6596- Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Beni yaptıkları iyiliğe sevinen, yaptıkları kötülükler için de bağışlanma dileyenlerden biri kıl"* diye dua ederdi.[3]

٦٥٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو مُحَمَّدٍ دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ السِّجْزِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ الصَّائِغُ، نا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، وَعَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَمْرٍو مَوْلَى الْمُطَّلِبِ، عَنِ الْمُطَّلِبِ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً وَكَرِهَهَا حِينَ يَعْمَلُ، وَعَمِلَ حَسَنَةً فَسُرَّ بِهَا فَهُوَ مُؤْمِنٌ "

6597- Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi bir kötülük yaptığında bu yaptığından hoşlanmıyorsa, bir iyilik yaptığında da buna seviniyorsa mümin biridir demektir"* buyurmuştur.[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir, ancak isnâdında kopukluk vardır. İbn Mende, *Kitâbu'l-Îmân* 3/963 (1089).

[2] Ravileri güvenilirdir, ancak isnâdında kopukluk vardır. Hâkim, *Müstedrek* (2/13).

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 2/1255 (3820).

[4] İsnâdında kopukluk vardır. Hâkim, *Müstedrek* (1/13), Ahmed, *Müsned* (4/398) ve Bezzâr, *Müsned* (1/59).

٦٥٩٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ عَقِيلٍ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْمَدِينِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو، عَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ حَنْطَبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ سَرَّتْهُ حَسَنَتُهُ، وَسَاءَتْهُ سَيِّئَتُهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ " كَذَا قَالَ عَنْ أَبِيهِ، وَرِوَايَةُ الْجَمَاعَةِ عَنْ عَمْرٍو، لَيْسَ فِيهِ عَنْ أَبِيهِ

6598- Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi yaptığı iyiliğe sevinip yaptığı kötülüğe üzülüyorsa mümin biridir"* buyurmuştur.[1]

Muttalib b. Abdillah b. Hantab bu şekilde babasından naklen rivayet etmiştir. Geneli ise bunu Amr'dan rivayet ederken Muttalib'in babasını zikretmez.

٦٥٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعِيدٍ، نا الْعَبَّاسُ بْنُ حَمْزَةَ، نا مَخْلَدُ بْنُ عَمْرٍو الْبَلْخِيُّ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُحَارِبِيُّ، نا عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " أَرْبَعَةٌ فِي حَدِيقَةٍ قُدُسِيَّةٍ فِي الْجَنَّةِ: الْمُعْتَصِمُ بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، لَا يَشُكُّ فِيهَا، وَمَنْ إِذَا عَمِلَ حَسَنَةً سَرَّتْهُ وَحَمِدَ اللهَ عَلَيْهَا، وَمَنْ إِذَا عَمِلَ سَيِّئَةً سَاءَتْهُ وَاسْتَغْفَرَ اللهَ مِنْهَا، وَإِذَا أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ قَالَ: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ "

6599- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dört kişi cennette Yüce Allah'a yakın olan bir bahçede bulunur. Biri, tereddütsüz bir şekilde «Lâ ilâhe illallah» sözüne bağlı olan kişidir. Diğeri, bir iyilik yaptığı zaman buna sevinip Allah'a hamdeden kişidir. Diğeri, bir kötülük yaptığı zaman buna üzülen ve Allah'tan bağışlanma dileyen kişidir. Bir diğeri de, başına bir musibet geldiği zaman «İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn (=Biz Allah'a aidiz ve sonunda O'na döneceğiz)» diyen kişidir."*[2]

---

[1] İsnâdında meçhul ravi vardır.

[2] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/328).

٦٦٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، مِنْ أَصْلِ كِتَابِهِ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ السَّرَّاجُ، نا الْحُسَيْنُ بْنُ الْمُثَنَّى الْبَصْرِيُّ، نا عَفَّانُ، نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " اللهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ الَّذِينَ إِذَا أَحْسَنُوا اسْتَبْشَرُوا، وَإِذَا أَسَاءُوا اسْتَغْفِرُوا "

6600- Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Beni yaptıkları iyiliğe sevinen, yaptıkları kötülükler için de bağışlanma dileyenlerden biri kıl"* diye dua ederdi.[1]

Halîmî der ki: "Allah doğrusunu bilir, bunun manası kişi bir iyilik yaptığında bunu yapmaya Yüce Allah'ın tarafından muvaffak kılınması ve bu iyiliği yapmanın kendisine kolaylaştırılmasına sevindiği zaman bu, Mizan'ında yer alır. Mizan'ında yer almasından dolayı da kişi huzur içinde Yüce Allah'ın buna karşılık kendisine vereceği rahmet ve ihsana sevinir. Ya da kişi bir kötülük yaptığında, Yüce Allah'ın onu kendi nefsiyle baş başa bırakıp şeytana uymasına üzüldüğü zaman, Yüce Allah'a karşı utanç içinde ve kıyamet gününde bundan dolayı hesaba çekileceğinin endişesiyle sıkıntılı, dertli olur. Bu da onun imanında samimiyetine, itikadında da ihlasına kanıttır. Vaad edilen ödül ile cezalara imanın şiddeti de Allah ve Resûlünü tasdikin gücüne bağlıdır."[2]

Beyhakî der ki: Böylesi bir açıklama kısa bir şekilde merfû olarak: *"Mümin kişi bir iyilik yaptığında bunun mükafatının beklentisi içinde, bir kötülük yaptığında da bunun cezasının endişesi içinde olur"* şeklinde rivayet edilmiştir.[3]

٦٦٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْفَضْلُ الْقَطَّانُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا خَلَفُ بْنُ خَلِيفَةَ، عَنْ سَيَّارٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ: " انْطَلَقْتُ أَنَا وَأَخِي حَتَّى دَخَلْنَا عَلَى الرَّبِيعِ بْنِ خُثَيْمٍ، فَإِذَا هُوَ جَالِسٌ فِي مَسْجِدِهِ، فَسَلَّمْنَا عَلَيْهِ فَرَدَّ عَلَيْنَا السَّلَامَ، ثُمَّ قَالَ: مَا جَاءَ بِكُمْ؟ قُلْنَا: جِئْنَا لِنَذْكُرَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ وَنَذْكُرُهُ مَعَكَ، وَتَحْمَدُ

---

[1] 6596. hadiste zikredildi.

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (3/117).

[3] Buhârî, *hibe* (3/144-145).

اللهَ وَنَحْمَدُهُ مَعَكَ قَالَ: فَرَفَعَ يَدَيْهِ يَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ، لِم تَقُولَا: جِئْنَاكَ تَشْرَبُ فَنَشْرَبُ مَعَكَ، وَلَا جِئْنَاكَ تَزْنِي فَنَزْنِي مَعَكَ "

6601- Ebû Vâil der ki: Kardeşimle birlikte Rabî' b. Huseym'e gidip yanına girdiğimizde onu namazgâhında otururken bulduk. Selam verdiğimizde selamımızı aldı ve: "Neden geldiniz?" diye sordu. "Seninle birlikte Allah'ı zikretmek ve O'na hamd etmek için geldik" karşılığını verdiğimizde ellerini kaldırdı ve: "Elhamdu lillah! Zira «Seninle birlikte içki içmek veya zina etmek için geldik» demediniz" dedi.[1]

٦٦٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ قَالَ: قِيلَ لِلُقْمَانَ: أَيُّ النَّاسِ أَغْنَى؟ قَالَ: " مَنْ رَضِيَ بِمَا أُعْطِيَ " قِيلَ: فَأَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ؟ قَالَ: " الْغَنِيُّ " قِيلَ: غَنِيُّ الْمَالِ؟ قَالَ: " لَا، وَلَكِنِ الَّذِي إِذَا طُلِبَ عِنْدَهُ خَيْرٌ وُجِدَ " قِيلَ: فَأَيُّ النَّاسِ شَرٌّ؟ قَالَ: " الَّذِي لَا يُبَالِي أَنْ يَرَاهُ النَّاسُ مُسِيئًا "

6602- İbn Aclân der ki: Lokmân'a: "İnsanlar içinde en varlıklı kişi kimdir?" diye sorulunca: "Kendisine verilene razı olan kişidir" dedi. Ona: "İnsanlar içinde en hayırlı kişi kimdir?" diye sorulunca: "Varlıklı olan kişidir" dedi. Ona: "Mal yönünden varlıklı olan kişi mi?" diye sorulunca: "Hayır! Yanında hayırlı bir şey arandığında bulunan kişidir" dedi. Ona: "İnsanların en kötüsü kimdir?" diye sorulunca da: "İnsanların kendisini kötü biri olarak görmesini umursamayan kişidir" dedi.[2]

Kişinin bir iyilik yaptığında insanların onu övmesi ve hayırla yad etmesine sevinmesi konusunda da şu rivayetler gelmiştir:

٦٦٠٣ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ إِمْلَاءً، أَنا عَبْدُ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الشَّرْقِيُّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ هَاشِمٍ، نا وَكِيعٌ، نا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَرَأَيْتَ الرَّجُلَ

---

[1] İsnâdı hasendir. Fesevî, *Ma'rife* (2/565), Abdullah b. Ahmed b. Hanbel, *Zevâidu'z-Zühd* (s. 331), Ebû Nuaym, *Hilye* (2/111) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (6/184-185).

[2] İsnâdı hasendir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/254 (20470) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (7/307).

يَعْمَلُ لِلَّهِ الْعَمَلَ يُحِبُّهُ النَّاسُ عَلَيْهِ؟ قَالَ: " تِلْكَ عَاجِلُ بُشْرَى الْمُؤْمِنِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي بَكْرٍ، وَإِسْحَاقُ، عَنْ وَكِيعٍ

6603- Ebû Zer der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah için bir amel yaptığında insanlar tarafından da sevilen kişi konusunda ne dersin?" dediğimde: *"Bu durum, bu yönde mümine (âhiretine yönelik) dünyadayken verilen müjdelerdendir"* buyurdu.[1]

Müslim, Ebû Bekr ve İshâk kanalıyla Vekî'den rivayet etti.[2]

٦٦٠٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، نا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقَاشِيُّ، نا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، نا شُعْبَةُ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ، نا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، جَمِيعًا، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قِيلَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ: أَرَأَيْتَ الرَّجُلَ يَعْمَلُ الْعَمَلَ الصَّالِحَ وَالنَّاسُ يَحْمَدُونَهُ عَلَى ذَلِكَ؟ قَالَ: " تِلْكَ عَاجِلُ بُشْرَى الْمُؤْمِنِ فِي الدُّنْيَا " رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّى، عَنْ عَبْدِ الصَّمَدِ

6604- Ebû Zer der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah için iyi bir amel yaptığında insanlar tarafından da övülen kişi konusunda ne dersin?" denilince: *"Bu durum, bu yönde mümine (âhiretine yönelik) dünyadayken verilen müjdelerdendir"* buyurdu.

Müslim, Yahya b. Yahya ve Muhammed b. el-Müsennâ kanalıyla Abdussamed'den rivayet etti.[3]

٦٦٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ النِّجَادُ، إِمْلَاءً، نا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، نا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ أَنَّهُمْ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، الرَّجُلُ يَعْمَلُ لِآخِرَتِهِ وَيُحِبُّهُ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *birr* (3/2035).

[3] Müslim, *birr* (3/2034, 2035).

النَّاسُ؟ قَالَ: " تِلْكَ عَاجِلُ بُشْرَى الْمُؤْمِنِ " وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ

6605- Ebû Zer bildiriyor: "Ey Allah'ın Resûlü! Âhireti için bir amel yaptığında insanlar tarafından da sevilen kişi konusunda ne dersin?" denilince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu durum, bu yönde mümine (âhiretine yönelik) dünyadayken verilen müjdelerdendir"* buyurdu.[1]

Başka bir kanalla bir öncekinin aynısını rivayet edilmiştir.[2]

٦٦٠٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، أَنَا أَبُو دَاوُدُ، نا سَعِيدُ بْنُ سِنَانٍ أَبُو سِنَانٍ، نا حَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ، الرَّجُلُ يَعْمَلُ الْعَمَلَ يَسُرُّهُ، وَإِذَا اطُّلِعَ عَلَيْهِ سَرَّهُ ذَلِكَ وَأَعْجَبَهُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَهُ أَجْرَانِ، أَجْرُ الْعَلَانِيَةِ، وَأَجْرُ السِّرِّ " قَالَ يُونُسُ: ذُكِرَ عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ أَنَّهُ فَسَّرَهُ أَنْ لَا يَكُونَ اطُّلِعَ عَلَيْهِ عَلَى عَمَلِ سُوءٍ قَالَ أَحْمَدُ: وَرَوَى هَذَا الْحَدِيثَ الْأَعْمَشُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ

6606- Ebû Hureyre der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Bazen kişi gizlice bir amelde bulunuyor. Ancak fark edildiğinde de buna sevinip beğeniyor" denilince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sevabını, biri aleniyet (örneklik) biri de gizlilik için olmak üzere iki katıyla alır"* buyurdu.[3]

Yûnus der ki: Zikredildiğine göre Ebû Ubeyd bunu: "Bunun olması için kişinin kötü değil de iyi bir ameli yaparken fark edilmesi gerekmektedir" şeklinde açıklamıştır.

Beyhakî der ki: "A'meş de bunu Habîb b. Ebî Sâlih kanalıyla Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet etmiştir."[4]

---

[1] Müslim, *birr* (3/2035).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/594 (2384).

[4] Vekî', *Zühd* (245) ve Hennâd, *Zühd* (880).

٦٦٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، مِنْ أَصْلِهِ قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا الْحَسَنُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ يَزِيدَ الْعَطَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ أَسَدٍ الْكُوفِيُّ، نا يَحْيَى بْنُ الْيَمَانِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ ذَكْوَانَ، عَنِ أَبِي مَسْعُودٍ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: إِنِّي أَعْمَلُ الْعَمَلَ أُسِرُّهُ فَيَظْهَرُ فَأَفْرَحُ بِهِ؟ فَقَالَ: " كُتِبَ لَكَ أَجْرَانِ "

6607- Ebû Mes'ûd der ki: Adamın biri Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Bazen gizlice yaptığım bir amel açığa çıktığı zaman buna seviniyorum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu amelin sevabı sana iki katıyla yazılır"* buyurdu.[1]

٦٦٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، نا أَحْمَدُ بْنُ أَسَدٍ أَبُو عَاصِمٍ الْبَجَلِيُّ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ، زَادَ: " أَجْرُ السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ "

6608- Bu hadis başka bir kanalla; *"Sevabını, biri aleniyet (örneklik) biri de gizlilik için olmak üzere iki katıyla alır"* eklemesiyle rivayet olundu.[2]

٦٦٠٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ نُعَيْمٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ سُلَيْمَانَ الْحَضْرَمِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ أَسَدٍ الْبَجَلِيُّ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ.

6609- Başka bir kanalla bir önceki hadisin aynısı bildirilmiştir.[3]

Halîmî der ki: "Zikredildiğine göre Abdurrahman b. Mehdî bunu: "Gizlice yaptığım bu amelim açığa çıktığı zaman bu konuda bana uyulacağı ve yaptığımın aynısı yapılacağı için buna seviniyorum" şeklinde açıklamıştır. Yoksa açığa çıktığında buna sevinmesi övgüye veya güzel sözlere mazhar olacağı için değildir. Adamın bu sözü Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): *"İyi*

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 17/263 (723) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (2/270).

[2] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 17/263 (723).

[3] İsnâdında meçhul ravi vardır.

bir yol (çığır) açan kişi, hem bunun sevabını, hem de bu konuda ona uyanların sevabının aynısını alır" sözüne benzemektedir.[1]

Yine rivayet edildiğine göre adamın biri gece vakti namaza durdu. Komşusu onu bu şekilde görünce o da namaza kalktı. Komşusuna bu yönde örnek olduğu için de ilk olarak namaza duran adam da bağışlandı.

Adamın sözünün bu mânâda olması muhtemeldir. Diğer bir ihtimal ise kişinin gizlice yaptığı bir amel açığa çıktığı zaman insanların onu kötü değil de, hayırla yad etmesine sevinmesidir. Kişi için de: "Rabbine karşı olan görevlerini ifa eden biridir" sözünden daha güzel bir övgü olamaz. Bu, riyakârlıktan değildir. Zira riyakârlık kişinin hayırlı bir ameli Allah'ın rızası ve mükâfatını umarak değil de insanların "Bu adam hayırlı biridir" demesi için yapmasıdır. Ancak kişinin bir ameli sadece Allah rızası için ve insanlar içinde âbidlerden biri olarak anılmaması için gizlice yapması durumunda açığa çıktığında insanların onu övmesi riyadan değildir. Böylesi bir durumda insanlar onu, birbirlerini dünya ile ilgili konularda övmeleri gibi değil, Allah'a ibadet ettiğinden dolayı övmüş olacaklardır.

Yüce Allah'ın, bazı toplulukları yapmadıkları şeylerden dolayı övülmeyi bekledikleri için kınadığını görmüyor musun? Bu da yaptığı bir şeyden dolayı övülmeyi bekleyenlerin kınanamayacağına delalet etmektedir. Başkası için değil, sadece Allah'a itaat eden biri olarak anılmak isteyen ve benliğini Allah'a ibadete veren biri nasıl kınanabilir ki? Kınanması gereken kişi, Allah rızası için yapması emredilen bir şeyi başka amaçlar için yapan kişidir ki, ikisi arasında fark insaf sahibi kişiler için gâyet açıktır.

Bu hadisi, kişiyi yüzüne karşı temize çıkarmanın kerâhiyetine yönelik delil olarak alanlar da vardır. Buna göre kişi yüzüne karşı bu şekilde övüldüğü zaman kendini beğenecek ve kendi kendine: "Ben şu şu şekilde övülen biriyim" diyerek başkalarını kendinden küçük görecektir. Ancak bizim dediğimiz bundan başka bir şeydir. Bizim dediğimiz kişinin Allah'a izafe edilip O'na itaatiyle övüldüğünü duyması durumunda buna sevinmesidir. Kişi buna sevinir, zira Yüce Allah ona değerli bir konumu bahşetmiştir. Biri ibadete muvaffak kılınması, biri de ibadetinde nihai hedefi olan Allah'a izafe edilmesi olan iki güzel şey kendisine bir arada ihsan edilmiştir. Kişi böylesi bir şeye

---

[1] Bu hadis daha önce 3048 ile 3050. hadislerde geçti.

sevinir, zira dünya peşinde olanların birbirlerini övdüklerinden farklı bir şekilde övülmektedir. İkisi arasında da derin farklar vardır. Böyle olmasaydı Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) buyurduğu gibi bu durum mümin için dünyadayken bir müjde olarak ifade edilmezdi."[1]

Beyhakî der ki: İhlasın, kişinin yaptığı amel karşısında övülmeyi sevmemesi mânâsına geldiği yönünde daha önce zikrettiğimiz rivayetler kişinin amelini övülmek için değil Allah'a ibadet amacıyla yapması anlamındadır. Kişinin bu yönde gizlice yaptığı bir amel ortaya çıktığında övülmesine sevinmesi de bu hadislere göre amelin ihlasına halel getirmez. Doğrusunu da Allah bilir.

Halîmî'nin Abdurrahman b. Mehdî'den naklen aktardığı hadis bir sonraki hadiste İbn Uyeyne'den de rivayet edilmiştir.

٦٦١٠ - أَخْبَرَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، نا أَبُو الطِّيبِ الْمُظَفَّرُ بْنُ سَهْلٍ الْخَلِيلِيُّ الْقَائِدُ، بِمَكَّةَ، نا إِسْحَاقُ بْنُ أَيُّوبَ بْنِ حَسَّانَ الْوَاسِطِيُّ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ، وَقَدْ سَأَلَهُ رَجُلٌ عَنْ قَوْلِ الصَّحَابِيِّ لِلنَّبِيِّ ﷺ: إِنِّي لَأُسِرُّ الْعَمَلَ، فَإِذَا اطُّلِعَ عَلَيْهِ سَرَّنِي؟ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَكَ أَجْرَانِ، أَجْرُ السِّرِّ، وَأَجْرُ الْعَلَانِيَةِ "

قَالَ ابْنُ عُيَيْنَةَ: هَذَا مِنْ أَجْوَدِ الْأَحَادِيثِ وَأَحْكَمِهَا لِرَجُلٍ يُسِرُّ الْعِبَادَةَ فَيَطَّلِعُ عَلَيْهِ مُطَّلِعٌ فَيَعْمَلُ بِمِثْلِ عَمَلِهِ فَسَرَّهُ إِذَا بَلَغَهُ أَنَّ فُلَانًا قَدْ عَمِلَ بِمَا عَمِلْتَ، وَكَذَلِكَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " مَنْ سَنَّ سُنَّةً حَسَنَةً فَلَهُ أَجْرُهَا وَأَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا " وَأَمَّا قَوْلُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ فَفِيمَا

6610- İshâk b. Eyyûb b. Hassân el-Vâsitî, babasından bildiriyor: Adamın biri Süfyân b. Uyeyne'ye, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), ashâbdan: "Bazen gizlice yaptığım bir amel açığa çıktığı zaman buna seviniyorum" diyen birine: "*Sevabını biri aleniyet, biri de gizlilik için olmak üzere iki katıyla alacaksın*" buyurmasını sorunca, Süfyân şöyle dedi: "Kişinin gizlice yaptığı bir ibadetin açığa çıkması durumunda kendisine uyulacağı için buna sevinmesi konusunda rivayet edilen en sağlam ve en güzel hadislerden biridir. Zira kişiye: "Filan kişi de senin yaptığının aynısını yaptı" denilince buna sevinecektir. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): "*İyi bir yol (çığır) açan kişi*

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (3/117-118).

hem bunun sevabını, hem de bu konuda ona uyanların sevabının aynısını alır" sözü de bu yöndedir."[1]

Bir sonraki rivayet de Abdurrahman b. Mehdî'nin yaptığı açıklamaya yöneliktir.

٦٦١١ - أَخْبَرَنَا السَّلَمِيُّ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْكَارِزِيُّ، نا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ: قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ فِي حَدِيثِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي أَعْمَلُ الْعَمَلَ أُسِرُّهُ، فَإِذَا اطُّلِعَ عَلَيْهِ سَرَّنِي؟ فَقَالَ: " لَكَ أَجْرَانِ، أَجْرُ السِّرِّ، وَأَجْرُ الْعَلَانِيَةِ "

قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ: حَدَّثَنَاهُ أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ يَرْفَعُهُ. قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ: قَالَ ابْنُ مَهْدِيٍّ: وَجْهُهُ عِنْدِي أَنَّهُ إِنَّمَا يُسَرُّ بِهِ إِذَا اطُّلِعَ عَلَيْهِ لِيُسْتَنَّ بِهِ قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ يَعْنِي أَنَّهُ لَيْسَ يُسَرُّ بِهِ، وَلَيْسَ لِلْحَدِيثِ عِنْدِي وَجْهُ الْإِمَامِ

6611- Ebû Ubeyd bildiriyor: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vasellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Bazen gizlice yaptığım bir amel açığa çıktığı zaman buna seviniyorum" deyince, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sevabını biri aleniyet, biri de gizlilik için olmak üzere iki katıyla alacaksın"* buyurdu.[2]

Ebû Ubeyd der ki: "Bunu bize Ebû Muâviye, A'meş kanalıyla Habîb b. Ebî Sâbit'ten, o da Ebû Sâlih'ten merfû olarak rivayet etmiştir. Yine bunu bana İbn Mehdî, Süfyân kanalıyla Habîb b. Ebî Sâbit'ten, o da Ebû Sâlih'ten merfû olarak rivayet etti. İbn Mehdî de: "Bana göre bunun anlamı kişinin gizlice yaptığı amelin açığa çıkması durumunda kendisinden sonra bu konuda ona uyulacağı için buna sevinmesidir" dedi. Yani kişinin sevinci temize çıkarılıp hayırla anılacağı için değildir. Bana göre de hadisin İbn Mehdî'nin getirdiği açıklama dışında bir anlamı yoktur."[3]

Sonrasında Ebû Ubeyd, Halîmî'nin İbn Uyeyne kanalıyla zikrettiği, gece namazına kalkan adamın komşusunun da namaz kılmasına vesile olması

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Bkz: Ebû Ubeyd, *Ğarîbu'l-Hadis* (2/217-218).

olayını buna kanıt olarak getirir. Ebû Ubeyd bu konuda hem İbn Mehdî'nin açıklamasını, hem de İbn Uyeyne'nin bu rivayetini kanıt olarak kullanır.

٦٦١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ، أَنَا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ الْقَاضِي، بِبَغْدَادَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ جَرِيرٍ الطَّبَرِيُّ، نا سَعِيدُ بْنُ عَمْرٍو السَّكُونِيُّ، نا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ زَائِدَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " عَمَلُ السِّرِّ أَفْضَلُ مِنَ الْعَلَانِيَةِ، وَالْعَلَانِيَةُ أَفْضَلُ لِمَنْ أَرَادَ الِاقْتِدَاءَ بِهِ " تَفَرَّدَ بِهِ بَقِيَّةُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مِهْرَانَ هَذَا

6612- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Gizlice yapılan amel, açıktan yapılan amelden daha hayırlıdır. Örnek almak isteyenler için ise açıktan yapılan amel gizliden yapılandan daha hayırlıdır."*[1]

Bakiyye bunu Abdulmelik b. Mihrân'dan rivayette tek kalmıştır.

٦٦١٣ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ يَعْقُوبَ الثَّقَفِيُّ، نا الْحُسَيْنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ اللَّيْثِ، نا عَلِيُّ بْنُ هَاشِمٍ الرَّازِيُّ، نا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الرُّؤَاسِيُّ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ قَالَ: قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ: " يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ اغْتَنِمُوا قَلَّ مَا تَمُرُّ بِي لَيْلَةٌ إِلَّا وَأَقْرَأُ فِيهَا أَلْفَ آيَةٍ، وَإِنِّي لَأَقْرَأُ الْبَقَرَةَ فِي رَكْعَةٍ، وَإِنِّي لَأَصُومُ الْأَشْهُرَ الْحُرُمَ، وَثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَالْإِثْنَيْنَ وَالْخَمِيسَ، ثُمَّ تَلَا ﴿وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ﴾ [الضحى: ١١] "

6613- Ebu'l-Ahvas der ki: Ebû İshâk: "Gençler! Gençliğinizi iyi değerlendirin! Ben her gece bin âyet okuyorum. Bir rekatta Bakara Sûresi'ni okuyorum. Haram ayları, her aydan üç günü ve Pazartesi ile Perşembe günlerini oruçlu geçiriyorum" dedi ve: *"Yalnızca Rabbinin nimetini anlat!"*[2] âyetini okudu.[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Hacer, *el-Lisân* (4/69), Zehebî, *Mîzân* (2/665) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/77).

[2] Duhâ Sur. 11

[3] Hâkim'in hocasını tanımıyorum diğer ravileri ise güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/528).

٦٦١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو سَعِيدٍ الثَّقَفِيُّ، نا الْحُسَيْنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ اللَّيْثِ، نا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ، نا هُشَيْمٌ، أَنَا أَبُو بَلْجٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ قَالَ: " كَانَ يَلْقَى الرَّجُلُ مِنْ إِخْوَانِهِ فَيَقُولُ: لَقَدْ رَزَقَ اللهُ الْبَارِحَةَ مِنَ الصَّلَاةِ كَذَا وَكَذَا، وَرَزَقَ مِنَ الْخَيْرِ كَذَا وَكَذَا "

6614- İmrân b. Meymûn der ki: Önceleri kişi kardeşlerinden biriyle karşılaştığı zaman: "Yüce Allah dün gece bana şu kadar namaz kılmayı ihsan etti. Şu kadar da hayır bahşetti" derdi.[1]

٦٦١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ السُّكَّرِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الشَّافِعِيُّ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْأَزْهَرِ، نا الْغَلَابِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: قِيلَ لِسُفْيَانَ: إِنَّ أَهْلَ مَكَّةَ يَزْعُمُونَ أَنَّكَ قَلِيلُ الطَّوَافِ، فَغَضِبَ فَقَالَ: " والله إِنِّي لِأَدْنُو بِالطَّائِفِينَ بِالْبَيْتِ لَيُصِيبُنِي مِنْ غُبَارِهِمْ، وَإِنِّي لِكَذَا، وَإِنِّي لِكَذَا " فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ، وَإِيشْ تَجْزَعُ مِنْ هَذَا، وَقَدْ سَتَرَكَ اللهُ وَأَحْسَنَ إِلَيْكَ؟ قَالَ: " إِنِّي لَأَكْرَهُ أَنْ يَقُولَ النَّاسُ: إِنَّ سُفْيَانَ زَاهِدٌ فِي الْخَيْرِ "

6615- Ğalâbî, babasından bildiriyor: Süfyân b. Uyeyne'ye: "Mekke ahalisi senin tavafının az olduğunu söylüyor" denilince buna öfkelendi ve: "Vallahi Kâbe'de tavaf edenlere yaklaştığımda onlardan üzerime şu kadar toz bulaşıyor. Şu oluyor, bu oluyor..." karşılığını verdi. Adamın biri ona: "Ey Ebû Muhammed! Yüce Allah sana giysi bahşedip ihsanlarda bulunmuşken bunun neyinden rahatsız oluyorsun?" diye sorulunca, Süfyân: "İnsanların «Süfyân hayırda zahid biridir» demelerini istemiyorum" dedi.[2]

٦٦١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ السُّكَّرِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الشَّافِعِيُّ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا الْغَلَابِيُّ، نا أَبُو سَهْلٍ الْمَدَائِنِيُّ قَالَ: وَحَضَرْتُ ابْنَ عُيَيْنَةَ وَسَأَلَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: " يَا أَبَا مُحَمَّدٍ، أَرَأَيْتَ الرَّجُلَ يَعْمَلُ الْعَمَلَ لِلَّهِ، يُؤَذِّنُ أَوْ يَؤُمُّ، أَوْ يُعِينُ أَخَاهُ، أَوْ يَعْمَلُ شَيْئًا مِنَ الْخَيْرِ فَيُعْطِي الشَّيْءَ؟ قَالَ: يَقْبَلُهُ، أَلَا تَرَى إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ لَمْ يَعْمَلْ لِلْعِمَالَةِ إِنَّمَا

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/425).

[2] Ravileri güvenilirdir.

عَمِلَ لِلَّهِ، فَعَرَضَ لَهُ رِزْقٌ مِنَ اللهِ تَعَالَى فَتَقَبَّلَهُ، وَقَرَأَ ﴿إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا﴾ [القصص: ٢٥] "

6616- Ebû Sehl el-Medâinî der ki: Adamın biri Süfyân b. Uyeyne'ye: "Ey Ebû Muhammed! Kişinin Allah rızası için müezzinlik veya imamlık yapması veya bir kardeşine yardım etmesi veya hayırlı bir iş yapması ve buna karşılık kendisine bir şeyler verilmesi konusunda ne dersin?" deyince, Süfyân: "Kendisine verilen şeyi kabul eder. Hz. Musa'nın da işçilik yapmak için değil, Allah rızası için çalıştığında kendisine Allah'tan bir rızık teklif edilince bunu kabul ettiğini görmüyor musun?" karşılığını verdi ve: *"O sırada, kadınlardan biri utana utana yürüyüp ona geldi: «Babam sana sulama ücretini ödemek için seni çağırıyor» dedi"*[1] âyetini okudu.[2]

٦٦١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، نا الْحُسَيْنُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ عَثَّامٍ، وَذُكِرَ قَوْلُهُ تَعَالَى: " ﴿فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ﴾ [القصص: ٢٥] قَالَ: فَذَهَبَ مَعَهَا، وَإِنَّمَا كَانَ أَوَّلَ الْأَمْرِ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَلَمْ يُبَالِ "

6617- Hüseyn b. Mansûr der ki: Ali b. Assâm'a, *"O sırada, kadınlardan biri utana utana yürüyüp ona geldi"*[3] âyeti zikredilince, Ali: "Başlangıçta niyeti sırf Allah rızası olduğundan Hz. Mûsa ücreti almak için kadınla birlikte gitmekte bir sakınca görmedi" dedi.[4]

٦٦١٨ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْوَرَّاقُ، نا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا أَبُو هِلَالٍ، نا عُقْبَةُ بْنُ أَبِي ثُبَيْتٍ الرَّاسِبِيُّ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَهْلُ الْجَنَّةِ مَنْ مَلَأَ أُذُنَيْهِ مِنْ خَيْرٍ

---

[1] Kasas Sur. 25

[2] İsnâdında mestûr bir ravi vardır. Hatîb, *Târîh* (14/406-407).

[3] Kasas Sur. 25

[4] Ravileri güvenilirdir.

سَمِعَهُ، وَأَهْلُ النَّارِ مَنْ مَلَأَ أُذُنَيْهِ مِنْ شَرٍّ سَمِعَهُ " قَالَ مُسْلِمٌ: بَلَغَنِي عَنْ عُقْبَةَ هَذَا أَنَّهُ كَانَ يَدْعُو الطَّيْرَ فَيُجِيبُهُ

6618- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Cennetlik olan kişi, kulaklarını işittiği hayırlı şeylerle doldurmuş olan kişidir. Cehennemlik olan kişi de, kulaklarını işittiği kötü şeylerle doldurmuş olan kişidir."*[1]

Müslim der ki: "Bana ulaşana göre isnâdındaki Ukbe, bir kuşu çağırdığı zaman kuş yanına gelirmiş."

٦٦١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، نا حَجَّاجُ بْنُ الْأَعْوَرِ قَالَ: قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ، أَنَّ حُمَيْدَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ صَفْوَانَ، أَخْبَرَهُ: أَنَّ مَرْوَانَ قَالَ: " اذْهَبْ يَا رَافِعُ لَتُقْرِأَنَّهُ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ فَقُلْ: لَئِنْ كَانَ كُلُّ مِنَّا فَرِحَ بِمَا أَتَى، وَأَحَبَّ أَنْ يُحْمَدَ بِمَا لَمْ يَفْعَلْ مُعَذَّبًا، لَنُعَذَّبَنَّ أَجْمَعِينَ " فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: مَا لَكُمْ وَلِهَذِهِ الْآيَةِ، إِنَّمَا نَزَلَتْ هَذِهِ فِي أَهْلِ الْكِتَابِ، ثُمَّ تَلَا ابْنُ عَبَّاسٍ ﴿وَإِذْ أَخَذَ اللهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ﴾ [آل عمران: ١٨٧] الْآيَةَ، ثُمَّ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: سَأَلَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ شَيْءٍ فَكَتَمُوهُ وَأَخْبَرُوهُ بِغَيْرِهِ، وَقَدْ أَرَوْهُ أَنْ قَدْ أَخْبَرُوهُ بِمَا سَأَلَهُمْ عَنْهُ، وَاسْتَحْمَدُوا بِذَلِكَ إِلَيْهِ وَفَرِحُوا بِمَا أُوتُوا مِنْ كِتَابِهِمْ إِيَّاهُ مَا سَأَلَهُمْ عَنْهُ، أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ

6619- Humeyd b. Abdirrahman b. Safvân bildiriyor: Mervân kapıcısına: "Ey Râfi'! İbn Abbâs'ın yanına git ve: «İçimizden yaptığı her bir işe sevinen veya yapmadığı şeylerden dolayı övülmeyi isteyen her bir kişi cezalandırılacaksa hepimiz cezalandırılacağız demektir» de" dedi. İbn Abbâs buna karşılık: "Bu âyetten size ne! Zira bu âyet Ehl-i kitab hakkında nazil oldu" dedi ve: *"Allah, kendilerine kitap verilenlerden, «Onu mutlaka insanlara açıklayacaksınız, onu gizlemeyeceksiniz» diyerek söz almıştı. Onlar ise bunu kulak ardı ettiler, onu az bir dünyalığa değiştiler. Yaptıkları alışveriş ne kadar kötü!"*[2] âyetini okudu. Sonra ekledi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 2/1412 (224).

[2] Âl-i İmrân Sur. 187

vesellem) Ehl-i kitab'dan olanlara bir şeyler sormuştu. Onlar da sorulan sorunun cevabını gizleyip başka konuda bir şeyler söylediler ve sorulan soruya cevap verdiklerini gösterdiler. Bununla da ondan teşekkür beklediler. Sorulan soruya kendi kitaplarından cevap vermelerine de sevindiler."[1]

Buhârî ile Müslim *Sahîh*'de rivayet ettiler.[2]

٦٦٢٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ شَوْذَبٍ الْوَاسِطِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الدَّقِيقِيُّ، نا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا زِيَادُ بْنُ أَبِي زِيَادٍ الْجَصَّاصُ قَالَ: قَالَ مُعَاوِيَةُ بْنُ قُرَّةَ: " كُلُّ شَيْءٍ فَرَضَ اللهُ عَلَيْكَ فَالْعَلَانِيَةُ فِيهِ أَفْضَلُ، قَوْلُ الرَّجُلِ: صَلَّيْتُ فِي مَسْجِدِ كَذَا وَكَذَا، وَأَذْهَبُ وَأُصَلِّي فِي مَسْجِدِ كَذَا وَكَذَا، وَأَعْطَيْتُ زَكَاةَ مَالِي فِي شَهْرِ كَذَا وَكَذَا "

6620- Ziyâd b. Ebî Ziyâd el-Cassâs der ki: Muâviye b. Kurra şöyle dedi: Yüce Allah'ın sana farz kıldığı her bir şeyi açıktan yapmak, gizli yapmaktan daha iyidir. Örneğin kişinin: "Filan mescitte namaz kıldım" veya: "Filan mescide namaz kılmaya gidiyorum" veya: "Malımın zekatını filan ayda verdim" demesi gibi.[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *tefsîr* (5/174) ve Müslim, *münâfikûn* (8).

[3] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/78).

السَّابِعُ وَالْأَرْبَعُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ بَابٌ فِي مُعَالَجَةِ كُلِّ ذَنْبٍ بِالتَّوْبَةِ

47. Şube

Her Günah İçin Tövbe Etmek

Yüce Allah: *"Ey iman edenler! Samimi bir tövbe ile Allah'a dönün. Umulur ki Rabbiniz sizin kötülüklerinizi örter"*[1] buyurur. Yine: *"Size azap gelip çatmadan önce Rabbinize dönün, O'na teslim olun, sonra size yardım edilmez"*[2] buyurmuştur. Yine: *"O, kullarının tövbesini kabul eden, kötülükleri bağışlayan ve yaptıklarınızı bilendir"*[3] buyurmuştur.

Bu yönde pek çok âyet bulunmaktadır. Yüce Allah *"(Önce) en yakın akrabanı uyar"*[4] buyurunca da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu yönde şöyle buyurmuştur:

٦٦٢١ - مَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أَنَا الْجَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، نا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، أَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ الْمُسَيِّبِ، وَأَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ: أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ أُنْزِلَ عَلَيْهِ ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ [الشعراء: ٢١٤]: " يَا مَعْشَرَ قُرَيْشٍ اشْتَرُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ اللهِ لَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللهِ شَيْئًا، يَا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ لَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللهِ شَيْئًا، يَا عَبَّاسُ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ لَا أُغْنِي عَنْكَ مِنَ اللهِ شَيْئًا، يَا صَفِيَّةُ عَمَّةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ لَا أُغْنِي عَنْكِ مِنَ اللهِ شَيْئًا، يَا فَاطِمَةُ بِنْتَ مُحَمَّدٍ سَلِينِي مَا شِئْتِ لَا أُغْنِي عَنْكِ مِنَ اللهِ شَيْئًا " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ حَرْمَلَةَ بْنِ يَحْيَى وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ الزُّهْرِيِّ

---

[1] Tahrîm Sur. 8

[2] Zümer Sur. 54

[3] Şûrâ Sur. 25

[4] Şuarâ Sur. 214

6621- Ebû Hureyre der ki: *"(Önce) en yakın akrabanı uyar"*[1] âyeti nazil olduğunda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Ey Kureyş topluluğu! (Cehennem azabına karşı) kendinizi Allah'tan satın alın. Zira Yüce Allah'a karşı benim size herhangi bir faydam dokunmaz. Ey Abdulmuttalib oğulları! Yüce Allah'a karşı benim size herhangi bir faydam dokunmaz! Ey Abbâs b. Abdilmuttalib! Yüce Allah'a karşı benim sana herhangi bir faydam dokunmaz! Ey Resûlullah'ın halası Safiyye! Yüce Allah'a karşı benim sana herhangi bir faydam dokunmaz! Ey Muhammed'in kızı Fâtıma! Şimdi benden dilediğini isteyebilirsin. Zira (âhirette) Yüce Allah'a karşı benim sana da herhangi bir faydam dokunmaz!"*[2]

Müslim, *Sahîh*'de Harmele b. Yahya'dan[3] ve Buhârî, Şu'be kanalıyla İbn Şihâb ez-Zührî'den rivayet etti.[4]

٦٦٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ فُورَكٍ قَالَ: أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، نا أَبُو دَاوُدَ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مَحْمَوَيْهِ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا آدَمُ، قَالَا: نا شُعْبَةُ، أَخْبَرَنِي عَمْرٌو، وَهُوَ ابْنُ مُرَّةَ، سَمِعَ أَبَا بُرْدَةَ، يُحَدِّثُ أَنَّهُ سَمِعَ رَجُلًا، مِنْ جُهَيْنَةَ يُقَالُ لَهُ الْأَغَرُّ يُحَدِّثُ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " يَا أَيُّهَا النَّاسُ تُوبُوا إِلَى رَبِّكُمْ، فَإِنِّي أَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ مِائَةَ مَرَّةٍ " لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي دَاوُدَ فِي رِوَايَةِ آدَمَ، نا عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بُرْدَةَ بْنَ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيَّ قَالَ: سَمِعْتُ رَجُلًا مِنْ جُهَيْنَةَ يُقَالُ لَهُ الْأَغَرُّ يُحَدِّثُ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّى، عَنْ أَبِي دَاوُدَ

6622- İbn Ömer bildiriyor: Resûlullah'ın (sellallahu aleyhi vesellem): *"Ey insanlar! Rabbinize tövbe edin! Zira ben de O'na günde yüz defa tövbe ediyorum"* buyurduğunu işittim.

---

[1] Şuarâ Sur. 214

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim, *îmân* (351, 352).

[4] Buhârî, *vasâyâ* (3/190) ile *tefsîr* (6/17).

Ebû Dâvud'un Âdem kanalıyla olan rivayeti şöyledir: "Ebû Burde b. Ebî Musâ'nın şöyle dediğini işittim: "Cüheyne kabilesinden el-Ağar adında bir adamdan işittiğime göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur..."

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. el-Müsennâ kanalıyla Ebû Dâvud'dan rivayet etti.[1]

٦٦٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ، نا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، وَأَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ زَيْدٍ الثَّقَفِيُّ، نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَبُو الرَّبِيعِ، نا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، نا ثَابِتُ الْبُنَانِيُّ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنِ الْأَغَرِّ الْمُزَنِيِّ، وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّهُ لَيُغَانُ عَلَى قَلْبِي، وَإِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللهَ فِي الْيَوْمِ مِائَةَ مَرَّةٍ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، وَأَبِي الرَّبِيعِ وَرُوِّينَا فِي الْحَدِيثِ الثَّابِتِ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ الزُّهْرِيِّ، أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " وَاللهِ إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللهَ وَأَتُوبُ فِي الْيَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً "

6623- Ashâbdan Ağar el-Müzenî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim de bazen kalbime bir gaflet (=ğayn) çöküyor ve bundan dolayı günde yüz defa Allah'tan bağışlanma diliyorum"* buyurmuştur.

Müslim, *Sahîh*'de Yahya b. Yahya ile Ebu'r-Rabî'den rivayet etti.[2]

Başka bir kanalla bize bildirildiğine göre Ebû Hureyre şöyle demiştir: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Vallahi günde yetmiş defadan daha fazla Allah'tan bağışlanma dileyip O'na tövbe ediyorum*» buyurduğunu işittim."[3]

٦٦٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الْوَاحِدِ بْنَ مُحَمَّدٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ بُنْدَارًا، عَنِ الْحُسَيْنِ يَقُولُ: اسْتَحْسَنْتُ لِأَبِي بَكْرِ بْنِ طَاهِرٍ قَوْلَهُ فِي الْغَيْنِ: " إِنَّ

---

[1] Müslim, *zikr* (42).

[2] Müslim, *zikr* (41).

[3] 630. hadiste geçti.

اللهَ أَطْلَعَ نَبِيَّهُ ﷺ عَلَى مَا يَكُونُ فِي أُمَّتِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنَ الْخِلَافِ، وَمَا يُصِيبُهُمْ فِيهِ، وَكَانَ إِذَا ذَكَرَ ذَلِكَ وَجَدَ غَيْنًا فِي قَلْبِهِ فَاسْتَغْفَرَ لِأُمَّتِهِ "

6624- Abdulvâhid b. Muhammed der ki: Ebû Bekr b. Tâhir'in *"Ğayn"* konusunda söylediği "Yüce Allah, Peygamberine (sallallahu aleyhi vesellem), vefatından sonra ümmetinde baş gösterecek ihtilafları ve bundan dolayı maruz kalacakları şeyleri göstermiştir. Bundan dolayı Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunları hatırlayınca kalbine bir *ğayn* düşer ve ümmeti için bağışlanma dilerdi" açıklamasını beğeniyorum.[1]

Beyhakî der ki: "Âlimlerden biri *Ğayn*'ın kalbin üzerine çöken ve onu diğer şeyleri düşünmekten alıkoyan bir perde gibi olduğunu söylemiştir. Bu perde Güneş'in görülmesine engel olmayan, Güneş ışığını da kesmeyen gökyüzündeki ince bulut gibidir. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellam) bazen kalbine böylesi bir şeyin düştüğünü söylemiş ve bundan dolayı da her gün Yüce Allah'tan yüz defa bağışlanma dilediğini ifade etmiştir."

٦٦٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ: سَمِعْتُ الْأُسْتَاذَ أَبَا سَهْلٍ مُحَمَّدَ بْنَ سُلَيْمَانَ الْحَنَفِيَّ يَقُولُ: قَوْلُهُ لَيُغَانُ عَلَى قَلْبِي لَهُ تَأْوِيلَانِ: " أَحَدُهُمَا مُخْتَصٌّ بِهِ، وَهُوَ حَمْلُهُمْ إِيَّاهُ عَلَى غَشْيَةِ السَّكْرَةِ الَّتِي هِيَ الصَّحْوُ فِي الْحَقِيقَةِ، وَمَعْنَى الِاسْتِغْفَارِ عُقَيْبَهَا عَلَى تخسير لِلْكَشْفِ عَنْهَا، وَأَهْلُ الظَّاهِرِ يَحْمِلُونَهَا عَلَى الْخَطَرَاتِ الْعَارِضَةِ لِلْقَلْبِ وَالطَّلَبَاتِ الْوَارِدَةِ عَلَيْهِ، الشَّاغِلَةِ لَهُ بِهَذِهِ الْغَشْيَةِ الْمُلَابِسَةِ: ثُمَّ يَسْتَدْرِكُهَا النَّبِيُّ ﷺ بِالِاسْتِغْفَارِ وَالْإِنَابَةِ وَالرُّجُوعِ مِنْهَا إِلَى رَبِّهِ عَائِبًا عَلَى قَلْبِهِ، فَإِذَا كَانَ الرَّسُولُ ﷺ هَذَا وَصْفُهُ " فَمَا ظَنُّكَ بِالْخَلِيقَةِ الْمُنْهَمِكَةِ فِي الْهَلَكَةِ وَبِاللهِ الْعِيَاذُ، وَبِهِ الِاعْتِصَامُ، وَعَلَيْهِ التَّوَكُّلُ

6625- Ebû Abdillah el-Hâfız der ki: Üstat Ebû Sehl Muhammed b. Süleyman el-Hanefî'nin şöyle dediğini işittim: "*Leyuğânu alâ kalbî*" sözünün iki açıklaması vardır. Biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) has olan bir durumdur ki, bu da hakikatte kendine gelme olan kendinden geçme halidir. Bu durum sonrası bağışlanma dileme ise bundan mahrum kalmaktan dolayıdır. Zahire hükmedenler ise bunu kalpte hasıl olan ve onu itaatten

[1] Ravileri güvenilirdir. Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (s. 393).

meşgul eden, nefsini okşayan istek ve arzular şeklinde açıklamışlardır. Ancak hemen sonrasında Resûlullah (sellallahu aleyhi vesellem) bağışlanma dileyerek, Rabbine dönerek ve kalbine sitem ederek bu halden çıkmaktadır. Resûlullah'ta (sallallahu aleyhi vesellem) durum bu iken, her dem helake maruz kalan diğer insanlarda durum nasıl olur? Böylesi bir şeyden Allah'a sığınır ve O'na tevekkül ederiz."[1]

Beyhakî der ki: "Âlimler içinde Resûlullah'ta (sallallahu aleyhi vesellem) hasıl olan bu durumun, geleceğe yönelik ümmeti hakkında kendisine verilen haberlerden dolayı olduğunu, ardından dilediği bağışlamanın da ümmeti için olduğunu söyleyenler de vardır. Bazılarına göre ise Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir dereceden daha yüksek bir dereceye getirildiğinde bir alt derecede Allah'ın haklarını ifa konusunda kusurlu olduğunu görürdü. Bunu da bağışlanma dilenmesi gereken bir durum *(ğayn)* olarak sayardı."

٦٦٢٦ - أَخْبَرَنَا الشَّيْخُ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ مُحَمَّدٍ الْأَصْبَهَانِيَّ قَالَ: سَمِعْتُ بُنْدَارَ، عَنِ الْحُسَيْنِ الصُّوفِيِّ يَقُولُ: " الْغَيْنُ ثِقَلُ مُطَالَبَةِ الْحَقِّ عَلَى قَلْبِ النَّبِيِّ ﷺ، فَإِنَّهُ كَانَ مُطَالَبًا بِالْأَوَامِرِ، فَكَانَ إِذَا أُمِرَ بِأَمْرٍ الْتَزَمَهُ، فَكَانَ يَثْقُلُ عَلَيْهِ إِلَى أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا﴾ [المزمل: ٥] "

6626- Sûfî Hüseyn der ki: *"Ğayn"*, Allah'a yönelik ifa edilmesi gereken hakların Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kalbine ağır gelmesidir. Zira Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bazı emirler verilirdi ve bir emir verildiği zaman hemen onu yerine getirmeye çalışırdı. O emri yerine getirene kadar da kalbine bir ağırlık çökerdi. Yüce Allah bu yönde: ***"Şüphesiz biz sana (sorumluluğu) ağır bir söz vahy edeceğiz"***[2] buyurur.[3]

٦٦٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْأَهْوَازِيُّ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا تَمْتَامٌ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشَّارٍ، نا سُفْيَانُ، عَنْ وَائِلِ بْنِ دَاوُدَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ بَكْرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَرْبَعَةٌ:

---

[1] İsnâdı ceyyiddir.

[2] Müzzemmil Sur. 5

[3] İsnâdı ceyyiddir. Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (s. 469).

عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، وَسَعِيدُ بْنُ الْمُسَيِّبِ، وَعُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ، وَعَلْقَمَةُ بْنُ وَقَّاصٍ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " إِنْ كُنْتَ أَلْمَمْتِ بِذَنْبٍ فَاسْتَغْفِرِي اللهَ وَتُوبِي إِلَيْهِ، فَإِنَّ التَّوْبَةَ مِنَ الذَّنْبِ النَّدَمُ وَالِاسْتِغْفَارُ " وَبِهَذَا اللَّفْظِ رَوَاهُ حَامِدُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ سُفْيَانَ، غَيْرَ أَنَّهُ شَكَّ فِي إِسْنَادِهِ

6627- Hz. Âişe bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Bir günah işlediğin zaman Allah'tan bağışlanma dileyip O'na tövbe et. Bir günaha tövbe etmek de pişman olup bağışlanma dilemekle olur"* buyurdu.[1]

Hâmid b. Yahya da bunu Süfyân'dan bu lafızla rivayet etmiş, ancak isnadında tereddüt etmiştir.

٦٦٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حَمْدَانَ بْنِ الْمَرْزُبَانِ الْجَلَّابِ، بَهَمْدَانَ، نا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دِيزِيلَ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، نا أَبُو إِسْمَاعِيلَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ السَّلَمِيُّ، نا أَبُو يَعْقُوبَ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي وَفْرَةَ الْمَدَنِيُّ مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، نا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ، وَعَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، وَسَعِيدُ بْنُ الْمُسَيِّبِ، وَعُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ، وَعَلْقَمَةُ بْنُ وَقَّاصٍ اللَّيْثِيُّ، عَنْ عَائِشَةَ، زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ حِينَ قَالَ لَهَا أَهْلُ الْإِفْكِ مَا قَالُوا، فَبَرَّأَهَا اللهُ مِنْهُ، فَكُلُّهُمْ حَدَّثَنِي بِطَائِفَةٍ مِنْ حَدِيثِهَا، وَبَعْضُهُمْ كَانَ أَوْعَى لِحَدِيثِهَا مِنْ بَعْضٍ، وَأَثْبَتَ لَهَا اقْتِصَاصًا، وَقَدْ وَعَيْتُ مِنْ كُلِّ رَجُلٍ مِنْهُمُ الْحَدِيثَ الَّذِي حَدَّثَنِي عَنْ عَائِشَةَ، وَبَعْضُهُمْ يُصَدِّقُ بَعْضًا، وَإِنْ كَانَ بَعْضُهُمْ أَوْعَى مِنْ بَعْضٍ، زَعَمُوا أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أَرَادَ سَفَرًا أَقْرَعَ بَيْنَ أَزْوَاجِهِ، فَأَيَّتُهُنَّ خَرَجَ سَهْمُهَا خَرَجَ بِهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ مَعَهُ قَالَتْ عَائِشَةُ: فَأَقْرَعَ بَيْنَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي غَزْوَةٍ غَزَاهَا، فَخَرَجَ سَهْمِي فَخَرَجَ بِي رَسُولُ اللهِ ﷺ معه فكنت أحمل في هودجي وأنزل فيه فلما فرغنا ورجع النبي ﷺ مِنْ غَزْوَتِهِ تِلْكَ، أَذِنَ اللهُ بِالرَّحِيلِ فَخَرَجْتُ حِينَ أَذَّنُوا بِالرَّحِيلِ، فَمَشَيْتُ حَتَّى جَاوَزْتُ الْجَيْشَ، فَلَمَّا قَضَيْتُ شَأْنِي

[1] İsnâdı hasen olan sahih bir hadistir. Humeydî, *Müsned* 1/136 (284).

أَقْبَلْتُ إِلَى رَحْلِي، فَلَمَسْتُ صَدْرِي، فَإِذَا عِقْدٌ لِي جَزْعِ ظِفَارَ، قَدِ انْقَطَعَ، فَخَرَجْتُ فَالْتَمَسْتُ عِقْدِي وَحَبَسَنِي ابْتِغَاؤُهُ، وَأَقْبَلَ الرَّهْطُ الَّذِينَ كَانُوا يَرْحَلُونَ بِي، فَحَمَلُوا هَوْدَجِي فَرَحَلُوهُ عَلَى بَعِيرِي الَّذِي كُنْتُ أَرْكَبُ، وَهُمْ يَحْسِبُونَ أَنِّي فِيهِ، وَكَانَ النِّسَاءُ إِذْ ذَاكَ خِفَافًا لَمْ يَثْقُلْنَ، وَلَمْ يَحْمِلْنَ اللَّحْمَ، إِنَّمَا يَأْكُلْنَ الْعَلَقَةَ مِنَ الطَّعَامِ، فَلَمْ يَسْتَنْكِرِ الْقَوْمُ خِفَّةَ الْهَوْدَجِ حِينَ حَمَلُوهُ، وَكُنْتُ جَارِيَةً حَدِيثَةَ السِّنِّ، فَبَعَثُوا الْجَمَلَ فَسَارُوا، فَوَجَدْتُ عِقْدِي بَعْدَ مَا اسْتَمَرَّ الْجَيْشُ، فَجِئْتُ مَنَازِلَهُمْ وَلَيْسَ بِهَا دَاعٍ وَلَا مُجِيبٌ، فَتَيَمَّمْتُ مَنْزِلِي الَّذِي كُنْتُ بِهِ، وَظَنَنْتُ أَنَّهُمْ سَيَفْقِدُونِي فَيَرْجِعُوا إِلَيَّ، فَبَيْنَا أَنَا جَالِسَةٌ إِذْ غَلَبَتْنِي عَيْنَايَ فَنِمْتُ، وَكَانَ صَفْوَانُ بْنُ الْمُعَطَّلِ الصَّفْوَانِيُّ ثُمَّ الذَّكْوَانِيُّ مِنْ وَرَاءِ الْجَيْشِ، فَأَدْلَجَ فَأَصْبَحَ عِنْدَ مَنْزِلِي، فَرَأَى سَوَادَ إِنْسَانٍ نَائِمٍ فَعَرَفَنِي حِينَ رَآنِي قَبْلَ الْحِجَابِ، فَاسْتَيْقَظْتُ بِاسْتِرْجَاعِهِ حِينَ عَرَفَنِي، فَخَمَّرْتُ وَجْهِي بِجِلْبَابِي، وَوَاللهِ مَا كَلَّمْتُهُ كَلِمَةً وَلَا سَمِعْتُ مِنْهُ كَلِمَةً غَيْرَ اسْتِرْجَاعِهِ حِينَ عَرَفَنِي، أَنَاخَ رَاحِلَتَهُ وَوَطِئَ عَلَى يَدِهَا فَرَكِبْتُهَا وَانْطَلَقَ يَقُودُ بِيَ الرَّاحِلَةَ حَتَّى أَتَيْنَا الْجَيْشَ بَعْدَ مَا نَزَلُوا مُعَرِّسِينَ فِي نَحْرِ الظَّهِيرَةِ، وَهَلَكَ فِيَّ مَنْ هَلَكَ، وَكَانَ الَّذِي تَوَلَّى كِبْرَ الْإِفْكِ عَبْدُ اللهِ بْنُ أُبَيِّ بْنِ سَلُولٍ، فَقَدِمْنَا الْمَدِينَةَ فَشَكَيْتُ شَهْرًا وَالنَّاسُ يَفِيضُونَ فِي قَوْلِ أَصْحَابِ الْإِفْكِ، وَأَنَا لَا أَشْعُرُ بِشَيْءٍ من ذلك وَهُوَ يَرِيبُنِي فِي وَجَعِي أَنِّي لَا أَعْرِفُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ اللُّطْفَ الَّذِي كُنْتُ أَرَى مِنْهُ حِينَ أَشْتَكِي إِنَّمَا يَدْخُلُ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَيُسَلِّمُ ثُمَّ يَقُولُ كَيْفَ تِيكُمْ ثُمَّ يَنْصَرِفُ فَذَلِكَ يَرِيبُنِي وَلَا أَشْعُرُ بِالشَّرِّ حَتَّى نَقِهْتُ فَخَرَجْتُ أَنَا وَأُمُّ مِسْطَحٍ قِبَلَ الْمَنَاصِعِ وَكَانَ مُتَبَرَّزَنَا لَا نَخْرُجُ إِلَيْهَا إِلَّا لَيْلًا إِلَى لَيْلٍ، وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ نَتَّخِذَ الْكُنُفَ قَرِيبًا مِنْ بُيوتِنَا، وَإِنَّمَا أَمْرُنَا أَمْرُ الْعَرَبِ الْأُوَلِ فِي الْبَرِّيَّةِ قَبْلَ الْغَائِطِ، وَكُنَّا نَتَأَذَّى بِالْكُنُفِ أَنْ نَتَّخِذَهَا عِنْدَ بُيوتِنَا، فَأَقْبَلْتُ أَنَا وَأُمُّ مِسْطَحٍ - قِيلَ: يَعْنِي حِينَ فَرَغْنَا مِنْ شَأْنِنَا - وَأُمُّ مِسْطَحٍ وَهِيَ ابْنَةُ أَبِي إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ مَنَافٍ، وَأُمُّهَا بِنْتُ صَخْرِ بْنِ عَامِرٍ خَالَةُ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ وَابْنُهَا مِسْطَحُ بْنُ أُثَاثَةَ بْنِ عَبَّادِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَعَثَرَتْ أُمُّ مِسْطَحٍ فِي مِرْطِهَا فَقَالَتْ: تَعِسَ مِسْطَحٌ فَقُلْتُ لَهَا: بِئْسَ مَا قُلْتِ، أتسبين رجلا شهد بدرا يا أمتاه ؟ فقالت أوما علمت أو سمعت ما قال ؟ قلت وَمَاذَا قَالَ؟ فَأَخْبَرَتْنِي بِقَوْلِ أَهْلِ الْإِفْكِ فَازْدَدْتُ مَرَضًا عَلَى مَرَضِي، فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَالَ: " كَيْفَ تِيكُمْ؟ " فَقُلْتُ لَهُ: أَتَأْذَنُ لِي أَنْ آتِيَ أَبَوَيَّ؟ وَأَنَا حِينَئِذٍ أُرِيدُ أَنْ

أَسْتَيْقِنَ الْخَبَرَ مِنْ قِبَلِهِمَا، فَأَذِنَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَأَتَيْتُ أَبَوَيَّ فَقُلْتُ لِأُمِّي: يَا أُمَّتَاهُ، مَا يَتَحَدَّثُ بِهِ النَّاسُ؟ فَقَالَتْ: يَا بُنَيَّةُ، هَوِّنِي عَلَيْكِ هَذَا الشَّأْنَ، فَوَاللهِ لَقَلَّمَا كَانَتِ امْرَأَةٌ وَضِيئَةً عِنْدَ رَجُلٍ يُحِبُّهَا وَلَهَا ضَرَائِرُ إِلَّا أَكْثَرْنَ عَلَيْهَا، فَقُلْتُ: سُبْحَانَ اللهِ، وَلَقَدْ تَحَدَّثَ النَّاسُ بِهَا؟ قَالَتْ: فَبَكَيْتُ تِلْكَ اللَّيْلَةَ حَتَّى أَصْبَحْتُ، ثُمَّ أَصْبَحْتُ وَدَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ وَأُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ حِينَ اسْتَلْبَثَ الْوَحْيُ يَسْتَشِيرُهُمَا فِي فِرَاقِ أَهْلِهِ، فَأَمَّا أُسَامَةُ فَإِنَّهُ أَشَارَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ بِالَّذِي يَعْلَمُ مِنْ بَرَاءَةِ أَهْلِهِ، وَبِالَّذِي يَعْلَمُ مِنَ الْوُدِّ لَهُمْ قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَهْلَكَ وَلَا نَعْلَمُ إِلَّا خَيْرًا، وَأَمَّا عَلِيٌّ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، لَمْ يُضَيِّقِ اللهُ عَلَيْكَ وَالنِّسَاءُ كَثِيرٌ سِوَاهَا، سَلِ الْجَارِيَةَ تَصْدُقْكَ، فَدَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بَرِيرَةَ فَقَالَ: " يَا بَرِيرَةُ، هَلْ رَأَيْتِ عَلَى عَائِشَةَ شَيْئًا تُنْكِرِينَهُ عَلَيْهَا؟ " قَالَتْ: لَا وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ، مَا رَأَيْتُ عَلَى عَائِشَةَ شَيْئًا أَغْمِصُهُ عَلَيْهَا غَيْرَ أَنَّهَا جَارِيَةٌ حَدِيثَةُ السِّنِّ تَنَامُ عَنْ عَجِينِ أَهْلِهَا فَتَأْتِي الدَّاجِنُ فَتَأْكُلُهُ، قَالَتْ عَائِشَةُ: فَقَامَ عَلَى الْمِنْبَرِ حِينَ اسْتَلْبَثَ الْوَحْيُ يَسْتَعْذِرُ مِنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أُبَيٍّ بْنِ سَلُولٍ فَقَالَ: " يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ، مَنْ يَعْذُرُنِي مِنْ رَجُلٍ بَلَغَ أَذَاهُ فِي أَهْلِي؟، فَوَاللهِ مَا عَلِمْتُ عَلَى أَهْلِي إِلَّا خَيْرًا، وَمَا كَانَ يَدْخُلُ عَلَى أَهْلِي إِلَّا وَهُوَ مَعِي " فَقَامَ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ الْأَنْصَارِيُّ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَنَا وَاللهِ أَعْذُرُكَ مِنْهُ، إِنْ كَانَ مِنَ الْأَوْسِ ضَرَبْتُ عُنُقَهُ، وَإِنْ كَانَ مِنْ إِخْوَانِنَا الْخَزْرَجِ أَمَرْتَنَا فَفَعَلْنَا أَمْرَكَ، فَقَامَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ الْخَزْرَجِيُّ، وَهُوَ سَيِّدُ الْخَزْرَجِ وَكَانَ قَبْلَ ذَلِكَ رَجُلًا صَالِحًا وَلَكِنِ احْتَمَلَتْهُ الْحَمِيَّةُ فَقَالَ لِسَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ: كَذَبْتَ، لَعَمْرُ اللهِ لَا تَقْتُلُهُ، وَلَا تَقْدِرُ عَلَى قَتْلِهِ، فَقَامَ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ فَقَالَ لِسَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ: كَذَبْتَ، لَعَمْرِ اللهِ لَنَقْتُلَنَّهُ فَإِنَّكَ مُنَافِقٌ تُجَادِلُ عَنِ الْمُنَافِقِينَ، فَثَارَ الْحَيَّانِ الْأَوْسُ وَالْخَزْرَجُ حَتَّى هَمُّوا أَنْ يَقْتَتِلُوا، وَرَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ، فَلَمْ يَزَلْ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُخَفِّضُهُمْ حَتَّى سَكَتُوا قَالَتْ عَائِشَةُ: وَبَكَيْتُ يَوْمِي ذَلِكَ لَا يَرْقَأُ لِي دَمْعٌ، وَلَا أَكْتَحِلُ بِنَوْمٍ، وَلَا أَظُنُّ الْبُكَاءَ إِلَّا فَالِقَ كَبِدِي قَالَتْ: فَبَيْنَا أَنَا أَبْكِي وَأَبَوَايَ عِنْدِي، إِذِ اسْتَأْذَنَتْ عَلَيَّ امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَأَذِنَتْ لَهَا أُمِّي، فَجَلَسَتْ تَبْكِي مَعَنَا، فَبَيْنَا نَحْنُ عَلَى ذَلِكَ إِذْ دَخَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَسَلَّمَ، ثُمَّ جَلَسَ وَلَمْ يَجْلِسْ عِنْدِي مُنْذُ قِيلَ لِي مَا قِيلَ قَبْلَهَا، وَقَدْ لَبِثَ شَهْرًا لَا يُوحَى إِلَيْهِ فِي شَأْنِي بِشَيْءٍ، قَالَتْ: فَتَشَهَّدَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ جَلَسَ ثُمَّ قَالَ: " يَا عَائِشَةُ أَمَا فَقَدْ بَلَغَنِي عَنْكِ كَذَا وَكَذَا، فَإِنْ كُنْتِ بَرِيئَةً

فَسَيُبَرِّئُكِ اللهُ، وَإِنْ كُنْتِ أَلْمَمْتِ بِذَنْبٍ فَاسْتَغْفِرِي اللهَ وَتُوبِي إِلَيْهِ، فَإِنَّ الْعَبْدَ إِذَا اعْتَرَفَ بِذَنْبِهِ ثُمَّ تَابَ تَابَ اللهُ عَلَيْهِ " قَالَتْ: فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللهِ ﷺ مَقَالَتَهُ قَلَصَ دَمْعِي حَتَّى مَا أُحِسُّ مِنْهُ قَطْرَةً، فَقُلْتُ لِأَبِي: أَجِبْ عَنِّي رَسُولَ اللهِ ﷺ فِيمَا قَالَ قَالَ: وَاللهِ مَا أَدْرِي مَا أَقُولُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقُلْتُ لِأُمِّي: أَجِيبِي عَنِّي رَسُولَ اللهِ فِيمَا قَالَ، فَقَالَتْ: وَاللهِ مَا أَدْرِي مَا أَقُولُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقُلْتُ وَإِنِّي لَجَارِيَةٌ حَدِيثَةُ السِّنِّ لَا أَقْرَأُ شَيْئًا مِنَ الْقُرْآنِ: وَاللهِ لَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّكُمْ سَمِعْتُمْ بِهَذَا الْحَدِيثِ وَاسْتَقَرَّ فِي أَنْفُسِكُمْ، وَلَئِنْ قُلْتُ لَكُمْ: إِنِّي بَرِيئَةٌ، وَاللهُ لَيَعْلَمُ أَنِّي بَرِيئَةٌ، وَأَعْلَمُ أَنَّهُ مُبَرِّئِي بِبَرَاءَةٍ أَنِّي بَرِيئَةٌ لَا تُصَدِّقُونَ، وَلَئِنْ أَعْتَرِفْ لَكُمْ بِأَمْرٍ وَاللهُ يَعْلَمُ أَنِّي مِنْهُ بَرِيئَةٌ لَتُصَدِّقُنِّي، فَوَاللهِ مَا أَجِدُ لِي وَلَكُمْ مَثَلًا إِلَّا أَنَّ أَبَا يُوسُفَ قَالَ: ﴿فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ﴾ [يوسف: ١٨]، زَادَ ابْنُ دِينَارٍ فِي حَدِيثِهِ: وَنَسِيتُ اسْمَ يَعْقُوبَ لِمَا بِي مِنَ الْحُزْنِ وَإِخْرَاقِ الْقَلْبِ، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى حَدِيثِهِمَا، قَالَتْ: ثُمَّ تَحَوَّلْتُ إِلَى فِرَاشِي فَنِمْتُ وَأَنَا أَعْلَمُ أَنِّي بَرِيئَةٌ، وَاللهُ مُبَرِّئِي بِبَرَاءَتِي، وَلَكِنْ وَاللهِ مَا عَلِمْتُ أَنَّ اللهَ يُنَزِّلُ فِي شَأْنِي قُرْآنًا يُتْلَى، وَلَشَأْنِي أَحْقَرُ فِي نَفْسِي مِنْ أَنْ يُنَزِّلَ اللهُ فِيَّ وَحْيًا يُتْلَى، قَالَتْ: فَوَاللهِ مَا رَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَجْلِسَهُ ذَاكَ وَلَا خَرَجَ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ حَتَّى أَخَذَهُ مَا كَانَ يَأْخُذُهُ مِنَ الْبُرَحَاءِ حَتَّى إِنَّهُ لَيَنْحَدِرُ مِثْلَ الْجُمَانِ مِنَ الْعِرْقِ فِي الْيَوْمِ الشَّاتِي، قَالَتْ: فَلَمَّا سُرِّيَ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ يَبْتَسِمُ، كَانَ أَوَّلَ كَلِمَةٍ تَكَلَّمَ بِهَا أَنْ قَالَ: " يَا عَائِشَةُ، أَمَّا اللهُ فَقَدْ بَرَّأَكِ " فَقَالَ لِي أَبِي: قُومِي إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقُلْتُ: لَا أَقُومُ وَلَا أَحْمَدُ إِلَّا اللهَ تَعَالَى، قَالَتْ: أُنْزِلَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ ﴿إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ﴾ الْعَشْرُ الْآيَاتُ كُلُّهَا، قَالَتْ: فَلَمَّا أَنْزَلَ اللهُ فِي بَرَاءَتِي هَذَا قَالَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ وَكَانَ يُنْفِقُ عَلَى مِسْطَحِ بْنِ أُثَاثَةَ لِقَرَابَتِهِ مِنْهُ: وَاللهِ لَا أُنْفِقُ عَلَى مِسْطَحٍ شَيْئًا أَبَدًا بَعْدَ الَّذِي قَالَ لِعَائِشَةَ مَا قَالَ، قَالَتْ: فَأَنْزَلَ اللهُ ﴿وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَى وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللهُ لَكُمْ﴾ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: بَلَى وَاللهِ إِنِّي لَأُحِبُّ أَنْ يُغْفَرَ لِي، فَرَجَّعَ إِلَى مِسْطَحٍ نَفَقَتَهُ الَّتِي كَانَ يُنْفِقُ عَلَيْهِ، فَقَالَ: وَاللهِ لَا أَنْزِعُهَا مِنْهُ أَبَدًا، قَالَتْ عَائِشَةُ: وَكَانَتْ زَيْنَبُ بِنْتُ جَحْشٍ هِيَ الَّتِي تُسَامِينِي مِنْ بَيْنِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ، فَعَصَمَهَا اللهُ بِالْوَرَعِ، فَطَفِقَتْ أُخْتُهَا حَمْنَةُ تُحَارِبُ لَهَا، فَهَلَكَتْ فِيمَنْ هَلَكَ

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ فَبَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَمَّا سَأَلَ بَرِيرَةَ عَنْ شَأْنِ عَائِشَةَ قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ، تَسْأَلُنِي عَنْ عَائِشَةَ؟ فَوَاللهِ لِعَائِشَةُ أَطْيَبُ مِنْ طَيِّبِ الذَّهَبِ، وَلَئِنْ كَانَ مَا يَقُولُ النَّاسُ حَقًّا لَيُخْبِرَنَّكَ اللهُ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: فَهَذَا مَا انْتَهَى إِلَيْنَا مِنْ خَبَرِ هَؤُلَاءِ الرَّهْطِ، هَذَا حَدِيثٌ مُخَرَّجٌ فِي الصَّحِيحَيْنِ، مِنْ حَدِيثِ يُونُسَ بْنِ زَيْدٍ، وَصَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، وَفُلَيْحِ بْنِ سُلَيْمَانَ، وَغَيْرِهِمْ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، وَهُوَ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، وَيَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، تَفَرَّدَ بِهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَرْوِيُّ

6628- Hz. Âişe anlatıyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir yolculuğa çıkacağı zaman hanımları arasında kura çeker, kurada çıkanı da yanında götürürdü. Bir gazveye çıkacağı sırada yine aynı şekilde aramızda kura çekti. Kurada ben çıkınca o gazvede Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında ben gittim. Yolculuk sırasında hevdecin içinde kalır, konaklama yerlerinde de hevdecimle birlikte indirilirdim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) çıktığı gazveyi bitirip dönüşe geçeceği zaman bir gece yola çıkılması için çağrı yapıldı. Yola çıkmak üzere çağrı yapılınca kalktım ve bir ihtiyacımdan dolayı orduyu aşana kadar yürüdüm. İşimi bitirip de geri konakladığımız yere döndüğümde boynumu yokladım. Yemen boncuğundan yapılmış gerdanlığımın kopup düştüğünü gördüm. Onu aramaya koyulduğum için de yola çıkan kafileden geri kaldım. Beni taşıyanlar ise hevdecimi alıp bindiğim devemin üzerine koymuşlardı. Onlar benim hevdecin içinde olduğumu zannediyorlardı. Zira o zamanlar kadınlar hafifti, az yemek yedikleri için de şişman değillerdi. Hevdecimi taşıyanlar onun hafifliğini garipsememişler, kaldırıp deveye yüklemişlerdi. O zamanlar yaşı küçük bir kızdım. Bu şekilde deveyi sürüp yola çıktılar.

Ordu yol aldıktan sonra ben de gerdanlığımı bulmuştum. Konakladıkları yere geldiğimde orada kimsenin olmadığını gördüm. Konakladığım yere gelip beklemeye koyuldum. Nasılsa benim yokluğumun farkına varıp, geri almaya gelecekler diye düşündüm. Konakladığım yerde oturmuşken gözlerim uykuya yenik düştü ve uykuya daldım. Safvân b. Muattal es-Sülemî ez-Zekvânî ordunun gerisinde kalan eşyaları toplayıp sahiplerine geri iade etmekle görevlîydi. Konaklama yerine geldiğinde uyuyan bir insan

karaltısı gördü, beni görünce de tanıdı. Zira örtünme emri gelmemişken beni görmüştü. Safvân'ın beni tanıyıp, "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn" demesi üzerine uyandım. Hemen örtümle yüzümü kapadım. Vallahi onunla tek kelime bile konuşmadık. Ondan "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn" cümlesinden başka tek bir söz dahi duymadım. Safvân devesinin ön ayağına basıp çöktürdü, ben de deveye bindim. Sonra bindiğim devenin dizginlerinden tuttu ve yola koyulduk. Öğle vaktinin sıcağında konaklamışlarken orduya yetiştik. Ancak adi kişiler hakkımda diyeceklerini demişlerdi. Yalanla iftira atanların başını Abdullah b. Ubey b. Selûl çekiyordu.

Medine'ye döndükten hemen sonra bir ay boyunca hasta kaldım. İftira sahiplerinin yalanları ise bu arada insanlar arasında dolaşıyordu ve benim bundan hiç haberim olmadı. Ancak hastalığım sırasında, daha önce hastalandığım zamanlarda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bana gösterdiği şefkati görememem beni şüpheye düşürmüştü. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma giriyor, selam verip sadece: *"Bu (hastanız) nasıl oldu?"* diye soruyor ve dönüp gidiyordu. Beni şüpheye düşüren şey buydu ve dışarıda hakkımda dillerde dolaşan kötü şeylerden haberim yoktu. İyileşmeye başladığım zaman Ümmü Mistah ile helâya çıktım. Ev dışında olduğundan ve bizi açıkça gösterdiği için ancak geceden geceye helâya çıkıyorduk. Bu, helâlarımızı eve yakın bir yerde yapmamızdan önceydi. O zamanlar çöldeki eski Araplar gibiydik. İhtiyaç anında ev dışında uzak bir yere giderdik. Helâlarımızı eve yakın bir yere yapmak da bize rahatsızlık veriyordu.

Ümmü Mistah'la beraber çıktım. İhtiyacımızı giderdikten sonra evime doğru gelirken Ümmü Mistah'ın —ki Ümmü Mistah, Ebû İbrâhîm b. el-Muttalib b. Abdimenâf'ın kızıdır. Annesi Sahr b. Âmir'in kızı, Ebû Bekr es-Sıddîk'in teyzesidir. Oğlu da Mistah b. Usâse b. Abbâd b. Abdilmuttalib'dir— ayağı çarşafına takılıp tökezledi. Tökezleyince de: "Kahrolası Mistah!" dedi. Kendisine: "Anneciğim! Ne kötü bir söz söyledin! Bedir savaşma katılan birine mi sövüyorsun?" diye çıkıştığımda, bana: "Onun söylediklerini işitmedin mi?" dedi. "Ne söylemiş?" diye sorduğumda,

iftira atanların söylediklerini bana anlattı. Bunun üzerine hastalığım bir kat daha arttı.

Eve döndüğümde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma girdi. Selam verdi ve: *"Bu (hastanız) nasıl?"* diye sordu. Ben de ona: "Anne babamın yanına gitmeme izin verir misin?" dedim. Zira duyduklarımın doğruluğunu onlardan öğrenmek istiyordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) izin verince yanlarına geldim ve anneme: "Anneciğim! İnsanlar hakkımda neler konuşuyor?" diye sordum. Annem: "Kızcağızım! Sen kendini üzme! Zira güzel bir kadın kendisini seven bir kocanın yanındaysa ve kumaları da varsa insanlar mutlaka onun hakkında konuşurlar" dedi. Ben: "Sübhânallah! İnsanlar gerçekten bunları konuşuyorlar mı?" dedim ve sabaha kadar ağladım.

Bu konudaki vahiy gecikince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), eşi (benim) ile ayrılıp ayrılmama konusunda danışmak üzere Ali b. Ebî Tâlib ile Usâme b. Zeyd'i çağırdı. Usâme, eşinin masum olduğunu ve onun hakkında olan sevgisini: "Ey Allah'ın Resûlü! Eşlerin hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyoruz" diyerek ifade etti. Ali ise: "Ey Allah'ın Resûlü! Yüce Allah bu konuda sana bir sınırlama getirmiş değil. Ondan başka da evlenebileceğin bir sürü kadın var. Onun cariyesine de bunu sor. O sana bu konuda daha doğrusunu söyler" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Berîre'yi çağırdı ve: *"Ey Berîre! Âişe'de hoşlanmadığın bir şeyler gördün mü?"* diye sordu. Berîre: "Seni hakla gönderene yemin olsun ki kendisini küçük düşürecek herhangi bir şeyini görmüş değilim. Ancak yaşı henüz küçük olduğu için bazen ailesinin hamurunu yaparken uyuklar, koyun da gelip o hamuru yerdi" karşılığını verdi.

Bu konuda vahiy gecikince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) minbere çıktı, Abdullah b. Ubey'den dolayı maruz kaldığı sıkıntıyı anlattı ve: *"Ey Müslümanlar! Ailem hakkında bana sıkıntı veren adamı cezalandırmada bana kim yardım eder? Vallahi ailem hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyorum. (Adı iftiraya karıştırılan adam da) ben olmadan ailemin yanına asla girmez"* buyurdu. Bunun üzerine Sa'd b. Muâz el-Ensârî kalktı ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi senin adına ben onu cezalandırırım! Şayet o adam Evs kabilesinden biriyse onun boynunu vururum. Yok, eğer Hazrecli kardeşlerimizden

biriyse, bize emir buyur, emrini yerine getirelim!" dedi. Bunu duyan Hazrec kabilesinin efendilerinden Sa'd b. Ubâde el-Hazrecî ayağa kalktı. Sa'd b. Ubâde daha önce salih bir kişiydi. Ancak kabilevi duyguları ağır basmış olacak ki Sa'd b. Muâz'a: "Allah'a yemin olsun ki yalan söylüyorsun! Zira sen onu öldüremezsin! Buna gücün de yetmez!" diye karşılık verdi. Bunun üzerine Sa'd b. Muâz kalktı ve Sa'd b. Ubâde'ye: "Asıl yalan söyleyen sensin! Allah'a yemin olsun ki onu öldürürüz! Sen bir münafıksın ve münafıkları savunuyorsun!" dedi. Bu şekilde Evs ve Hazrec kabileleri ayaklandı ve neredeyse birbirlerine gireceklerdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hâlâ minberin üzerindeydi. Bu durumu görünce onları sakinleştirip susturdu.

O günü yine ağlamakla geçirdim ve gözüme uyku girmedi. Öyle ki ağlamaktan dolayı ciğerimin parçalanacağını zannettim. Annem babam yanımda bu şekilde ağlarken Ensar'dan bir kadın girmek için izin istedi. Annem ona izin verince de geldi ve benimle birlikte ağlamaya başladı. Bizler bu durumdayken yanımıza Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) girdi, selam verdi ve oturdu. İftira olayları ortaya çıktıktan sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımda hiç oturmamıştı. Bir ay geçmiş olmasına rağmen durumum hakkında da vahiy nazil olmamıştı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) oturduktan sonra şahadet getirdi ve: *"Ey Âişe! Şöyle şöyle yaptığın bana ulaştı. Şayet masumsan Allah senin masumiyetini ortaya koyacaktır. Ama eğer öyle bir suç işlediysen Yüce Allah'tan mağfiret dile ve tövbe et. Zira kul suçunu itiraf edip tövbe ederse Allah onun tövbesini kabul eder"* buyurdu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sözlerini bitirince gözyaşlarım da bitmişti ve artık akıtacak tek damla dahi kalmamıştı. Babama: "Benim yerime, söyledikleri için Resûlullah'a sen cevap ver" dedim. Babam ise: "Vallahi Resûlullah'a ne diyeceğimi bilemiyorum!" karşılığını verdi. Anneme: "Resûlullah'ın dediklerine sen cevap ver" dediğimde, o da: "Vallahi Resûlullah'a ne diyeceğimi bilemiyorum!" karşılığını verdi. Ben yaşı küçük bir kızdım ve Kur'ân'dan da fazla bir bilgim yoktu. Buna rağmen şöyle dedim: "Vallahi anlıyorum ki insanların dedikleri içinizde yer etmiş ve onlara inanmışsınız. Şayet size suçsuz olduğumu söylesem -ki Allah masum olduğumu biliyor ve masumiyetim de ortaya çıkaracaktır- bana inanmayacaksınız. Oysa size

bunu yaptığımı itiraf etsem -ki Yüce Allah suçsuz olduğumu biliyor- o zaman bana inanırsın. Durumumuzu ifade edecek bir söz bulamıyorum, ama sadece Yûsuf'un babasının dediğini diyebiliyorum. Ki o: *«Bana güzelce sabır gerekir. Anlattıklarınıza ancak Allah'tan yardım istenir»*[1] demişti."

İbn Dîzîl rivayetinde: "Üzüntümden ve kalbimin parçalanmışlığından dolayı Yûsuf'un babasının isminin Yakub olduğunu unuttum" eklemesini yapar.

Sonrası ravilerin ittifakıyla şöyledir: Bunu dedikten sonra da yatağıma uzandım. Masum olduğumu ve Yüce Allah'ın masumiyetimi göstereceğini de biliyordum. Ancak benim hakkımda okunur bir vahiy indirileceğini düşünmüyordum. Kur'ân'da benimle ilgili bir şeyler indirilecek kadar değerli değilim. Vallahi henüz Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) oradan ayrılmadan ve bizden hiç kimse henüz dışarı çıkmadan vahiy nazil olmaya başladı. O esnada vahyin ağırlığından dolayı Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) bir terleme aldı. Vahiy indiği zaman kış günü olsa dahi Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) alnında boncuk gibi ter olurdu. Bu hali geçtikten sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sevinçten gülüyordu. Söylediği ilk söz: *"Müjde ey Âişe! Vallahi Yüce Allah senin masum olduğunu vahyetti!"* oldu. Bunun üzerine babam bana: "Kalk ve Resûlullah'a teşekkür et!" dedi. "Vallahi kalkmam! Masum olduğum hakkında vahiy indiren Allah'tan başkasına şükretmem!" karşılığını verdim.

Yüce Allah bu konuda: *"O ağır iftirayı uyduranlar, sizin içinizden bir güruhtur. Bu iftirayı kendiniz için kötü bir şey sanmayın. Aksine o sizin için bir hayırdır. Onlardan her biri için, işledikleri günahın cezası vardır. İçlerinden o günahın büyüğünü üstlenen için ise ağır bir azap vardır. Onu işittiğiniz zaman, erkek kadın müminlerin, kendiliklerinden hüsnü zanda bulunup da: «Bu apaçık bir iftiradır» demeleri gerekmez miydi? Dört şahit getirmeleri gerekmez miydi? İşte bunlar, şahit getirmedikçe Allah katında yalancı olanlardır. Allah'ın dünya ve âhirette size lütuf ve merhameti olmasaydı, o kötü sözü yaymanızdan ötürü büyük bir azaba uğrardınız. Onu dilinize dolamıştınız. Bilmediğiniz şeyleri ağzınıza alıyordunuz. Onu*

---

[1] Yûsuf Sur. 18

önemsiz bir şey sanıyordunuz, oysa Allah katında önemi büyüktü. Onu işittiğinizde: «Bu konuda konuşmamız yakışık almaz; haşa, bu büyük bir iftiradır» demeniz gerekmez miydi? Eğer mümin kişilerdenseniz, Allah buna benzer bir şeye bir daha dönmemenizi tavsiye eder. Allah size âyetleri açıkça bildiriyor. Allah bilendir, Hakim'dir. Müminler arasından hayasızlığın yayılmasını arzu edenlere, işte onlara, dünya ve âhirette can yakıcı azap vardır. Allah bilir, siz ise bilmezsiniz. Allah'ın size lütuf ve merhameti bulunmasaydı, Allah şefkatli ve merhametli olmasaydı hemen cezanızı verirdi. Ey inananlar! Şeytana ayak uydurmayın. Kim şeytanın ardına takılırsa, bilsin ki, o, hayasızlığı ve fenalığı emreder. Allah'ın size lütuf ve merhameti bulunmasaydı, hiçbiriniz ebediyen temize çıkamazdı. Fakat Allah dilediğini temize çıkarır. Allah işitir ve bilir"[1] şeklinde tam on âyet indirmişti.

Yüce Allah masumiyetim konusunda bu âyetleri indirince, aradaki akrabalıktan dolayı Mistah b. Usâse'ye yardım eden Ebû Bekr: "Âişe hakkında bu tür şeyler söylediği için vallahi Mistah'a bir daha asla yardımda bulunmayacağım!" dedi. Ancak Yüce Allah bu konuda: *"İçinizde lütuf ve servet sahibi olanlar, yakınlarına, düşkünlere ve Allah yolunda hicret edenlere, vermemek için yemin etmesinler, affetsinler, geçsinler. Allah'ın sizi bağışlamasından hoşlanmaz mısınız? Allah bağışlayandır, merhametli olandır"*[2] âyetini indirince, Ebû Bekr: "Bilakis Yüce Allah'ın beni bağışlamasını dilerim" dedi. Daha önce Mistah'a yaptığı yardımlara tekrar devam ederek: "Vallahi ona yaptığım yardımları asla kesmem!" dedi.

Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında, diğer hanımları arasında benimle boy ölçüşebilecek bir Zeyneb binti Cahş vardı. Yüce Allah onu da takvası sebebiyle bu iftiraya katılmaktan korumuştu. Kız kardeşi Hamne ise onun gibi davranmadı ve diğerleri gibi benim hakkımda kötü şeyler söyleyenlerin arasına katıldı."

İbn Şihâb der ki: Bana bildirilene göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Berîre'ye Âişe'yi sorduğunda Berîre: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana Âişe'yi mi

---

[1] Nûr Sur. 11-21

[2] Nûr Sur. 22

soruyorsun? Vallahi o altından bile daha temizdir. İnsanların konuştukları doğru ise de Yüce Allah bunu sana bildirecektir" demiştir.

İbn Şihâb der ki: "Hz. Âişe'ye iftira atanlar konusunda bize ulaşan budur."

Bu hadis Buhârî ile Müslim'in yanında değişik kanallarla Zührî kanalıyla yer almıştır.[1]

Mâlik'in bunu Ubeydullah b. Ömer ve Yahya b. Saîd kanalıyla Zührî'den rivayet etmesiyle tek kanallı bir hadistir. İshâk b. Muhammed el-Fervî bunu rivayette tek kalmıştır.

Bu hadiste konumuz için önemli olan kısım, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şayet öyle bir suç işlediysen Yüce Allah'tan mağfiret dile ve tövbe et. Zira kul suçunu itiraf edip tövbe ederse Yüce Allah onun tövbesini kabul eder"* sözüdür. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), ortada işlenen bir günah varsa tövbe edilmesini söylemiş, kul günahını itiraf edip tövbe de etmesi durumunda Yüce Allah'ın onun tövbesini kabul edeceğini bildirmiştir. Resûlullah'ın: *"(Günahtan) pişmanlık duymak tövbedir"* buyurduğu da bana bildirilmiştir.

٦٦٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَحْمَدُ بْنُ شَيْبَانَ، نا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ الْهِلَالِيُّ، ثنا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ الْكَرِيمِ الْجَزَرِيُّ، عَنْ زِيَادِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَعْقِلٍ قَالَ: دَخَلْتُ أَنَا وَأَبِي، عَلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ فَقَالَ لَهُ أَبِي: سَمِعْتَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: " النَّدَمُ تَوْبَةٌ "؟ قَالَ: نَعَمْ، أَنَا سَمِعْتُهُ يَقُولُ: " النَّدَمُ تَوْبَةٌ"

6629- Abdullah b. Ma'kil der ki: Babamla birlikte Abdullah b. Mes'ûd'un yanına girdiğimizde, babam ona: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«(Günahtan) pişmanlık duymak tövbedir»* buyurduğunu işittin mi?" diye sordu. İbn Mes'ûd: "Evet! "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«(Günahtan) pişmanlık duymak tövbedir»* buyurduğunu işittim" dedi.[2]

---

[1] Buhârî, *cihâd* (3/221), *tefsîr* (5/216, 6/5-9), *tevhîd* (8/198), *meğâzî* (5/55-60) ile *şehâdât* (3/154-158) ve Müslim, *tevbe* (56 57).

[2] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 2/1420 (4252).

٦٦٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، نا الْحُسَيْنُ بْنُ مُكْرَمٍ الْبَزَّارُ، نا أَبُو النَّضْرِ، نا أَبُو خَيْثَمَةَ، نا عَبْدُ الْكَرِيمِ الْجَزَرِيُّ، عَنْ زِيَادٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَعْقِلٍ قَالَ: كُنْتُ مَعَ أَبِي إِلَى جَنْبِ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ فَقَالَ لَهُ: أَنْتَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " النَّدَمُ تَوْبَةٌ "؟ قَالَ: نَعَمْ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " النَّدَمُ تَوْبَةٌ، النَّدَمُ تَوْبَةٌ "

6630- Abdullah b. Ma'kil der ki: Babamla birlikte Abdullah b. Mes'ûd'un yanındaydık. Babam ona: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«(Günahtan) pişmanlık duymak tövbedir»* buyurduğunu sen işittin mi?" diye sordu. İbn Mes'ûd: "Evet! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«(Günahtan) pişmanlık duymak tövbedir. (Günahtan) pişmanlık duymak tövbedir»* buyurduğunu işittim" dedi.[1]

٦٦٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْقَنْطَرِيُّ، بِبَغْدَادَ، نا أَبُو قِلَابَةَ، نا أَبُو عَاصِمٍ، نا سُفْيَانُ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَنَاحُ بْنُ نَذِيرِ بْنِ جَنَاحٍ الْقَاضِي، بِالْكُوفَةِ، نا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْأَسَدِيُّ الْهَمْدَانِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، نا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، نا عَبْدُ الْكَرِيمِ، نا زِيَادُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَعْقِلٍ الْمُزَنِيِّ قَالَ: سَأَلَ أَبِي عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُودٍ: أَنْتَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " النَّدَمُ تَوْبَةٌ " قَالَ: نَعَمْ لَفْظُ حَدِيثِ جَنَاحٍ، وَفِي رِوَايَةِ الْحَافِظِ، عَنْ زِيَادٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَعْقِلٍ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " النَّدَمُ تَوْبَةٌ "

6631- Abdullah b. Ma'kil el-Müzenî der ki: Babam, Abdullah b. Mes'ûd'a: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«(Günahtan) pişmanlık duymak tövbedir»* buyurduğunu sen işittin mi?" diye sordu. İbn Mes'ûd: "Evet!" dedi.

Başka bir kanalla İbn Mes'ûd'dan bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Günahtan) pişmanlık duymak tövbedir"* buyurmuştur.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* (10/154).

[2] İlk rivayetin isnadı leyyindir, ikinci rivayetin ravileri güvenilirdir. Buhârî, *Târîh* (2/1/374) ve İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 2/848 (2347).

٦٦٣٢ - وَأَخْبَرَنَا جَنَاحُ بْنُ نَذِيرِ بْنِ جَنَاحٍ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، نا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، أَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، وَعَلِيُّ بْنُ حَكِيمٍ قَالَا: أَنَا شَرِيكٌ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ زِيَادِ بْنِ الْجَرَّاحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَعْقِلٍ قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ أَبِي عَلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " النَّدَمُ تَوْبَةٌ "

6632- Abdullah b. Ma'kil der ki: Babamla birlikte Abdullah b. Mes'ûd'un yanına girdiğimizde, İbn Mes'ûd'un şöyle dediğini işittim: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«(Günahtan) pişmanlık duymak tövbedir»* buyurduğunu işittim" dediğini işittim"[1]

٦٦٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَنَاحُ بْنُ نَذِيرٍ، أَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ دُحَيْمٍ، نا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ، أَنَا أَبُو غَسَّانَ، نا حُسَيْنُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعْدٍ الْبَقَّالِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَعْقِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ أَخْطَأَ خَطِيئَةً، أَوْ أَذْنَبَ ذَنْبًا، ثُمَّ نَدِمَ فَهُوَ كَفَّارَتُهُ "

6633- Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir hata veya bir günah işleyip de buna pişmanlık duyan kişinin bu pişmanlığı (hatası veya günahının) kefareti olur"* buyurmuştur.[2]

٦٦٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ زَيْدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْعَلَوِيُّ، وَأَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ مُحَمَّدٍ النِّجَادُ الْمُقْرِئُ، بِالْكُوفَةِ قَالَا: أَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ دُحَيْمٍ، نا الْقَاضِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ، نا قَبِيصَةُ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، سَمِعْتُ عُمَرَ، رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ: " تُوبُوا إِلَى اللهِ تَوْبَةً نَصُوحًا " قَالَ: هُوَ الرَّجُلُ يَعْمَلُ الذَّنْبَ ثُمَّ يَتُوبُ وَلَا يُرِيدُ أَنْ يَعْمَلَ بِهِ وَلَا يَعُودُ

6634- Nu'mân b. Beşîr bildiriyor: Hz. Ömer'in: *"Samimi bir tövbe ile Allah'a dönün"*[1] âyetini okuyup: "Samimi bir şekilde tövbe etmek, kişinin

---

[1] İsnâdı hasendir. Buhârî, *Târîh* (2/1/375) ve İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 2/734 (1815), 2/848 (2347), 2/848 (2347), İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1329), Ahmed, *Müsned* (1/422-423), Ebû Ya'lâ, *Müsned* (5081) Ebû Nuaym, *Hilye* (8/251) ve Hatîbu'l-Bağdâdî, *Târîh* (9/405).

[2] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/274 (10537), İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1329) ve Mervezî, *Ziyâdâtü'z-Zühd* (1048).

bir günahı işledikten sonra tövbe etmesi ve bir daha böylesi bir günahı işlemeyi istememesidir" dediğini işittim.[2]

٦٦٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، نا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ، نا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيِّ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: " التَّوْبَةُ النَّصُوحُ أَنْ يَتُوبَ الْعَبْدُ مِنَ الذَّنْبِ ثُمَّ لَا يَعُودُ إِلَيْهِ أَبَدًا "

6635- İbn Mes'ûd der ki: "Samimi bir şekilde tövbe etmek, kişinin işlediği günaha tövbe etmesi ve bir daha böylesi bir günahı asla işlememesidir."[3]

٦٦٣٦ - قَالَ: ونا آدَمُ، نا الْمُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: " التَّوْبَةُ النَّصُوحُ أَنْ يَهْجُرَ الْعَبْدُ الذَّنْبَ وَهُوَ يُحَدِّثُ نَفْسَهُ أَنْ لَا يَعُودَ إِلَيْهِ أَبَدًا "

6636- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Samimi bir şekilde tövbe etmek, kişinin işlediği günahtan uzaklaşırken içinden böylesi bir günahı bir daha asla işlemeyeceğini geçirmesidir."[4]

٦٦٣٧ - وَرُوِيَ ذَلِكَ عَنْ آدَمَ بْنِ أَبِي إِيَاسٍ، عَنْ بَكْرِ بْنِ خُنَيْسٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْهَجَرِيِّ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " التَّوْبَةُ مِنَ الذَّنْبِ أَلَّا يَعُودَ إِلَيْهِ أَبَدًا أَخْبَرَنَاهُ أَبُو سَعْدٍ الزَّاهِدُ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُثْمَانَ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْهَيْثَمِ الْبَلَدِيُّ، نا آدَمُ، فَذَكَرَهُ، وَالصَّحِيحُ هُوَ الْأَوَّلُ، وَرَفْعُهُ ضَعِيفٌ

---

[1] Tahrîm Sur. 8

[2] Beyhakî'nin iki hocasını da tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/495), İbn Cerîr, *Tefsîr* (28/167), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/279) ve Hennâd, *Zühd* (901) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/227).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (28/167) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/300) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/227).

[4] İsnâdı hasendir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/227).

6637- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Kişinin bir günaha tövbe etmesi, ona bir daha asla bulaşmamasıyla olur»* buyurmuştur.[1]

Sahih olanı mevkûf olanıdır. Merfû olanı ise zayıftır.

٦٦٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ يَعْنِي ابْنَ يُونُسَ، نا يَحْيَى بْنُ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ النُّكْرِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِيَ يَقُولُ: عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " كَفَّارَةُ الذَّنْبِ النَّدَمُ " أَسْنَدَهُ يَحْيَى بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِيهِ

6638- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir günahın kefareti, ona pişman olmaktır"* buyurmuştur.[2]

Yahya b. Amr bunu babasından müsned olarak rivayet etmiştir.

٦٦٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، قَالَ: أَنَا أَبُو عُثْمَانَ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ، نا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ النُّكْرِيِّ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ قَالَ: " وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، إِنَّ كَفَّارَةَ الذَّنْبِ النَّدَامَةُ "

6639- Ebu'l-Cevzâ der ki: "Muhammed'in canı elinde olana yemin olsun ki bir günahın kefareti ona pişman olmaktır."[3]

٦٦٤٠ - حَدَّثَنَا الْإِمَامُ أَبُو الطَّيِّبِ سَهْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ، إِمْلَاءً، أَنَا أَبُو عَلِيٍّ حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْهَرَوِيُّ، أَنَا الْفَضْلُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ الْيَشْكُرِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ أَبُو عَلِيٍّ النَّهْرَوَانِيُّ، نا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جُدْعَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْمَوْتُ غَنِيمَةٌ، وَالْمَعْصِيَةُ مُصِيبَةٌ، وَالْفَقْرُ رَاحَةٌ، وَالْغِنَى عُقُوبَةٌ، وَالْعَقْلُ هَدِيَّةٌ مِنَ اللهِ، وَالْجَهْلُ ضَلَالَةٌ، وَالظُّلْمُ نَدَامَةٌ، وَالطَّاعَةُ قُرَّةُ الْعَيْنِ، وَالْبُكَاءُ مِنْ خَشْيَةِ اللهِ النَّجَاةُ مِنَ النَّارِ،

---

[1] İsnâdı güçlü değildir. Ahmed, *Müsned* (1/446) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/227).

[2] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (1/289) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/172 (12795) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/199).

[3] İsnâdı hasendir.

وَالضَّحِكُ هَلَاكُ الْبَدَنِ، وَالتَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ " تَفَرَّدَ بِهِ هَذَا النَّهْرَوَانِيُّ، وَهُوَ مَجْهُولٌ، وَقَدْ سَمِعْتُهُ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ رَوْحٍ، وَلَيْسَ بِمَحْفُوظٍ

6640- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurmuştur: *"Ölüm ganimet, masiyet musibettir. Fakirlik rahatlık, zenginlik bir cezadır. Akıl Yüce Allah'tan bir hediye, cehalet dalâlettir. Azgınlık pişmanlık, itaat ise rahatlıktır. Allah korkusuyla ağlamak, cehennem ateşinden kurtuluş, gülmek ise bedenin helakidir. Günahına tövbe eden kişi de günahı olmayan kişi gibidir."*[1]

Durumu meçhul biri olan Nehrevânî bunu rivayette tek kalmıştır. Mahfuz olmayan başka bir kanalla Ravh'tan da bu hadisi işittim.

٦٦٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ، أَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ بَالَوَيْهِ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الدَّارَابَجِرْدِيُّ، نا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، أَنَا هِشَامٌ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كُتِبَتْ لَهُ حَسَنَةً، فَإِنْ عَمِلَهَا كُتِبَتْ لَهُ عَشْرَ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةٍ وَسَبْعَةٍ وَسَبْعِينَ، أَوْ مَا شَاءَ اللهُ، وَمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا لَمْ يُكْتَبْ عَلَيْهِ شَيْءٌ، فَإِنْ عَمِلَهَا كُتِبَتْ عَلَيْهِ سَيِّئَةً وَاحِدَةً " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ، عَنْ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ

6641- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim bir iyilik yapmayı düşünür de bunu yapmazsa ona bir iyilik sevabı yazılır. Şayet yaparsa bunun sevabı kendisine ondan yedi yüz kata kadar olacak şekilde veya Allah'ın dilediği kadarıyla fazladan yazılır. Kim de bir kötülük yapmayı düşünür, ama yapmazsa aleyhinde bir şey yazılmaz. Bunu yaparsa sadece bir kötülük olarak yazılır."*[2]

Müslim, *Sahîh*'de Hişâm b. Hassân'dan rivayet etti.[3]

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (1/232), İbn Lâl, *Zehrü'l-Firdevs* (4/103) ve Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 4/238 (6714)

[2] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Sahih bir hadistir.

[3] Müslim, *îmân* (206).

٦٦٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَقُولُ اللَّهُ: إِذَا هَمَّ عَبْدِي بِالْحَسَنَةِ فَاكْتُبُوهَا لَهُ حَسَنَةً، فَإِنْ عَمِلَهَا فَاكْتُبُوهَا عَشَرَةَ أَمْثَالِهَا، فَإِنْ هَمَّ بِالسَّيِّئَةِ فَعَمِلَهَا فَاكْتُبُوهَا سَيِّئَةً وَاحِدَةً، وَإِنْ تَرَكَهَا فَاكْتُبُوهَا حَسَنَةً "

6642- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Yüce Allah (meleklere) şöyle buyurur: "Kulum bir iyilik yapmak istediği zaman ona bir iyilik sevabı yazın. Eğer o iyiliği yaparsa sevabını on katıyla yazın. Bir kötülük yapmak isterse ve yaparsa onu bir kötülük olarak yazın. Eğer o kötülüğü bırakıp yapmazsa bunu bir iyilik olarak yazın."*[1]

٦٦٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْفَضْلِ السَّلَمِيُّ الْوَزِيرُ، نا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْأَنْصَارِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ، نا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، حَدَّثَنِي بَعْضُ الرَّهَاوِيِّينَ قَالَ: سَمِعَ جِبْرِيلُ، إِبْرَاهِيمَ خَلِيلَ الرَّحْمَنِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ وَهُوَ يَقُولُ: يَا كَرِيمُ الْعَفْوِ، فَقَالَ لَهُ جِبْرِيلُ: وَتَدْرِي مَا كَرِيمُ الْعَفْوِ؟ قَالَ: لَا يَا جِبْرِيلُ قَالَ: أَنْ يَعْفُوَ عَنِ السَّيِّئَةِ وَيَكْتُبُهَا حَسَنَةً "

6643- Bakiyye b. el-Velîd der ki: Rehavilerden biri bana şunu anlattı: "Cebrâil, Halîlurrahmân olan Hz. İbrâhîm'in: "Ey bağışlamada cömert olan!" dediğini işitince ona: "Bağışlamada cömert olmasının ne anlama geldiğini biliyor musun?" diye sordu. Hz. İbrâhîm: "Hayır!" karşılığını verince, Cebrâil: "Bir kötülüğü bağışlayıp onu iyilik olarak yazmasıdır" dedi.[2]

٦٦٤٤ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ رَحِمَهُ اللهُ، أَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ بَالَوَيْهِ ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، نا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السَّلَمِيُّ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ قَالَ: هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا تَحَدَّثَ عَبْدِي

---

[1] Buhârî, *tevhîd* (8(198) ve Müslim, *îmân* (203, 204).

[2] Ravilerinden bazılarını tanımıyorum. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/376).

بِأَنْ يَعْمَلَ حَسَنَةً فَأَنَا أَكْتُبُهَا حَسَنَةً مَا لَمْ يَعْمَلْهَا، فَإِذَا عَمِلَهَا فَأَنَا أَكْتُبُهَا لَهُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، وَإِذَا تَحَدَّثَ بِأَنْ يَعْمَلَ سَيِّئَةً فَأَنَا أَغْفِرُهَا مَا لَمْ يَعْمَلْهَا، فَإِذَا عَمِلَهَا فَأَنَا أَكْتُبُ لَهُ بِمِثْلِهَا " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ

6644- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah buyurur ki: "Kulum bir iyilik yapmayı düşünüp de yapmadığı zaman bu düşüncesine karşılık ona bir iyilik sevabı yazarım. Bu iyiliği yapması durumunda ise sevabını on katıyla yazarım. Şayet bir kötülük yapmayı düşünür de yapmazsa onu bağışlarım. Ancak kötülüğü yapması halinde bunu sadece bir kötülük olarak yazarım."*[1]

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Râfi' kanalıyla Abdurezzâk'tan rivayet etti.[2]

٦٦٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، نا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ: هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا أَحْسَنَ أَحَدُكُمْ إِسْلَامَهُ فَكُلُّ حَسَنَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ، وَكُلُّ سَيِّئَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ بِمِثْلِهَا حَتَّى يَلْقَى اللهَ عَزَّ وَجَلَّ " قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ: يَا رَبُّ، ذَاكَ عَبْدُ يُرِيدُ أَنْ يَعْمَلَ سَيِّئَةً وَهُوَ أَبْصَرُ بِهِ قَالَ: ارْقُبُوهُ، فَإِنْ عَمِلَهَا فَاكْتُبُوهَا لَهُ بِمِثْلِهَا، وَإِنْ تَرَكَهَا فَاكْتُبُوهَا لَهُ حَسَنَةً، إِنَّهُ تَرَكَهَا مِنْ جَرَّائِي " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ

6645- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi iyi bir Müslüman olduktan sonra yaptığı her bir iyiliğin sevabı kendisine ondan yedi yüz kata kadar olacak şekilde yazılır. Yaptığı her bir kötülük de sadece bir kötülük olarak yazılır ve Yüce Allah'ın huzuruna çıkana kadar da bu şekilde devam eder"* buyurdu.

Yine şöyle buyurdu: *"Yüce Allah daha iyi bilmesine rağmen melekler: «Rabbim! Filan kulun bir kötülük yapmayı düşünüyor» dediklerinde onlara: «Onu*

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *îmân* (205).

gözleyin, şayet yaparsa bir kötülük olarak yazın. Yapmazsa bunu ona bir iyilik olarak yazın, zira benim rızam için yapmamıştır» buyurur."[1]

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Râfi' kanalıyla Abdurezzâk'tan rivayet etti.[2]

٦٦٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ زَيْدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْعَلَوِيُّ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْعَبْسِيُّ، أَنَا وَكِيعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَقُولُ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا أَوْ أَزِيدُ، وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَجَزَاؤُهُ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا، أَوْ أَعْفُو، وَمَنْ تَقَرَّبَ مِنِّي شِبْرًا تَقَرَّبْتُ مِنْهُ ذِرَاعًا، وَمَنْ تَقَرَّبَ مِنِّي ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ مِنْهُ بَاعًا " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، عَنْ وَكِيعٍ وَزَادَ فِي الْحَدِيثِ: " وَمَنْ أَتَانِي يَمْشِي أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً، مِنْ لَقِيَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطِيئَةً لَا يُشْرِكُ بِي شَيْئًا لَقِيتُهُ بِمِثْلِهَا مَغْفِرَةً "

6646- Ebû Zer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah buyurur ki: "Bir iyilik yapana buna karşılık on iyilik sevabı ve hatta daha fazlasını veririm. Bir kötülük yapana da cezasını sadece misliyle verir ya da onu affederim. Bana bir karış yaklaşana bir arşın yaklaşırım. Bana bir arşın yaklaşana ben bir kulaç yaklaşırım."*[3]

Müslim, *Sahîh*'te bunu Ebû Bekr b. Ebî Şeybe kanalıyla Vekî'den aktarırken: "*Bana yürüyerek gelene ben koşarak giderim. Yeryüzü dolusunca günahla huzuruma çıkan kişiyi şayet bana hiç ortak koşmamışsa aynı oranda bir bağışlamayla onu karşılarım"* eklemesini yapar.[4]

٦٦٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَمْرٍو، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، نا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، نا وَكِيعٌ، فَذَكَرَهُ بِنَحْوِهِ، وَزَادَ مَا ذَكَرْنَا وَقَالَ فِي مَتْنِهِ: " وَأَزِيدُ " وَقَالَ بَدَلَ قَوْلِهِ: " وَأَعْفُو " " وَأَغْفِرُ " وَقَالَ مُسْلِمٌ فِي رِوَايَةِ أَبِي مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ: " أَوْ أَزِيدُ "

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *îmân* (205).

[3] Ravileri güvenilirdir.

[4] Müslim, *zikr* (22).

6647- Başka bir kanalla Vekî' bir öncekinin aynısını aktarır. Ancak metninde *"Ve daha fazlasını veririm"* ifadesini kullanır. Yine *"Affederim"* lafzı yerine *"Bağışlarım"* ibaresi geçmiştir.[1]

Müslim ise bunu Ebû Muâviye kanalıyla A'meş'ten *"Veya daha fazlasını veririm"* lafzıyla rivayet etti.[2]

٦٦٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، نا أَسَدُ بْنُ مُوسَى، نا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، أَنَا جَعْفَرُ بْنُ الزُّبَيْرِ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " صَاحِبُ الْيَمِينِ أَمِير عَلَى صَاحِبِ الشِّمَالِ، فَإِذَا عَمِلَ الْعَبْدُ بِحَسَنَةٍ كُتِبَتْ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، وَإِذَا عَمِلَ سَيِّئَةً فَأَرَادَ صَاحِبُ الشِّمَالِ أَنْ يَكْتُبَهَا قَالَ صَاحِبُ الْيَمِينِ: أَمْسِكْ، فَيُمْسِكُ سِتَّ سَاعَاتٍ أَوْ سَبْعَ سَاعَاتٍ، فَإِنِ اسْتَغْفَرَ اللهَ مِنْهَا لَمْ يَكْتُبْ عَلَيْهِ شَيْئًا، وَإِنْ لَمْ يَسْتَغْفِرِ اللهَ كُتِبَتْ عَلَيْهِ سَيِّئَةً وَاحِدَةً "

6648- Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"(Kişinin amellerini yazan) meleklerden sağda olan solda olanın âmiridir. Kul bir iyilik yaptığı zaman bu iyilik on katıyla yazılır. Kul bir kötülük yaptığı zaman ise soldaki melek bunu yazmak ister. Ancak sağdaki melek ona: «Yazma!» der. Bu şekilde soldaki melek bunu altı veya yedi saat boyunca yazmaz. Kişi bundan dolayı Allah'tan bağışlanma dilediği zaman aleyhinde herhangi bir şey yazılmaz. Allah'tan bağışlanma dilemediği zaman ise bir kötülük olarak yazılır."*[3]

٦٦٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْخِسْرَوْجِرْدِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ سَلْمَانَ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيسَى الْعَطَّارُ، نا الْمُسَيَّبُ بْنُ شَرِيكٍ، عَنْ بِشْرِ بْنِ نُمَيْرٍ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، فَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ بِمَعْنَاهُ مَرْفُوعًا

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *zikr* (3/2068).

[3] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/205-206 (7971) ve Hennâd, *Zühd* 2/462 (920) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/208).

6649- Başka bir kanalla Ebû Umâme'den bir önceki hadisin aynısı yine merfû olarak rivayet edilmiştir.[1]

٦٦٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ السَّمَّاكِ، نا عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ الْهَيْثَمِ، نا أَبُو الْيَمَانِ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ، أَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ بَالَوَيْهِ الْمُزَكِّي، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْإِسْفَرَايِنِيُّ، نا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ رَجَاءِ بْنِ حَيْوَةَ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ رُوَيْمٍ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: " إِنَّ صَاحِبَ الشِّمَالِ لَيَرْفَعُ الْقَلَمَ سِتَّ سَاعَاتٍ " وَفِي رِوَايَةِ أَبِي عَبْدِ اللهِ سَبْعَ سَاعَاتٍ - عَنِ الْعَبْدِ الْمُسْلِمِ الْمُخْطِئِ الْمُسِيءِ، فَإِنْ نَدِمَ وَاسْتَغْفَرَ مِنْهَا أَلْقَاهَا عَنْهُ، وَإِلَّا كُتِبَتْ وَاحِدَةً "

6650- Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"(Kişinin amellerini yazan) meleklerden solda olanı Müslüman kulun işlediği bir günahı altı saat boyunca tutar. Kişi bu süre içinde pişman olup bağışlanma dilediği zaman melek bu günahı yazmadan bırakır. Aksi halde onu bir günah olarak yazar."*[2]

Ebû Abdullah'ın rivayetinde *"Altı saat boyunca"* ifadesi yerine *"Yedi saat boyunca"* ibaresi geçmiştir.

٦٦٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى حَمْزَةُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، أَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَحْمَدَ الرَّاوِي، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْبَاغِنْدِيُّ، نا سُلَيْمَانُ يَعْنِي ابْنَ سَلَمَةَ الْخَبَائِرِيَّ، نا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، نا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنِ اسْتَفْتَحَ أَوَّلَ نَهَارِهِ وَخَتَمَهُ بِالْخَيْرِ قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ لِمَلَائِكَتِهِ: أَلْغُوا لَا تَكْتُبُوا عَلَى عَبْدِي مَا بَيْنَ ذَلِكَ مِنَ الذُّنُوبِ "

6651- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişi güne hayırla başlayıp hayırla bitirdiği zaman Yüce Allah,*

---

[1] İsnâdı çok zayıftır.

[2] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/217-218 (7765), Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/208) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (6/123).

meleklere: «Günün başı ile sonu arasında kulumum işlediği hiçbir günahı yazmayın» buyurur."[1]

٦٦٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَحْبُوبٍ الدَّهَّانُ قَالَ: نا أَبِي، نا زَكَرِيَّا بْنُ دَلَّوَيْهِ، نا الْعَلَاءُ بْنُ عَمْرٍو التَّيْمِيُّ، نا بِشْرُ بْنُ أَحْمَدَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الثَّقَفِيُّ، نا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ، نا مُبَشِّرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ تَمَامِ بْنِ نَجِيحٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا مِنْ حَافِظَيْنِ يَرْفَعَانِ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ مَا حَفِظَا مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ فَيَجِدُ اللهُ فِي أَوَّلِ الصَّحِيفَةِ وَفِي آخِرِهَا خَيْرًا " إِلَّا قَالَ لِلْمَلَائِكَةِ: أُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لِعَبْدِي مَا بَيْنَ طَرَفَيِ الصَّحِيفَةِ " وَفِي رِوَايَةِ الدَّهَّانِ " مَا حَفِظَا فَيَرَى اللهُ فِي أَوَّلِ صَحِيفَتِهِمَا خَيْرًا وَآخِرِهَا خَيْرًا، إِلَّا قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: أُشْهِدُكُمْ مَلَائِكَتِي أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُ مَا بَيْنَ طَرَفَيِ الصَّحِيفَةِ "

6652- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişinin gece ve gündüz işlediği amelleri yazan melekler bu amelleri Allah'a arz ettiklerinde Yüce Allah bu sahifenin başında ve sonunda hayırlı amelin bulunduğunu gördüğü zaman meleklere: «Siz de şahit olun ki kulumun sahifesinin başı ve sonu arasında bulunan (günah)ları bağışladım» buyurur."*[2]

Dehhân'ın rivayeti ise şöyledir: *"Bu sahifenin başında ve sonunda hayırlı amelin bulunduğunu gördüğü zaman: «Meleklerim! Siz de şahit olun ki kulumun sahifesinin başı ve sonu arasında bulunan (günah)ları bağışladım» buyurur."*

٦٦٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ السَّمَّاكِ، نا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو، سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ يَقُولُ: " إِذَا صَعِدَ الْمَلَكَانِ أَوْ قَالَ: الْمَلَكُ بِعَمَلِ الْعَبْدِ قَالَ: انْظُرُوا، فَإِنْ كَانَ فِي أَوَّلِهِ ذِكْرٌ وَفِي آخِرِهِ ذِكْرٌ، فَدَعُوا لَهُ مَا بَيْنَهُمَا، قُلْتُ: وَيُشْبِهُ أَنْ يَكُونَ حَدِيثُ الْخَبَائِرِيِّ أَوْ تَمَامِ بْنِ نَجِيحٍ بَلَغَهُ، أَوْ حَدِيثًا آخَرَ لَمْ يَحْضُرْنَا فَقَالَ هَذَا، وَالْحَدِيثُ الْمَرْفُوعُ فِي ذَلِكَ فِيهِ نَظَرٌ، وَاللهُ أَعْلَمُ "

6653- Bişr b. el-Hâris der ki: "Melekler —veya melek— kulun amelini huzura çıkardığı zaman Yüce Allah: «Amel defterine bakın! Şayet zikirle

---

[1] İsnâdı kavi değildir. Suyûtî, *el-Câmiu's-Sağîr* (6/59).

[2] Ravilerinden bazılarını tanımadığım zayıf bir hadistir. Tirmizî 3/310 (981).

başlayıp zikirle bitiyorsa ikisi arasında işlenen günahları bırakın» buyurur."[1]

Bişr b. el-Hâris, Habâirî'nin veya Temmâm b. Necîh'in hadisini veya bize ulaşmayan başka bir hadisi işitip bu sözü söylemiş olabilir. Bu yönde rivayet edilen merfû hadise de dikkatle yaklaşılmalıdır. Doğrusunu da Allah bilir.

٦٦٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَبُو قِلَابَةَ، نا أَبُو عَاصِمٍ، نا زَكَرِيَّا بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ ﴿إِلَّا اللَّمَمَ﴾ [النجم: ٣٢] قَالَ: هُوَ أَنْ يَأْتِيَ الرَّجُلُ الْفَاحِشَةَ ثُمَّ يَتُوبَ مِنْهَا قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنْ تَغْفِرِ اللهُمَّ تَغْفِرْ جَمًّا، وَأَيُّ عَبْدٍ لَكَ لَا أَلَمَّا " وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ سِنَانٍ اللهُمَّ إِنْ تَغْفِرْ

6654- Atâ bildiriyor: İbn Abbâs: ***"Ufak tefek kusurları dışında, büyük günahlardan ve edepsizliklerden kaçınanlara gelince, bil ki Rabbin, affı bol olandır"***[2] buyruğunu açıklarken şöyle demiştir: "Burada kişinin çirkin işler yapıp sonradan tövbe etmesi kastedilmektedir. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) bu konuda:

"Bağışlarsan Allah'ım, bütün günahları bağışlarsın

Ufak tefek günahı olmayan hangi kulun var ki?" buyurmuştur."[3]

İbn Sinân bunu *"Allahım! Bağışlarsan..."* lafzıyla rivayet etmiştir.

٦٦٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَحْبُوبٍ الدَّهَّانُ، نا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ بِلَالٍ الْبَزَّارُ، نا أَبُو الْأَزْهَرِ، نا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، عَنْ زَكَرِيَّا، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ﴾ [النجم: ٣٢] قَالَ: هُوَ الرَّجُلُ يُصِيبُ

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Necm Sur. 32

[3] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/396-397 (3284).

الْفَاحِشَةَ يُلِمُّ بِهَا، ثُمَّ يَتُوبُ مِنْهَا قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اللهُمَّ إِنْ تَغْفِرْ تَغْفِرْ جَمًّا وَأَيُّ عَبْدٍ لَكَ لَا أَلَمَّا " وَرُوِيَ هَذَا عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ مَوْقُوفًا كَمَا

6655- Atâ bildiriyor: İbn Abbâs: *"Ufak tefek kusurları dışında, büyük günahlardan ve edepsizliklerden kaçınanlara gelince, bil ki Rabbin, affı bol olandır"*[1] âyetini açıklarken şöyle demiştir: "Burada kişinin çirkin bir şey yapıp sonradan buna tövbe etmesi kastedilmektedir. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) bu konuda:

"Allahım! Bağışlarsan bütün günahları bağışlarsın

Ufak tefek günahı olmayan hangi kulun var ki?" buyurmuştur.[2]

Bir sonraki rivayette İbn Abbâs'tan mevkûf olarak rivayet edilmiştir.

٦٦٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، نا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ، نا شُعْبَةُ، قَالَ: وَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، نا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، نا شُعْبَةُ، نا مَنْصُورٌ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي هَذِهِ الْآيَةِ ﴿إِلَّا اللَّمَمَ﴾ [النجم: ٣٢] قَالَ:" الَّذِي يُلِمُّ بِالذَّنْبِ ثُمَّ يَدَعُهُ، أَلَا تَسْمَعُ إِلَى قَوْلِ الشَّاعِرِ:

إِنْ تَغْفِرِ اللهُمَّ تَغْفِرْ جَمًّا وَأَيُّ عَبْدٍ لَكَ لَا أَلَمَّا؟

هَذَا هُوَ الْمَحْفُوظُ مَوْقُوفٌ

6656- Mücâhid bildiriyor: İbn Abbâs: *"Ufak tefek kusurları dışında, büyük günahlardan ve edepsizliklerden kaçınanlara gelince, bil ki Rabbin, affı bol olandır"*[3] âyetini açıklarken şöyle demiştir: "Burada kişinin bir günah işleyip sonra buna tövbe etmesi kastedilmektedir. Şairin:

"Allahım! Bağışlarsan bütün günahları bağışlarsın

---

[1] Necm Sur. 32

[2] Beyhakî'nin hocasını tanımıyorum, diğer ravileri ise güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/469).

[3] Necm Sur. 32

Ufak tefek günahı olmayan hangi kulun var ki?" dediğini işitmez misin?"[1]

Mahfûz olanı da bu şekilde mevkûf olmasıdır.

٦٦٥٧ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْمِنْهَالِ، نا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، نا يُونُسُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، أَوْ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ﴾ [النجم: ٣٢] قَالَ: " اللَّمَّةُ مِنَ الزِّنَا، أَنْ يَتُوبَ فَلَا يَعُودُ، وَاللَّمَّةُ مِنَ السَّرِقَةِ أَنْ يَتُوبَ فَلَا يَعُودُ، وَاللَّمَّةُ مِنْ شُرْبِ الْخَمْرِ أَنْ يَتُوبَ فَلَا يَعُودُ " قَالَ: فَقَالَ الْحَسَنُ: فَذَلِكَ الْإِلْمَامُ.

6657- Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "إِلَّا اللَّمَمَ"[2] ifadesini açıklarken şöyle buyurmuştur: *"Zinada lemem, zina eden kişinin buna tövbe etmesi ve bir daha zinaya bulaşmamasıdır. Hırsızlıkta lemem, hırsızlık yapan kişinin buna tövbe etmesi ve bir daha hırsızlığa bulaşmamasıdır. İçki içmede lemem, içki içen kişinin buna tövbe etmesi ve bir daha içki içmemesidir."*[3]

٦٦٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْمِنْهَالِ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ فِي الْمَوَاضِعِ الثَّلَاثَةِ: ثُمَّ يَتُوبُ فَلَا يَعُودُ

6658- Başka bir kanalla bir önceki hadisin aynısı rivayet edilmiş ve her üç günah için *"Sonra tövbe edip bir daha buna bulaşmamasıdır"* lafzı kullanılmıştır.[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (1/55), Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* (10/185) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (27/66).

[2] Necm Sur. 32

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (27/66-67) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/656).

[4] Beyhakî'nin hocasını tanımıyorum, diğer ravileri ise güvenilirdir.

٦٦٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو زَكَرِيَّا الْعَنْبَرِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ السَّلَامِ، نا إِسْحَاقُ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي الضُّحَى، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِلَّا اللَّمَمَ﴾ [النجم: ٣٢] قَالَ: " زِنَا الْعَيْنِ النَّظَرُ، وَزِنَا الشَّفَتَيْنِ التَّقْبِيلُ، وَزِنَا الْيَدَيْنِ الْبَطْشُ، وَزِنَا الرِّجْلَيْنِ الْمَشْيُ، وَيُصَدِّقُ ذَلِكَ الْفَرَجُ أَوْ يُكَذِّبُهُ، فَإِنْ صَدَّقَهُ بِفَرْجِهِ كَانَ زَانِيًا، وَإِلَّا فَهُوَ اللَّمَمُ "

6659- Mesrûk bildiriyor: İbn Mes'ûd: "إِلَّا اللَّمَمَ"[1] ifadesini açıklarken şöyle demiştir: "Gözlerin zinası haram olana bakmaktır. Dudakların zinası haram olanı öpmektir. Ellerin zinası haram olana dokunmaktır. Ayakların zinası haram olana yürümektir. Cinsel organ ise ya bunu uygular ya da boşa çıkarır. Cinsel organ bunu uygularsa zina olur. Uygulamayıp boşa çıkarırsa *lemem* olur."[2]

Halîmî der ki: "Kişinin işlediği her bir günah için Allah'a tövbe etmesi, kalben Allah'a yönelmesi gerektiği Kitâb ve sünnetle sabit olan bir şeydir. Yüce Allah da kulunun tövbesini kabul edip onu geri çevirmez. Tövbe demek, dönmek demektir. Kişinin Allah'a tövbe etmesi de Allah'a dönmesi ve isyanı bırakması demektir. Allah'a itaate dönmesi de kişinin (günahtan) dönmesi demektir. Bu da "tövbe" lafzıyla ifade edilmiştir.

Tövbenin alt sınırı da bir günaha devam etmekte ise onu derhal kesmek, geçmiş kısmı için pişmanlık duymak ve bir daha böylesi bir şeye bulaşmamak için azmetmektir. Şayet bu günah namazı terk etme ise kişi kaçırdığı namazlar için pişmanlık duymadıkça tövbesi sahih olmaz. Günahın, kişinin orucu bırakması veya imkanı olmasına rağmen vermesi gereken zekat miktarını vermemesi konusunda da aynı durum geçerlidir.

Bu günah haksız yere bir cana kıymak ise ve suçu sabitse, kısas yapılma imkanı olduktan sonra kendisine işlediği cinâyetin kısası yapılmadan tövbesi sahih olmaz. Ancak diyet karşılığı bağışlanırsa ve malı da varsa ödemesi gereken miktarı öder. Günahı zina iftirasında bulunma ise ve suçu sabitse bu

---

[1] Necm Sur. 32

[2] İsnâdı sahihtir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (27/65), Hâkim, *Müstedrek* (2/470) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/655).

konuda kendisine kırbaç cezası uygulanmadan da tövbesi sahih olmaz. Bu suçu da bağışlanırsa bunu yaptığına samimi bir şekilde pişman olması ve bir daha aynısını yapmamaya azmetmesi kendisi için yeterli olur.

Kişi Yüce Allah'ın hadlerinden (şeri cezalarından) birini gerektiren bir suç işlerse ve davası kadıya taşınmadan tövbe ederse bu had kendisinden düşer. Davası kadıya taşındıktan sonra "Tövbe ettim" derse bu had kendisinden düşmez..."[1] Sonrasında Halîmî konuyu uzunca anlatır.

Muharibler (yol kesiciler) konusunda âyetlerde (Mâide Sur. 33-34) böylesi bir hüküm belirtilmiştir. Ancak Şâfiî bu hükmün muharib olmayanlar için geçerli olmadığını ifade etmiştir. Zira Yüce Allah söz konusu âyetlerde tövbe istisnasını diğerleri için değil sadece muharibler için zikretmiştir.

٦٦٦٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ، نا ابْنُ رَجَاءٍ، نا هَمَّامٌ، عَنْ إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْمُنْذِرِ الْبَزَّارِ، عَنْ أَبِي أُمَيَّةَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ أَنَّ سَارِقًا سَرَقَ مَتَاعًا، فَوَجَدُوا مَعَهُ الْمَتَاعَ، فَاعْتَرَفَ بِهِ فَأُتِيَ بِهِ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: " لَا إِخَالُكَ سَرَقْتَ؟ " قَالَ: نَعَمْ، قَالَهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَأَمَرَ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يُقْطَعَ، فَلَمَّا قُطِعَ قَالَ: " تُبْ إِلَى اللهِ تَعَالَى " فَقَالَ: أَتُوبُ إِلَى اللهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " اللهُمَّ تُبْ عَلَيْهِ "

6660- Ensâr'dan biri olan Ebû Umeyye bildiriyor: Hırsızın biri bir eşyayı çaldı. Bu eşya yanında bulununca da çaldığını itiraf etti. Adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirilince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) adama: *"Senin bir şey çaldığını düşünmüyorum"* buyurdu. Adam: "Evet, çaldım" karşılığını verdi. Adam aynı itirafı üç defa tekrarlayınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adamın elinin kesilmesini söyledi. Eli kesildikten sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Allah'a tövbe et"* buyurdu. Adam: "Allah'a tövbe ediyorum" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Tövbesini kabul et"* buyurdu.[2]

---

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (3/120-121).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/542-543 (4380), Nesâî (8/67) ve İbn Mâce 2/866 (2597).

Bu hırsız hırsızlığını itiraf etmesiyle çaldığı eşyayı sahibine iade etmesi vacip olmuştur. Allah'ın hakları konusunda cezanın hafifletilmesi yönündeki buyruklardan dolayı da şayet hırsızlığını ikrarından dönseydi elinin kesilmesinden kurtulmuş olurdu. Fakat hırsızlığı konusunda ikrarından dönmediği için eli kesilmiştir. Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) adamın bu günahından dolayı tövbe etmesini söylemiş, tövbe etmesinden sonra da kabulü için ona dua etmiştir. Gelen rivayetlere göre cezalar işlenen suçların kefaretidir. Ancak bu ve benzeri rivayetlere göre cezanın kefaret sayılması için suçu işleyen kişinin tövbe etmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Muvaffakiyet Allah'tandır.

Halîmî der ki: "Suç, kulların birbirlerine karşı yaptıkları haksızlıklardır. Kişi bu yönde imkanı varken hemen ifa edilmesi gereken bir şey olsun veya borç olsun üzerine düşeni yapmadıktan sonra yapacağı tövbe geçerli olmaz. Şayet böylesi bir hakkı hâlihazırda ödeme imkanı yoksa imkan bulduğunda hemen ve acilen ödeme azminde olması gerekir. Kişinin tövbe etmediği küçük bir günahı varsa farklı bir konuda daha büyük bir günah için tövbe edebilir. Bunun yanında farklı bir konuda henüz cezası verilmemiş bir suçu varsa daha büyük bir suç için cezalandırılamaz.

Kul tövbe ettiği zaman Yüce Allah onun tövbesini kabul etmek zorunda değildir. Ancak kendisinin bize bildirdiğine göre kullarının tövbesini kabul eder ve bu yönde verdiği sözden dönecek değildir. Buradan kendisinden bir ihsan olarak kişinin yaptığı samimi tövbeyi geri çevirmeyeceğini anlıyoruz. Bunun yanında kullarına karşı hiçbir şeyi yapmak zorunda değildir. Hiç kimse O'na ne bir emir verebilir, ne de O'na bir yasak koyabilir.

"O, merhamet etmeyi kendi zatına farz kıldı"[1] âyeti ile *"Bu, Rabbin için kesinleşmiş bir hüküm dür"*[2] âyetinden anlamamız gereken bu yönde bize bildirdiği takdirini yerine getireceği ve bundan dönmeyeceğidir.

"Allah katında makbul tövbe, ancak bilmeyerek günah işleyip sonra çok geçmeden tövbe edenlerin tövbesidir"[3] âyetinden anlamamız gereken de

---

[1] En'âm Sur. 12

[2] Meryem Sur. 71

[3] Nisâ Sur. 17

kişinin yapması gereken şeyi yapması gibi Yüce Allah'ın da tövbelerini kabul edeceğini söylediği bu kişilerin tövbelerini mutlaka kabul edeceği ve bu yönde söylediğinden de dönmeyeceğidir.

"Tez elden tövbe edenler"[1] buyruğuna göre ölmeden önce yapılan tövbe de çok geçmeden yapılan bir tövbedir. Zira Yüce Allah kıyametin zamanı için de: *"De ki: Yakın olsa gerek!"*[2] buyurmuştur. Şayet hepsinin gerçekleşeceği zaman yakın ise her birinin ayrı ayrı gerçekleşmesi de yakın demektir."[3]

Bir sonraki rivayet de tövbe zamanının açıklaması yönündedir.

٦٦٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي عَلِيٍّ السَّقَّا، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو قَالُوا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَبُو زُرْعَةَ الدِّمَشْقِيُّ، نا عَلِيُّ بْنُ عَبَّاسٍ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ لَيَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ يُغَرْغِرْ "

6661- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kulun, can boğaza dayanmadıktan sonra ettiği tövbeleri Yüce Allah kabul eder"* buyurmuştur.[4]

٦٦٦٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ نَظِيفٍ، بِمَكَّةَ، نا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الْمَوْتِ، نا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ سَهْلٍ الْمَرْوَزِيُّ، نا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، أَنَا ابْنُ ثَوْبَانَ، ح، وَأَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْحُرْفِيُّ، بِبَغْدَادَ، أَنَا أَبُو الْقَاسِمِ حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ دَاوُدَ الْقَزَّازُ، نا أَبُو بَكْرٍ عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ عُمَرَ، نا عَاصِمٌ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ ثَابِتٍ، عَنْ ثَوْبَانَ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ، غَيْرَ أَنَّهُمَا قَالَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ

6662- Başka bir kanalla bir önceki hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[5]

---

[1] Nisâ Sur. 17

[2] İsrâ Sur. 51

[3] Halîmî, *el-Minhâc* (3/122-123).

[4] İsnâdı hasendir. Tirmizî 5/547 (3537) ve İbn Mâce 2/1420 (4253).

[5] İsnâdı hasendir. İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 2/1173 (3529), İbn Hibbân, *Sahîh* (2449), Bağavî,

Can boğaza dayandığı zaman, kişinin ölüm anında ölüm meleğiyle karşı karşıya kaldığı ve cennet veya cehennemdeki yerini gördüğü zamandır. Bu şekilde can boğaza dayandığı zaman ruhunu teslim ederken kişinin edeceği tövbe de kabul edilmeyecek ya da böylesi bir tövbeyi tam olarak yapamayacaktır. Bu da Yüce Allah'ın, kulun tövbesini her zaman kabul edeceğine, can boğaza dayanmadıktan sonra da tövbe etme imkanının bulunduğuna ve böylesi bir tövbenin de kabul edileceğine işarettir.

Halîmî der ki: Yüce Allah'ın: "*Yoksa makbul tövbe, kötülükleri yapıp yapıp da kendisine ölüm gelip çatınca, «İşte ben şimdi tövbe ettim» diyen kimseler ile kâfir olarak ölenlerinki değildir*"[1] buyruğu da tövbenin ne zaman yapılması gerektiği konusunda daha fazla açıklayıcıdır. Yani henüz sağlıklı olan biri için açık olan isyan yolları bu kişi için de açık olduğu sürece tövbe kapısı da ona açıktır. Ancak kişinin gücü yok olmuş, şehvetlerinden eser kalmamış ve artık ölüme teslim olmuşsa kendisi için tövbe etme zamanı da geçmiş demektir. Henüz ölüm vakti gelmemiş olan kişi için ise isyan etmekten aciz düşmüş olsa dahi tövbe vakti geçmiş sayılmaz. Zira bu kişi için isyan yolları tamamen kapanmış değildir, sadece bunları yerine getirmekten aciz kalmıştır. Yüce Allah'ın yasaklayıp uyardığı şeylerle karşı karşıya kaldığı zaman bunları yapma gücünden yoksun düşmüştür. Bu kişi isyana yönelik böylesi şeylerle karşı karşıya kaldığı zaman acizliğinden dolayı herhangi bir korku ve endişe taşımıyor olsa da "Aciz olmasaydım bu yöndeki emirler benim için de geçerli olacaktı" düşüncesinde olduğu sürece tövbe kapısı onun için de açık olacaktır. Ancak isyana yönelik bütün yolları kapalı olan, isyan sayılan şeylerin kendisinde artık hiçbir etkisi bulunmayan kişilerin herhangi bir eylemi gerçekleştirme azmi de olmayacaktır. İşte böylesi kişilerin de tövbesi geçerli olmayacaktır. Doğrusunu Allah bilir."[2]

Tövbenin vakti, fazileti ve bu yönde Yüce Allah'ın geniş merhameti konusunda bize birçok rivayet ulaşmıştır. Bir sonraki rivayet bunlardandır.

Şerhu's-Sünne 5/90-91 (1306), İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1592) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/257).

[1] Nisâ Sur. 18

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (3/134-135).

٦٦٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، نا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الصِّدِّيقِ النَّاجِي، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " كَانَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ رَجُلٌ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ إِنْسَانًا، ثُمَّ خَرَجَ يَسْأَلُ، فَأَتَى رَاهِبًا فَسَأَلَهُ فَقَالَ: هَلْ مِنْ تَوْبَةٍ؟ " قَالَ: لَا، فَقَتَلَهُ وَجَعَلَ يَسْأَلُ، فَقَالَ رَجُلٌ: ائْتِ قَرْيَةَ كَذَا وَكَذَا، فَأَدْرَكَهُ الْمَوْتُ فَنَاءَ بِصَدْرِهِ نَحْوَهَا وَمَاتَ، فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلَائِكَةُ الْعَذَابِ، فَأَوْحَى اللهُ إِلَى هَذِهِ أَنْ تَقَرَّبِي، وَأَوْحَى إِلَى هَذِهِ أَنْ تَبَاعَدِي قَالَ: فَوَجَدُوهُ أَقْرَبَ إِلَى هَذِهِ بِشِبْرٍ، فَغُفِرَ لَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَسَارٍ هَكَذَا رَوَاهُ شُعْبَةُ، وَرَوَاهُ هِشَامٌ الدَّسْتُوَائِيُّ

6663- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İsrail oğullarından bir adam doksan dokuz kişiyi öldürmüştü. Tövbe etme hakkının olup olmadığını sormak üzere çıkınca bir rahiple karşılaştı. Ona: «Tövbe etme hakkım var mı?» diye sorunca, rahip: «Hayır!» dedi. Bunun üzerine adam onu da öldürdü ve yine sormak için başkalarını aramaya koyuldu. Karşılaştığı bir adam ona: «Filan kasabaya git» dedi. Adam o kasabaya yönelmişken de öldü. Öldükten sonra rahmet melekleri ile azap melekleri adam konusunda çekişmeye başladılar. Bunun üzerine Yüce Allah geldiği kasabaya «Uzaklaş!», gideceği kasabaya da «Yakınlaş!» diye vahyetti. Melekler adamın gideceği kasabaya geldiği kasabadan bir karış daha yakın olduğunu görünce adam bağışlandı."*

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Beşşâr kanalıyla Şu'be'den bu şekilde rivayet etti.[1]

Bir sonraki rivayet ise Hişâm ed-Destuvâî tarafından nakledilmiştir.

٦٦٦٤ - كَمَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْفَضْلِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْهَاشِمِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، نا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الصِّدِّيقِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " كَانَ مِمَّنْ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا، فَسَأَلَ عَنْ أَعْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ فَدُلَّ عَلَى رَاهِبٍ " فَأَتَاهُ فَقَالَ: " إِنَّهُ قَتَلَ

[1] Müslim, *tevbe* (47, 48) ve Buhârî, *enbiyâ* (4/149).

تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا، فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ؟ " فَقَالَ: لَا، فَقَتَلَهُ فَكَمَّلَ بِهِ الْمِائَةَ، ثُمَّ سَأَلَ عَنْ أَعْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ، فَدُلَّ عَلَى رَجُلٍ عَالِمٍ فَأَتَاهُ فَقَالَ: " قَتَلَ مِائَةَ نَفْسٍ فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ؟ " فَقَالَ: نَعَمْ، وَمَنْ يَحُولُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ التَّوْبَةِ، انْطَلِقْ إِلَى أَرْضِ كَذَا وَكَذَا فَإِنَّ بِهَا نَاسًا يَعْبُدُونَ اللهَ تَعَالَى فَاعْبُدْ مَعَهُمْ وَلَا تَرْجِعْ إِلَى أَرْضِكَ فَإِنَّهَا أَرْضُ سُوءٍ، فَانْطَلَقَ حَتَّى إِذَا أَتَى نِصْفَ الطَّرِيقِ فَأَتَاهُ الْمَوْتُ، فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلَائِكَةُ الْعَذَابِ، فَقَالَتْ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ: جَاءَ تَائِبًا مُقْبِلًا إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَقَالَتْ مَلَائِكَةُ الْعَذَابِ: إِنَّهُ لَمْ يَعْمَلْ خَيْرًا قَطُّ، فَأَتَاهُمْ مَلَكٌ فِي صُورَةِ آدَمِيٍّ فَجَعَلُوهُ بَيْنَهُمْ، فَقَالَ: قِيسُوا مَا بَيْنَ الْأَرْضَيْنِ، فَإِلَى أَيِّهِمَا كَانَ أَدْنَى فَهُوَ لَهُ، فَقَاسُوا فَوَجَدُوهُ أَدْنَى إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي أَرَادَ، فَقَبَضَتْهُ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ " قَالَ قَتَادَةُ: فَقَالَ الْحَسَنُ: ذُكِرَ لَنَا أَنَّهُ نَاءَ بِصَدْرِهِ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّى

6664- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Sizden önceki ümmetlerden bir adam doksan dokuz kişiyi öldürmüştü. Adam (tövbe etmek isteyip) yeryüzünün en âlim adamını sorunca onu bir rahibe gönderdiler. Yanına gidip: «Doksan dokuz kişiyi öldürdüm. Tövbe etme hakkım var mı?» diye sorunca, rahip: «Hayır!» karşılığını verdi. Bunun üzerine adam onu da öldürdü ve öldürdüğü kişi sayısını yüze tamamladı. Sonrasında onu âlim olan başka bir adama gönderdiler. Âlime gidip: «Yüz kişiyi öldürdüm. Tövbe etme hakkım var mı?" diye sorunca, âlim olan kişi: «Evet, var! Tövbe etmene ne engel olabilir ki? Falan kasabaya git. Orada Allah'a ibadet eden insanlar var. Onlarla birlikte Allah'a ibadet et ve kendi kasabana bir daha dönme. Zira kötülüğü çok olan bir kasaban var» dedi. Adam denildiği gibi yola çıkınca yolun ortasında eceli geldi. Eceli gelince ruhunu kimin alacağı konusunda rahmet melekleri ile azap melekleri çekişmeye başladılar. Rahmet melekleri: «Adam tövbe etmiş ve Allah'a yönelmiş bir şekilde bu kasaba geldi» derken, azap melekleri: «Henüz hayırlı tek bir amelde bulunmuş değil» diyordu. (Allah tarafından) adam suretinde bir melek gelince onu aralarında hakem yaptılar. Melek: «Hangi kasabaya daha yakın olduğuna bakın. Hangisine yakınsa o taraftan sayılır» dedi. Mesafeyi ölçtüklerinde de gittiği kasabaya daha yakın olduğunu gördüler. Bunun üzerine adamın ruhunu rahmet melekleri aldı."*[1]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

Katâde'nin bildirdiğine göre Hasan: "Bize anlatılana göre adam göğüs farkıyla kurtulmuştur" dedi.

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. el-Müsennâ'dan rivayet etti.[1]

Göğüs farkıyla kurtulmasından kasıt, Allah'a isyanı kötü görüp ondan uzaklaşması olabilir.

٦٦٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، نا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، نا شُعْبَةُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ رَجُلٍ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ كَعْبٍ، ثنا رَجُلٌ مِنَّا، يقَال لَهُ أَيُّوبُ: قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو يَقُولُ: " مَنْ تَابَ قَبْلَ مَوْتِهِ بِعَامٍ تيب عَلَيْهِ، حَتَّى قَالَ: شَهْرٍ، حَتَّى قَالَ: سَاعَةٍ، حَتَّى قَالَ: فَوَاقِ نَاقَةٍ " قُلْتُ: سُبْحَانَ اللهِ، أَوَلَمْ يَقُلِ اللهُ: ﴿وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّى إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْآنَ﴾ [النساء: ١٨] قَالَ: إِنَّمَا حَدَّثْتُكَ مَا سَمِعْتُ مِنَ رَسُولِ اللهِ ﷺ "

6665- Hâris b. Ka'b, kabilesinden Eyyûb adında bir adamdan bildiriyor: Abdullah b. Amr'ın: "Ölümden bir yıl önce tövbe eden kişinin bu tövbesi kabul görür" dediğini işittim. Hatta ölümünden bir ay önce ve hatta ölümünden iki sağım arası kadarlık bir süre önce tövbe edenin dahi tövbesinin kabul edileceğini söyledi. Ona: "Sübhanallah! Ama Yüce Allah: "*Yoksa makbul tövbe, kötülükleri yapıp yapıp da kendisine ölüm gelip çatınca, «İşte ben şimdi tövbe ettim» diyen kimseler ile kâfir olarak ölenlerinki değildir*"[2] buyurmuyor mu?" dediğimde: "Ben size Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğim şeyi söylüyorum" karşılığını verdi.[3]

٦٦٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَنَا هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ

---

[1] Müslim, *tevbe* (46).

[2] Nisâ Sur. 18

[3] İsnâdında ismi verilmeyen bir ravi vardır. Diğer ravileri ise güvenilirdir. Tayâlisî, *Müsned* (s. 301) ve Buhârî, *Târîh* (1/1/383).

عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْبَيْلَمَانِيِّ ، سَمِعْتُ رَجُلًا، مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ تَابَ إِلَى اللهِ قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ بِيَوْمٍ قَبِلَ مِنْهُ " قَالَ: فَحَدَّثْتُهَا رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ آخَرَ فَقَالَ: أَنْتَ سَمِعْتَهُ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: فَأَشْهَدُ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ تَابَ إِلَى اللهِ قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ بِنِصْفِ يَوْمٍ قَبِلَ اللهُ مِنْهُ " قَالَ: فَحَدَّثْتُهَا رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ آخَرَ قَالَ: أَنْتَ سَمِعْتَهُ؟ قُلْتُ: نَعَمْ قَالَ: فَاشْهَدْ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ تَابَ إِلَى اللهِ قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ بِالضَّحْوَةِ قَبِلَ اللهُ مِنْهُ "، فَحَدَّثْتُهَا رَجُلًا آخَرَ قَالَ: أَنْتَ سَمِعْتَهُ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: فَاشْهَدْ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ تَابَ إِلَى اللهِ قَبْلَ أَنْ تُغَرْغِرَ نَفْسُهُ قَبِلَ اللهُ مِنْهُ " وَرَوَاهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ نَافِعٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْبَيْلَمَانِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو فَذَكَرَهُ

6666- Abdurrahman b. el-Beylemânî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir adamın: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Yüce Allah, ölmeden bir gün önce tövbe eden kişinin tövbesini kabul eder*» buyurduğunu işittim" dediğini duydum. Bunu Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından başka birine aktardığımda bana: "Bu sözü o adamdan bizzat sen işittin mi?" diye sordu. "Evet!" karşılığını verdiğimde bana: "O zaman sen de şahit ol ki Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Yüce Allah, ölmeden yarım gün önce tövbe eden kişinin tövbesini kabul eder*» buyurduğunu işittim" dedi.

Bunu Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından başka birine aktardığımda bana: "Bu sözü o adamdan bizzat sen işittin mi?" diye sordu. "Evet!" karşılığını verdiğimde bana: "O zaman sen de şahit ol ki Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Yüce Allah, ölmeden bir kuşluk vakti kadar önce tövbe eden kişinin tövbesini kabul eder*» buyurduğunu işittim" dedi.

Bunu (Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından) başka birine aktardığımda bana: "Bu sözü o adamdan bizzat sen işittin mi?" diye sordu. "Evet!" karşılığını verdiğimde bana: "O zaman sen de şahit ol ki

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Yüce Allah, cana boğaza dayanmadan önce tövbe eden kişinin tövbesini kabul eder*» buyurduğunu işittim" dedi.[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[2]

٦٦٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو مَنْصُورٍ الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ النَّضْرَوِيُّ الْهَرَوِيُّ، بِهَا، نا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، نا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْبَيْلَمَانِيِّ، عَنْ رَجُلٍ، مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ، يَقُولُ: " وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا مِنْ إِنْسَانٍ يَتُوبُ قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ بِيَوْمٍ إِلَّا قَبِلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ تَوْبَتَهُ "، قَالَ: فَأَخْبَرْتُ بِذَلِكَ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: أَنْتَ سَمِعْتَ ذَلِكَ مِنْهُ؟، قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: فَاشْهَدْ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " مَا مِنْ إِنْسَانٍ يَتُوبُ قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ بِنِصْفِ يَوْمٍ إِلَّا قَبِلَ اللهُ تَوْبَتَهُ "، قَالَ: فَأَخْبَرْتُ بِذَلِكَ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: أَنْتَ سَمِعْتَ ذَاكَ مِنْهُ؟، قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: فَاشْهَدْ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا مِنْ إِنْسَانٍ يَتُوبُ قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ بِضَحْوَةٍ إِلَّا قَبِلَ اللهُ تَوْبَتَهُ "، فَأَخْبَرْتُ بِذَلِكَ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: أَنْتَ سَمِعْتَ ذَلِكَ مِنْهُ؟، قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: فَاشْهَدْ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " مَا مِنْ إِنْسَانٍ يَتُوبُ قَبْلَ أَنْ يُغَرْغِرَ بِنَفْسِهِ فِي شِدْقِهِ إِلَّا قَبِلَ اللهُ تَوْبَتَهُ "

6667- Abdurrahman b. el-Beylemânî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir adamın: "Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): «*Canım elinde olana yemin olsun ki Yüce Allah, ölmeden bir gün önce tövbe eden kişinin tövbesini kabul eder*» buyurduğunu işittim" dediğini işittim. Bunu Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından başka birine aktardığımda bana: "Bu sözü o adamdan bizzat sen işittin mi?" diye sordu. "Evet!" karşılığını verdiğimde bana: "O zaman sen de şahit ol ki Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Yüce Allah, ölmeden yarım gün önce tövbe eden kişinin tövbesini kabul eder*» buyurduğunu işittim" dedi.

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (3/425, 5/362) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/257).

[2] Hâkim, *Müstedrek* (4/258-259).

Bunu Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından başka birine aktardığımda bana: "Bu sözü o adamdan bizzat sen işittin mi?" diye sordu. "Evet!" karşılığını verdiğimde bana: "O zaman sen de şahit ol ki Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Yüce Allah, ölmeden bir kuşluk vakti kadar önce tövbe eden kişinin tövbesini kabul eder*» buyurduğunu işittim" dedi.

Bunu Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından başka birine aktardığımda bana: "Bu sözü o adamdan bizzat sen işittin mi?" diye sordu. "Evet!" karşılığını verdiğimde bana: "O zaman sen de şahit ol ki Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Yüce Allah, cana boğaza dayanmadan önce tövbe eden kişinin tövbesini kabul eder*» buyurduğunu işittim" dedi.[1]

٦٦٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، قَالَ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمَّا لَعَنَ إِبْلِيسَ سَأَلَهُ النَّظِرَةَ، فَقَالَ: وَعِزَّتِكَ لَا أَخْرُجُ مِنْ صَدْرِ عَبْدِكَ حَتَّى تَخْرُجَ نَفْسُهُ، قَالَ: وَعِزَّتِي لَا أَحْجُبُ تَوْبَتِي عَنْ عَبْدِي حَتَّى تَخْرُجَ نَفْسُهُ، أَوْ قَالَ: رُوحُهُ "

6668- Ebû Kılâbe der ki: Yüce Allah, İblis'e lanet edince, İblis kendisine süre verilmesini isteyerek: "İzzetine yemin olsun ki canı içinden çıkmadıkça ben de kulunun kalbinden çıkmayacağım" dedi. Allah da: "İzzetime yemin olsun ki canı (veya ruhu) çıkmadıkça kulumun ettiği tövbeleri kabul edeceğim" buyurdu.[2]

٦٦٦٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ أَبِي حَامِدٍ الْمُقْرِئُ، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا الْخَضِرُ بْنُ أَبَانَ، نا سَيَّارٌ، نا جَعْفَرٌ، نا ثَابِتٌ: " بَلَغَنَا أَنَّ إِبْلِيسَ، قَالَ: يَا رَبِّ، إِنَّكَ خَلَقْتَ آدَمَ وَجَعَلْتَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ عَدَاوَةً فَسَلِّطْنِي، قَالَ: قِيلَ لَهُ: صُدُورُهُمْ مَسَاكِنُ لَكَ، قَالَ: رَبِّ زِدْنِي، قَالَ: لَا يُولَدُ لِآدَمَ وَلَدٌ إِلَّا وَلَكَ عَشْرَةٌ، قَالَ: رَبِّ زِدْنِي، قَالَ: تَجْرِي مِنْهُ مَجْرَى الدَّمِ، قَالَ: رَبِّ زِدْنِي، قَالَ: أَجْلِبْ عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ

---

[1] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (4/258).

[2] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/275 (20533), Hüseyn el-Mervezî, *Zevâidu'z-Zühd* 369 (1045), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/187, 396), Ebû Nuaym, *Hilye* (2/284) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (4/301).

وَرَجِلِكَ وَشَارِكْهُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ، قَالَ: فَشَكَا آدَمُ إِبْلِيسَ إِلَى رَبِّهِ، فَقَالَ: يَا رَبِّ، إِنَّكَ خَلَقْتَ إِبْلِيسَ، وَجَعَلْتَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ عَدَاوَةً وَبَغْضَاءَ وَسَلَّطْتَهُ عَلَيَّ، وَأَنَا لَا أُطِيقُهُ إِلَّا بِكَ، قَالَ: لَا يُولَدُ لَكَ وَلَدٌ إِلَّا وَكَّلْتُ بِهِ مَلَكَيْنِ يَحْفَظَانِهِ مِنْ قُرَنَاءِ السَّوْءِ، قَالَ: رَبِّ زِدْنِي، قَالَ: الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، قَالَ: رَبِّ زِدْنِي، قَالَ: لَا أَحْجُبُ عَنْ أَحَدٍ مِنْ وَلَدِكَ التَّوْبَةَ مَا لَمْ يُغَرْغِرْ "

6669- Sâbit der ki: Bize bildirildiğine göre İblis: "Rabbim! Âdem'i yarattın ve onunla aramızda düşmanlık kıldın. Beni ona musallat et" dedi. Yüce Allah: "Onların kalpleri senin meskenin olsun" buyurdu. İblis: "Rabbim! Daha fazlasını ver" deyince: "Âdem'in her çocuğu karşılığında senin on çocuğun olacaktır" buyurdu. İblis: "Rabbim! Daha fazlasını ver" deyince: "Kanın vücutta dolaşması gibi sen de içlerinde dolaşabilirsin" buyurdu. İblis yine: "Rabbim! Daha fazlasını ver" deyince, Yüce Allah: *"Süvarilerinle, yayalarınla onları yaygaraya boğ; mallarına, evlâtlarına ortak ol, kendilerine vaatlerde bulun"*[1] buyurdu.

Hz. Âdem, İblis'ten yana Rabbine yakınıp: "Rabbim! İblis'i yarattın, onunla aramızda düşmanlık ve kin kıldın. Onu bana musallat ettin. Bense onunla ancak senin yardımınla baş edebilirim" dedi. Allah: "Doğan her bir çocuğun için, kendisini kötülerden koruyacak iki melek görevlendireceğim" buyurdu. Âdem: "Rabbim! Daha fazlasını ver" deyince: "Her iyiliğin karşılığı on katıyla verilecektir" buyurdu. Âdem yine: "Rabbim! Daha fazlasını ver" deyince: "Canları boğazlarına dayanmadıkça soyundan her bir kişinin ettiği tövbeyi kabul edeceğim" buyurdu.[2]

٦٦٧٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا أُسَيْدُ بْنُ عَاصِمٍ، نا الْحُسَيْنُ بْنُ حَفْصٍ، نا سُفْيَانُ، عَنْ يَعْلَى بْنِ نُعْمَانَ، حدَّثَنِي مَنْ، سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ، يَقُولُ: " التَّوْبَةُ مَبْسُوطَةٌ مَا لَمْ يُسَقْ "، ثُمَّ قَرَأَ ﴿إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ﴾ [النساء: ١٧] الْآيَةَ، قَالَ: " وَهَلِ الْحُضُورُ إِلَّا السَّوْقُ "

---

[1] İsrâ Sur. 64

[2] Hıdr b. Ebân dolayısıyla isnadı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/313).

6670- Ya'lâ b. Nu'mân der ki: İşiten birinin bana bildirdiğine göre İbn Ömer: "Can boğaza dayanmadıkça tövbe kapısı kişiye daima açıktır" demiş ve: ***"Allah katında makbul tövbe, ancak bilmeyerek günah işleyip sonra çok geçmeden tövbe edenlerin tövbesidir"***[1] âyetini okumuştur. Âyeti okuduktan sonra da: "Ölümün gelip çatması canın boğaza dayanmasından başka bir şey midir?" demiştir.[2]

٦٦٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، نا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ عِيسَى، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، ﴿يَعْمَلُونَ السُّوْءَ بِجَهَالَةٍ﴾ [النساء: ١٧]، قَالَ: " كُلُّ مَنْ عَصَى رَبَّهُ فَهُوَ جَاهِلٌ"

6671- İbn Ebî Necîh bildiriyor: Mücâhid, ***"Bilmeyerek günah işleyip sonra çok geçmeden tövbe edenler"***[3] buyruğunu açıklarken: "Rabbine asi olan her bir kişi bir cehalet içindedir" demiştir.[4]

٦٦٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، نا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا، عَنْ شَيْخٍ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ، قَالَ: سَمِعْتُ الضَّحَّاكَ بْنَ مُزَاحِمٍ، يَقُولُ فِي قَوْلِهِ: ﴿ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ﴾ [النساء: ١٧]، قَالَ: " كُلُّ تَوْبَةٍ قَبْلَ الْمَوْتِ فَهُوَ قَرِيبٌ "

6672- İsmâîl b. Zekeriyyâ, Kufe ahalisinden bir ihtiyardan bildiriyor: Dahhâk b. Müzâhim'in, ***"Bilmeyerek günah işleyip sonra çok geçmeden tövbe edenler"***[5] buyruğunu açıklarken: "Ölümden önce yapılan her tövbe çok geçmeden yapılmış bir tövbedir" dediğini işittim.[6]

---

[1] Nisâ Sur. 17

[2] İsnâdında ismi verilmeyen bir ravi vardır. Diğer ravileri de güvenilirdir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/460).

[3] Nisâ Sur. 17

[4] Ravileri güvenilirdir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (4/298-299) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/459).

[5] Nisâ Sur. 17

[6] İsnâdı zayıftır. İbn Cerîr, *Tefsîr* (4/301) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/459).

٦٦٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، نا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، نا شُعْبَةُ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فَوْرَكٍ رَحِمَهُ اللهُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، سَمِعَ أَبَا عُبَيْدَةَ يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ يَبْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ النَّهَارِ، وَبِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ اللَّيْلِ، حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ بُنْدَارٍ، عَنْ أَبِي دَاوُدَ

6673- Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Güneş batıdan doğana (kıyamet kopana) kadar Yüce Allah, gündüz günah işleyenin gece vakti, gece vakti günah işleyenin de gündüz tövbe etmesi için elini (tövbe kapısını) açık tutar."*[1]

Müslim, *Sahih*'te Bündâr kanalıyla Ebû Dâvud'dan rivayet etti.[2]

٦٦٧٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، نا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، نا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ: " إِنَّ مِنْ قِبَلِ الْمَغْرِبِ لَبَابًا مَسِيرَةُ عَرْضِهِ أَرْبَعُونَ عَامًا أَوْ سَبْعُونَ سَنَةً، فَتَحَهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ لِلتَّوْبَةِ، يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ، فَلَا يُغْلِقُهُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْهُ "

6674- Safvân b. Assâl'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Batı tarafında genişliği kırk (veya yetmiş) yıllık yolculuk mesafesinde olan bir kapı vardır. Yüce Allah bu kapıyı gökleri ve yeri yarattığı zaman açmıştır ve güneş o yönden (batıdan) doğmadıkça (kıyamet kopmadıkça) da onu kapatmaz."*[3]

٦٦٧٥ - أَخْبَرَنَا الْأُسْتَاذُ أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْأُصُولِيُّ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ فَارِسٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، نا أَبُو بِشْرٍ يُونُسُ بْنُ حَبِيبِ بْنِ عَبْدِ الْقَاهِرِ، نا

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *tevbe* (31).

[3] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 2/1353 (4070).

أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، نا شُعْبَةُ، أَخْبَرَنِي عُثْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ رَبِيعَةَ الْأَسَدِيَّ يُحَدِّثُ، عَنْ أَسْمَاءٍ أَوِ ابْنِ أَسْمَاءٍ الْفَزَارِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيًّا يَقُولُ: كُنْتُ إِذَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ حَدِيثًا يَنْفَعُنِي اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى بِمَا شَاءَ أَنْ يَنْفَعَنِي، قَالَ عَلِيٌّ، وَحَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ، وَصَدَقَ أَبُو بَكْرٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: " مَا مِنْ عَبْدٍ يُذْنِبُ ذَنْبًا ثُمَّ يَتَوَضَّأُ وَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللهَ إِلَّا غَفَرَ لَهُ "، ثُمَّ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ﴾ [آل عمران: ١٣٥] وَالْآيَةَ الْأُخْرَى: ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللهَ يَجِدِ اللهَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ [النساء: ١١٠]

6675- Hz. Ali der ki: Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir hadis işittiğim zaman Yüce Allah bu hadisten beni faydalandırırdı. Ebû Bekr'in bana bildirdiğine göre -ki doğru söyler- Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kul bir günah işleyip de kalkıp abdest alır, iki rekat namaz kılar ve günahı için Allah'tan bağışlanma dilerse Allah mutlaka onun bu günahını bağışlar"* buyurmuş ve: ***"Onlar çirkin bir iş yaptıklarında veya kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı anarlar, günahlarının bağışlanmasını dilerler. Günahları Allah'tan başka bağışlayan kim vardır? Onlar, yaptıklarında bile bile ısrar etmezler"***[1] âyeti ile ***"Kim bir kötülük yapar yahut kendine zulmeder, sonra da Allah'tan bağışlama dilerse, Allah'ı çok bağışlayıcı ve çok merhamet edici bulur"***[2] âyetini okumuştur.[3]

٦٦٧٦ - وَأَخْبَرَنَا ابْنُ فَوْرَكٍ، قَالَ: عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا أَبُو عَوَانَةَ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ بْنَ إِسْمَاعِيلَ بْنِ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ، وَزِيَادُ بْنُ الْخَلِيلِ أَبُو سَهْلٍ التُّسْتَرِيُّ، قَالَا: نا مُسَدَّدُ بْنُ مُسَرْهَدٍ أَبُو الْحَسَنِ، نا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبِيعَةَ الْأَسَدِيِّ، عَنْ أَسْمَاءِ بْنِ الْحَكَمِ الْفَزَارِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيًّا، يَقُولُ: كُنْتُ

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 135

[2] Nisâ Sur. 110

[3] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 1/446 (1395).

إِذَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ حَدِيثًا يَنْفَعُنِي اللهُ مِنْهُ بِمَا شَاءَ أَنْ يَنْفَعَنِي، وَإِذَا حَدَّثَنِي أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِهِ اسْتَحْلَفْتُهُ، فَإِذَا حَلَفَ صَدَّقْتُهُ، وَحَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ وَصَدَقَ أَبُو بَكْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " مَا مِنْ عَبْدٍ يُذْنِبُ ذَنْبًا فَيُحْسِنُ الطُّهُورَ ثُمَّ يَقُومُ فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللهَ إِلَّا غَفَرَ لَهُ "، ثُمَّ قَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ﴾ [آل عمران: ١٣٥] الْآيَةَ

6676- Hz. Ali der ki: Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir hadis işittiğim zaman Yüce Allah bu hadisten beni faydalandırırdı. Ashâbından biri bana bir hadis aktardığı zaman da doğru söylediğine dair yemin etmesini ister, yemin etmesi halinde de ona inanırdım. Ebû Bekr'in bana bildirdiğine göre -ki Ebû Bekr doğruyu söyler- Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kul bir günah işlediği zaman güzelce abdest alıp iki rekat namaz kılar ve o günahı için bağışlanma dilerse Allah mutlaka o günahını bağışlar"* buyurmuş ve: ***"Onlar çirkin bir iş yaptıklarında veya kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı anarlar, günahlarının bağışlanmasını dilerler. Günahları Allah'tan başka bağışlayan kim vardır? Onlar, yaptıklarında bile bile ısrar etmezler"***[1] âyetini okumuştur.[2]

٦٦٧٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْإِسْفِرَايِنِيُّ، نا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْحَنِينِ الْكُوفِيُّ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ نَافِعٍ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ، عَنْ أَبِي الْمُثَنَّى الْمَازِنِيُّ سَلْمَانُ بْنُ يَزِيدَ، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، أَنَّهُ قَالَ: مَا حَدَّثَنِي وَاحِدٌ بِحَدِيثٍ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَّا اسْتَحْلَفْتُهُ عَلَيْهِ، إِلَّا أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ، فَإِنَّهُ لَا يَكْذِبُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا أَذْنَبَ عَبْدٌ ذَنْبًا فَذَكَرَهُ، فَتَوَضَّأَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ اسْتَغْفَرَ اللهَ مِنْ ذَلِكَ الذَّنْبِ إِلَّا غَفَرَهُ اللهُ لَهُ "

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 135

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 2/180 (1521) ve Tirmizî, *salât* 2/257 (406) ile *tefsîr* 5/288 (306).

6677- Ali b. Ebî Tâlib der ki: Birinden bir hadis işittiğim zaman doğru söylediğine dair yemin etmesini isterdim. Ebû Bekr hariç! Zira Ebû Bekr yalan söylemez. Ebû Bekr'in bana bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kul bir günah işleyip de bu günahını hatırladığında kalkıp abdest alır, iki rekat namaz kılar ve günahı için Allah'tan bağışlanma dilerse Allah mutlaka onun bu günahını bağışlar"* buyurmuştur.[1]

٦٦٧٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، نا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذٍ، نا أَبُو الْمُثَنَّى الْعَنْبَرِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَا: نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْمُبَارَكِ، نا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ النُّمَيْرِيُّ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ سَلْمَانَ الْأَغَرُّ، عَنْ أَبِي، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " كُلُّ شَيْءٍ يَتَكَلَّمُ بِهِ ابْنُ آدَمَ، فَإِنَّهُ مَكْتُوبٌ عَلَيْهِ، فَإِذَا أَخْطَأَ خَطِيئَةً وَأَحَبَّ أَنْ يَتُوبَ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ فَلْيَأْتِ بُقْعَةً رَفِيعَةً فَلْيَمُدَّ يَدَيْهِ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، ثُمَّ يَقُولُ: إِنِّي أَتُوبُ إِلَيْكَ مِنْهَا، لَا أَرْجِعُ إِلَيْهَا أَبَدًا، يُغْفَرْ لَهُ مَا لَمْ يَرْجِعْ فِي عَمَلِهِ ذَلِكَ ". وَرُوِيَ ذَلِكَ عَنِ الْحَسَنِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُرْسَلًا

6678- Ebû'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İnsanoğlunun konuştuğu her şey leh veya aleyhinde kayda geçip yazılır. Kişi bir günah işleyip tövbe etmek istediği zaman yüksekçe bir yere gelip ellerini Yüce Allah'a açsın ve: «Allahım! Bu günahımdan dolayı sana tövbe ediyorum ve bir daha böylesi bir günaha bulaşmayacağım» desin. Bir daha işlemediği sürece o günahı bağışlanır."*[2]

Aynısı Hasan(-ı Basrî) kanalıyla Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) mürsel olarak rivayet edilmiştir.↓

٦٦٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، نا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ أَشْعَثَ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا

---

[1] İsnâdı zayıftır. Humeydî, *Müsned* 1/504 (5), Bezzâr, *Müsned* (1/219) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1190).

[2] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (1/516) ve Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ* (10/154).

أَذْنَبَ عَبْدٌ ذَنْبًا ثُمَّ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوضُوءَ، ثُمَّ خَرَجَ إِلَى بِرَازٍ مِنَ الْأَرْضِ فَصَلَّى فِيهِ رَكْعَتَيْنِ، وَاسْتَغْفَرَ اللهَ مِنْ ذَلِكَ الذَّنْبِ إِلَّا غَفَرَ اللهُ لَهُ "

6679- Hasan'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kul bir günah işlediği zaman güzelce abdest alır sonra açık bir alana çıkıp iki rekat namaz kılar ve o günahı için bağışlanma dilerse Yüce Allah mutlaka o günahını bağışlar."*[1]

٦٦٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّيْرَفِيُّ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، ح، وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا عَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الْأَسْفَاطِيُّ، نا أَبُو الْوَلِيدِ، نا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنِي شَدَّادُ أَبُو عَمَّارٍ، حَدَّثَنِي أَبُو أُمَامَةَ، قَالَ: بَيْنَا أَنَا قَاعِدٌ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي أَصَبْتُ حَدًّا فَأَقِمْهُ عَلَيَّ، قَالَ: فَأَعْرَضَ عَنْهُ، ثُمَّ عَادَ وَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ، وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ، فَدَخَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَصَلَّى ثُمَّ خَرَجَ، قَالَ: فَحَدَّثَنِي أَبُو أُمَامَةَ، قَالَ: إِنِّي لَأَمْشِي مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَالرَّجُلُ يَتْبَعُهُ، وَهُوَ يَقُولُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَصَبْتُ حَدًّا فَأَقِمْهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " أَلَيْسَ خَرَجْتَ مِنْ بَيْتِكَ تَوَضَّأْتَ فَأَحْسَنْتَ الْوضُوءَ؟ "، قَالَ: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: " وَشَهِدْتَ مَعَنَا هَذِهِ الصَّلَاةَ؟ "، قَالَ: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: " فَإِنَّ اللهَ غَفَرَ لَكَ حَدَّكَ "، أَوْ قَالَ: " ذَنْبَكَ " لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ عَبْدَانَ، أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ عَمَّارٍ

6680- Ebû Umâme der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturmuşken adamın biri geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben şeri cezayı gerektiren bir günah işledim. Bana cezayı uygula" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) adama yüz vermedi. Adam bir daha aynı şeyi söyleyince namaz için kamet getirildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'e girip namazı kıldı ve dışarıya çıktı. Namaz çıkışı Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte yürürken adam peşinden geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben cezayı gerektiren bir günah işledim. Bana cezayı uygula" demeye başladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Evinden çıktığında güzelce abdestini almadın*

---

[1] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/327).

mı?" diye sorunca, adam: "Aldım, ey Allah'ın Resûlü" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namazı bizimle birlikte kılmadın mı?"* diye sorunca, adam: "Kıldım ey Allah'ın Resûlü" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah o cezanı (veya günahını) bağışladı"* buyurdu.[1]

Lafız İbn Abdân'ın lafzıdır.

Müslim, *Sahîh*'te başka bir kanalla İkrime b. Ammâr'dan rivayet etti.[2]

٦٦٨١ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا ابْنُ أَبِي قُمَاشٍ، نا أَبُو حُذَيْفَةَ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ عَمَّارٍ، وَأَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا ابْنُ أَبِي قُمَاشٍ، نا أَبُو حُذَيْفَةَ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ عَمَّارٍ، عَنْ شَدَّادِ أَبِي عَمَّارٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى نَبِيِّ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنِّي أَخَذْتُ امْرَأَةً فَصَنَعْتُ بِهَا كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا الْجِمَاعَ، فَقَرَأَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " ﴿أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ اللَّيْلِ، إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ، ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ﴾ [هود: ١١٤] " كَذَا رَوَاهُ أَبُو حُذَيْفَةَ بِهَذَا اللَّفْظِ، وَهُوَ بِهَذَا اللَّفْظِ مَحْفُوظٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ مَسْعُودٍ "

6681- Ebû Umâme der ki: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Yakaladığım bir kadınla cinsel ilişki dışında her şeyi yaptım" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ***"Gündüzün iki ucunda, gecenin de ilk saatlerinde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri (günahları) giderir. Bu, öğüt almak isteyenlere bir hatırlatmadır"***[3] âyetini okudu.[4]

Ebû Huzeyfe bu lafızla rivayet etmiştir. Bu ibareyle de İbn Mes'ûd'un rivayeti olarak mahfûzdur.

٦٦٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرٍ، نا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ،

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Müslim, *tevbe* (44).

[3] Hûd Sur. 114

[4] İsnâdı hasendir.

وَالْأَسْوَدُ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنِّي عَالَجْتُ امْرَأَةً فِي أَقْصَى الْمَدِينَةِ، وَإِنِّي أَصَبْتُ مِنْهَا مَا دُونَ أَنْ أَمَسَّهَا، فَأَنَا هَذَا فَاقْضِ مَا شِئْتَ، فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: لَقَدْ سَتَرَكَ اللهُ، لَوْ سَتَرْتَ نَفْسَكَ، قَالَ: وَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ شَيْئًا، فَقَامَ الرَّجُلُ فَانْطَلَقَ، فَأَتْبَعَهُ النَّبِيُّ ﷺ رَجُلًا وَدَعَاهُ، فَتَلَا عَلَيْهِ هَذِهِ الْآيَةَ: " ﴿أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ اللَّيْلِ، إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ، ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ﴾ [هود: ١١٤] " فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: هَذَا لَهُ خَاصَّةً؟، قَالَ: " بَلْ لِلنَّاسِ كَافَّةً ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى

6682- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellam) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Medine'nin bir ucunda yakaladığım bir kadınla cinsel ilişki dışında her şey yaptım. İşte önündeyim, hakkımda dilediğin hükmü ver" dedi. Orada bulunan Ömer adama: "Allah bu günahını gizli tutmuş, sen de gizli bıraksaydın ya" dedi, ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adama herhangi bir karşılık vermedi. Bunun üzerine adam çekip gitti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) adamın peşinden birini gönderip geri çağırdı ve: ***"Gündüzün iki ucunda, gecenin de ilk saatlerinde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri (günahları) giderir. Bu, öğüt almak isteyenlere bir hatırlatmadır"***[1] âyetini okudu. Orada bulunanlardan bir adam: "Bu sadece bu adama özel bir şey mi?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bütün insanlar için geçerlidir"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'te Yahya b. Yahya'dan rivayet etti.[2]

٦٦٨٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ هَانِئٍ، نا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، أَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كَانَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ يَهْوَى امْرَأَةً، فَكَانَ ذَاتَ يَوْمٍ جَالِسًا عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَاسْتَأْذَنَ النَّبِيَّ ﷺ فِي حَاجَةٍ

---

[1] Hûd Sur. 114

[2] Müslim, *tevbe* (42).

فَأَذِنَ لَهُ، فَخَرَجَ فِي يَوْمِ مَطَرٍ، فَإِذَا هُوَ بِامْرَأَةٍ عَلَى غَدِيرٍ تَغْتَسِلُ، فَلَمَّا رَآهَا جَلَسَ مِنْهَا مَجْلِسَ الرَّجُلِ مِنَ امْرَأَتِهِ، وَحَرَّكَ ذَكَرَهُ، فَإِذَا هُوَ مِثْلُ الْهُدْبَةِ، فَقَامَ نَادِمًا، فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَرَ ذلك لَهُ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " ارْكَعْ رَكَعَاتٍ "، فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ﴾ [هود: ١١٤] "

6683- Abdullah b. Abbâs der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir adam bir kadını arzuluyordu. Yağmurlu bir günde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında otururken bir iş için izin istedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) izin verince de kalkıp gitti. Giderken bu kadının bir gölette yıkandığını gördü. Kadını o şekilde görünce yanına geldi ve cinsel ilişki için bacaklarının arasına yerleşti. Cinsel organını harekete geçirmek istediyse de püskül gibi durduğunu gördü. Pişmanlık içinde kalkıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve olanları anlattı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Birkaç rekat namaz kıl"* buyurdu. Bunun üzerine de Yüce Allah: "***Gündüzün iki ucunda, gecenin de ilk saatlerinde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri (günahları) giderir. Bu, öğüt almak isteyenlere bir hatırlatmadır***"[1] âyetini indirdi.[2]

٦٦٨٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا الْكُدَيْمِيُّ، نا الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ، نا مَسْتُورُ بْنُ عَبَّادٍ الْهُنَائِيُّ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا جِئْتُكَ حَتَّى مَا تَرَكْتُ حَاجَةً، وَلَا دَاجَةً إِلَّا أَتَيْتُهَا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " أَلَيْسَ تَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللهِ؟ "، قَالَ: بَلَى، قَالَ: " فَإِنَّ اللهَ قَدْ غَفَرَ لَكَ كُلَّ حَاجَةٍ وَدَاجَةٍ "

6684- Enes b. Mâlik der ki: Adamın biri Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Büyük küçük ne kadar arzum varsa hepsini yerine getirmiş biri olarak yanına geldim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)

---

[1] Hûd Sur. 114

[2] Ravileri güvenilirdir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/483).

adama: *"Allah'tan başka ilah olmadığına, benim de Allah Resûlü olduğuma şahadet etmiyor musun?"* diye sorunca, adam: "Tabi ki ediyorum" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman (bu tövbenle) Yüce Allah senin büyük küçük bütün arzularını(n günahını) bağışlamıştır"* buyurdu.[1]

٦٦٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو النَّضْرِ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، ح، قَالَ: أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، وَيُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ ابْنُ أَيُّوبَ: أَنَا وَقَالَا: نا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، نا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى، سَمِعْتُ إِسْحَاقَ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي عَمْرَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ عَبْدًا أَصَابَ ذَنْبًا، فَقَالَ: يَا رَبِّ، إِنِّي أَذْنَبْتُ ذَنْبًا فَاغْفِرْهُ لِي، فَقَالَ لَهُ رَبُّهُ: عَلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ، وَيَأْخُذُ بِهِ فَغَفَرَ لَهُ، ثُمَّ مَكَثَ مَا شَاءَ اللهُ ثُمَّ أَصَابَ ذَنْبًا آخَرَ وَرُبَّمَا قَالَ: ثُمَّ أَذْنَبَ ذَنْبًا آخَرَ، فَقَالَ: يَا رَبِّ، إِنِّي أَذْنَبْتُ ذَنْبًا فَاغْفِرْهُ لِي قَالَ لَهُ رَبُّهُ: عَلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِهِ فَغَفَرَ لَهُ، ثُمَّ مَكَثَ مَا شَاءَ اللهُ ثُمَّ أَصَابَ ذَنْبًا آخَرَ، وَرُبَّمَا، قَالَ: ثُمَّ أَذْنَبَ ذَنْبًا آخَرَ، فَقَالَ: يَا رَبِّ، إِنِّي أَذْنَبْتُ ذَنْبًا فَاغْفِرْهُ لِي، فَقَالَ لَهُ رَبُّهُ: عَلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِهِ، فَقَالَ رَبُّهُ: غَفَرْتُ لِعَبْدِي فَلْيَعْمَلْ مَا شَاءَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ بْنِ حُمَيْدٍ، عَنْ أَبِي الْوَلِيدِ. وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ هَمَّامٍ

6685- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kulun biri bir günah işledikten sonra: «Rabbim! Bir günah işledim! Bu günahımı bağışla» deyince, Yüce Allah: «Kulum, günahlarını bağışlayacak veya bu günahlarından onu sorumlu tutacak bir Rabbinin olduğunu biliyor» buyurdu ve günahını bağışladı. Bir süre geçtikten sonra bu kul başka bir günah işledi ve: «Rabbim! Bir günah işledim! Bu günahımı bağışla» dedi. Yüce Allah: «Kulum, günahlarını bağışlayacak veya bu günahlarından onu sorumlu tutacak bir Rabbinin olduğunu biliyor» buyurdu ve yine günahını bağışladı. Bir süre geçtikten sonra bu kul başka bir günah işledi ve: «Rabbim! Bir günah işledim! Bu günahımı bağışla» dedi. Yüce Allah: «Kulum, günahlarını bağışlayacak veya bu*

[1] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/486) ve Bezzâr, *Müsned* (4/79-80).

günahlarından onu sorumlu tutacak bir Rabbinin olduğunu biliyor. Âmeli her ne olursa olsun bu kulumu bağışlıyorum» buyurdu."[1]

Müslim, *Sahîh*'de Abdullah b. Humeyd kanalıyla Ebu'l-Velîd'den rivayet etti.[2]

Buhârî başka bir kanalla Hemmâm'dan rivayet etti.[3]

٦٦٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الْحَافِظُ بَهَمْدَانَ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، نا أَبُو مُسْهِرٍ عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ مُسْهِرٍ، نا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ التَّنُوخِيُّ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ الْغِفَارِيِّ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، عَنْ جِبْرَئِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، عَنِ اللهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى، أَنَّهُ قَالَ: " يَا عِبَادِي إِنِّي حَرَّمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا فَلَا تَظَالَمُوا، يَا عِبَادِي إِنَّكُمُ الَّذِينَ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَأَنَا الَّذِي أَغْفِرُ الذُّنُوبَ وَلَا أُبَالِي، فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُ، فَاسْتَطْعِمُونِي أُطْعِمْكُمْ، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ إِلَّا مَنْ كَسَوْتُ، فَاسْتَكْسُونِي أَكْسُكُمْ، يا عبادي! إنَّكم تُخطئون بالليل والنهار، وأنا أغفرُ الذنوبَ جميعاً، فاستغفروني أغفرْ لكم، يا عبادي! إنَّكم لن تَبلُغوا ضُرِّي فتضروني، ولن تبلغوا نفعي فتنفعوني، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ، كَانُوا عَلَى أَتْقَى قَلْبِ رَجُلٍ مِنْكُمْ لَمْ يَزِدْ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ، كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ مِنْكُمْ لَمْ يَنْقُصْ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ، اجْتَمَعُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي، فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مِنْكُمْ مَا سَأَلَ لَمْ يَنْقُصْ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْبَحْرُ أَنْ يُغْمَسَ فِيهِ الْمِخْيَطُ غَمْسَةً وَاحِدَةً، يَا عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أَحْفَظُهَا عَلَيْكُمْ، فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ، وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ ". قَالَ سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ: وَكَانَ أَبُو

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *tevbe* (30).

[3] Buhârî, *tevhîd* (8/199-200).

إِدْرِيسَ إِذَا حَدَّثَ بِهَذَا الْحَدِيثِ جَثَا عَلَى رُكْبَتَيْهِ إِعْظَامًا لَهُ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصَّنعاني ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُسْهِرٍ

6686- Ebû Zer el-Ğifârî'nin Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem), O'nun da Cebrâil'den naklen bildirdiğine göre Yüce Allah şöyle buyurur: *"Kullarım! Zulmü kendime haram kıldığım gibi sizlere de haram kıldım. Bundan dolayı birbirinize zulmetmeyin. Kullarım! Gece gündüz günah işleyenlerdensiniz. Ancak ben bunların ne olduğuna aldırmayıp bağışlarım. Bundan dolayı benden bağışlanma dileyin ki sizleri bağışlayayım. Kullarım! Ben doyurmadıktan sonra hepiniz aç kalırsınız. Benden yiyecek isteyin ki size yiyecek ihsan edeyim. Kullarım! Ben giydirmedikten sonra hepiniz çıplak kalırsınız. Benden giyecek isteyin ki giyecek ihsan edeyim. Kullarım! Gece gündüz günah işliyorsunuz. Bütün günahları size bağışlayacak olan da benim. Bundan dolayı benden bağışlanma dileyin ki sizleri bağışlayayım. Kullarım! Bana zarar vermeye gücünüz yetmez ki bana zarar veresiniz. Yine bana fayda vermeye gücünüz yetmez ki bana faydanız dokunabilsin. Kullarım! Şayet gelmişiniz geçmişiniz, insanınız cinleriniz içinizden en takvalı kişi gibi olsalar yine de mülkümde bir şey arttıramazlardı. Kullarım! Şayet gelmişiniz geçmişiniz, insanınız cinleriniz içinizden en günahkar kişi gibi olsalar yine mülkümden hiçbir şey eksiltemezlerdi. Kullarım! Yine gelmişiniz geçmişiniz, insanınız cininiz bir yerde toplanıp benden bir şey istese herkese istediğini veririm ve verdiklerim mülkümden bir şey eksiltmez. Denize batırılıp çıkarılan iğnenin deniz suyundan eksilteceği kadarını bile eksiltecek değildir. Kullarım! Her şey sizin amellerinize bağlıdır ve amellerinize göre size karşılık vereceğim. Bundan dolayı hayır gören kişi Allah'a hamd etsin. Bundan başka şeyle karşılaşan kişi de bu konuda kendinden başkasını suçlamasın."*

Saîd b. Abdilazîz der ki: "Ebû İdrîs bu hadisi aktardığı zaman saygısından dolayı dizlerinin üzerine çökerdi."

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr es-San'ânî kanalıyla Ali b. Müshir'den rivayet etti.[1]

٦٦٨٧ - وَحَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، أَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْحَافِظُ، نا أَحْمَدُ بْنُ حَفْصِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنِ

[1] Müslim, *birr* (55, 56).

الْأَعْمَشِ، عَنْ مُوسَى بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنْمٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " يَقُولُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: يَا بَنِي آدَمَ كُلُّكُمْ مُذْنِبٌ إِلَّا مَنْ عَفَيْتُ، فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ، وَكُلُّكُمْ فَقِيرٌ إِلَّا مَنْ أَغْنَيْتُ، فَسَلُونِي أُعْطِكُمْ، يَا بَنَى آدَمَ كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلَّا مَنْ هَدَيْتُ، فَسَلُونِي الْهُدَى أَهْدِكُمْ، وَمَنِ اسْتَغْفَرَنِي وَعَلِمَ أَنِّي ذُو قُدْرَةٍ عَلَى أَنْ أَغْفِرَ لَهُ غَفَرْتُ لَهُ وَلَا أُبَالِي، وَلَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَحَيَّكُمْ وَمَيِّتَكُمْ، وَرَطْبَكُمْ وَيَابِسَكُمُ، اجْتَمَعُوا عَلَى قَلْبِ أَشْقَى وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ سُلْطَانِي مِثْلَ جَنَاحِ بَعُوضَةٍ، وَلَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَحَيَّكُمْ وَمَيِّتَكُمْ، وَرَطْبَكُمْ وَيَابِسَكُمُ، اجْتَمَعُوا عَلَى قَلْبِ أَتْقَى وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادُوا فِي سُلْطَانِي مِثْلَ جَنَاحِ بَعُوضَةٍ، وَلَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَحَيَّكُمْ وَمَيِّتَكُمْ، وَرَطْبَكُمْ وَيَابِسَكُمْ، سَأَلُونِي حَتَّى يَنْتَهُوا مَسْأَلَةَ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ فَأَعْطَيْتُهُمْ مَا سَأَلُونِي مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي كَغَرْزِ إِبْرَةٍ لَوْ غَمَسَهَا أَحَدُكُمْ فِي الْبَحْرِ، وَذَلِكَ أَنِّي جَوَادٌ وَمَاجِدٌ، وَأَجِدُ عَطَائِي كَلَامًا وَعَذَابِي كَلَامًا، إِنَّمَا أَمْرِي لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْتُهُ أَنْ أَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ "

6687- Ebû Zer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah şöyle buyurur: «Ey Âdem oğulları! Günahtan uzak tuttuklarım hariç hepiniz günahkarsınız. Benden bağışlanma dileyiniz ki sizleri bağışlayayım. İhtiyaçlarını giderdiklerim hariç hepiniz muhtaçsınız. İhtiyaçlarınızı benden isteyin ki, bunları gidereyim. Ey Âdem oğulları! Doğru yolu gösterdiklerim hariç hepiniz dalâlettesiniz. Benden hidâyeti isteyin ki sizleri doğru yola erdireyim. Benim bağışlama kudretimin olduğunu bilip de bağışlanma dileyen kişiyi günahlarının ne olduğuna bakmadan bağışlarım. Şayet gelmişiniz geçmişiniz, diriniz ölünüz, yaşınız kurunuz kullarımın içinden en günahkar kişi gibi olsalar yine de mülkümden bir sinek kanadı kadarını dahi eksiltemezler. Yine gelmişiniz geçmişiniz, diriniz ölünüz, yaşınız kurunuz kullarım içinden en takvalı kişi gibi olsalar yine de mülkümde bir sinek kanadı kadarını dahi arttıramazlardı. Şayet gelmişiniz geçmişiniz, diriniz ölünüz, yaşınız kurunuz bir araya gelip bunlardan her bir kişi tüm isteklerini benden dilese her birine istediğini verir ve birinizin bir iğneyi denize sokup çıkarması halinde deniz suyundan ne kadar eksiltebiliyorsa bunların da istekleri mülkümden ancak bu kadarını eksiltebilirdi. Çünkü ben eli açık, cömert*

ve varlıklı biriyim. İhsanım da azabım da bir söze bağlıdır. Bir şeyin olmasını dilediğim zaman «Ol!» derim, oluverir."[1]

٦٦٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، نا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا عُمَرُ بْنُ أَبِي خَلِيفَةَ، حَدَّثَنِي أَبُو بَدْرٍ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنِّي أُذْنِبُ؟، قَالَ: " اسْتَغْفِرْ رَبَّكَ "، قَالَ: فَأَسْتَغْفِرُ ثُمَّ أَعُودُ، قَالَ: " فَإِذَا عُدْتَ فَاسْتَغْفِرْ رَبَّكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ - أَوْ أَرْبَعًا " شَكَّ عُمَرُ -، فَقَالَ: " اسْتَغْفِرْ رَبَّكَ حَتَّى يَكُونَ الشَّيْطَانُ هُوَ الْمَحْسُورُ " " أَبُو بَدْرٍ هَذَا هُوَ بشار بْنُ الْحَكَمِ الْبَصْرِيُّ "

6688- Enes b. Mâlik der ki: Adamın biri gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Günah işledim" deyince, Resûlullah (sallallehu aleyhi vesellem): *"Rabbinden bağışlanma dile!"* buyurdu. Adam: "Bağışlanma diledikten sonra tekrar aynı günahı işliyorum" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) üç veya dört defa — hangisi olduğu konusunda Ömer (b. Ebî Halîfe) tereddüt etmiştir—: *"Bir daha işlediğin zaman da Rabbinden bağışlanma dile!"* buyurdu ve şöyle devam etti: *"(Senden yana) ümitsizliğe kapılan Şeytan olana dek Rabbinden bağışlanma dile!"*[2]

Ebû Bedr, Beşşâr b. Hakem el-Basrî'dir.

٦٦٨٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ، نا عِيسَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ الشَّعِيرِيُّ، نا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، نا نُوحُ بْنُ ذَكْوَانَ أَبُو أَيُّوبَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: جَاءَ جُبَيْرُ بْنُ الْحَارِثِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنِّي رَجُلٌ مِقْرَافُ الذُّنُوبِ، إِنِّي أَتُوبُ ثُمَّ أَعُودُ، ثُمَّ أَتُوبُ ثُمَّ أَعُودُ؟، قَالَ: " يَا جُبَيْرُ عَفْوُ اللهِ أَكْثَرُ مِنْ ذُنُوبِكَ " كَذَا وَجَدْتُهُ جُبَيْرٌ، وَالصَّوَابُ حَبِيبٌ، قَالَهُ عَبْدُ الْغَنِيِّ، وَفِي كتاب عَبْدِ الْغَنِيِّ أَنَّهُ فِي حَدِيثٍ رَوَاهُ أَيُّوبُ بْنُ ذَكْوَانَ، عَنْ هِشَامٍ

---

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/656-657 (2495) ve İbn Mâce 2/1422 (4257).

[2] İsnâdı zayıftır. Bezzâr, *Müsned* (4/81-82) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/200-201).

بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، وَفِي كِتَابِ شَيْخِنَا نُوحِ بْنِ ذَكْوَانَ أَبُو أَيُّوبَ، وَالصَّوَابُ: أَخُو أَيُّوبَ، وَنُوحٌ وَ أَيُّوبَ كِلَاهُمَا ضَعِيفٌ، وَاللهُ أَعْلَمُ "

6689- Hz. Âişe der ki: Cübeyr b. el-Hâris, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Çokça günah işleyen biriyim. Bir günaha tövbe ettikten sonra aynı günahı bir daha işliyorum" dedi. Hz. Peygamber (sallellahu aleyhi vesallam): *"Ey Cübeyr! Yüce Allah'ın mağfireti senin işleyeceğin günahlardan çoktur"* buyurdu.[1]

Hadiste ismin bu şekilde "Cübeyr b. el-Hâris" olarak geçtiğini gördüm. Abdulğanî'nin dediğine göre doğrusu Habîb b. el-Hâris olmalıdır. Abdulğanî kitabında bu hadisi "Eyyûb b. Zekvân — Hîşâm b. Urve — Urve — Âişe" kanalıyla rivayet etmiştir. Hocamızın kitabında ise ravi ismi "Nûh b. Zekvân Ebû Eyyûb" olarak geçmektedir. Doğrusu da "Ebû Eyyûb (Eyyûb'ün babası)" değil "Ahû Eyyûb (Eyyûb'ün kardeşi)" olmalıdır. Nûh da Eyyûb da zayıf kişilerdir. Doğrusunu Allah bilir.

٦٦٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ الْفَضْلِ الصَّائِغُ، نا آدَمُ، نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنِ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ: ﴿وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ﴾ [البقرة: ١٩٥]، قَالَ: يَقُولُ: " إِذَا أَذْنَبَ أَحَدُكُمْ فَلَا يُلْقِيَنَّ بِيَدِهِ إِلَى التَّهْلُكَةِ، وَلَا يَقُولُنَّ: لَا تَوْبَةَ لِي، وَلَكِنْ لِيَسْتَغْفِرَ اللهَ وَلْيَتُبْ إِلَيْهِ، فَإِنَّ اللهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ "

6690- Simâk b. Harb bildiriyor: Nu'mân b. Beşîr, ***"Kendi kendinizi tehlikeye atmayın"***[2] âyetini açıklarken şöyle demiştir: "Biriniz bir günah işlediği zaman «Bundan dolayı artık tövbem kabul görmez» diyerek kendini tehlikeye atmasın. Bunun yerine bağışlanma dileyip tövbe etsin. Yüce Allah bağışlayan ve merhamet edendir."[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Hacer, *İsâbe* (1/226), İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-Ğâbe* (1/321-322) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/200).

[2] Bakara Sur. 195

[3] İsnâdında meçhul biri olan Ahmed b. el-Fadl es-Sâiğ vardır. Diğer ravileri güvenilirdir.

٦٦٩١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّبِيعِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ الْغِفَارِيُّ، نا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، أَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ، وَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا أَبَا عُمَارَةَ: ﴿وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ﴾ [البقرة: ١٩٥] أَهُوَ الرَّجُلُ يَلْقَى الْعَدُوَّ فَيُقَاتِلُ حَتَّى يُقْتَلَ؟، قَالَ: " لَا، وَلَكِنْ هُوَ الرَّجُلُ يُذْنِبُ الذَّنْبَ فَيَقُولُ: لَا يَغْفِرُهُ اللهُ لِي "

6691- Ebû İshâk bildiriyor: Adamın biri Berâ b. Âzib'e: "Ey Ebû Umâra! ***«Kendi kendinizi tehlikeye atmayın»***[1] âyetinde bahsedilen tehlike, kişinin düşmana saldırıp öldürülene kadar savaşması mı?" diye sorunca Berâ şu karşılığı verdi: "Hayır! Kişinin günah işledikten sonra: «Yüce Allah beni asla bağışlamaz!» demesidir!"[2]

٦٦٩٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، أَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، نا أَبُو الْوَلِيدِ، وَالْحَوْضِيُّ حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ الْعَبْدِيُّ، قَالُوا: نا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْبَرَاءَ، وَسَأَلَهُ رَجُلٌ عَنْ هَذِهِ الْآيَةِ: ﴿وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ﴾ [البقرة: ١٩٥] هُوَ الرَّجُلُ يَحْمِلُ عَلَى الْكَتِيبَةِ وَهُمْ أَلْفٌ، وَالسَّيْفُ بِيَدِهِ؟، قَالَ: " لَا، وَلَكِنَّهُ رَجُلٌ يُصِيبُ الذَّنْبَ فَيُلْقِي بِيَدَيْهِ، وَيَقُولُ: لَا تَوْبَةَ لِي "

6692- Ebû İshâk bildiriyor: Adamın biri Berâ b. Âzib'e, ***"Kendi kendinizi tehlikeye atmayın"***[3] âyeti konusunda: "Kişinin elinde kılıçla bin kişilik bir düşman birliğine saldırması mıdır?" diye sorunca Berâ şu karşılığı verdi: "Hayır! Kişinin günah işledikten sonra: «Artık tövbem kabul görmez!» demesidir!"[4]

Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* (9/245) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/501).

[1] Bakara Sur. 195

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (2/203), Hâkim, *Müstedrek* (2/275-276) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/500).

[3] Bakara Sur. 195

[4] Beyhakî'nin hocası tanınmamaktadır. Diğer ravileri ise güvenilirdir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (2/203) ve Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* (9/45).

٦٦٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، نا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ عَنْ قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا﴾، قَالَ: " هُوَ الَّذِي يُذْنِبُ ثُمَّ يَتُوبُ، ثُمَّ يُذْنِبُ ثُمَّ يَتُوبُ، ثُمَّ يُذْنِبُ ثُمَّ يَتُوبُ " تَابَعَهُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ

6693- Yahya b. Saîd bildiriyor: Saîd b. el-Müseyyeb'e *"Allah tövbeye yönelenleri çok bağışlayandır"*[1] âyeti sorulunca: "Kişinin günah işleyip buna tövbe etmesi, sonra günahı bir daha işleyip yine tövbe etmesi, sonra günahı bir daha işleyip yine tövbe etmesidir" dedi.[2]

Sevrî de bunu Yahya b. Saîd'den rivayet ederek mutâbaât etmiştir.

٦٦٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ الْإِسْفِرَايِينِيُّ، نا أَبُو عُثْمَانَ الْخَيَّاطِ، نا إِسْحَاقُ بْنُ أَبِي إِسْرَائِيلَ، نا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ الْحَسَنِ، إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا أَبَا سَعِيدٍ، مَا تَقُولُ فِي الْعَبْدِ يُذْنِبُ الذَّنْبَ ثُمَّ يَتُوبُ؟، قَالَ: لَمْ يَزْدَدْ بِتَوْبَتِهِ مِنَ اللهِ إِلَّا دُنُوًّا، قَالَ: ثُمَّ عَادَ فِي ذَنْبِهِ ثُمَّ تَابَ؟، قَالَ: لَمْ يَزْدَدْ بِتَوْبَتِهِ إِلَّا شَرَفًا عِنْدَ اللهِ، قَالَ: ثُمَّ قَالَ لِي: أَلَمْ تَسْمَعْ مَا قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ؟، قُلْتُ: وَمَا قَالَ؟، قَالَ: " مَثَلُ الْمُؤْمِنِ مَثَلُ السُّنْبُلَةِ، تَمِيلُ أَحْيَانًا، وَتَسْتَقِيمُ أَحْيَانًا، وَفِي ذَلِكَ تَكْبُرُ، فَإِذَا حَصَدَهَا صَاحِبُهَا حَمِدَ أَمْرَهُ كَمَا حَمِدَ صَاحِبُ السُّنْبُلَةِ بِرَّهُ ثُمَّ قَرَأَ: ﴿إِنَّ الَّذِينَ اتَّقُوا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ﴾ [الأعراف: ٢٠١] " الْآيَةَ

6694- Vehb b. Cerîr, babasından bildiriyor: Hasan(-ı Basrî)'nin yanında oturmuşken adamın biri geldi ve: "Ey Ebû Saîd! Bir günah işleyip de buna tövbe eden kişi hakkında ne dersin?" diye sordu. Hasan: "Bu tövbesiyle Allah'a daha da yakınlaşır" karşılığını verdi. Adam: "Ya aynı günahı bir daha işleyip bir daha tövbe ederse?" diye sorunca, Hasan: "Bu tövbesiyle

---

[1] İsrâ Sur. 25

[2] İsnâdı zayıftır. Mervezî, *Zevâidü'z-Zühd* 386 (1064), Hennâd, *Zühd* (906), İbn Cerîr, *Tefsîr* (15/69) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/165).

Allah'ın katındaki değeri daha da artar" karşılığını verdi ve bana: "Bu konuda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) buyurduğunu işitmedin mi?" dedi. "Ne buyurdu?" diye sorduğumda da Hasan: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*Mümin buğday başağı gibi bazen eğilir, bazen de dik durur*» buyurdu. Başak bu şekilde yetişir. Eken kişi onu biçtiği zaman hem içinde bulunduğu duruma, hem de Allah'ın ona bu buğdayı ihsan etmesine hamd eder" dedi ve: ***"Allah'a karşı gelmekten sakınanlar, kendilerine şeytandan bir vesvese dokunduğu zaman iyice düşünürler (derhal Allah'ı hatırlarlar da) sonra hemen gözlerini açarlar"***[1] âyetini okudu.[2]

٦٦٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، قَالَ: قُرِئَ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ الْهَيْثَمِ الْقَاضِي، وَأَنَا أَسْمَعُ نا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، عَنْ يَزِيدَ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ، أَنَّ رَجُلًا أَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَحَدُنَا يُذْنِبُ؟، قَالَ: " يُكْتَبُ عَلَيْهِ "، قَالَ: ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ مِنْهُ وَيَتُوبُ؟، قَالَ: " يُغْفَرُ لَهُ وَيُتَابُ عَلَيْهِ "، قَالَ: فَيَعُودُ وَيُذْنِبُ؟، قَالَ: " يُكْتَبُ عَلَيْهِ "، قَالَ: ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ مِنْهُ وَيَتُوبُ؟، قَالَ: " يُغْفَرُ لَهُ وَيُتَابُ عَلَيْهِ "، قَالَ: فَيَعُودُ وَيُذْنِبُ؟، قَالَ: " يُكْتَبُ عَلَيْهِ "، قَالَ: ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ مِنْهُ وَيَتُوبُ؟، قَالَ: " يُغْفَرُ لَهُ وَيُتَابُ عَلَيْهِ، وَلَا يَمَلُّ اللهُ حَتَّى تَمَلُّوا "

6695- Ukbe b. Âmir el-Cühenî der ki: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu alayhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Bazen birimiz bir günah işliyor" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem): *"Bu günah aleyhinde yazılır"* buyurdu. Adam: "Ama sonra bu günah için bağışlanma dileyip tövbe ediyor" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bağışlanıp tövbesi kabul edilir"* buyurdu. Adam: "Sonra aynı günahı bir daha işliyor" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu günah aleyhinde yazılır"* buyurdu. Adam: "Ama sonra yine bağışlanma dileyip tövbe ediyor" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bağışlanıp tövbesi kabul edilir"* buyurdu. Adam: "Sonra aynı günahı bir daha işliyor" deyince,

---

[1] A'râf Sur. 201

[2] İsnâdı hasendir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/632-633).

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu günah aleyhinde yazılır"* buyurdu. Adam: "Ama sonra bu günah için bağışlanma dileyip tövbe ediyor" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bağışlanıp tövbesi kabul edilir. Siz (bağışlanma dileyip tövbe etmekten) usanmadığınız müddetçe Yüce Allah da (bağışlayıp tövbeleri kabul etmekten) usanmaz"* buyurdu.[1]

٦٦٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيٍّ الْمُؤَذِّنُ، قَالَا: نا أَبُو الْفَضْلِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْهَاشِمِيُّ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ، نا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، نا سَعِيدُ بْنُ مَرْزُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْعُمَرِيِّ، عَنْ أَبِي طُوَالَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَا مِنْ عَبْدٍ يُذْنِبُ ذَنْبًا، فَيَعْلَمُ أَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ إِنْ شَاءَ أَنْ يَغْفِرَ لَهُ غَفَرَ لَهُ، وَإِنْ شَاءَ أَنْ يُعَذِّبَهُ عَلَيْهِ عَذَّبَهُ، كَانَ حَقًّا عَلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يَغْفِرَ لَهُ"

6696- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kul bir günah işlediğinde Yüce Allah'ın bu günahı dilerse bağışlayıp dilerse de bundan dolayı onu cezalandırabileceğini biliyorsa Allah'ın bağışlamasını hak eder."*[2]

٦٦٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، قَالَا: أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، نا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَنا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ وَاقِدٍ الْعُمَرِيِّ، عَنْ أَبِي نُصَيْرٍ، قَالَ: لَقِيتُ مَوْلًى لِأَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، فَقُلْتُ لَهُ: سَمِعْتَ مِنْ أَبِي بَكْرٍ شَيْئًا؟ قَالَ: نَعَمْ، سَمِعْتُهُ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَمْ يُصِرَّ مَنِ اسْتَغْفَرَ اللهَ، وَإِنْ عَادَ فِي الْيَوْمِ سَبْعِينَ مَرَّةً "

6697- Ebû Nusayr der ki: Ebu Bekr'in azatlılarından biriyle karşılaştığımda ona: "Ebû Bekr'den bir şeyler (hadis) işittin mi?" diye sordum. Azatlı: "Evet!" deyip ekledi: "Şöyle dediğini işittim: "Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem): *«Kişi bir günahı günde yetmiş defa işlese dahi (her defasında ona)*

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 17/287 (791) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/257) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/200).

[2] İsnâdı güçlü değildir. Zehebî, *Mîzân* (1/378).

bağışlanma diledikten sonra o günahta ısrarcı biri sayılmaz» buyurduğunu işittim."[1]

٦٦٩٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا ابْنُ مِلْحَانَ، نا يَحْيَى هُوَ ابْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ قَيْسٍ قَاصُّ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي صِرْمَةَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، أَنَّهُ قَالَ حِينَ حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ: قَدْ كُنْتُ كَتَمْتُ عَنْكُمْ شَيْئًا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " لَوْلَا أَنَّكُمْ تُذْنِبُونَ لَخَلَقَ اللهُ خَلْقًا يُذْنِبُونَ، ثُمَّ يَغْفِرُ لَهُمْ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ، عَنِ اللَّيْثِ

6698- Ebû Sırma der ki: Vefat anı gelen Ebû Eyyûb şöyle dedi: "Şimdiye kadar Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğim bir sözü sizden gizlemiştim. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): *«Şayet günah işlemeyecek olsaydınız Yüce Allah sizin yerinize günah işleyen bir topluluk yaratır, sonra da onları bağışlardı»* buyurduğunu işittim."[2]

Müslim, *Sahîh*'de Kuteybe kanalıyla Leys'ten rivayet etti.[3]

٦٦٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحِ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْعَنْبَرِيُّ، أَنَا جَدِّي يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي، نا أَبُو بَكْرٍ عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ السَّدُوسِيُّ، نا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، نا أَبُو خَيْثَمَةَ سَعْدٌ الطَّائِيُّ، حَدَّثَنِي أَبُو الْمُدِلَّةِ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ، كُنَّا إِذَا كُنَّا عِنْدَكَ رَقَّتْ قُلُوبُنَا، وَكُنَّا مِنْ أَهْلِ الْآخِرَةِ، وَإِنَّا إِذَا فَارَقْنَاكَ أَعْجَبَتْنَا الدُّنْيَا وَشَمَمْنَا النِّسَاءَ وَالْأَوْلَادَ؟، فَقَالَ: " لَوْ تَكُونُونَ - أَوْ لَوْ أَنَّكُمْ - تَكُونُونَ عَلَى كُلِّ حَالٍ عَلَى الْحَالِ الَّتِي أَنْتُمْ عَلَيْهِ عِنْدِي لَصَافَحَتْكُمُ الْمَلَائِكَةُ بِأَكُفِّكُمْ، وَلَزَارَتْكُمْ فِي بُيُوتِكُمْ، وَلَوْ لَمْ تُذْنِبُوا لَجَاءَ اللهُ بِقَوْمٍ يُذْنِبُونَ فَيَغْفِرُ لَهُمْ "، قَالَ: قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ، حَدِّثْنَا عَنِ الْجَنَّةِ، مَا بِنَاؤُهَا؟، قَالَ: " لَبِنَةٌ مِنْ ذَهَبٍ، وَلَبِنَةٌ مِنْ فِضَّةٍ، مِلَاطُهَا الْمِسْكُ الْأَذْفَرُ، وَحَصْبَاؤُهَا اللُّؤْلُؤُ وَالْيَاقُوتُ، وَتُرَابُهَا الزَّعْفَرَانُ، مَنْ يَدْخُلْهَا يَنْعَمُ، وَلَا يَبْؤُسُ، وَيَخْلُدُ وَلَا يَمُوتُ، لَا تَبْلَى ثِيَابُهُ، وَلَا يَفْنَى شَبَابُهُ ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمْ: الْإِمَامُ الْعَادِلُ، وَالصَّائِمُ حِينَ يُفْطِرُ، وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ تُحْمَلُ عَلَى

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 2/177 (1514) ve Tirmizî 5/558 (3559).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim, *tevbe* (9).

الْغَمَامِ، وَتُفْتَحُ لَهَا أَبْوَابُ السَّمَوَاتِ، وَيَقُولُ الرَّبُّ: وَعِزَّتِي وَجَلَالِي، لَأَنْصُرَنَّكِ وَلَوْ بَعْدَ حِينٍ "

6699- Ebû Hureyre anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü! Senin yanındayken kalplerimiz yumuşuyor ve sadece âhiretini düşünen kişilerden oluyoruz. Senden ayrılınca ise dünyaya yöneliyor, vaktimizi kadın ve çocuklarımızla geçiriyoruz" dediğimizde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şayet her zaman benim yanımda olduğunuz gibi kalsaydınız melekler sizinle tokalaşır, evlerinizde sizleri ziyaret ederlerdi. Şayet günah işlemeyecek olsaydınız Yüce Allah sizin yerinize günah işleyen bir topluluk yaratır, sonra da onları bağışlardı"* buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü! Bize cennetten ve yapılarının nasıl olduğundan bahset" dediğimizde ise şöyle buyurdu: *"Yapılarının kerpici bir altından, bir gümüştendir. Harcı saf miskten, çakılları inci ve yakuttan, toprağı ise zafirândandır. Cennete giren nimetlere mazhar olur ve asla sıkıntı çekmez. Ölmez ve sonsuza dek yaşar. Devamlı olarak genç kalıp giysileri eskimez. Üç kişinin duası karşılıksız kalmaz. Bunlardan biri, âdil olan yöneticidir. Diğeri, iftar yapana kadar oruçlu olan kişidir. Bir diğeri de, mazlumun duasıdır ki mazlumun duası bulutların üzerinde taşınır. Semanın kapıları bu duaya açılır ve Rabbimiz: «İzzetim ve celalime andolsun ki kısa bir süre sonra da olsa sana yardım edeceğim!» buyurur."*[1]

٦٧٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْعَدْلُ، بِبَغْدَادَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بُرْقَانَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَصَمِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ لَمْ تُذْنِبُوا لَذَهَبَ اللهُ بِكُمْ وَلَجَاءَ اللهُ بِقَوْمٍ يُذْنِبُونَ فَيَسْتَغْفِرُونَ اللهَ فَيَغْفِرُ لَهُمْ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ

6700- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Canım elinde olana yemin olsun ki günah işleyemeyecek olsaydınız Yüce Allah sizin yerinize günah işleyip bağışlanma dileyecek ve onları bağışlayacak birilerini getirirdi."*

---

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî 5/578 (3598) ve İbn Mâce 1/557 (1752).

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Râfi' kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etti.[1]

٦٧٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ قَالَا: أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ الذُّهْلِيُّ، نا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ حُيَيٍّ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، أَنَّهُ قَالَ: أُنْزِلَتْ ﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا﴾ [الزلزلة: ١] وَأَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ قَاعِدٌ، فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا يُبْكِيكَ يَا أَبَا بَكْرٍ؟ " فَقَالَ: أَبْكَانِي هَذِهِ السُّورَةُ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَوْ أَنَّكُمْ لَا تُخْطِئُونَ، وَلَا تُذْنِبُونَ فَيُغْفَرُ لَكُمْ لَخَلَقَ اللهُ أُمَّةً مِنْ بَعْدَكُمْ يُخْطِئُونَ وَيُذْنِبُونَ فَيَغْفِرُ لَهُمْ"

6701- Abdullah b. Amr der ki: Zilzâl Sûresi nazil olduğunda Ebû Bekr, Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) yanında oturuyordu ve ağlamaya başladı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ebû Bekr! Neden ağlıyorsun?"* diye sorunca, Ebû Bekr: "Nazil olan bu sûreden dolayı ağlıyorum" karşılığını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Şayet hata ve günah işleyip bağışlanmayacak olsaydınız Yüce Allah hata ve günah işleyip bağışlanacak başkalarını yaratırdı"* buyurdu.[2]

٦٧٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ، نا أَبُو بَدْرٍ شُجَاعُ بْنُ الْوَلِيدِ، نا سُلَيْمَانُ بْنُ مَرْوَانَ يَعْنِي الْأَعْمَشَ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ وَاللَّفْظُ لَهُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، نا أَبُو الرَّبِيعِ، نا ابْنُ شِهَابٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ سُوَيْدٍ، نا عَبْدُ اللهِ هُوَ ابْنُ مَسْعُودٍ، حَدَّثَنِي أَحَدُهُمَا، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَالْآخَرُ عَنْ نَفْسِهِ قَالَ: " إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَرَى ذُنُوبَهُ كَأَنَّهُ قَاعِدٌ تَحْتَ جَبَلٍ يَخَافُ أَنْ يَقَعَ، وَإِنَّ الْفَاجِرَ يَرَى ذُنُوبَهُ كَذُبَابٍ مَرَّ عَلَى أَنْفِهِ "، فَقَالَ بِهِ هَكَذَا قَالَ: وَقَالَ: " لَلَّهُ أَفْرَحُ بِتَوْبَةِ الْعَبْدِ مِنْ رَجُلٍ نَزَلَ مَعَهُ رَاحِلَةٌ عَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ، فَوَضَعَ رَأْسَهُ فَنَامَ نَوْمَةً، فَاسْتَيْقَظَ وَقَدْ ذَهَبَتْ رَاحِلَتُهُ، فَانْطَلَقَ فِي طَلَبِهَا حَتَّى إِذَا اشْتَدَّ عَلَيْهِ

---

[1] Müslim, *tevbe* (11).

[2] İsnâdı hasendir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (30/594) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/594).

الْعَطَشُ - أَوِ الْجُوعُ، شَكَّ ابْنُ شِهَابٍ - قَالَ: أَرْجِعُ إِلَى مَكَانِي فَأَمُوتُ فِيهِ، فَرَجَعَ إِلَى مَكَانِهِ فَوَضَعَ رَأْسَهُ، فَاسْتَيْقَظَ فَإِذَا هُوَ بِرَاحِلَتِهِ عِنْدَهُ عَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ " لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ شِهَابٍ، وَفِي حَدِيثِ أَبِي بَدْرٍ، قَالَ: وَسَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَلَّهُ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ الْعَبْدِ، وَقَالَ: " حَتَّى إِذَا بَلَغَهُ الْمَوْتُ " لَمْ يَشُكَّ بِمَعْنَاهُ، وَاللَّفْظُ مُخْتَلِفٌ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ يُونُسَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي أُسَامَةَ، وَغَيْرُهُ عَنِ الْأَعْمَشِ

6702- Hâris b. Süveyd bildiriyor: Abdullah b. Mes'ûd biri Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklen, biri de kendi yanından olmak üzere bize iki söz aktardı. Abdullah dedi ki: "Mümin kişi günahlarını, altında oturduğu ve her an üzerine düşecek olan bir dağ gibi ağır görür. Fâcir kişi ise günahlarını burnuna konan bir sinek gibi hafif görür ve şu şekilde yaparak kovmak ister. Resûlullah da (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir adam üzerinde yiyeceği ve içeceği olan bineğiyle bir yerde konaklar. Başını koyup az bir uyur. Uyanınca bineğinin gitmiş olduğunu görür. Onu aramaya çıkar. Ancak susuzluk veya açlık* —hangisi olduğu konusunda İbn Şihâb tereddüt etmiştir— *ağır gelince kendi kendine «Konakladığım yere dönüp orada öleyim» der. Konakladığı yere geri döner ve başını koyup uyur. Uyandığında da yiyeceği ve içeceği ile birlikte bineğinin yanında olduğunu görür. İşte Yüce Allah kulunun tövbesine böylesi bir adamın (bineğini bulmasına) sevinmesinden daha fazla sevinir."*[1]

Lafız İbn Şihâb'ın lafzıdır. Ebû Bedr ise bunu "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Yüce Allah kulunun tövbesine..."* lafzıyla aktarır. Yine: *"Ölmek üzereyken..."* lafzını tereddütsüz kullanır. Geri kalan kısmında ise lafız farklı olsa da mânâ birdir.

Buhârî, *Sahîh*'de Ahmed b. Yûnus kanalıyla İbn Şihâb'dan[2] ve Buhârî ile Müslim, Ebû Usâme ve başkası kanalıyla A'meş'ten rivayet ettiler.[3]

---

[1] İsnâdı hasen olan sahih bir hadistir.

[2] Buhârî, *da'vât* (7/145-146).

[3] Buhârî, *da'vât* (7/146) ve Müslim, *tevbe* (4).

٦٧٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، مِنْ أَصْلِهِ، أَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ الْبَزَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ يَعْنِي الْمَرْوَزِيَّ، نا عُمَرُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَلَّهُ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ حِينَ يَتُوبُ إِلَيْهِ مِنْ أَحَدِكُمْ تَنْفَلِتُ عَنْهُ رَاحِلَتُهُ عَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ، وَأَتَى ظِلَّ شَجَرَةٍ لِيَضْطَجِعَ، قَدْ أَيِسَ مِنْ رَاحِلَتِهِ، فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ هُوَ بِهَا قَائِمَةٌ عَلَى رَأْسِهِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ، وَغَيْرُهُ، عَنْ عُمَرَ بْنِ يُونُسَ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ

6703- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle ile buyurmuştur: *"Biriniz, üzerinde yiyecek ile içeceği bulunan bineği kaçıp gitse, onu bulmaktan umudunu kesip bir ağacın altına varıp uzansa, bu şekilde uzanmışken de bineğinin gelip başucunda durduğunu görmesine ne kadar sevinirse Yüce Allah da kulu tövbe ettiği zaman bundan daha fazla sevinir."*[1]

Müslim, *Sahîh*'de Züheyr b. Harb ve başkası kanalıyla Ömer b. Yûnus'tan[2] ve Buhârî ile Müslim, Katâde kanalıyla Enes'ten rivayet ettiler.[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *tevbe* (7).

[3] Buhârî, *da'vât* (7/146) ve Müslim, *tevbe* (8).